

សុយាមរភ្នំសុត្ត ពេទ្យភ្នំ

១៣

សុតុតនុតប្បិក្ខកេ

មធុធិមនិកាយសុត

មធុធិមបណ្ណាសកំ

ชุดห้องกรมพระจันทบุรีนฤนาถ

๒๓ มี.ค. ๒๕

มชฌมมกกาโย

294 311
๗ ๙๙ ๙
ค. 13 ค. 3

สยามรัฐสัต์ เคบ็ฏกั

สัตุตนุตบ็ฏเก มชัณิมนิกายสัตุ

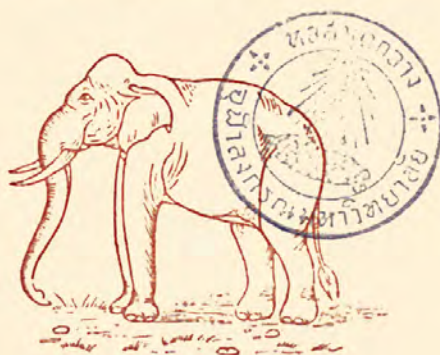
มชัณิมปนุณาสกั

อุทยคุเกเรน เทวโมตินา ฮาโท สัธิตั

คิสัตทคุตคุเกเรน ฌมุนบ็ฏเกน

ปนุ สัธิตั

ราชปุมุเชน สัยามรัฐจาสันา มหาชเนน มุทุทาบ็ติ

สัยามรัฐสัตุ ราชธานี

มหามกุฏราชวิทยาลัยเชน ปกาสัติ

พุทธปรินิพพานา ๒๔๗๐

๒๙๔๓๙

มักรรมสัทธิคามพระราชบัญญัติ

กรุงเทพ ฯ

โรงพยาบาลพิษณุโลก ถนนสามเสน

ໂສໝປຕຸ່

ອສຸທຸພາໄສ	ສຸທຸພາໄສ	ປພຸເ ອງເ
ອຕຸຕປຣິຕຸຕາປານຸໂຍກມນຸຍຸຕໂຕ	ອຕຸຕປຣິຕຸຕາປານຸໂຍກມນຸຍຸຕໂຕ ໒	໒
ມຊຸຣິມປຣຸຣຸນາສັກ	ມຊຸຣິມປຣຸຣຸນາສັກ	໓໒ ໓໒
ຕຕຸຕ ປຣິນິພຸພາຍີ	ຕຕຸຕປຣິນິພຸພາຍີ	໒໐ ໓໒
ສິກຸຂາປເທສຸ	ສິກຸຂາປເທສຸ	໒໗ ໒໒
ກພຸໂກ	ກພຸໂພ	໓໓ ໒໒
ໂຫຕ	ໂຫຕີ	໓໓ ໓໐
ອິຕ	ອິຕີ	໔໓ ໓໒
ຄຸພປຕວກຸສຸສຸສ	ຄຸພປຕິວກຸສຸສຸສ	໔໕ ໓໒
ມໂມທຣຸຣຸທຸນຕີ	ມໂນທຣຸຣຸທຸນຕີ	໒໓ ໕໕
ກາຍຣຸຣຸທໂຫວ	ກາຍທຣຸຣຸທໂຫວ	໒໕ ໕໗
ອຸປເນຕ	ອຸປເນຕີ	໔໕ ໔໐
ນ ດຣາມ	ນ ດຣາມີ	໔໒ ໔໓
ມຊຸຣິມປຣຸຣຸນາສັກ	ມຊຸຣິມປຣຸຣຸນາສັກ	໔໒ ໔໒
ອໂຫສ	ອໂຫສີ	໔໓ ໔໐
ກາເມຫ	ກາເມຫີ	໓໐໓ ໔໗
ວຸຕຸຕິສຸສຸນຕີ	ວຸຕຸຕິສຸສຸນຕີ	໓໐໒ ໓໐໒
ມຊຸຣິມປຣຸຣຸນາສັກ	ມຊຸຣິມປຣຸຣຸນາສັກ	໓໓໕ ໓໓໒

อตุทฐปาโจ	อตุทฐปาโจ	ปพฺเพ	องฺเก
อุทาน	อุทฺทหาน	๓๒๔	๓๒๒
กณฺณจฺฉิทฺ	กณฺณจฺฉิทฺ	๓๓๘	๓๓๗
อตุตฺถมัต	อตุตฺถมัต	๓๔๖	๓๔๓
มชฺฌิมปณฺณาสก	มชฺฌิมปณฺณาสก	๓๕๗	๓๖๐
วปฺสฺมมฺติ	วปฺสฺมมฺติ	๓๗๐	๓๗๓
ชมฺมปรียาย	ชมฺมปรียาย	๓๗๓	๓๗๕
โกรฺุปายสฺสเสก	โกรฺุปายสฺสเสก	๓๘๓	๓๘๘
ภคฺค	ภคฺค	๓๘๕	๒๐๓
เววฺตโต	เววฺตโต	,,	,,
ทวา จ	ทวา จ	๒๒๔	๒๒๓
อุทาน	อุทฺทหาน	๒๓๘	๒๓๕
มชฺฌิมปณฺณาสก	มชฺฌิมปณฺณาสก	๒๕๒	๒๔๗
วสุทฺทเชน	วสุทฺทเชน	๒๖๕	๒๖๐
ชมฺเมติ	ชมฺเมติ	๓๖๓	๓๔๖
ถปฺต	ถปฺติ	,,	,,
ภวสฺสว	ภวสฺสว	๓๗๖	๓๖๕
อุทาน	อุทฺทหาน	๔๐๒	๓๗๓
จิตฺโกว	จิตฺโกว	๔๓๘	๔๐๐
ถถ วา เขตฺถ	ถถ วา เท เขตฺถ	๔๗๐	๔๓๓

ไฉนปฤคํ

๓

อสุทฺธปาโ	สุทฺธปาโ	ปพฺเพ	องฺเก
อิมํ ๒ ราชกุมาร	อิมํ ๒ มํ ราชกุมาร	๔๘๔	๔๕๓
อถมรย	อถมรย	๕๓๔	๔๖๘
รตฺติณฺทวณิ	รตฺติณฺทวณิ	๕๓๘	๔๗๔
ณฺมกิตฺตํ	ณฺมกิตฺตํ	๕๒๘	๔๘๓
มชฺฌนิมปฺนฺณากกํ	มชฺฌนิมปฺนฺณาสกํ	๕๖๓	๕๐๘
วณฺทาห	วณฺทาหิ	๕๗๓	๕๓๗
อฺทฺธานํ	อฺทฺทฺธานํ	๕๘๓	๕๔๗
ปรตฺตํ	ปรตฺตํ	๕๘๘	๕๓๔
ภกฺกํ	ภกฺกํ	๕๘๒	๕๔๐
โยชนํ	โยชนํ	๖๔๔	๕๘๘
ติโรวฺชํ	ติโรวฺชํ	๖๕๐	๕๘๖
นฺจํ	นฺจํ	๖๕๖	๖๐๓
วณฺณมา	วณฺณมา	๖๖๘	๖๒๓
วิสมจฺจํ	วิสมจฺจํ	๖๗๗	๖๒๖
พฺรหฺมณฺพญฺหา	พฺรหฺมณฺพญฺการณํ	๗๐๗	๖๔๓
อสุตฺตํ	อสุตฺตํ	๗๔๒	๖๗๖
[๖๗๓]	[๗๔๓]	๗๔๓	๖๗๗
ทฺทฺคเต ยถาณฺมฺปเค	ทฺทฺคเต ๑ เป ๑ ยถาณฺมฺปเค	๗๕๖	๖๘๗
ปชานามิ ๑ เป ๑	ปชานามิ ๑	,,	,,

กิตฺตฺนปตฺตํ
คหปติวคฺโค

กนฺทรกตฺตํ	ปพฺเพ ๓ อังเก ๓
จตุตฺตาริ สติปญฺจํ	.. ๓ .. ๓
จตุตฺตาริ ปุคฺคตา	.. ๖ .. ๕
ปจฺมปุคฺคตวิภวณิ	.. ๘ .. ๗
ตติยปุคฺคตวิภวณิ	.. ๑๐ .. ๘
สิกฺขาสํวาทปญฺจนตา	.. ๑๒ .. ๑๓
นัจฺจวณฺตปฺปหานิ	.. ๑๓ .. ๑๓
จตุรฺรปฺปาทณานิ	.. ๑๖ .. ๑๕
ธาสวณฺตปฺปหานิ	.. ๑๗ .. ๑๗
อญฺจกณฺนาครตฺตํ	.. ๑๘ .. ๑๘
จตุรฺรปฺปชฺฌานิ	.. ๒๐ .. ๑๘
จตุรฺรปฺปชฺฌานิ	.. ๒๒ .. ๒๑
เทว อฺปมา	.. ๒๓ .. ๒๓
เสวปฺปทาตฺตํ	.. ๒๔ .. ๒๔
ฉฬฺหิโธ ชมฺโม	.. ๒๖ .. ๒๕
ตฺตํ ตฺตํ ชมฺมา	.. ๓๑ .. ๒๗
เสวปฺปทา	.. ๓๓ .. ๒๘

วิชฺชาจรณตา	ปพฺเพ ๓๔	อฺงเก ๓๓
โปกฺกยสํคฺคํ	.. ๓๖	.. ๓๓
ปจฺจมมโม	.. ๓๘	.. ๓๕
จตุตฺถมมโม	.. ๔๒	.. ๓๗
สํคฺคมมมโม	.. ๔๕	.. ๓๘
มัสสเปฐปมา	.. ๔๘	.. ๔๑
ยาจิตกุปมา	.. ๕๒	.. ๔๓
เทววิชฺชาภาโว	.. ๕๔	.. ๔๕
ปาณเปตสฺสเรณคคตา	.. ๕๕	.. ๔๗
ชีวกสํคฺคํ	.. ๕๖	.. ๔๘
เมตฺตภาวนา	.. ๕๘	.. ๔๘
กรุณาภาวนา	.. ๕๘	.. ๕๑
ปาณเปตสฺสเรณคคตา	.. ๖๑	.. ๕๓
อุปาติวาทสํคฺคํ	.. ๖๒	.. ๕๔
คฺคณิ กมฺมานิ	.. ๖๔	.. ๕๔
กถาสํสฺสาปาโรจนํ	.. ๖๕	.. ๕๗
วาทาโรปนกามตา	.. ๖๗	.. ๕๘
ทณฺฑปณฺหา	.. ๖๘	.. ๖๑
ปฏฺฐิจฺจุตฺตปณฺหา	.. ๗๐	.. ๖๓
ปาณเปตสฺสเรณคคตา	.. ๗๒	.. ๖๕

กิตฺตนปคฺคํ

๗

ภาสิตาภินนทํ	ปพฺพ ๗๕	องฺเก ๖๗
ติตฺถียทวาราวรณํ	.. ๗๗ ..	๖๘
อฺปาทิมุปลํภกมณํ	.. ๗๘ ..	๗๓
ชาวฏฺฐนิมายา	.. ๘๐ ..	๗๓
ภูตปฺพพวตฺตํ	.. ๘๓ ..	๗๕
สํวทตฺตปฺปภาสณํ	.. ๘๒ ..	๗๗
กุกฺกุโรวาทสํตฺตํ	.. ๘๔ ..	๗๘
โควตฺติกคคิ	.. ๘๖ ..	๘๓
จตฺตาริ กมฺมานิ	.. ๘๘ ..	๘๓
ปาณฺเปตสํวณคตฺตา	.. ๘๘ ..	๘๕
อภยราชกุมารสํตฺตํ	.. ๘๙ ..	๘๗
อปฺปมียวจาปณฺหา	.. ๘๙ ..	๘๘
อตฺถสํณฺหิตาวาจา	.. ๘๔ ..	๘๙
ปาณฺเปตสํวณคตฺตา	.. ๘๖ ..	๘๓
พหุเวทนิยสํตฺตํ	.. ๘๗ ..	๘๔
เวทนาถา	.. ๘๘ ..	๘๕
รูปารูปขณฺณาสํ	.. ๙๐๓ ..	๘๗
สํณฺหาเวทนิยสํ	.. ๙๐๒ ..	๘๘
อปณฺณกสํตฺตํ	.. ๙๐๓ ..	๙๐๐
วิปฺจุจันถวาโท	.. ๙๐๕ ..	๙๐๓

กิตฺตนปฺตํ

ทุสฺสํมตฺตาปณฺณโก	ปพฺเพ ๓๐๗	ขิงฺเก ๓๐๓
วิปฺจุจฺฉํกฺวาโท	.. ๓๑๐ ..	๓๐๕
ฉริยฺปฺจุจฺฉํกฺตา	.. ๓๑๑ ..	๓๐๗
ฉริยาปฺจุจฺฉํกฺตา	.. ๓๑๓ ..	๓๐๘
วิปฺจุจฺฉํกฺวาโท	.. ๓๑๕ ..	๓๑๑
ทุสฺสํมตฺตาปณฺณโก	.. ๓๑๗ ..	๓๑๓
ธารุปฺปนตฺติวาโท	.. ๓๒๐ ..	๓๑๕
ภวฺนิโรชนตฺติวาโท	.. ๓๒๑ ..	๓๑๗
จตุปฺปคฺคตวิภวฺนํ	.. ๓๒๓ ..	๓๑๘
ปาณเปตตฺตฺวณคคตา	.. ๓๒๔ ..	๓๒๑

ภิกฺขุชฺวคฺโค

จฺหวราหุโถวาทสฺสํ	.. ๓๒๕ ..	๓๒๓
ธาทาสฺสํ	.. ๓๒๘ ..	๓๒๕
กายกมฺมํ	.. ๓๒๘ ..	๓๒๗
วจกมฺมํ	.. ๓๓๐ ..	๓๒๘
มโนกมฺมํ	.. ๓๓๑ ..	๓๓๑
กมฺมตฺตฺยปริโสชนํ	.. ๓๓๒ ..	๓๓๓
มหารวาทสฺสํ	.. ๓๓๓ ..	๓๓๔
ปณฺจสฺสํ ทฺติยชาตุ	.. ๓๓๖ ..	๓๓๕
ปณฺจจฺมชาตุ	.. ๓๓๘ ..	๓๓๗

นาโคปมา	ปพฺพ	๑๗๘	อังก	๑๘๓
ทพฺพทฐปมา	..	๑๗๙	..	๑๘๕
จตุตฺตารอ ปุคฺคตา	..	๑๘๑	..	๑๘๗
ปณฺจ กามคฺคณา	..	๑๘๒	..	๑๘๘
ปหานกถา	..	๑๘๕	..	๑๙๑
จาทุมสฺสคฺคํ	..	๑๘๖	..	๑๙๓
พฺรหฺมชฺเชตฺตนา	..	๑๘๘	..	๑๙๕
ภคฺควนฺตฺตปสงฺกมณํ	..	๑๘๙	..	๑๙๗
กุมภํภิกฺขุ	..	๑๙๒	..	๑๙๘
สฺสํสํกมณํ	..	๑๙๔	..	๒๐๑
นพฺกปานสฺสคฺคํ	..	๑๙๕	..	๒๐๓
อาสวปฺปจฺจนา	..	๑๙๗	..	๒๐๕
ภิกฺขุฉาตฺตวิหารภาโว	..	๑๙๙	..	๒๐๗
ภิกฺขุฉนฺนิฉาตฺตวิหารภาโว	..	๒๐๐	..	๒๐๘
อฺปาสกฉาตฺตวิหารภาโว	..	๒๐๑	..	๒๑๑
อฺปาสกฉาตฺตวิหารภาโว	..	๒๐๒	..	๒๑๓
โคตฺติสฺสคฺคํ	..	๒๐๓	..	๒๑๔
จตุตฺตถารณฺณกถคฺคํ	..	๒๐๗	..	๒๑๕
นวมารณฺณกถคฺคํ	..	๒๑๒	..	๒๑๗
โสฬสํมารณฺณกถคฺคํ	..	๒๑๙	..	๒๑๘

กิตฺตนปคฺคํ

๓๓

กัฏฐาภิวิคฺคํ	ปพฺพ	๒๒๒	อังก	๒๒๓
ภควนฺตฺตปสงฺกมณํ	..	๒๒๔	..	๒๒๓
สฺสฺสเวทนาถา	..	๒๒๖	..	๒๒๕
อทุกฺขมสฺสฺสเวทนาถา	..	๒๒๘	..	๒๒๗
สฺสฺสคฺคํ ตคฺคิยปฺคฺคโต	..	๒๓๓	..	๒๒๘
สฺสฺสคฺคํ นนฺตปฺคฺคโต	..	๒๓๖	..	๒๓๓
อณฺณวารานา	..	๒๓๘	..	๒๓๓
ทวิปฺผลปฏิกงฺขตา	..	๒๓๘	..	๒๓๕

ปริพฺพชาภวคฺคโค

จฺหวจฺฉนโคคฺคคฺคคฺคํ	..	๒๔๐	..	๒๓๖
เตวีสฺสพฺยากรณํ	..	๒๔๒	..	๒๓๗
สฺสฺสณฺณพฺยากรณํ	..	๒๔๓	..	๒๓๘
อคฺคคฺคจฺฉนโคคฺคคฺคคฺคํ	..	๒๔๔	..	๒๔๐
ทสฺสทวิจฺจคฺคํ	..	๒๔๕	..	๒๔๓
ทวิจฺจคฺคคฺคคฺค	..	๒๔๗	..	๒๔๓
วิมฺตคฺคปณฺหา	..	๒๔๘	..	๒๔๕
ชนฺนปฺปหานํ	..	๒๕๓	..	๒๔๗
คิสรณคฺคณํ	..	๒๕๒	..	๒๔๘
มหาวจฺฉนโคคฺคคฺคคฺคํ	..	๒๕๓	..	๒๕๐
ภิกฺขุปฺปจฺฉา	..	๒๕๕	..	๒๕๓

อุปาถกปุจฉา	ปพฺพ ๒๕๖	อังก ๒๕๓
ธมฺมาราธกตา	.. ๒๕๗	.. ๒๕๕
ธมฺมวปัสสัณฺหา	.. ๒๖๐	.. ๒๕๗
ปจฺจมิชฺชา	.. ๒๖๔	.. ๒๕๘
เทววิชฺชปฺปตฺตํ	.. ๒๖๗	.. ๒๖๓
ทิสฺสนวสุตฺตํ	.. ๒๖๘	.. ๒๖๓
ทิจฺฉิปปุหฺนํ	.. ๒๗๓	.. ๒๖๕
ติสฺโส เวทนา	.. ๒๗๓	.. ๒๖๗
ติสฺสธณฺคณํ	.. ๒๗๕	.. ๒๖๘
มฺหากณฺฑิยสุตฺตํ	.. ๒๗๖	.. ๒๗๐
อภฺยาคาวณิสีทํ	.. ๒๗๗	.. ๒๗๓
ปฏฺธิปุจฉา	.. ๒๘๐	.. ๒๗๓
ทิสฺสพฺกามุปฺปมา	.. ๒๘๒	.. ๒๗๕
ปจฺจมิชฺชโสปฺปมา	.. ๒๘๓	.. ๒๗๗
คตฺติยมิชฺชโสปฺปมา	.. ๒๘๕	.. ๒๗๘
สจฺจจฺจนฺตฺตฺตฺตฺต	.. ๒๘๗	.. ๒๘๓
มฺหากณฺฑิยวราธนา	.. ๒๘๘	.. ๒๘๓
มฺหากณฺฑิยปตฺตมฺปทา	.. ๒๘๒	.. ๒๘๗
ธนฺตฺตฺตฺตฺต	.. ๒๘๓	.. ๒๘๗
ธมฺมมฺกตา	.. ๒๘๔	.. ๒๘๘

กิตุตนปค

๓๓

ปสมาพรหมจริยาไธ	ปพเพ ๒๘๖	อิงเก ๒๘๓
ทุตียาพรหมจริยาไธ	.. ๒๘๘	.. ๒๘๓
คตียาพรหมจริยาไธ	.. ๓๐๐	.. ๒๘๕
จตุตถาพรหมจริยาไธ	.. ๓๐๒	.. ๒๘๗
ปสมาพรหมจริย	.. ๓๐๔	.. ๓๐๓
จตุตถพรหมจริย	.. ๓๐๗	.. ๓๐๓
คิธไธ วิชชา	.. ๓๑๐	.. ๓๐๕
ปณญจานาภพพา	.. ๓๑๑	.. ๓๐๗
ปริตโยชน	.. ๓๑๓	.. ๓๐๘
มหาตถุทายิสค	.. ๓๑๔	.. ๓๑๐
ครุการปจนา	.. ๓๑๖	.. ๓๑๑
นตตุถาการวตา	.. ๓๑๗	.. ๓๑๓
ตตุถาการวตา	.. ๓๑๘	.. ๓๑๕
การวกรณมโม	.. ๓๒๓	.. ๓๑๗
สนคฺชตา	.. ๓๒๖	.. ๓๑๘
ปสมามโม	.. ๓๒๘	.. ๓๒๓
จตุตถมโม	.. ๓๓๒	.. ๓๒๓
ปณจินทฺรียาน	.. ๓๓๖	.. ๓๒๕
อญจํภิกายคณาน	.. ๓๔๑	.. ๓๒๗
ทุตียชฺณาน	.. ๓๔๔	.. ๓๓๑

วิปัสสนาญาณํ	ปพฺพ	๓๔๗	อังก	๓๓๓
อิทฺธิวิธญาณํ	..	๓๔๘	..	๓๓๕
เจโตปริยญาณํ	..	๓๕๓	..	๓๓๗
ทิพฺพจกฺขุญาณํ	..	๓๕๓	..	๓๓๘
ปณฺจมขมโม	..	๓๕๕	..	๓๔๓
สมณมฺหุทฺติกสํคฺคํ	..	๓๕๖	..	๓๔๒
ปรีพฺพชกฺกวาโท	..	๓๕๘	..	๓๔๓
เสกฺขขมฺมิ	..	๓๖๐	..	๓๔๕
อเสกฺขขมฺมิ	..	๓๖๒	..	๓๔๗
อภุสฺสสํกฺกปฺปา	..	๓๖๔	..	๓๔๘
ทสฺสาเสกฺขขมฺโม	..	๓๖๖	..	๓๕๓
จฺวุฬกฺกตฺถายิสํคฺคํ	..	๓๖๗	..	๓๕๒
ปรีธํปวคฺคตาโรจนํ	..	๓๖๘	..	๓๕๓
ปฺพพฺพาปนฺนคกฺกา	..	๓๗๑	..	๓๕๕
เวฬุริยฺยปมา	..	๓๗๔	..	๓๕๗
ปรมวณฺณปณฺหา	..	๓๗๘	..	๓๕๘
สํขทฺถปณฺหา	..	๓๘๑	..	๓๖๓
จตุรฺรปฺชฌานํ	..	๓๘๕	..	๓๖๓
ปพฺพชฺชายาจนํ	..	๓๘๗	..	๓๖๕
เวธณสํคฺคํ	..	๓๘๘	..	๓๖๗

กิตฺตคนปตฺตํ

๓๕

วณฺณยคุตฺตํ	ปพฺพเพ ๓๘๕	อฺงฺเก ๓๖๘
กามคฺคสุขปฺปตฺตํ	.. ๓๘๘	.. ๓๗๓
คิสรณคมนํ	.. ๔๐๒	.. ๓๗๓

ราชวคฺโค

อฏฺฐการสุตฺตํ	.. ๔๐๓	.. ๓๗๔
โศติปาสตฺมาทปนํ	.. ๔๐๖	.. ๓๗๕
ปพฺพชฺชูปสฺมปทาธากโ	.. ๔๑๓	.. ๓๗๘
กิกิณิเวสฺหูปสฺงกมนํ	.. ๔๑๖	.. ๓๗๙
อฏฺฐการปฺปตฺตํ	.. ๔๑๗	.. ๓๘๓
โศติปาสฺสวโต ภคฺวา	.. ๔๒๒	.. ๓๘๗
วฏฺฐปาสฺสสุตฺตํ	.. ๔๒๓	.. ๓๘๘
ปพฺพชฺชชยาจนํ	.. ๔๒๕	.. ๓๘๘
มาตาบีตยาปฺปจฺจนา	.. ๔๒๗	.. ๓๘๙
มาตาบีตยาจนํ	.. ๔๓๐	.. ๓๘๙
อรรหคฺคปฺปคฺคตภาโว	.. ๔๓๓	.. ๓๙๕
วฏฺฐปาสฺสวคฺคตาโรจนํ	.. ๔๓๖	.. ๓๙๗
บีคฺคินิเวสฺหูปสฺงกมนํ	.. ๔๓๘	.. ๓๙๘
วฏฺฐปาสฺสวคฺคตูปสฺงกมนํ	.. ๔๔๐	.. ๔๐๓
พฺยายิปาริสุณฺณํ	.. ๔๔๓	.. ๔๐๓
จคฺคตาโร ชมมฺมุตฺเตสา	.. ๔๔๖	.. ๔๐๕

ปจฺจมมฺมุทฺเทโส	ปพฺพเพ ๔๔๗	องฺเก ๔๐๗
ตติยมฺมุทฺเทโส	.. ๔๔๘	.. ๔๐๘
นิกมคคาถา	.. ๔๕๓	.. ๔๑๓
มฆเทวสุตฺตํ	.. ๔๕๒	.. ๔๑๕
มฆเทวปพฺพชฺชา	.. ๔๕๔	.. ๔๑๗
มฆเทวปคฺคปพฺพชฺชา	.. ๔๕๖	.. ๔๑๘
นิมิราชูปสงฺกมณํ	.. ๔๕๘	.. ๔๒๓
สุทฺธมฺมาตฺมปเวสนํ	.. ๔๖๐	.. ๔๒๓
นิมิราชปพฺพชฺชา	.. ๔๖๒	.. ๔๒๕
อนฺติมปฺริสฺสภูทภาโว	.. ๔๖๓	.. ๔๒๗
มรฺรสุตฺตํ	.. ๔๖๔	.. ๔๒๘
จตุวณฺณปญฺหา	.. ๔๖๗	.. ๔๓๓
วณฺณานํ สมสฺมภาโว	.. ๔๗๒	.. ๔๓๓
โจรภูทตฺตติยปญฺหา	.. ๔๗๖	.. ๔๓๕
สฺมณฺญตพฺพราหฺมณาทิปญฺหา	.. ๔๘๐	.. ๔๓๗
ติสฺสวณฺณคฺคณํ	.. ๔๘๕	.. ๔๓๘
โพธิราชกุมารสุตฺตํ	.. ๔๘๖	.. ๔๔๐
สุวาคณายาธิวาทนํ	.. ๔๘๗	.. ๔๔๓
อาพาธูปสงฺกมณํ	.. ๔๘๘	.. ๔๔๓
อฺนุทฺตกูปสงฺกมณํ	.. ๔๘๐	.. ๔๔๗

กิตฺตนปคฺคํ

๓๗

ทุติยปมา	ปพฺพ	๔๘๓	อังก	๔๔๘
ตติยปมา	..	๔๘๔	..	๔๕๓
อปปานกษณํ	..	๔๘๗	..	๔๕๓
เทวตภาสํตวณํ	..	๕๐๓	..	๔๕๕
ฉพฺพิชฺฐปมา	..	๕๐๓	..	๔๕๗
โอสพาริกาทรรณฺณ	..	๕๐๕	..	๔๕๘
อปปโปตฺตํสํกฺกภาโว	..	๕๐๘	..	๔๖๓
ตวิธํปฺปณฺณํสํตฺตา	..	๕๑๓	..	๔๖๓
ปจฺจมมฺมทฺสณารมฺโห	..	๕๑๒	..	๔๖๕
ปณฺณจวคฺคิยํสํกฺกมณํ	..	๕๑๔	..	๔๖๗
หตฺถารุพฺพปฏิปฺปจฺฉา	..	๕๑๗	..	๔๗๓
ปณฺจ ปณฺณิยงฺกานิ	..	๕๑๘	..	๔๗๓
ติสฺรณคฺคณํ	..	๕๒๐	..	๔๗๕
องฺคฺคิมาตฺตํ	..	๕๒๓	..	๔๗๗
อิทฺฐาภิสํสฺสวณํ	..	๕๒๔	..	๔๗๘
ภคฺควนฺตฺตํสํกฺกมณํ	..	๕๒๖	..	๔๘๓
ภคฺควนฺตฺตํปฺปจฺฉา	..	๕๒๘	..	๔๘๓
อรรหตฺตํปฺปคฺคภาโว	..	๕๓๒	..	๔๘๕
องฺคฺคิมาตฺถานํ	..	๕๓๔	..	๔๘๗
ปฺปยชาติกตฺตํ	..	๕๓๕	..	๔๘๘

นาฬิขงฺฆามนุคฺคํ	ปพฺพเพ ๕๓๘	อฺงฺเก ๔๘๓
ภฺตฺตปฺพพคฺคา	.. ๕๔๓	.. ๔๘๓
บิยฺปณฺหา	.. ๕๔๕	.. ๔๘๕
ปเตนฺทโกสฺสทฺธานํ	.. ๕๔๘	.. ๔๘๗
พาหิตฺยสฺสคฺคํ	.. ๕๔๘	.. ๔๘๘
อานนฺทปฺตํกมฺนิ	.. ๕๕๓	.. ๔๘๘
กายวจฺจํโนสฺมาจฺวารปณฺหา	.. ๕๕๓	.. ๕๐๓
อานนฺทภาสิตาภินนฺทํ	.. ๕๕๖	.. ๕๐๓
อานนฺททสฺสณฺดาโก	.. ๕๕๘	.. ๕๐๕
ชมฺมุเจตฺยสฺสคฺคํ	.. ๕๕๘	.. ๕๐๖
ภคฺควนฺตฺตปฺตํกมฺนิ	.. ๕๖๓	.. ๕๐๗
ชมฺมุณฺวยคฺคา	.. ๕๖๓	.. ๕๐๘
ชมฺมุเจตฺยภาสิตํ	.. ๕๗๐	.. ๕๑๕
กณฺณกคฺคตฺตสฺสคฺคํ	.. ๕๗๓	.. ๕๑๗
จตุวณฺณวิเสสํปฺปจฺจา	.. ๕๗๕	.. ๕๑๘
ปณฺจ ปชานินฺยคฺคานิ	.. ๕๗๗	.. ๕๒๓
เทวปณฺหา	.. ๕๘๐	.. ๕๒๓
วิทฺฐทภปฺปจฺจา	.. ๕๘๓	.. ๕๒๕
พฺพุทฺฐภาสิตาภินนฺทํ	.. ๕๘๓	.. ๕๒๗

กิตฺตนปฺตํ

๓๘

พฺรหฺมณวคฺโค

พฺรหฺมายุสฺสํ	ปพฺเพ ๕๘๔	องฺเก ๕๒๘
อตุตฺตรามนฺตํ	.. ๕๘๕ ..	๕๒๘
ภคฺวณฺตานุพฺพนํ	.. ๕๘๘ ..	๕๓๓
มหาปฺริสฺตกฺขณานิ	.. ๕๘๘ ..	๕๓๓
อณฺณตฺรามนฺตํ	.. ๕๘๙ ..	๕๓๘
ภคฺวณฺตูปสํกฺกมฺ	.. ๕๘๙ ..	๕๔๓
สํมุปรายิกตฺถปฺปจฺฉา	.. ๕๙๐ ..	๕๔๓
พฺรหฺมายุปสํกฺกมฺ	.. ๖๐๓ ..	๕๔๕
ตตฺถปฺริณิพฺพายิตา	.. ๖๐๓ ..	๕๔๗
เสถสฺสํ	.. ๖๐๔ ..	๕๔๘
ภคฺวณฺตูปสํกฺกมฺ	.. ๖๐๕ ..	๕๔๙
ทฺถุตฺถาโฆโส	.. ๖๐๖ ..	๕๕๓
ภคฺวณฺตาทิตฺถุติ	.. ๖๐๘ ..	๕๕๓
เกณียสฺสํมุปสํกฺกมฺ	.. ๖๓๐ ..	๕๕๕
ภคฺวณฺตูปสํกฺ	.. ๖๓๒ ..	๕๕๗
อัสสํถายนสฺสํ	.. ๖๓๓ ..	๕๕๘
ภคฺวณฺตูปสํกฺกมฺ	.. ๖๓๕ ..	๕๕๙
อภุสฺสํกมฺปถกฺกา	.. ๖๓๘ ..	๕๖๓
เมตฺตจิตฺตภาวนา	.. ๖๔๐ ..	๕๖๓

กิตติคุณปกคต

๒๓

กิตติคุณคณน	ปพพเพ ๒๒๐	องเก ๒๐๘
เอตถการตตคต	.. ๒๒๓	.. ๒๓๐
ปาริจรายากกา	.. ๒๒๓	.. ๒๓๓
ตทชนกกา	.. ๒๒๒	.. ๒๓๕
กุตถารารกกาโว	.. ๒๒๗	.. ๒๓๗
ชนนชานิสตคต	.. ๒๗๒	.. ๒๒๓
อชมมจรายวิธมจรายา	.. ๒๗๒	.. ๒๒๕
ชนนชานิปฏิปจจนา	.. ๒๘๒	.. ๒๒๘
พาพหทกฐาโรจน	.. ๒๘๘	.. ๒๓๕
ชนนชานิปฏิปจจนา	.. ๓๐๐	.. ๒๓๗
ภควนคตูปตงกมน	.. ๓๐๓	.. ๒๓๘
วาเตฏฐตตคต	.. ๓๐๔	.. ๒๔๓
พราหมณพยากรณ	.. ๓๐๗	.. ๒๔๓
กิตติคุณคณน	.. ๓๐๘	.. ๒๔๘
ตถตตคต	.. ๓๐๘	.. ๒๕๐
จตุกมมฏจจัน	.. ๓๑๒	.. ๒๕๓
ปณจชมมปณคต	.. ๓๑๕	.. ๒๕๓
ตถานคตมณกาโว	.. ๓๑๘	.. ๒๕๕
เตยยปฏิปจจนา	.. ๓๒๐	.. ๒๕๗
ปตติกกา	.. ๓๒๔	.. ๒๕๘

ปณฺจามมฺปณฺณตฺติ

มคฺคปฏฺธิปฺจฺฉา

ภคฺวณฺตปฺปสํสา

ตฺถการวสฺสฺสฺส

ภฺตปฺพุพฺพกฺกา

อาพาธปฺปสํกฺกมฺม

อฺนุทฺตปฺปสํกฺกมฺม

ปจฺจิมปฺมา

ตฺตฺติยปฺมา

อฺปฺปานกฺขณฺณ

โถกาทาหารณฺ

จฺจฺจฺจฺจฺจฺจ

อาสวกฺขยณฺณ

ปพฺพ ๗๒๗ อังเก ๖๖๓

.. ๗๒๘ .. ๖๖๓

.. ๗๓๒ .. ๖๖๕

.. ๗๓๕ .. ๖๖๗

.. ๗๓๘ .. ๖๖๘

.. ๗๓๘ .. ๖๗๑

.. ๗๓๘ .. ๖๗๓

.. ๗๔๑ .. ๖๗๕

.. ๗๔๓ .. ๖๗๗

.. ๗๔๖ .. ๖๗๘

.. ๗๕๑ .. ๖๘๓

.. ๗๕๕ .. ๖๘๕

.. ๗๕๗ .. ๖๘๗

สตุตฺตบူตปฎฺฐเก มชฺฌิมนิกายสฺส

เหตุไฉน ภาโศ

મહાત્මીય પાઠના સ્તંભ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทฺธสฺส ฯ

คหปติวคฺโค

กนฺตรกสฺสํ

[๑] เอวมเม สุตํ เอกํ สมํ ภควา จมฺปายํ วิหริตํ
 คคฺคราย โปกฺขรณียา ตีเร มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ ๑ อถ
 โส เปสฺสํ ๑ หตฺถาโรหปฺปโต กนฺทรโก ๑ ปริพฺพาชโก เยน
 ภควา เทนุปลงฺกมิตฺตํ อุปสงฺกमितฺวา เปสฺสํ หตฺถาโรหปฺปโต
 ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีถิ ๑ กนฺทรโก ปน ปริพฺพาชโก
 ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิตี สมฺโมทนียํ กถํ สํวราณียํ วัตติสาเวตฺวา
 เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ ๑ เอกมนฺตํ จิโต โส กนฺทรโก ปริพฺพาชโก
 ตฺถเหฏฺฐํ ตฺถเหฏฺฐํ ภิกฺขุสงฺฆํ อนฺวิโลเกตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ
 อจฺจนฺนํ โภ โคตม อพฺพุตํ โภ โคตม ยาวญฺจํ โภตา

๓. ต. ย. เหว ๑ พ. ตำรวจ ๑

โคตเมน สัมมา ภิกขุสงฺโฆ ปฏิปาทิโต เยมี เต โภ โคตม
 อเหตุ อคตมทฺธานํ อรหุโต สัมมาสัมพุทฺธา เตมี ภควนุโต
 เอตปรมฺเวยว สัมมา ภิกขุสงฺฆํ ปฏิปาเทสฺสุ เสยฺยถามี เอตฺรหิ
 โภตา โคตเมน สัมมา ภิกขุสงฺโฆ ปฏิปาทิโต เยมี เต โภ
 โคตม ภวิสฺสณฺติ อนาคตมทฺธานํ อรหุโต สัมมาสัมพุทฺธา เตมี
 ภควนุโต เอตปรมฺเวยว สัมมา ภิกขุสงฺฆํ ปฏิปาเทสฺสณฺติ เสยฺยถามี
 เอตฺรหิ โภตา โคตเมน สัมมา ภิกขุสงฺโฆ ปฏิปาทิโตติ ฯ

[๒] เอวเมตํ กนฺทฺรก เอวเมตํ กนฺทฺรก เยมี เต กนฺทฺรก
 อเหตุ อคตมทฺธานํ อรหุโต สัมมาสัมพุทฺธา เตมี ภควนุโต
 เอตปรมฺเวยว สัมมา ภิกขุสงฺฆํ ปฏิปาเทสฺสุ เสยฺยถามี เอตฺรหิ
 มยา สัมมา ภิกขุสงฺโฆ ปฏิปาทิโต เยมี เต กนฺทฺรก ภวิสฺสณฺติ
 อนาคตมทฺธานํ อรหุโต สัมมาสัมพุทฺธา เตมี ภควนุโต เอต-
 ปรมฺเวยว สัมมา ภิกขุสงฺฆํ ปฏิปาเทสฺสณฺติ เสยฺยถามี เอตฺรหิ
 มยา สัมมา ภิกขุสงฺโฆ ปฏิปาทิโต สณฺติ หิ กนฺทฺรก ภิกขุ
 อิมสฺมิ ภิกขุสงฺเฆ อรหุโต ชฺฌนาสว วุสิตฺวานุโต กตกรณฺเยา
 โอหิตถารว อนุปฺปตฺตสทฺตถา ปริกฺขณภวสฺสโยชฺฌนา สัมมทณฺเญา-
 วิมุตฺตา สณฺติ ปน กนฺทฺรก ภิกขุ อิมสฺมิ ภิกขุสงฺเฆ เตชา
 สณฺตตสฺสตา สณฺตตวุคฺคิตฺติโน นิปกา นิปกวุคฺคิตฺติโน เต จตุสฺสุ สติ-
 ปญฺจจฺเณสฺสุ สุปฺปิฏฺฐจิตฺติจิตฺตา วิหฺรณฺติ กตเมสฺสุ จตุสฺสุ อิทฺถ กนฺทฺรก
 ภิกขุ กาเย กายานุสฺสํ วิหฺรติ อาตาปี สัมปชาโน สติมา วิเนยฺย

๓] កហធិវគ្គតុត្ត កហុត្រតុត្តេ ឧត្តារិ ស្តិប្បឡាណា ៣

តៃកេ ឧភិឌ្ឍនាតៃមន្តស័ វេពនាសុ វេពនាបុស្តស័ វិហរតិ ឆាតាប្តី
ស្មប្បឡាណ ឥតិមា វិញ្ញេយ្យ តៃកេ ឧភិឌ្ឍនាតៃមន្តស័ ធិតុតេ ធិតុតា-
បុស្តស័ វិហរតិ ឆាតាប្តី ស្មប្បឡាណ ឥតិមា វិញ្ញេយ្យ តៃកេ ឧភិឌ្ឍនា-
តៃមន្តស័ ធម្មេសុ ធម្មេនាបុស្តស័ វិហរតិ ឆាតាប្តី ស្មប្បឡាណ
ឥតិមា វិញ្ញេយ្យ តៃកេ ឧភិឌ្ឍនាតៃមន្តស័ ។

[៣] ខេវំ ទុត្តេ បេសុស័ អត្តារិហបុត្តតៃ ភក្ខវត្ថុ ខេត្តវិវាទ
ឧទុធវិរិយំ រាមុតេ ឧបុរាត្ថំ រាមុតេ យាវ សុប្បណេត្តា ធិមេ ឧត្តារិ
ស្តិប្បឡាណា ស្តុតានំ វិសុតុតិយា ស័ក្កប្រិពេទានំ ស្មតិកុក្កមាយ កុក្ក-
តៃមន្តស័ ឧត្តុក្កមាយ ឈាយស្តុត ឧត្តិកមាយ និវុត្តានស្តុត សុទ្ធិ-
កិរិយាយ មមម្មី អិ រាមុតេ គិរី ឱតាត្វស័នា កាតេន កាតំ
ឱមេសុ ឧត្តុសុ ស្តិប្បឡាណេសុ សុប្បិឌ្ឍធិតុតៃ វិហរាម ឱម មម្ម
រាមុតេ កាយេ កាយាបុស្តស័នៃ វិហរាម ឆាតាប្តីនៃ ស្មប្បឡាណា ស្តិ-
មនុតៃ វិញ្ញេយ្យ តៃកេ ឧភិឌ្ឍនាតៃមន្តស័ វេពនាសុ វេពនាបុស្តស័នៃ
វិហរាម ឆាតាប្តីនៃ ស្មប្បឡាណា ស្តិមនុតៃ វិញ្ញេយ្យ តៃកេ ឧភិឌ្ឍនា-
តៃមន្តស័ ធិតុតេ ធិតុតាបុស្តស័នៃ វិហរាម ឆាតាប្តីនៃ ស្មប្បឡាណា
ស្តិមនុតៃ វិញ្ញេយ្យ តៃកេ ឧភិឌ្ឍនាតៃមន្តស័ ធម្មេសុ ធម្មេនា-
បុស្តស័នៃ វិហរាម ឆាតាប្តីនៃ ស្មប្បឡាណា ស្តិមនុតៃ វិញ្ញេយ្យ តៃកេ
ឧភិឌ្ឍនាតៃមន្តស័ ឧទុធវិរិយំ រាមុតេ ឧបុរាត្ថំ រាមុតេ យាវលុត្ថំ
រាមុតេ ភក្ខា ខេវំ មនុស្តស័ក្កេន ខេវំ មនុស្តស័ក្កេន ខេវំ មនុស្តស័-

១ ស័. ឬ. ឧត្តុក្កមាយាតិ បាស័ វិសុត្ថិ ។

๔ สุตตฺตณฺคปฏฺเฏ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๔

ธำเจยฺเย วุตฺตมาเน สุตฺตानํ หิตาหิตํ ชานาติ คหณเบฺพหํ
 ฃนฺเต ยทิตํ มนุสฺสํ อุตฺตตานกเบฺพหํ ฃนฺเต ยทิตํ ปสฺสโ
 อหณฺหิ ฃนฺเต ปโหมิ หตฺถิทมมํ ธำเรตุํ ยาวตฺเทเน อนฺตเรเน
 จมฺปํ คตาคคํ กวิสฺสติ สฺพฺพานิ ตานิ ธำเจยฺยานิ ฃญฺเอยฺยานิ
 วจฺเจยฺยานิ ชิเมหยฺยานิ ปาตุกวิสฺสติ อมฺหากมฺปน ฃนฺเต ทาสฺมา
 วา เปสฺสํสาติ วา กมฺมกฺวราติ วา อณฺณถา จ กาเยเน สฺมฺภา-
 จรณฺติ อณฺณถา จ วาจาเย อณฺณถา จ เนสํ จิตฺตํ โหติ
 อจฺฉริยํ ฃนฺเต อพฺภุตํ ฃนฺเต ยาวณฺจํ ฃนฺเต ภคฺวา เอยํ
 มนุสฺสํคหณฺเน เอยํ มนุสฺสํกสฺสเญ เอยํ มนุสฺสํธำเจยฺเย วุตฺตมาเน
 หิตาหิตํ ชานาติ คหณเบฺพหํ ฃนฺเต ยทิตํ มนุสฺสํ อุตฺตตาน-
 กเบฺพหํ ฃนฺเต ยทิตํ ปสฺสโวติ ฯ

[๔] เอยเมตํ เปสฺส เอยเมตํ เปสฺส คหณเบฺพหํ เปสฺส
 ยทิตํ มนุสฺสํ อุตฺตตานกเบฺพหํ เปสฺส ยทิตํ ปสฺสโ จตุตาโรเม
 เปสฺส ปุคฺคตา สํโตะ สํวิชฺชมานา โถกสฺมึ กตเม จตุตาโร
 อิทฺธ เปสฺส เอกจฺโจ ปุคฺคโต อตฺตณฺตโป โหติ อตฺตปฺริตาปนา-
 นุโยคมนุญฺจโต อิทฺธ ปน เปสฺส เอกจฺโจ ปุคฺคโต ปฺรณฺตโป
 โหติ ปฺรปฺริตาปนา นุโยคมนุญฺจโต อิทฺธ เปสฺส เอกจฺโจ ปุคฺคโต
 อตฺตณฺตโป จ โหติ อตฺตปฺริตาปนา นุโยคมนุญฺจโต ปฺรณฺตโป จ
 ปฺรปฺริตาปนา นุโยคมนุญฺจโต อิทฺธ ปน เปสฺส เอกจฺโจ ปุคฺคโต
 เนวตฺตณฺตโป โหติ นาคตฺตปฺริตาปนา นุโยคมนุญฺจโต น ปฺรณฺตโป น

๖] กหปติวคฺคสฺส กนฺตรกสฺสฺเต จตฺตาริ ปุคฺคตา ๕

ปรปริตฺตปหานุโยคมนุยุตฺโต โส อนตฺตนฺตโป อปรนตโป ทิฏฺฐเชว
ธมฺเม นิจฺจนาโต นิพฺพุโต สํตํภูโต สฺวปฺปฏิสํเวทํ พุทฺทมภูเตน
อตฺตนา วิหริติ อิมํสํ เปสฺส จตฺตุนํ ปุคฺคตานิ กตโม เต
ปุคฺคโถ จิตฺตํ ทวารเชตฺติ ๑

[๕] ยวํ ภาเต ปุคฺคโถ อตฺตนฺตโป อตฺตปริตฺตปหานุ
โยคมนุยุตฺโต อํ เม ปุคฺคโถ จิตฺตํ ทวารเชติ โยปายํ
ภาเต ปุคฺคโถ ปรนตโป ปรปริตฺตปหานุโยคมนุยุตฺโต อยมํ เม
ปุคฺคโถ จิตฺตํ ทวารเชติ โยปายํ ภาเต ปุคฺคโถ อตฺตนฺตโป
จ อตฺตปริตฺตปหานุโยคมนุยุตฺโต ปรนตโป จ ปรปริตฺตปหานุโยค
มนุยุตฺโต อยมํ เม ปุคฺคโถ จิตฺตํ ทวารเชติ โย จ ๒
อํ ภาเต ปุคฺคโถ เวนตฺตนฺตโป นาคตฺตปริตฺตปหานุโยคมนุยุตฺโต
น ปรนตโป น ปรปริตฺตปหานุโยคมนุยุตฺโต โส อนตฺตนฺตโป
อปรนตโป ทิฏฺฐเชว ธมฺเม นิจฺจนาโต นิพฺพุโต สํตํภูโต สฺวปฺปฏิสํเวทํ
พุทฺทมภูเตน อตฺตนา วิหริติ อํ เม ปุคฺคโถ จิตฺตํ ทวารเชตฺติ ๑
กสฺมา ปน เต เปสฺส อิมํ ตโย ปุคฺคตา จิตฺตํ ทวารเชตฺติ ๑

[๖] ยวํ ภาเต ปุคฺคโถ อตฺตนฺตโป อตฺตปริตฺตปหานุ
โยคมนุยุตฺโต โส อตฺตานิ สฺวทามํ ทฺวชฺชปฏิกฺกตํ ทาตาเปติ
ปริตฺตาเปติ อิมินา เม อํ ปุคฺคโถ จิตฺตํ ทวารเชติ โยปายํ
ภาเต ปุคฺคโถ ปรนตโป ปรปริตฺตปหานุโยคมนุยุตฺโต โส ปรํ
สฺวทามํ ทฺวชฺชปฏิกฺกตํ ทาตาเปติ ปริตฺตาเปติ อิมินา เม อํ

ยํ ภควา อิมํ จตฺตวโร ปุคฺคเต จิตฺตวเรน จิกฺขเยยฺย จิตฺตวเรน
ภควโต สุตฺตวา ภิกฺขุ ชาเรตฺตํนํตํติ ๑ เตนฺหิ ภิกฺขเว สุตฺตวา
สํวํ มนฺตํโรก ภาสํสํวํมํติ ๑ เอวํ ภนฺเตติ โห เต ภิกฺขุ
ภควโต ปจฺจกฺกตํ ๑

[๘] ภควา เอตทวโจ กตโม ๑ ภิกฺขเว ปุคฺคโต อตฺตนุโตไป
อตฺตปรีตวปณฺณนุโยคมนุยุตฺโต ๑ อีช ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโต
อเจตโก โหติ มุตฺตวโจ หตฺตวเจตโน^๑ น เอหิกทฺตโก น
ติฏฺฐกทฺตโก นากิหํ น อุตฺตํสํ กตํ น นิมนฺตํ สํวํมํติ
โส น กุมภิมฺหา ปฏิกฺคณฺหาติ น กโฬปิมฺหา ปฏิกฺคณฺหาติ
น เอตถมนฺตรํ น ทนฺทมนฺตรํ น มุตฺตมนฺตรํ น ทฺวณฺ
ภุชฺชมานนํ น คพฺพิณฺยา น ปายมานาย น ปุริสฺสนฺตรคตาย น
สํวํมํติ น ยตฺถ สํ อุตฺตํจฺโจ โหติ น ยตฺถ มกฺกิกา สณฺท-
สณฺทจวณฺตี น มจฺฉํ น มํสํ น สฺवं น เมรยฺมํ น ฤโสทกํ
ปฺปวติ ๑ โส เอกาควริโก วา โหติ เอกาโตมฺปิโก ทฺวาควริโก
วา โหติ ทฺวาโตมฺปิโก ๑ เป ๑ สตฺตวคฺวาริโก วา โหติ สตฺตวโตมฺปิโก
เอกิสํวํมํติ ทตฺตํยา ยาเปติ ทฺวํหิปี ทตฺตํหิ ยาเปติ ๑ เป ๑
สตฺตํหิปี ทตฺตํหิ ยาเปติ เอกาหิกมฺปิ ออาหารํ ออาหารเวติ ทฺวํหิ-
กมฺปิ ออาหารํ ออาหารเวติ ๑ เป ๑ สตฺตวาทิกมฺปิ ออาหารํ ออาหารเวติ อิติ
เอวํมมํติ อตฺตวามํติ ปรีตวภตฺตโกชนนุโยคมนุยุตฺโต จิหฺวติ ๑

๑ ส. ย. พ. หตฺตวเจตโน ๑

โส สํกภกฺโข วา โหติ สํมากภกฺโข วา โหติ นํวารภกฺโข
 วา โหติ ททฺหุตภกฺโข วา โหติ หนฺตภกฺโข วา โหติ กณภกฺโข
 วา โหติ อจามภกฺโข วา โหติ มีณฺณาภกฺโข วา โหติ
 ตินภกฺโข วา โหติ โคมยภกฺโข วา โหติ จนฺมุตตทาหาโร
 วา ยาเปติ ปวตฺตผลโกธํ ฯ โส สํณานีมี ชาเรติ มสํณานีมี
 ชาเรติ นวตฺตสํณานีมี ชาเรติ บัสนฺตสํณานีมี ชาเรติ ตีรฺวณานีมี
 ชาเรติ อชินานีมี ชาเรติ อชินกฺขิปปมฺมํ ชาเรติ กุสฺสจํรมมฺมํ ชาเรติ
 วากจํรมมฺมํ ชาเรติ ผลกจํรมมฺมํ ชาเรติ เกสฺสมพฺพตมฺมํ ชาเรติ
 วาตกมพฺพตมฺมํ ชาเรติ อพฺพุทกมพฺพตมฺมํ ชาเรติ เกสฺมสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 โหติ เกสฺมสฺส
 ปฏิกฺขิตฺโต อุกฺกฏิกโกมี โหติ อุกฺกฏิกปฺปชานมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺม
 ปสฺสยิกโกมี โหติ กณฺณกาปสฺสยเ สยฺยํ กปฺเปติ สํยตฺตคฺคิกมฺมํ
 อุกฺโกโรหณานุโยคมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺม
 อาตาปนปฺปิตาปนาณฺณโยคมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺม
 ปุคฺคโต อตฺตนต์โป อตฺตปฺปิตาปนาณฺณโยคมฺมฺมฺมฺมฺม
 ฯ

[๘] กตโม ๑ ภิกฺขเว ปุคฺคโต ปฺรหฺตโป ปฺรปฺปิตาปนา
 นุโยคมฺม
 โหติ สฺฐกรโก สํกฺกณโก มาคฺคิกโก ตฺตฺตโท มจฺจุฆาตโก โจโร
 โจโรฆาตโก พนฺธนาคาริกโก ยะ วา ปนฺณณเณมี เกจิ กุรฺรภมฺมฺมฺม
 อมฺมํ อจฺจุจติ ภิกฺขเว ปุคฺคโต ปฺรหฺตโป ปฺรปฺปิตาปนา
 นุโยคมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺม

[๓๐] กตโม จ ภิกฺขเว ปุคฺคโต อตฺตคนฺตโป จ อตฺตปรีตา-
 ปนํนุโยคมนุญฺชโต ปรรตโป จ ปรรปรีตาปนํนุโยคมนุญฺชโต ฯ
 อธิ ภิกฺขเว เอกจฺโจ ปุคฺคโต ราชํ วา โหติ ชคฺติโย มุทฺธา-
 วสฺสโต พุราหฺมณํ วา มหาธํมฺมโต โส ปุคฺคตฺติเมว นกรสฺส
 นวํ สํนถาคารํ การํเปตฺวา เกสํสฺส โอหาเรตฺวา ชฺวาชินํ^๑
 นิวาเสตฺวา สํปปีเตเตน กายํ อพฺภณชิตฺวา มิคฺวิสาณํ ปิฏฺฐํ
 กณฺฑุมาโน นวํ สํนถาคารํ ปวิสฺสติ สํทฺธิ มเหสฺสยา พุราหฺมณํ
 จ ปุโรหิตํ โส ตตฺถ อนนฺตรหิตาย ภูมฺมียา หริตฺตปคฺคตํ^๒ เสยฺยํ
 กปฺเปติ โส เอกิสฺสํ คาวียา สรรูปวจฺจนาย ยํ เอกสฺมึ ฌเน
 ชีวํ โหติ เตน ราชํ ยาเปติ ยํ ทฺติยสฺมึ ฌเน ชีวํ โหติ เตน
 มเหสฺสํ ยาเปติ ยํ คติยสฺมึ ฌเน ชีวํ โหติ เตน พุราหฺมณํ
 ปุโรหิตํ ยาเปติ ยํ จตฺตสฺมึ ฌเน ชีวํ โหติ เตน อคฺคิ ชฺหติ
 อวเสสํ วจฺจโก ยาเปติ โส เอวมาห เอตฺตกา อสฺสกา
 หมฺพนฺตุ ยมฺพนฺตุถาย เอตฺตกา วจฺจตรา หมฺพนฺตุ ยมฺพนฺตุถาย
 เอตฺตกา วจฺจตฺตริโย หมฺพนฺตุ ยมฺพนฺตุถาย เอตฺตกา อชา
 หมฺพนฺตุ ยมฺพนฺตุถาย เอตฺตกา อรพฺภา หมฺพนฺตุ ยมฺพนฺตุถาย
 เอตฺตกา อสฺสํ หมฺพนฺตุ ยมฺพนฺตุถาย เอตฺตกา รุกฺขา ฉิขฺชนฺตุ
 ยฺยปฺตฺถาย เอตฺตกา ทพฺพา ลฺยณฺตุ ปวิสฺสนฺตฺยาติ ยेषิสฺส เต
 โหนฺติ ทาสํติ วา เปสฺสํติ วา กมฺมกฺราติ วา เตปิ ทณฺฑ-

๑ พ. ชฺวาชินํ ฯ ๒ ส. ย. หริตฺตปคฺคตํ ฯ

๑๐ สุตฺตฺนตปฺปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๑๑]

ตชฺชิตฺตา ภยตชฺชิตฺตา อสฺสํมฺมา รุทฺธมานา ปริกฺกมฺมานิ กโรนฺติ อຍ
ဝုဇ္ဈတိ ဂိက္ခဝေ ပုပ္ဖုလ္လံ ဝတုတုတပိ ၁ ဝတုတုတပိတပာနာယိက-
မဏ္ဍုတုတု ပာနတပိ ၁ ပာပာတပိတပာနာယိကမဏ္ဍုတုတု ၁

[๑๑] กตโม ၁ ဂိက္ခဝေ ပုပ္ဖုလ္လံ ဘေဝတုတုတပိ ဘာဝတုတုတပိ-
တပာနာယိကမဏ္ဍုတုတု န ပာနတပိ န ပာပာတပိတပာနာယိကမဏ္ဍုတုတု
လိ ဝနတုတုတပိ ဝပာနတပိ ဘိက္ခုဇ္ဈေ ဗမ္မေ ဂိဇ္ဈာတု ဂိပ္ပုတု
သီတိဂ္ဂတု န္တပတ္တိသံဘေ ပုပ္ဖုလ္လံ ဝတုတု ဝိဟာတု ၁ ဝိ ဂိက္ခဝေ
တဇာတု တုဂေ ဝပပဗ္ဗတု ဝဟံ သမ္မာသမ္ပပုပ္ဖု ဝိဇ္ဇာဘာဝ-
သမ္ပပုပ္ဖု န္တုတု တုဂဝိဇ္ဇ ဝနတုတု ပာပိတုတုသံဘေ သံဘေ တေ-
သမ္ပသံ ပုပ္ဖု ဂကော လိ ဝိ တု သံဘေ သံဘေ သံဘေ
သံသမ္ပပုပ္ဖု ပာ သံဘေ သံ ဝဂ္ဂိယ သံသမ္ပပုပ္ဖု
ပာတေ လိ ဗမ္မံ တေတေ ဝာတိဂ္ဂယာသံ သံသမ္ပပုပ္ဖု ပာပိတု-
တု သံသံ သံသံ ဝေဝပာပိတု ပာပိတု ပုပ္ဖုလ္လံ ပုပ္ဖုလ္လံ
ပာတေ ၁ တံ ဗမ္မံ သံသံ ကပတု ဝ ကပတုပုပ္ဖု ဝ
ဝပပဗ္ဗတု ဝ ဂု ပာ သံ သံ လိ တံ ဗမ္မံ သံသံ
တဇာတေ သံသံ ပာပိတု လိ တေ သံသံ ပာပိတု သံသံ တု
ဝိ ပာပိတု သံသံ သံသံ သံသံ သံသံ သံသံ သံသံ
ပာပဗ္ဗာ န ဝိ သံ ဝာ ဝာ သံသံ သံသံ ပာပိတု
ဝေဝပာပိတု သံသံ သံသံ ပုပ္ဖု သံသံ သံသံ သံသံ သံသံ
ဝေဝပာပိတု သံသံ သံသံ သံသံ သံသံ သံသံ သံသံ သံသံ
ဝေဝပာပိတု သံသံ သံသံ သံသံ သံသံ သံသံ သံသံ သံသံ

๑๒] คหปติวคฺคสฺส กนฺทรวกฺสฺส เต สิกฺขาสาธวปฺนฺตา ๑๑

ปพฺพเชยฺยนฺติ ฯ โส อปฺเรณ สฺมเณน อปฺเป วา โภคกฺขนฺธิ ปหาย
มหนฺติ วา โภคกฺขนฺธิ ปหาย อปฺเป วา ฌาติปริวฺชฺฐิ ปหาย
มหนฺติ วา ฌาติปริวฺชฺฐิ ปหาย เกสฺมสฺสํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ
วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺติ ฯ

[๑๓] โส เอวํ ปพฺพชฺชิตฺวา สฺมาโน ภิกฺขุโน สิกฺขาสาธว-
สฺมาปฺนฺโน ปาณาติปาตํ ปหาย ปาณาติปาตา ปฏฺวิโร โหติ
นิหิตทณฺโท นิหิตสฺสโก ตชฺชํ ทยาปฺนฺโน สํพฺพปาณญฺเฐตฺตานุกมฺปิ
วิหริติ อทินฺนาทานํ ปหาย อทินฺนาทานา ปฏฺวิโร โหติ
ทินฺนาทายํ ทินฺนปาฏิกงฺขํ อเถเนน สํจิญฺเตน อคฺคตนา วิหริติ
อพฺรหฺมจริยํ ปหาย พฺรหฺมจารํ โหติ อาราจารํ วิโร โหติ เมถุนา
คามธฺมมา มุสาจาทํ ปหาย มุสาจาทา ปฏฺวิโร โหติ สจฺจวาทํ
สจฺจสฺสโน เถโต ปจฺจยโก อวิสฺสวาทโก โลกสฺส ปิสุณํ วาจํ
ปหาย ปิสุณาย วาจาย ปฏฺวิโร โหติ อิตฺโต สุตฺวา น อมฺตร
อกฺขาตา อิมํสํ เกทาย อมฺตร วา สุตฺวา น อิมํสํ อกฺขาตา
อมฺตรํ เกทาย อิตฺติ ภินฺนํ วา สมนฺจาทา สหิตานํ วา อนุปฺปาทา
สํมคฺคคาราโม สํมคฺครโต สํมคฺคกฺกนฺทํ สํมคฺคกฺกณฺณํ วาจํ ภาสิตา
โหติ ฆรฺสํ วาจํ ปหาย ฆรฺสํ วาจาย ปฏฺวิโร โหติ ยา
สา วาจา เนตา กณฺณสฺสุชา เปมฺนียา หทยงฺคมา โปริ พหุชน-
กนฺดา พหุชนมนาปา ตถารูปี วาจํ ภาสิตา โหติ สํมณฺสฺสอปฺปาทา
ปหาย สํมณฺสฺสอปฺปาทา ปฏฺวิโร โหติ กาสวาทํ ภูตวาทํ อคฺคตวาทํ

รมุมวาทิ จินยวาทิ นิชานวติ วาจํ ภาสีตา กาเถน ส่าปเทสํ
 ปริยณตวติ อตฺถสณฺหิตํ ฯ ๑ ใต้ วิชคามภูตคามสํมารมฺภา ปฏิ-
 วิรโต โหติ เอกภคฺติโก โหติ รตฺตฺวปรโต วิรโต วิกาตโกชนา
 นจฺจ คีตวาทิตวิสูกทสฺสณา ปฏิวิรโต โหติ มาตาคนฺหฺจิลปน-
 ธารณ มณฺฑน วิภูสณฺฐจํหา ปฏิวิรโต โหติ อฺจุจาสยณมหา-
 สยนา ปฏิวิรโต โหติ ชาติรฺวปรชตปฏิกฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ
 อามกชณฺณปฏิกฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ อามกมंसปฏิกฺคหณา
 ปฏิวิรโต โหติ อิตถักุมาริกาปฏิกฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ ทาส-
 ทาสปฏิกฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ อเชตกปฏิกฺคหณา ปฏิวิรโต
 โหติ กุกฺกฏสฺสกรปฏิกฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ หคฺคิควาสส-
 วพวปฏิกฺคหณา ปฏิวิรโต โหติ เขตตวตฺถปฏิกฺคหณา ปฏิ-
 วิรโต โหติ ทูเตยฺยปหิณฺคมนานุโยคา ปฏิวิรโต โหติ กย-
 วิกฺกยา ปฏิวิรโต โหติ ตฺถากฺกฏกัสมฺภวามกฺกฺวา ปฏิวิรโต
 โหติ อุกฺโกฏฺชนฉณฺจนนิคฺคิสาวิโยคา ปฏิวิรโต โหติ เฉทน-
 วชนฺนวิปฺราโมสฺสอาโลปสฺสหาการา ปฏิวิรโต โหติ ฯ ๑ ใต้
 สณฺคฺขุโฬ โหติ กายปรีหาริเกน จีวรณ กุจฺฉิปรีหาริเกน ปิณฺฑช-
 ปาเตน เยน เยนฺว ปกฺกมฺติ สฺมาทายฺว ปกฺกมฺติ ฯ ๑ เสงฺยถาบี
 นาม ปกฺกัชฺชํ สกฺกฺโณ เยน เยนฺว เทติ สฺปตฺตภาโรว เทติ
 เขวเมว ภิกฺขุ สณฺคฺขุโฬ โหติ กายปรีหาริเกน จีวรณ กุจฺฉิ-
 ปรีหาริเกน ปิณฺฑชปาเตน เยน เยนฺว ปกฺกมฺติ สฺมาทายฺว

ปฏกมฺติ ฯ โส อิมินา อริเยน ตัถฺกฺขนฺเชน สมนฺนาคโต อชฺฌตฺตํ
 อนวชฺชสฺสํ ปฏิสํเวเตติ ฯ โส จกฺขฺนา ฐปํ ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคาคาหํ
 โหติ นานุพฺพณฺชนคฺคาคาหํ ยตฺวาจิกฺรณเมณํ จกฺขฺนทฺริยํ อสํวตํ
 วิหรณํ อภิชฺฌมาโทมนสฺสํ ปาปกา อกฺุสฺสา ขมฺมา อนฺวาสฺส-
 เวยฺยํ ตสฺส สํวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ จกฺขฺนทฺริยํ จกฺขฺนทฺริเย
 สํวํ อาปชฺชติ โสเตน สทฺทํ สฺสฺวา... ขาเนน กนฺธํ ขายิตฺวา...
 ชิวฺหาเย รสํ สํยิตฺวา... กาเยน โสฏฺฐพฺพํ ผุสฺสฺวา... มนฺสา
 ขมฺมํ วิญฺเฌย น นิมิตฺตคฺคาคาหํ โหติ นานุพฺพณฺชนคฺคาคาหํ ยตฺวา-
 จิกฺรณเมณํ มนินทฺริยํ อสํวตํ วิหรณํ อภิชฺฌมาโทมนสฺสํ ปาปกา
 อกฺุสฺสา ขมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยํ ตสฺส สํวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ
 มนินทฺริยํ มนินทฺริเย สํวํ อาปชฺชติ ฯ โส อิมินา อริเยน
 อินทฺริยสํวเรน สมนฺนาคโต อชฺฌตฺตํ อพฺยาเสกสฺสํ ปฏิสํเวเตติ ฯ
 โส อภิกฺกณฺเต ปฏิกฺกณฺเต สมนฺปชานการี โหติ อาโลกิตฺเต วิโลกิตฺเต
 สมนฺปชานการี โหติ สมนฺนิณฺชิตฺเต ปสํวริเต สมนฺปชานการี โหติ
 สงฺฆาฏิปตฺตจํวรวารเณ สมนฺปชานการี โหติ อสฺสิตฺเต ปัสสิตฺเต ขายิตฺเต
 สํยิตฺเต สมนฺปชานการี โหติ อจฺจุจวารปสฺสํวากมฺเม สมนฺปชานการี
 โหติ คเต จิตฺเต นิสินฺเน สฺสฺวาเต ชาคริตฺเต ภาสิตฺเต ตฺวนฺทํภาเว
 สมนฺปชานการี โหติ ฯ

[๓๓] โส อิมินา จ อริเยน ตัถฺกฺขนฺเชน สมนฺนาคโต อิมินา
 จ อริเยน อินทฺริยสํวเรน สมนฺนาคโต อิมินา จ อริเยน สติ-

สํปชฌณฺเณ สมนฺนาคโต วิวิตฺตํ เสนาสํ ภาติ อรณฺณํ รุกฺขมฺถํ
 ปพฺพตํ กนฺทํ คิริคฺคํ สฺสํ วนปตฺถํ อพฺโปกาสํ ปถาตปฺพตํ ฯ
 โส ปจฺจนาคตํ มินฺนชฺปาตปฏิกฺกนฺโต นิสฺสํทิตฺติ ปถตฺถกํ อากฺขิตฺวา
 อุกฺกํ กายํ ปณฺธิชฌ ปริมฺขํ สคฺคิ อฺปฏฺฐเปตฺวา ฯ โส อภิชฺฌณฺ
 โถเก ปหาย วิคตฺตภาสิณฺเณ เจตฺถา วิหริติ อภิชฺฌณาย จิตฺตํ
 ปริโสเชติ พฺยาปาทปโทสํ ปหาย อพฺยาปนฺนจิตฺโต วิหริติ สพฺพ-
 ปาณญฺหิตานุกมฺปิ พฺยาปาทปโทสา จิตฺตํ ปริโสเชติ ถันมิทฺธํ
 ปหาย วิคตถันมิทฺธโร วิหริติ อโถกสฺสณฺณํ สโต สํปชฌาโน
 ถันมิทฺธชา จิตฺตํ ปริโสเชติ อุกฺกจฺจกุกฺกจฺจํ ปหาย อนุกฺกจฺจโต
 วิหริติ อชฺฌตฺตํ อฺปสฺสณฺนจิตฺโต อุกฺกจฺจกุกฺกจฺจา จิตฺตํ ปริโสเชติ
 วิจิกิञฺจํ ปหาย ตินฺนณฺวิจิกิञฺจโน วิหริติ อกถกฺกํ กุสฺสเดสฺสุ ชมฺเมสฺสุ
 วิจิกิञฺจนาย จิตฺตํ ปริโสเชติ ฯ

[๓๕] โส อิมํ ปณฺจ นีวรณํ ปหาย เจตฺโส อฺปฏฺกิตฺเตสํ
 ปณฺณาย ทพฺพลกฺกรณํ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกฺกสฺสเถหิ ชมฺเมหิ
 สํวิตฺตกํ สํวิจาร์ วิเวกขํ ปิติสฺสํ ปจฺมํ ฌานํ อฺปสํปชฺช วิหริติ
 วิตฺตกฺกวิจารานํ อฺปสฺมา อชฺฌตฺตํ สํปสํทหนํ เจตฺโส เอโกทิกาวํ
 อวิตฺตกํ อวิจาร์ สํมาสิขํ ปิติสฺสํ ทฺติยํ ฌานํ อฺปสํปชฺช วิหริติ
 ปิตฺติยา ฯ วิรคฺคา อฺปฺเภทฺทโก ฯ วิหริติ สโต ฯ สํปชฌาโน สฺสณฺจ
 กาเยน ปฏฺฐิถฺเวเทติ ยนฺตํ อริยา อจฺจิกฺขนฺติ อฺปฺเภทฺทโก สติมา
 สฺสจฺจวิหริติ ทฺติยํ ฌานํ อฺปสํปชฺช วิหริติ สฺสสฺส ฯ ปหานา

ทฺทฺชสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺสํ อตฺถจฺจมา
อทุกฺขมสฺสํ อเปกฺขาสติปาริสฺสํ จตฺตํ ฉานํ อปฺสํปชฺช วิหริติ ฯ

[๑๕] โส เอวํ สฺมาหิตะ จิตฺเต ปริสฺสฺสเร ปริโยทาเต อนนฺทเกณ
วิกิตฺตูปกฺกิตฺเต มุทฺตฺตเต กมฺมณิเย จิตฺเต อานนฺชปฺปตฺเต ปุพฺเพ-
นิवासํนุสฺสติฉานาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ โส อเนกวิหิตํ ปุพฺเพ-
นิवासํ อนนฺตฺสวติ เสยฺยถํ เภกมฺมี ชาติํ เทวํ ชาติโย ติสฺโสมี
ชาติโย จตฺตโสมี ชาติโย ปณฺจมี ชาติโย ทสฺมี ชาติโย วัสฺมมี
ชาติโย ติสฺมมี ชาติโย จตฺตาสฺมมี ชาติโย ปณฺณาสฺมมี ชาติโย
ชาติสฺตมฺมี ชาติสฺสทฺสฺมมี ชาติสฺสทฺสฺสทฺสฺมมี อเนเกมี สํวฏฺฏกปฺเป
อเนเกมี วิวฏฺฏกปฺเป อเนเกมี สํวฏฺฏวิวฏฺฏกปฺเป อมฺตฺราสฺมี เอวํ-
นาโม เอวํโคตฺโต เอวํฉนฺโน เอวมาหาโร เอวํ สฺสทฺทฺชปฺปฏิสฺสเวทํ
เอวมายฺยปฺริยนฺโต โส ตโต จโต อมฺตฺร อุตฺปาที^๒ ตตฺตราปาสฺมี
เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํฉนฺโน เอวมาหาโร เอวํ สฺสทฺทฺช-
ปฺปฏิสฺสเวทํ เอวมายฺยปฺริยนฺโต โส ตโต จโต อธิรฺูปปนฺโนติ ฯ อิติ
สํการํ สอฺตฺตทฺส อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิवासํ อนนฺตฺสวติ ฯ

[๑๖] โส เอวํ สฺมาหิตะ จิตฺเต ปริสฺสฺสเร ปริโยทาเต
อนนฺทเกณ วิกิตฺตูปกฺกิตฺเต มุทฺตฺตเต กมฺมณิเย จิตฺเต อานนฺชปฺปตฺเต
สฺตฺตานํ จุตฺตปาทฉานาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ โส ทิพฺเพน
จกฺขฺวา วิสฺสฺสเรณ อติกฺกนฺตมานุสฺสเกณ สฺตฺเต ปสฺสตี จวมาเน

๑ ส. ย. อานนฺชปฺปตฺเต ฯ ๒ ส. ย. อุตฺปาที ฯ

อฏฺฐกนาครสุตฺตํ

[๑๔] เอมเม สุตํ เอกํ สมํ ยายสฺมา อานนฺโท เวสํติยํ
 วิหริติ เวพฺพคามเก ๑ เตน ๒ ปน สมเยน ทสฺโม คหปติ
 อฏฺฐกนาครโร ปาตติปฺปุตฺตํ อณฺุปปตฺโต โหติ เกณจิเทว กรณฺเณน ๑
 อถ ๒ ทสฺโม คหปติ อฏฺฐกนาครโร เยน กุกฺกุฏารามิ เยน
 อณฺุณฺคโร ภิกฺขุ เตนฺุปลงฺกมิ อฺุปลงฺกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ อภิวาทิตฺวา
 เอกมนฺตํ นิสฺสีติ ๑ เอกมนฺตํ นิสฺสินโน ๒ ทสฺโม คหปติ อฏฺฐก-
 นาครโร ตํ ภิกฺขุํ เอตทโวจ กหํ นุ ๒ ฆนฺเต ยายสฺมา
 อานนฺโท เอตฺรหิ วิหริติ ทสฺสณกามา หิ มํ ตํ อานนฺทนฺติ ๑
 เอโส คหปติ ยายสฺมา อานนฺโท เวสํติยํ วิหริติ เวพฺพคามเกติ ๑
 อถ ๒ ทสฺโม คหปติ อฏฺฐกนาครโร ปาตติปฺปุตฺเต ตํ กรณฺเณยํ
 ตีเรตฺวา เยน เวสํตํ เยน เวพฺพคามโก เยนายสฺมา อานนฺโท
 เตนฺุปลงฺกมิ อฺุปลงฺกมิตฺวา ยายสฺมนฺตํ อานนฺทํ อภิวาทิตฺวา
 เอกมนฺตํ นิสฺสีติ ๑

[๑๕] เอกมนฺตํ นิสฺสินโน ๒ ทสฺโม คหปติ อฏฺฐกนาครโร
 ยายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจ อคฺคิ นุ ๒ ฆนฺเต อานนฺท
 เตน ภาวตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมนฺมาสมฺพุทฺธเรน เอกธฺมโม
 อกฺขาโต ยตฺถ ภิกฺขุโน อปฺปมตฺตสฺส อาตมียโน ปหิตตฺตสฺส
 วิหโรติ อวิมฺขตฺตญฺเจะ จิตฺตํ วิมฺจุจติ อปฺปปริกฺขณา จ อาสวา ปริกฺขยํ

คจฺจนฺติ อนนุปฺปตฺตณฺจ อนนฺตฺรํ โยคกฺเขมํ อนุปาปฺณาตฺติ ๑ อตฺถิ
 ไช คหปติ เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมนฺมา
 สมฺพุทฺเธน เขกฺขมฺโม อกฺขาโต ยตฺถ ภิกฺขุโน อปฺปมตฺตตฺตํ
 อาตานิโน ปหิตตฺตตฺตํ วิหฺรโต อวิมฺุตฺตณฺเจว จิตฺตํ วิมฺุจฺจติ
 อปฺปปริกฺขณํ ๑ อาสวํ ปริกฺขยํ คจฺจนฺติ อนนุปฺปตฺตณฺจ อนนฺตฺรํ
 โยคกฺเขมํ อนุปาปฺณาตฺติ ๑ กตโม ปน ภนฺเต อานนฺท เตน ภควตา
 ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมนฺมาสฺมฺพุทฺเธน เขกฺขมฺโม อกฺขาโต
 ยตฺถ ภิกฺขุโน อปฺปมตฺตตฺตํ อาตานิโน ปหิตตฺตตฺตํ วิหฺรโต
 อวิมฺุตฺตณฺเจว จิตฺตํ วิมฺุจฺจติ อปฺปปริกฺขณํ ๑ อาสวํ ปริกฺขยํ
 คจฺจนฺติ อนนุปฺปตฺตณฺจ อนนฺตฺรํ โยคกฺเขมํ อนุปาปฺณาตฺติ ๑

[๒๐] อธิ คหปติ ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกฺุสเสหิ
 รุเมหิ สฺวิตกฺกํ สฺวจารํ วิเวกฺขํ ปิติสฺสํ ปจฺมํ ฌานํ อปฺปสมฺปชฺช
 วิหฺรติ โส อิติ ปฏฺฐิตฺตจฺกฺขติ อิทมฺปิ ไช ปจฺมํ ฌานํ อภิสํขตํ
 อภิสณฺเจตยิตํ ยํ ไช ปน กิณฺจิ อภิสํขตํ อภิสณฺเจตยิตํ ตทฺธิจฺจ
 นิโรธมฺมณฺติ ปชานาติ โส ตตฺถ จีโต อาสวณํ ขยํ ปาปฺณาติ
 โน เจ อาสวณํ ขยํ ปาปฺณาติ เตเนว รุมนฺราเคน ตาย รุมน-
 นฺทียา ปณฺจณฺนํ โอรัมภาคิยานํ สณฺโณชานํ ปริกฺขยา โอปปาติโก
 โหติ ตตฺถ ปรีนิพฺพายํ อนาวตฺตติรุมฺโม ตสฺมา โดกา อยมฺปิ ไช
 คหปติ เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมนฺมาสฺมฺพุทฺเธน
 เขกฺขมฺโม อกฺขาโต ยตฺถ ภิกฺขุโน อปฺปมตฺตตฺตํ อาตานิโน

ปหิตตตตตต วิหโรโต อวิมุคตตตตต จิตตํ วิมุจฺจติ อปฺปปริกฺขณา จ
 อาสวํ ปริกฺขยํ คจฺจนฺติ อนนุสํปตฺตตตจ อนฺตฺตวํ โยคกฺเขมํ
 อนุปาปุณาติ ๑ ปุณ จปรํ คหปติ ภิกฺขุ วิตถกฺกวจารานํ วุပ္สฺมา
 ๑ เป ๑ ทฺติยํ ฌานํ อุตฺตมฺปชฺช วิหริติ โส อิติ ปฏิสณฺณจิตฺตติ
 อิทมฺบิ ๒ ทฺติยํ ฌานํ อภิสํขรตํ อภิสณฺณเจตยิตํ ๑ เป ๑ อนฺตฺตวํ
 โยคกฺเขมํ อนุปาปุณาติ ๑ ปุณ จปรํ คหปติ ภิกฺขุ ปิตียา จ
 วิราคา ๑ เป ๑ ตฺติยํ ฌานํ อุตฺตมฺปชฺช วิหริติ โส อิติ
 ปฏิสณฺณจิตฺตติ อิทมฺบิ ๒ ตฺติยํ ฌานํ อภิสํขรตํ อภิสณฺณเจตยิตํ
 ๑ เป ๑ อนฺตฺตวํ โยคกฺเขมํ อนุปาปุณาติ ๑ ปุณ จปรํ คหปติ
 ภิกฺขุ สํขตฺตํ จ ปหานา ๑ เป ๑ จตุตฺถํ ฌานํ อุตฺตมฺปชฺช วิหริติ
 โส อิติ ปฏิสณฺณจิตฺตติ อิทมฺบิ ๒ จตุตฺถํ ฌานํ อภิสํขรตํ
 อภิสณฺณเจตยิตํ ๑ เป ๑ อนฺตฺตวํ โยคกฺเขมํ อนุปาปุณาติ ๑

[๒๔] ปุณ จปร คหปติ ภิกขุ เมตตาสหคเตน เจตสา เอภัก
 ทิสํ สรติวา จิหริติ ตถา ทุติยํ ตถา ตติยํ ตถา จตุตถํ
 อิติ อุกุชฺหมโห ติวิยํ สัพพชฺชि สัพพคฺคตตาย สัพพาวนตํ โลกํ
 เมตตาสหคเตน เจตสา วิปุเลน มหคฺคเตน อปฺปมาเนน อเวเรน
 อพฺยาปชฺฌเนน สรติวา จิหริติ โส อิติ ปฏิสัมมจฺจุตฺติ อยมมํ
 โห เมตฺตา เจโตวิมฺบุตฺติ อภิสํขฺตา อภิสํญเจตฺยิตา ยํ โห ปน
 กิณฺณจฺ อภิสํขฺตํ อภิสํญเจตฺยิตํ ตทนิจฺจํ นิโรธรมฺมุนฺติ ปชานาติ
 โส คคฺค จีโต ฯ เป ฯ อนนฺตวํ โยคฺคเชมํ อนุปาปฺปณาติ ฯ

ปุณ จปร คหปติ ภิกขุ ภรรณาสหคเคน เจตสา ฯ เป ฯ มุทิตา-
 สหคเคน เจตสา... อุกเขาสหคเคน เจตสา เขกั ทิสฺส มวิตฺวา
 วิหริติ ตถา ทุคฺคิ ตถา ตคฺคิ ตถา จตุคฺคิ อิติ อุกฺขมโ
 ติริยํ สํพุพฺพิ สํพุพฺพคฺคตยา สํพุพฺพาวนํ โลกํ อุกเขาสหคเคน
 เจตสา วิปฺปเตน มหคฺคเคน อปฺปมาเนน อเวเรน อพฺยาปชฺฌเนน
 มวิตฺวา วิหริติ โส อิติ ปฏิสณฺญิกขติ อยมํ ไซ อุกเขาสหคเคน
 เจโตวิมฺบุตติ อภิสํขตา อภิสณฺญเจตยิตา ยํ ไซ ปน กิณฺจ
 อภิสํขตํ อภิสณฺญเจตยิตํ ตทนิจํ นิโรธมฺมนฺติ ปชานาติ โส
 ตตฺถ จิโต ฯ เป ฯ อนฺนคฺคํ โยคคฺคเชมํ อนฺนปฺปนาติ ฯ

[๒๒] ปุณ จปร คหปติ ภิกขุ สัพพะโส รูปสณฺณานํ สมติกกฺกมา
 ปฏิสสณฺณานํ อตฺตณฺคมา นานคตฺสณฺณานํ อมฺหสํการา อนนฺโต
 อากาโสติ อากาสานญฺจายตนํ อุปสํมุปฺพช วิหริติ โส อิติ
 ปฏิสสณฺณจิกฺขติ อยมํ ไซ อากาสานญฺจายตนสํมาปคฺติ อภิสํขตา
 อภิสสณฺเจตยิตา ยํ ไซ ปน กิณฺจิ อภิสํขตํ อภิสสณฺเจตยิตํ
 ตทฺทิจจํ นิโรธมฺมุนฺติ ปชานาติ โส ตตฺถ จิโต ๑ เป ๑
 อนุคฺตรํ โยคกฺเขมํ อนุปาปุณฺนาติ ๑ ปุณ จปร คหปติ ภิกขุ
 สัพพะโส อากาสานญฺจายตนํ สมติกกฺกมฺม อนนฺตํ วิญฺญาณณฺติ
 วิญฺญาณณญฺจายตนํ อุปสํมุปฺพช วิหริติ โส อิติ ปฏิสสณฺณจิกฺขติ
 อยมํ ไซ วิญฺญาณณญฺจายตนสํมาปคฺติ อภิสํขตา อภิสสณฺเจตยิตา
 ยํ ไซ ปน กิณฺจิ อภิสํขตํ อภิสสณฺเจตยิตํ ตทฺทิจจํ นิโรธ-

ชมนฺนํ ปชานาติ โส ตตฺถ จีโต ๑ เป ๑ อนุคฺตรํ โยคกฺเขมํ
 อนุปาปฺณาติ ๑ ปฺน จปรํ คหปติ ภิกฺขุ สํพุทฺโธ วิญฺญาณญฺจา-
 ยตนํ สํตติกกมฺม นตฺถิ กิณฺจํติ อากิณฺญจณฺณายตนํ อฺปฺสํมฺปชฺช
 วิหริติ โส อิติ ปฏฺฐังญจิกฺขติ อยมฺมํ ไซ อากิณฺญจณฺณายตน-
 สฺมาปตฺติ อภิสํขตา อภิสณฺเจตยิตา ยํ ไซ ปน กิณฺจํ อภิสํขตํ
 อภิสณฺเจตยิตํ ตทนิจํ นิโรชชมนฺนํ ปชานาติ โส ตตฺถ จีโต
 อาสวานํ ฌยํ ปาปฺณาติ โน เจ อาสวานํ ฌยํ ปาปฺณาติ
 เตเนว ชมนฺราเคน ตาย ชมนฺนํทียา ปณฺจณฺโณ โอรมภาคิยานํ
 สณฺโฆชนานํ ปริกฺขยา โอบปาติโก โหติ ตตฺถ ปรีนิพฺพายํ
 อนาวตฺติชฺชโม ตสฺมา โถกา อยํ ไซ คหปติ เตน ภควตา
 ชานตา ปสฺสตา อรหตา สํมาสํมฺพุทฺเธน เอกชฺชโม อกฺขาโต
 ยตฺถ ภิกฺขุโน อปฺปมคฺตสฺส อาตาปีโน ปหิตคฺตสฺส วิหริโต
 อวิมฺุตตฺตเจว จิตฺตํ วิมฺุจฺจติ อปฺปวิกฺขัณฺหา จ อาสวา ปริกฺขยํ
 คจฺฉนฺติ อนนุสฺสวตฺตณฺจ อนุคฺตรํ โยคกฺเขมํ อนุปาปฺณาตฺติ ๑

[๒๓] เอวํ วุตฺเต ทสฺสโม คหปติ อฏฺฐกฺกนาครอ อายสฺสมนฺตํ
 อานนฺทํ เขตฺทโวจ สํยฺยถาปํ ภานฺเต อานนฺท ปุริโส เอกํ
 นิธิมฺุชํ คเวสฺสนฺโต สกิทฺเทว เอกาทสํ นิธิมฺุชานิ อธิคฺจฺเจยฺย เอวเมว
 ไซ อหํ ภานฺเต เอกํ อมตทฺวารํ คเวสฺสนฺโต สกิทฺเทว เอกาทสํ
 อมตทฺวารานิ อตฺตถํ สวณาย สํยฺยถาปํ ภานฺเต ปุริสสฺส อคาวํ
 เอกาทสทฺวารํ โส ตสฺมี อคาวเร อาทิตฺเต เอกเมเกณมี ทฺวารเณ

เสขปฏิบัติปาฐะสูตร^๑

[๒๔] เอวมุเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สกฺกเกสุ วิหริติ
 กบีตวตฺตถุสมิ นิกฺโครธารามे ฯ เตน โข ปน สมเยน กามีต-
 วตฺตถวนํ สกฺขยานํ นวํ สันถาคารํ อจิรการิตํ โหติ อนชฺฌา-
 วุจฺจุสฺสพฺพุ^๒ สมณเณ ว พฺรหฺมาหฺมณเณ ว เกณจิ ว มนุสฺสสฺสญฺเณ ฯ
 อถ โข กามีตวตฺตถวา สกฺขยา येन ภควา เทนุปลสงฺกมิมิสฺส อุป-
 ปลสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสํ^๓ ๑ เอกมนฺตํ
 นิสฺสนา โข กามีตวตฺตถวา สกฺขยา ภควนฺตํ เขตฺทโวจํ อธิ ภนฺเต
 กามีตวตฺตถวนํ สกฺขยานํ นวํ สันถาคารํ อจิรการิตํ โหติ อนชฺฌา-
 วุจฺจุสฺสพฺพุ^๒ สมณเณ ว พฺรหฺมาหฺมณเณ ว เกณจิ ว มนุสฺสสฺสญฺเณ
 ตํ ภนฺเต ภควา ปจฺฉิมํ ปริญฺชชฺชํ ภควตา ปจฺฉิมํ ปริญฺชตํ
 ปจฺฉา กามีตวตฺตถวา สกฺขยา ปริญฺชชฺชิสฺสณฺติ ตทสฺส กามีตวตฺตถวนํ
 สกฺขยานํ ทิสฺสวตฺตํ หิตาย สฺสชฺชายติ ๑ อธิวาเสถสิ ภควา ตฺถนทึ-
 ภาเวน ๑ อถ โข กามีตวตฺตถวา สกฺขยา ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา
 อฺจุจฺจาสาสนา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา येन นวํ
 สันถาคารํ เทนุปลสงฺกมิมิสฺส อุปปลสงฺกมิตฺวา สฺสพฺพสฺสณฺธี สันถาคารํ
 สันถวราเปตฺวา อาสนานิ ปณฺณวเปตฺวา อุตฺถกมณฺธิกํ ปติฏฺฐาเปตฺวา
 เทตฺตปฺปทํ^๔ อวโรเปตฺวา येन ภควา เทนุปลสงฺกมิมิสฺส อุปปลสงฺกมิตฺวา

๑ ส. ย. อนชฺฌาวุจฺจุ^๒ ๑

ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐังสุ ๑ เอกมนฺตํ จิตฺตา โข
 กามิฉฺวตฺตถวํ สกฺขยา ภควนฺตํ เขตทโวจํ สํพพฺสณฺณํ สันถคํ
 ฆนฺเต สันถาคารํ อาสํหานิ ปณฺณตฺตานิ อุกกมณฺโณ ปติฏฺฐาเปโต
 เตตฺตปฺปทํไป อาโรเปโต ยสฺสํสํทานิ ฆนฺเต ภควา กาลํ มณฺณตํติ ๑

[๒๕] อถ โข ภควา นินฺวาเสตฺวา ปตฺตจํวรมาทาย สํทฺธิ
 ภิกฺขุสงฺฆเณ เณ สันถาคารํ เตนุปลงฺกมิ อฺปฺปลงฺกมิตฺวา ปาทะ
 ปกฺขาทะตฺวา สันถาคารํ ปวิสีตฺวา มชฺฌิมกฺกมํ นิสฺสํสา ยปฺรตฺตถาภิมุโข
 นิสฺสํทํ ๑ ภิกฺขุสงฺฆโฆเป โข ปาทะ ปกฺขาทะตฺวา สันถาคารํ ปวิสีตฺวา
 ปจฺฉิมํ ภิตฺติํ นิสฺสํสา ยปฺรตฺตถาภิมุโข นิสฺสํทํ ภควนฺตํเยว ปฺรทฺธตฺวา ๑
 กามิฉฺวตฺตถวํเป โข สกฺขยา ปาทะ ปกฺขาทะตฺวา สันถาคารํ ปวิ-
 สีตฺวา ยปฺรตฺติมํ ภิตฺติํ นิสฺสํสา ยปจฺฉิมายภิมุขํ นิสฺสํทํสุ ภควนฺตํเยว
 ปฺรทฺธตฺวา ๑ อถ โข ภควา กามิฉฺวตฺตถเว สกฺขเย พหุเทว
 รตฺติํ ชมฺมียา กถาย สันทสฺสํเสตฺวา สํมาทปะตฺวา สํมคฺเตเสตฺวา
 สํมปฺปทํเสตฺวา อายสฺมณฺตํ อานนฺทํ อามนฺเตสํ ปฏฺฐิภาตฺตํ ตํ อานนฺท
 กามิฉฺวตฺตถวํ สกฺขยานํ เสโฆ ปฏฺฐิปปโท ปิฏฺฐิจิ เม อคิถายติ
 ตมํ อายมิสฺสํสํมํติ ๑ เอวํ ฆนฺเตติ โข อายสฺมา อานนฺโท
 ภควโต ปจฺจสฺสํโสสี ๑ อถ โข ภควา จตฺตุนฺนํ สงฺฆาฏฺฐิ ปณฺณะ-
 ปะตฺวา ทกฺขิณเณน ปสฺสํเสน สํหเสยฺยํ กปฺเปสิ ปาทะเนน ปาทํ
 อจฺจาธาย สโต สํมปฺปชาโน อฏฺฐาณสํณฺณํ มนสิกฺกวิตฺวา ๑

[๒๖] อถ โข อายสฺมา อานนฺโท มหาวาโม สกฺกํ อามนฺเตสํ

๒๖ สุตฺตนตฺตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๒๖]

อิธ มหานาม อริยสํวโก สํถสฺมปฺนโน โหติ อินฺทฺริเยสุ คฺคฺคฺตทฺวาโร
โหติ โภชนเ มคฺคตณฺณ โหติ ชาคริยมนฺยุคฺโค โหติ สํคฺคฺติ
สํทฺธมฺเมหิ สมนฺนาคโค โหติ จตฺตุนํ ฌานานํ อภิจเจตฺสึกานํ
ทิจฺจุชฺชมมฺสฺสวiharานํ นิกามตํกํ โหติ อภิจเจตํกํ อภิสฺสวตํกํ ฯ

[๒๗] กถญฺจ มหานาม อริยสํวโก สํถสฺมปฺนโน โหติ ฯ
อิธ มหานาม อริยสํวโก สํถวา โหติ ปาติโมกฺขสํวรํสํวโค วิหริติ
อาจารโคจรสฺมปฺนโน อณฺุมคฺเคสุ วชฺเชสุ ภยทสฺสํวํ สํมาทาย
สํกฺขติ สํกฺขาเปเทสุ เอวํ โช มหานาม อริยสํวโก สํถ-
สฺมปฺนโน โหติ ฯ

[๒๘] กถญฺจ มหานาม อริยสํวโก อินฺทฺริเยสุ คฺคฺคฺตทฺวาโร
โหติ ฯ อิธ มหานาม อริยสํวโก จกฺขุณา รูปํ ทิสฺสุวา น
นิमितฺตคฺคฺคาหํ โหติ นานุพฺพยณฺชนคฺคฺคาหํ ยตฺตวาทิกรณเมณํ จกฺขุณฺทฺริยํ
อสงฺกมํ วิหรณํ อภิชฺฌณาโทมนสฺสํ ปาปกา อกฺุสฺสา ชมฺมา
อนฺวาสฺสเวยฺยํ ตสฺสํ สํวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ จกฺขุณฺทฺริยํ
จกฺขุณฺทฺริเย สํวรํ อาปชฺชติ โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ฯ เป ฯ
ฆาเนน คนฺธํ ขายิตฺวา... ชิวฺหาย รสํ สํยิตฺวา... กาเยน
โณฏฺฐพฺพํ สฺมุตฺติตฺวา... มนฺสา ชมฺมํ วิณฺณาย น นิमितฺตคฺคฺคาหํ
โหติ นานุพฺพยณฺชนคฺคฺคาหํ ยตฺตวาทิกรณเมณํ มนินฺทฺริยํ อสงฺกมํ
วิหรณํ อภิชฺฌณาโทมนสฺสํ ปาปกา อกฺุสฺสา ชมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยํ
ตสฺสํ สํวราย ปฏิปชฺชติ รกฺขติ มนินฺทฺริยํ มนินฺทฺริเย สํวรํ

๓๓] คหปติวคฺคสุตฺตํ เสธปฏิปทาสุตฺเต สคฺคตํ สทฺธมฺมา ๒๗

อาปชฺชติ เอวํ โส มหานาม อริยสํวโก อินฺทริเยสุ คฺคตฺทวาโร
โหติ ฯ

[๒๘] กถณฺจ มหานาม อริยสํวโก โภชเน มตฺตณฺณ โหติ ฯ
อิธ มหานาม อริยสํวโก ปฏิสงฺขา โยนิโส อาหารํ อาหาเรติ
เนว ทวาย น มทาย น มนฺตนาย น วิภฺสํนาย ยาวเทว
อิมํสํส กายํสํส จิตฺตยา ยาปนาย วิหิตฺตปฺรติยา พฺรหฺมจฺริยานุคฺคทาย
อิตฺติ ปฺราณณฺจ เวทนํ ปฏิทฺงขามิ นวณฺจ เวทนํ น อุปฺปาเทตฺถสํมิ
ยาคฺคฺวา จ เม ภวิสฺสํติ อนวชฺชตา จ ฌาสฺสฺวิหาโร จาติ เอวํ
โส มหานาม อริยสํวโก โภชเน มตฺตณฺณ โหติ ฯ

[๓๐] กถณฺจ มหานาม อริยสํวโก ชาครियมฺนุยุตฺโต โหติ ฯ
อิธ มหานาม อริยสํวโก ทิวสํ จงฺกเมน นิสฺสชฺชาย อาวรณฺเอยฺหิ
ธมฺเมหิ จิตฺตํ ปฺริโสเชติ รตฺติยา ปจฺฉิมํ ยามํ จงฺกเมน นิสฺสชฺชาย
อาวรณฺเอยฺหิ ธมฺเมหิ จิตฺตํ ปฺริโสเชติ รตฺติยา มชฺฌิมํ ยามํ
ทกฺขิณฺเนน ปสฺสํเสน สํหเสยฺยํ กปฺเปสฺสิ ปาเทน ปาทํ อจฺจาชาย สโต
สํมุปฺชาโน อญฺจํชานสํณฺณํ มนสฺสํกิริตฺวา รตฺติยา ปจฺฉิมํ ยามํ
ปจฺจุจฺจาย จงฺกเมน นิสฺสชฺชาย อาวรณฺเอยฺหิ ธมฺเมหิ จิตฺตํ ปฺริโสเชติ
เอวํ โส มหานาม อริยสํวโก ชาครियมฺนุยุตฺโต โหติ ฯ

[๓๑] กถณฺจ มหานาม อริยสํวโก สคฺคตฺถิ สทฺธมฺเมหิ
สํมณฺนาคโต โหติ ฯ อิธ มหานาม อริยสํวโก สทฺธโห โหติ
สทฺทฺทหติ ตถาคตฺตํสํสํ โพธิํ อิตฺธิํ โส ภคฺวา อรหํ สํมาสํมพุทฺโธ

๒๘ สุตฺตคณฺถบิฏฺเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๓๒

วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกฺโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสํวโร สตุฏฺठा
เทวมนุสฺสํวโร พุทฺโธ ภควาติ หิริมา โหติ หิริยติ กายทฺถุจฺริเตน
วจฺจุทฺถุจฺริเตน มโนทฺถุจฺริเตน หิริยติ ปาปกาณฺโณ อกฺุสฺสํวโร ชมฺมานํ
สมฺมาปชฺชติยา โยคฺคตาปํ โหติ โยคฺคตปติ กายทฺถุจฺริเตน วจฺจุ-
ทฺถุจฺริเตน มโนทฺถุจฺริเตน โยคฺคตปติ ปาปกาณฺโณ อกฺุสฺสํวโร ชมฺมานํ
สมฺมาปชฺชติยา พหุสฺสํวโร โหติ สุตฺตโร สุตฺตสํวโร เย เต
ชมฺมา อาทิกถฺยาณํ มชฺฌเมกถฺยาณํ ปริโยสํวโร สตุฏฺฐา
สพฺพญฺชนา เกวตปริยฺญณํ ปริสฺสํวโร พุทฺธมจฺริยํ อภิวทฺถติ ตถา-
รฺุปาสฺส ชมฺมา พหุสฺสํวโร โหนฺติ ฐตา วจฺสา ปริจฺจिता มนสํ-
นุเปกฺขิตา ทิฏฺฐิชา สุปฺปวิทฺธา อารทฺธวิโร โหติ อกฺุสฺสํวโร
ชมฺมานํ ปหานาย กุสฺสํวโร ชมฺมานํ อฺุปลสมฺปทาย ทามวา
ทพฺพปรกฺกโม อนิภฺติตฺตโร กุสฺสํวโร ชมฺเมสฺสุ สติมา โหติ
ปรเมณ สติเนปฺกเกณ สมนฺนาคโต จิรคตมฺปิ จิรภาสิตมฺปิ สรีตา
อนุสฺสรีตา ปณฺณวา โหติ อฺุทฺถตฺถคามินิยา ปณฺณาย สมนฺนาคโต
อริยาย นิพฺเพชฺชกาย ชมฺมา ทฺถุทฺถคามินิยา เอวํ โช มหานาม
อริยสํวโร สตุฏฺฐิ สตุฏฺฐเมหิ สมนฺนาคโต โหติ ฯ

[๓๒] กถฺญจ มหานาม อริยสํวโร จตฺถุณฺโณ ฌานานํ อภิ-
เจตสํกานํ ทิฏฺฐิชมฺมสฺสวิหารานํ นิกามตํวโร โหติ อภิจฺจุตํวโร อภิสรี-
ตํวโร ฯ อีธ มหานาม อริยสํวโร วิวิจฺเจว ทามเมหิ วิวิจฺจ
อกฺุสฺสเมหิ ชมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกขํ ปิฏฺฐํ ปจฺมํ ฌานํ

อุปสัมปชฺช วิหริติ วิตถกฺกวิจารณ์ํ วูปสฺมา อชฺฌตฺตํ สมนฺปสฺสํ
 เจตโส เอโกทิกาวํ อวิตถกฺกํ อวิจารณ์ํ สมาริขํ ปิยํ ทุติยํ ฌานํ
 อุปสัมปชฺช วิหริติ ปิยยา จ วิราคา อุปเภทโก จ วิหริติ ตโต จ
 สมนฺปชาโน สฺวณฺจ กาเยน ปฏิสเวเทติ ยนฺตํ อริยา อากิณฺหณฺติ
 อุปเภทโก ตติมา สฺววิหริติ ตติยํ ฌานํ อุปสัมปชฺช วิหริติ
 สฺวสุตฺตํ จ ปหานา ทฺวสุตฺตํ จ ปหานา ปุพฺพเพว โสมนฺตฺส-
 โทมนฺตฺสํ อตฺตณฺคมา อตฺตณฺมสุตฺตํ อุปเภทวตฺติปาริสฺสฺสํ จตฺตํ
 ฌานํ อุปสัมปชฺช วิหริติ เอวํ โข มหานาม อริยสํวโก จตฺนํ
 ฌานานํ อภิจเจตฺตีกานํ ทิฏฺฐจฺฉมฺมสุตฺตวิหารานํ นิกามตาริํ โหติ
 อภิจฺเจตฺตาริํ อภิสฺสริตาริํ ฯ

[๓๓] ยโต โข มหานาม อริยสํวโก เอวํ สํตฺตสฺมนฺปชาโน โหติ
 เอวํ อิทฺทริเยสุ คฺคตฺตทฺวาโร โหติ เอวํ โภชเน มคฺคตณฺณุ โหติ
 เอวํ ชาครियมนฺยุตฺโต โหติ เอวํ สคฺคตฺติ สทฺธมฺเมหิ สมนฺนาคโต
 โหติ เอวํ จตฺนํ ฌานานํ อภิจเจตฺตีกานํ ทิฏฺฐจฺฉมฺมสุตฺตวิหารานํ
 นิกามตาริํ โหติ อภิจฺเจตฺตาริํ อภิสฺสริตาริํ อโย อจฺจุจติ มหานาม
 อริยสํวโก เสโธ ปฏิปโท อပ္ပจฺเจตฺตคฺคาย สมาสฺสนโน ภาวโก
 อภินิพฺพิทาย ภาวโก สมนฺโพนาย ภาวโก อนตฺตตรสฺสํ โยคกฺเขมสฺสํ
 อธิคฺคมา ฯ เสยฺยถาปิ มหานาม กุกฺกุฏียา อณฺฑทานิ อญฺช วจา
 ทสฺ วจา ทฺวาทสฺ วจา ตานสฺสํ กุกฺกุฏียา สมนฺมา อธิสฺสียทานิ
 สมนฺมา ปริสฺเตจฺจิตานิ สมนฺมา ปริภาวจิตานิ กิณฺณจามี ตสฺสํ กุกฺกุฏียา

น เหวํ อิจฺฉา อูปฺปชฺชเยยฺย อโห วตฺติเม กุกฺกุฏโปตกา ปาทนช-
 สฺสชา ย วา มุชฺชคฺคณฺทเกน วา อณฺทโกสํ ปทาเจตฺวา สํสํคฺคิณา
 อภินิพฺพิชฺชเยยฺยุนฺติ เอวเมว โห มหานาม ยโต อริยสํวโก
 เหวํ สํสํมฺปนฺโน โหติ เหวํ อิบฺบวฺริเยสุ กุคฺคตฺทวาโร โหติ เหวํ
 โภชเน มคฺคตณฺณ โหติ เหวํ ชาคฺคิยมนฺยฺยโต โหติ เหวํ สํคฺคทฺธิ
 สํทฺธมฺเมหิ สมนฺนาคโต โหติ เหวํ จตฺตุนํ ฌานานํ อภิจเจตฺติกาณํ
 ทิฏฺฐชฺชมฺมสฺสวิหารานํ นิกามตํ โหติ อภิจฺฉตํ อภิสฺสวตํ อโย
 วุจฺจติ มหานาม อริยสํวโก เสโห ปฏฺธิปโต อปฺปจฺจณฺทตฺตาย
 สํมาปนฺโน ภพฺโพ อภินิพฺพิทาย ภพฺโพ สมนฺโพราย ภพฺโพ
 อนฺตฺตรสฺส โยคกฺขเมสฺส อธิคฺมาย ๑ ส โห สํ มหานาม
 อริยสํวโก อิมํเยว อนฺตฺตรํ อฺเปกฺกชาสฺติปาริสฺสํทฺธิ อากมฺม อเนก-
 วิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนฺตฺตรติ เสยฺยถึทํ เขมฺมํ ชาตํ เทวํ
 ชาติโย ๑ เป ๑ อิติ สํการํ สํทฺธเทสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ
 อนฺตฺตรติ อยมสฺส ปจฺจมาภินิพฺพิทา โหติ กุกฺกุฏจฺฉาปกสฺสเสว
 อณฺทโกสํมฺหา ๑ ส โห สํ มหานาม อริยสํวโก อิมํเยว อนฺตฺตรํ
 อฺเปกฺกชาสฺติปาริสฺสํทฺธิ อากมฺม ทิพฺเพน จกฺขฺนา วิสฺสํทฺธเนน อติกฺกนฺต-
 มานุสฺสเกน ๑ เป ๑ ยถากมฺมูปเค สํคฺคเต ปชานาติ อยมสฺส
 ทฺติยาภินิพฺพิทา โหติ กุกฺกุฏจฺฉาปกสฺสเสว อณฺทโกสํมฺหา ๑ ส
 โห สํ มหานาม อริยสํวโก อิมํเยว อนฺตฺตรํ อฺเปกฺกชาสฺติ-
 ปาริสฺสํทฺธิ อากมฺม อาสวณํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมฺมตฺติ ปณฺณา-

วิมุตฺติํ ทิฏฺฐิเชว รมฺเม สยํ อภินฺนวา สจฺจนิตฺวา อุปสํมปฺชช
 วิหริติ อยมตฺถํ ตติยาภินิพฺพิทา โหติ กุกฺกฏจฺฉาปกตฺถ์เสว
 อนฺนทโกตฺมทา ฯ

[๓๕] ยมฺมี มหานาม อริยสํวโก ตฺถตฺมปฺนโน โหติ อิทมฺ-
 บิํสฺสํ โหติ จรณตฺมํ ยมฺมี มหานาม อริยสํวโก อินฺทริเยสุ
 กฺขตฺตทฺวาโร โหติ อิทมฺบิํสฺสํ โหติ จรณตฺมํ ยมฺมี มหานาม
 อริยสํวโก โกชเน มคฺคตณฺณ โหติ อิทมฺบิํสฺสํ โหติ จรณตฺมํ
 ยมฺมี มหานาม อริยสํวโก ชาครियมฺนุยุตฺโต โหติ อิทมฺบิํสฺสํ
 โหติ จรณตฺมํ ยมฺมี มหานาม อริยสํวโก สคฺคทฺธิ สทฺธมฺเมหิ
 สมนฺนาคโต โหติ อิทมฺบิํสฺสํ โหติ จรณตฺมํ ยมฺมี มหานาม
 อริยสํวโก จตฺถนํ ฌานนํ อาภิเจตฺติกานํ ทิฏฺฐจฺรมฺมสุวิหารานํ
 นิแกมตาภํ โหติ อภิจฺฉตาภํ อภิสฺสตาภํ อิทมฺบิํสฺสํ โหติ
 จรณตฺมํ ยมฺมี ๒ มหานาม อริยสํวโก อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพ-
 นิวาธํ อนุสฺสวํเสว เสยฺยถิตํ เอกมฺมี ชาตํ เทวํ ชาตโย ฯ เป ฯ
 อิติ สํการํ สยฺยทฺเถ อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพนิวาธํ อนุสฺสวํเสว อิทมฺบิํสฺสํ
 โหติ วิชฺชาย ยมฺมี มหานาม อริยสํวโก ทิพฺเพน จกฺขฺนา
 วิสฺสุทฺเธน อตฺติกฺกนฺตมานุสฺสเกน ฯ เป ฯ ยถากมฺมุปเค สคฺคเต ปชานาติ
 อิทมฺบิํสฺสํ โหติ วิชฺชาย ยมฺมี มหานาม อริยสํวโก อาสวณํ
 ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺติํ ปณฺณาวิมุตฺติํ ทิฏฺฐิเชว รมฺเม สยํ
 อภินฺนวา สจฺจนิตฺวา อุปสํมปฺชช วิหริติ อิทมฺบิํสฺสํ โหติ วิชฺชาย

โปตติยสุตฺตํ

[๓๖] เอวมเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา องฺคุตฺตราเปสุ วิหริติ
 อาปณํ นาม องฺคุตฺตราปานํ นิคโม ๑ อถ โข ภควา ปุพฺพพณฺหสมยํ
 นิวาเสตฺวา ปตฺตจฺจวราทาย อาปณํ ปิณฺฑาทาย ปาวิสี ๑ อาปณเ
 ปิณฺฑาทาย จริตฺวา ปจฺจนาภคํ ปิณฺฑาปาตปฏิกฺกนฺโต เยน อญฺญตโร
 วณฺสณฺโฑ เทนฺอุปสงฺกมิ ทิวาวิหาราย ตํ วณฺสณฺทํ อชฺโฌกเหตฺวา
 อญฺญตฺรสมํ รุกฺขมูเล ทิวาวิหารํ นิสีติ ๑ โปตฺติโยมี โข คหปติ
 สมฺปนฺนนิวาสนํ ปาปุโรณิ^๑ ฉตฺตฺวาหา^๒ทํ ชงฺฆาวิหารํ อญฺจกฺกมาโน
 อนฺวิจฺจมาโน เยน โส วณฺสณฺโฑ เทนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ตํ
 วณฺสณฺทํ อชฺโฌกเหตฺวา เยน ภควา เทนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา
 ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิตี สมฺโมทณฺิยํ กถิ สํวราณฺิยํ วตฺติสาเรตฺวา
 เขมฺมณฺคํ อฏฺฐาสิ ๑

[๓๗] เขมฺมณฺคํ จิตํ โข โปตฺติยํ คหปติ ภควา เอตทโวจ
 สํวิชฺชนฺติ^๓ โข คหปติ อาสํหานิ สฺเจ อากฺขฺวสี นิสีทาติ ๑ เอวํ
 วุตฺเต โปตฺติโย คหปติ คหปติวาเทน มํ สมฺโมเน โคตโม
 สมฺมทาจฺรตฺติ กุปฺปีโต อนคฺคตฺมโน คฺคณฺเห อโหสี ๑ ทฺติยมฺมี โข
 ภควา โปตฺติยํ คหปติ เอตทโวจ สํวิชฺชนฺติ โข คหปติ อาสํหานิ

๑ ส. พ. นิวาสนํ ปาปุโรณิ ๑ ๒ พ. ฉตฺตฺวาหาโน ๑ ๓ ส. สหโปตฺตเก
 สํวิชฺชนฺเต โขติ ปาโง ทิสฺสติ ๑

สเจ อากงฺขสึ นิสฺสทาติ ฯ ทุติยมฺปิ โข โปตฺถิโย คหปติ คหปติ-
 วาเทน มํ สมนฺโน โคตโม สมุทาจฺรตฺติ กุปฺปีโต อนตฺตมโน ตฺวณฺหิ
 อโหสิ ฯ ทุติยมฺปิ โข ภควา โปตฺถิโย คหปติ เอตทโวจ
 สํวิชฺชนฺติ โข คหปติ อาสํนานิ สเจ อากงฺขสึ นิสฺสทาติ ฯ เหว
 วุตฺเต โปตฺถิโย คหปติ คหปติวาเทน มํ สมนฺโน โคตโม
 สมุทาจฺรตฺติ กุปฺปีโต อนตฺตมโน ภควนฺตํ เอตทโวจ คยิทํ โภ
 โคตม นจฺจนฺนํ คยิทํ นปฺปฏฺฐมฺปิ ยํ มํ คุวํ คหปติวาเทน
 สมุทาจฺรตฺติ ฯ เต หิ เต คหปติ อาการว เต ถึงฺกา เต
 นิมิคฺคา ยถาคํ คหปติสฺสํสาติ ฯ ตถา หิ ปน เม โภ โคตม
 สฬฺหเพ กมฺมมนฺตา ปฏิกฺขิตฺตา สฬฺหเพ โวหารว สมุจฺฉินฺนาติ ฯ
 ยถากถํ ปน เต คหปติ สฬฺหเพ กมฺมมนฺตา ปฏิกฺขิตฺตา สฬฺหเพ
 โวหารว สมุจฺฉินฺนาติ ฯ อิท เม โภ โคตม ยํ อโหสิ ฐนํ
 วา ฆณฺณํ วา รชตํ วา ชาตฺรฐํ วา สฬฺหพฺพตํ ปุคฺคตํ ทายสฺสํ
 นิยุยาคํ ตคฺคตํ อโนวาทํ อนุปวาทํ ฆาตฺตจฺฉาตฺนปรโม วิหฺรามิ
 เอวณฺจ เม โภ โคตม สฬฺหเพ กมฺมมนฺตา ปฏิกฺขิตฺตา สฬฺหเพ
 โวหารว สมุจฺฉินฺนาติ ฯ อณฺเณกา โข คุวํ คหปติ โวหารสมุจฺฉเถ
 วเทสึ อณฺเณกา จ ปน อริยสฺส วินฺเย โวหารสมุจฺฉเถ โหติตฺติ ฯ
 ยถากถํ ปน ภนฺเต อริยสฺส วินฺเย โวหารสมุจฺฉเถ โหติ สํสา
 เม ภนฺเต ภควา ตถา ฆมฺมํ เทเสตฺถ ยถา อริยสฺส วินฺเย

โฆหารสฺมจฺเจทโ ทฺหิตฺติ ฯ เตนฺหิ คหปติ สฺสุณฺหาหิ สํวฏฺฏํ มนฺตํโรหิ
ภาตีสฺสํวฏฺฏํ ๑ เอวํ ภนฺเตติ โห ปอตฺถิโย คหปติ ภควโต
ปจฺจสุตฺตํ ๑

[๓๔] ภควา เอตทโวจ อฏฺฐ โห อิมํ คหปติ ชมฺมา
อริยสฺส วิเนย โฆหารสฺมจฺเจทาย สํวฏฺฏนฺตํ กตฺเม อฏฺฐ
อปาณาติปาตํ นิสฺสํสา ย ปาณาติปาโต ปหาตพฺโพ ทินฺนาทานํ
นิสฺสํสา อทินฺนาทานํ ปหาตพฺพํ สจฺจํ วาจํ นิสฺสํสา มุสาวาโ
ปหาตพฺโพ อปฺปิสฺสํ วาจํ นิสฺสํสา มิสฺสํสา วาจา ปหาตพฺพา
อคิทฺธิโลภํ นิสฺสํสา คิทฺธิโลภํ ปหาตพฺโพ อนินฺทาโรสํ นิสฺสํสา
นิินฺทาโรสํ ปหาตพฺโพ อโกรฺอุปายาสํ นิสฺสํสา โกรฺอุปายาสํ
ปหาตพฺโพ อนตฺติมานํ นิสฺสํสา ตตฺติมาโน ปหาตพฺโพ อิมํ โห
คหปติ อฏฺฐ ชมฺมา สจฺจจิตฺเตน วุตฺตา วิตฺถาเรน อวิภุตฺตา
อริยสฺส วิเนย โฆหารสฺมจฺเจทาย สํวฏฺฏนฺตํ ๑ เยเม ปน
ภนฺเต ภควตา อฏฺฐ ชมฺมา สจฺจจิตฺเตน วุตฺตา วิตฺถาเรน อวิภุตฺตา
อริยสฺส วิเนย โฆหารสฺมจฺเจทาย สํวฏฺฏนฺตํ สจฺจ เม ภนฺเต ภควา
อิมํ อฏฺฐ ชมฺเม วิตฺถาเรน วิภชฺตุ อนุกมฺปํ อูปาทายาติ ๑
เตนฺหิ คหปติ สฺสุณฺหาหิ สํวฏฺฏํ มนฺตํโรหิ ภาตีสฺสํวฏฺฏํ ๑ เอวํ
ภนฺเตติ โห ปอตฺถิโย คหปติ ภควโต ปจฺจสุตฺตํ ๑

[๓๕] ภควา เอตทโวจ อปาณาติปาตํ นิสฺสํสา ปาณา-
ติปาโต ปหาตพฺพํ อิติ โห ปเนตํ วุตฺตํ กิณฺเจะตํ ปฏฺิจฺจ

๓๖ สุตตฺตบฏีฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิມປຣຸຣາດັກ [໔໐

ດຸຕຸຕໍ ອີຈ ຄຸປຕິ ອຣິຍສາວໂກ ອິຕິ ປຣຸຣັຊຈິກຸຣຕິ ເຍສໍ ໂຂ
ອໍ ສັມໂພຣະນານໍ ເຊຕຸ ປາຣາດິປາຕໍ ອສຸສໍ ເຕສາຳ ສັມໂພຣະນານໍ
ປຸຮານາຍ ສໍມຸເຈທາຍ ປຣຸຣິປນຸໂນ ອຸຮຸເຈວ ໂຂ ປນ ປາຣາດິປາຕໍ
ອສຸສໍ ອຕຸຕາມີ ມໍ ອຸປວເຫຍຍ ປາຣາດິປາຕປຸຈຸຍາ ອນຸວິຈຸຈ ວິຣຸຣຸ
ຸຣເຫຍຍຸ ປາຣາດິປາຕປຸຈຸຍາ ກາຍສຸສໍ ເກຟາ ປຣມຸມຣຸນາ ທຸຄຸຄຕິ ປາຣິກຸຣາ
ປາຣາດິປາຕປຸຈຸຍາ ເອຕເທວ ໂຂ ປນ ສັມໂພຣະນໍ
ເອຕໍ ນິວຣຸນໍ ຍທິທໍ ປາຣາດິປາໂຕ ເຍ ຈ ປາຣາດິປາຕປຸຈຸຍາ
ອຸປຸປຊເຫຍຍຸ ອາສວາ ວິຊາຕປຣິຟາຮາ ປາຣາດິປາຕາ ປຣຸຣິວິຣຕສຸສໍ
ເອວັສ ເຕ ອາສວາ ວິຊາຕປຣິຟາຮາ ນ ໂໂນຕິ ອປາຣາດິປາຕໍ
ນິສຸສາຍ ປາຣາດິປາໂຕ ປຸຮາຕຸຸໂຟຕິ ອິຕິ ຍນຸຕໍ ດຸຕຸຕໍ ອິທເມຕໍ
ປຣຸຣິຈຸຈ ດຸຕຸຕໍ າ

[໔໐] ທິນຸນາທານໍ ນິສຸສາຍ ອທິນຸນາທານໍ ປຸຮາຕຸຸພຸນຸຕິ ອິຕິ
ໂຂ ປເນຕໍ ດຸຕຸຕໍ ກິຣຸເຈຕໍ ປຣຸຣິຈຸຈ ດຸຕຸຕໍ ອີຈ ຄຸປຕິ ອຣິຍສາວໂກ
ອິຕິ ປຣຸຣັຊຈິກຸຣຕິ ເຍສໍ ໂຂ ອໍ ສັມໂພຣະນານໍ ເຊຕຸ ອທິນຸນາທາຍໍ
ອສຸສໍ ເຕສາຳ ສັມໂພຣະນານໍ ປຸຮານາຍ ສໍມຸເຈທາຍ ປຣຸຣິປນຸໂນ
ອຸຮຸເຈວ ໂຂ ປນ ອທິນຸນາທາຍໍ ອສຸສໍ ອຕຸຕາມີ ມໍ ອຸປວເຫຍຍ
ອທິນຸນາທານປຸຈຸຍາ ອນຸວິຈຸຈ ວິຣຸຣຸ ຸຣເຫຍຍຸ ອທິນຸນາທານປຸຈຸຍາ
ກາຍສຸສໍ ເກຟາ ປຣມຸມຣຸນາ ທຸຄຸຄຕິ ປາຣິກຸຣາ ອທິນຸນາທານປຸຈຸຍາ
ເອຕເທວ ໂຂ ປນ ສັມໂພຣະນໍ ເອຕໍ ນິວຣຸນໍ ຍທິທໍ ອທິນຸນາທານໍ
ເຍ ຈ ອທິນຸນາທານປຸຈຸຍາ ອຸປຸປຊເຫຍຍຸ ອາສວາ ວິຊາຕປຣິຟາຮາ

อทินฺนาทานา ปฏิวิรตตฺส เอวํส เต อาสวา วิฆาตปริพาหา น
โหนติ ทินฺนาทานํ นิสฺสํสา ย อทินฺนาทานํ ปหาตพฺพนฺติ อิติ ยนฺตํ
วุตฺตํ อิทเมตํ ปฏิจฺจุ วุตฺตํ ฯ

[๔๑] ตจฺจุ วาจํ นิสฺสํสา ย มุสํสาวาโท ปหาตพฺพนฺติ อิติ ไซ
ปเนตํ วุตฺตํ กิณฺณเจตํ ปฏิจฺจุ วุตฺตํ อิท คหปติ อริยสํวโก
อิติ ปฏิสํวจิกฺขรติ เยสํ ไซ อหํ สํวโณชนานํ เหตุ มุสํสาวาที่
อตฺถสํ เคสํหา สํวโณชนานํ ปหานาย สํมุจฺเจทาย ปฏิปนฺโน
อหณฺณเจว ไซ ปน มุสํสาวาที่ อตฺถสํ อตฺตคามิ มํ อุปวเทยฺย
มุสํสาวาทปฺปจฺจุยา อานุวิจฺจุ วิณฺณฺญ ครอบฺเหยฺย มุสํสาวาทปฺปจฺจุยา
กายสฺสํ เกทา ปรมมฺมรนา ทฺถุคฺคิ ปาฏิทฺถงฺกา มุสํสาวาทปฺปจฺจุยา
เอตเทว ไซ ปน สํวโณชนํ เอตํ นีวรณํ ยทิตํ มุสํสาวาโท เย
จ มุสํสาวาทปฺปจฺจุยา อุปฺปชฺชเยยฺย อาสวา วิฆาตปริพาหา มุสํ-
สาวาทา ปฏิวิรตตฺส เอวํส เต อาสวา วิฆาตปริพาหา น โหนติ
ตจฺจุ วาจํ นิสฺสํสา ย มุสํสาวาโท ปหาตพฺพนฺติ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ
อิทเมตํ ปฏิจฺจุ วุตฺตํ ฯ

[๔๒] อมิตฺถนํ วาจํ นิสฺสํสา ย มิตฺถนา วาจา ปหาตพฺพนฺติ อิติ
ไซ ปเนตํ วุตฺตํ กิณฺณเจตํ ปฏิจฺจุ วุตฺตํ อิท คหปติ อริยสํวโก
อิติ ปฏิสํวจิกฺขรติ เยสํ ไซ อหํ สํวโณชนานํ เหตุ มิตฺถนวาโจ
อตฺถสํ เคสํหา สํวโณชนานํ ปหานาย สํมุจฺเจทาย ปฏิปนฺโน
อหณฺณเจว ไซ ปน มิตฺถนวาโจ อตฺถสํ อตฺตคามิ มํ อุปวเทยฺย

๓๘ สุตตตบฏิกเก มชฺฌิมนิกายสูตร มชฺฌิมปณฺณาสกั [๔๓

มีสฺสนวาชปจฺจยา อนุวิจฺจ วิญฺญู ครอบเหຍํ มีสฺสนวาชปจฺจยา
กายสูตร ภทฺทา ปรมมรณา ทฺตคฺคิ ปาฏิกงฺขา มีสฺสนวาชปจฺจยา
เอตเทว โห ปน สฺสนฺโณชนํ เอตํ นีวรณํ ยทิตํ มีสฺสนวาช
เย จ มีสฺสนวาชปจฺจยา อปฺปชฺชเหຍํ อาสวํ วิฆาตปรีฬหา
มีสฺสนาย วาจาย ปฏิวิรตสูตร เอวံ เต อาสวํ วิฆาตปรีฬหา
น โหนฺติ อมีสฺสนํ วาจํ นิสฺสํย มีสฺสนา วาจา ปหาคพฺพตติ
อิติ ยนฺตํ อุตฺตํ อิทฺธเมตํ ปฏิจฺจ อุตฺตํ ฯ

[๔๓] อคฺคิทธิโสภํ นิสฺสํย คิทธิโสภ ปหาคพฺพตติ อิติ โห
ปเนตํ อุตฺตํ ภิณฺเจตํ ปฏิจฺจ อุตฺตํ อิทฺธ คหปติ อริยสํวโก
อิติ ปฏิสฺสนจิกฺขติ เยสํ โห อหํ สฺสนฺโณชนานํ เหตุ คิทธิโสภํ
อสุตํ เตสํหํ สฺสนฺโณชนานํ ปหานาย สมนุญฺเจทาย ปฏิปนฺโน
อหฺมเจว โห ปน คิทธิโสภํ อสุตํ อคฺคตาปํ มํ อปฺวเทยฺย
คิทธิโสภปจฺจยา อนุวิจฺจ วิญฺญู ครอบเหຍํ คิทธิโสภปจฺจยา
กายสูตร ภทฺทา ปรมมรณา ทฺตคฺคิ ปาฏิกงฺขา คิทธิโสภปจฺจยา
เอตเทว โห ปน สฺสนฺโณชนํ เอตํ นีวรณํ ยทิตํ คิทธิโสภ
เย จ คิทธิโสภปจฺจยา อปฺปชฺชเหຍํ อาสวํ วิฆาตปรีฬหา
อคฺคิทธิโสภสูตร เอวံ เต อาสวํ วิฆาตปรีฬหา น โหนฺติ
อคฺคิทธิโสภํ นิสฺสํย คิทธิโสภ ปหาคพฺพตติ อิติ ยนฺตํ อุตฺตํ
อิทฺธเมตํ ปฏิจฺจ อุตฺตํ ฯ

[๔๔] อนินฺหาโรธํ นิสฺสํย นินฺหาโรธ ปหาคพฺพตติ อิติ

โฆ ปเนตฺตํ อุตฺตํ กิณฺเณตํ ปฏิจฺจุ อุตฺตํ อิทฺถ คหปติ อริยสํวโก
 อิติ ปฏิสันฺนิจฺจุตฺติ เยสํ โฆ อหํ สณฺโณชฌานํ เหตุ นินฺทาโรสํ
 อสฺสํ เสด้าหํ สณฺโณชฌานํ ปหานาย สํมุจฺเจทาย ปฏิปนฺโน
 อหณฺเญว โฆ ปน นินฺทาโรสํ อสฺสํ อตฺตตปปี มํ อูปวเทยฺย
 นินฺทาโรสํปจฺจยา อหุวิจฺจุ วิณฺญู ครอบฺเหยฺยํ นินฺทาโรสํปจฺจยา
 กายสฺสํ เกทา ปรมฺมมรณา ทฺวคฺคติ ปาฏิกงฺขา นินฺทาโรสํปจฺจยา
 เอตเทว โฆ ปน สณฺโณชฌนํ เอตํ นีวรณํ ยทิตฺถ นินฺทาโรสํ
 เย จ นินฺทาโรสํปจฺจยา อูปปชฺชเยยฺยํ อาสวํ วิฆาตปริพาหา
 อนินฺทาโรสํสฺสํ เอวํ เต อาสวํ วิฆาตปริพาหา น โหหนฺติ
 อนินฺทาโรสํ นิสฺสําย นินฺทาโรสํ ปหาตพฺพโหติ อิติ ยนฺตํ อุตฺตํ
 อิทฺถเมตํ ปฏิจฺจุ อุตฺตํ ฯ

[๔๕] อโกชฺสปายาสํ นิสฺสําย โกชฺสปายาสํ ปหาตพฺพโหติ อิติ
 โฆ ปเนตฺตํ อุตฺตํ กิณฺเณตํ ปฏิจฺจุ อุตฺตํ อิทฺถ คหปติ อริยสํวโก
 อิติ ปฏิสันฺนิจฺจุตฺติ เยสํ โฆ อหํ สณฺโณชฌานํ เหตุ โกชฺสปายาสํ
 อสฺสํ เสด้าหํ สณฺโณชฌานํ ปหานาย สํมุจฺเจทาย ปฏิปนฺโน
 อหณฺเญว โฆ ปน โกชฺสปายาสํ อสฺสํ อตฺตตปปี มํ อูปวเทยฺย
 โกชฺสปายาสํปจฺจยา อหุวิจฺจุ วิณฺญู ครอบฺเหยฺยํ โกชฺสปายาสํปจฺจยา
 กายสฺสํ เกทา ปรมฺมมรณา ทฺวคฺคติ ปาฏิกงฺขา โกชฺสปายาสํปจฺจยา
 เอตเทว โฆ ปน สณฺโณชฌนํ เอตํ นีวรณํ ยทิตฺถ โกชฺสปายาสํ
 เย จ โกชฺสปายาสํปจฺจยา อูปปชฺชเยยฺยํ อาสวํ วิฆาตปริพาหา

๔๐ สุตฺตคณฺหีฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๔๖

อโกรฺอุปายาสีสฺส เอวํสฺ เต อาสวํ วิชาตปริพาหํ น โหณฺติ
อโกรฺอุปายาสํ นิสฺสํสา ย โกรฺอุปายาสํ ปหาตพฺโพติ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ
อิทเมตํ ปฏิจฺจุ วุตฺตํ ฯ

[๔๖] อนติมานํ นิสฺสํสา อติมาโน ปหาตพฺโพติ อิติ โห
ปเนตํ วุตฺตํ กิณฺเจะตํ ปฏิจฺจุ วุตฺตํ อิท คหปติ อริยสํวโก
อิติ ปฏิสํญจิกฺขติ เยสํ โห อหํ สํญฺโฆชนานํ เหตุ อติมานํ
อสฺสํ เตสํหํ สํญฺโฆชนานํ ปหานาย สํมุจฺเจทาย ปฏิปนฺโน
อหฺมฺเจะว โห ปน อติมานํ อสฺสํ อคฺคตํ มํ อูปวเทยฺย
อติมานปฺจุจฺยา อนฺนวิจฺจุ วิณฺณฺญ ครอบฺเหยฺยํ อติมานปฺจุจฺยา กายสฺส
เกทา ปรมุสมรณา ทฺวคฺคิ ปาฏิกงฺขา อติมานปฺจุจฺยา เขตฺเทว
โห ปน สํญฺโฆชนํ เอตํ นีวรณํ ยทิตํ อติมาโน เย จ
อติมานปฺจุจฺยา อูปฺปะชฺเซยฺยํ อาสวํ วิชาตปริพาหํ อนติมานิสฺสํ
เอวํสฺ เต อาสวํ วิชาตปริพาหํ น โหณฺติ อนติมานํ นิสฺสํสา
อติมาโน ปหาตพฺโพติ อิติ ยนฺตํ วุตฺตํ อิทเมตํ ปฏิจฺจุ วุตฺตํ ฯ
อิเม โห คหปติ อญฺจุ ชมฺมา สงฺฆิตฺเตน วุตฺตา วิตฺถาเรน
อวิภคฺตา ये อริยสฺสํ วินฺเย ปหานาย โวหารสํมุจฺเจทาย สํวตฺตคฺคิ
น เควว ตาว คหปติ อริยสฺสํ วินฺเย สํพฺเพน สํพฺพิ สํพฺพตา
สํพฺพิ โวหารสฺสํ สํมุจฺเจโท โหตฺติ ฯ ยถากถํ ปน ภาณเต
อริยสฺสํ วินฺเย สํพฺเพน สํพฺพิ สํพฺพตา สํพฺพิ โวหารสํมุจฺเจโท
โหติ สํว เม ภาณเต ภาควา ตถา ชมฺมํ เทเสตุ ยถา

อริยตฺส วินเย สพฺเพน สพฺพํ สพฺพตา สพฺพํ โวหารตฺส สมฺมจฺเจโต
โหตฺติ ๑ เตนฺหิ คหปติ สฺสณาหิ ตาฐกํ มนสิโกวโร ภาตีสฺสํมัตติ ๑
เอวํ ภาณเตติ โช โปตถิโย คหปติ ภควโต ปจฺจุตฺตสฺส ๑

[๔๗] ภควา เอกทโวจ เสยฺยถาปํ คหปติ กุกฺกุโร ชีฆรฺรณา-
ทพฺพตฺตยปเวโต โคฆาตกตฺสํ ปจฺจุปฺปจฺจิตฺต อตฺส ตเมนํ ทกฺโข
โคฆาตโก วา โคฆาตกนฺเตวาสํ วา อฏฺฐจิกงฺกตํ สฺนิกนฺตํ นิกนฺตํ
นิมฺมตฺสํ โฉหิตมกฺขิตํ อฺปจฺจุณฺเอยฺย ตํ กิํ มณฺเณสฺสิ คหปติ อปํ นุ
โส กุกฺกุโร อมํ อฏฺฐจิกงฺกตํ สฺนิกนฺตํ นิกนฺตํ นิมฺมตฺสํ โฉหิตมกฺขิตํ
ปเตหนฺโต^๑ ชีฆรฺรณาทพฺพตฺตยํ ปฏฺฐิวิเนยฺยาคิ ๑ โน เหนํ ภาณเต
ตํ กิตฺสํ เหนุ อทฺทํ หิ ภาณเต อฏฺฐจิกงฺกตํ สฺนิกนฺตํ นิกนฺตํ
นิมฺมตฺสํ โฉหิตมกฺขิตํ ยาวเทว จ ปน โส กุกฺกุโร กิตฺมณฺตสฺส
วิฆาตตฺส ภาตํ อตฺสํตติ ๑ เอวเมว โช คหปติ อริยสํวโก
อิตติ ปฏฺฐิสฺสณฺจิกขติ อฏฺฐจิกงฺกตฺตปมา กามา วุตฺตา ภควตา พหุ-
ทกฺขตา พหุปายาสํ อาทํนโว เอกตฺถ ภิยฺโยติ เอวเมตํ ยถาภูตํ
สํมมปฺปณฺณาย ทิสฺสวา ยายํ อฺปเปกฺขา นานตฺตา นานตฺตสฺสิตา
ตํ อภินิเวชฺเซตฺตา ยายํ อฺปเปกฺขา เอกตฺตา เอกตฺตสฺสิตา ยตฺถ
สพฺพโส โฉกามิสฺสํปาทานา อปฺริเสสํ นิรฺุชฺฌนฺนติ ตเมว อฺปเปกฺขํ
ภาเวติ ๑

[๔๘] เสยฺยถาปํ คหปติ กิขฺโณ วา กงฺโข วา^๒ กุตฺโต วา

๑ ส. ปตฺติชาทฺนโต ๑ ๒ พ. กงฺโก วา ๑

มั่งเปสึมาทาย อุกุทเยยยุ ตเมน คิซุณมี กงขามี กุดดาบี อนุ-
 ปติคฺวา อนุปติคฺวา วิตฺตฺเยยฺยุ วิราเชยฺยุ ตํ กิ มณฺณสิ คหปติ
 สเจ โส คิซุณ วา กงฺโข วา กุดโต วา ตํ มั่งเปสึ น
 ธิปฺปเมว ปฏินิสฺสํชฺเชยฺยุ โส ตโตนิทานํ มรณํ วา นิกฺคฺจฺเยยฺยุ
 มรณมตฺตํ วา ทฺถุชฺชติ ๑ เอวํ ฆนฺเต ๑ เอวเมว โช คหปติ
 อริยสํวโก อิติ ปฏินิสฺสํชฺชติ มั่งเปสึปมา กามา อุตฺตา ภควตา
 พหุทฺถวา พหุปายาสํ อาทันโถ เอตฺถ ภิชฺชโยติ เอวเมตํ ยถาภูตํ
 สํมมปฺปณฺณาย ทิสฺสุวา ยายํ อฺเปกฺขา นานตฺตา นานตฺตํสํธา ตํ
 อภินิพฺพชฺเชตฺวา ยายํ อฺเปกฺขา เอกตฺตา เอกตฺตํสํธา ยตฺถ สํพฺพุโส
 โสทกามิสฺสุปาทานา อปริเสสํ นิรุชฺฌนฺติ ตเมว อฺเปกฺขํ ภาเวติ ๑

[๕๔] เสงฺยุณามี คหปติ ปุริโส อาทิตฺตํ ตินฺนุภํ อาทาย
 ปติวาทํ คจฺญเยยฺยุ ตํ กิ มณฺณสิ คหปติ สเจ โส ปุริโส
 ตํ อาทิตฺตํ ตินฺนุภํ น ธิปฺปเมว ปฏินิสฺสํชฺเชยฺยุ ตสฺสํ สํ
 อาทิตฺตา ตินฺนุภา หตฺถํ วา ทฺถุชฺช พาทํ วา ทฺถุชฺช อณฺณตฺร
 วา อณฺณตฺร วา องฺคปจฺจํคํ วา ทฺถุชฺช โส ตโตนิทานํ
 มรณํ วา นิกฺคฺจฺเยยฺยุ มรณมตฺตํ วา ทฺถุชฺชติ ๑ เอวํ ฆนฺเต ๑
 เอวเมว โช คหปติ อริยสํวโก อิติ ปฏินิสฺสํชฺชติ ตินฺนุภฺปมา
 กามา อุตฺตา ภควตา พหุทฺถวา พหุปายาสํ อาทันโถ เอตฺถ
 ภิชฺชโยติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สํมมปฺปณฺณาย ทิสฺสุวา ๑ เป ๑ ตเมว
 อฺเปกฺขํ ภาเวติ ๑

[๕๐] เสยฺยถาปี่ คหปติ อํการกาสุํ สํริทปฺริสา ปุรา
 อํการานํ วิตฺตจิกานํ วิตฺตมานํ อถ ปฺริโส อคฺคญฺเยย ชฺวีตฺต-
 กาโม อมริตฺตกาโม สุตฺตกาโม ทฺวชฺชปฺปิตฺตโกโต ตเมนํ เทว พฺลวโนโต
 ปฺริสา นานาพาหาสุํ คเหตุวา อํการกาสุํ อปฺปทกฺขเมยฺยํ ตํ กิ
 มณฺเณสสิ คหปติ อปี นุ โส ปฺริโส อิติ จีติ เจว กายํ สันนา-
 เมยฺยาติ ฯ โน เหตุ ภาเนเต ตํ กิสฺส เหตุ วิทิตํ หิ ภาเนเต
 สสฺส ปฺริสฺสสฺส อิมญฺจ อหํ อํการกาสุํ ปตฺติสฺสํมามิ ตโตนิทานํ
 มรณํ วา นิคฺคจฺฉิสฺสํมามิ มรณเมตฺตํ วา ทฺวชฺชนฺติ ฯ เอวเมว
 โส คหปติ อริยสํวโก อิติ ปฺริสฺสญฺจิจฺฉติ อํการกาสุํปมา
 กามา วุตฺตา ภคฺวตา พหุทฺทชา พหุปายาสา อาทันโว เขตฺถ
 ภิชฺชโยติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมนํปฺปณฺณาย ทิสฺสา ฯ เป ฯ ตเมว
 อปฺเปกฺขํ ภาเวติ ฯ

[๕๑] เสยฺยถาปี่ คหปติ ปฺริโส สฺมึนํกํ ปตฺสเสยฺย อาราม-
 รามณฺเณยฺยกํ จนรามณฺเณยฺยกํ ภูมिरามณฺเณยฺยกํ ปิฏฺฐรณฺนิรามณฺเณยฺยกํ
 โส ปฺริพฺพุโช น ภิชฺชิจิ ปตฺสเสยฺย เอวเมว โส คหปติ อริย-
 สํวโก อิติ ปฺริสฺสญฺจิจฺฉติ สฺมึนํกุปมา กามา วุตฺตา ภคฺวตา
 พหุทฺทชา พหุปายาสา อาทันโว เขตฺถ ภิชฺชโยติ ฯ เป ฯ ตเมว
 อปฺเปกฺขํ ภาเวติ ฯ

[๕๒] เสยฺยถาปี่ คหปติ ปฺริโส ยาจิตกํ โภกํ ยาจิตฺวา ยานํ
 โอโรเปยฺย ปวรมณฺนิกฺขณฺตํ โส เตหิ ยาจิตเกหิ โภเคหิ ปฺรทฺชโต

๔๔ สุตตฺถนุคปฺปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๕๓

ปริจฺจุโต อหุตรวปณฺ ปรุฏฺฐชฺเชยฺย ตเมนํ ชโน ทิสฺวา เอวํ
วเทยฺย โภกํ วต โภ ปุริโส เอวํ ทิร โภคิโน โภคานิ
ภุญฺชนฺตํ ตเมนํ สามีกา ยตฺถ ยตฺถเอว ปสฺสเสยฺยํ ตตฺถ
ตตฺถเอว สามีกา สานิ หเรยฺยํ ตํ กิํ มณฺเฑสิ คหปติ อถํ น
โ ช ตสฺส ปุริสสฺส อณฺเฑถตฺตยาตติ ๑ โน เหตุ ฆนฺเต ตํ
ทิสฺส เหตุ สามีโน ทิ ฆนฺเต สานิ หรฺนฺตํ ๑ เอวเมว โช
คหปติ อริยสํวโก อิติ ปฐิสฺสจฺจุทฺติ ยาจิตฺกุปฺมา กามา
วุตฺตา ภควตา พหุทฺทชา พหุปายาสํ อาทันโว เอตฺถ ภิชฺชโยติ
๑ เป ๑ ตเมว อฺเปกฺขํ ภาเวติ ๑

[๕๓] เสยฺยถาปิ คหปติ ความสฺส วา นิคมสฺส วา อวิทฺเ
ติพฺโพ วนฺสณฺโ ท ตตฺถสฺส รุกฺโข สมนฺนผลโต ๑ อฺปฺปนฺนผลโต
๑ น จาสฺส กานฺนิจํ ผลานิ ภูมิมิํ ปตฺตานิ อถ ปุริโส
อาคฺจฺเจยฺย ผลคฺคิโก ผลคเวสํ ผลปริเยสํ จรฺมาโน โส ตํ
วนฺสณฺทํ อชฺโฌคเหตุวา ตํ รุกฺขํ ปสฺสเสยฺย สมนฺนผลณฺจ
อฺปฺปนฺนผลณฺจ ตสฺส เอวมสฺส อຍံ โช รุกฺโข สมนฺนผลโต
๑ อฺปฺปนฺนผลโต ๑ นตฺถิ ๑ กานฺนิจํ ผลานิ ภูมิมิํ ปตฺตานิ
ชานามิ โช ปนาทํ รุกฺขํ อภิชฺชิตฺตุํ ยนฺนุนาทํ อิมํ รุกฺขํ
อภิชฺชิตฺวา ยาวทตฺถณฺจ ชาเทยฺยํ อฺจุจฺจคฺคณฺจ ปรุเรยฺยนฺติ โส
ตํ รุกฺขํ อภิชฺชิตฺวา ยาวทตฺถณฺจ ชาเทยฺย อฺจุจฺจคฺคณฺจ ปรุเรยฺย

๑ ย. อารุหิตํ ๑

อถ ทฺวติโย ปุริโส อากฺขุญฺญ ฆตฺตติโก ฆตฺทเวสฺส ฆตฺทปริเยสํ
 จรมาโน ตินฺนํ กุชาริ อาทาย โส ตํ วนฺตณฺทํ อชฺโฌคฺเคตฺวา
 ตํ รุกฺขํ ปสฺสเสยฺย สํปฺนฺนผลณฺจ อูปฺปนฺนผลณฺจ ตสฺส เอวมสฺส
 อปฺมํ รุกฺโข สํปฺนฺนผลโต จ อูปฺปนฺนผลโต จ นตฺติ จ กานิจิ
 ผลานิ ภูมิมิ ปตฺตานิ น โห ปนฺนาหิ ชานามิ รุกฺขํ อภิรฺยฺหิตุ
 ยนฺนุนาหิ อิมํ รุกฺขํ มฺหโต เจตฺวา ยาวตฺตณฺจ ชาเทยฺย
 อฺจุณฺจคณฺจ ปุเรยฺยนฺติ โส ตํ รุกฺขํ มฺหโต ฉินฺนเทยฺย ตํ กิ
 มณฺเฑสฺส คหปติ อมฺภโก โส ปุริโส ปชํ รุกฺขํ อารุโหห สฺเส
 โห โส น จิปปเมว โอโรหะยฺย ตสฺส โส รุกฺโข ปปคฺคฺนโต หตฺถํ
 วา ภาณฺเชยฺย ปาหิ วา ภาณฺเชยฺย อณฺเฑตฺวิ วา อณฺเฑตฺวิ วา
 องฺคปจฺจุจฺจํ ภาณฺเชยฺย โส ตโตนิทานํ มรณํ วา นิคฺคจฺญะยฺย
 มรณเมตฺตํ วา ทฺวขฺนฺติ ฯ เอวํ ภาณฺเต ฯ เอวเมว โห คหปติ
 อริยสํวโก อิติ ปฏฺฐิณฺจิจฺจติ รุกฺขผลูปมา กามา วุตฺตา ภควตา
 พหุทฺทฺชา พหุปายาสา อาทันโว เอตฺถ ภิชฺโยติ เอวเมตํ ยถาภุคฺติ
 สํมมปฺปณฺณาย ทิสฺวา ยายิ อูปฺเภวฺชา นานคฺคฺตา นานคฺคฺตีสฺสา ตํ
 อภินิพฺพเสตฺวา ยายิ อูปฺเภวฺชา เอกคฺคฺตา เอกคฺคฺตีสฺสา ยตฺถ สํพฺพุโส
 โถกามิสฺสุปาทานา อปฺริเสสฺสา นิสฺสุณฺนฺติ ตเมว อูปฺเภวฺ ภาเวติ ฯ

[๕๔] ๘ โห โส คหปติ อริยสํวโก อิมเมว อนุคฺคตฺวิ
 อูปฺเภวฺชาสฺติปาริสฺสุทฺธิ อากมฺม อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพณิवासํ อนุสฺสํวติ

เสยฺยถံ อกมฺปิ ชาตี เทวปี ชาติโย ๑ เป ๑ อิติ สํการํ
 สอฺยทสฺส อนนฺทวาทิ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสวติ ๑ ส โห โส คหปติ
 อริยสํวโก อิมเมว อนุตฺตรํ อูปกฺขาสติปาริสฺสํ อากมฺม ทิพฺเพน
 จกฺขนา วิสฺสุทฺธเนน อตฺติกกฺกนฺตมานุสฺสเนน สํสฺสเท ปสฺสํติ จวมาเน
 อูปปชฺชมาเน หีนํ ปณฺเฑ สํวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สํสฺสเท ทุคฺคเต
 ๑ เป ๑ ยถากมฺมูปเค สํสฺสเท ปชานาติ ๑ ส โห โส คหปติ อริย-
 สํวโก อิมเมว อนุตฺตรํ อูปกฺขาสติปาริสฺสํ อากมฺม อาสวํ
 ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺติํ ปญฺญาวิมุตฺติํ ทิฏฺฐเชว รมฺเม สยํ
 อภินฺญา สจฺจนิคฺคชา อูปสํปชฺช วิหริติ ๑

[๕๕] เอตดาวตาคา โข คหปติ อริยสัสส วินเย สัพเพเน สัพพ
 สัพพธา สัพพ โวหารสมฺมจฺเณโต โหติ ตํ ก็ มณฺเณสิ คหปติ
 ยถา อริยสัสส วินเย สัพเพเน สัพพ สัพพธา สัพพ โวหาร-
 สมฺมจฺเณโต โหติ อมฺิ นุ ตวํ เหวรูปํ โวหารสมฺมจฺเณทํ อตฺตนิ
 สมฺมุปลสฺสตี ๑ โโก จาหํ ภนฺเต โย จ อริยสัสส วินเย สัพเพเน
 สัพพ สัพพธา สัพพ โวหารสมฺมจฺเณโต อารกาทํ ภนฺเต อริยสัสส
 วินเย สัพเพเน สัพพ สัพพธา สัพพ โวหารสมฺมจฺเณทา มยฺหิ
 ภนฺเต ปุพฺเพ อณฺเณตติคฺคิเย ปริพฺพาสเก อนาชาเนเยว สฺมาเน
 อาชาเนยาคิ อมณฺเณมิห อนาชาเนเยว สฺมาเน อาชาเนยโกชนํ
 โกชนํหิ อนาชาเนเยว สฺมาเน อาชาเนยฺยจฺาเน จมฺิห ภิภฺช
 ปน มยฺหิ ภนฺเต อาชาเนเยว สฺมาเน อนาชาเนยาคิ อมณฺเณมิห

อาชาน์เยว สฺมาเน อนาชาณียโกชนํ โภชิเมห อาชาน์เยว สฺมาเน
 อนาชาณียญฺจาเน จีเมห อิทานิ ปน มยํ ภนฺเต อณฺณตฺติเก
 ปริพฺพาชเก อนาชาณียเยว สฺมาเน อนาชาณียาคิ ชานิสฺสํ อนา-
 ชาณียเยว สฺมาเน อนาชาณียโกชนํ โภชิสฺสํ อนาชาณียเยว สฺมาเน
 อนาชาณียญฺจาเน จเปสฺสํ ภิกฺขุ ปน มยํ ภนฺเต อาชาน์เยว
 สฺมาเน อาชาน์ยาติ ชานิสฺสํ อาชาน์เยว สฺมาเน อาชาน์ย-
 โกชนํ โภชิสฺสํ อาชาน์เยว สฺมาเน อาชาน์ยญฺจาเน จเปสฺสํ
 อชเนถิ วต เม ภนฺเต ภควา สฺมณេสุ สฺมณเปมํ สฺมณេสุ
 สฺมณปถาํ สฺมณេสุ สฺมณการวํ อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต อภิกฺกนฺตํ
 ภนฺเต เสงฺขถาปี ภนฺเต นิภฺกฺขชิตํ วา อุกฺกฺขเซยฺย ปฏิจฺจนํ
 วา วิวเรยฺย มุพฺพสุตฺตํ วา มคฺคํ อาจิกฺขเซยฺย อนุททาเร วา
 เทถปฺปชฺโชตํ ชาเรยฺย จกฺขมนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตํ^๑ เหวเมว
 ภควตา อเนกปริยาเยน ชมฺโม ปกาสีโต เอสํหํ ภนฺเต ภควนฺตํ
 สฺรณํ คจฺฉามิ ชมฺมมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆมณฺจ อปาสกํ มํ ภควา ชาเรตุ
 อชฺชตฺตคฺเค ปาณูปเต สฺรณงฺคคฺคณฺติ ฯ

โปตถียสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ จตุตฺถํ ฯ

๑ ส. ทกฺขินฺตํ ฯ

ชีวิตสุตตะ

[๕๖] เอวมุเม สุตํ เอกํ สมนํ ภควา ราชคเห วิหริติ
 ชีวิตุสสํ โกमारภจุสสํ อมพวเน ฯ อถ โข ชีวิตโก โกमारภจุโ
 ยေန ภควา เตนุปลงฺกมํ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
 เอกมฺหํ นิสฺสํ ๑ เอกมฺหํ นิสฺสินโน โข ชีวิตโก โกमारภจุโ
 ภควนฺตํ เขตทวโจ สุตเมตํ ภาณเต สมนํ โคตมํ อุตฺทิสฺสํ
 ปาณํ อารภนฺติ ตํ สมนํ โคตโม ชานํ อุตฺทิสฺสํ กตํ มํ
 ปริญฺชติ ปญฺจุจ กมฺมณฺติ เย เต ภาณเต เอวมาหํ สมนํ
 โคตมํ อุตฺทิสฺสํ ปาณํ อารภนฺติ ตํ สมนํ โคตโม ชานํ
 อุตฺทิสฺสํ กตํ มํ ปริญฺชติ ปญฺจุจ กมฺมณฺติ กจฺจิ เต ภาณเต
 ภควโต อุตฺตวาทินอ น จ ภควนฺตํ อภฺยเตน อพฺภากิจฺชนฺติ
 ขมฺมสฺส จานฺขมฺมํ พุยาโกโรนฺติ น จ โกจิ สหขมฺมิโก วาธา-
 นฺวาโท คีรายหฺนุชานํ อากจฺจตฺติ ๑

[๕๗] เย เต ชีวิต เอวมาหํ สมนํ โคตมํ อุตฺทิสฺสํ
 ปาณํ อารภนฺติ ตํ สมนํ โคตโม ชานํ อุตฺทิสฺสํ กตํ มํ
 ปริญฺชติ ปญฺจุจ กมฺมณฺติ น เม เต อุตฺตวาทินอ อพฺภากิ-
 จฺชนฺติ จ มํ เต อสฺสตา อภฺยเตน ตฺถิ โข อหํ ชีวิต จานฺเห
 มํ อปฺปวิโรคนฺติ วทามิ ทิฏฺฐํ สุตํ ปริสงฺกิตํ อิมํ โข อหํ

• ข. การข่ม ฐานนฺติ ทิสฺสติ ๑

ชฺวักก คฺหิ จ्ञาเนหิ มํสํ อปฺปปริโกคนฺติ วทามิ คฺหิ ไซ อหํ ชฺวักก
 จ्ञาเนหิ มํสํ ปริโกคนฺติ วทามิ อทฺธิจฺจุ อสฺสํ อปฺปริงฺกิตํ
 อิเมหิ ไซ อหํ ชฺวักก คฺหิ จ्ञาเนหิ มํสํ ปริโกคนฺติ วทามิ ฯ

[๕๘] อธิ ชฺวักก ภิกฺขุ อณฺณตฺรํ คามํ วา นิคมํ วา
 อุปฺปณฺณํ วิหริติ ฯ โส เมตฺตาสาหคฺเคน เจตฺสา เอกํ ทิสํ
 ฌริตฺวา วิหริติ ตถา ทฺวติยํ ตถา ตฺวติยํ ตถา จตุตฺถํ อิติ
 อุตฺตมไซ ตฺริยํ สํพุทฺธิ สํพุทฺธคฺคทาย สํพุทฺทวณฺทํ โถกํ เมตฺตา-
 สาหคฺเคน เจตฺสา วิปฺปเสน มหคฺคเคน อปฺปมาเนน อเวเรน อพฺยา-
 ปชฺฌเนน ฌริตฺวา วิหริติ ฯ ตเมเนํ คหปติ วา คหปติปฺตฺโต วา
 อุปฺปณฺณมิตฺวา สฺวาตฺตนาถ ภาตฺเตน นิมนฺเตติ อากงฺขมาโน ชฺวักก
 ภิกฺขุ อธิวาเสติ ฯ โส คสฺสํ รคฺติยา อจฺจุเยน ปุพฺพณฺหสมฺมํ
 นิวาเสตฺวา ปคฺคจฺจวราทาย येन คสฺสํ คหปติสฺส วา คหปติ-
 ปฺตฺตสฺส วา นิเวสนํ เตนฺอุปฺปณฺณมิมิ อุปฺปณฺณมิตฺวา ปณฺณคฺคเต
 อาสเน นิสฺสํเทติ ฯ ตเมเนํ โส คหปติ วา คหปติปฺตฺโต วา
 ปณฺเฑเนน ปิณฺฑปาเตน ปรีวีสติ ฯ คสฺสํ น เหวํ โหติ สาธุ
 วต มายํ คหปติ วา คหปติปฺตฺโต วา ปณฺเฑเนน ปิณฺฑปาเตน
 ปรีวีสติ อโห วต มายํ คหปติ วา คหปติปฺตฺโต วา อายคฺคิมิ
 เอวรูปเณ ปณฺเฑเนน ปิณฺฑปาเตน ปรีวีสยฺยาติ เอวมฺปิสฺสํ น
 โหติ ฯ โส คํ ปิณฺฑปาตํ อคฺคิโต อมฺจุติโต อนชฺฌาปนโน
 อาทํนวทสฺสํวํ นิสฺสํรณปฺปโย ปรีกฺขยฺยติ ฯ คํ กิํ มณฺณสิ

๕๐ สุตฺตฺนคฺคปฏฺเฏ มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๕๘

ชวฺก อปี นุ โส ภิกฺขุ คฺคํมี สฺมเย อคฺคตฺตพฺยาพาราย วา เจเตติ
ปรพฺยาพาราย วา เจเตติ อํภยพฺยาพาราย วา เจเตตฺติ ๑ โน
เหตํ ภาณฺเต ๑ นนุ โส ชวฺก ภิกฺขุ คฺคํมี สฺมเย อนนฺวชฺชํเยว
อาหารํ อาหาเรตฺติ ๑ เอวํ ภาณฺเต สุตฺตํ เมตํ ภาณฺเต พฺรหฺมา
เมตฺตฺตาวิหารีติ ตมฺเบ อิทํ ภาณฺเต ภคฺวา สกฺขิ ทิฏฺฐโส ภคฺวา
หิ ภาณฺเต เมตฺตฺตาวิหารีติ ๑ เยเน โช ชวฺก ราเคน เยเน โทเสน
เยเน โมเหเน พฺยาปาทวา อสฺสํ โส ราโค โส โทโส โส โมห
ตถาคคฺคสฺส ปทํโน อจฺจนฺนํมฺโถ ตาตวตฺตถกฺโค อนภาวจฺกโค
อายตฺติ อนุปฺปาตมฺโม สฺสเจ โช เต ชวฺก อิทํ สํนฺธาย ภาสีตํ
อนฺธานามิ เต เอตฺตฺนติ ๑ เอตฺเทว โช ปน เม ภาณฺเต สํนฺธาย
ภาสีตฺนติ ๑

[๕๙] อิท ชวฺก ภิกฺขุ อณฺณตฺวํ คามํ วา นิคมํ วา อฺปนีสํสํย
วิหริติ ๑ โส กรุณาสํหคฺเคน เจตสํ ๑ เป ๑ มุทิตาสํหคฺเคน
เจตสํ... อฺเปกฺขาสํหคฺเคน เจตสํ เอกํ ทิสํ สฺริตฺวา วิหริติ
ตถา ทุคฺคิํ ตถา คคฺคิํ ตถา จคฺคํ อิตฺติ อฺทฺตมฺโช ติริยํ
สํพฺพุตฺติ สํพฺพุตฺตตาย สํพฺพาวนฺตํ โถกํ อฺเปกฺขาสํหคฺเคน เจตสํ
วิปฺปฺเตน มหคฺคฺเคน อปฺปมาเนเน อเวเรน อพฺยาปชฺฌเนน สฺริตฺวา
วิหริติ ๑ ตเมนํ คหปติ วา คหปติปฺตฺโต วา อฺปฺสํกมิตฺวา
สํวาทนํย ภคฺเคน นิมฺนฺเตติ อากงฺขมาโน ชวฺก ภิกฺขุ อธิวํเสติ ๑
โส คคฺคํสํ วคฺคิยา อจฺจเยเน ปุพฺพณฺหํมยํ นินฺวาเสตฺตฺวา ปคฺคจฺจว-

มาทาย เยน ตตฺส คหปติตฺส วา คหปติปุตฺตตฺส วา นิเวสนํ
 เทนุปลงฺกมิ อุตฺปลงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสฺสํหิตี ฯ ตเมนนํ
 โส คหปติ วา คหปติปุตฺโต วา ปณฺเฑน ปิณฺฑปาเตน ปรี-
 วิสฺสติ ฯ ตตฺส น เอวํ โหติ สํฆ วต มายํ คหปติ วา
 คหปติปุตฺโต วา ปณฺเฑน ปิณฺฑปาเตน ปรีวิสฺสติ อโห วต
 มายํ คหปติ วา คหปติปุตฺโต วา อายติมปิ เอวรูเปณ ปณฺเฑน
 ปิณฺฑปาเตน ปรีวิเสยฺยาติ เอวมปิตฺส น โหติ ฯ โส ตํ
 ปิณฺฑปาตํ อคฺชิโต อมฺจุฉิตฺโต อนชฺฌาปนโน อาทั้นวทสฺสํวํ
 นิสฺสัรณปณฺโณ ปรีกฺขยติ ฯ ตํ กิํ มณฺณสิ ชั่วก อปี นุ โส
 ภิกฺขุ ตสฺมี สมนฺเย อคฺคตฺตพฺยาพาราย วา เจเตติ ปฺรพฺยาพาราย
 วา เจเตติ อุกฺกตฺตพฺยาพาราย วา เจเตตฺติติ ฯ โน เหตุํ ภนฺเต ฯ
 นนุ โส ชั่วก ภิกฺขุ ตสฺมี สมนฺเย ตํ อนวชฺชเยว อาหารํ
 อาหาเรตฺติติ ฯ เอวํ ภนฺเต สุตํ เมตํ ภนฺเต พุรุหฺมา อุกฺกตฺตา-
 วิหารีติ ฯ ตมฺเเม อิทํ ภนฺเต ภคฺวา สกฺขิ ทิฏฺฐโง ภคฺวา हि
 ภนฺเต อุกฺกตฺตาวิหารีติ ฯ เยน ไช ชั่วก วาเคน เยน โทเสน
 เยน โมเหเน วิเหสฺวา อสฺส อรติวา อสฺส ปฏฺธิวา อสฺส โส
 วาโค โส โทโส โส โมโห ตถาคตฺสส ปหิโน อฺจุฉินฺนํมฺโห
 ตาถาวตฺตูกฺโต อนภาวํกฺโต อายคิํ อนุปฺปาททมฺโม สเจ ไช
 เต ชั่วก อิทํ สนฺธาย ภาสีคิํ อนฺธานามิ เต เขตฺตุนฺติ ฯ เขตฺตเว
 ไช ปน เม ภนฺเต สนฺธาย ภาสีคฺตุนฺติ ฯ

[๖๐] โย ไช ชั่วก ตถาคคํ วา ตถาคคตํวากํ วา อุตฺตํ
 ปาณํ อารภติ โส ปรุจฺหิ จําเนหิ พหุํ อปฺปญฺญํ ปสฺวติ ยมฺมี
 โส คหปติ เถวมาห คจฺจน อมฺกํ นาม ปาณํ อานเถาติ
 อิมินา ปจฺเมเน จําเนเน พหุํ อปฺปญฺญํ ปสฺวติ ยมฺมี โส ปาโณ
 คตฺตปฺปเวชเณน อานํยมาโน ทุกฺขโทมนสฺสํ ปฏฺฐิํสฺสเวเทติ อิมินา
 ทฺติเยเน จําเนเน พหุํ อปฺปญฺญํ ปสฺวติ ยมฺมี โส เถวมาห
 คจฺจน อิมํ ปาณํ อารภถาติ อิมินา ตติเยเน จําเนเน พหุํ
 อปฺปญฺญํ ปสฺวติ ยมฺมี โส ปาโณ อารภียมาโน ทุกฺขโทมนสฺสํ
 ปฏฺฐิํสฺสเวเทติ อิมินา จตฺตฺเถเน จําเนเน พหุํ อปฺปญฺญํ ปสฺวติ
 ยมฺมี โส ตถาคคํ วา ตถาคคตํวากํ วา อถปฺปํเยเน อสฺสํสาเทติ
 อิมินา ปณฺณจเมเน จําเนเน พหุํ อปฺปญฺญํ ปสฺวติ โย ไช ชั่วก
 ตถาคคํ วา ตถาคคตํวากํ วา อุตฺตํ ปาณํ อารภติ โส
 อิมฺเหติ ปรุจฺหิ จําเนหิ พหุํ อปฺปญฺญํ ปสฺวตฺติ ฯ

[๖๓] เหว่ วุตเต ชั่วโก โกमारภุโจ ภควนฺตํ เขตทโวจ
 อจฺณริยํ ภนฺเต อพฺพุตํ ภนฺเต กปฺปียํ วต ภนฺเต ภิกฺขุ อหาวํ
 อาหาเรนฺติ อนนฺตํ วต ภนฺเต ภิกฺขุ อหาวํ อาหาเรนฺติ อภิกฺกนฺตํ
 ภนฺเต อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต เสยฺยถาปํ ภนฺเต นิกฺกขุชิตํ วา อุกฺกขุเชยฺย
 ปฏิจฺจนํ วา วิจเรยฺย มุพฺพหฺสํ วา มคฺคํ อาจิกฺเขยฺย อนฺธกาเร
 วา เตลปฺปฺชิตํ อาเรยฺย จกฺขฺมนฺโต รูปานิ ทกฺขณฺตํติ เอวเมว
 ภควตา อเนกปรียาเยน สมโม ปกาสิโต เอสาหํ ภนฺเต ภควนฺตํ

๒๓] คหปติวคฺคสุตฺตํ ชีวสุตฺตเต ปาณูปเตสฺสวณคคตา ๕๓

ឥរណ៍ គុណាមី ធម្មបណ្ណ វិភិក្ខុសង្ឃធម្មបណ្ណ ចូរ្យាស័កំ អំ រាគវា
 ចារេតុ ចន្ទគតុកេ បាណុបេតំ ឥរណ៍កុណតិ ។
 ឯកស្តុតំ វិជ្ជាជិតំ បណ្ណំ ។

อุปาติวาทสุตฺตํ

[๖๒] เอมฺเม สุตฺติ เอตํ สมฺมํ ภควา นาทนฺทํ วิหริตี-
ปาวาริกมฺพวเน ฯ เตเน โช ปน สมฺเยน นิคฺคโถ นาทนฺทโต
นาทนฺทํ ปฏฺวิสฺสตี มหติยา นิคฺคณฺณปริสํยา สทฺธิ ฯ อถ โช
ทํชตปฺสฺสํ นิคฺคโถ นาทนฺทํ มฺเณทํยา จริตฺวา ปจฺจนาภตฺตํ
มฺเณทํปาตปฏฺิณฺณโต เยเน ปาวาริกมฺพวเน เยเน ภควา เตนฺปสฺสํกมิ
อุปสฺสํกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิตี สมฺโมทนียํ กถํ สํวราณํ
วิตฺติสาเรตฺวา เอกมฺนตฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ เอกมฺนตฺตํ จิตฺตํ โช ทํชตปฺสฺสํ
นิคฺคณฺณํ ภควา เขตทโวจ สํวิชฺชนนฺติ โช ทํชตปฺสฺสํ อสํนานิ
สํเจ อากงฺขสฺสิ นิสฺสํทาตี ฯ เหวํ วุคฺคเต ทํชตปฺสฺสํ นิคฺคโถ อณฺเณตฺร
นีจํ อสํนํ คเหตฺวา เอกมฺนตฺตํ นิสฺสํทิตี ฯ

[๖๓] เอกมฺนตฺตํ นิสฺสํนํ โช ทํชตปฺสฺสํ นิคฺคณฺณํ ภควา เขตทโวจ
กตติ ปน ตปฺสฺสํ นิคฺคโถ นาทนฺทโต กมฺมํมานิ ปณฺณปาเปตี ปาปสฺสํ
กมฺมสฺสํ กิริยาย ปาปสฺสํ กมฺมสฺสํ ปวตฺติยาตี ฯ น โช
อาวุโส โคตม อัจฺฉนฺณํ นิคฺคณฺณสฺสํ นาทนฺทตฺสฺสํ กมฺมํ กมฺมมฺนฺติ
ปณฺณปาเปตฺตํ ทณฺทํ ทณฺทานนฺติ โช อาวุโส โคตม อัจฺฉนฺณํ
นิคฺคณฺณสฺสํ นาทนฺทตฺสฺสํ ปณฺณปาเปตฺตนฺติ ฯ กตติ ปน ตปฺสฺสํ
นิคฺคโถ นาทนฺทโต ทณฺทานิ ปณฺณปาเปตี ปาปสฺสํ กมฺมสฺสํ
กิริยาย ปาปสฺสํ กมฺมสฺสํ ปวตฺติยาตี ฯ ตังณิ อาวุโส โคตม

นิคฺคโถ นาวุပ္ปโต ทณฺฑานิ ปณฺณาเปติ ปาปสฺส กมฺมสฺส
 ภิริยาย ปาปสฺส กมฺมสฺส ปวตฺติยา เสงฺฆยถิ กายทณฺฑํ วจฺ-
 ทณฺฑํ มโนทณฺฑนฺติ ฯ กิ ปน ตปสฺสี อณฺเฏทว กายทณฺฑํ
 อณฺเฏ วจฺทณฺฑํ อณฺเฏ มโนทณฺฑนฺติ ฯ อณฺเฏทว อากุโส
 โคตม กายทณฺฑํ อณฺเฏ วจฺทณฺฑํ อณฺเฏ มโนทณฺฑนฺติ ฯ
 อิมสฺ ปน ตปสฺสี คิณฺณํ ทณฺฑานํ เหวํ ปฏฺวิภคฺตํ เหวํ
 ปฏฺวิสิขฺขานํ กตมํ ทณฺฑํ นิคฺคโถ นาวุပ္ปโต มหาสวชฺชตฺร
 ปณฺณาเปติ ปาปสฺส กมฺมสฺส ภิริยาย ปาปสฺส กมฺมสฺส ปวตฺติยา
 ยถิ วา กายทณฺฑํ ยถิ วา วจฺทณฺฑํ ยถิ วา มโนทณฺฑนฺติ ฯ
 อิมสฺ โห อากุโส โคตม คิณฺณํ ทณฺฑานํ เหวํ ปฏฺวิภคฺตํ
 เหวํ ปฏฺวิสิขฺขานํ กายทณฺฑํ นิคฺคโถ นาวุပ္ปโต มหาสวชฺชตฺร
 ปณฺณาเปติ ปาปสฺส กมฺมสฺส ภิริยาย ปาปสฺส กมฺมสฺส ปวตฺติยา
 โน ตถา วจฺทณฺฑํ โน ตถา มโนทณฺฑนฺติ ฯ กายทณฺฑนฺติ
 ตปสฺสี วเทสิ ฯ กายทณฺฑนฺติ อากุโส โคตม วทามิ ฯ กาย-
 ทณฺฑนฺติ ตปสฺสี วเทสิ ฯ กายทณฺฑนฺติ อากุโส โคตม วทามิ ฯ
 กายทณฺฑนฺติ ตปสฺสี วเทสิ ฯ กายทณฺฑนฺติ อากุโส โคตม
 วทามิ ฯ อิติห ภคฺวา ทสฺส ตปสฺสี นิคฺคโถ อิมสฺมี กถาวคฺคตฺตํ
 ยาวตฺติยํ ปติขฺจาเปสิ ฯ

[๖๕] เหวํ วุตฺเต ทสฺส ตปสฺสี นิคฺคโถ ภคฺวณฺตํ เอตทวโจ
 ตฺวํ ปนากุโส โคตม กติ ทณฺฑานิ ปณฺณาเปสิ ปาปสฺส กมฺมสฺส

กิริยาย ปาปสัส กมุสส ปวตฺติยาติ ฯ น โห ตปสฺสึ อัจฉณํ
 ตถาคคสฺส ทณฺท์ ทณฺทນฺติ ปณฺณาเปตฺ กมุํ กมุมนฺติ โห
 ตปสฺสึ อัจฉณํ ตถาคคสฺส ปณฺณาเปตฺนฺติ ฯ ตํ ปนาตุโส
 โคตม กติ กมุํมานิ ปณฺณาเปตฺสิ ปาปสฺส กมุสฺส กิริยาย
 ปาปสฺส กมุสฺส ปวตฺติยาติ ฯ ตํ โห อหํ ตปสฺสึ กมุํมานิ
 ปณฺณาเปมิ ปาปสฺส กมุสฺส กิริยาย ปาปสฺส กมุสฺส ปวตฺติยา
 เสงฺขยถํ ภายกมุํ วจฺกมุํ มโนกมุมนฺติ ฯ ก็ ปนาตุโส โคตม
 อญฺญเทว ภายกมุํ อญฺญํ วจฺกมุํ อญฺญํ มโนกมุมนฺติ ฯ
 อญฺญเทว ตปสฺสึ ภายกมุํ อญฺญํ วจฺกมุํ อญฺญํ มโนกมุมนฺติ ฯ
 อิมํ ปนาตุโส โคตม ตินฺนํ กมุํมานํ เหวํ ปฏฺวิวิภคฺตํ เหวํ
 ปฏฺวิตฺติชฺชํ กตมํ กมุํ มหาสํวชฺชตฺรํ ปณฺณาเปตฺสิ ปาปสฺส
 กมุสฺส กิริยาย ปาปสฺส กมุสฺส ปวตฺติยา ยทิ วา ภายกมุํ
 ยทิ วา วจฺกมุํ ยทิ วา มโนกมุมนฺติ ฯ อิมํ โห อหํ
 ตปสฺสึ ตินฺนํ กมุํมานํ เหวํ ปฏฺวิวิภคฺตํ เหวํ ปฏฺวิตฺติชฺชํ
 มโนกมุํ มหาสํวชฺชตฺรํ ปณฺณาเปมิ ปาปสฺส กมุสฺส กิริยาย
 ปาปสฺส กมุสฺส ปวตฺติยา โน ตถา ภายกมุํ โน ตถา
 วจฺกมุมนฺติ ฯ มโนกมุมนฺติ อากุโส โคตม วเทสิ ฯ มโน-
 กมุมนฺติ ตปสฺสึ วทามิ ฯ เป ฯ มโนกมุมนฺติ อากุโส โคตม
 วเทสิ ฯ มโนกมุมนฺติ ตปสฺสึ วทามํติ ฯ อิติห ทํสฺส ตปสฺสํ
 นิคฺคโก ภควนฺตํ อิมํมํ ภกาวตฺตํ ยาวตฺติยกํ ปตฺติชฺชาเปตฺวา

๖๕] คหปติวคฺคสุตฺตํ อุนาณิชาทสุตฺตํเต กถาสถฺตฺตาปาโรจนํ ๕๗

อุนฺนุชายาสนา เยน นิกฺขุโณ นาวฺวปฺตฺโต เตหฺนฺนฺปสงฺกมฺมิ ฯ

[๖๕] เตน โห ปน สมนฺเณน นิกฺขุโณ นาวฺวปฺตฺโต มหฺตฺติยา
คิทธิปริสาเย สทฺธิ นิสฺสินฺโน โหติ พาลกนิยา อุนาณิชาปฺมุชฺยา ฯ
อทฺทสา โห นิกฺขุโณ นาวฺวปฺตฺโต ทฺมฺคปฺสฺสํ นิกฺขณํ ทฺวโรจ
อากฺขณฺตํ ทิสฺสุวณ ทฺมฺคปฺสฺสํ นิกฺขณํ เอตทฺทวโจ หนฺนท กุโ
นฺ ตวํ คปฺสฺสํ อากฺขณฺตํ ทิวาทิวสฺสํธาติ ฯ อิตฺโต หิ โห อหํ
ภนฺเต อากฺขณฺตํ สมนฺนํสฺสํ โคตมฺสฺสํ สมนฺติกาติ ฯ อหุ ปน
เต คปฺสฺสํ สมนฺเนน โคตเมเนน สทฺธิ โกจิเทว กถาสถฺตฺตาไปติ ฯ
อหุ โห เม ภนฺเต สมนฺเนน โคตเมเนน สทฺธิ โกจิเทว กถา-
สถฺตฺตาไปติ ฯ ยถากถํ ปน เต คปฺสฺสํ อหุ สมนฺเนน โคตเมเนน
สทฺธิ โกจิเทว กถาสถฺตฺตาไปติ ฯ อถ โห ทฺมฺคปฺสฺสํ นิกฺขุโณ
ยวตฺตโก อโหสิ ภควตา สทฺธิ กถาสถฺตฺตาไป ตํ สทฺพิ นิกฺขณฺตํ
นาวฺวปฺตฺตํ อารุเจสิ ฯ เอวํ วุคฺเต นิกฺขุโณ นาวฺวปฺตฺโต ทฺม-
คปฺสฺสํ นิกฺขณํ เอตทฺทวโจ สํวํ สํวํ คปฺสฺสํ ยถา ตํ สุตฺวตา
สํวเกเนน สมนฺนํเทว สทฺธํ สํสํ อานนฺนํเตเนน เอวเมว ทฺม-
คปฺสฺสํนา นิกฺขณฺเนน สมนฺนํสฺสํ โคตมฺสฺสํ พฺยากตํ กิณฺหิ โสภติ
ฉว มโนทณฺโหล อิมํสฺสํ เอวํ โอฬาริกสฺสํ กายทณฺฑสฺสํ อุนิชาเย
อถ โห กายทณฺฑทว มหาสํวชฺชตโร ปาปสฺสํ กมฺมํสฺสํ กิริยาเย
ปาปสฺสํ กมฺมํสฺสํ ปวคฺติยา โน ตถา วจฺจทณฺโหล โน ตถา
มโนทณฺโหลติ ฯ

[๖๖] เหวํ วุตฺเต อูปาติ คหปติ นิคณฺถํ นาฏปฺปคํ เอตทโวจ
 สํวํ สํวํ ภาณเต ทํสคปสฺสํ ยถา ตํ สํวตฺวา สํวเกณ สํมมเทว
 สํคณฺณํ สํสํ นํ อชานนฺเตน เหวเมว ภาณนฺเตน ทํสคปสฺสํ
 สํมณฺณสฺสํ โคตมสฺสํ พุยาบทํ กิณฺหิ โสภติ ฉโว มโนทณฺโหล
 อิมสฺสํ เหวํ โอปาริกสฺสํ กวยทณฺฑสฺสํ อุนิธาย อถ ไช
 กายทณฺโหล มหาสํวชฺชตโร ปาปสฺสํ กมฺมสฺสํ กิริยาย ปาปสฺสํ
 กมฺมสฺสํ ปวตฺติยา โน ตถา วจฺจทณฺโหล โน ตถา มโน
 ทณฺโหล หนฺนท จาหํ ภาณเต คจฺฉามิ สํมณฺณสฺสํ โคตมสฺสํ
 อิมสฺมํ กถาเวทสฺมํ วาหํ อารोเปสฺสํ สจฺเจ เม สมนฺโน
 โคตโม ตถา ปติฏฺฐสฺสํติ ยถา ภาณนฺเตน คปสฺสํ ปติฏฺฐาปิตํ
 เสยฺยถาปี นาม พทฺวา ปุริโส ทํสโตมิกํ เอภํ โตเมสุ คเหตฺวา
 อากทฺฐเมยฺย ปริกทฺฐเมยฺย สํปริกทฺฐเมยฺย เหวเมวาทํ สมนฺ
 โคตมํ วาเทน วาหํ อากทฺฐมฺสํ ปริกทฺฐมฺสํ สํปริ
 กทฺฐมฺสํ เสยฺยถาปี นาม พทฺวา ปุริโส โสณฺทิกากมฺมกาโร
 มหนฺตํ โสณฺทิกากิตฺตํ คมฺภีเร อุกกรทเท ปกฺขิเปตฺวา กณฺเณ
 คเหตฺวา อากทฺฐเมยฺย ปริกทฺฐเมยฺย สํปริกทฺฐเมยฺย เหวเมวาทํ
 สมนฺ โคตมํ วาเทน วาหํ อากทฺฐมฺสํ ปริกทฺฐมฺสํ
 สํปริกทฺฐมฺสํ เสยฺยถาปี นาม พทฺวา ปุริโส โสณฺทิกา
 รุคฺโต ถาถํ กณฺเณ คเหตฺวา โอชฺชเมยฺย นิทฺชเมยฺย นิปโปเจยฺย
 เหวเมวาทํ สมนฺ โคตมํ วาเทน วาหํ โอชฺชนิสฺสํ นิทฺชนิสฺสํ

๖๗] คหปติวคฺคสฺส อฺปาทิวาทสฺส เต วาทาโรปนกามตา ๕๘

นิปโปเจสฺสํสามิ เสยฺยถาปึ นาม กุณฺธโร สฺมฺมจฺฉิหายโน คมฺภีโร
โปกฺขรณึ โธคาเหตุวา สํณโชวิกํ นาม กัปปิตธาตํ กัปปิต
เอวเมวาทิ สมนํ โคตมํ สํณโชวิกํ มณฺเฑ กัปปิตธาตํ กัปปิตสํสามิ
หนฺนท จาหิ ภาณเต คจฺจนามิ สมนสฺสํ โคตมสฺสํ อิมสฺมึ กถา-
วคฺคสฺสํ วาทํ อารोเปสฺสํสามิติ ฯ คจฺจน ตฺวํ คหปติ สมนสฺสํ
โคตมสฺสํ อิมสฺมึ กถาวคฺคสฺสํ วาทํ อารोเปหิ อหํ วา คหปติ
สมนสฺสํ โคตมสฺสํ วาทํ อารोเปยฺยํ ทักฺขคปสฺสํ วา นิคนฺโถ
ตฺวํ วาติ ฯ

[๖๗] เอวํ วุคฺคเต ทักฺขคปสฺสํ นิคนฺโถ นิคนฺถํ นาฏปฺปคฺคํ
เอตทโวจ น โช เม ตํ ภาณเต รุจฺจติ ยํ อฺปาทิ คหปติ
สมนสฺสํ โคตมสฺสํ วาทํ อารोเปยฺยํ สมนฺโน หิ ภาณเต โคตโม
มายาวํ อวฏฺฐณฺนี มายํ ชานาติ ยาย อณฺณตติตฺถิยานํ สํวเก
อวฏฺฐเอตฺติ ฯ อฏฺฐจํ โช เอตํ คปสฺสํ อนวกาโส ยํ อฺปาทิ
คหปติ สมนสฺสํ โคตมสฺสํ สํวคคฺคํ อฺปคฺคญฺเยย ชานญฺจ
โช เอตํ วิชฺชติ ยํ สมนฺโน โคตโม อฺปาทิสฺสํ คหปติสฺสํ
สํวคคฺคํ อฺปคฺคญฺเยย คจฺจน ตฺวํ คหปติ สมนสฺสํ โคตมสฺสํ
อิมสฺมึ กถาวคฺคสฺสํ วาทํ อารोเปหิ อหํ วา คหปติ สมนสฺสํ
โคตมสฺสํ วาทํ อารोเปยฺยํ ทักฺขคปสฺสํ วา นิคนฺโถ ตฺวํ วาติ ฯ
ทฺติยมฺปิ โช ทักฺขคปสฺสํ นิคนฺโถ นิคนฺถํ นาฏปฺปคฺคํ เอตทโวจ น
โช เม ตํ ภาณเต รุจฺจติ ยํ อฺปาทิ คหปติ สมนสฺสํ โคตมสฺสํ

๖
 ๗
 ๘
 ๙
 ๑๐
 ๑๑
 ๑๒
 ๑๓
 ๑๔
 ๑๕
 ๑๖
 ๑๗
 ๑๘
 ๑๙
 ๒๐
 ๒๑
 ๒๒
 ๒๓
 ๒๔
 ๒๕
 ๒๖
 ๒๗
 ๒๘
 ๒๙
 ๓๐
 ๓๑
 ๓๒
 ๓๓
 ๓๔
 ๓๕
 ๓๖
 ๓๗
 ๓๘
 ๓๙
 ๔๐
 ๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕
 ๔๖
 ๔๗
 ๔๘
 ๔๙
 ๕๐
 ๕๑
 ๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐

[๖๘] เอม์ ภาณุเทติ โส อูปาติ คหปติ นิคนุสสัฏฐัง นาวาปุคคัสสัฏฐัง
ปฐิสสัฏฐา อุตฺตงายาสนา นิคนุถํ นาวาปุคคํ อภิวาเทตฺตวา ปทกฺขิณํ

ภคฺวา เยน ปาวาริกมฺพวณํ เยน ภคฺวา เทนุปลงฺกมิ อุปฺปลงฺกมิคฺวา
 ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสํ ๑ เอกมณฺตํ นิสนฺโน โส
 อุปาติ คหปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ อากมา นุ ชฺวริช ฆนฺเต ทฺม-
 คปฺสฺสํ นิคนฺโถติ ๑ อากมา ชฺวริช คหปติ ทฺมคปฺสฺสํ นิคนฺโถติ ๑
 อหุ ปน เต ฆนฺเต ทฺมคปฺสฺสํ นิคนฺเถน สทฺธิํ โภจิทฺเว
 กถาสฺสฺสฺสํ ๑ อหุ โส เม คหปติ ทฺมคปฺสฺสํ นิคนฺเถน
 สทฺธิํ โภจิทฺเว กถาสฺสฺสํ ๑ ยถากถํ ปน เต ฆนฺเต อหุ
 ทฺมคปฺสฺสํ นิคนฺเถน สทฺธิํ โภจิทฺเว กถาสฺสฺสํ ๑ อถ โส
 ภคฺวา ยาวตโก อโหสิ ทฺมคปฺสฺสํ นิคนฺเถน สทฺธิํ กถาสฺสฺสํ
 ตํ สพฺพํ อุปาติสฺสํ คหปติสฺสํ ชารุเจสฺสํ ๑ เอวํ วุตฺเต อุปาติ
 คหปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ สํชฺชํ สํชฺชํ ฆนฺเต ทฺมคปฺสฺสํ ยถา
 ตํ สุตฺวา สวณฺเณ สมฺมเทว สตฺถุ สํสํ อชานนฺเตน เอวเมว
 ทฺมคปฺสฺสํ นิคนฺเถน ภควโต พฺยาถํ กิณฺหิ สํภติ นฺโถ
 มโนทณฺโห อิมสฺส เอวํ โยพาริกสฺสํ กายทณฺฑสฺสํ อุปนิชาย
 อถ โส กายทณฺโหว มหาสวชฺชตโร ปาปสฺสํ กมฺมสฺสํ กิริยาย
 ปาปสฺสํ กมฺมสฺสํ ปวตฺติยา โน ตถา วจฺจิทฺโห โน ตถา
 มโนทณฺโหติ ๑ สเจ โส ตวํ คหปติ สจฺเจ ปติฏฺฐาย มนฺเตยฺยาสี
 สียา โน เอตฺถ กถาสฺสฺสํ ๑ สจฺเจ อหํ ฆนฺเต ปติฏฺฐาย
 มนฺเตสฺสํมิ โหตุ โน เอตฺถ กถาสฺสฺสํ ๑

[๖๙] ตํ กิ มณฺเวสํ คหปติ อิมสฺสํ นิคนฺโถ อาพาสิโก

๖๒ สุตตฺถนคฺคิฏเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๗๐

ทฺถุชฺชิตฺวา พหุพฺพิทาโน สฺสโตทกปฏิกฺขิตฺวา อุนฺนทกทปฺปิตฺวํ โส
สฺสโตทกํ อตฺถมาโน กาดํ กเรยฺย อิมสฺส ปน คหปติ
นิกฺคนโถ นาฏปฺปฺโต กตฺถุปฺปคฺคิ ปณฺณาเปตฺติ ฯ อตฺถิ ภาณเต
มโนสฺสคฺคา นาม เทวา ตตฺถ โส อปฺปชฺชติ ตํ กิสฺสํ เหตุ
อสุํ หิ ภาณเต มโนปฏฺพิทฺวโร กาดํ กโรตฺติ ฯ คหปติ คหปติ
มนสิกกโรหิ มนสิกโรทฺวา โส ตฺวํ คหปติ พฺยากกโรหิ น โส
เต สนฺธิยติ ปฺริเมน วา ปจฺฉิมํ ปจฺฉิเมน วา ปฺริมํ ภาสีตา
โส ปน เต คหปติ เสงฺสา วาจา สจฺเจ อหํ ภาณเต ปตฺติจฺจาย
มนฺเตสฺสํามิ โหตุ โน เตตฺถ กถาสฺสตาโปติ ฯ กิณฺจาบี ภาณเต
ภควา เอวมาห อถ โส กายทณฺโหลว มหาสํวชฺชโร ปาปสฺส
กมฺมสฺส กิริยาย ปาปสฺส กมฺมสฺส ปวตฺติยา โน ตถา จจฺจทณฺโหล
โน ตถา มโนทณฺโหลติ ฯ

[๗๐] ตํ กิ มณฺเณสิ คหปติ อิมสฺส นิกฺคนโถ จาตุยาม-
สํวรสํวโต สพฺพวาริวาริตฺวา สพฺพวารียุคฺโต สพฺพวาริชฺชิตฺวา สพฺพ-
วาริณฺณุจฺโจะ โส อภิกฺกมฺนโต ปฏิกฺกมฺนโต พหุ ชฺชทฺถเก ปาณ
สงฺฆาญฺจ อปาเทติ อิมสฺส ปน คหปติ นิกฺคนโถ นาฏปฺปฺโต กิ
วิปากํ ปณฺณาเปตฺติ ฯ อสฺสญฺเจตฺตํ ภาณเต นิกฺคนโถ นาฏปฺปฺโต
โน มหาสํวชฺชํ ปณฺณาเปตฺติ ฯ สจฺเจ ปน คหปติ เจเตตฺติ ฯ
มหาสํวชฺชํ ภาณเต โหตฺติ ฯ เจตฺตํ ปน คหปติ นิกฺคนโถ
นาฏปฺปฺโต กิสฺมํ ปณฺณาเปตฺติ ฯ มโนทณฺหาสฺมํ ปน ภาณเตติ ฯ

คหปติ คหปติ มนสิโกโรหิ มนสิกริตฺวา โห คหปติ พุยาโกโรหิ
 น โห เต สันนฺธิยติ ปฺริเมเน วา ปจฺฉิมํ ปจฺฉิเมเน วา ปฺริมํ
 ภาสีตา โห ปน เต คหปติ เขตฺตา วาจา สจฺเจ อหิ ภาณฺเต
 ปติฏฺฐาย มนฺเตสุตฺตํ โหตุ โน เขตฺถ กถาสฺสตาโปติ ฯ
 กิณฺณจาปํ ภาณฺเต ภควา เอวมาห อถ โห กายทณฺโฑว มหา-
 สํวชฺชตโร ปาปสฺส กมฺมสฺส กิรียาย ปาปสฺส กมฺมสฺส ปวตฺติยา
 โน ตถา วจฺทณฺโฑว โน ตถา มโนทณฺโฑวติ ฯ ตํ กิ มณฺเฑสิ
 คหปติ อยํ นาพฺพทฺธา อิทฺฐา เจว ผีตา จ พุทฺธนา อากิณฺณ-
 มนฺตฺตํติ ฯ เอวํ ภาณฺเต อยํ นาพฺพทฺธา อิทฺฐา เจว ผีตา จ
 พุทฺธนา อากิณฺณมนฺตฺตํติ ฯ ตํ กิ มณฺเฑสิ คหปติ อิทฺ
 ปฺริโส อากจฺเฉยฺย อุกฺขิตฺตาสีโก โส เอวํ วเทยฺย อหิ
 ยาวตฺติกา อิมิสฺสํ นาพฺพทฺทาย ปาณา เต เอเกน ขณฺเณ เอเกน
 มุหุตฺเตน เอกมฺมัสสํ เอกมฺมัสสํ กวิสฺสํติ ฯ ตํ กิ มณฺเฑสิ
 คหปติ ปโหติ นุ โห โส ปฺริโส ยาวตฺติกา อิมิสฺสํ นาพฺพทฺทาย
 ปาณา เต เอเกน ขณฺเณ เอเกน มุหุตฺเตน เอกมฺมัสสํ
 เอกมฺมัสสํ กาคฺคฺติ ฯ ทสฺสํ ภาณฺเต ปฺริสา วีสํมํ ภาณฺเต
 ปฺริสา ตีสํมํ ภาณฺเต ปฺริสา จตฺตํสํมํ ภาณฺเต ปฺริสา ปณฺณาสํมํ
 ภาณฺเต ปฺริสา นปฺโปหนฺติ ยาวตฺติกา อิมิสฺสํ นาพฺพทฺทาย ปาณา
 เต เอเกน ขณฺเณ เอเกน มุหุตฺเตน เอกมฺมัสสํ เอกมฺมัสสํ
 กาคฺคฺ กิณฺณฺทิสฺสํ โสภติ เอโก ฉโว ปฺริโสติ ฯ ตํ กิ มณฺเฑสิ

๖๔ สุตตนะตบิฏเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกั [๗๐

คหปติ อิทาจฺเจยฺย สฺมโณ วา พุราหุมนฺโณ วา อิทุธิมา
เจโตวสีปฺปตฺโต โส เอวํ วเทยฺย อหํ อิมํ นาพฺพทํ เอเกน
มโนปฺปาทေန ภสฺสํ กริสฺสํมํติ ฯ ตํ กิํ มณฺเฑสฺสี คหปติ
ปฺปโหติ นุ โห โส สฺมโณ วา พุราหุมนฺโณ วา อิทุธิมา เจโต-
วสีปฺปตฺโต อิมํ นาพฺพทํ เอเกน มโนปฺปาทေန ภสฺสํ กาคฺคฺชนฺติ ฯ
ทสฺสปี ภาณฺเต นาพฺพทา วีสฺสํมปี ภาณฺเต นาพฺพทา ตีสฺสํมปี ภาณฺเต
นาพฺพทา จตุตฺถสฺสํมปี ภาณฺเต นาพฺพทา ปณฺณาสฺสํมปี ภาณฺเต
นาพฺพทา ปฺปโหติ โส สฺมโณ วา พุราหุมนฺโณ วา อิทุธิมา
เจโตวสีปฺปตฺโต อิมํ นาพฺพทํ เอเกน มโนปฺปาทေန ภสฺสํ กาคฺคฺ
กิญฺหิ โสภติ เอกา ฉวา นาพฺพทาติ ฯ คหปติ คหปติ มนฺสิกรโห
มนฺสิกริตฺวา โห ตฺวํ คหปติ พุยากรโห น โห เต สํนุชฺชิตี
ปฺปรีเมน วา ปจฺฉิมํ ปจฺฉิเมน วา ปฺปริมํ ภาสิตา โห ปน เต
คหปติ เอสา วาจา สจฺเจ อหํ ภาณฺเต ปตฺติฏฺฐาย มนฺเตสฺสํมปี
โหตุ โน เอตฺถ กถาสฺสํมปี ภาณฺเต ภาว
เอวมาห อถ โห กายทณฺโฑว มหาสํวชฺชตโร ปาปสฺสํ กมฺมสฺสํ
กิริยาย ปาปสฺสํ กมฺมสฺสํ ปวตฺติยา โน ตถา วจฺจิทฺตฺวา โน
ตถา มโนทณฺโฑวติ ฯ ตํ กิํ มณฺเฑสฺสี คหปติ สุตฺตนะเต ทณฺฑกั-
รณฺณํ กาลิงฺคารณฺณํ เมชฺฌารณฺณํ มาตฺตฺวารณฺณํ อรณฺณํ
อรณฺณภูตฺตฺวาติ ฯ เอวํ ภาณฺเต สุตฺตํ เม ทณฺฑกัรณฺณํ กาลิงฺคา-
रणฺณํ เมชฺฌารณฺณํ มาตฺตฺวารณฺณํ อรณฺณํ อรณฺณภูตฺตฺวาติ ฯ

๗๒] คหปติวคฺคสุตฺตํ อุปาติวาทสุตฺตํ ปาณูปเตสฺสวณคคตฺตา ๖๕

คํ ก็ มณฺเฑสิ คหปติ กิณฺติ เต สุคํ เกณ คํ ทณฺฑทกัรณฺณํ
กาถิงคารณฺณํ เมชฺฐวณฺณํ มาตงฺคารณฺณํ อรณฺณํ อรณฺณ-
ภูตฺตํ ๑ สุคํ เมคํ ภาณฺเต อีสํมํ มโนปโทเสน คํ ทณฺฑทกัรณฺณํ
กาถิงคารณฺณํ เมชฺฐวณฺณํ มาตงฺคารณฺณํ อรณฺณํ อรณฺณ-
ภูตฺตํ ๑ คหปติ คหปติ มนสิกรโหิ มนสิกริตฺวา โห คุวํ
คหปติ พุยากรโหิ น โห เต สันธิยติ ปุริเมณ วา ปจฺฉิเม
ปจฺฉิเมณ วา ปุริมํ ภาสีตา โห ปน เต คหปติ เอสํ วาจา
สจฺเจ อหํ ภาณฺเต ปติฏฺฐาย มนฺเตสฺสํมํ โหตุ โน เตตฺถ
กถาสฺสฺสฺสไปติ ๑

[๗๓] ปุริเมนาหํ ภาณฺเต โอบมฺเมณ ภควโต อคฺคตฺมโน อภิตฺโธ
อปีจํหํ อิมานิ ภควโต วิจิตฺตานิ ปญฺหาปฏฺธิภาณานิ โสตุกาโม
เอวํหํ ภควนฺตํ ปจฺจันถาตพฺพํ อวมณฺเฑสิสุตํ อภิกฺกนฺตํ ภาณฺเต
อภิกฺกนฺตํ ภาณฺเต เสยฺยถาปํ ภาณฺเต นิภกฺขฺชิตํ วา กุกฺกนฺตฺเต
ปฏฺธิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย มุพฺพหสฺสํ วา มคฺคํ อจฺฉิตฺเตยฺย อนฺทกาเร
วา เตตฺตปฺชฺชิตํ ชาเรยฺย จกฺขฺมณฺโต รูปานิ ทกฺขฺนคฺคิตํ เอวเมว
ภควตา อเนกปริยาเยน สมฺโม ปภาสีโต เอสํหํ ภาณฺเต ภควนฺตํ
สฺวณํ คจฺฉณามิ สมฺมณฺเจ ภิกฺขุสฺสจฺฉณฺเจ อุปาสกํ มํ ภควา
ชาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณูปเต สฺวณนฺคตฺตํ ๑

[๗๔] อนุวิจฺจุการํ โห คหปติ กโรหิ อนุวิจฺจุการํ คุมฺหา-

๓ ส. ปาณูปเต สฺวณนฺคตฺตํ ๑ • ข. ปุริเมเนวาทนฺติ วิสฺสตี ๑

๗๕] คหปติวคฺคสุตฺตํ อุปาติวาทสุตฺเต ภาสิตาภินนฺทนี ๖๗

ธาวกานํ ทินฺนํ มหปฺปตฺตํ นาวฺวณฺเณตฺตํ ธาวกานํ ทินฺนํ มหปฺปตฺตนฺติ
อถ จ ปน มํ ภควา นิคฺคณฺเณสุปฺปี ทาเน สฺมาทเปติ อปฺปีจ
ภนฺเต มยเมตฺถ กถํ ชาณิสฺสุตฺตํ เอตํทํ ภนฺเต ตติยมํปฺปี
ภควนฺตํ สฺรณํ คจฺจนามิ ชมฺมมณฺญสฺส ภิกฺขุสงฺฆมณฺญสฺส อุปาสกํ มํ
ภควา ฐาเรตุ อชฺชชตฺตคฺเค ปาณเปตํ สฺรณงฺคตฺตนฺติ ฯ

[๗๕] อถ โห ภควา อุปาติสุตฺตํ คหปติสุตฺตํ อนุปฺพุทฺธิกํ กเถสิ
เสยฺยถึทํ ทานกถํ สัตฺตกถํ สคฺคกถํ กามานํ ชาทฺถนํ โอการํ
สงฺกิลฺลํ เนกขมฺเม อานิสฺสํ ปกาเสสิ ฯ ยทา ภควา ธนฺวตฺติ
อุปาติ คหปติ กตฺตจิจฺจํ มุทฺตจิจฺจํ วิทฺถวณฺจิจฺจํ อุตฺตคฺคจิจฺจํ
ปสฺสณฺจิจฺจํ อถ ยา พุทฺธานํ สำนุกฺกสิกา ชมฺมเทสฺนา ตํ
ปกาเสสิ ทฺวชฺ สมนฺทํ นิโรธํ มคฺคํ ฯ เสยฺยถาปฺปี นาม สฺวทฺธํ
วตฺถํ อปคตกาฬํ สมนฺเทว ราชํ ปฏิคฺคณฺเณหฺยฺย เอวเมว
อุปาติสุตฺตํ คหปติสุตฺตํ ตสฺมีเยว ธาสเน วิรชํ วิตมถํ ชมฺมจกฺขุ
อฺพุทฺธาติ ยงฺกิลฺลจฺจิ สมนฺทชมฺมํ สพฺพนฺตํ นิโรธชมฺมนฺติ ฯ อถ
โห อุปาติ คหปติ ทิฏฺฐชมฺโม ปตฺตชมฺโม วิทิตชมฺโม ปริโย-
คาพฺพชมฺโม ตินฺนณฺณวิจิจฺจโห วิคตกถํโก เวธารชฺชปฺปตฺโต อปร-
ปจฺจโย สคฺคํ ธาสเน ภควนฺตํ เอตทโวจ หนฺน จทานิ มยํ
ภนฺเต คจฺจนาม พุทฺธิจฺจา มยํ พุทฺถรณฺเณยาคิ ฯ ยสฺสทธานิ ตฺวํ
คหปติ กถํ มณฺเณสฺสิติ ฯ

[๗๕] อถ โห อุปาติ คหปติ ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา

อนโมทิตฺวา อญฺชสาธนา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา
 เยน ตํ นิเวสนํ เทนุปลงฺกมิ อฺปฺปลงฺกมิตฺวา โทวาริกํ อามนฺเตสึ
 อชฺชตคฺเค สํมม โทวาริก อารวามิ ทฺวารํ นิคฺคนถานํ นิคฺคนถนํ
 อนาวญฺํ ทฺวารํ ภควโต สํวกถานํ ภิกฺขุณฺํ ภิกฺขุณฺํ อฺปฺปาสถานํ
 อฺปฺปาสถานํ สฺเจ โกจิ นิคฺคนโก อากฺขณฺติ ตเมณํ คฺวํ เอวํ
 วเทยฺยาสึ ทิฏฺฐํ ฆนฺเต มา ปาวิสึ อชฺชตคฺเค อฺปฺปาสถิ คหปติ
 สมนฺตสฺส โคตมฺตสฺส สํวกคฺคํ อฺปฺปคโต อารวญฺํ ทฺวารํ นิคฺคนถานํ
 นิคฺคนถนํ อนาวญฺํ ทฺวารํ ภควโต สํวกถานํ ภิกฺขุณฺํ ภิกฺขุณฺํ
 อฺปฺปาสถานํ อฺปฺปาสถานํ สฺเจ เต ฆนฺเต ปิณฺนทเกณ อคฺคโก เอตฺถเอว
 ทิฏฺฐํ เอตฺถเอว เต อหริตฺตํนํตํติ ฯ เอวํ ฆนฺเตติ โข โทวาริกโก
 อฺปฺปาสถสฺส คหปติสฺส ปจฺจุสฺสโสสิ ฯ

[๗๖] อสฺสโสสิ โข ทิฆตปสฺสํ นิคฺคนโก อฺปฺปาสถิ กิร คหปติ
 สมนฺตสฺส โคตมฺตสฺส สํวกคฺคํ อฺปฺปคโตติ ฯ. อถ โข ทิฆตปสฺสํ
 นิคฺคนโก เยน นิคฺคนโก นาฏปฺปคโต เทนุปลงฺกมิ อฺปฺปลงฺกมิตฺวา
 นิคฺคนถํ นาฏปฺปคตํ เอตทโวจ สฺตํ เมตํ ฆนฺเต อฺปฺปาสถิ กิร
 คหปติ สมนฺตสฺส โคตมฺตสฺส สํวกคฺคํ อฺปฺปคโตติ ฯ อญฺชานํ โข
 เอตํ ตปสฺสํ อนวกาโส ยํ อฺปฺปาสถิ คหปติ สมนฺตสฺส โคตมฺตสฺส
 สํวกคฺคํ อฺปฺปคจฺเจยฺย จานญฺจ โข เอตํ วิชฺชติ ยํ สมนฺโต
 โคตโม อฺปฺปาสถสฺส คหปติสฺส สํวกคฺคํ อฺปฺปคจฺเจยฺยาคิ ฯ ทฺติยมนํ
 โข ทิฆตปสฺสํ นิคฺคนโก นิคฺคนถํ นาฏปฺปคตํ เอตทโวจ สฺตํ เมตํ

ภนฺเต อุปาติ กิร คหปติสุตฺตํ สมนฺตสุตฺตํ โคตมฺตสุตฺตํ สํวกคฺคํ
 อุปคโตติ ๑ อฏฺฐจํ ๒ เอตํ คปฺปสฺสํ อนนฺวกาโส ยํ อุปาติ
 คหปติ สมนฺตสุตฺตํ โคตมฺตสุตฺตํ สํวกคฺคํ อุปคจฺเจยฺย จํญฺญ ๒
 เอตํ วิชฺชติ ยํ สมนฺโน โคตโม อุปาติสุตฺตํ คหปติสุตฺตํ สํวกคฺคํ
 อุปคจฺเจยฺยาติ ๑ ตติยมฺปิ ๒ ทักฺขคปฺปสฺสํ นิกฺคนฺโถ นิกฺคนฺถํ นาวฺฐปคฺคํ
 เอตทโวจํ สุตํ เมตํ ภนฺเต อุปาติ กิร คหปติ สมนฺตสุตฺตํ
 โคตมฺตสุตฺตํ สํวกคฺคํ อุปคโตติ ๑ อฏฺฐจํ ๒ เอตํ คปฺปสฺสํ
 อนนฺวกาโส ยํ อุปาติ คหปติ สมนฺตสุตฺตํ โคตมฺตสุตฺตํ สํวกคฺคํ
 อุปคจฺเจยฺย จํญฺญ ๒ เอตํ วิชฺชติ ยํ สมนฺโน โคตโม
 อุปาติสุตฺตํ คหปติสุตฺตํ สํวกคฺคํ อุปคจฺเจยฺย หนฺนทาหํ ภนฺเต
 คจฺฉามิ ยาว ชานามิ ยถิ วา อุปาติ คหปติ สมนฺตสุตฺตํ
 โคตมฺตสุตฺตํ สํวกคฺคํ อุปคโต ยถิ วา โนติ ๑ คจฺฉ ตวํ คปฺปสฺสํ
 ชานาหิ ยถิ วา อุปาติ คหปติ สมนฺตสุตฺตํ โคตมฺตสุตฺตํ สํวกคฺคํ
 อุปคโต ยถิ วา โนติ ๑

[๗๗] อถ ๒ ทักฺขคปฺปสฺสํ นิกฺคนฺโถ เยน อุปาติสุตฺตํ คห-
 ปติสุตฺตํ นิเวสฺนํ เตนฺนปสงฺกมฺมิ ๑ อทฺทสา ๒ โทวาริโก ทักฺขคปฺปสฺสํ
 นิกฺคนฺถํ ทูรโตว อากจฺฉนฺตํ ทิสฺสุวณํ ทักฺขคปฺปสฺสํ นิกฺคนฺถํ เอตทโวจํ
 ติญฺจ ภนฺเต มา นาวิสฺสี อชฺชตคฺคเค อุปาติ คหปติ สมนฺตสุตฺตํ
 โคตมฺตสุตฺตํ สํวกคฺคํ อุปคโต อาวุญฺญํ ทวารํ นิกฺคนฺถานํ นิกฺคนฺถนํ
 อนาวุญฺญํ ทวารํ ภคฺวโต สํวกานํ ภิกฺขุณฺโณ ภิกฺขุณฺโณ อุปาสกานํ

อุปาธิกานํ สํเจ เต ภาณเต ปิณฺฑทเกณ อตุโถ เขตฺตเถว ทิฏฺฐ
 เขตฺตเถว เต อหริสฺสํสํสํ ๑ น เม อากุโส ปิณฺฑทเกณ อตุโถติ
 วตฺตวา ตโต ปฏินิวดตฺติว เยน นิคนฺโถ นาฏปฺตฺโต เทนฺปสํกมิ
 อุปสํกมิตฺตวา นิคนํ นาฏปฺตฺตํ เขตฺตทวโจ สจฺจํเยว โห ภาณเต
 ยํ อุปาติ คหปติ สมนฺตสฺส โคตมสฺส สํวากคฺคํ อุปคโต เขตํ
 โห เต อหํ ภาณเต นาทคฺคํ น โห เม ตํ ภาณเต รุจฺจติ ยํ
 อุปาติ คหปติ สมนฺตสฺส โคตมสฺส วาท์ อารโหเปยฺย สมนฺโน हि
 ภาณเต โคตโม มายาวํ อวฏฺฐนํ มายํ ชานาติ ยาย อณฺเณ-
 ตติถิยานํ สํวเก อวฏฺฐนํ อวฏฺฐนํ โห เต ภาณเต อุปาติ
 คหปติ สมนฺเน โคตเม อวฏฺฐนํ มายายาติ ๑ อฏฺฐจํ โห
 เขตํ ทิฆคฺคสฺส อนวกาโส ยํ อุปาติ คหปติ สมนฺตสฺส โคตมสฺส
 สํวากคฺคํ อุปคฺคเจยฺย จํญญ โห เขตํ วิชฺชติ ยํ สมนฺโน
 โคตโม อุปาติสฺส คหปติสฺส สํวากคฺคํ อุปคฺคเจยฺยาติ ๑ ทฺติยมฺปิ
 โห ทิฆคฺคสฺส นิคนฺโถ นิคนํ นาฏปฺตฺตํ เขตฺตทวโจ สจฺจํเยว
 โห ภาณเต ยํ อุปาติ คหปติ สมนฺตสฺส โคตมสฺส สํวากคฺคํ
 อุปคโต เขตํ โห เต อหํ ภาณเต นาทคฺคํ น โห เม ภาณเต
 รุจฺจติ ยํ อุปาติ คหปติ สมนฺตสฺส โคตมสฺส วาท์ อารโหเปยฺย
 สมนฺโน हि ภาณเต โคตโม มายาวํ อวฏฺฐนํ มายํ ชานาติ ยาย
 อณฺเณตติถิยานํ สํวเก อวฏฺฐนํ อวฏฺฐนํ โห เต ภาณเต

๑. บ. ทิฆคฺค น ทิสฺสติ ๑ ๒. บ. ทฺติยมฺปิ โห... ทฺติยมฺปิ โห ทิฆคฺคสฺส ทิสฺสติ ๑

อุปาทิ คหปติ สมนฺเนน โคตเมน อวฏฺฐนียา มายายาติ ฯ
 อฏฺฐจํ ๒ เอตํ คปตฺตํ อนวกาโส ยํ อุปาทิ คหปติ สมนฺตฺถ
 โคตมตฺถ สํวทตฺตํ อุปคฺคเจยฺย จานญฺจ ๒ เอตํ วิชฺชติ ยํ
 สมนฺโน โคตโม อุปาทิสฺส คหปติสฺส สํวทตฺตํ อุปคฺคเจยฺย หนฺน
 จาหํ คปตฺตํ คฺคณามิ ยาว สํมฺเยว ชานามิ ยถิ วา อุปาทิ
 คหปติ สมนฺตฺถ โคตมตฺถ สํวทตฺตํ อุปคฺโค ยถิ วา โนติ ฯ

[๗๘] อถ ๒ นิคนฺโถ นาฏปฺปฺโต มหติยา นิคนฺถปฺริสํย
 สํทฺธิ เยน อุปาทิสฺส คหปติสฺส นิเวสนํ เตนฺปสงฺกมิ ฯ อทฺทสา
 ๒ โทวารโก นิคนฺถํ นาฏปฺปฺตํ ทูโรตว อากฺคณฺตํ ทิสฺวาน
 นิคนฺถํ นาฏปฺปฺตํ เอตทโวจ คิฏฺฐํ ฆนฺเต มา ปาวิสฺสิ อชฺชตฺตฺเต
 อุปาทิ คหปติ สมนฺตฺถ โคตมตฺถ สํวทตฺตํ อุปคฺโค อวฏฺฐ
 ทวารํ นิคนฺถานํ นิคนฺถนํ อนวฏฺฐํ ทวารํ ภาควโต สํวทกานํ
 ภิกฺขุณฺโณ ภิกฺขุณฺโณ อุปาสกานํ อุปาสิกานํ สจฺเจ เต ฆนฺเต ปิณฺฑกเกณ
 อตฺถโก เอตฺถเวจ คิฏฺฐํ เอตฺถเวจ เต อาหริสฺสํสํตฺติ ฯ เตนฺหิ
 สมนฺน โทวาริก เยน อุปาทิ คหปติ เตนฺปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา
 อุปาสํ คหปตํ เอวํ วเทหิ นิคนฺโถ นาฏปฺปฺโต มหติยา นิคนฺถ-
 ปฺริสํย สํทฺธิ พหิทฺวารโกฏฺฐเก จีโต โส เต ทสฺสํนกาโมติ ฯ
 เอวํ ฆนฺเตติ ๒ โทวารโก นิคนฺถตฺถ นาฏปฺปฺตตฺถ ปฏิสฺสํตฺวา
 เยน อุปาทิ คหปติ เตนฺปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อุปาสํ คหปตํ
 เอตทโวจ นิคนฺโถ ฆนฺเต นาฏปฺปฺโต มหติยา นิคนฺถปฺริสํย

๗๒ สุตฺตคฺคปิฏกេ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๗๘

สทฺธิํ พหิทฺวารโกฏฺฐเก จีโต โส เต ทสฺสณกาโมติ ฯ เตนฺหิ
สฺมมํ โทวาริกํ มชฺฌิมา ย ทฺวารสํสา ย อาสํหานิ ปณฺญาเปสฺสตี ฯ
เอวํ ภาณฺเตติ โห โทวาริกโก อฺปาติสฺส คหปฺติสฺส ปฺริยสฺสํคฺคา
มชฺฌิมา ย ทฺวารสํสา ย อาสํหานิ ปณฺญาเปคฺคา ย เยน อฺปาติ
คหปฺติ เตนฺอุปสงฺกมิ อฺอุปสงฺกมิตฺวา อฺปาติ คหปฺติ เอตทโวจ
ปณฺญตฺตานิ โห ภาณฺเต มชฺฌิมา ย ทฺวารสํสา ย อาสํหานิ ยสฺสํทหานิ
กาถํ มณฺญสฺสตี ฯ อถ โห อฺปาติ คหปฺติ ย เยน มชฺฌิมา ย ทฺวารสํสา
เตนฺอุปสงฺกมิ อฺอุปสงฺกมิตฺวา ยํ คคฺค อาสํหานํ อคฺคณฺจ สํญฺชณฺจ
อฺคฺคตมณฺจ ปณฺณิตมณฺจ คคฺค สํมํ นิสฺสํทิตฺวา โทวาริกํ อามนฺเตติ
เตนฺหิ สฺมมํ โทวาริกํ ย เยน นิกฺคโถ นาฏปฺตฺโต เตนฺอุปสงฺกมิ
อฺอุปสงฺกมิตฺวา นิกฺคณํ นาฏปฺตฺตํ เอวํ วเทหิ อฺปาติ ภาณฺเต คหปฺติ
เอวมาห ปวิสฺส กิร ภาณฺเต สฺเส อากฺขสฺสตี ฯ เอวํ ภาณฺเตติ
โห โทวาริกโก อฺปาติสฺส คหปฺติสฺส ปฺริยสฺสํคฺคา ย เยน นิกฺคโถ
นาฏปฺตฺโต เตนฺอุปสงฺกมิ อฺอุปสงฺกมิตฺวา นิกฺคณํ นาฏปฺตฺตํ เอตทโวจ
อฺปาติ ภาณฺเต คหปฺติ เอวมาห ปวิสฺส กิร ภาณฺเต สฺเส อากฺขสฺสตี ฯ
อถ โห นิกฺคโถ นาฏปฺตฺโต มหฺตียา นิกฺคณฺตปฺริสํสา สทฺธิํ ย
มชฺฌิมา ย ทฺวารสํสา เตนฺอุปสงฺกมิ ฯ

[๗๘] อถ โห อฺปาติ คหปฺติ ยํ สฺมํ ปุพฺเพ ยโต ปสฺสตี
นาฏปฺตฺตํ ทฺวโรว อากฺคณฺตํ ทิสฺวาน คโต ปจฺจุคฺคณฺตฺวา ยํ
คคฺค อาสํหานํ อคฺคณฺจ สํญฺชณฺจ อฺคฺคตมณฺจ ปณฺณิตมณฺจ คํ

อฺตุตฺตราสงฺเคน สัมชฺชิตฺวา ปริศฺคເຕວາ นิสฺສິทาเปติ โสทานิ ยํ
 ตตฺถ อาสงฺนํ อคฺคณฺจ เสฏฺฐณฺจ อฺตุตฺตมณฺจ ปณฺตณฺจ ตตฺถ
 สํมํ นิสฺສິทฺวา นิคนถํ นาฏปฺปคฺคํ ເຂຕຫໂວຈ ສົງໂຮງໝູ່ໂຕ ໄຂ ກນເຕ
 คหปติ อาสงฺนานิ สงฺເຈ อาກງຸໝູ່ໂຕ ນິສັສິຫາຕີ ។ ເວົ້າ ວຸດເຕ ນິคนໂຕ
 ນາງປຸຕໂຕ ອຸປາຕິ ຄຫປຕິ ເຂຕຫໂວຈ ອຸມມຕໂຕສີ ຕຸວິ ຄຫປຕີ
 ຫຕໂຕສີ ຕຸວິ ຄຫປຕີ ຄຈຸດາມຫໍ ກນເຕ ສັມເນສັສ ໂຄຕມສັສ
 ວາຫໍ ອາໂຣເປສຸສາມິຕີ ຄນຕຸວາ ມຫຕາສີ ວາທສຸງຊາເງນ ປຣົມຸກໂກ
 ອາຄໂຕ ເສຍຍຖານີ ຄຫປຕີ ປຸຣິສ໌ ອຸດທະຫາກໂກ ຄນຕຸວາ ອຸພຸກເຕີ
 ອຸດທະຫີ ອາຄຈຸເຍຍ ເສຍຍຖາ ວາ ປນ ຄຫປຕີ ປຸຣິສ໌ ອຸກຊິກ-
 ຫາກໂກ ຄນຕຸວາ ອຸພຸກເຕີ ອຸກຊິກ ອາຄຈຸເຍຍ ເວເມວ ໄຂ ຕຸວິ
 ຄຫປຕີ ຄຈຸດາມຫໍ ກນເຕ ສັມເນສັສ ໂຄຕມສັສ ວາຫໍ ອາໂຣເປສຸສາມິຕີ
 ຄນຕຸວາ ມຫຕາສີ ວາທສຸງຊາເງນ ປຣົມຸກໂກ ອາຄໂຕ ອາວຸໂງ
 ໄຂສີ ຕຸວິ ຄຫປຕີ ສັມເນນ ໂຄຕເມນ ອາວຸໂງນິຍາ ມາຍາຍາຕີ ។

[๘๐] ภทฺธิกา ກນເຕ ອາວຸໂງນີ້ ມາຍາ ກຸຣຸຣາຣ໌ ກນເຕ
 ອາວຸໂງນີ້ ມາຍາ ມີຍາ ເມ ກນເຕ ພາຕິສາໂຕທິຕາ ອີມາຍ
 ອາວຸໂງນິຍາ ອາວຸໂງເຍຍຸ ມີຍານມຸນີ ເມ ອສຸສ໌ ພາຕິສາໂຕທິຕານີ
 ທັຣຣຕຸຕິ ທິຕາຍ ສຸຂາຍ ສຸພເ ເຈມີ ກນເຕ ຂຕຸຕິຍາ ອີມາຍ
 ອາວຸໂງນິຍາ ອາວຸໂງເຍຍຸ ສຸພເສດານມຸນີສຸສ໌ ຂຕຸຕິຍານີ ທັຣຣຕຸຕິ
 ທິຕາຍ ສຸຂາຍ ສຸພເ ເຈມີ ກນເຕ ພຸຣາຮຸມຣາ ។ ເປ ។ ເວສຸສາ
 ។ ເປ ។ ສຸທຸຫາ ອີມາຍ ອາວຸໂງນິຍາ ອາວຸໂງເຍຍຸ ສຸພເສດານມຸນີສຸສ໌

๗๔ สุตตบถปิฏเก มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๗๓

สุทฺธานํ ทิฆรคฺคํ หิตาย สุชಾಯ สฺสเทวโก เจปํ ฆนฺเต โถโก
สฺมารโก สฺพหุมนโก สุตฺตมณฺพฺราหฺมณํ ปชา สฺสเทวมนุสฺสํ อิมาย
อาวฏฺฐนียา อาวฏฺฐเวยฺย สฺสเทวกสฺสํมีสฺสํ โถกสฺสํ สฺมารกสฺสํ
สฺพหุมนกสฺสํ สุตฺตมณฺพฺราหฺมณียา ปชาย สฺสเทวมนุสฺสํ ทิฆรคฺคํ
หิตาย สุชายาติ เตนฺหิ ฆนฺเต อุปมํ เต กริสฺสํมี อุปมาย-
มีเรกฺกเจ วิญญู ปุริสํ ภาสิตสฺสํ อคฺคํ ชานนฺติ ฯ

[๗๓] ภูตปุพฺพํ ฆนฺเต อณฺณตฺรสฺสํ พฺราหฺมณสฺสํ ชินฺณสฺสํ
อุทฺธมสฺสํ มหตฺถกสฺสํ ทหฺวา มาณวิกา ปชาปตํ อโหสิ คพฺภินํ
อุปวิชฌเณฯ ฯ อถ โช ฆนฺเต สํ มาณวิกา ตํ พฺราหฺมณํ
เอตทโวจ คจฺจน ตํ พฺราหฺมณ อปณฺนา มกฺกฏจฺจุฉापํ กิณฺติจฺวา
อาเนหิ โย เม กุมารกสฺสํ กิพฺพาปนโก ภวิสฺสํตํติ ฯ เอวํ อุคฺคเต
ฆนฺเต โส พฺราหฺมโณ ตํ มาณวิกํ เอตทโวจ อากเมหิ ตาว
โกติ ยาว วิชายสิ สฺเจ ตํ โกติ กุมารํ วิชายิสฺสํติ ตสฺสํ
เต อหํ อปณฺนา มกฺกฏจฺจุฉापํ กิณฺติจฺวา อานิสฺสํมี โย เต
กุมารกสฺสํ กิพฺพาปนโก ภวิสฺสํติ สฺเจ ปน ตํ โกติ กุมารํ
วิชายิสฺสํติ ตสฺสํ เต อหํ อปณฺนา มกฺกฏจฺจุฉापํ กิณฺติจฺวา
อานิสฺสํมี ยว เต กุมาริกาย กิพฺพาปนิกา ภวิสฺสํตํติ ฯ ทฺติยมฺปิ
โช ฆนฺเต สํ มาณวิกา ตํ พฺราหฺมณํ เอตทโวจ คจฺจน ตํ
พฺราหฺมณ อปณฺนา มกฺกฏจฺจุฉापํ กิณฺติจฺวา อาเนหิ โย เม
กุมารกสฺสํ กิพฺพาปนโก ภวิสฺสํตํติ ฯ ทฺติยมฺปิ โช ฆนฺเต โส

พุราหมโณ ตํ มาณวิกํ ເຂຕຫໂວຈ ອາຄເມຫິ ຕາວ ໂກຕິ ຍາວ
 ວິຊາຍສີ ສເຈ ຕຸວໍ ໂກຕິ ກຸມາຣກໍ ວິຊາຍິສຸສສີ ຕສຸສາ ຕເ ອຫໍ
 ອາປະນາ ມກຸກຽຈຸຊາປກໍ ກິຕຕິຕຸວາ ອານິສຸສາມີ ໂຍ ຕເ ກຸມາຣກສຸສ
 ກໍພາປນໂກ ກວິສຸສຕິຕິ ສເຈ ປນ ຕຸວໍ ໂກຕິ ກຸມາຣກໍ ວິຊາຍິສຸສສີ
 ຕສຸສາ ຕເ ອຫໍ ອາປະນາ ມກຸກຽຈຸຊາປກໍ ກິຕຕິຕຸວາ ອານິສຸສາມີ ຍາ
 ຕເ ກຸມາຣິກາຍ ກໍພາປນິກາ ກວິສຸສຕິຕິ ។ ຕຕິຍມຸປີ ໂຂ ກນເຕ ສາ
 ມາຣວກິກາ ຕໍ ພຸຣາຮຸມຣ໌ ເຂຕຫໂວຈ ຄຈຸຣ ຕຸວໍ ພຸຣາຮຸມຣ໌ ອາປະນາ
 ມກຸກຽຈຸຊາປກໍ ກິຕຕິຕຸວາ ອາເນຫິ ໂຍ ເມ ກຸມາຣກສຸສ ກໍພາປນໂກ
 ກວິສຸສຕິຕິ ។ ອຄ ໂຂ ກນເຕ ໄສ ພຸຣາຮຸມໂນ ຕສຸສາ ມາຣ-
 ວິກາຍ ສາຣຕຸໂຕ ປຣຽພຸທຸຈິຕຸໂຕ ອາປະນາ ມກຸກຽຈຸຊາປກໍ ກິຕຕິຕຸວາ
 ອາເນຕຸວາ ຕໍ ມາຣວກິກ ເຂຕຫໂວຈ ອຍໍ ຕເ ໂກຕິ ມຍາ ອາປະນາ
 ມກຸກຽຈຸຊາປໂກ ກິຕຕິຕຸວາ ອານິໂຕ ໂຍ ຕເ ກຸມາຣກສຸສ ກໍພາປນໂກ
 ກວິສຸສຕິຕິ ។ ເອວໍ ວຸຕເຕ ກນເຕ ສາ ມາຣວກິກາ ຕໍ ພຸຣາຮຸມຣ໌
 ເຂຕຫໂວຈ ຄຈຸຣ ຕຸວໍ ພຸຣາຮຸມຣ໌ ອິມໍ ມກຸກຽຈຸຊາປກໍ ອາທາຍ ເຢນ
 ຣຕຸຕປາຣ໌ ຣຊກປຸຕໂຕ ຕະນຸປສໍງກມີ ອຸປສໍງກມີຕຸວາ ຣຕຸຕປາຣ໌ ຣຊກ-
 ປຸຕຸຕໍ ເອວໍ ວເຫິ ອິຈຸຣາມຫໍ ສໍມຸມ ຣຕຸຕປາຣ໌ ອິມໍ ມກຸກຽຈຸຊາ-
 ປກໍ ປິຕາວເຕປນໍ ນາມ ຣຸຈຸຊາຕໍ ຣຊິຕໍ ອາໂກຣຸຣິຕປຸຈາໂກຣຸຣິຕໍ
 ອຸກໂຕກາຄວິມຽຈໍເນຕິ ។ ອຄ ໂຂ ກນເຕ ໄສ ພຸຣາຮຸມໂນ ຕສຸສາ
 ມາຣວກິກາຍ ສາຣຕຸໂຕ ປຣຽພຸທຸຈິຕຸໂຕ ມກຸກຽຈຸຊາປກໍ ອາທາຍ ເຢນ

รตฺตปาณํ รชกปุคฺโค เตนุปลสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา รตฺตปาณํ รช-
 กปุคฺคํ เอตทโวจ อิจฺฉามหิ สมนํ รตฺตปาณิ อิมํ มกฺกฆฏจ-
 ปกั ปิตาวเตปนํ นาม รงฺกษาคํ วรฺธิตํ อาโกฏฐิตปจฺจาโกฏฐิตํ
 อุภโตภาควิมฺวฺชุนฺติ ฯ เหวํ วุตฺเต ฃนฺเต รตฺตปาณํ รชกปุคฺโค
 ตํ พุราหมณํ เอตทโวจ อัย โส เต ฃนฺเต มกฺกฆฏจปโก
 รงฺกขโม หิ โส โน อาโกฏฐนกกฺขโม โน วิมชฺชนกกฺขโมติ ฯ
 เหวเมว โส ฃนฺเต พาตานํ นิคนฺทนํ วาทอ รงฺกขโม หิ โส
 พาตานํ โน ปณฺชิตานํ โน อนุโยคกกฺขโม โน วิมชฺชนกกฺขโม ฯ
 อถ โส ฃนฺเต โส พุราหมโน อปรเณ สมนเณ นวํ ทุสฺสยัค
 อาทาย เยน รตฺตปาณํ รชกปุคฺโค เตนุปลสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา
 รตฺตปาณํ รชกปุคฺคํ เอตทโวจ อิจฺฉามหิ สมนํ รตฺตปาณิ
 อิมํ นวํ ทุสฺสยัค ปิตาวเตปนํ นาม รงฺกษาคํ วรฺธิตํ อาโกฏฐิต-
 ปจฺจาโกฏฐิตํ อุภโตภาควิมฺวฺชุนฺติ ฯ เหวํ วุตฺเต ฃนฺเต รตฺตปาณํ
 รชกปุคฺโค พุราหมณํ เอตทโวจ อิทํ โส เต ฃนฺเต นวํ
 ทุสฺสยัค รงฺกขมณฺเญว อาโกฏฐนกกฺขมณฺเญว วิมชฺชนกกฺขมณฺเญว จาติ ฯ
 เหวเมว โส ฃนฺเต ศลฺล ภควโต วาทอ อรหโต สมนาสฺมพุกฺขลฺล
 รงฺกขโม เจว ปณฺชิตานํ โน พาตานํ อนุโยคกกฺขโม จ
 วิมชฺชนกกฺขโม จาติ ฯ สฺวราชิกา โส ตํ คหปติ ปริสา เหว
 ชานาติ อุปาติ คหปติ นิคนฺถลฺล นาฏปคฺคลฺล สาวโกติ กลฺล
 ตํ คหปติ ลาวกํ ชาเรมาติ ฯ

[๘๒] เหวํ วุฑฺฒเต อุปาติ คหปติ อุฏฺฐายาสนา เอกัง
 อุตฺตตราสํกํ กิริตฺวา เยน ภควา เตนมฺชติมฺปนาเมตฺวา นิคฺคณฺ
 นาฏปฺตํ เอตทโวจ เตนหิ ภาเน สฺสโนหิ ยสฺสํหาํ สาวโก
 ธีรสฺส วิคฺคโมหสฺส ปภินฺนธีตสฺส วิชิตฺวิษยสฺส อนิฆสฺส สฺสํม-
 จิตฺตสฺส พุทฺธสฺสํสํสาวปณฺณสฺส เวสฺสมนฺตรสฺส^๑ วิมตฺสฺส ภควโต
 ตสฺส สาวโกหมสฺมิ อภกฺกิตฺสฺส ศุสฺสิตสฺส วนฺตโตกามิสฺสํ มุทฺติ-
 ตสฺส กตฺถมณฺสํ มนุสฺสํ อนตฺติมสฺส^๒รวิรสฺส นรสฺส อนินฺปมสฺส
 วิรชสฺส ภควโต ตสฺส สาวโกหมสฺมิ อสฺสํยสฺส กุสฺสธสฺส^๓ เวนยิ-
 กสฺส สาวกิรวิรสฺส อนุตฺตรสฺส รุจิรชมฺมสฺส นิกฺกขสฺส ปภาสกรสฺส
 มานจฺฉิตฺสฺส วิรสฺส ภควโต ตสฺส สาวโกหมสฺมิ นิสฺสํสํสํ อปฺป-
 เมยฺยสฺส คมฺภีรสฺส โมนปฺปตฺตสฺส เขมฺมกรสฺส เทวสฺส^๔ ชมฺมฏ-
 ฐสฺส สฺสํวุตฺตตฺสํ
 สํ
 ภควโต ตสฺส สาวโกหมสฺมิ อสฺสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํ
 พุทฺธมสฺสํ
 ปุริณทสฺส สํกสฺส ภควโต ตสฺส สาวโกหมสฺมิ อวิยสฺส
 ภาวิตฺตสฺส ปตฺติปตฺตสฺส เวยฺยาकरणสฺส สติมโต วิปัสสิสฺส
 อนภินฺตสฺส โน อปณฺตสฺส อาเนชสฺส วสฺสิปฺปตฺตสฺส ภควโต ตสฺส

๑ ส. เวสฺสมนฺตรสฺส ๑ ๒ ส. กตฺถสฺส ๑ ๓ ส. เทวสฺส ๑

๗๘ สุตฺตฺนํ ๒๒๖ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๗๓]

ธาวโกหฺมสฺมิ สํมมคฺคตฺส ฉายิสฺส อนนฺนคฺคตฺส สุตฺตฺส
อสิคฺคตฺส อปฺปภິคฺคตฺส ปวิวิคฺคตฺส อคฺคปฺปคฺคตฺส ทิณฺณตฺส คาร-
ยนฺตฺส ภควโต ตฺส ธาวโกหฺมสฺมิ สํมตฺส ฐาวิปฺปณฺตฺส
มหาปฺปณฺตฺส วัตฺโถภตฺส ตถาคคฺคตฺส สุตฺตฺส อปฺปปฏิคฺคตฺส
อสมฺส วิสํวทฺส นิปฺปนฺตฺส ภควโต ตฺส ธาวโกหฺมสฺมิ
คณฺหจฺฉิตฺส พุทฺธสฺส วัตฺถุสฺส อนฺนปฺตฺตฺส อาหุเนยฺยสฺส
ยทฺธสฺส อุตฺตมปฺคฺคตฺส อุตฺตสฺส มหโต ยสฺสคฺคปฺปคฺคตฺส ภควโต
ตฺส ธาวโกหฺมสฺมึ ๑

[๗๓] กทา สํญญพฺพา ปน เต คหฺปติ อิมะ สมนฺตฺส
โคตมสฺส วณฺณาติ ๑ เสยฺยถาปิ ภาเน นานาปฺปฺผาณํ มหาปฺปฺผวาสี
คเมณํ ททฺโธ มาตาภาโร วา มาตาการนฺเตวาสี วา วิจิตรมาถํ
คณฺเญยฺย เขวเมว โธ ภาเน โส ภควา อเนกวณฺโณ อเนก-
สทฺวณฺโณ โก หิ ภาเน วณฺณาวทฺส วณฺณํ น ภวิสฺสํคํ ๑

อถ โธ นิคฺคตฺส นาฏปฺคฺคตฺส ภควโต สกฺกาโร อสฺหมานสฺส
คตฺเตว อุนฺหํ โถหิตํ มุชฺโธ อุกฺคณฺณํ ๑

อฺปาทิวาทสฺสคํ นิฏฺฐิตํ ฉนฺทํ ๑

กุกุกโรวาทสุตตํ

[๔๔] เอวมเม สุตํ เอกํ สมํ ภควา โภถเยสุ จิหริ
หติททวสนํ นาม โภถยานํ นิคโม ฯ อถ โข ปุณฺณ ๑
โภถียปฺพุโต โภถคฺติโก อเจโต ๑ เสนิโย กุกฺกุรวคฺติโก เยน
ภควา เทนุปลงฺกมัสสุ อุปสงฺกमितฺวา ปุณฺณ โภถียปฺพุโต
โภถคฺติโก ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีติ ฯ อเจโต ปน
เสนิโย กุกฺกุรวคฺติโก ภควตา สทฺธิํ สมฺโมทิตี สมฺโมทนํ ยํ กถํ
สํวราณํ ยํ จิตฺตํวาเรตฺวา กุกฺกุโรว ปตฺติกฺกุณฺจิตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีติ ฯ
เอกมนฺตํ นิสฺสินโน โข ปุณฺณ โภถียปฺพุโต โภถคฺติโก ภควนฺตํ
เอตทโวจ อयํ ภนฺเต อเจโต เสนิโย กุกฺกุรวคฺติโก ทุกฺกุรการโก
ณมายํ นิกฺขิตฺตํ โภชนํ ภุญฺชติ ตสฺส ตํ กุกฺกุรวคฺติํ ทํสฺรคฺติ
สมฺคฺติํ สํมาทินํ ตสฺส กา คติ โภ อภิสมฺปฺปฺราโยติ ฯ อถ
ปุณฺณ ติญฺสุเตตํ มา มํ เอตํ ปุจฺฉตี ฯ ทุติยมฺปิ โข ปุณฺณ
โภถียปฺพุโต โภถคฺติโก ภควนฺตํ เอตทโวจ อयํ ภนฺเต อเจโต
เสนิโย กุกฺกุรวคฺติโก ทุกฺกุรการโก ณมายํ นิกฺขิตฺตํ โภชนํ ภุญฺชติ
ตสฺส ตํ กุกฺกุรวคฺติํ ทํสฺรคฺติํ สมฺคฺติํ สํมาทินํ ตสฺส กา คติ โภ
อภิสมฺปฺปฺราโยติ ฯ อถ ปุณฺณ ติญฺสุเตตํ มา มํ เอตํ ปุจฺฉตี ฯ
ตติยมฺปิ โข ปุณฺณ โภถียปฺพุโต โภถคฺติโก ภควนฺตํ เอตทโวจ

๓. ๕. บ. ปตฺถกฺขจฺจคฺคา ๗

๘๐ สุตตบฏปิฎก มัชฌิมนิคายสูตร มัชฌิมปณณาสกั [๘๕

อัย ภนฺเต อจฺเถ เถนฺนํ โย กุกฺกุรวตฺติโก ทุกฺกรวารโก จมายํ
นิกฺขิตฺตํ โภชนํ ภุญฺชติ ตสฺส ตํ กุกฺกุรวตฺตํ ทึฆรตฺตํ สฺมตฺตํ
สฺมาทินํ ตสฺส กา คติ โก อภิสฺมปฺราโยติ ฯ

[๘๕] อทฺธา โห เต อหํ ปุณฺณ น ตปามิ อตฺถํ ปุณฺณ
ติฏฺฐเตตํ มา มํ เอตํ ปุจฺฉตี อปฺปํ เต อหํ พฺยากริสุตฺตํ
อิธ ปุณฺณ เอกจฺโจ กุกฺกุรวตฺตํ ภาเวติ ปริปุณฺณํ อพฺโพ-
กิตฺถํ กุกฺกุรฺสฺสํ ภาเวติ ปริปุณฺณํ อพฺโพกิตฺถํ กุกฺกุรฺจิตฺตํ
ภาเวติ ปริปุณฺณํ อพฺโพกิตฺถํ กุกฺกุรฺกปฺปํ ภาเวติ ปริปุณฺณํ
อพฺโพกิตฺถํ โส กุกฺกุรวตฺตํ ภาเวตฺวา ปริปุณฺณํ อพฺโพกิตฺถํ
กุกฺกุรฺสฺสํ ภาเวตฺวา ปริปุณฺณํ อพฺโพกิตฺถํ กุกฺกุรฺจิตฺตํ ภาเวตฺวา
ปริปุณฺณํ อพฺโพกิตฺถํ กุกฺกุรฺกปฺปํ ภาเวตฺวา ปริปุณฺณํ อพฺโพ-
กิตฺถํ กายสฺส เภทฺตา ปรมฺมวณฺนา กุกฺกุรฺรํ สหพฺยตํ อุปฺปชฺชติ
สจฺเจ โห ปนสฺส เอวํ ทิฏฺฐิํ โหติ อิมินาหํ สฺสฺสฺส วา วตฺเตน
วา ตเปน วา พุรฺหมจฺริเยน วา เทโว วา ภวิสฺสุตฺตํ เทวณฺณตโร
วาคี สํสฺสํ โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐิํ มิจฺฉาทิฏฺฐิสฺสํ โห อหํ ปุณฺณ
ทฺวินํ คตฺถํ อณฺณตฺรํ คตฺถํ วทามิ นิริยํ วา ติรจฺจนโยนี วา
อิตฺติ โห ปุณฺณ สฺมปชฺชมานํ กุกฺกุรวตฺตํ กุกฺกุรฺรํ สหพฺยตํ
อุปฺเนติ วิปชฺชมานํ นิริยนฺติ ฯ เอวํ วุตฺเต อจฺเถ เถนฺนํ โย
กุกฺกุรวตฺติโก ปโรทิ อสฺสฺสฺสํ ปวตฺเตติ ฯ

[๘๖] อถ โห ภควา ปุณฺณํ โภถียปฺปตฺตํ โควตฺตํ เอตทฺทวโจ

เขตํ ไช เต อหํ ปุณฺณ นาทคฺคํ อถํ ปุณฺณ ติฏฺฐเตคํ
 มา มํ เขตํ ปุจฺฉติ ฯ นาทํ ภาเต เขตํ โรทามิ ยํ มํ
 ภควา เอวมาห อปฺปํ เม อิทํ ภาเต กุกกุรวคฺคํ ทฺมวคฺคํ
 สฺมวคฺคํ สฺมาทินฺนํ อยํ ภาเต ปุณฺโณ โกถียปฺปโต โควตฺติโก
 ตสฺสํ ตํ โควตฺตํ ทฺมวคฺคํ สฺมวคฺคํ สฺมาทินฺนํ ตสฺสํ กา คติ
 โก อภิสํมปราโยติ ฯ อถํ เสนีย ติฏฺฐเตคํ มา มํ เขตํ ปุจฺฉติ ฯ
 ทฺติยมปฺปํ ไช อเจโต เสนียो ฯ เป ฯ คติยมปฺปํ ไช อเจโต เสนีย
 กุกกุรวคฺคโก ภควนฺตํ เขตทโวจ อยํ ภาเต ปุณฺโณ โกถีย-
 ปฺปโต โควตฺติโก ตสฺสํ ตํ โควตฺตํ ทฺมวคฺคํ สฺมวคฺคํ สฺมาทินฺนํ
 ตสฺสํ กา คติ โก อภิสํมปราโยติ ฯ อทฺธา ไช เต อหํ เสนีย
 น ทปามิ อถํ เสนีย ติฏฺฐเตคํ มา มํ เขตํ ปุจฺฉติ อปฺปํ
 เต อหํ พฺยากริสฺสํมํ อิทํ เสนีย เอกจฺโจ โควตฺตํ ภาเวติ
 ปริปุณฺณํ อพฺโพทิตฺตํ โคธํ ภาเวติ ปริปุณฺณํ อพฺโพทิตฺตํ
 โคจิตฺตํ ภาเวติ ปริปุณฺณํ อพฺโพทิตฺตํ ควากปฺปํ ภาเวติ
 ปริปุณฺณํ อพฺโพทิตฺตํ โส โควตฺตํ ภาเวตฺวา ปริปุณฺณํ
 อพฺโพทิตฺตํ โคธํ ภาเวตฺวา ปริปุณฺณํ อพฺโพทิตฺตํ โคจิตฺตํ
 ภาเวตฺวา ปริปุณฺณํ อพฺโพทิตฺตํ ควากปฺปํ ภาเวตฺวา ปริปุณฺณํ
 อพฺโพทิตฺตํ กายสฺส เกทา ปรมมรณา คฺคณํ สหพฺพํ อปฺปชฺชติ
 สเจ ไช ปนสฺส เอวํ ทิฏฺฐิ โหติ อิมินาหํ สฺสเถน วา วตฺเตน
 วา ตเปน วา พฺรหฺมจฺริเยน วา เทโว วา ภวิสฺสํมํ เทวณฺณตโร

วาทิ ๓๔๓ โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐิ มิจฺฉาทิฏฺฐิสุตฺต โห อหំ เสนิย
 ทุวีนัน คคฺฉัน อณฺเณตฺร คคฺ วทามิ นิรยํ วา ทิรจฺจนายินัน
 วา อิติ โห เสนิย สมนุสฺสมานัน โควตฺตํ คุณัน สหพฺพคํ
 อฺปเนติ วิปฺสฺสมานัน นิรยนฺติ ฯ เอวํ วุตฺเต ปุณฺณโณ โกถิยปฺตฺโต
 โควตฺติโก ปโรหิ อสุสฺสนิ ปวตฺเตสฺสิ ฯ

[๘๗] อถ โห ภควา อเจตํ เสนิยํ กุกฺกุรวตฺติกํ เขตฺตโวจ
 เขตํ โห เต อหํ เสนิย นวตฺถํ อตํ เสนิย ติฏฺฐเตตํ มา
 มํ เขตํ ปุจฺฉติ ฯ นาทํ ภนฺเต เขตํ โรทามิ ยํ มํ ภควา
 เอวมาห อมฺเจ เม อิทํ ภนฺเต โควตฺตํ ที่มฺรตฺตํ สมนฺตํ
 สฺมาทินัน เอวํ ปสฺสนฺโห อหํ ภนฺเต ภควติ ปโรหิ ภควา
 ตถา รมมํ เทเสคฺคํ ยถา อหฺมเจวิม โควตฺตํ ปชฺเหยยํ อยฺเม
 อเจโต เสนิโย กุกฺกุรวตฺติโก ตํ กุกฺกุรวตฺตํ ปชฺเหยยาคิ ฯ เตนฺหิ
 ปุณฺณ สุณฺหาหิ ๓๔๔ มนสิโกโรหิ ภาสิสฺสํมตฺติ ฯ เอวํ ภนฺเต
 โห ปุณฺณโณ โกถิยปฺตฺโต โควตฺติโก ภควโต ปจฺจสุสฺสสิ ฯ

[๘๘] ภควา เขตฺตโวจ จตฺตาริมาหิ ปุณฺณ กมฺมานิ มยา
 สยํ อภิญฺญา สจฺฉนิกคฺคา ปเวทิตานิ กตฺมานิ จตฺตาริ อตฺถิ
 ปุณฺณ กมฺมํ กณฺห์ กณฺหวิปากํ อตฺถิ ปุณฺณ กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺก-
 วิปากํ อตฺถิ ปุณฺณ กมฺมํ กณฺห สุกฺกํ กณฺห สุกฺกวิปากํ อตฺถิ
 ปุณฺณ กมฺมํ อกณฺห์ อสุกฺกํ อกณฺห อสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยา

๑ ส. ย. อธิ กมฺมนฺติ ปาโไซ ทิสฺสติ ฯ

สํวตฺตตํ ๑ กตมณฺจ ปุณฺณ กมฺมํ กณฺห์ กณฺหวิปากํ อธิ
 ปุณฺณ เอกจฺโจ สพฺยาปชฺฌํ กายสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ สพฺยา-
 ปชฺฌํ วจฺสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ สพฺยาปชฺฌํ มโนสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ
 โส สพฺยาปชฺฌํ กายสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา สพฺยาปชฺฌํ วจฺสงฺขารํ
 อภิสงฺขริตฺวา สพฺยาปชฺฌํ มโนสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา สพฺยาปชฺฌํ
 โถกํ อุปฺปชฺชติ ตเมนํ สพฺยาปชฺฌํ โถกํ อุปฺปนฺนํ สมานํ
 สพฺยาปชฺฌมา ผสฺสสา ผุสฺสนฺติ โส สพฺยาปชฺฌเมหิ ผสฺสเสหิ ผฺนุโจ
 สมานิ สพฺยาปชฺฌํ เวทนํ เวเทติ เอกนฺตทฺฐํ เสยฺยถาปํ
 สตฺตา เวยยิกาทิ อิติ ๒ ปุณฺณ ภูตา ภูตสฺส อุปฺปคฺติ
 โหติ ยํ กโรติ เตน อุปฺปชฺชติ อุปฺปนฺนเมตํ ผสฺสสา ผุสฺสนฺติ
 เอวมฺปาทํ ปุณฺณ กมฺมทายาทา สตฺตาทิ วทามิ อิทํ วุจฺจติ
 ปุณฺณ กมฺมํ กณฺห์ กณฺหวิปากํ ๑ กตมณฺจ ปุณฺณ กมฺมํ
 สุกกํ สุกกวิปากํ อธิ ปุณฺณ เอกจฺโจ อพฺยาปชฺฌํ กาย-
 สงฺขารํ อภิสงฺขโรติ อพฺยาปชฺฌํ วจฺสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ อพฺยา-
 ปชฺฌํ มโนสงฺขารํ อภิสงฺขโรติ โส อพฺยาปชฺฌํ กายสงฺขารํ
 อภิสงฺขริตฺวา อพฺยาปชฺฌํ วจฺสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา อพฺยาปชฺฌํ
 มโนสงฺขารํ อภิสงฺขริตฺวา อพฺยาปชฺฌํ โถกํ อุปฺปชฺชติ ตเมนํ
 อพฺยาปชฺฌํ โถกํ อุปฺปนฺนํ สมานํ อพฺยาปชฺฌมา ผสฺสสา ผุสฺสนฺติ
 โส อพฺยาปชฺฌเมหิ ผสฺสเสหิ ผฺนุโจ สมานิ อพฺยาปชฺฌํ เวทนํ
 เวเทติ เอกนฺตทฺฐํ เสยฺยถาปํ เทวา สุกฺกิณฺหา อิติ ๒

๘๘] คหปติวคฺคตฺสํ กุกฺกุโรวาทตฺตเต ปาณเปตสฺสวณคคตา ๘๕

ยมิทํ กมฺมํ กณฺทํ กณฺทวิปากํ ตสฺสํ ปหานาย ยา เจตนา
ยมิทํ กมฺมํ สุกฺกํ สุกฺกวิปากํ ตสฺสํ ปหานาย ยา เจตนา
ยมิทํ กมฺมํ กณฺทํ สุกฺกํ กณฺทํ สุกฺกวิปากํ ตสฺสํ ปหานาย ยา
เจตนา อิทํ วุจฺจติ ปุณฺณ กมฺมํ อกณฺทํ อสฺสูกฺกํ อกณฺท-
อสุกฺกวิปากํ กมฺมกฺขยาย สํวตฺตติ ฯ อิมานิ ไช ปุณฺณ จตฺตาริ
กมฺมานิ มया สยํ อภินฺนฺวา สจฺฉนิกฺขวา ปเวทิตานฺติ ฯ

[๘๘] เหวํ วุตฺเต ปุณฺณ โทถียปฺปฺโต โควตฺติโก ภควนฺตํ
เอตทโวจ อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต เสยฺยถาปํ ภนฺเต
นิกฺกขฺชิตํ วา อุกฺกขฺเชยฺย ปฏฺิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย มุพฺพหฺสฺสํ วา
มคฺคํ อจฺฉิเกยฺย อนฺนกาเร วา เตลปฺปฺชิตํ ชาเรยฺย จกฺข-
มนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตํติ เหวเมว โภตา โคตเมน อนฺนปรียาเยน
ธมฺโม ปกาสิโต เอสํหํ ภนฺเต ภควนฺตํ สฺวณํ คจฺฉามิ ธมฺมมฺเญ
ภิกฺขุสงฺฆมฺเญ อุปาสกํ มํ ภควา ชาเรตุ อชฺชตฺตคฺเค ปาณเปตํ
สฺวณนฺคตฺตํติ ฯ อจฺเจโต เสณิโย กุกฺกุรวตฺติโก ภควนฺตํ เอตทโวจ
อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต อภิกฺกนฺตํ ภนฺเต เสยฺยถาปํ ภนฺเต นิกฺกขฺชิตํ วา
อุกฺกขฺเชยฺย ปฏฺิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย มุพฺพหฺสฺสํ วา มคฺคํ อจฺฉิเกยฺย
อนฺนกาเร วา เตลปฺปฺชิตํ ชาเรยฺย จกฺขมนฺโต รูปานิ ทกฺขนฺตํติ
เอวเมว โภตา โคตเมน อนฺนปรียาเยน ธมฺโม ปกาสิโต เอสํหํ
ภนฺเต ภควนฺตํ สฺวณํ คจฺฉามิ ธมฺมมฺเญ ภิกฺขุสงฺฆมฺเญ ตถายํหํ
ภนฺเต ภควโต สํนฺติเก ปพฺพชฺชํ ตถายํ อุปสํมปฺพนฺติ ฯ โย ไช

๘๖ สุตตฺถนคัมภีรเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๘๐

ເສນີຍ ອນຸເນຕິຕຸຕິຍປຸຸໂພ ອິມສຸມີ ຫມຸມວິນເຍ ອາກງຸທຕິ ປຸພຸຸຸຸ
ອາກງຸທຕິ ອຸປສັມປທໍ ໂສ ຈຕຸຕາໂຣ ມາເສ ປຣິວສຕິ ຈຕຸນຸ
ມາສານໍ ອຈຸຈເຍນ ອາຣທຸທຈິຕຸຕາ ກິກຸຊູ ປຸພຸພາເສນຕິ ອຸປສັມປາເທນຕິ
ກິກຸຊຸກາວາຍ ອປິຈ ເມຕຸຄ ປຸຄຸຄຸເວມຕຸຕຕາ ວິທິຕາຕິ າ

[๘๐] ສເຈ ໂຂ ກນເຕ ອນຸເນຕິຕຸຕິຍປຸພຸພາ ອິມສຸມີ ຫມຸມວິນເຍ
ອາກງຸທຕາ ປຸພຸຸຸຸ ອາກງຸທຕາ ອຸປສັມປທໍ ຈຕຸຕາໂຣ ມາເສ
ປຣິວສຕິ ຈຕຸນຸ ມາສານໍ ອຈຸຈເຍນ ອາຣທຸທຈິຕຸຕາ ກິກຸຊູ ປຸພຸພາ-
ເສນຕິ ອຸປສັມປາເທນຕິ ກິກຸຊຸກາວາຍ ອທໍ ຈຕຸຕາຣິ ວສຸສານິ ປຣິ-
ວສິສຸສາມິ ຈຕຸນຸ ວສຸສານໍ ອຈຸຈເຍນ ອາຣທຸທຈິຕຸຕາ ກິກຸຊູ ປຸພຸພາ-
ເສນຕິ ອຸປສັມປາເທນຕິ ກິກຸຊຸກາວາຍາຕິ າ ອຕຕຸຄ ໂຂ ອເຈໂຕ
ເສນີຍ ກຸກຸກຸຣວຕຸຕິໂກ ກາວໂຕ ສນຕິເກ ປຸພຸຸຸຸ ອຕຕຸຄ ອຸປ-
ສັມປທໍ າ ອຈິຣຸປສັມປນໂນ ໂຂ ປນາຍສຸມາ ເສນີຍ ເອໂກ ວູປກຸໂຈ
ອປປມຕຸໂຕ ອາຕາປີ ປຣິຕຕຸໂຕ ວິຫຣນໂຕ ນຈິຣສຸເສວ ຍສຸສຕຸຕາຍ
ກຸຕປຸຕຕາ ສມຸມເທວ ອຄາຣສຸມາ ອນຄາຣິຍໍ ປຸພຸພຸຸຸ ຕທນຕຸຕຣໍ
ຸຸຸຸ ພຸຸຸຸ ຈຣິຍປຣິໂຍສານໍ ທິຼເຈວ ຫມເມ ສຍໍ ອກິຣຸຣາ ສຈຸຣິຕຸຕາ
ອຸປສັມປຸຸ ວິຫາສິ ຂໍເນາ ຫາຕິ ວຸສິຕໍ ຸຸຸ ຈຣິຍໍ ກຕໍ ກຣຸນຍໍ
ນາປຣໍ ອິຕຸຕຕຸຕາຍາຕິ ອພຸກຸຣຸຣາສິ າ ອນຸເນຕໂຣ ຈ ໂຂ ປນາຍສຸມາ
ເສນີຍ ອຣທໍ ອໂສສຕິ າ

ກຸກຸກຸໂຣວາທສຸຕຕໍ ນິຼຈິຕໍ ສຕຸຕມໍ າ

อภยราชกุมารสุตฺตํ

[๘๓] เหวมฺเม สฺตํ เอกํ สมํ ภาควา ราชคเห วิหริติ
เวพฺพเน กถนุทกนิวาเป ฯ อถ ไซ อภโย ราชกุมารโ ยน
นิคฺคโถ นาฏปฺปฺโต เตหฺนฺสํกมิ อฺปฺสํกมิตฺวา นิคฺคํ นาฏปฺปฺตํ
อภิวาเทตฺวา เอกมฺนํ นิสฺสีทิ ฯ

[๘๔] เอกมฺนํ นิสฺสินํ ไซ อภยํ ราชกุมารํ นิคฺคโถ นาฏ-
ปฺปฺโต เอตทโวจ เอहि ตฺวํ ราชกุมาร สมณสฺสํ โคตมสฺสํ
วาทํ อารोเปहि เอวํ เต กถฺยาโณ กิตฺติสํหุโท อพฺภุคฺคจฺฉิสฺสํติ
อภเยน ราชกุมารเณ สมณสฺสํ โคตมสฺสํ เอวํ มหิตฺุธิสฺสํ เอวํ
มหานุกาสสฺสํ วาโท อารอมีโตติ ฯ ยถากถํ ปฺนาหํ ภาเต
สมณสฺสํ โคตมสฺสํ เอวํ มหิตฺุธิสฺสํ เอวํ มหานุกาสสฺสํ วาทํ
อารอเปสฺสํมิตฺิ ฯ เอहि ตฺวํ ราชกุมาร เยน สมโณ โคตโม
เตหฺนฺสํกม อฺปฺสํกมิตฺวา สมณํ โคตมํ เอวํ จเทหิ ภาเสยฺย
นุ ไซ ภาเต ตถาคโต ตํ วาจํ ยา สํ วาจา ปเรสํ อปฺปียา
อมฺนาปาติ สฺเจ ปน เต สมโณ โคตโม เอวํ ปฺนฺนุโ จ เอวํ
พฺยากรโติ ภาเสยฺย ราชกุมาร ตถาคโต ตํ วาจํ ยา สํ
วาจา ปเรสํ อปฺปียา อมฺนาปาติ ตเมณํ ตฺวํ เอวํ จเทยฺยาสิ
อถ กิณฺจรหิ เต ภาเต ปฺนฺนฺชเนน นานากรณํ ปฺนฺนฺชโนมึ
หิ ตํ วาจํ ภาเสยฺย ยา สํ วาจา ปเรสํ อปฺปียา อมฺนาปาติ

สเจ ปน เต สมนโณ โคตโม เอวํ ปุญฺโง เอวํ พุຍากโรติ
 น ราชกุมาร ตถาคโต ตํ วาจํ ภาเสยฺย ยາ สํ วาจา ปเรสํ
 อปฺปิยา อมฺหาปาทิ ตเมนํ ตวํ เอวํ วเทยฺยาสิ อถ กิณฺจฺรหิ
 เต ฆนฺเต เทวทตฺโต พุຍากโต อปายิกอ เทวทตฺโต เหนฺริโก
 เทวทตฺโต กปฺปญฺโง เทวทตฺโต อเตกฺโข โน เทวทตฺโตติ ตาย
 จ ปน เต วาจาเย เทวทตฺโต กุปฺปโต อโหสิ อนตฺตมโนติ ฯ
 อิมํ โข เต ราชกุมาร สมนโณ โคตโม อุกฺโขโกฏฺฐิํ ปณฺหํ
 ปุญฺโง สฺมาโน เหนฺ สกฺขิตฺติ อุกฺคิตฺติํ เหนฺ สกฺขิตฺติ โອกฺคิตฺติํ
 เสยฺยถาปิ นาม ปຣິສຸຕ໌ อຍສິງຂາງກໍ กณฺເจ วิถคฺคํ โส เหน
 สกฺกုณฺเยยฺย อุกฺคิตฺติํ เหนฺ สกฺกုณฺเยยฺย โອกฺคิตฺติํ เอวเมว โข
 เต ราชกุมาร สมนโณ โคตโม อิมํ อุกฺโขโกฏฺฐิํ ปณฺหํ ปุญฺโง
 สฺมาโน เหนฺ สกฺขิตฺติ อุกฺคิตฺติํ เหนฺ สกฺขิตฺติ โອกฺคิตฺติນฺติ ฯ เอวํ
 ฆนฺเตติ โข อภโย ราชกุมารโ นิคฺคหฺสຸຕ໌ นາງປຸຕຸຕ໌ສຸຕ໌ ປຣິສຸຕ໌ວາ
 ອຸຸຸຈາຍາສຸນາ นิคฺคหฺຕໍ นາງປຸຕຸຕໍ ອຸຸຸວາເທວາ ປທຸຸຸຸຸຸຸຸ
 ຍເນ ກວາ ເຕນຸປສັງກມີ ອຸປສັງກມີຕວາ ກວນຕໍ ອຸຸຸວາເທວາ
 ເອກມນຕໍ ນິສັທິ ฯ ເອກມນຕໍ ນິສິນຸຕ໌ ໂຂ ອກຍສຸຕ໌ ຣາຊກຸມາຣສຸຕ໌
 ສຸຣິຍ໌ ໂອໂຄເຄຕວາ ເອຕ໌ໂສ ອກາໂຕ ໂຂ ອຸຸຸຸ ກວາໂຕ ວາທໍ
 ອາໂຣເປຕຸ ເສຸວທານາທໍ ສເກ ນິເວສເນ ກວາໂຕ ວາທໍ ອາໂຣເປຕຸ-
 ສາມິຕິ ฯ ກວນຕໍ ເອຕ໌ໂວຈ ອຸຸຸວາເສຕຸ ເມ ກນເຕ ກວາ ສຸວາຕ-
 ນາຍ ອຕຸຕຈຕຸໂຄ ກຕຸຕນຸຕິ ฯ ອຸຸຸວາເສຕິ ກວາ ຕຸນຸທິກາເວນ ฯ

๘๓] คหปติวคฺคสุตฺต อภยราชกุมารสุตฺตเต อปฺปิยวจาปณฺหา ๘๘

อถ โข อภโย ราชกุมารโ ภควโต อธิวสนํ วิทิตฺวา อญฺญา-
สนา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปฏฺถามิ ฯ อถ โข
ภควา ตสุตฺตา รตฺติยา อจฺจุเยน ปุพฺพพณฺ्हสมํ นิวาเสตฺวา ปตฺต-
จฺจวรมาทาย เยน อภยสุตฺต ราชกุมารสุตฺต นิเวสนํ เทนุปลงฺกมิ
อุปฺปลงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสนเน นิสฺสํ ๑ อถ โข อภโย ราช-
กุมารโ ภควนฺตํ ปณฺเฑน ชาทนีเยน โภชนนีเยน สหคฺคา สมนุปลฺเบสึ
สํมุจฺจาเรสึ ฯ อถ โข อภโย ราชกุมารโ ภควนฺตํ ภุทฺตาวิ-
โธนํปตฺตฺตปณฺณํ อณฺณตฺวํ นํจํ อาสนํ คเหตฺวา เขมณฺตํ นิสฺสํ ๑

[๘๓] เขมณฺตํ นิสฺสินฺโน โข อภโย ราชกุมารโ ภควนฺตํ
เอตทโวจ ภาเสยฺย นุ โข ฆนฺเต ตถาคโต ตํ วาจํ ยา ตา
วจา ปเรสํ อปฺปิยา อมณาปาติ ฯ น เขวตฺถ ราชกุมาร
เอกํเสนาติ ฯ เอตถ ฆนฺเต อนสฺสุํ นิคฺคณฺดาติ ฯ ก็ ปน ตวํ
ราชกุมาร เอวํ วเทสฺสํ ๑ เอตถ ฆนฺเต อนสฺสุํ นิคฺคณฺดาติ อิทาหํ
ฆนฺเต เยน นิคฺคณฺโถ นาวฺวปฺตฺโต เทนุปลงฺกมํ อุปฺปลงฺกมิตฺวา
นิคฺคณฺถํ นาวฺวปฺตฺตํ อภิวาทิตฺวา เขมณฺตํ นิสฺสํ เขมณฺตํ นิสฺสินฺ
โข มํ ฆนฺเต นิคฺคณฺโถ นาวฺวปฺตฺโต เอตทโวจ เอहि ตวํ ราชกุมาร
สํมณฺสุตฺต โคตมสุตฺต วาทํ อาโรเปहि เอวํ เต กถฺยาโณ
กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคจฺฉิสฺสํติ อภเยน ราชกุมารเณ สํมณฺสุตฺต
โคตมสุตฺต เอวํ มหิทฺธิกสุตฺต เอวํ มหานุภาวสุตฺต วาโท อาโรปิตฺติ
เอวํ วุตฺเต อหํ ฆนฺเต นิคฺคณฺถํ นาวฺวปฺตฺตํ เอตทโวจํ ยถากถํ

๔๕] คหปติวคคตัสส อภยราชกุมารสฺส เต อตฺตสณฺหิตา วาจา ๔๓

สฺมาโน เณว สกฺขิตฺติ อุกฺกิตฺตํ เณว สกฺขิตฺติ โอบุคฺกิตฺตุนฺติ ฯ

[๔๕] เตน ๒ ปน สมฺเยน ททโร มนุโธ อุตฺตตานเสยฺยโก
อภยสฺส ราชกุมารสฺส อํเก นิสฺสินโน โหติ ฯ อถ ๒ ภควา
อภยํ ราชกุมารํ เอตทโวจํ ตํ ก็ มณฺเณสํ ราชกุมาร สจฺจยํ
กุมารโห คุยฺหิ วา ปมาทมนุวาย ชาติยา วา ปมาทมนุวาย กฏฺฐํ
วา กจฺจํ วา มุเช อหาเรยฺย กิณฺติ ตํ กรเยยาสฺสํติ ฯ
อหาเรยฺยสฺสํหาหิ ภนฺเต สจฺจาหิ ภนฺเต น สกฺกญฺเณยํ อาทิเกเนว
อาหริตฺว วาเมน หตฺถेณ สฺสํ ปรีคฺคเหตฺวา ทกฺขิณฺเณน หตฺถेณ
วงฺกงฺคุลํ กตฺวา สโตหิคมุขํ อหาเรยฺยํ ตํ กิธฺสํ เหตุ อตฺถิ
หิ เม ภนฺเต กุมารเ อานุกมฺปาติ ฯ เหวเมว ๒ ราชกุมาร
ยํ ตถาคโต วาจํ ชานาติ อญฺฺตํ อตฺถนํ อนตฺตสณฺหิตํ สํ จ
ปเรสํ อปฺปมฺยา อมฺหาปา น ตํ ตถาคโต วาจํ ภาสฺสํติ ยมฺปิ
ตถาคโต วาจํ ชานาติ ญฺฺตํ ตจฺจนํ อนตฺตสณฺหิตํ สํ จ ปเรสํ
อปฺปมฺยา อมฺหาปา ตมฺปิ ตถาคโต วาจํ น ภาสฺสํติ ยมฺจ
๒ ตถาคโต วาจํ ชานาติ ญฺฺตํ ตจฺจนํ อตฺตสณฺหิตํ สํ จ
ปเรสํ อปฺปมฺยา อมฺหาปา ตตฺร กาสณฺณ ตถาคโต โหติ ตสฺสํ
วาจาย เวยฺยากรณาย ยํ ตถาคโต วาจํ ชานาติ อญฺฺตํ อตฺถนํ
อนตฺตสณฺหิตํ สํ จ ปเรสํ มฺยา มฺหาปา ตํ ตถาคโต วาจํ
น ภาสฺสํติ ยมฺปิ ตถาคโต วาจํ ชานาติ ญฺฺตํ ตจฺจนํ อนตฺตสณฺหิตํ

๑ ส. อาหตุํ ฯ

๘๒ สุตตฺถนุคํปิฏเก มชฺฌิมนิกายสํส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๘๕]

๙ จ ปรัง มียา มนาปา คมบี ตถาคโต วาจํ น ภาสติ
 ยญจ ๒ ตถาคโต วาจํ ชานาติ ภูตํ ตจฺจนํ อตฺตณฺณํ ๙
 จ ปรัง มียา มนาปา ตตฺถ ภทฺตณฺณํ ตถาคโต โหติ ตสฺส
 วาจา ย พุยากรณาย ตํ กิสฺสํ เหตุ อตฺถิ ทิ ราชกุมาร
 ตถาคตสฺส สฺสคฺเตสฺส อานุภวาติ ฯ

[๙๕] เย เม ภา๑น๑เต ๑๑ต๑ติ๑ย๑ป๑ณ๑ช๑ิต๑า๑ม๑ี ๑๑ร๑า๑ห๑ม๑ณ๑ป๑ณ๑ช๑ิต๑า๑ม๑ี
ค๑ห๑ป๑ติ๑ป๑ณ๑ช๑ิต๑า๑ม๑ี ส๑ม๑ณ๑ป๑ณ๑ช๑ิต๑า๑ม๑ี ๑๑ป๑น๑ห๑์ ๑๑ภ๑ิส๑ง๑ข๑ริ๑ต๑า ๑๑ต๑า๑ค๑
๑๑ป๑ด๑ง๑ภ๑ม๑ิต๑า ๑๑ป๑ุ๑ณ๑น๑ติ ๑๑ป๑ุ๑พ๑เพ๑ว ๑๑นุ ๑๑โ ๑๑เ๑ต๑์ ๑๑ภ๑น๑เต ๑๑ภ๑ค๑ว๑โต
๑๑เจ๑ต๑โส ๑๑ป๑ริ๑ว๑ิต๑ก๑ก๑ิต๑์ ๑๑โ๑ห๑ติ ๑๑เย ๑๑ม๑์ ๑๑ป๑ด๑ง๑ภ๑ม๑ิต๑า ๑๑เ๑ว๑์ ๑๑ป๑ุ๑ณ๑ิส๑ส๑น๑ติ
๑๑เต๑ส๑า๑ห๑์ ๑๑เ๑ว๑์ ๑๑ป๑ญ๑โจ ๑๑เ๑ว๑์ ๑๑พ๑ยา๑ก๑ริ๑ส๑ธ๑า๑ม๑ี๑ติ ๑๑อ๑ุ๑ทา๑นุ ๑๑จ๑า๑น๑โส๑เ๑ว๑ด๑์
๑๑ต๑า๑ค๑ ๑๑ป๑ริ๑ภ๑า๑ค๑ต๑ิ ๑ ๑๑เต๑น๑ห๑ิ ๑๑ร๑า๑ช๑ก๑ุม๑า๑ร ๑๑ค๑ณ๑เ๑เว๑ต๑ถ๑ ๑๑ป๑ริ๑ป๑ุ๑ณ๑ิส๑ธ๑า๑ม๑ิ
๑๑ย๑ถ๑า ๑๑เต ๑๑ข๑เม๑ย๑ย ๑๑ต๑ถ๑า ๑๑น๑์ ๑๑พ๑ยา๑ก๑เร๑ย๑ย๑า๑ส๑ิ ๑๑ต๑์ ๑๑ก๑ิ ๑๑ม๑ณ๑เ๑ย๑ส๑ิ
๑๑ร๑า๑ช๑ก๑ุม๑า๑ร ๑๑ก๑ุ๑ส๑โ๑ ๑๑ค๑ว๑์ ๑๑ร๑ด๑ส๑ธ๑์ ๑๑อ๑ง๑ค๑ป๑จ๑จ๑ก๑า๑น๑น๑ติ ๑ ๑๑เ๑ว๑์ ๑๑ภ๑น๑เต
๑๑ก๑ุ๑ส๑โ๑ ๑๑อ๑ห๑์ ๑๑ร๑ด๑ส๑ธ๑์ ๑๑อ๑ง๑ค๑ป๑จ๑จ๑ก๑า๑น๑น๑ติ ๑ ๑๑ต๑์ ๑๑ก๑ิ ๑๑ม๑ณ๑เ๑ย๑ส๑ิ ๑๑ร๑า๑ช๑-
๑๑ก๑ุม๑า๑ร ๑๑เย ๑๑ต๑์ ๑๑ป๑ด๑ง๑ภ๑ม๑ิต๑า ๑๑เ๑ว๑์ ๑๑ป๑ุ๑ณ๑เ๑ย๑ย๑์ ๑๑ก๑ิ๑น๑า๑ม๑ิ๑ท๑์ ๑๑ร๑ด๑ส๑ธ๑์
๑๑อ๑ง๑ค๑ป๑จ๑จ๑ก๑น๑ติ ๑๑ป๑ุ๑พ๑เพ๑ว ๑๑นุ ๑๑โ ๑๑เต ๑๑เ๑ต๑์ ๑๑เจ๑ต๑โส ๑๑ป๑ริ๑ว๑ิต๑ก๑ก๑ิต๑์
๑๑ธ๑ส๑ธ๑์ ๑๑เย ๑๑ม๑์ ๑๑ป๑ด๑ง๑ภ๑ม๑ิต๑า ๑๑เ๑ว๑์ ๑๑ป๑ุ๑ณ๑ิส๑ส๑น๑ติ ๑๑เต๑ส๑า๑ห๑์ ๑๑เ๑ว๑์ ๑๑ป๑ญ๑โจ
๑๑เ๑ว๑์ ๑๑พ๑ยา๑ก๑ริ๑ส๑ธ๑า๑ม๑ี๑ติ ๑๑อ๑ุ๑ทา๑นุ ๑๑จ๑า๑น๑โส๑เ๑ว๑ด๑์ ๑๑ต๑์ ๑๑ป๑ริ๑ภ๑า๑เส๑ย๑ย๑า๑ติ ๑ ๑
๑อ๑ห๑์ ๑๑ห๑ิ ๑๑ภ๑น๑เต ๑๑ร๑ติ๑โก ๑๑ส๑ณ๑เ๑ว๑า๑โต ๑๑ก๑ุ๑ส๑โ๑ ๑๑ร๑ด๑ส๑ธ๑์ ๑๑อ๑ง๑ค๑ป๑จ๑จ๑ก๑า๑น๑
๑๑ส๑พ๑พา๑น๑ิ ๑๑เม ๑๑ร๑ด๑ส๑ธ๑์ ๑๑อ๑ง๑ค๑ป๑จ๑จ๑ก๑า๑น๑ิ ๑๑ส๑ุ๑ว๑ิ๑ต๑า๑น๑ิ ๑๑จ๑า๑น๑โส๑เ๑ว๑ด๑์ ๑๑ม๑์

พหุเวทนิยสุตฺตํ

[๘๘] เอวมุเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สํวตฺถิยํ วิหริติ
เชตฺวเน อนาถปิ่นฺทิกสฺส อารามे ฯ อถ โห ปรุจฺจกฺโข ฌปติ
เยนํยสฺมา อุกายี เตนุปลสฺสงฺกมิ อฺปลสฺสงฺกมิทฺวา อายสฺมนฺตํ อุกายี
อภิวาทฺเตทฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีทิ ฯ

[๘๘] เอกมนฺตํ นิสินฺโน โห โส ปรุจฺจกฺโข ฌปติ อายสฺมนฺตํ
อุกายี เอตฺทโวจ กติ นฺ โห ฆนฺเต อุกายี เวทนา วุตฺตา
ภควตฺตาติ ฯ ติสฺโส โห คหปติ เวทนา วุตฺตา ภควตฺตา สฺฐา เวทนา
ทฺฐา เวทนา อทฺฐมฺสฺฐา เวทนา อีมา โห คหปติ ติสฺโส
เวทนา วุตฺตา ภควตฺตาติ ฯ น โห ฆนฺเต อุกายี ติสฺโส เวทนา
วุตฺตา ภควตฺตา เทว เวทนา วุตฺตา ภควตฺตา สฺฐา เวทนา
ทฺฐา เวทนา ยายิ ฆนฺเต อทฺฐมฺสฺฐา เวทนา สฺนฺตสฺมิมิ เอตฺถ
ปณฺเฑ สฺสฺเช วุตฺตา ภควตฺตาติ ฯ ทฺติยมฺบิ โห อายสฺมา อุกายี
ปรุจฺจกฺโข ฌปติ เอตฺทโวจ น โห คหปติ เทว เวทนา วุตฺตา
ภควตฺตา ติสฺโส เวทนา วุตฺตา ภควตฺตา สฺฐา เวทนา ทฺฐา เวทนา
อทฺฐมฺสฺฐา เวทนา อีมา โห คหปติ ติสฺโส เวทนา วุตฺตา
ภควตฺตาติ ฯ ทฺติยมฺบิ โห ปรุจฺจกฺโข ฌปติ อายสฺมนฺตํ อุกายี
เอตฺทโวจ น โห ฆนฺเต อุกายี ติสฺโส เวทนา วุตฺตา ภควตฺตา
เทว เวทนา วุตฺตา ภควตฺตา สฺฐา เวทนา ทฺฐา เวทนา ยายิ

ภนฺเต อทุกขมสฺสชา เวทนา สฺนตฺตมฺมี เสงฺสา ปณฺเฑเต สฺสฺเช วุตฺตา
 ภควตาคิ ฯ คตฺติยมฺบิ ๒ อายสฺมา อุกฺทายี ปณฺจกฺกํ กปตฺติ
 เขตทโวจ น ๒ คหปติ เทว เวทนา วุตฺตา ภควตา คิสุโส
 เวทนา วุตฺตา ภควตา สฺสชา เวทนา ทุกฺขา เวทนา อทุกขมสฺสชา
 เวทนา อิมมา ๒ คหปติ คิสุโส เวทนา วุตฺตา ภควตาคิ ฯ
 คตฺติยมฺบิ ๒ ปณฺจกฺกโค กปติ อายสฺมนฺตํ อุกฺทายี เขตทโวจ
 น ๒ ภนฺเต อุกฺทายี คิสุโส เวทนา วุตฺตา ภควตา เทว
 เวทนา วุตฺตา ภควตา สฺสชา เวทนา ทุกฺขา เวทนา ยายํ
 ภนฺเต อทุกขมสฺสชา เวทนา สฺนตฺตมฺมี เสงฺสา ปณฺเฑเต สฺสฺเช วุตฺตา
 ภควตาคิ ฯ เณว ๒ อสฺสกฺขิ อายสฺมา อุกฺทายี ปณฺจกฺกํ กปตฺติ
 สฺนณฺณาเปตฺตุ น ปนาสฺสกฺขิ ปณฺจกฺกโค กปติ อายสฺมนฺตํ อุกฺทายี
 สฺนณฺณาเปตฺตุ ฯ

[๘๘] อสฺสโสสิ ๒ อายสฺมา อานนฺโท อายสฺมโต อุกฺทายิสฺส
 ปณฺจกฺกเคน กปตฺตินา สทฺธิ อิมํ กถาสฺสตาปํ ฯ อถ ๒ อายสฺมา
 อานนฺโท เยน ภควา เทนุปลสงฺกมิ อฺปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ
 อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสีทิ ฯ เอกมฺนฺตํ นิสฺสินโน ๒ อายสฺมา
 อานนฺโท ยาวตโก อโหสิ อายสฺมโต อุกฺทายิสฺส ปณฺจกฺกเคน
 กปตฺตินา สทฺธิ กถาสฺสตาโป ตํ สพฺพํ ภควโต อารโหเสติ ฯ
 เอวํ วุตฺเต ภควา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ เขตทโวจ สฺนตฺตมฺเบว
 ๒ อานนฺท ปริยายํ ปณฺจกฺกโค กปติ อุกฺทายิสฺส นาทฺตมฺโมทิติ

๓๐๓] คหปติวคคสุต พหุเวทนียสุตเต รูปารูปชฎมานสุต

มหาปา ปิยรูปา กามุปสันนิตตา รัชฌายา อิเม ไช อานนท
 ปนฺจ กามคุณา ฯ ยํ ไช อานนท อิเม ปนฺจ กามคุณ
 ปฏิจฺจ อุปปตฺตติ สฺสํ โสมนสฺสํ อิทํ วุจฺจติ กามสฺสํ ฯ

[๓๐๓] โย ไช อานนท เอวံ วเทยฺย เอตปรมํ สัตถคา
 สฺवं โสมนสฺสํ ปฏิสํเวทนหฺตํ อิทมสฺส นานุชานามิ ทํ กิสฺส
 เหตุ อตุถานนท เอตมฺหา สฺชา อณฺเณ สฺवं อภิกฺกนฺตตรณฺจ
 ปณฺตตรณฺจ ฯ กตมณฺจานนท เอตมฺหา สฺชา อณฺเณ สฺवं
 อภิกฺกนฺตตรณฺจ ปณฺตตรณฺจ อิทานนท ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมห
 วิวิจฺจ อกฺขสฺสเถหิ ชมฺเมหิ สํวิตฺถกํ สํวิจารํ วิเวกํ ปิตีสฺสํ ปรีมํ
 ฌานํ อุปฺสงฺมปฺปชฺช วิหริติ อิทํ ไช อานนท เอตมฺหา สฺชา
 อณฺเณ สฺवं อภิกฺกนฺตตรณฺจ ปณฺตตรณฺจ ฯ โย ไช อานนท
 เอวံ วเทยฺย เอตปรมํ สัตถคา สฺवं โสมนสฺสํ ปฏิสํเวทนหฺตํ
 อิทมสฺส นานุชานามิ ทํ กิสฺส เหตุ อตุถานนท เอตมฺหา
 สฺชา อณฺเณ สฺवं อภิกฺกนฺตตรณฺจ ปณฺตตรณฺจ ฯ กตมณฺจานนท
 เอตมฺหา สฺชา อณฺเณ สฺवं อภิกฺกนฺตตรณฺจ ปณฺตตรณฺจ อิทานนท
 ภิกฺขุ วิตฺถกวิจารานํ ฐปฺสงฺมา ชฺชณฺตคํ สํมปฺสํทํ เจตโส เอโกทิ-
 ภาวํ อวิตฺถกํ อวิจารํ สํมาชิยํ ปิตีสฺสํ ทฺติยํ ฌานํ ฯ เป ฯ คติยํ
 ฌานํ... จตุตฺถํ ฌานํ อุปฺสงฺมปฺปชฺช วิหริติ อิทํ ไช อานนท
 เอตมฺหา สฺชา อณฺเณ สฺवं อภิกฺกนฺตตรณฺจ ปณฺตตรณฺจ ฯ
 กตมณฺจานนท เอตมฺหา สฺชา อณฺเณ สฺवं อภิกฺกนฺตตรณฺจ

๘๘ สุตตตบฏีฏเก มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๓๐๒

ปณฺตคตฺตวญฺจ อิทานนฺท ภิกฺขุ สํพุทฺโธ รุปสํญฺญานํ สํมตฺติกฺกมา
ปฏฺยสํญฺญานํ อตฺตถฺกมา นานคตฺตสํญฺญานํ อมฺนสํการา อนนฺโต
อาภาโสติ อาภาสํญฺญายตฺนํ อุปสํมปฺชฺช วิหฺรติ อิทํ โช
อานนฺท เอตมฺหา สุธา อญฺญํ สุธํ อภิกฺกนฺตตฺตวญฺจ ปณฺตค-
ตฺตวญฺจ ๑ กตมญฺจานนฺท เอตมฺหา สุธา อญฺญํ สุธํ อภิกฺกนฺต-
ตฺตวญฺจ ปณฺตคตฺตวญฺจ อิทานนฺท ภิกฺขุ สํพุทฺโธ อาภาสํญฺญายตฺนํ
สํมตฺติกฺกมมฺ อณฺโณ วิญฺญาณนฺติ วิญฺญาณญฺญายตฺนํ อุปสํมปฺชฺช
วิหฺรติ อิทํ โช อานนฺท เอตมฺหา สุธา ๑ เป ๑ กตมญฺจานนฺท
เอตมฺหา สุธา อญฺญํ สุธํ อภิกฺกนฺตตฺตวญฺจ ปณฺตคตฺตวญฺจ อิทานนฺท
ภิกฺขุ สํพุทฺโธ วิญฺญาณญฺญายตฺนํ สํมตฺติกฺกมมฺ นตฺติ กิณฺจจฺติ
อาภิณฺจญฺญายตฺนํ อุปสํมปฺชฺช วิหฺรติ อิทํ โช อานนฺท เอตมฺหา
สุธา ๑ เป ๑ กตมญฺจานนฺท เอตมฺหา สุธา อญฺญํ สุธํ อภิกฺกนฺต-
ตฺตวญฺจ ปณฺตคตฺตวญฺจ อิทานนฺท ภิกฺขุ สํพุทฺโธ อาภิณฺจญฺญายตฺนํ
สํมตฺติกฺกมมฺ เหนวสํญฺญานาสํญฺญายตฺนํ อุปสํมปฺชฺช วิหฺรติ อิทํ โช
อานนฺท เอตมฺหา สุธา อญฺญํ สุธํ อภิกฺกนฺตตฺตวญฺจ ปณฺตคตฺตวญฺจ ๑

[๓๐๒] โย โช อานนฺท เอวํ วทฺเยยฺย เอตปรมํ สุตฺตา
สุธํ โสมนสฺสํ ปฏฺยสํเวทนฺตํ อิทมสฺสํ นานุชานามิ ตํ กิณฺจจฺ
เหตุ อตฺตถานนฺท เอตมฺหา สุธา อญฺญํ สุธํ อภิกฺกนฺตตฺตวญฺจ
ปณฺตคตฺตวญฺจ ๑ กตมญฺจานนฺท เอตมฺหา สุธา อญฺญํ สุธํ
อภิกฺกนฺตตฺตวญฺจ ปณฺตคตฺตวญฺจ อิทานนฺท ภิกฺขุ สํพุทฺโธ เหนว-

๓๐๒] คหปติวคฺคสุตฺตํ พหุเวทนียสุตฺเต สลฺยาเวทียิตฺตํ ๘๘

สลฺยานาสลฺยาณคณํ สมนฺตํกมฺมํ สลฺยาเวทียิตฺตํโรหํ อปฺสํปชฺช
วิหริติ อิทํ โข อานนฺท เอตมฺหา สุชา อณฺเฏ สฺสํ อภิกฺกนฺต-
ตฺตวญฺจ ปณฺตํตฺตวญฺจ ฯ ชานํ โข ปเนตํ อานนฺท วิชฺชติ ยํ
อณฺเฏตฺตํคฺคิยา ปรีพฺพาสกา เอวํ วทฺเขยฺยํ สลฺยาเวทียิตฺตํโรหํ
สมนฺโน โคตโม อาห คณฺจ สฺสํสฺมํ ปณฺณเปตํ คยิทํ กัถํ
คยิทํ กัถํสฺสํ เอวํวาทิน อานนฺท อณฺเฏตฺตํคฺคิยา ปรีพฺพาสกา
เอวํสฺสํ วจฺนียา น โข อาวุโส ภควา สฺสํเขว เวทนํ สนฺชายน
สฺสํสฺมํ ปณฺณเปตํ อมิจฺจาวุโส ยตฺถ ยตฺถ สฺสํ อปฺสํปชฺชติ ยถิ
ยถิ คํ คํ ตถาคโค สฺสํสฺมํ ปณฺณเปตํคฺคิยา ฯ

อิทมวโจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา อานนฺโท ภควโค
ภาสิตํ อภินนฺทิตํ ฯ

พหุเวทนียสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ นวมนํ ฯ

อปนุณนกสุตฺตํ

[๓๐๓] เอวฺมเม สุตํ เอกํ สมํยํ ภควา โกสเลสุ จาริกญ-
จรมานो महता ภิกฺขุสงฺเขन สทฺธิํ येन สาธา นาม โกสธานํ
พฺราหฺมณคาวโม ตทวสฺสริ ॥ อสุสฺสํ ๒ สาเดยฺยกา พฺราหฺมณ-
คหปติกา สมฺโน ชตุ โภ โคตโม สกฺยปฺตฺโต สกฺยกฺตา
ปพฺพชฺชิตो โกสเลสุ จาริกญจรมานो महता ภิกฺขุสงฺเขन สทฺธิํ
สาถํ อนุปฺปตฺโต ॥ ๓ ๒ ปน ภวนตํ โคตมํ เอวํกฺถยาโน
กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต อิตฺถิํ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ
วิชฺชาจฺรณสมฺปนฺโน สุกโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสํวโร สตุถา
เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควา โส อิมํ โลกํ สเทวํ สมารกํ
สพฺรหฺมกํ สสสมฺณพฺราหฺมณํ ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิญฺญา
สจฺฉิกตฺวา ปเวเทติ โส ชมมํ เทเสติ อาทิกถฺยานํ มชฺเฌ-
กถฺยานํ ปรีโยสานกถฺยานํ สาตถํ สพฺพญฺชนํ เกวตปรีปฺณณํ
ปรีสุทฺธํ พฺรหฺมจฺริยํ ปกาเสติ สาธุ ๒ ปน ตถารูปานํ อรหตํ
ทสฺสํ โหตฺติ ॥ ๔ ๒ สาเดยฺยกา พฺราหฺมณคหปติกา येन
ภควา เทนุปลสงฺกมฺมํ อฺปสงฺกมิตฺวา อปฺเปกฺกเจ ภควนตํ อภิชา-
เทตฺวา เอกมนตํ นิสฺสํสํ อปฺเปกฺกเจ ภควตา สทฺธิํ สมฺโมทิสฺสํ
สมฺโมทณฺ्हํ กถํ สาราณฺ्हํ วตฺติสาเรตฺวา เอกมนตํ นิสฺสํสํ อปฺเป-
กเจ येन ภควา เทนญฺชติมฺปณฺนามेतฺวา เอกมนตํ นิสฺสํสํ

๓๐๕] คหปติวคฺคสุตฺตํ อปฺปณฺณเกสุตฺเต วิปฺยจฺจนิกฺวาทิ ๓๐๓

อฺปฺเปกฺกเจ ภาควโต สฺนฺติเก นามโคตฺตํ สาเวตฺตวา เอกมฺนํ นิสฺสํ
อฺปฺเปกฺกเจ ตฺถหํฐตา เอกมฺนํ นิสฺสํ ๑

[๓๐๕] เอกมฺนํ นิสฺสํเน โช สาเถยฺยเก พฺรหฺมณคหปติเก
ภควา เตตทโวจ อตฺถิ ปน โว คหปตโย โกจิ มนาโป สฺตฺตา
ยสฺมํ โว อาการวตฺติ สทฺธา ปฏฺธิทฺธาติ ๑ นตฺถิ โช โน ภาเน
โกจิ มนาโป สฺตฺตา ยสฺมํ โน อาการวตฺติ สทฺธา ปฏฺธิทฺธาติ ๑
มนาปํ โว คหปตโย สฺตฺตารํ อตฺถภาเนหิ อํ อปฺปณฺณโก ฆมฺโม
สฺมาทาย วตฺติตฺตพฺโป อปฺปณฺณโก หิ คหปตโย ฆมฺโม สฺมตฺโต
สฺมาทินฺโน โส โว ภวิสฺสติ ทฺตฺตวตฺติ หิตาย สฺสวาย ๑ กตโม
จ คหปตโย อปฺปณฺณโก ฆมฺโม ๑

[๓๐๕] สฺนฺติ คหปตโย เอเก สฺมณพฺรหฺมณฺณา เหววาทินิ
เอวาทิยฺสิโน นตฺถิ ทินฺนํ นตฺถิ ยิยฺจํ นตฺถิ หุตํ นตฺถิ สฺกฺก-
ทฺกฺกฏฺฐานํ กมฺมานํ ผตฺตํ วิปาโก นตฺถิ อํ โตโก นตฺถิ ปโร
โตโก นตฺถิ มาตา นตฺถิ ปิตา นตฺถิ สฺตฺตา โยปปาติกา
นตฺถิ โตเก สฺมณพฺรหฺมณฺณา สฺมมคฺคตา สฺมมาปฺปิยนฺนา เย
อิมญฺจ โตกํ ปรมฺญฺจ โตกํ สยํ อภินฺเววา สจฺจติคฺควา ปเวเทนตฺติ
เตสฺสญฺเอย โช คหปตโย สฺมณพฺรหฺมณฺณํ เอเก สฺมณพฺรหฺมณฺณา
อฺนฺนวิปฺยจฺจนิกฺวาทา เต เอวมาหํสุ อตฺถิ ทินฺนํ อตฺถิ ยิยฺจํ
อตฺถิ หุตํ อตฺถิ สฺกฺกทฺกฺกฏฺฐานํ กมฺมานํ ผตฺตํ วิปาโก อตฺถิ
อํ โตโก อตฺถิ ปโร โตโก อตฺถิ มาตา อตฺถิ ปิตา อตฺถิ

๓๐๒ สุตตุนตบิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺเณสาถํ [๓๐๖

สตุตา โอปปาทิกา อตฺถิ โลกเก สมนพฺรหฺมณา สมนฺมคฺคตา
สมนฺมาปฏฺธิพฺพนา เย อิมญฺจ โลกํ ปรมญฺจ โลกํ สยํ อภิญฺญา
สจฺจนิกคฺคา ปเวเทนตฺตี ។ ตํ กิํ มณฺเณถ คหปตโย นนฺเม
สมนพฺรหฺมณา อณฺณมณฺณํ อชฺชวปฺปจฺจนํกฺวาทาติ ។ เอวํ ภาณเต ។

[๓๐๖] ตตฺร คหปตโย เย เต สมนพฺรหฺมณา เอวํวาทิโน
เอวํทิจฺฉิโน นตฺถิ ทินฺนํ นตฺถิ ยิจฺฉํ นตฺถิ หุตํ ។ เป ។ เย
อิมญฺจ โลกํ ปรมญฺจ โลกํ สยํ อภิญฺญา สจฺจนิกคฺคา ปเวเทนตฺตี
เตสฺમેตํ ปาฏิกงฺขํ ยมิตํ กายสฺสจฺริตํ วจฺสฺสจฺริตํ มโนสฺสจฺริตํ อิม
ตโย กุสฺสเถ ชมฺเม อภินิพฺพชฺเชตฺวา ยมิตํ กายทฺถสฺสจฺริตํ วจฺ-
ทฺถสฺสจฺริตํ มโนทฺถสฺสจฺริตํ อิม ตโย อกุสฺสเถ ชมฺเม สฺมาทาย
วตฺติสฺสนฺติ ตํ กิสฺสฺส เหตุํ น หิ เต โภณโต สมนพฺรหฺมณา
ปสฺสฺสนฺติ อกุสฺสตาณํ ชมฺมานํ อาทึนวํ โอการํ สงฺกิเลสํ กุสฺสตาณํ
ชมฺมานํ เนกชมฺเม อานิสฺสํ โวทานปกฺขํ ។ สฺนตฺตเยว ไซ ปน
ปวํ โลกํ นตฺถิ ปโร โลโกติสฺสฺส ทิจฺฉิ โหติ สํสฺสฺส โหติ
มิจฺฉาทิจฺฉิ ។ สฺนตฺตเยว ไซ ปน ปวํ โลกํ นตฺถิ ปโร โลโกติ
สงฺกปฺเปติ สฺวาสฺสฺส โหติ มิจฺฉาสงฺกปฺโป ។ สฺนตฺตเยว ไซ ปน
ปวํ โลกํ นตฺถิ ปโร โลโกติ วาจํ ภาสฺติ สํสฺสฺส โหติ
มิจฺฉาวาจา ។ สฺนตฺตเยว ไซ ปน ปวํ โลกํ นตฺถิ ปโร
โลโกติ อาห เย เต อรหฺนโต ปโรโลกวิทฺถุโน เตสฺมยํ ปจฺจํกํ
กโรติ ។ สฺนตฺตเยว ไซ ปน ปวํ โลกํ นตฺถิ ปโร โลโกติ

๓๐๔ สุตตตบฏีฏเก มชฺฌิมนิกายสูตร มชฺฌิมปณฺณาสกั [๓๐๘

[๓๐๘] ตตฺร คหปตโย เย เต สมนพฺรหฺมา อนุวาทิโน
อนุวาทิจิโน อตฺถิ ทินฺนํ ฯ เป ฯ เย อิมญฺจ โลกํ ปฺรณฺจ
โลกํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉนิกคฺคา ปเวทนคฺคิ เตสฺમેตํ ปาฏิทฺธํ
ยมิทํ กายทฺถจฺจริทํ วจฺจทฺถจฺจริทํ มโนทฺถจฺจริทํ อิมํ ตโย อกฺขฺล
ธมฺเม อภินิพฺพุตฺเตตฺวา ยมิทํ กายทฺถจฺจริทํ วจฺจทฺถจฺจริทํ มโนทฺถจฺจริทํ
อิมํ ตโย อกฺขฺล ธมฺเม สฺมาทาย วตฺติตฺถสฺสทฺติ ทํ ทิสฺส เหตุ
ปตฺถสฺสทฺติ ทิ เต โภณโต สมนพฺรหฺมา อกฺขฺลทํ ฐมฺมานํ
อาทํนํ โอการํ สํกิตฺเตสํ อกฺขฺลทํ ฐมฺมานํ เนกฺขมฺเม อาทิสฺสํ
โวลานปทฺธํ ฯ สฺนคฺเคว โช ปน ปรํ โลกํ อตฺถิ ปโร
โลกโกติสฺสํ ทิฏฺฐิ โหติ สํสฺสํ โหติ สมนฺวาทิฏฺฐิ ฯ สฺนคฺเคว
โช ปน ปรํ โลกํ อตฺถิ ปโร โลกโกติ สํกทฺธเปติ สฺวาตฺถ
โหติ สมนฺวาทฺธทฺธไป ฯ สฺนคฺเคว โช ปน ปรํ โลกํ อตฺถิ
ปโร โลกโกติ วาจํ ภาตฺติ สํสฺสํ โหติ สมนฺวาทฺธทฺธไป ฯ สฺนคฺ-
เคว โช ปน ปรํ โลกํ อตฺถิ ปโร โลกโกติ อาห เย เต
อวฺหนโต ปโรโลกโกตฺโน เตสฺมยํ น ปจฺจันตํ กโรติ ฯ สฺนคฺ-
เคว โช ปน ปรํ โลกํ อตฺถิ ปโร โลกโกติ ปรํ สณฺณเปติ
สํสฺสํ โหติ สทฺธมฺมสณฺณตฺติ ตาย จ ปน สทฺธมฺมสณฺณตฺติยา
เนวตฺตานุกฺกํเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ อิติ ปุพฺเพว โช ปนสฺส
ทฺธสฺสํ ปทฺนํ โหติ สฺสํ ปจฺจุปฺพุตฺติ อยญฺจ สมนฺวาทิฏฺฐิ
สมนฺวาทฺธทฺธไป สมนฺวาทฺธทฺธทฺธ อวฺยานํ อปฺปจฺจันตฺตา สทฺธมฺมสณฺณตฺติ

๓๓๐] คหปติวคฺคตฺส อปฺนฺนํกตฺตํเต วิปจฺจนํกฺวาโท ๓๐๕

อนตฺตํกตฺสํหา อปรวมฺภนา ฯ เอวํสีเม อนนฺเต กตฺตา ชมฺมา
สํภวณฺติ สํมาทิฏฺฐิปปจฺจยา ฯ

[๓๐๘] ตตฺร คหปตโย วิญฺญู ปุริโส อิติ ปฏฺฐิณฺณจิกฺขติ
สฺเจ โช อตฺถิ ปโร โลโก เอวํยํ ภวํ ปุริสํปฺกฺกโต กายสฺส
ภทฺทา ปรมฺมรณฺนา สํคตฺติ สํคํ โลกํ อุปฺปชฺชิสฺสตี ฯ กามํ โช
ปน มาหุ ปโร โลโก โหตุ เนสํ ภวตํ สมนพฺรหฺมณฺณํ
สจฺจํ วจฺจํ อถ จ ปนํยํ ภวํ ปุริสํปฺกฺกโต ทิฏฺฐเวย ชมฺเม
วิญฺญู นํ ปาสํโส สํธวา ปุริสํปฺกฺกโต สํมาทิฏฺฐิ อตฺถิกฺวาโทติ ฯ
สฺเจ โช อตฺถเวย ปโร โลโก เอวํ อิมสฺส โภโต ปุริสํปฺกฺกตสฺส
อฺภยตฺถ กฏฺฐคฺคาโห ยญฺจ ทิฏฺฐเวย ชมฺเม วิญฺญู นํ ปาสํโส
ยญฺจ กายสฺส ภทฺทา ปรมฺมรณฺนา สํคตฺติ สํคํ โลกํ อุปฺปชฺชิสฺสตี ฯ
เอวํสํสํยํ อปฺนฺนํโก ชมฺโม สํสํคโต สํมาทิณฺโน อฺภยํ
ผริตฺวา ทิฏฺฐติ วิญฺจติ อกฺุสํตฺตํชานํ ฯ

[๓๓๐] สํนฺติ คหปตโย เอเก สมนพฺรหฺมณฺนา เอวํวาทีโน
เอวํทิฏฺฐิโน กรโต การยโต ฉินฺหโต เนทาปยโต ปจฺโต ปจาปยโต
โสจฺโต โสจาปยโต กิตฺมโต กิตฺมาปยโต^๑ ฆนฺทโต ฆนฺทาปยโต
ปาณมฺติปาตาปยโต^๒ อทินฺนํ อาทียโต สํนํ ฉินฺหโต นิฏฺโถปํ
หฺรโต เอกาการิกํ กโรโต ปริปนฺเน ติฏฺฐโต ปรทาวํ คจฺจโต

๑ ส. ย. โสจยโต กิตมยโตติ ปาชา ทิสฺสํนฺติ ฯ ๒ ส. ย. ปาณ-
มฺติมาปยโต ฯ ๓ ย. อกฺุสํ จานนฺติ ทิสฺสตี ฯ

มูสา ภณโต กโรโต น กรียติ ปาปํ ชุปรียนุเตน เจปํ
 จกฺกณ โย อิมิสฺสา ปจฺฉิยา ปาณเณ เอกมฺสํชตฺตํ เอกมฺสํปฺปญฺชํ
 กเรยฺย นตฺถิ ตโตนิทานํ ปาปํ นตฺถิ ปาปสฺส อากโม ทกฺขิณํ
 เจปํ คจฺกาย ตีรํ คจฺเจยฺย หนฺนโต ฆาเตนฺโต ฉินฺทฺนโต เณทา-
 เปนฺโต ปจฺนฺโต ปาเจนฺโต นตฺถิ ตโตนิทานํ ปาปํ นตฺถิ
 ปาปสฺส อากโม อุตฺตรํ เจปํ คจฺกาย ตีรํ คจฺเจยฺย ททฺนฺโต
 ทาเปนฺโต ยชนฺโต ยชาเปนฺโต นตฺถิ ตโตนิทานํ ปุณฺณํ นตฺถิ
 ปุณฺณสฺส อากโม ทาเนน ทเมน สณฺณเมน สจฺจวชฺเชน นตฺถิ
 ปุณฺณํ นตฺถิ ปุณฺณสฺส อากโมติ ฯ เตสํเยว โช คหปคโย
 สมนพฺรหฺมณานํ เอเก สมนพฺรหฺมณา อุตฺตวิปฺปจฺจนํกฺวาทา เต
 เอวมาหํสุ กรโต การยโต ฉินฺทฺนโต เณทาปยโต ปจฺโต ปจาปยโต
 โสจฺโต โสจาปยโต กิตฺมโต กิตฺมาปยโต ฆนฺทโต ฆนฺทาปยโต
 ปาณมตีปาตาปยโต อทินฺนํ อาทียโต สันธิํ ฉินฺทฺนโต นิตฺโตปํ
 หโรโต เอกาการิกํ กโรโต ปริปนฺเน ติฏฺฐโต ปรทาวํ คจฺจโต
 มูสา ภณโต กโรโต กรียติ ปาปํ ชุปรียนุเตน เจปํ จกฺกณ
 โย อิมิสฺสา ปจฺฉิยา ปาณเณ เอกมฺสํชตฺตํ เอกมฺสํปฺปญฺชํ กเรยฺย
 นตฺถิ ตโตนิทานํ ปาปํ นตฺถิ ปาปสฺส อากโม ทกฺขิณํ เจปํ
 คจฺกาย ตีรํ คจฺเจยฺย หนฺนโต ฆาเตนฺโต ฉินฺทฺนโต เณทาเปนฺโต
 ปจฺนฺโต ปาเจนฺโต นตฺถิ ตโตนิทานํ ปาปํ นตฺถิ ปาปสฺส
 อากโม อุตฺตรํ เจปํ คจฺกาย ตีรํ คจฺเจยฺย ททฺนฺโต ทาเปนฺโต

๓๓๓] คหปติวคฺคสฺส อปณฺณกสฺสฺส เต อริยปจฺจนํกตา ๓๐๗

ยชนฺโต ยชาเปฺนฺโต อตฺถิ คโตนิทานํ ปุณฺณํ อตฺถิ ปุณฺณสฺส
อาคโม ทาเนน ทเมน สณฺณเมน สจฺจวชฺเชน อตฺถิ ปุณฺณํ
อตฺถิ ปุณฺณสฺส อาคโมติ ฯ ตํ ก็ มณฺณถ คหปตโย นนฺเม
สฺมณพฺราหฺมณา อณฺณมณฺณสฺส อชฺชุปจฺจนํกวาทาติ ฯ เอวํ
ภนฺเต ฯ

[๓๓๓] ตตฺร คหปตโย เย เต สฺมณพฺราหฺมณา เอวํวาทีโน
เอวํทิจฺฉีโน กรโต การยโต ฉินฺทโต เจทาปยโต ปจโต ปจาปยโต
โสจโต โสจาปยโต กิตฺมโต กิตฺมาปยโต ฌนฺทโต ฌนฺทาปยโต
ปาณมติปาตาปยโต อทินฺนํ อาทียโต สันฺธิํ ฉินฺทโต นิฏฺโถปํ
หฺรโต เอกาการิกํ กโรโต ปริปนฺเถ ติจฺฉโต พรทาร์ คจฺฉโต
มุสา ภณฺโต กโรโต น กรียติ ปาปํ ชฺรปฺริยนฺเตน เจปํ จกฺกเถน
โย อิมิสฺสา ปจฺฉิยา ปาณเ เอกมัสฺสธํ เอกมัสฺสปุณฺสํ กเรยฺย
นตฺถิ คโตนิทานํ ปาปํ นตฺถิ ปาปสฺส อาคโม ทกฺขิณํ เจปํ
คจฺจกาย ตํวํ คจฺจเจยฺย หนฺนฺโต ชาเตนฺโต ฯ เป ฯ ทาเนน ทเมน
สณฺณเมน สจฺจวชฺเชน นตฺถิ ปุณฺณํ นตฺถิ ปุณฺณสฺส อาคโมติ ฯ
เตสฺเมตํ ปาฏิกงฺขํ ยมิทํ กายสฺสจฺริตํ วจฺสฺสจฺริตํ มโนสฺสจฺริตํ อิมे
ตโย กุสฺสเถ ชฺมมเ อภินิพฺพชฺเชตฺวา ยมิทํ กายทฺสจฺริตํ วจฺสฺสจฺริตํ
มโนทฺสจฺริตํ อิมे ตโย อกุสฺสเถ ชฺมมเ สฺมาทาย วตฺติตฺสฺสนฺติ
ตํ กิตฺสฺส เหตุํ น หิ เต โภณฺโต สฺมณพฺราหฺมณา ปสฺสฺสนฺติ
อกุสฺสถานํ ชฺมมฺมานํ อาทึนํว โอการํ สํกิลเลสํ กุสฺสฺสฺสํ ชฺมมฺมานํ

๓๐๘ สุตตคนตปฏิกะ มชฺฌิมนิกายสูตร มชฺฌิมปณฺณาสกั [๓๑๒

เนกขมฺเม อานิสฺสํ โวทานปฏฺฐํ ฯ สฺนหฺมฺเยว โห ปน กิริยํ
นตฺถิ กิริยาติสฺสํ ทิฏฺฐิํ โหติ สํสฺสํ โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐิํ ฯ
สฺนหฺมฺเยว โห ปน กิริยํ นตฺถิ กิริยาติ สงฺกปฺเปติ สฺวาตฺส
โหติ มิจฺฉาสงฺกปฺโป ฯ สฺนหฺมฺเยว โห ปน กิริยํ นตฺถิ กิริยาติ
วาจํ ภาสฺติ สํสฺสํ โหติ มิจฺฉาวาจา ฯ สฺนหฺมฺเยว โห ปน
กิริยํ นตฺถิ กิริยาติ อาทฺ เย เต อรหฺนฺโต กิริยวาทา เตสฺมยฺ
ปจฺจนํกั กโรติ ฯ สฺนหฺมฺเยว โห ปน กิริยํ นตฺถิ กิริยาติ ปวฺ
สณฺณเปติ สํสฺสํ โหติ อตฺถุทฺธมฺมสณฺณคฺคิ ตาย จ ปน อตฺถุ-
ทฺธมฺมสณฺณคฺคิยา อตฺถุทฺธมฺมกฺกัเตติ ปวฺ วมฺเภติ ฯ อิติ ปุพฺพเพว โห
ปนสฺสํ สฺสํสฺสํ ปทฺธิํ โหติ ทฺสํสฺสํสฺสํ ปจฺจุปฺปจฺจิตฺตํ อยฺเมว มิจฺฉา-
ทิฏฺฐิํ มิจฺฉาสงฺกปฺโป มิจฺฉาวาจา อริยานํ ปจฺจนํกตา อตฺถุทฺธมฺม-
สณฺณคฺคิ อตฺถุทฺธกัสนา ปวฺวณฺณา ฯ เอวํสีเม อนนฺเต ปาปกา
อภุสฺสตา ขมฺมา สมฺภวณฺติ มิจฺฉาทิฏฺฐิํปจฺจุยา ฯ

[๓๑๒] ตตฺร คหปตโย วิณฺญฺ ปุริโส อิติ ปฏฺฐิณฺณจิกฺขติ
สฺเจ โห นตฺถิ กิริยา เอวมยํ ภวํ ปุริสฺสฺสคฺคโต กายสฺสํ เกทา
ปรมฺมมรณา สฺสํสฺสํกิตฺตานํ กวิสฺสํติ ฯ สฺเจ โห อตฺถิ กิริยา
เอวมยํ ภวํ ปุริสฺสฺสคฺคโต กายสฺสํ เกทา ปรมฺมมรณา อปายํ ทฺสคฺคํ
วินิปาตํ นิรยํ อูปปชฺชิสฺสํติ ฯ กามํ โห ปน มาหุ กิริยา โหตุ
เนสฺสํ ภวตํ สมนฺพพฺราหฺมณานํ สจฺจํ วจฺนํ อถ จ ปนายํ ภวํ
ปุริสฺสฺสคฺคโต ทิฏฺฐิเชว ขมฺเม วิณฺญฺนํ คารโยห ทฺสํสฺสํโต ปุริส-

ปุคฺคโต มิจฺฉาทิฏฐี อภิรិยาโทติ ๑ สจฺเจ ๒ อตฺตោว กิรียา
 เหวํ อิมสฺส โภโต ปุริสฺสปุคฺคตสฺส อุกฺกตฺตํ กตฺติกาโห ยนฺน
 ทิฏฺฐเชว ชมฺเม วิญฺญํ คารโยห ยนฺน กายสฺส เภทา ปรม-
 มรณา อปายํ ทุคฺคํ วินิปาคํ นิริยํ อပ္ปชฺชิสฺสํคํติ ๑ เอวมสฺสํ
 อปฺนฺนโก ชมฺโม ทุคฺคสฺมตฺโต สฺมาทนิโน เอกํสํ ฌริทฺวา ทิฏฺฐติ
 วิญฺจติ กุสฺลฏฺฐานํ ๑

[๓๓๓] ศตฺร คหปคโย เย เต สมันพฺรหฺมาณฺณา เอวํวาทิโน
 เอวํวิทฺฐจฺฉิโน กรโต การยโต ฉินฺหโต ฉฺเชทาปยโต ปจโต ปจาปยโต
 โสจโต โสจาปยโต กิตฺตมโต กิตฺตมาปยโต มฺนฺหโต มฺนฺหาปยโต
 ปาณมคฺคิปาตาปยโต อทฺธินํ อาทิยโต สฺนํชํ ฉินฺหโต นิลฺโลมํ
 หฺรโต เอกาควริกํ กโรโต ปริปนฺนํ คฺวิทฺฐโต ปฺรทาร์ คฺจฺจโต
 มุสา ภณฺโต กรโต กรียติ ปาปํ ชุรปริยนฺเตน เจมํ จกฺกเกน โย
 อิมิสฺสํสา ปจฺฉิยา ปาณํ เอกมํสฺสํสํ เอกมํสํปฺปญฺจํ กรเมยฺย อตฺถิ
 ตโตนิทานํ ปาปํ อตฺถิ ปาปสฺสํสํ อากโม ทกฺขิณญเจมํ คฺจฺจคฺค
 ตํ คฺจฺจเจยฺย หนฺนโต ฆาเตนฺโต ฉินฺหฺนโต ฉฺเชทาเปนฺโต ปจฺนฺโต
 ปาเจนฺโต อตฺถิ ตโตนิทานํ ปาปํ อตฺถิ ปาปสฺสํสํ อากโม
 อุตฺตรมญฺเจมํ คฺจฺจคฺค ตํ คฺจฺจเจยฺย ททฺนโต ทาเปนฺโต ยชฺนฺโต
 ยชาเปนฺโต อตฺถิ ตโตนิทานํ ปุณฺณํ อตฺถิ ปุณฺณสฺสํสํ อากโม
 ทาเนน ทเมน สํญฺญเมเนน สํจฺจวชฺเชเนน อตฺถิ ปุณฺณํ อตฺถิ
 ปุณฺณสฺสํสํ อากโมติ ฯ เตสํเมตํ ปาฏิกงฺขํ ยมิทํ กายทฺจฺจจฺจ

๓๓๐ สุตตฺถนตปฏิกเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๓๓๕

วัจฺจุทฺถจฺจวิตฺตํ มโนทฺถจฺจวิตฺตํ อิมํ ตโย อภฺสฺสเถ ชมฺเม อภินิพฺพุตฺเตตฺตวา
ยมิทํ กายสฺสจฺจวิตฺตํ วัจฺจุทฺถจฺจวิตฺตํ มโนทฺถจฺจวิตฺตํ อิมํ ตโย อภฺสฺสเถ ชมฺเม
สฺมาทาย วตฺติสฺสจฺจวิตฺตํ ตํ กิสฺสํ เหตุํ ปสฺสจฺจวิตฺตํ หิ เต โภจนฺโต
สฺมณพฺรหฺมาทฺตมา อภฺสฺสทานํ ชมฺมานํ อาทิณฺณํ โสการํ สจฺจกิลฺเลสํ
กฺกสฺสทานํ ชมฺมานํ เนกชมฺเม อานิสฺสํ โวทานปฏฺฐํ ฯ สํหํเยว
โฆ ปน กิริยํ อตฺถุติ กิริยาติสฺสํ ทิฏฺฐิ จ โหติ สจฺจสฺส โหติ
สํมาททิฏฺฐิ ฯ สํหํเยว โฆ ปน กิริยํ อตฺถุติ กิริยาติ สจฺจกปฺเปติ
สฺวาตฺถสฺส โหติ สํมาสจฺจกปฺโป ฯ สํหํเยว โฆ ปน กิริยํ อตฺถุติ
กิริยาติ วาจํ ภาสฺสํ สจฺจสฺส โหติ สํมาวาจา ฯ สํหํเยว
โฆ ปน กิริยํ อตฺถุติ กิริยาติ อาหํ เย เต ชรทฺถนฺโต กิริยวาทา
เตสฺมยํ น ปจฺจุณฺทํ กโรติ ฯ สํหํเยว โฆ ปน กิริยํ อตฺถุติ
กิริยาติ ปวํ สจฺจกปฺเปติ สจฺจสฺส โหติ สจฺจชมฺมสจฺจกตฺติ ตาย
จ ปน สจฺจชมฺมสจฺจกตฺติยา เนวตฺตฺถนฺตฺถกฺกิลฺเลติ น ปวํ วมฺเภติ ฯ
อิตฺติ ปุพฺพเพว โฆ ปนสฺสํ ทฺถสฺสจฺจวิตฺตํ ปหิณฺโณ โหติ สจฺจจฺจ
ปฏฺฐิจิตฺตํ อยฺเมว สํมาททิฏฺฐิ สํมาสจฺจกปฺโป สํมาวาจา อวิยานํ
อปฺปจฺจุณฺทํ สจฺจชมฺมสจฺจกตฺติ อนตฺตฺถกฺกิลฺเลติ อปฺปวมฺภนา ฯ
เอวํสฺส อเนเก กฺกสฺสทา ชมฺมา สจฺจกตฺติ สํมาททิฏฺฐิ ปจฺจุยา ฯ

[๓๓๕] ตตฺถ คหปตโย วิญฺญู ปุริโส อิตฺติ ปฏฺฐิสจฺจกตฺติ
สจฺจ โฆ อตฺถุติ กิริยา เอวเมว ภาวํ ปุริสํคฺคโต กายสฺสํ เกทา
ปรมฺมมรณา สจฺจํ สจฺจํ โลกํ อปฺปชฺชิสฺสจฺจวิตฺตํ ฯ กามํ โฆ ปน

๓๑๕] คหปติวคฺคตฺส อปณฺณกสฺสฺสฺสฺส วิปจฺจนํกฺวาทิ ๓๑๖

มาหุ กิริยา โหตุ เนลฺลํ ภวตํ สมนพฺรหฺมณานํ สจฺจํ วจนํ
อถ ๆ ปณายํ ภวํ ปุริสํปฺคฺคโต ทิฏฺฐเชว ชฺมเม วิญญฺณํ ปาสํโส
สํตฺวา ปุริสํปฺคฺคโต สมนมาทิจฺจํ กิริยาทาทิ ฯ สจฺเจ ๒ อตฺถเกว
กิริยา เหวํ อิมสฺส โภโต ปุริสํปฺคฺคตสฺส อุกฺกตฺถ กฏฺฐคฺคาโห
ยญฺจ ทิฏฺฐเชว ชฺมเม วิญญฺณํ ปาสํโส ยญฺจ กายสฺส เกทา
ปรมฺมมรณา สฺสคฺคํ สฺสคฺคํ โสภํ อฺปฺปชฺชิสฺสํติ ฯ เหวมสฺสํยํ
อปณฺณโก ชฺมโม สฺสสมฺมโต สมนาทินโน อุกฺกยํสํ ฌริตฺวา ทิฏฺฐชฺติ
ริมฺบจฺติ อกฺกสฺตฺถจฺจํ ฯ

[๓๑๕] สมนฺติ คหปตโย เอเก สมนพฺรหฺมณา เหววาทินโน
เอวาทิจฺจโน นตฺถิ เหตุ นตฺถิ ปจฺจโย สฺสคฺคานํ สํกฺกิเสสํย
อเหตุ อปฺปจฺจยา สฺสคฺคา สํกฺกิติสฺสํนฺติ นตฺถิ เหตุ นตฺถิ ปจฺจโย
สฺสคฺคานํ วิสฺสทฺธิยา อเหตุ อปฺปจฺจยา สฺสคฺคา วิสฺสชฺณนฺติ นตฺถิ
พถํ นตฺถิ วิริยํ นตฺถิ ปุริสํตฺวาโม นตฺถิ ปุริสํปรกฺกโม สพฺเพ
สฺสคฺคา สพฺเพ ปาณา สพฺเพ ภูตา สพฺเพ ชฺวํ อวสา อพฺธา
อวิริยา นิยติสํกฺคตภาวปริณเตา ฉเลววาภิชาติสฺส สฺสทฺทฺธํ ปฏฺธิ-
สํเวเทนตฺติ เตสํเยว ๒ คหปตโย สมนพฺรหฺมณานํ เอเก
สมนพฺรหฺมณา อฺจฺจวิปจฺจนํกฺวาทา เต เหวมาหํสฺ อตฺถิ เหตุ
อตฺถิ ปจฺจโย สฺสคฺคานํ สํกฺกิเสสํย สเหตุ สปฺปจฺจยา สฺสคฺคา
สํกฺกิติสฺสํนฺติ อตฺถิ เหตุ อตฺถิ ปจฺจโย สฺสคฺคานํ วิสฺสทฺธิยา
สเหตุ สปฺปจฺจยา สฺสคฺคา วิสฺสชฺณนฺติ อตฺถิ พถํ อตฺถิ วิริยํ

๓๓๒ สุตตุนตบฏิกะ มชฺฌิมนิกายสูตร มชฺฌิมปณฺณาสกั [๓๓๒

อตุถิ ปุริสธามิ อตุถิ ปุริสปรกุกโม สฬเพ สตุตา สฬเพ
ปาวณา สฬเพ ภูตา สฬเพ ชีวา สวสา สฬธา สฬวิริยา นิยติ-
สังคฺคิภาวปรีณตา นลฺเลววาทิชาตัสสุ สฬทุกุชฺช ปฏิสังเวทนคฺคิ ๑ คั
กั มณฺเณถ คหปตโย นนฺเม สมนพฺรหฺมาณฺณา อณฺเณมณฺเณ ชุชฺ-
วิปจฺจนิกวาทาติ ๑ เอวํ ภนฺเต ๑

[๓๓๒] ตตฺร คหปตโย เย เต สมนพฺรหฺมาณฺณา เอวํวาทีโน
เอวํทิวฺจโน นตฺติ เหตุ- นตฺติ ปจฺจโย สตุตานํ สังฺกิเลธาย
อเหตุ อปฺปจฺจยา สตุตา สังฺกิตฺตัสสนฺติ นตฺติ เหตุ นตฺติ
ปจฺจโย สตุตานํ วิสฺสุทฺธิยา อเหตุ อปฺปจฺจยา สตุตา วิสฺสุตฺตณฺติ
นตฺติ พถํ นตฺติ วิริยํ นตฺติ ปุริสธามิ นตฺติ ปุริสปรกุกโม
สฬเพ สตุตา สฬเพ ปาวณา สฬเพ ภูตา สฬเพ ชีวา สวสา
สฬธา สฬวิริยา นิยติ สังคฺคิภาวปรีณตา นลฺเลววาทิชาตัสสุ สฬทุกุชฺช
ปฏิสังเวทนคฺคิ เตสฺમેถ ปาฏิกงฺขํ ยมิตํ ภายสฺสจฺจิตํ วจฺสฺสจฺจิตํ
มโนสฺสจฺจิตํ อิมे ตโย กุสฺสเถ ชฺมเม อภินิพฺพชฺเชตฺวา ยมิตํ
ภายทฺทฺจจฺจิตํ วจฺทฺทฺจจฺจิตํ มโนทฺทฺจจฺจิตํ อิมे ตโย อกุสฺสเถ ชฺมเม
สฺมาทาย วตฺตติสฺสนฺติ คํ กิสฺสํ เหตุ น หิ เต โภณโต
สมนพฺรหฺมาณฺณา ปสฺสนฺติ อกุสฺสทานํ ชฺมมานํ อาทึนํ โอการํ
สังฺกิเลธํ กุสฺสทานํ ชฺมมานํ เนกชฺมเม อานิสฺสํ โวทานปฏฺฐํ ๑
สนฺตํเยว ๒ ปน เหตุํ นตฺติ เหตุติสฺสํ ทิวฺจ โหติ สาสฺส
โหติ มิจฺฉาทิวฺจ ๑ สนฺตํเยว ๒ ปน เหตุํ นตฺติ เหตุติ

๓๓๗] คหปติวคฺคตฺส อปณฺณกสฺสฺสฺส เต ทฺสฺสํมตฺตาปณฺณโก ๓๓๓

ตํกปฺเปติ สฺวาตฺส โหติ มิจฺฉาสํกปโป ๑ สํตํเยว โช ปน
เหตุํ นตฺถิ เหตุติ วาจํ ภาตฺติ ตํตฺส โหติ มิจฺฉาวาจา ๑
สํตํเยว โช ปน เหตุํ นตฺถิ เหตุติ อาห เย เต อรหฺนโต
เหตุวาทา เตสํมยํ ปจฺจํนํกํ กโรติ ๑ สํตํเยว โช ปน เหตุํ
นตฺถิ เหตุติ ปรํ สณฺณเปติ ตํตฺส โหติ อตฺถทฺมมสณฺณตฺติ
ตยา จ ปน อตฺถทฺมมสณฺณตฺติยา อตฺตานุกกํเสติ ปรํ วมฺเภติ ๑
อิตฺติ ปุพฺพเวว โช ปนตฺส สฺตํตฺยํ ปหฺนํ โหติ ทฺสฺสํตฺยํ ปจฺจุปฺปจฺจํ
อยมฺจ มิจฺฉาทิฏฺฐิ มิจฺฉาสํกปโป มิจฺฉาวาจา อริยานํ ปจฺจํนํกตา
อตฺถทฺมมสณฺณตฺติ อตฺตานุกกํสํหา ปรวมฺภนา ๑ เอวํสึเม อเนเก
ปาปกา อกฺกตฺตา รมฺมา สํมฺภวณฺติ มิจฺฉาทิฏฺฐิปปจฺจยา ๑

[๓๓๗] คตฺตร คหปคโย วิญฺญู ปุริสํ อิตฺติ ปฏฺฐิสณฺจิกฺขติ
สฺเจ โช นตฺถิ เหตุ เอวมฺยํ ภวํ ปุริสํปฺคฺคโต กายตฺส เกหา
ปรมฺมมรณา สํตฺถิมตฺตานํ กริสฺสํติ ๑ สฺเจ โช อตฺถิ เหตุ
เอวมฺยํ ภวํ ปุริสํปฺคฺคโต กายตฺส เกหา ปรมฺมมรณา อปายํ
ทฺคฺคตํ วินิปตํ นิริยํ อฺปปปฺชิสฺสํติ ๑ กามํ โช ปน มาหุ เหตุ
โหตุ เหน้ ภวตํ สมนพฺรหฺมณานํ สจฺจํ วจฺนํ อถ จ ปนํ
ภวํ ปุริสํปฺคฺคโต ทิฏฺฐเฐว รมฺเม วิญฺญู คารโยห ทฺสฺสํโต
ปุริสํปฺคฺคโต มิจฺฉาทิฏฺฐิ อเหตุวาทิตฺติ ๑ สฺเจ โช อตฺถเฐว
เหตุ เอวํ อิมตฺส โภโต ปุริสํปฺคฺคตตฺส อุกฺกตฺถ กตฺติคฺคาโ
ยมฺจ ทิฏฺฐเฐว รมฺเม วิญฺญู คารโยห ยมฺจ กายตฺส เกหา

๓๓๕ สุตตุนตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสูตร มชฺฌิมปณฺเณสาถํ [๓๓๘]

ปรมมรณา อปายํ ทุกฺคํ วิหิตํ นิรยํ อปฺปชฺชิสฺสํ ๑ เอวํสํสาธํ
อปณฺณโก รมฺโม ทุสฺสํมคฺโค สํมาทฺธิโน เอกํ ฌริตฺวา ทิฏฺฐติ
วิญฺญติ กุสฺสฏฺฐาณํ ๑

[๓๓๘] ตตฺร คหปตโย เย เต สมนพฺรหฺมณา เอวํวาทีโน
เอวํทิฏฺฐิโน อตฺถิ เหตุ อตฺถิ ปจฺจโย สุตฺตานํ สงฺกิเลสา
สเหตุ สํปจฺจยา สุตฺตา สงฺกิตฺตีสฺสํ อตฺถิ เหตุ อตฺถิ ปจฺจโย
สุตฺตานํ วิสฺสุทฺธิยา สเหตุ สํปจฺจยา สุตฺตา วิสฺสุตฺตณฺติ อตฺถิ
พฺลํ อตฺถิ วิริยํ อตฺถิ ปุริสธํโม อตฺถิ ปุริสปรกฺกโม สพฺเพ
สุตฺตา สพฺเพ ปาณา สพฺเพ ภูตา สพฺเพ ชีวา สวสา สพฺธา
สํวิริยา นิยติ สงฺกตฺติภาวปริณตา ลลฺลฺลวาทิสํ สฺสํทกฺขํ ปฏฺิ-
ธํเวทนํ คตฺติ เทสํเมตํ ปาฏิกงฺขํ ยมิทํ กายทฺถจฺริทํ วจฺจทฺถจฺริทํ
มโนทฺถจฺริทํ อิมะ คโย อกฺุสฺเส รมฺเม อภินิพฺพุตฺเต ยมิทํ
กายทฺถจฺริทํ วจฺจทฺถจฺริทํ มโนทฺถจฺริทํ อิมะ คโย กุสฺสเถ รมฺเม สํมาทาย
วตฺติตฺตํ ตํ กิตฺตํ เหตุ ปตฺตํ หิ เต โภณโต สมน-
พฺรหฺมณา อกฺุสฺสตาณํ รมฺมานํ อาทํนํ โอการํ สงฺกิเลสํ กุสฺสตาณํ
รมฺมานํ เนกฺขมฺเม อาทํสํ โวทานปฏฺิ ๑ สํนตฺเตว โห ปน
เหตุ อตฺถิ เหตุตฺตํ ทิฏฺฐิ โหติ สํสํ โหติ สํมาทฺธิ ๑
สํนตฺเตว โห ปน เหตุ อตฺถิ เหตุ สงฺกปฺเปติ สฺวสํ
โหติ สํมาสงฺกปฺโป ๑ สํนตฺเตว โห ปน เหตุ อตฺถิ เหตุ
วํ ภาสํ สํสํ โหติ สํมาวาจา ๑ สํนตฺเตว โห ปน

๓๒๐] คหปติวคคัสส อปณณกสฺส เต อารูปปณฺฑิตฺวาโท ๓๓๕

เหตุ อตฺถิ เหตุติ อาท เข เต อรหนฺโต เหตุวาทา เตสฺมยํ
น ปจฺจํกํ กโรติ ฯ สมนฺตเยว โส ปน เหตุ อตฺถิ เหตุติ
ปรํ สณฺณเปติ สํสฺส โหติ สทฺธมฺมสณฺณเปติ ตาย จ
ปน สทฺธมฺมสณฺณเปติยา เนวตฺตานุกกํเสติ น ปรํ วมฺเภติ ฯ
อิติ ปุพฺพเพว โส ปนสฺส ทฺสฺสํสฺสํ ปทํ โหติ สฺสํสฺสํ ปจฺจ-
ปฏฺฐิตํ อยฺยจ สมนฺมาทิจฺจํ สมนฺมาสงฺกปโป สมนฺมาวาจา อริยานํ
อปฺปจฺจํกตา สทฺธมฺมสณฺณเปติ อนตฺตูกกํสฺนา อปรวมภนา ฯ
เอวํสีเม อนเนเก กุสฺลา ชมฺมา สมนฺภวนฺติ สมนฺมาทิจฺจํปจฺจยา ฯ

[๓๓๕] ตตฺร คหปตโย วิญฺญู ปุริสํ อิติ ปฏฺฐิตฺวจิภฺษติ
สเจ โส อตฺถิ เหตุ เอวมยํ ภวํ ปุริสํปฺปคฺโคโต กายสฺส เกทา
ปรมฺมรณา สุกฺคิ สกฺคํ โลกํ อุปฺปชฺชิสฺสตี ฯ กามํ โส ปน
มาหุ เหตุ โหตุ เนสํ ภวตํ สมนฺพฺรหฺมณฺณํ สจฺจํ วจฺนํ
อถ จ ปนํยํ ภวํ ปุริสํปฺปคฺโคโต ทิจฺจเฬว ชมฺเม วิญฺญู นํ ปาถํโส
สํสฺวา ปุริสํปฺปคฺโคโต สมนฺมาทิจฺจํ เหตุวาทิติ ฯ สเจ โส อตฺถเณว
เหตุ เอวํ อิมสฺส โภโค ปุริสํปฺปคฺคสฺส อุกฺยตฺถ กฏฺฐคฺคาโห
ยฺยจ ทิจฺจเฬว ชมฺเม วิญฺญู นํ ปาถํโส ยฺยจ กายสฺส เกทา
ปรมฺมรณา สุกฺคิ สกฺคํ โลกํ อุปฺปชฺชิสฺสตี ฯ เอวมสฺสํยํ
อปณฺณโก ชมฺโม สฺสสมฺตฺโต สมนฺทินโน อุกฺยํสํ ฌริตฺวา ทิจฺจํติ
วิญฺจติ อุกฺสณฺณจฺจํ ฯ

[๓๒๐] สมนฺติ คหปตโย เขเก สมนฺพฺรหฺมณฺณา เอวํวาทินโน

๓๓๖ สุตตคณปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๑๒๐

เอวํทิจฺฉิโน นคฺคิ สฺพพโส อารุပ္ปาทิ เตสํเยว โห คหปตโย
สฺมณพฺราหฺมณานํ เอเก สฺมณพฺราหฺมณา อชฺชวิปฺจุจฺจนํกฺวาทา เต
เอวมาหํสุ อคฺคิ สฺพพโส อารุပ္ปาทิ ฯ ตํ กิ มณฺเฑน คหปตโย
นนุเม สฺมณพฺราหฺมณา อณฺเฑมณฺเฑนสฺส อชฺชวิปฺจุจฺจนํกฺวาทาติ ฯ เอวํ
ภนฺเต ฯ คตฺตฺร คหปตโย วิณฺญฺ ปุริโส อิติ ปฏิสณฺญิจฺจติ ye
โห เต โภนฺโต สฺมณพฺราหฺมณา เอวํวาทิโน เอวํทิจฺฉิโน นคฺคิ
สฺพพโส อารุပ္ปาทิ อิทํ เม อทิจฺฉิ ยมฺปิ เต โภนฺโต สฺมณ-
พฺราหฺมณา เอวํวาทิโน เอวํทิจฺฉิโน อคฺคิ สฺพพโส อารุပ္ปาทิ
อิทํ เม อวิทฺติ อหฺมฺเยว โห ปน อชานนฺโต อปสฺสณฺโต
โธกํเสณ อาทาย โวหเรยฺยํ อิทเมว สจฺจํ โมขมณฺเฑนฺติ น
เม ตํ อสฺส ปฏิจฺฉิ ye โห เต โภนฺโต สฺมณพฺราหฺมณา
เอวํวาทิโน เอวํทิจฺฉิโน นคฺคิ สฺพพโส อารุပ္ปาทิ สจฺเจ โห
เตสํ ภวตํ สฺมณพฺราหฺมณานํ สจฺจํ วจฺนํ จานเมตํ วิชฺชติ
ye เต เทวา รูปีโน มโนมยา อปณฺณกํ เม คตฺตรูปปคฺคิ
ภวิสฺสตี ye ปน เต โภนฺโต สฺมณพฺราหฺมณา เอวํวาทิโน
เอวํทิจฺฉิโน อคฺคิ สฺพพโส อารุပ္ปาทิ สจฺเจ เตสํ ภวตํ สฺมณ-
พฺราหฺมณานํ สจฺจํ วจฺนํ จานเมตํ วิชฺชติ ye เต เทวา อรูปีโน
สฺสณฺณามยา อปณฺณกํ เม คตฺตรูปปคฺคิ ภวิสฺสตี ทิสฺสณฺเต โห
ปน รูปาภิกฺขรณํ ทนฺนทาทาน สฺตฺถาทาน กถหิ จิกฺกห วิวาท ตฺวํตฺว-
เปสฺสณฺน มุสาวาทา นคฺคิ โห ปเนตํ สฺพพโส อารุပ္เปติ ฯ โส

๑๒๑] คหปติวคฺคสฺส อปณฺณกสฺส เต ภวนิโรชนตฺถิทวาโท ๑๑๗

อิตฺติ ปฏิสงฺขาย รูปานํเยว นิตฺตํพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏิปนฺโน
โหติ ฯ

[๑๒๑] สันติ คหปตโย เอเก สมนพฺรหฺมณฺหา เอวํวาทิโน
เอวํทิจฺฉิโน นตฺถิ สพฺพโส ภวนิโรโหติ ฯ เคสํเยว โข คหปตโย
สมนพฺรหฺมณฺหานํ เอเก สมนพฺรหฺมณฺหา อุตฺตวิปฺลวํนํกวาทา เต
เอวมาหํสุ อตฺถิ สพฺพโส ภวนิโรโหติ ฯ ตํ กิํ มนฺยเมว คหปตโย
นหฺนเม สมนพฺรหฺมณฺหา อณฺณมณฺณสฺส อุตฺตวิปฺลวํนํกวาทาติ ฯ
เอวํ ภนฺเต ฯ ตตฺถ คหปตโย วิญฺญู ปุริโส อิตฺติ ปฏิสณฺจิกุชฺติ
เย โข เต โภโกโต สมนพฺรหฺมณฺหา เอวํวาทิโน เอวํทิจฺฉิโน
นตฺถิ สพฺพโส ภวนิโรโหติ อิทํ เม อทิจฺฉิ ยมํ เต โภโกโต
สมนพฺรหฺมณฺหา เอวํวาทิโน เอวํทิจฺฉิโน อตฺถิ สพฺพโส ภว-
นิโรโหติ อิทํ เม อวิทฺติ อหฺนญฺเจว โข ปน อชานนฺโต
อปสฺสํนฺโต เอกํเสน อาทาย โวหเรยฺยํ อิทเมว สจฺจํ โมฆ-
มณฺณนฺติ น เม ตํ อสฺสํ ปฏิจฺฉํ ยะ โข เต โภโกโต สมน-
พฺรหฺมณฺหา เอวํวาทิโน เอวํทิจฺฉิโน นตฺถิ สพฺพโส ภวนิโรโหติ
สจฺเจ เคสํ ภวคํ สมนพฺรหฺมณฺหานํ สจฺจํ วจฺนํ ชานเมตํ วิชฺชติ
เย เต เทวา อรูปิโน สณฺณมามยา อปณฺณกํ เม ตตฺถรูปปคฺคิ
ภวิสฺสํติ ยะ ปน เต โภโกโต สมนพฺรหฺมณฺหา เอวํวาทิโน เอวํ-
ทิจฺฉิโน อตฺถิ สพฺพโส ภวนิโรโหติ สจฺเจ เคสํ ภวคํ สมน-
พฺรหฺมณฺหานํ สจฺจํ วจฺนํ ชานเมตํ วิชฺชติ ยํ ทิจฺฉะว ธมฺเม

๓๓๘ อุตฺตมคณฺธิเก มชฺฌนิมิกายสฺส มชฺฌนิมปณฺณาสกํ [๓๒๒

ปรีณิพฺพายิสฺสํ ๑ เอ โห เต โภณฺโต สมนฺพฺราหฺมณา เอวํวาทีโน
เอวํทิจฺฉีโน นตฺถิ สํพุทฺธํ ภวณฺโรโรตฺติ เตสํมํ ทิจฺฉี สํวาคาย
สํนฺติเก สํโยคาย สํนฺติเก อนินฺนุทนาย สํนฺติเก อชฺโฌสํนาย
สํนฺติเก อปาทนาย สํนฺติเก เอ ปน เต โภณฺโต สมนฺ-
พฺราหฺมณา เอวํวาทีโน เอวํทิจฺฉีโน นตฺถิ สํพุทฺธํ ภวณฺโรโรตฺติ
เตสํมํ ทิจฺฉี สํวาคาย สํนฺติเก สํโยคาย สํนฺติเก อนินฺนุทนาย
สํนฺติเก อชฺโฌสํนาย สํนฺติเก อนุปาทนาย สํนฺติเกติ ๑ โส
อิตฺติ ปฏฺฐังชาย ภวานํเยว นีพฺพิทาย วิรคาย นีโรชาย ปฏฺฐินฺโน
โหติ ๑

[๓๒๒] จตุตฺตารอเม คหปตโย ปุคฺคโต สํนฺโต สํวิชฺชํนา
โลกสฺมึ กตเม จตุตฺตารอ อิตฺถ คหปตโย เอกจฺโจ ปุคฺคโต
อตฺตมคณฺโป โหติ อตฺตมปรีตํปณฺนํโยคมนฺนุคฺคโต อิตฺถ คหปตโย
เอกจฺโจ ปุคฺคโต ปรมคณฺโป โหติ ปรมปรีตํปณฺนํโยคมนฺนุคฺคโต
อิตฺถ คหปตโย เอกจฺโจ ปุคฺคโต อตฺตมคณฺโป จ โหติ อตฺตมปรีตํ-
ปณฺนํโยคมนฺนุคฺคโต ปรมคณฺโป จ ปรมปรีตํปณฺนํโยคมนฺนุคฺคโต อิตฺถ
คหปตโย เอกจฺโจ ปุคฺคโต เณวตฺตมคณฺโป จ โหติ นาทตฺตมปรีตํ-
ปณฺนํโยคมนฺนุคฺคโต น ปรมคณฺโป น ปรมปรีตํปณฺนํโยคมนฺนุคฺคโต
โส อนตฺตมคณฺโป อปรมคณฺโป ทิจฺฉีเชว ชมฺเม นิจฺฉาโต นีพฺพุโต สํตฺ-
กฺกโต สฺสํปฏฺฐิสํเวทํ พฺรหฺมญฺเฐน อตฺตนา วิหริติ ๑

[๓๒๓] กตโม จ คหปตโย ปุคฺคโต อตฺตมคณฺโป อตฺตมปรีตํ-

ปนฺนํ โยคฺมณฺยตฺโต ๑ อธิ คหปตโย เอกจฺโจ ปุคฺคโต อเจตโก
 โหติ มุตฺตาจาโร หตฺถาเวชนโน ๑ ยถา กนฺทรวคฺคตฺตํ ตถา
 วิตฺถาโร ๑ อิติ เอวรूपํ อเนกวิหิตํ กายตฺส อตาปน ปริตาปน-
 ญโยคฺมณฺยตฺโต วิหริติ อयํ วุจฺจติ คหปตโย ปุคฺคโต อตฺตตฺตโน
 อตฺตตฺตปริตาปนญโยคฺมณฺยตฺโต ๑ กตโม ๑ คหปตโย ปุคฺคโต
 ปรนตโน ปรปริตาปนญโยคฺมณฺยตฺโต ๑ อธิ คหปตโย ปุคฺคโต
 โอรวพฺปิโก โหติ สฺตฺตริโก โหติ ๑ เป ๑ เย วา ปณฺณณเณปํ เกจิ
 กุรฺวณมฺมมฺหา อयํ วุจฺจติ คหปตโย ปุคฺคโต ปรนตโน ปรปริตา-
 ปนญโยคฺมณฺยตฺโต ๑ กตโม ๑ คหปตโย ปุคฺคโต อตฺตตฺตโน
 ๑ อตฺตตฺตปริตาปนญโยคฺมณฺยตฺโต ปรนตโน ๑ ปรปริตาปนญโยค-
 มณฺยตฺโต ๑ อธิ คหปตโย เอกจฺโจ ปุคฺคโต ราชา วา โหติ
 ชตฺติโย มุทฺธาวลิตฺโต ๑ เป ๑ เตปํ ทณฺชชตฺตชิตฺตา ภยชตฺตชิตฺตา
 อสฺสํมฺหา โรทฺมานา ปริกมฺมานิ กโรนฺติ อยํ วุจฺจติ คหปตโย
 ปุคฺคโต อตฺตตฺตโน ๑ อตฺตตฺตปริตาปนญโยคฺมณฺยตฺโต ปรนตโน
 ๑ ปรปริตาปนญโยคฺมณฺยตฺโต ๑ กตโม ๑ คหปตโย ปุคฺคโต
 เหนตฺตตฺตโน ๑ นาคตฺตตฺตปริตาปนญโยคฺมณฺยตฺโต น ปรนตโน ๑
 น ปรปริตาปนญโยคฺมณฺยตฺโต โส อนตฺตตฺตโน อปรนตโน
 ทิฏฺฐเชว ชมฺเม นิจฺฉาโต นิพฺพุโต สัตฺตํโก สฺตฺตปฺปิสฺสเวทํ พฺรหฺมญฺเณ
 อตฺตนา วิหริติ ๑ อธิ คหปตโย ตถาคโต โถเก อูปฺปชฺชติ
 อวทํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ๑ เป ๑ โส อิมํ ปณฺจ นีวรเณ ปหาย

๓๒๐ สุตตตบฏิกเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกัំ [๓๒๓

เจตโส อูปกฺกิเตสฺส ปณฺณาย ทุพฺพธักรเณ วิวิจฺเจว กาเมหิ
วิวิจฺจ อกฺกฺสเถหิ ชมฺเมหิ สฺวิตกฺกัំ สฺวิจาร์ วิเวกัំ ปิตีสุขัំ ปจฺมี
ฌานัំ อุปสํมปชฺช วิหริติ วิตกฺกวิจารานัំ วุปรํมา อชฺฌตฺตํ
สํมปฺสํทณัំ เจตโส เอโกทิกาวํ อวิตกฺกัំ อวิจาร์ สํมาชิขัំ ปิตีสุขัំ
ทฺติยัំ ฌานัំ อุปสํมปชฺช วิหริติ ปิติยา จ วิราคา ๑ เป ๑ ตติยัំ
ฌานัំ อุปสํมปชฺช วิหริติ สฺขสฺส จ ปหานา ๑ เป ๑ จตุตฺถํ
ฌานัំ อุปสํมปชฺช วิหริติ ๑ โส เหวํ สํมาหิเต จิตฺเต ปริสฺสุทฺเท
ปรีโยทาเต อนงฺคเณ วิคตฺวูปกฺกิเตสฺส มุทฺตญฺเเต กมฺมณิเย จิเต
อานเณชฺชปฺปตฺเต ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติณานาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ๑
โส อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสรติ เสงฺขยถัถํ เอกมฺมี ชาตึ
เทวมฺมี ชาติโย ๑ เป ๑ อิติ สํการัํ สํอฺพุทฺธสฺส อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ
อนุสฺสรติ ๑ โส เหวํ สํมาหิเต จิตฺเต ปริสฺสุทฺเท ปรีโยทาเต
อนงฺคเณ วิคตฺวูปกฺกิเตสฺส มุทฺตญฺเเต กมฺมณิเย จิเต อานเณชฺชปฺปตฺเต
สฺตฺตณัំ จุตฺตปฺปาทณานาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ๑ โส ทิพฺเพเน
จกฺขณา วิสฺสุทฺเธเน อตฺติกฺกนฺตมานุสฺสเกเน สฺตฺเต ปสฺสํติ จวฺมานเ
อูปปชฺชมาเน ทึเน ปณฺเฑเต สฺวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สฺสคเต ทฺตฺตคเต
๑ เป ๑ ยถากมฺมูปคเต สฺตฺเต ปชานาติ ๑ โส เหวํ สํมาหิเต
จิตฺเต ปริสฺสุทฺเท ปรีโยทาเต อนงฺคเณ วิคตฺวูปกฺกิเตสฺส มุทฺตญฺเเต
กมฺมณิเย จิเต อานเณชฺชปฺปตฺเต อาสวณัំ ชยณานาย จิตฺตํ
อภินินฺนาเมติ ๑ โส อิทํ ทฺตฺตชฺชติ ยถาภูตํ ปชานาติ ๑ เป ๑

๑๒๕] คหปติวคฺคสฺส อปณฺณกสฺสฺสฺส ปาณฺเปตฺตฺรณคคตฺตา ๑๒๖

อัย อาสวณิโรชคามินิ ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ คสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
ชานโต เอวํ ปสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส จิตฺตํ วิมฺมจฺจติ ภวาสวณิ
จิตฺตํ วิมฺมจฺจติ อวิชฺชาสวณิ จิตฺตํ วิมฺมจฺจติ วิมุตฺตสฺสฺสฺส วิมุตฺต-
มิตฺติ ฌานํ โหติ ชีณว ชาติ วุสฺสํ พุทฺธมจฺจริยํ กตํ ภรณียํ
นาปรํ อิตฺถตฺตฺตาชาติ ปชานาติ อัย วุจฺจติ คหปตโย ปุคฺคโต
เนวตฺตนฺตโย นาคตฺตปรีตาปนาโนโยคฺมณฺญตฺโต น ปฺรนฺตโย น ปฺร-
ปรีตาปนาโนโยคฺมณฺญตฺโต โส อนตฺตนฺตโย อปฺรนฺตโย ทิฏฺฐเจว
สมฺมุเน นิจฺจนาโต นิพฺพุโต สํตํภูโต สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส พุทฺธมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺม
วิหฺรตฺตํ ๑

[๑๒๕] เอวํ วุคฺคเต สํเสยฺยกา พุทฺธมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺมฺม คคฺคณฺตํ
เอตทวโจ อภิกฺกณฺตํ โภ โคตมฺ อภิกฺกณฺตํ โภ โคตมฺ เสยฺยถาปํ
โภ โคตมฺ นิกฺกขฺชิตํ วา อุกฺกขฺชเยยฺย ปฏิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย
มฺม
จกฺขฺม
ปรียาเยน สมฺโม ปกาสิโต เอเต มยํ ภวณฺตํ โคตมํ สฺรณํ
คจฺจณาม สมฺมณฺจ ภิกฺขุสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส อฺปาสเก โน ภวํ โคตโม
ชาเรตุ อชฺชตคฺคเต ปาณฺเปเต สฺรณํคคเตติ ๑

อปณฺณกสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส นิฏฺฐิตํ ทสฺมํ ๑

คหปติวคฺคโต ปจฺจโม ๑

ตตํ วคตํ อุตานํ
 กนฺทนาครสํวโร โปตติโย บุน ชํวกฺกจฺโจ
 อูปาทิตโม ตถา กุกฺกุโร อภโย
 พหุเวทนีโยปี จ อปณฺณกตาสโม
 ปสโม ปวโร วคฺโค จ ฯ

ภิกขุขุวัโค

จุพราหุโลวาทสุตฺตํ

[๓๒๕] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมํ ภควา ราชคเห วิหริตี
เวพฺพเน กถนฺตกนิวาเป ฯ เตเน โห ปน สมฺเยน อายสฺมา
ราหุโล อมฺพตฺตจิกายํ วิหริตี ฯ อถ โห ภควา สํยณฺหสมํ
ปฏิสตฺถานา วุฏฺฐิจิโต เยเน อมฺพตฺตจิกา เยนายสฺมา ราหุโล
เตนุปลงฺกมิ ฯ อตฺถสํ โห อายสฺมา ราหุโล ภควนฺตํ ทูโรโคว
อาคจฺจนฺตํ ทิสฺวาน อาสํ ปณฺณเปสิ อุตฺถนฺจ ปาทานํ ฯ
นิสฺสีทิ ภควา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสฺซชฺช ปาทะ ปกฺขาละสิ ฯ
อายสฺมาปိ โห ราหุโล ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีทิ ฯ

[๓๒๖] อถ โห ภควา ปรีตํ อุตฺถาวเสถํ อุตฺถารานะ
ชเปตฺวา อายสฺมนฺตํ ราหุโล อามนฺเตสิ ปสฺสัสสี โน ตวํ ราหุโล
อิมํ ปรีตํ อุตฺถาวเสถํ อุตฺถารานะ ชบีตฺตนิ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ เอวํ
ปรีตํ โห ราหุโล เตสํ สํมณฺญํ เยสํ นตฺติ สมนฺตานุสาธาเท
ตชฺชาตี ฯ อถ โห ภควา ตํ ปรีตํ อุตฺถาวเสถํ นตฺตเตตฺวา
อายสฺมนฺตํ ราหุโล อามนฺเตสิ ปสฺสัสสี โน ตวํ ราหุโล อิมํ ปรีตํ
อุตฺถาวเสถํ นตฺตचितฺตนิ ฯ เอวํ ภนฺเต ฯ เอวํ นตฺตचितฺตํ โห ราหุโล
เตสํ สํมณฺญํ เยสํ นตฺติ สมนฺตานุสาธาเท ตชฺชาตี ฯ อถ โห

๓๒๔ สุตตฺถนคปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๓๒๗

ภควา ตํ อุตฺถกาชานํ นิกฺกฺกฺขชิตฺวา อายสฺมนตํ ราชุถํ อามนฺเตสึ
ปสฺสสฺสึ โน ตวํ ราชุถ อิมํ อุตฺถกาชานํ นิกฺกฺกฺขชิตฺวา ๑ เอวํ
ภนฺเต ๑ เอวํ นิกฺกฺกฺขชิตํ ๒ ราชุถ เตสํ สามณฺณํ ยេสํ นตฺถิ
สํปฺปชานมฺุสํวาทเต อชฺชชาติ ๑ อถ ๒ ภควา ตํ อุตฺถกาชานํ
อูกฺกฺกฺขชิตฺวา อายสฺมนตํ ราชุถํ อามนฺเตสึ ปสฺสสฺสึ โน ตวํ
ราชุถ อิมํ อุตฺถกาชานํ วิตฺตํเยว ตฺถจฺจนฺตํ ๑ เอวํ ภนฺเต ๑ เอวํ
วิตฺตํ ตฺถจฺจนํ ๒ ราชุถ เตสํ สามณฺณํ ยេสํ นตฺถิ สํปฺปชาน-
มฺุสํวาทเต อชฺชชาติ ๑

[๓๒๗] เถยฺยถาปํ ราชุถ รมฺโฆ นาคโ อัสสาทนฺโต อูรพฺพหฺวา-
ภิชฺชาโต สงฺคามาวจโร โส สงฺคามคโต ปฺริเมหิยํ ปาทฺเหทํ กมฺมํ
กโรติ ปจฺฉิเมหิยํ ปาทฺเหทํ กมฺมํ กโรติ ปฺริเมหิยํ กายเณ กมฺมํ
กโรติ ปจฺฉิเมหิยํ กายเณ กมฺมํ กโรติ สัสเสนํ กมฺมํ กโรติ
กณฺเณหิยํ กมฺมํ กโรติ ทนฺเตหิยํ กมฺมํ กโรติ นงฺคุญฺเชนํ
กมฺมํ กโรติ รกฺขเตว โสณฺทํ ๑ ตตฺถ หตฺถาโรหสฺสํ เอวํ
โหติ อยํ ๒ รมฺโฆ นาคโ อัสสาทนฺโต อูรพฺพหฺวาภิชฺชาโต
สงฺคามาวจโร สงฺคามคโต ปฺริเมหิยํ ปาทฺเหทํ กมฺมํ กโรติ ปจฺฉิเมหิยํ
ปาทฺเหทํ กมฺมํ กโรติ ปฺริเมหิยํ กายเณ กมฺมํ กโรติ ปจฺฉิเมหิยํ
กายเณ กมฺมํ กโรติ สัสเสนํ กมฺมํ กโรติ กณฺเณหิยํ กมฺมํ
กโรติ ทนฺเตหิยํ กมฺมํ กโรติ นงฺคุญฺเชนํ กมฺมํ กโรติ รกฺขเตว

๓ ส. ย. อูรพฺพหฺวาภิชฺชาโต ๑

๓๒๗] ภิกขุขุคคัสส จุพราหุโถวาทสฺส เต อาทาสฺมา ๓๒๘

โสณํ อปริจฺจตํ ไช รมฺโง นาคสฺส ชฺวีตฺนติ ฯ ยโต ไช
ราหุต รมฺโง นาคอ อัสสาทฺนโต อรุพฺพหฺวาทิชาโต สงฺคามาวจโร
สงฺคามคโต ปุริเมหิํ ปาทะหิ กมฺมํ กโรติ ปจฺจิเมหิํ ปาทะหิ
กมฺมํ กโรติ ฯ เป ฯ นงฺคุญฺเชนํ กมฺมํ กโรติ โสณฺทายํ
กมฺมํ กโรติ ฯ ตตฺถ หตฺถาโรหสฺส เอวํ โหติ อยฺเม ไช
รมฺโง นาคอ อัสสาทฺนโต อรุพฺพหฺวาทิชาโต สงฺคามาวจโร สงฺคาม-
คโต ปุริเมหิํ ปาทะหิ กมฺมํ กโรติ ปจฺจิเมหิํ ปาทะหิ กมฺมํ
กโรติ ปุริเมหิํ กายะน กมฺมํ กโรติ ปจฺจิเมหิํ กายะน กมฺมํ
กโรติ สฺสํเนหิ กมฺมํ กโรติ กณฺเณหิ กมฺมํ กโรติ ทนฺเตหิ
กมฺมํ กโรติ นงฺคุญฺเชนํ กมฺมํ กโรติ โสณฺทายํ กมฺมํ
กโรติ ปริจฺจตํ ไช รมฺโง นาคสฺส ชฺวีตํ นตฺถิทานิ กิณฺจ
รมฺโง นาคสฺส อกรรมฺยนฺติ ฯ เอวเมว ไช ราหุต ยสฺสํสฺสจ
สมฺปชานมฺมํสาวาเท นตฺถิ ตชฺชา นาทํ ตสฺส กิณฺจ ปาปํ กมฺมํ
อกรรมฺยนฺติ วทามิ ฯ ตสฺมาตฺถิ เต ราหุต หสฺสํปํ น มฺสา
ภณิสฺสํมํติ เอวเมว เต ราหุต สิกฺขิตพฺพํ ฯ

[๓๒๘] ตํ กิ มณฺเณสิ ราหุต กิमतฺถิโย อาทาสฺมาติ ฯ
ปจฺจเวกฺขิตฺวา โภจเนติ ฯ เอวเมว ไช ราหุต ปจฺจเวกฺขิตฺวา
ปจฺจเวกฺขิตฺวา กายะน กมฺมํ กตพฺพํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปจฺจเวกฺขิตฺวา
วาจา ย กมฺมํ กตพฺพํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปจฺจเวกฺขิตฺวา มนสา
กมฺมํ กตพฺพํ ฯ

๑๒๖ สุตตนิคคปิฏก มชฺฌิมนิกายสุต มชฺฌิมปณฺณาสกั [๑๒๘

[๑๒๘] ยเทว ตฺวํ ราชุตฺถ กาเยน กมฺมํ กตฺตฺวาโม อโหสิ
ตเทว เต กาเยกมฺมํ ปจฺจุเวกฺขิตพฺพํ ยนฺนุ โข อหํ อิทํ กาเยน
กมฺมํ กตฺตฺวาโม อิทํ เม กาเยกมฺมํ อตฺตพฺยาพาทายมី ลํวตฺเตยฺย
ปรพฺยาพาทายมី ลํวตฺเตยฺย อุกฺกยพฺยาพาทายมី ลํวตฺเตยฺย อุกฺกตํ
อิทํ กาเยกมฺมํ ทฺวชฺชทฺวรํ ทฺวชฺชวิปាកนฺติ ฯ ๑ สเจ ตฺวํ ราชุตฺถ
ปจฺจุเวกฺขมาโน เอวํ ชาเนยฺยาสี ยํ โข อหํ อิทํ กาเยน
กมฺมํ กตฺตฺวาโม อิทํ เม กาเยกมฺมํ อตฺตพฺยาพาทาย ลํวตฺเตยฺย
ปรพฺยาพาทาย ลํวตฺเตยฺย อุกฺกยพฺยาพาทาย ลํวตฺเตยฺย อุกฺกตํ
อิทํ กาเยกมฺมํ ทฺวชฺชทฺวรํ ทฺวชฺชวิปាកนฺติ เอวํ เต ราชุตฺถ กาเยน
กมฺมํ สสํกํ น กรณํมึ ฯ ๑ สเจ ปน ตฺวํ ราชุตฺถ ปจฺจุเวกฺขมาโน
เอวํ ชาเนยฺยาสี ยํ โข อหํ อิทํ กาเยน กมฺมํ กตฺตฺวาโม อิทํ
เม กาเยกมฺมํ เวนฺตพฺยาพาทายมី ลํวตฺเตยฺย น ปรพฺยาพาทายมీ
ลํวตฺเตยฺย น อุกฺกยพฺยาพาทายมీ ลํวตฺเตยฺย กุสฺสํ อิทํ กาเยกมฺมํ
สฺวทฺทวํ สฺวทฺทวิปាកนฺติ เอวํ เต ราชุตฺถ กาเยน กมฺมํ กรณํมึ ฯ
กโรนฺเตนํมึ เต ราชุตฺถ กาเยน กมฺมํ ตเทว เต กาเยกมฺมํ
ปจฺจุเวกฺขิตพฺพํ ยนฺนุ โข อหํ อิทํ กาเยน กมฺมํ กโรมึ อิทํ
เม กาเยกมฺมํ อตฺตพฺยาพาทายมី ลํวตฺตติ ปรพฺยาพาทายมీ ลํวตฺตติ
อุกฺกยพฺยาพาทายมీ ลํวตฺตติ อุกฺกตํ อิทํ กาเยกมฺมํ ทฺวชฺชทฺวรํ
ทฺวชฺชวิปាកนฺติ ฯ ๑ สเจ ตฺวํ ราชุตฺถ ปจฺจุเวกฺขมาโน เอวํ ชาเนยฺยาสี
ยํ โข อหํ อิทํ กาเยน กมฺมํ กโรมึ อิทํ เม กาเยกมฺมํ

อตฺตพฺยาพาทายมี ลํวตฺตติ พรพฺยาพาทายมี ลํวตฺตติ อุกฺกยพฺยา-
 พาทายมี ลํวตฺตติ อุกฺกตํ อิทํ กายกัมมํ ทฺกฺขทฺทํ ทฺกฺขวิปากนฺติ
 ปฏิสันฺนเรยฺยาสี ตํ วราหุเต เอวํ กายกัมมํ ๑ สเจ ปน ตํ
 วราหุเต ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชาเนยฺยาสี ยํ ไช อหํ อิทํ กาเยน
 กัมมํ กโรมิ อิทํ เม กายกัมมํ เนวตฺตพฺยาพาทายมี ลํวตฺตติ
 น พรพฺยาพาทายมี ลํวตฺตติ น อุกฺกยพฺยาพาทายมี ลํวตฺตติ อุกฺกตํ
 อิทํ กายกัมมํ ทฺกฺขทฺทํ ทฺกฺขวิปากนฺติ อนุปทฺทเชยฺยาสี ตํ วราหุเต
 เอวํ กายกัมมํ ๑ กตฺวามี เต วราหุเต กาเยน กัมมํ ตเทว
 เต กายกัมมํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพิ ยนฺน ไช อหํ อิทํ กาเยน
 กัมมํ อกาสิ อิทํ เม กายกัมมํ อตฺตพฺยาพาทายมี ลํวตฺตติ
 พรพฺยาพาทายมี ลํวตฺตติ อุกฺกยพฺยาพาทายมี ลํวตฺตติ อุกฺกตํ
 อิทํ กาเยน กัมมํ ทฺกฺขทฺทํ ทฺกฺขวิปากนฺติ ๑ สเจ ตํ วราหุเต
 ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชาเนยฺยาสี ยํ ไช อหํ อิทํ กายกัมมํ
 อกาสิ อิทํ เม กายกัมมํ อตฺตพฺยาพาทายมี ลํวตฺตติ พรพฺยา-
 พาทายมี ลํวตฺตติ อุกฺกยพฺยาพาทายมี ลํวตฺตติ อุกฺกตํ อิทํ กายกัมมํ
 ทฺกฺขทฺทํ ทฺกฺขวิปากนฺติ เอวํ เต วราหุเต กายกัมมํ สคฺคิ วา
 วิญฺญสฺส วา สพฺพรหมจาร์สฺส เทเสตพฺพิ วิวริตพฺพิ อุตฺตาคณฺเฑตพฺพิ
 เทเสตฺวา วิวริตฺวา อุตฺตาคณฺเฑตฺวา อายตี ลํวํ อปชฺชิตพฺพิ ๑
 สเจ ปน ตํ วราหุเต ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชาเนยฺยาสี ยํ ไช
 อหํ อิทํ กาเยน กัมมํ อกาสิ อิทํ เม กายกัมมํ เนวตฺตพฺยา-

พารายมี ลัทธิคติ น ปรพญาพารายมี ลัทธิคติ น อุภยพญาพารายมี
ลัทธิคติ กุศล อภิ กายกมัม สุตทรมย์ สุตวิปากนติ เตนว ตว
ราหุต ปิตปามุชเชน วิหเรยยาตี อโหระตคานลิกขี กุศลเตสุ รมเมสุ ฯ

[๓๓๐] ยเทว ตวํ ราชุส วาจาย กมฺมํ กตฺตกาโม อโหสิ
 ตเทว เต วัจจกมฺมํ ปจฺจุเวกฺขิตพฺพํ ยนฺนุ ไช อหํ อิทํ วาจาย
 กมฺมํ กตฺตกาโม อิทํ เม วัจจกมฺมํ อตฺตพฺยาพารายมี ลํวตฺเตยฺย
 ปรพฺยาพารายมี ลํวตฺเตยฺย อญฺยพฺยาพารายมี ลํวตฺเตยฺย อกฺุสฺสํ
 อิทํ วัจจกมฺมํ ทฺถทฺทํ ํ ทฺถทฺทวิปากนฺติ ฯ สํเจ ตวํ ราชุส
 ปจฺจุเกกฺขมาโน เอวํ ชาเนยฺยาสิ ยํ ไช อหํ อิทํ วาจาย
 กมฺมํ กตฺตกาโม อิทํ เม วัจจกมฺมํ อตฺตพฺยาพารายมี ลํวตฺเตยฺย
 ปรพฺยาพารายมี ลํวตฺเตยฺย อญฺยพฺยาพารายมี ลํวตฺเตยฺย อกฺุสฺสํ
 อิทํ วัจจกมฺมํ ทฺถทฺทํ ํ ทฺถทฺทวิปากนฺติ เอวรูปํ เต ราชุส วาจาย
 กมฺมํ สํสํกํ น กรณียํ ฯ สํเจ ปน ตวํ ราชุส ปจฺจุเกกฺขมาโน
 เอวํ ชาเนยฺยาสิ ยํ ไช อหํ อิทํ วาจาย กมฺมํ กตฺตกาโม
 อิทํ เม วัจจกมฺมํ เนวตฺตพฺยาพารายมี ลํวตฺเตยฺย น ปรพฺยา-
 พารายมี ลํวตฺเตยฺย น อญฺยพฺยาพารายมี ลํวตฺเตยฺย กุสฺสํ อิทํ
 วัจจกมฺมํ สฺสทฺทํ สฺสทฺทวิปากนฺติ เอวรูปํ เต ราชุส วาจาย กมฺมํ
 กรณียํ ฯ กโรนฺเตนมี เต ราชุส วาจาย กมฺมํ ตเทว เต
 วัจจกมฺมํ ปจฺจุเวกฺขิตพฺพํ ยนฺนุ ไช อหํ อิทํ วาจาย กมฺมํ
 กโรมิ อิทํ เม วัจจกมฺมํ อตฺตพฺยาพารายมี ลํวตฺตติ ปรพฺยา-

พายายี สํวตฺตติ อุกฺกยพฺยาพายายี สํวตฺตติ อุกฺกตํ อิทํ วจฺกมฺ
 ทุกฺกทฺทฺรํ ทุกฺกทฺวิปากนฺติ ฯ ๑ สฺเจ ตํ วาหุต ปจฺจเวกฺขมาโน
 เอวํ ชาเนยฺยาถิ ยํ ไช อหํ อิทํ วาจาย กมฺมํ กโรมิ อิทํ
 เม วจฺกมฺมํ อตฺตพฺยาพายายี สํวตฺตติ ปรพฺยาพายายี สํวตฺตติ
 อุกฺกยพฺยาพายายี สํวตฺตติ อุกฺกตํ อิทํ วจฺกมฺมํ ทุกฺกทฺทฺรํ ทุกฺก-
 ทฺวิปากนฺติ ปฏฺฐิถเรยฺยาถิ ตํ วาหุต เอวํ วจฺกมฺมํ ฯ ๑ สฺเจ
 ปน ตํ วาหุต ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชาเนยฺยาถิ ยํ ไช อหํ
 อิทํ วาจาย กมฺมํ กโรมิ อิทํ เม วจฺกมฺมํ เนวตฺตพฺยาพายายี
 สํวตฺตติ น ปรพฺยาพายายี สํวตฺตติ น อุกฺกยพฺยาพายายี สํวตฺตติ
 กุสฺสํ อิทํ วจฺกมฺมํ สฺสทฺทฺรํ สฺสทฺวิปากนฺติ อนฺนปทฺทฺเชยฺยาถิ ตํ
 วาหุต เอวํ วจฺกมฺมํ ฯ ๑ กตฺวาปิ เต วาหุต วาจาย กมฺมํ
 ตเทว เต วจฺกมฺมํ ปจฺจเวกฺขิตพฺพํ ยนฺนุ ไช อหํ อิทํ วาจาย
 กมฺมํ อกาถิ อิทํ เม วจฺกมฺมํ อตฺตพฺยาพายายี สํวตฺตติ
 ปรพฺยาพายายี สํวตฺตติ อุกฺกยพฺยาพายายี สํวตฺตติ อุกฺกตํ
 อิทํ วจฺกมฺมํ ทุกฺกทฺทฺรํ ทุกฺกทฺวิปากนฺติ ฯ ๑ สฺเจ ตํ วาหุต
 ปจฺจเวกฺขมาโน เอวํ ชาเนยฺยาถิ ยํ ไช อหํ อิทํ วาจาย
 กมฺมํ อกาถิ อิทํ เม วจฺกมฺมํ อตฺตพฺยาพายายี สํวตฺตติ
 ปรพฺยาพายายี สํวตฺตติ อุกฺกยพฺยาพายายี สํวตฺตติ อุกฺกตํ อิทํ
 วจฺกมฺมํ ทุกฺกทฺทฺรํ ทุกฺกทฺวิปากนฺติ เอวํ เต วาหุต วจฺกมฺมํ
 สฺสทฺถิ วา วิณฺณตฺส วา สฺพหฺมจาวฺรตฺส เทเสตฺทพฺพํ วิวริตฺทพฺพํ

อุตฺตทานักตพฺพํ เทเสตฺวา วิวริตฺวา อุตฺตทานักตฺวา อายตฺถิ สํวํ
 อปฺปชฺชิตพฺพํ ฯ ๑ สเจ ปน ตฺวํ ราชุตฺต ปจฺจุเวกฺขมาโน เอวํ
 ชาเนยฺยาสิ ยํ โข อหํ อิทํ วาจา ย มมํ อทาสิ อิทํ เม
 วจฺจํมมํ เวนฺนอุตฺตพฺยาพาชา ยํ สํวตฺตติ น ปรรพฺยาพาชา ยํ สํวตฺตติ
 น อุภยพฺยาพาชา ยํ สํวตฺตติ กุสฺสํ อิทํ วจฺจํมมํ สฺสทฺทฺธํ สฺส-
 วิปา กนฺติ เตเนว ตฺวํ ราชุตฺต ปิตีปามุสฺสเสน วิหเรยฺยาสิ อโห-
 รตฺตทานักตฺถิ กุสฺสเสสฺสํ รมเมสฺส ฯ

[๓๓๓] ยเทว ตฺวํ ราชุตฺต มนสา มมํ กตฺตกาโม อโหสิ
 ตเทว เต มโนมมํ ปจฺจุเวกฺขิตพฺพํ ยนฺนุ โข อหํ อิทํ มนสา
 มมํ กตฺตกาโม อิทํ เม มโนมมํ อุตฺตพฺยาพาชา ยํ สํวตฺตเตยฺย
 ปรรพฺยาพาชา ยํ สํวตฺตเตยฺย อุภยพฺยาพาชา ยํ สํวตฺตเตยฺย อกุสฺสํ
 อิทํ มโนมมํ ทฺทฺทฺทฺทฺธํ ทฺทฺทฺทฺทฺธํ ๑ สเจ ตฺวํ ราชุตฺต
 ปจฺจุเวกฺขมาโน เอวํ ชาเนยฺยาสิ ยํ โข อหํ อิทํ มนสา มมํ
 กตฺตกาโม อิทํ เม มโนมมํ อุตฺตพฺยาพาชา ยํ สํวตฺตเตยฺย
 ปรรพฺยาพาชา ยํ สํวตฺตเตยฺย อุภยพฺยาพาชา ยํ สํวตฺตเตยฺย อกุสฺสํ
 อิทํ มโนมมํ ทฺทฺทฺทฺทฺธํ ทฺทฺทฺทฺทฺธํ เอวํ ตวํ ราชุตฺต มนสา
 มมํ สสํกํ น กรณียํ ๑ สเจ ปน ตฺวํ ราชุตฺต ปจฺจุเวกฺขมาโน
 เอวํ ชาเนยฺยาสิ ยํ โข อหํ อิทํ มนสา มมํ กตฺตกาโม
 อิทํ เม มโนมมํ เวนฺนอุตฺตพฺยาพาชา ยํ สํวตฺตเตยฺย น ปรรพฺยา-
 พาชา ยํ สํวตฺตเตยฺย น อุภยพฺยาพาชา ยํ สํวตฺตเตยฺย กุสฺสํ อิทํ

〔 卷 八 〕

ยัม ไช อหัม อิทัม มนสา กมัม อกาสิ อิทัม เม มโนกมัม
 อตตพฺยาพารายมี ลัมตตติ ปรพฺยาพารายมี ลัมตตติ อุกฺกพฺยา-
 พารายมี ลัมตตติ อุกฺกตัม อิทัม มโนกมัม ทุกฺขทฺรยํ ทุกฺขวิปากกนฺติ
 เอรุเป ปน เต วาหุต มโนกมฺเม อฏฺฐยิตพฺพํ หรยิตพฺพํ
 ชิกฺขณิตพฺพํ อฏฺฐยิตฺวา หรยิตฺวา ชิกฺขณิตฺวา อายตํ ลัม
 อาปชฺชิตพฺพํ ฯ สเจ ปน ตํ วาหุต ปจฺจเวจฺจมาโน เอรุ
 ษานเยยาสี ยัม ไช อหัม อิทัม มนสา กมัม อกาสิ อิทัม เม
 มโนกมัม เวนตตพฺยาพารายมี ลัมตตติ น ปรพฺยาพารายมี ลัมตตติ
 น อุกฺกพฺยาพารายมี ลัมตตติ กุสฺสํ อิทัม มโนกมัม สฺสทฺรยํ
 สฺสทฺวิปากกนฺติ เตเนว ตํ วาหุต ปิติปามุชฺเชน วิหเรยยาสี
 อโหรรตฺตานูลิเกขฺหิ กุสฺสเถสุ รมฺเมสุ ฯ

[๓๓๒] เย หิ เกจิ วาหุต อตฺตมทฺชานํ สมณฺหา วา พุราหุมนฺนา
 วา กายกมฺมํ ปริโสธฺเรตฺถํ วจฺจกมฺมํ ปริโสธฺเรตฺถํ มโนกมฺมํ ปริโสธฺเรตฺถํ
 ตํพฺเพ เต เอวเมว ปจฺจุเวกฺขิตฺตา ปจฺจุเวกฺขิตฺตา กายกมฺมํ
 ปริโสธฺเรตฺถํ ปจฺจุเวกฺขิตฺตา ปจฺจุเวกฺขิตฺตา วจฺจกมฺมํ ปริโสธฺเรตฺถํ
 ปจฺจุเวกฺขิตฺตา ปจฺจุเวกฺขิตฺตา มโนกมฺมํ ปริโสธฺเรตฺถํ ฯ เยปิ หิ
 เกจิ วาหุต อนาคตมทฺชานํ สมณฺหา วา พุราหุมนฺนา วา กาย-
 กมฺมํ ปริโสธฺเรตฺถสํหติ วจฺจกมฺมํ ปริโสธฺเรตฺถสํหติ มโนกมฺมํ ปริโส-
 ธฺเรตฺถสํหติ ตํพฺเพ เต เอวเมว ปจฺจุเวกฺขิตฺตา ปจฺจุเวกฺขิตฺตา
 กายกมฺมํ ปริโสธฺเรตฺถสํหติ ปจฺจุเวกฺขิตฺตา ปจฺจุเวกฺขิตฺตา วจฺจกมฺมํ

๓๗๒] ภิกขุวคฺคสุตฺต จูฬราหุโลวาทสุตฺตเต กมฺมตฺตยปริโสธนํ ๓๓๓

ปริโสเธตฺตฺสนฺติ ปรจุเวกฺขิตฺตฺวา ปรจุเวกฺขิตฺตฺวา มโนกมฺมํ ปริโส-
เธตฺตฺสนฺติ ฯ เยปฺปี ทิ เกจิ ราหุตฺต เอตฺรทฺธิ สฺมณฺหา วา พุทฺธาหฺมณฺหา
วา กายกมฺมํ ปริโสเธนฺติ วจฺจกมฺมํ ปริโสเธนฺติ มโนกมฺมํ ปริโส-
เธนฺติ สฺพเพ เต เอวเมว ปรจุเวกฺขิตฺตฺวา ปรจุเวกฺขิตฺตฺวา กาย-
กมฺมํ ปริโสเธนฺติ ปรจุเวกฺขิตฺตฺวา ปรจุเวกฺขิตฺตฺวา วจฺจกมฺมํ ปริโส-
เธนฺติ ปรจุเวกฺขิตฺตฺวา ปรจุเวกฺขิตฺตฺวา มโนกมฺมํ ปริโสเธนฺติ ฯ
ตตฺตฺมาตฺติหฺ เต ราหุตฺต ปรจุเวกฺขิตฺตฺวา ปรจุเวกฺขิตฺตฺวา กายกมฺมํ
ปริโสเธตฺตฺสํมิ ปรจุเวกฺขิตฺตฺวา ปรจุเวกฺขิตฺตฺวา วจฺจกมฺมํ ปริโสเธตฺตฺสํมิ
ปรจุเวกฺขิตฺตฺวา ปรจุเวกฺขิตฺตฺวา มโนกมฺมํ ปริโสเธตฺตฺสํมิตฺติ เอวณฺทฺธิ
เต ราหุตฺต สิกฺขิตฺตพฺพนฺติ ฯ

อิตฺมโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺสุมา ราหุโต ภควโต
ภาสิตํ อภินนฺทิตฺติ ฯ

จูฬราหุโลวาทสุตฺตํ นิยุจิตํ ปจฺฉํ ฯ

มหาราหุโลวาทสุตฺตํ

[๓๓๓] เอมเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สāvคฺคิยํ วิหริติ
 เขตฺวเน อนาถปิตฺตํ สุตํ อารามे ๑ อถ โห ภควา ปุพฺพพณฺหสมยํ
 นิวาเสตฺวา ปตฺตจฺจวมาทาย สāvคฺคิ ปิตฺตํ ปาจิตฺติ ๑ อายสฺมา
 โห ราหุโล ปุพฺพพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจฺจวมาทาย ภควนฺตํ
 ปิฏฺฐิโก ปิฏฺฐิโก อหฺนุหฺนํ ๑ อถ โห ภควา อปฺโลเกตฺวา
 อายสฺมนฺตํ ราหุํ อามนฺเตสิ ยงฺกิญฺจิ ราหุสฺส รุปํ อตฺตคานาคค-
 ปจฺจุปฺปนฺนํ อชฺชตฺตํ วา พหิทฺธา วา โอฬาริกํ วา สฺสุมํ วา
 ทินํ วา ปณฺตํ วา ยํ ทูเร สนฺติเก วา สฺสพฺมํ รุปํ เนตํ
 มม เนโสหฺมสมิ น เมโส อคฺคาคิ เอมเมตํ ยถาภูตํ สมฺมป-
 ปญฺญา ยทฺธจฺจุพฺพนํ ๑ รูปเมว นฺ โห ภควา รูปเมว นฺ โห
 สฺสคฺคาคิ ๑ รูปมฺยํ ราหุสฺส เวทนามิ ราหุสฺส สญฺญามิ ราหุสฺส
 สงฺขารามิ ราหุสฺส วิญฺญาณมฺยํ ราหุสฺสาคิ ๑

[๓๓๔] อถ โห อายสฺมา ราหุโล โก นุชฺช ภควตา
 สมฺมุชา โอวาเทเน โอวทิตฺวา คามํ ปิตฺตํ ปาจิตฺตํ คโต
 ปฏินิพฺพุตฺติวา อณฺณคฺคสมิ รุกฺขมฺมูเต นิสฺสํ ปตฺตงฺกํ อากฺขิตฺวา
 อจฺจุ กายํ ปณฺธิยาย ปริมุขํ สตฺติ อปฺยจฺเปตฺวา ๑ อทฺทสา โห
 อายสฺมา สāvคฺคิโก อายสฺมนฺตํ ราหุํ อณฺณคฺคสมิ รุกฺขมฺมูเต
 นิสฺสนํ ปตฺตงฺกํ อากฺขิตฺวา อจฺจุ กายํ ปณฺธิยาย ปริมุขํ สตฺติ

๓๓๖] ภิกขุชวคฺคสุตฺต มหาราหุโลวาทสุตฺเต ปณฺจสุ ทุตฺติยชาตุ ๓๓๕

อุปฏฺฐเปตฺวา ทิสฺสุวณ อายสฺสมนฺตํ ราหุํ อามนฺเตสฺси อานาปาน-
สํตี ราหุํ ภาวนํ ภาเวหิ อานาปานสํตี ราหุํ ภาวนา ภาวิตา
พหุตฺถกตา มหปฺปตฺตา โหติ มหานิสฺสํสาติ ฯ อถ โส อายสฺมา
ราหุโล ส่ายณฺหสฺมยํ ปฏิสฺสตุตฺตานา วุฏฺฐิจิโต เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ
อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาทเตตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสํตี ฯ เอกมฺนฺตํ
นิสฺสินโน โส อายสฺมา ราหุโล ภควนฺตํ เขตฺตโวจฺจ กถํ ภาวิตา
นุ โส ภาเน อานาปานสํตี กถํ พหุตฺถกตา มหปฺปตฺตา โหติ
มหานิสฺสํสาติ ฯ

[๓๓๕] ยงฺกิญฺจิ ราหุํ ฐปฺเป อชฺฌตฺตํ ปจฺจตฺตํ กกฺขฬํ ชริคํ
อุปาทินฺนํ เสยฺยถํ เกสา โถมา นชา ทนฺตา ตโจ มถฺ
นฺหารุ อฏฺฐี อฏฺฐิมิณฺชํ วฏฺกํ หทยํ ยกนํ กิโถมกํ ปีฬกํ ปปฺผาถํ
อนฺตํ อนฺตคฺคณฺ อุตฺตริยํ กวีสํ ยํ วา ปณฺณณฺมปฺเป กิญฺจิ อชฺฌตฺตํ
ปจฺจตฺตํ กกฺขฬํ ชริคํ อุปาทินฺนํ อยํ วุจฺจติ ราหุํ อชฺฌตฺติกา
ปจฺจวฺชาตุ ฯ ยถา เจว โส ปณฺ อชฺฌตฺติกา ปจฺจวฺชาตุ ยถา จ
พาหิรา ปจฺจวฺชาตุ ปจฺจวฺชาตุเรเวสา ฯ ตํ เนตํ มม เนโสหฺมสฺมิ
น เมโส อตฺตตาติ เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปณฺณาย ทฏฺฐพฺพํ ฯ
เอวเมตํ ยถาภูตํ สมฺมปฺปณฺณาย ทิสฺสุวา ปจฺจวฺชาตุยา นิพฺพิณฺทติ
ปจฺจวฺชาตุยา จิตฺตํ วิราเชติ ฯ

[๓๓๖] กตมา จ ราหุํ อาโปชาตุ อาโปชาตุ สียา
อชฺฌตฺติกา สียา พาหิรา ฯ กตมา จ ราหุํ อชฺฌตฺติกา

๓๓๖ ศุคฺคตฺตบิฏฺเฏ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกั [๓๓๗

อาโปชาตุ ยั อชฺฌตฺตํ ปจฺจุตฺตํ อาโป อาโปคตํ อฺปาทินฺนํ
เสยฺยถักํ บิฏฺถํ เสมํหํ ปุพฺโพ โถหิตํ เสโท เมโท อสฺสํ วสา
เชโฬ สึจฺจานิคา ตถิกา มุคฺตํ ยั วา ปนฺณณมฺมํ กิณฺจิ
อชฺฌตฺตํ ปจฺจุตฺตํ อาโป อาโปคตํ อฺปาทินฺนํ อຍံ သုဒ္ဓတ္တိ
ဘာဟုတ အဇ္ဈတုတ္တိကာ အာပိဇာတု ဘ ယာ ဧဝ ဧ ဟိ ပန အဇ္ဈတုတ္တိကာ
အာပိဇာတု ယာ ခ ဟာဟိဘာ အာပိဇာတု အာပိဇာတုဘေဝေသာ ဘ တံ
ဏေံ မမ ခေါ်ဟမ္မဒ္ဓမ္မိ န ခေါ်ဟ ဝတုတတိ ဧဝမေတံ ယဏာဂ္ဂုတံ
ဓမ္မပုပ္ဖဏယာ ဟူဇ္ဈနုပ္ပံ ဘ ဧဝမေတံ ယဏာဂ္ဂုတံ ဓမ္မပုပ္ဖဏယာ
တိဓုသာ အာပိဇာတုယာ နိပ္ပုပ္ဖနုပ္ပတိ အာပိဇာတုယာ ခိဓုတံ ဝိဘာဗေတိ ဘ

[๓๓๗] ဂတမာ ခ ဘာဟုတ တေဇာဇာတု တေဇာဇာတု ဇိယာ
အဇ္ဈတုတ္တိကာ ဇိယာ ဟာဟိဘာ ဘ ဂတမာ ခ ဘာဟုတ အဇ္ဈတုတ္တိကာ တေဇာဇာတု
ယံ အဇ္ဈတုတ္တံ ပညတ္တုတံ တေဇာ တေဇာတံ အ္ပါတိနုဏ် ဓေယုဇ္ဈိတံ ယေ
ခ နုဏ်တပတိ ယေ ခ နိဗ္ဗတိ ယေ ခ ပရိဘုဏ်တိ ယေ ခ ဝတိတံ
ပိတံ ဘာယိတံ ဓာယိတံ ဓမ္မမာ ပရိဏာမံ နုဇ္ဈတိ ယံ ဝာ ပနာဏာဏမ္မိ
ကိဏ္ဍိ အဇ္ဈတုတ္တံ ပညတ္တုတံ တေဇာ တေဇာတံ အ္ပါတိနုဏ် အຍံ သုဒ္ဓတ္တိ
ဘာဟုတ အဇ္ဈတုတ္တိကာ တေဇာဇာတု ဘ ယာ ဧဝ ဧ ဟိ ပန အဇ္ဈတုတ္တိကာ
တေဇာဇာတု ယာ ခ ဟာဟိဘာ တေဇာဇာတု တေဇာဇာတုဘေဝေသာ ဘ တံ ဏေံ
မမ ခေါ်ဟမ္မဒ္ဓမ္မိ န ခေါ်ဟ ဝတုတတိ ဧဝမေတံ ယဏာဂ္ဂုတံ ဓမ္မပု-
ပ္ဖဏယာ ဟူဇ္ဈနုပ္ပံ ဘ ဧဝမေတံ ယဏာဂ္ဂုတံ ဓမ္မပုပ္ဖဏယာ တိဓုသာ
တေဇာဇာတုယာ နိပ္ပုပ္ဖနုပ္ပတိ တေဇာဇာတုယာ ခိဓုတံ ဝိဘာဗေတိ ဘ

๑๓๘] ภิภุชวคคตฺส มหาราหุໂถวาทສຸຕ ປນຸຈມຊາຕຸ ๑๓๗

[๑๓๘] กตมา จ ราหุต วาโยชาตุ วาโยชาตุ สียา
อชฺฌตฺติกา สียา พาทิรา ฯ กตมา จ ราหุต อชฺฌตฺติกา
วาโยชาตุ ยํ อชฺฌตฺตํ ปຈຈຕຸຕຸ ວາໂຍ ວາໂຍຄຕຸ ອຸປາທິນຸ໌
ເສຍຍຸຕຸທຸ ອຸທຸຂຈຸມາ ວາຕາ ອໂ໊ຄມາ ວາຕາ ກຸຈຸຈິສຍາ ວາຕາ
ໂກງຊສຍາ ວາຕາ ອຈຸຄມຈຸຄານຸສາວິໂນ ວາຕາ ອສຸສາໂສ ປສຸສາໂສ
ຍໍ ວາ ປນຸເນມປີ ກິມຈິ ອຊຸເນຕຸຕຸ ປຈຈຕຸຕຸ ວາໂຍ ວາໂຍຄຕຸ
ອຸປາທິນຸ໌ ອຍໍ ວຸຈຸຈຕິ ກາຮຸຕ ອຊຸເນຕຸຕິກາ ວາໂຍຊາຕຸ ຯ ຍາ ເຈວ
ໂ໊ ປນ ອຊຸເນຕຸຕິກາ ວາໂຍຊາຕຸ ຍາ ຈ ພາຫິຣາ ວາໂຍຊາຕຸ ວາໂຍ-
ຊາຕຸເວເສາ ຯ ຕໍ ເຕຕໍ ມມ ເນໂສໂຫມສຸມິ ນ ເນໂສ ອຕຸຕາຕິ
ເອວເມຕໍ ຍຄາກຸຕໍ ສໍມຸມປປນຸນາຍ ທຸງຊຸພຸພໍ ຯ ເອວເມຕໍ ຍຄາກຸຕໍ
ສໍມຸມປປນຸນາຍ ທິສຸວາ ວາໂຍຊາຕຸຍາ ນິພຸພິນຸທຕິ ວາໂຍຊາຕຸຍາ ຈິຕຸຕໍ
ວິຣາເຊຕິ ຯ

[๑๓๙] กตมา จ ราหุต อากาสชาตุ อากาสชาตุ สียา
อชฺฌตฺติกา สียา พาทิรา ฯ กตมา จ ราหุต อชฺฌตฺติกา
ອາກາສຈາຕຸ ຍໍ ອຊຸເນຕຸຕຸ ປຈຈຕຸຕຸ ອາກາສໍ ອາກາສຄຕຸ ອຸປາທິນຸ໌
ເສຍຍຸຕຸທຸ ກຸເນເຈຈຸຈິທຸ ນາສຈຸຈິທຸ ມຸທຸທຸວາວິ ເຢນ ຈ ອສິຕໍ
ປີຕໍ ຫາຍິຕໍ ສໍາຍິຕໍ ອຊຸໂຣຮຣຕິ ຍຕຸຄ ຈ ອສິຕໍ ປີຕໍ ຫາຍິຕໍ
ສໍາຍິຕໍ ສໍຕິກຸຊຕິ ເຢນ ຈ ອສິຕໍ ປີຕໍ ຫາຍິຕໍ ສໍາຍິຕໍ ອໂຣກາຄາ
ນິກຸຊມຕິ ຍໍ ວາ ປນຸເນມປີ ກິມຈິ ອຊຸເນຕຸຕຸ ປຈຈຕຸຕຸ ອາກາສໍ
ອາກາສຄຕຸ ອມໍ ອພຄຕຸ ວິວາວິ ວິວາວຄຕຸ ອສໍມຸມຸງຊໍ ມໍສໂຕເທເຕຫິ

๓๓๗ สุตฺตคฺคตฺตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกั [๓๔๐

อชฺฌตฺตํ อฺปาทินฺนํ อຍံ ဝုဇ္ဈတိ ရာဟုတ အစ္ဓမ္မတုတိကာ အာကာသဇာတု ဟ
ယာ ဧဝ ဩ ပန အစ္ဓမ္မတုတိကာ အာကာသဇာတု ယာ ဇ ဟာနိရာ အာကာသ-
ဇာတု အာကာသဇာတုဂေဝေသာ ဟံ တံ နေတံ မမ နေတံဟမ္မံမိ န မေတံ
အတုတတိ ဧဝမေတံ ယဇာဂ္ဂတံ နမ္မပပဏ္ဏဿ ဟန္တုဇ္ဈာနံ ဟံ ဧဝမေတံ
ယဇာဂ္ဂတံ နမ္မပပဏ္ဏဿ ဟိန္ဒဝာ အာကာသဇာတုယာ နိပ္ပုဗ္ဗိကတိ အာကာသ-
ဇာတုယာ ဇိတုတံ ဝိရာဇတိ ဟံ

[๓๔๐] ပဇာဝိသံ ရာဟုတ ဂာဝဏံ ဂာဝေဟိ ပဇာဝိသမ္ပဟိ တေ
ရာဟုတ ဂာဝဏံ ဂာဝယတိ အုပ္ပပဏ္ဏာ မနာပာမနာပာ ဓန္တံသာ ဇိတုတံ န
ပရိယာဟယ နန္တံသန္တိ ဟံ ဧယုယဇာနိ ရာဟုတ ပဇာဝိယာ နန္တံသန္တိ နိဂ္ဂစ္ဆန္တိ
အန္တံသန္တိ နိဂ္ဂစ္ဆန္တိ နန္တံသန္တိ နိဂ္ဂစ္ဆန္တိ မုတုကန္တံသန္တိ နိဂ္ဂစ္ဆန္တိ
ဧပကန္တံသန္တိ နိဂ္ဂစ္ဆန္တိ ပုပ္ဖကန္တံသန္တိ နိဂ္ဂစ္ဆန္တိ တေဟိကန္တံသန္တိ နိဂ္ဂစ္ဆ-
န္တိ န ဇ တေန ပဇာဝိ အတ္တုဗ္ဗိယတိ ဝာ ဟရယတိ ဝာ နိဂ္ဂုဇ္ဈတိ ဝာ
ဧဝမေဝ ဩ တုဝံ ရာဟုတ ပဇာဝိသံ ဂာဝဏံ ဂာဝေဟိ ပဇာဝိသမ္ပဟိ
တေ ရာဟုတ ဂာဝဏံ ဂာဝယတိ အုပ္ပပဏ္ဏာ မနာပာမနာပာ ဓန္တံသာ
ဇိတုတံ န ပရိယာဟယ နန္တံသန္တိ ဟံ

[๓๔၁] အာပိသံ ရာဟုတ ဂာဝဏံ ဂာဝေဟိ အာပိသမ္ပဟိ တေ
ရာဟုတ ဂာဝဏံ ဂာဝယတိ အုပ္ပပဏ္ဏာ မနာပာမနာပာ ဓန္တံသာ ဇိတုတံ
န ပရိယာဟယ နန္တံသန္တိ ဟံ ဧယုယဇာနိ ရာဟုတ အာပိသံ နန္တံသန္တိ
ဇာဝန္တိ အန္တံသန္တိ ဇာဝန္တိ နန္တံသန္တိ ဇာဝန္တိ မုတုကန္တံသန္တိ ဇာဝန္တိ
ဧပကန္တံသန္တိ ဇာဝန္တိ ပုပ္ဖကန္တံသန္တိ ဇာဝန္တိ တေဟိကန္တံသန္တိ ဇာဝန္တိ န

๓๔๓] ภิกขุวคฺคสฺส มหाराหุโลวาทสฺส เต วาโยสฺมา ภาวนา ๓๓๘

๑ เตน อาโป อฏฺฐยิตฺติ วา หรายติ วา ชิกฺขุจฺฉิตฺติ วา เอวเมว
โฆ ตฺवं ราหุสฺส อาโปสฺมํ ภาวนํ ภาวเหติ อาโปสฺมณฺหิ เต
ราหุสฺส ภาวนํ ภาวยโต อูปฺปนฺนา มนาปามนาปา ผสฺสสา จิตฺตํ
น ปริยาทาย จัสสํสฺสํ ๑

[๓๔๒] เตโฆสฺมํ ราหุสฺส ภาวนํ ภาวเหติ เตโฆสฺมณฺหิ เต
ราหุสฺส ภาวนํ ภาวยโต อูปฺปนฺนา มนาปามนาปา ผสฺสสา จิตฺตํ น
ปริยาทาย จัสสํสฺสํ ๑ เสยฺยถาปํ ราหุสฺส เตโฆ สฺสจิมฺบิ ทฺหิติ
อัสสจิมฺบิ ทฺหิติ กฺกุคคตมฺบิ ทฺหิติ มุตฺตคคตมฺบิ ทฺหิติ เขพคตมฺบิ
ทฺหิติ ปุพฺพคตมฺบิ ทฺหิติ โถหิตคคตมฺบิ ทฺหิติ น ๑ เตน เตโฆ
อฏฺฐยิตฺติ วา หรายติ วา ชิกฺขุจฺฉิตฺติ วา เอวเมว โฆ ตฺवं ราหุสฺส
เตโฆสฺมํ ภาวนํ ภาวเหติ เตโฆสฺมณฺหิ เต ราหุสฺส ภาวนํ ภาวยโต
อูปฺปนฺนา มนาปามนาปา ผสฺสสา จิตฺตํ น ปริยาทาย จัสสํสฺสํ ๑

[๓๔๓] วาโยสฺมํ ราหุสฺส ภาวนํ ภาวเหติ วาโยสฺมณฺหิ เต
ราหุสฺส ภาวนํ ภาวยโต อูปฺปนฺนา มนาปามนาปา ผสฺสสา จิตฺตํ น
ปริยาทาย จัสสํสฺสํ ๑ เสยฺยถาปํ ราหุสฺส วาโย สฺสจิมฺบิ อูปวายติ
อัสสจิมฺบิ อูปวายติ กฺกุคคตมฺบิ อูปวายติ มุตฺตคคตมฺบิ อูปวายติ
เขพคตมฺบิ อูปวายติ ปุพฺพคตมฺบิ อูปวายติ โถหิตคคตมฺบิ อูปวายติ
น ๑ เตน วาโย อฏฺฐยิตฺติ วา หรายติ วา ชิกฺขุจฺฉิตฺติ วา เอวเมว
โฆ ตฺवं ราหุสฺส วาโยสฺมํ ภาวนํ ภาวเหติ วาโยสฺมณฺหิ เต ราหุสฺส
ภาวนํ ภาวยโต อูปฺปนฺนา มนาปามนาปา ผสฺสสา จิตฺตํ น

๑๕๐ สุตตุนตฺถีฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๑๕๔

ปริยาทาย จสฺสํนฺติ ฯ

[๑๕๔] อากาสสํ ราชุถ ภาวนํ ภาเวหิ อากาสสํมณฺหิ เต
ราชุถ ภาวนํ ภาวยโต อุปฺปนฺนา มนาปามนาปา ผสฺสา จิตฺตํ
น ปริยาทาย จสฺสํนฺติ ฯ เสงฺฆณฺณํ ราชุถ อากาโส น กตฺถจ
ปติฏฺฐจฺโิโต เอวเมว โห ตวํ ราชุถ อากาสสํ ภาวนํ ภาเวหิ
อากาสสํมณฺหิ เต ราชุถ ภาวนํ ภาวยโต อุปฺปนฺนา มนาปา-
มนาปา ผสฺสา จิตฺตํ น ปริยาทาย จสฺสํนฺติ ฯ

[๑๕๕] เมตฺตํ ราชุถ ภาวนํ ภาเวหิ เมตฺตณฺหิ เต ราชุถ
ภาวนํ ภาวยโต โย พฺยาปาทो โส ปหิยสฺสํติ ฯ กรุณํ ราชุถ
ภาวนํ ภาเวหิ กรุณณฺหิ เต ราชุถ ภาวนํ ภาวยโต ยา วิเหสา
สา ปหิยสฺสํติ ฯ มุทิตํ ราชุถ ภาวนํ ภาเวหิ มุทิตณฺหิ เต
ราชุถ ภาวนํ ภาวยโต ยา อรติ สา ปหิยสฺสํติ ฯ อุเปกฺขํ
ราชุถ ภาวนํ ภาเวหิ อุเปกฺขณฺหิ เต ราชุถ ภาวนํ ภาวยโต
โย ปฏฺวิโ โส ปหิยสฺสํติ ฯ อสุภํ ราชุถ ภาวนํ ภาเวหิ
อสุภณฺหิ เต ราชุถ ภาวนํ ภาวยโต โย ราโค โส ปหิยสฺสํติ ฯ
อนิจุจฺฉณณฺณํ ราชุถ ภาวนํ ภาเวหิ อนิจุจฺฉณณฺณหิ เต ราชุถ
ภาวนํ ภาวยโต โย อสุมิมาโน โส ปหิยสฺสํติ ฯ

[๑๕๖] อานาปานสํตี ราชุถ ภาวนํ ภาเวหิ อานาปานสํตี
ราชุถ ภาวิตา พหุสํกตา มหปฺผลตา โหติ มหานิสํสา ฯ กถํ
ภาวิตา ฯ ราชุถ อานาปานสํตี กถํ พหุสํกตา มหปฺผลตา โหติ

จุพมาตุญโกยวาทสุตฺตํ

[๓๔๗] เอมฺเม สุตํ เอกํ สมํ ภควา สวตฺถิยํ วิหริตี
เซตวนเ อนาถมฺปิณฺฑิตํ อารามเ ๑ อถ โข อายสฺมโต มาตุญญ-
ปุตฺตํ รโหคตํ ปฏิสฺสณํ เอว เจตโส ปวิตฺตโก อุตฺปาทิ
ยานิมานิ ทิฏฺฐิกตานิ ภควตา อพฺยากตานิ จมฺปิตานิ ปฏิชฺชิตฺตานิ
สฺสโต โลโกติมี อสฺสโต โลโกติมี อนนฺตวา โลโกติมี
อนนฺตวา โลโกติมี ตํ ชฺวี ตํ สรรณํ อญฺญํ ชฺวี อญฺญํ
สรรณํ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณานิ น โหติ ตถาคโต
ปรมฺมรณานิ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณานิ
เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณานิ ตานิ เม
ภควา น พฺยากโรติ ยานิ เม ภควา น พฺยากโรติ ตมฺเม น
รฺจุจติ ตมฺเม นกฺขมติ โสํหํ ภควนฺตํ อุปสงฺกมิตฺวา เขตมฺตํ
ปฺจุณฺณิสํ สเจ เม ภควา พฺยากวิสฺสติ สฺสโต โลโกติ
วา ๑ เป ๑ เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณานิ วา
เขวหํ ภควติ พฺรหฺมจฺริยํ จวิสฺสามิ โน เจ ภควา พฺยากวิสฺสติ
สฺสโต โลโกติ วา อสฺสโต โลโกติ วา อนนฺตวา โลโกติ
วา อนนฺตวา โลโกติ วา ตํ ชฺวี ตํ สรรณํ วา อญฺญํ
ชฺวี อญฺญํ สรรณํ วา โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณานิ วา
น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณานิ วา โหติ จ น จ โหติ

๓๔๔ สุตตนะคัมภีรเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๓๔๘

ตถาคโต ปรมุจฺจนาคิ วา เหว โหติ น น โหติ ตถาคโต
ปรมุจฺจนาคิ วา เอวํ หิ สิกฺขํ ปจฺจุทฺถาย หีนา ยาวตฺตติสฺสํมัตติ ฯ

[๓๔๘] อถ ไช อายสฺมา มาตฺตงฺกุยปฺพุโต สํยณฺหสฺสมํ ปฏฺธิ-
สฺสตุตฺถา น วุชฺชจฺจิโต เย น ภควา เต นุปสงฺกมฺมิ อฺปสงฺกมฺมิตฺวา
ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺหํ นิสฺสีทิ ฯ เอกมฺหํ นิสฺสินฺโ โช
อายสฺมา มาตฺตงฺกุยปฺพุโต ภควนฺตํ เขตฺตวโจจ อึชฺช มยฺหํ ภนฺเต
วโรคฺคสฺสํ ปฏฺธิสฺสตุตฺถนฺสฺส เอวํ เจตฺโส ปรีวติ กโก อุกฺกปาติ ยานิ-
มานิ ทิฏฺฐิจิตฺตานิ ภควตา อพฺพยากฺตานิ จปฺปีตานิ ปฏฺธิกฺขิตฺตานิ
สฺสสฺสโต โถโกติมี อสฺสสฺสสฺสโต โถโกติมี อนนฺตวา โถโกติมี
อนนฺตวา โถโกติมี ตํ ชีวํ ตํ สรรณฺตึมี อญฺณํ ชีวํ อญฺณํ
สรรณฺตึมี โหติ ตถาคโต ปรมุจฺจนาคิมี น โหติ ตถาคโต
ปรมุจฺจนาคิมี โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมุจฺจนาคิมี
เหว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมุจฺจนาคิมี ตานิ เม
ภควา น พฺพยากโรติ ยานิ เม ภควา น พฺพยากโรติ ตมฺเม น
รฺจฺจติ ตมฺเม นกฺขมฺมิ โสหํ ภควนฺตํ อฺปสงฺกมฺมิตฺวา เขตฺตมฺคํ
ปจฺจุตฺตํมามิ สเจ ภควา พฺพยากโรสฺสติ สฺสสฺสโต โถโกติ วา
อสฺสสฺสสฺสโต โถโกติ วา อนนฺตวา โถโกติ วา อนนฺตวา โถโกติ
วา ตํ ชีวํ ตํ สรรณฺตึ วา อญฺณํ ชีวํ อญฺณํ สรรณฺตึ
วา โหติ ตถาคโต ปรมุจฺจนาคิ วา น โหติ ตถาคโต
ปรมุจฺจนาคิ วา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมุจฺจนาคิ

๓๔๘] ภิกขุชคฺคสฺส จูพมาตฺตโกยวาทสฺส เต ปวิตฺตกาโรจนํ ๓๔๕

วา เหว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมมรณาติ วา เอวาทํ
ภควติ พุทฺธมจฺริยํ จริสฺสํมี โน เจ เม ภควา พุยากริสฺสติ
สฺสสโต โตโกติ วา อสฺสสฺสโต โตโกติ วา ๑ เป ๑ เหว
โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมมรณาติ วา เอวาทํ สิกฺข
ปจฺจกฺขาย หิํนายวตฺติสฺสํมีติ ๑ สฺเจ ภควา ชานาติ สฺสสโต
โตโกติ สฺสสโต โตโกติ เม ภควา พุยากริตฺตุ สฺเจ ภควา
ชานาติ อสฺสสฺสโต โตโกติ อสฺสสฺสโต โตโกติ เม ภควา
พุยากริตฺตุ โน เจ ภควา ชานาติ สฺสสโต โตโกติ วา
อสฺสสฺสโต โตโกติ วา อชานโต โช ปน อปสฺสโต เอตเทว
อฺชกํ โหติ ยทิตํ น ชานามิ น ปสฺสํมีติ ๑ สฺเจ ภควา
ชานาติ อนนฺตวา โตโกติ อนนฺตวา โตโกติ เม ภควา พุยา-
กริตฺตุ สฺเจ ภควา ชานาติ อนนฺตวา โตโกติ อนนฺตวา
โตโกติ เม ภควา พุยากริตฺตุ โน เจ ภควา ชานาติ อนนฺตวา
โตโกติ วา อนนฺตวา โตโกติ วา อชานโต โช ปน อปสฺสโต
เอตเทว อฺชกํ โหติ ยทิตํ น ชานามิ น ปสฺสํมีติ ๑ สฺเจ ภควา
ชานาติ ตํ ชีวํ ตํ สรรนฺติ ตํ ชีวํ ตํ สรรนฺติ เม ภควา
พุยากริตฺตุ สฺเจ ภควา ชานาติ อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สรรนฺติ
อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สรรนฺติ เม ภควา พุยากริตฺตุ โน เจ ภควา
ชานาติ ตํ ชีวํ ตํ สรรนฺติ วา อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สรรนฺติ
วา อชานโต โช ปน อปสฺสโต เอตเทว อฺชกํ โหติ ยทิตํ

๓๔๖ สุกตบฏีฏเก มชฺฌิมนิกายสูตร มชฺฌิมปณฺณาสกั [๓๔๘

น ชานามิ น ปสฺสํมัตติ ฯ สเจ ภควา ชานาติ โหติ ตถาคโต
ปรมฺมมรณาติ โหติ ตถาคโต ปรมฺมมรณาติ เม ภควา พุยากรโรตุ
สเจ ภควา ชานาติ น โหติ ตถาคโต ปรมฺมมรณาติ น
โหติ ตถาคโต ปรมฺมมรณาติ เม ภควา พุยากรโรตุ โน เจ
ภควา ชานาติ โหติ ตถาคโต ปรมฺมมรณาติ วา น โหติ
ตถาคโต ปรมฺมมรณาติ วา อชานโต โช ปน อปสฺสโต
เอตเทว อชุกํ โหติ ยทิตํ น ชานามิ น ปสฺสํมัตติ ฯ สเจ
ภควา ชานาติ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมมรณาติ
โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมมรณาติ เม ภควา พุยา-
กรโรตุ สเจ ภควา ชานาติ เหนว โหติ น น โหติ ตถาคโต
ปรมฺมมรณาติ เหนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมมรณาติ
เม ภควา พุยากรโรตุ โน เจ ภควา ชานาติ โหติ จ น จ
โหติ ตถาคโต ปรมฺมมรณาติ วา เหนว โหติ น น โหติ
ตถาคโต ปรมฺมมรณาติ วา อชานโต โช ปน อปสฺสโต เอตเทว
อชุกํ โหติ ยทิตํ น ชานามิ น ปสฺสํมัตติ ฯ

[๓๔๘] กิณฺุ โช ตาหํ มาตฺถกฺขปฺปตฺต เอวํ อวจํ เอहि
ตฺวํ มาตฺถกฺขปฺปตฺต มยิ พุรฺหุมาจฺริยํ จร อหนฺเต พุยากรวิสฺสํมิ
สฺสโต โลโกติ วา อสฺสสฺสโต โลโกติ วา อนฺตฺวา โลโกติ
วา อนนฺตฺวา โลโกติ วา ตํ ชีวํ ตํ สรรนฺติ วา อญฺณํ
ชีวํ อญฺณํ สรรนฺติ วา โหติ ตถาคโต ปรมฺมมรณาติ วา น

๓๕๐] ภิกขุวคคัสส จูพมาตฺถโกยวาทสฺส เต สลฺลตวิทฺฐปมา ๓๕๗

โหติ ตถาคโต ปรมมรณาติ วา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต
ปรมมรณาติ วา เหว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมมรณาติ
วาติ ฯ โน เหตุ ฆนฺเต ฯ ตฺวํ วา ปน มํ เอวํ อจฺจ อหํ
ฆนฺเต ภควติ พุทฺธมจฺริยํ จริสฺสํสามิ ภควา เม พุยากริสฺสตี
สฺสสโต โถโกติ วา อสฺสสฺสโต โถโกติ วา อนนฺตวา โถโกติ
วา อนนฺตวา โถโกติ วา ตํ ชีวํ ตํ สรรนฺติ วา อญฺญํ
ชีวํ อญฺญํ สรรนฺติ วา โหติ ตถาคโต ปรมมรณาติ วา น
โหติ ตถาคโต ปรมมรณาติ วา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต
ปรมมรณาติ วา เหว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมมรณาติ
วาติ ฯ โน เหตุ ฆนฺเต ฯ อิติ กิร มาตฺถกฺขปฺปุตฺต เหวาหนฺตํ
วทามิ เอहि ตฺวํ มาตฺถกฺขปฺปุตฺต มยิ พุทฺธมจฺริยํ จร อหนฺเต
พุยากริสฺสํสามิ สฺสสโต โถโกติ วา อสฺสสฺสโต โถโกติ วา
ฯ เป ฯ เหว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมมรณาติ วาติ
นบี กิร ตฺวํ วเทสฺสิ อหํ ฆนฺเต ภควติ พุทฺธมจฺริยํ จริสฺสํสามิ
ภควา เม พุยากริสฺสตี สฺสสโต โถโกติ วา อสฺสสฺสโต โถโกติ
วา ฯ เป ฯ เหว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมมรณาติ
วาติ เอวํ สนฺเต โมฆปฺปิสฺส โก สนฺโต กํ ปจฺจจาทิขฺฐสฺสิ ฯ

[๓๕๐] โย ไซ มาตฺถกฺขปฺปุตฺต เอวํ วเทยฺย น ตาวาหํ
ภควติ พุทฺธมจฺริยํ จริสฺสํสามิ ยาว เม ภควา น พุยากริสฺสตี
สฺสสโต โถโกติ วา อสฺสสฺสโต โถโกติ วา ฯ เป ฯ โหติ จ

น จ โหติ ตถาคโต ปรมมรณาติ วา เหนว โหติ น น โหติ
 ตถาคโต ปรมมรณาติ วาติ อพฺยาภตเมว ตํ มาตฺตญฺญปฺปคฺค
 ตถาคเตน อสฺส อถ โข โส ปุคฺคโต กาทํ ภเรยฺย ฯ
 เสยฺยถาปึ มาตฺตญฺญปฺปคฺค ปุริโส สตฺเตน วิทฺโฆ อสฺส สวึเสน
 คาพฺพหปเลปนเนน ตสฺส มิตฺตามจฺจา ฌาตึสาโตหิตา ภิสฺสํกํ สตฺต-
 กคฺคํ อปฺปฏฺฐเปยฺยํ ฯ โส เอวํ วทေยฺย น ตาวาหํ อิมํ สตฺถํ
 อหริสฺสํสามิ ยาว น ตํ ปุริสํ ฆานามิ เยนมฺหิ วิทฺโฆ ขตฺติโย
 วา พฺราหฺมโณ วา เวสฺสโธ วา สุตฺโต วาติ ฯ โส เอวํ วทေยฺย
 น ตาวาหํ อิมํ สตฺถํ อหริสฺสํสามิ ยาว น ตํ ปุริสํ ฆานามิ
 เยนมฺหิ วิทฺโฆ เอวํนาโม เอวํโคคฺคโต อิติ วาติ ฯ โส เอวํ
 วทေยฺย น ตาวาหํ อิมํ สตฺถํ อหริสฺสํสามิ ยาว น ตํ ปุริสํ
 ฆานามิ เยนมฺหิ วิทฺโฆ ที่โส วา วสฺสโธ วา มชฺฌิโม วาติ ฯ
 โส เอวํ วทေยฺย น ตาวาหํ อิมํ สตฺถํ อหริสฺสํสามิ ยาว น
 ตํ ปุริสํ ฆานามิ เยนมฺหิ วิทฺโฆ กาโฬ วา สาลโม วา มจฺจุจฺจุถฺวํ
 วาติ ฯ โส เอวํ วทေยฺย น ตาวาหํ อิมํ สตฺถํ อหริสฺสํสามิ
 ยาว น ตํ ปุริสํ ฆานามิ เยนมฺหิ วิทฺโฆ อสฺสํสํมี คาเม วา
 นิคเม วา นคเร วาติ ฯ โส เอวํ วทေยฺย น ตาวาหํ อิมํ
 สตฺถํ อหริสฺสํสามิ ยาว น ตํ ฐนํ ฆานามิ เยนมฺหิ วิทฺโฆ
 ยถิ วา จาโป ยถิ วา โกทณฺโฑวาทิ ฯ โส เอวํ วทေยฺย น
 ตาวาหํ อิมํ สตฺถํ อหริสฺสํสามิ ยาว น ตํ ฐยิ ฆานามิ ยายมฺหิ

๓๕๐] ภิกขุขุคคตัสส จูพมาตุงโกยวาทตตเต สลตตวิทฐปมา ๓๕๑

วิทฺโธ ยถิ วา อกฺกตฺส ยถิ วา สณฺขตฺส ยถิ วา นฺหารุตฺส
ยถิ วา มรฺวาย ยถิ วา ชฺรปณฺณินฺติ ๑ โส เอวํ วทฺเขย
น ตาวาหํ อิมํ สลตฺถํ อหริสฺสํมี ยาว น ตํ กณฺหํ ชานามิ
เยนฺมฺหิ วิทฺโธ ยถิ วา คจฺฉํ ยถิ วา โรปฺมณฺติ ๑ โส เอวํ
วทฺเขย น ตาวาหํ อิมํ สลตฺถํ อหริสฺสํมี ยาว น ตํ กณฺหํ
ชานามิ เยนฺมฺหิ วิทฺโธ ยสฺส ปตฺเตหิ วาชิํ ยถิ วา คิซฺมตฺส
ยถิ วา กงฺขตฺส ยถิ วา กุตตตฺส ยถิ วา โมรตฺส ยถิ วา
สํกิตฺตหนฺนินฺติ ๑ โส เอวํ วทฺเขย น ตาวาหํ อิมํ สลตฺถํ
อหริสฺสํมี ยาว น ตํ กณฺหํ ชานามิ เยนฺมฺหิ วิทฺโธ ยสฺส
นฺหารุณา ปริกฺขิตฺตํ ยถิ วา ควตฺสํ ยถิ วา มหิสฺสํ ยถิ วา
โรรวตฺสํ ยถิ วา เสมฺหารตฺสํมี ๑ โส เอวํ วทฺเขย น
ตาวาหํ อิมํ สลตฺถํ อหริสฺสํมี ยาว น ตํ กณฺหํ ชานามิ
เยนฺมฺหิ วิทฺโธ ยถิ วา สลตฺถํ ยถิ วา ชฺรปํ ยถิ วา เวกณฺณํ^๑
ยถิ วา นารจํ ยถิ วา วจฺฉนฺตํ ยถิ วา กรวํรปตฺตณฺติ
อณฺเฏวตฺเตว ตํ มาตุงฺกยปฺตฺตเตน ปุริเสน อสฺสํ อถ โห
โส ปุริโส กาลํ กเรยฺย ๑ เอวเมว โห มาตุงฺกยปฺตฺตเตน โย เอวํ
วทฺเขย น ตาวาหํ ภกฺวติ พุรฺหมจฺฉริยํ จริสฺสํมี ยาว ตํ เม
ภกฺวา น พยาถริสฺสํมี สลตฺถโต โถโกติ วา อสฺสํสฺสํโต

๑ พ. เอวํ ๑ ส. ย. กจฺฉํ ๑ ๒ ส. ย. เอวํ ๑ พ. มิสฺสํ ๑

๓ ส. ย. เวกณฺหํ ๑

๑๕๐ ตุตตุนตมึฏเเก มชฺฌิมนิกายตฺถ มชฺฌิมปณฺณาสกั [๑๕๑

โตโกติ วา อนนฺตวา โตโกติ วา อนนฺตวา โตโกติ วา
คัม ชัวั คัม สรรนฺติ วา อณฺณ ชัวั อณฺณ สรรนฺติ วา โหติ
ตถาคโต ปรมมรณาติ วา น โหติ ตถาคโต ปรมมรณาติ
วา โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมมรณาติ วา เหน
โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมมรณาติ วาติ อพฺยาगतเมว
คัม มาตฺตงฺกุยปฺปุตฺต ตถาคเตน อตฺถ อถ ไซ โส ปุคฺคโต กาทํ
กเรยฺย ฯ

[๑๕๑] ตตฺถโต โตโกติ มาตฺตงฺกุยปฺปุตฺต ทิฏฺฐิจิยา ตติ พุทฺทม-
จริยวาโส อภิวิสฺสํสาติ เอวํ โน อตฺถตตฺถโต โตโกติ มาตฺตงฺกุย-
ปฺปุตฺต ทิฏฺฐิจิยา ตติ พุทฺทมจริยวาโส อภิวิสฺสํสาติ เอวมนฺนํ โน
ตตฺถโต โตโกติ มาตฺตงฺกุยปฺปุตฺต ทิฏฺฐิจิยา ตติ อตฺถตตฺถโต โตโกติ
วา ทิฏฺฐิจิยา ตติ อตฺถเถว ชาติ อตฺถิ ชฺรวา อตฺถิ มรณํ สํนฺติ
โสภปริเทวทฺทุกฺขโทมนสฺสํปายาสํ เยสํหํ ทิฏฺฐเชว ชฺมเม นิฆาตํ
ปณฺณเปมิ ฯ อนนฺตวา โตโกติ มาตฺตงฺกุยปฺปุตฺต ทิฏฺฐิจิยา ตติ พุทฺทม-
จริยวาโส อภิวิสฺสํสาติ เอวํ โน อนนฺตวา โตโกติ มาตฺตงฺกุย-
ปฺปุตฺต ทิฏฺฐิจิยา ตติ พุทฺทมจริยวาโส อภิวิสฺสํสาติ เอวมนฺนํ โน
อนนฺตวา โตโกติ มาตฺตงฺกุยปฺปุตฺต ทิฏฺฐิจิยา ตติ อนนฺตวา โตโกติ
วา ทิฏฺฐิจิยา ตติ อตฺถเถว ชาติ อตฺถิ ชฺรวา อตฺถิ มรณํ สํนฺติ
โสภปริเทวทฺทุกฺขโทมนสฺสํปายาสํ เยสํหํ ทิฏฺฐเชว ชฺมเม นิฆาตํ
ปณฺณเปมิ ฯ คัม ชัวั คัม สรรนฺติ มาตฺตงฺกุยปฺปุตฺต ทิฏฺฐิจิยา ตติ

๑๕๒] ภิกขุชวคคตัสส จูฬมาตุงโกยวาทสฺส เต อพฺยา กตฺตา ๑๕๓

พฺรหฺมจฺริยวาทสฺส อภิวิสฺสํสาติ เอวํ โน อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ
สํวรัณฺติ มาตุงกฺขปฺปตฺต ทิฏฺฐิจฺยา สติ พฺรหฺมจฺริยวาทสฺส อภิวิสฺสํสาติ
เอวมนฺปี โน ตํ ชีวํ ตํ สํวรัณฺติ มาตุงกฺขปฺปตฺต ทิฏฺฐิจฺยา สติ
อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สํวรัณฺติ วา ทิฏฺฐิจฺยา สติ อตฺตเถว ชาติ
ฯ เป ฯ นิฆาตํ ปณฺณเปมิ ฯ โหติ ตถาคโค ปรมฺมรณาคิ
มาตุงกฺขปฺปตฺต ทิฏฺฐิจฺยา สติ พฺรหฺมจฺริยวาทสฺส อภิวิสฺสํสาติ เอวํ
โน น โหติ ตถาคโค ปรมฺมรณาคิ มาตุงกฺขปฺปตฺต ทิฏฺฐิจฺยา
สติ พฺรหฺมจฺริยวาทสฺส อภิวิสฺสํสาติ เอวมนฺปี โน โหติ ตถาคโค
ปรมฺมรณาคิ มาตุงกฺขปฺปตฺต ทิฏฺฐิจฺยา สติ น โหติ ตถาคโค
ปรมฺมรณาคิ วา ทิฏฺฐิจฺยา สติ อตฺตเถว ชาติ ฯ เป ฯ เยสํหํ
ทิฏฺฐเชว ชมฺเม นิฆาตํ ปณฺณเปมิ ฯ โหติ จ น จ โหติ
ตถาคโค ปรมฺมรณาคิ มาตุงกฺขปฺปตฺต ทิฏฺฐิจฺยา สติ พฺรหฺมจฺริย-
วาทสฺส อภิวิสฺสํสาติ เอวํ โน เหนว โหติ น น โหติ ตถาคโค
ปรมฺมรณาคิ มาตุงกฺขปฺปตฺต ทิฏฺฐิจฺยา สติ พฺรหฺมจฺริยวาทสฺส อภิวิสฺสํสาติ
เอวมนฺปี โน โหติ จ น จ โหติ ตถาคโค ปรมฺมรณาคิ
มาตุงกฺขปฺปตฺต ทิฏฺฐิจฺยา สติ เหนว โหติ น น โหติ ตถาคโค
ปรมฺมรณาคิ วา ทิฏฺฐิจฺยา สติ อตฺตเถว ชาติ อตฺถิ ชฺรธา อตฺถิ
มรณํ สํนฺติ โสภ ปรีเทว ทฺถกฺข โทมนสฺสํ ปายาสํ เยสํหํ ทิฏฺฐเชว
ชมฺเม นิฆาตํ ปณฺณเปมิ ฯ

[๑๕๒] ตตฺถมาตฺถิ มาตุงกฺขปฺปตฺต อพฺยา กตฺตว จ เม อพฺยา-

๑๕๒ สุตตบทบิฏเฐ มชฺฌิมนิกายสูตร มชฺฌิมปณณาสกั [๑๕๒

กตโต ชาเวถ พุยากตณฺจ เม พุยากตโต ชาเวถ ฯ กิณฺจ
มาตุํภยปฺปุตฺต มยา อพฺยากตํ สัสสโต โถโกติ มาตุํภยปฺปุตฺต
มยา อพฺยากตํ อสัสสโต โถโกติ มาตุํภยปฺปุตฺต มยา อพฺยากตํ
อนนฺตวา โถโกติ มาตุํภยปฺปุตฺต มยา อพฺยากตํ อนนฺตวา โถโกติ
มาตุํภยปฺปุตฺต มยา อพฺยากตํ ตํ ชีวํ ตํ สรรนฺติ มยา อพฺยากตํ
อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สรรนฺติ มยา อพฺยากตํ โหติ ตถาคโค
ปรมฺมรณานิ มยา อพฺยากตํ น โหติ ตถาคโค ปรมฺมรณานิ
มยา อพฺยากตํ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโค ปรมฺมรณานิ
มยา อพฺยากตํ เหนว โหติ น น โหติ ตถาคโค ปรมฺมรณานิ
มยา อพฺยากตํ ฯ กสฺมา เจตํ มาตุํภยปฺปุตฺต มยา อพฺยากตํ
น เหนว มาตุํภยปฺปุตฺต อตฺตสณฺ्हิตํ นาทิพฺรหฺมจฺริยกํ น นิพฺพิทาย
น วิราคาย น นิโรธาย น อปฺปสํมาย น อภินฺนํมาย น สํมุโพธาย
น นิพฺพานาย สํวตฺตติ ตสฺมา ตํ มยา อพฺยากตํ ฯ กิณฺจ
มาตุํภยปฺปุตฺต มยา พุยากตํ อิทํ กุขฺชนฺติ มาตุํภยปฺปุตฺต มยา
พุยากตํ อยํ กุขฺชนฺตมฺหโยติ มยา พุยากตํ อยํ กุขฺชนฺติโรชติ
มยา พุยากตํ อยํ กุขฺชนฺติโรชคามินิ ปฏฺิปปทาติ มยา พุยากตํ ฯ
กสฺมา เจตํ มาตุํภยปฺปุตฺต มยา พุยากตํ เอตณฺ्हิ มาตุํภยปฺปุตฺต
อตฺตสณฺ्हิตํ เอตํ นาทิพฺรหฺมจฺริยกํ เอตํ นิพฺพิทาย วิราคาย
นิโรธาย อปฺปสํมาย อภินฺนํมาย สํมุโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตติ
ตสฺมา ตํ มยา พุยากตํ ฯ ตสฺมาติห มาตุํภยปฺปุตฺต อพฺยากตณฺจ

๓๕๒] ภิกขุคฤศส จูพมาตุงโกยวาทสฺสเด อพฺยาตตคา ๓๕๓

เม อพฺยาตโต ชาเรถ พฺยาตตญฺจ เม พฺยาตโต ชาเรถาติ ฯ

อิทมโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา มาตุงกฺขปฺปโต ภควโต
ภาสึคํ อภินนฺทิตี ฯ

จูพมาตุงโกยวาทสฺสคํ นิฏฺฐิตํ ตถียํ ฯ

มหามาสฺยโกยวาทสุตฺตํ

[๓๕๓] เหวมเม สฺมํ เถกํ สมยํ ภควา สํวคฺคิยํ วิหริติ
เชตฺวเน อนาถมีณฺทิกสฺส อารามे ฯ คคฺคร โห ภควา ภิกฺขุ
อามนฺเตสฺส ภิกฺขโวจิตฺติ ฯ ภาทฺตเคตฺติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจุสฺสํโส สฺมํ ฯ
ภควา เอตทโวจ ชาเรถ โน ตุมฺเห ภิกฺขเว มยา เทสิตานิ
ปณฺโฆรมุภาคิยานิ สณฺโฆชนานํติ ฯ เอวํ อุตฺตเค อายสฺมา มาตฺต-
กฺขยปฺตโต ภควนฺตํ เอตทโวจ อหํ โห ภาทฺเต ชาเรมิ ภควตา
เทสิตานิ ปณฺโฆรมุภาคิยานิ สณฺโฆชนานํติ ฯ ยถากถํ ปน ตวํ
มาตฺตกฺขยปฺตตฺตา ชาเรสฺมิ มยา เทสิตานิ ปณฺโฆรมุภาคิยานิ สณฺ-
โฆชนานํติ ฯ สกฺกายทฺธิจฺจุ โห อหํ ภาทฺเต ภควตา โอรมุภาคิยํ
สณฺโฆชนํ เทสิตํ ชาเรมิ วิจิจฺจุนํ โห อหํ ภาทฺเต ภควตา
โอรมุภาคิยํ สณฺโฆชนํ เทสิตํ ชาเรมิ สํสพฺพคฺคตฺตปฺรามาสํ โห
อหํ ภาทฺเต ภควตา โอรมุภาคิยํ สณฺโฆชนํ เทสิตํ ชาเรมิ
กามจฺจนฺทํ โห อหํ ภาทฺเต ภควตา โอรมุภาคิยํ สณฺโฆชนํ เทสิตํ
ชาเรมิ พฺยาปาทํ โห อหํ ภควตา โอรมุภาคิยํ สณฺโฆชนํ
เทสิตํ ชาเรมิ เอวํ โห อหํ ภาทฺเต ชาเรมิ ภควตา เทสิตานิ
ปณฺโฆรมุภาคิยานิ สณฺโฆชนานํติ ฯ

[๓๕๔] กสฺสํ นุ โห นาม ตวํ มาตฺตกฺขยปฺตตฺตา มยา อิมานิ
เอวํ ปณฺโฆรมุภาคิยานิ สณฺโฆชนานิ เทสิตานิ ชาเรสฺมิ นนุ

๑๕๔] ภิกขุคคัถุส มหามาตุงโกยวาทตตเต ปณฺจานุสยา ๑๕๕

มาตุงกยปุตต อญฺเณตติฏฺฐิยา ปริพฺพชกา อิมินา ตฺรณูปเมณ
 อุปารมฺเณน อุปารมฺภิสฺสํนฺติ ทหรสฺสํ หิ มาตุงกยปุตต กุมารสฺสํ
 มนฺทสฺสํ อุตฺตํนํเสยฺยกสฺสํ สกฺกาโยติปิ น โหติ กุโธ ปนสฺสํ
 อุปฺปชฺชิสฺสํติ สกฺกาเยทฺวํ อญฺเณตติ เทวสฺสํ สกฺกาเยทฺวํ
 ทหรสฺสํ หิ มาตุงกยปุตต กุมารสฺสํ มนฺทสฺสํ อุตฺตํนํเสยฺยกสฺสํ
 ชมฺมาตติปิ น โหติ กุโธ ปนสฺสํ อุปฺปชฺชิสฺสํติ ชมฺเมสํ วิจิจฺจนา
 อญฺเณตติ เทวสฺสํ วิจิจฺจนาหุสฺสํ ทหรสฺสํ หิ กุมารสฺสํ มนฺทสฺสํ
 อุตฺตํนํเสยฺยกสฺสํ สํกฺคาตติปิ น โหติ กุโธ ปนสฺสํ อุปฺปชฺชิสฺสํติ
 สํกฺเคสํ สํกฺกพฺพคฺคปรมาสํ อญฺเณตติ เทวสฺสํ สํกฺกพฺพคฺคปรมาสํ
 หุสฺสํ ทหรสฺสํ หิ มาตุงกยปุตต กุมารสฺสํ มนฺทสฺสํ อุตฺตํนํ
 เสยฺยกสฺสํ กามาตติปิ น โหติ กุโธ ปนสฺสํ อุปฺปชฺชิสฺสํติ กามสฺสํ
 กามจฺจนฺโท อญฺเณตติ เทวสฺสํ กามราคาหุสฺสํ ทหรสฺสํ หิ มาตุง-
 กยปุตต กุมารสฺสํ มนฺทสฺสํ อุตฺตํนํเสยฺยกสฺสํ สกฺคาตติปิ น โหติ
 กุโธ ปนสฺสํ อุปฺปชฺชิสฺสํติ สกฺเคสํ พฺยาปาโท อญฺเณตติ เทวสฺสํ
 พฺยาปาทาหุสฺสํ นนฺ มาตุงกยปุตต อญฺเณตติฏฺฐิยา ปริพฺพชกา
 อิมินา ตฺรณูปเมณ อุปารมฺเณน อุปารมฺภิสฺสํนฺตติ ฯ เอวํ อุตฺเต
 อายสฺมา อานนฺโท ภคฺคณฺทํ เอตทโวจ เอตสฺสํ ภควา กาโล
 เอตสฺสํ สํกฺคต กาโล ยํ ภควา ปณฺโงจรมฺภาคิยานิ สณฺโฆชนานิ
 เทเสยฺย ภควโต สํกฺควา ภิกฺขุ ชารสฺสํนฺตติ ฯ เตนฺหานนฺท
 สฺสนาหิ สํสํกํ มนฺสิกวโรหิ ภาตีสํสํมํติ ฯ เอวํ ภนฺเตติ โช

๑๕๖] ภิกขุชวคฺคสฺส มหามาสฺยโกยวาทสฺส เต ปหานมคฺโค ๑๕๗

สวโก อริยานํ ทสฺสํวํ อริยชมฺมสฺส โกวิโท อริยชมฺเม สฺวินฺโตะ
สํปริสํ ทสฺสํวํ สํปริสชมฺมสฺส โกวิโท สํปริสชมฺเม สฺวินฺโตะ
น สกฺกาเยทิจฺฉิปฺปียุจฺฉิเตน เจตสา วิหริติ น สกฺกาเยทิจฺฉิปรเตน
อุปฺปนฺนายนํ จ สกฺกาเยทิจฺฉิยา นิสฺสํวณํ ยถาภูตํ ปชานาติ ตสฺส
สว สกฺกาเยทิจฺฉิ สำนุสฺยา ปหียติ ฯ น วิจิจฺจุลาปฺปียุจฺฉิเตน
เจตสา วิหริติ น วิจิจฺจุลาปรเตน อุปฺปนฺนายนํ จ วิจิจฺจุลา
นิสฺสํวณํ ยถาภูตํ ปชานาติ ตสฺส สว วิจิจฺจุลา สำนุสฺยา
ปหียติ ฯ น สัตถพฺพตฺตปฺรามาสฺสปฺปียุจฺฉิเตน เจตสา วิหริติ น
สัตถพฺพตฺตปฺรามาสฺสปรเตน อุปฺปนฺนสฺสํ จ สัตถพฺพตฺตปฺรามาสฺส
นิสฺสํวณํ ยถาภูตํ ปชานาติ ตสฺส โส สัตถพฺพตฺตปฺรามา
สํำนุสฺโย ปหียติ ฯ น กามราคปฺปียุจฺฉิเตน เจตสา วิหริติ น
กามราคปรเตน อุปฺปนฺนสฺสํ จ กามราคสฺส นิสฺสํวณํ ยถาภูตํ
ปชานาติ ตสฺส โส กามราโค สำนุสฺโย ปหียติ ฯ น พฺยาปา
ทปฺปียุจฺฉิเตน เจตสา วิหริติ น พฺยาปาทปรเตน อุปฺปนฺนสฺสํ จ
พฺยาปาทสฺส นิสฺสํวณํ ยถาภูตํ ปชานาติ ตสฺส โส พฺยาปา
ทสํำนุสฺโย ปหียติ ฯ

[๑๕๖] โย อานนฺท มคฺโค ยว ปฏฺธิปทา ปณฺณณํ โอรม
ภาคิยานํ สณฺโฆชนานํ ปหานายํ คํ มคฺคํ คํ ปฏฺธิปทํ อนาคมม
ปณฺโวจรมภาคิยานิ สณฺโฆชนานิ ฅตฺสฺสติ วา ทกฺขติ วา ปชหิสฺสฺสติ
วาติ เนตํ จํานํ วิชฺชติ ฯ เสยฺยถาปิ อานนฺท มหโต รุกฺขสฺส

๓๕๘ สุตฺตคณฺถบิฏฺเฏ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๓๕๖

ติฏฺฐจโต สํวรวโต ตจํ อจฺเจตฺวา เณคฺคํ อจฺเจตฺวา สํวระเนโท
ภวิสฺสคํคํติ เนตํ จํานํ วิชฺชติ เอวเมว โช อานนฺท โย มคฺโค
ยา ปฏิปทา ปณฺจณฺ्हํ โอรมภาคิยานํ สณฺโณชฌานํ ปหานาย
คํ มคฺคํ คํ ปฏิปทํ อากมฺม ปณฺโโจรมภาคิยานิ สณฺโณชฌานิ
ณสฺสคํคํติ วา ทกฺขติ วา ปชฺหิสฺสคํคํติ วาติ เนตํ จํานํ วิชฺชติ ฯ
โย จ โช อานนฺท มคฺโค ยา ปฏิปทา ปณฺจณฺ्हํ โอรมภาคิยานํ
สณฺโณชฌานํ ปหานาย คํ มคฺคํ คํ ปฏิปทํ อากมฺม ปณฺโโจ-
รมภาคิยานิ สณฺโณชฌานิ ณสฺสคํคํติ วา ทกฺขติ วา ปชฺหิสฺสคํคํติ
วาติ จํานเมตํ วิชฺชติ ฯ เสยฺยถาปํ อานนฺท มหโต รุกฺขสฺส
ติฏฺฐจโต สํวรวโต ตจํ เจตฺวา เณคฺคํ เจตฺวา สํวระเนโท ภวิสฺสคํคํติ
จํานเมตํ วิชฺชติ เอวเมว โช อานนฺท โย มคฺโค ยา ปฏิปทา
ปณฺจณฺ्हํ โอรมภาคิยานํ สณฺโณชฌานํ ปหานาย คํ มคฺคํ คํ
ปฏิปทํ อากมฺม ปณฺโโจรมภาคิยานิ สณฺโณชฌานิ ณสฺสคํคํติ วา ทกฺขติ
วา ปชฺหิสฺสคํคํติ วาติ จํานเมตํ วิชฺชติ ฯ เสยฺยถาปํ อานนฺท คงฺคา
นํ ปุรา อุตฺทกฺกสฺส สํมตฺติคฺคิกา กากเปยฺยา อถ โช ทพฺพตโก
ปฺริโส อากฺขเจยฺย อหํ อิมิสฺสา คงฺคาย นทียา ติริยํ พาหาย
โสคํ เจตฺวา โสคฺคิณา ปาวํ คจฺฉิสฺสํสํมตฺติ โส น สกฺกญฺเจยฺย
คงฺคาย นทียา ติริยํ พาหาย โสคํ เจตฺวา โสคฺคิณา ปาวํ คนฺตุ
เอวเมว โช อานนฺท ยสฺสคฺคํคํคํจิ สกฺกายนิโรชาย ชมฺเม เทสิย-
มานเ จิตฺตํ น ปกฺขนฺนทติ นปฺปสฺสทติ น สํนติฏฺฐติ น วิมฺมุจฺจติ ฯ

๑๕๗] ภิกขุชวคคตัสส มหามาลุงโกยวาทตฺตเต จตุรปฐณานํ ๑๕๘

เสยฺยถาปํ โส ทฺวพฺพลโก ปุริโส เอวเมว เต ทฺวชฺชพฺพา ฯ
เสยฺยถาปํ อานนฺท คงฺคา นทํ ปุรา อุกทตฺต สํมติตฺติกา กากเปยฺยา
อถ พทฺวา ปุริโส อากฺขณฺเอยฺย อหํ อิมิสฺสา คงฺกาย นทียา
ติริยํ พาหาย โสคํ เณตฺวา โสตฺตินา ปารํ คมิสฺสํมํติ โส
สํกฺกณฺเอยฺย คงฺกาย นทียา ติริยํ พาหาย โสคํ เณตฺวา โสตฺตินา
ปารํ คนฺตุํ เอวเมว โข อานนฺท ยสฺสํกตฺตจฺจิ สํกฺกายนินฺโรชาย
ธมฺเม เทสียมาเน จิตฺตํ ปกฺขนฺทติ ปสฺสํทติ สํนติฏฺฐติ วิมฺบุจฺจติ ฯ
เสยฺยถาปํ โส พทฺวา ปุริโส เอวเมว เต ทฺวชฺชพฺพา ฯ

[๑๕๗] กตโม จ อานนฺท มคฺโค กตมา จ ปฏฺธิปทา
ปญฺจนํ โอรมภาคิยานํ สณฺโณชณานํ ปหานาย ฯ อิทานนฺท
ภิกฺขุ อฺปฺปรีติเวกา อกฺขตฺตานํ ธมฺมานํ ปหานา สัพฺพโส กาย-
ทฺวชฺชตฺตานํ ปฏฺธิปสฺสํทริยา วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกฺขตฺเตหิ
ธมฺเมหิ สํวิตฺถกํ สํวิจาร์ วิเวกขํ ปิตีสุขํ ปจฺมํ ฉานํ อฺปสํมปฺชช
วิหริติ ฯ โส ยเทว ตตฺถ โหติ ฐปคํ เวทนาคคํ สณฺณาคคํ
สงฺขารคคํ วิญฺญาณคคํ เต ธมฺเม อนิจฺจโต ทุกฺขโต โรคโต
คณฺทโต สํตฺตโต อฆโต อาพาธโต ปรโต ปโดกโต สฺสณฺณโต
อนคฺตโต สมนุสฺสํติ ฯ โส เตหิ ธมฺเมหิ จิตฺตํ ปฏฺธิปาเปตี
โส เตหิ ธมฺเมหิ จิตฺตํ ปฏฺธิปาเปตฺวา อมตาย ชาติฺยา จิตฺตํ
อฺปสํหริติ เอคํ สํนํ เอคํ ปณฺณํ ยทิกํ สัพฺพสงฺขารสํโก

๑ ส. ย. ปฏฺธิวาเปติ ฯ • อ. กตโม จานนฺท มคฺโค กตมา ปฏฺธิปทาติ ทิสฺสติ ฯ

๑๖๐ สุกตณฺตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสutt มชฺฌิมนปณฺณาสํ [๑๕๘

สพฺพปฐิปฏิณิสฺสคฺโค ตณฺหกฺขโย จิราโค นิโรโธ นิพฺพานนฺติ ฯ
โส คตฺตถฺจุโส อาสวํ ฆยํ ปาปฺปณาติ โน เจ อาสวํ
ฆยํ ปาปฺปณาติ เตเนว ชมฺมวราเคน ตาย ชมฺมนนฺตียา ปณฺจณฺ्ह
โอรมนฺภาคิยานํ สญฺโฆชนนํ ปริกฺขยา โอปปาทิโก โหติ คตฺต-
ปฐิณิพฺพายํ อนาวตฺติชฺชโม ตสฺมา โลกํ ฯ อยมฺปิ โช อานนฺท
มคฺโค อยํ ปฏิปทา ปณฺจณฺ्ह โอรมนฺภาคิยานํ สญฺโฆชนนํ ปหา-
นาย ฯ ปุณฺ จปรํ อานนฺท ภิกฺขุ วิตถกฺกวจิรารํ ฐปฺสมา ฯ เป ฯ
ทฺธิยํ ฌานํ อฺปสํปชฺช วิหริติ ฯ เป ฯ ตฺธิยํ ฌานํ ฯ เป ฯ
จตฺตํ ฌานํ อฺปสํปชฺช วิหริติ ฯ โส ยเทว คตฺต โหติ
รูปคํ เวทนาคคํ สญฺญาคคํ สงฺขารคคํ วิญฺญาณคคํ ฯ เป ฯ
สญฺโฆชนนํ ปหานาย ฯ

[๑๕๘] ปุณฺ จปรํ อานนฺท ภิกฺขุ สพฺพโส ฐปฺสญฺญานํ สม-
ติกฺกมา ปฏิขสญฺญานํ อฏฺฐังคมา นานตฺตสญฺญานํ อมณสิการา
อนนฺโต อากาโสติ อากาสานณฺจายตนํ อฺปสํปชฺช วิหริติ ฯ โส
ยเทว คตฺต โหติ เวทนาคคํ สญฺญาคคํ สงฺขารคคํ วิญฺญาณคคํ เต
ชฺชเม อนิจฺจุโต ทฺถุชฺชโต โรคฺโต คณฺชฺชโต สดฺดฺธโต อชฺชโต
อาพาชฺชโต ปรโต ปโลกฺโต สฺสญฺญโต อนตฺตโต สมนฺนปฺสฺสตี ฯ
โส เตหิ ชฺชเมหิ จิตฺตํ ปฏิปาเปติ โส เตหิ ชฺชเมหิ จิตฺตํ
ปฏิปาเปตฺวา - อมตตาย ชาตฺยา จิตฺตํ อฺปสํหริติ เอตํ สํหํ เอตํ
ปณฺตีตํ ยทิตํ สพฺพสงฺขารสมฺภโว สพฺพปฐิปฏิณิสฺสคฺโค ตณฺหกฺขโย

๓๕๘] ภิกขุชกุคคัสส มหามาตฺตโกยวาทสฺส เต จตฺตวารุปฺปณานิ ๓๖๓

วิราโค นิโรโห นิพฺพานนฺติ ฯ โส ตตฺตถฺจุจฺโถ อาสวณํ ขยํ
ปาปฺปณาคี . โน เจ อาสวณํ ขยํ ปาปฺปณาคี เตเนว ชมฺมราเคน
ตาย ชมฺมนนฺตียา ปณฺจณฺโณ โอรมภาคิยานํ สญฺโฆชนานํ ปริกฺขยา
โอปปาทิโก โหติ ตตฺตถฺปรีนิพฺพายี อนาวตฺติชฺชโม ตสฺมา โถกา ฯ
อยมฺมํ โห อานนฺท มคฺโค อยํ ปฏฺธิปทา ปณฺจณฺโณ โอรมภาคิยานํ
สญฺโฆชนานํ ปหานาย ฯ ปุณ จปรํ อานนฺท ภิกฺขุ สํพฺพโส
อากาสานนฺจายคณํ สมฺติกุกฺกมฺม อนนฺตํ วิญฺญาณนฺติ วิญฺญา-
นนฺจายคณํ อุปสํมปฺชช วิหริติ ฯ โส ยเทว ตตฺถ โหติ เวทนาคคํ
ฯ เป ฯ สญฺโฆชนานํ ปหานาย ฯ ปุณ จปรํ อานนฺท ภิกฺขุ
สํพฺพโส วิญฺญาณนฺจายคณํ สมฺติกุกฺกมฺม นตฺติ กิณฺจจฺติ อากิณฺ-
จนฺจายคณํ อุปสํมปฺชช วิหริติ ฯ โส ยเทว ตตฺถ โหติ เวทนาคคํ
สญฺญาคคํ สงฺขาราคคํ วิญฺญาณาคคํ เต ชมฺเม อนิจฺจุจฺโถ ทุกฺขจฺโถ
โรคฺจฺโถ คณฺหจฺโถ สลฺลจฺโถ อฆจฺโถ อาพาธจฺโถ ปรจฺโถ ปโลกจฺโถ
สฺสญฺญจฺโถ อนตฺตจฺโถ สมนุสฺสจฺติ ฯ โส เตหิ ชมฺเมหิ จิตฺตํ
ปฏฺธิปาเปติ โส เตหิ ชมฺเมหิ จิตฺตํ ปฏฺธิปาเปตฺวา อมตาย
ชาคฺขยา จิตฺตํ อุปสํหริติ เอคํ สณฺตํ เอคํ ปณฺณํ ยทิตํ สํพฺพ-
สงฺขารสํโก สํพฺพุปฺปนิสฺสจฺจโลคคณฺหจฺจโย วิราโค นิโรโห
นิพฺพานนฺติ ฯ โส ตตฺตถฺจุจฺโถ อาสวณํ ขยํ ปาปฺปณาคี โน เจ
อาสวณํ ขยํ ปาปฺปณาคี เตเนว ชมฺมราเคน ตาย ชมฺมนนฺตียา
ปณฺจณฺโณ โอรมภาคิยานํ สญฺโฆชนานํ ปริกฺขยา โอปปาทิโก โหติ

๓๖๒ สุตฺตุนฺตปฐฺเฏ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๑๕๘

ตตฺถปรีนิตฺตพฺพายํ อเนกตฺตฺติมฺโม ตสฺมา โถกา ฯ อยํ โช อานนฺท
มคฺโค อยํ ปฏิปทา ปณฺจณฺห์ โอรมนฺภาคิยานํ สมนฺโชนานํ
ปหานายาติ ฯ

[๑๕๘] เอโส เจ ภนฺเต มคฺโค เอสํ ปฏิปทา ปณฺจณฺห์
โอรมนฺภาคิยานํ สมนฺโชนานํ ปหานาย อถ ภิกฺขุจฺรหิ อึเชกฺขเจ
ภิกฺขุ เจโตวิมุตฺติโน เอกฺขเจ ภิกฺขุ ปณฺญาวิมุตฺติโนติ ฯ เขตฺถ
โช เตสํหิ อานนฺท อึนฺทฺริยเวมตฺตคํ วทามิติ ฯ

 อิทมโวจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา อานนฺโท ภควโต
ภาสิตํ อภินนฺทิติ ฯ

 มหามาสฺยโกยวาทสฺสคํ นิฏฺฐิตํ จตฺตถิ ฯ

ภทฺทาทิสํสฺส

[๑๖๐] เอมฺเม สํคํ เถกํ สํมํ ภคฺวา สํวตฺถิยํ วิหริตี
 เขตฺวเน อนนํปณฺณิกสํสํ อารามํ ฯ ตตฺร โห ภคฺวา ภิกฺขุ
 อามนฺเตสฺส ภิกฺขโวจิตฺติ ฯ ภทฺทเตติ เต ภิกฺขุ ภคฺวโต ปจฺจุสฺสสํ ๑
 ภคฺวา เขตฺทโวจ อหํ โห ภิกฺขเว เอกาสนฺโกชนํ ญฺชามิ
 เอกาสนฺโกชนํ โห อหํ ภิกฺขเว ญฺชมาโน อปฺปาพารตฺตญฺจ
 สญฺชานามิ อปฺปาทกฺกตฺตญฺจ ตฺถุจฺจํญฺจ พตฺตญฺจ ฌาตฺตวิหารญฺจ
 เขตฺตํ คฺมุเหปํ ภิกฺขเว เอกาสนฺโกชนํ ญฺชตฺตํ เอกาสนฺโกชนํ
 โห ภิกฺขเว คฺมุเหปํ ญฺชมาโน อปฺปาพารตฺตญฺจ สญฺชานิสฺสํ
 อปฺปาทกฺกตฺตญฺจ ตฺถุจฺจํญฺจ พตฺตญฺจ ฌาตฺตวิหารญฺจติ ๑

[๑๖๑] เอมํ วุตฺเต อายสฺมา ภทฺทาทิ ภคฺวณฺคํ เขตฺทโวจ
 อหํ โห ภทฺเต น อุตฺตํหามิ เอกาสนฺโกชนํ ญฺชิตฺตํ เอกาสนฺ-
 โกชนนฺนํ เม ภทฺเต ญฺชตฺตํ สฺยา อุกฺกจํ สฺยา วิปฺปวฺฐิสาโรติ ฯ
 เตนํ ตํ ภทฺทาทิ ยตฺตํ นิมฺมิตฺโต อุตฺตํสฺส ตตฺตํ เอกเทสํ
 ญฺชิตฺตวา เอกเทสํ นํหิตฺตวาปํ ปริญฺชเยยฺยาสี เอมมํ โห ตํ
 ภทฺทาทิ ญฺชมาโน ยาเปสฺสํสฺสํ ๑ เอมมํ โห อหํ ภทฺเต น
 อุตฺตํหามิ ญฺชิตฺตํ เอมมํ หิ เม ภทฺเต ญฺชตฺตํ สฺยา อุกฺกจํ
 สฺยา วิปฺปวฺฐิสาโรติ ๑ อถ โห อายสฺมา ภทฺทาทิ ภคฺวตา สิกฺขาปเท
 ปณฺณามิยมาเน ภิกฺขุสงฺฆे สิกฺขํ สํมาทิมมาเน อนุตฺตํหาปํ ปเวเทสํ ๑

ยถามุพฺพหํ ยถาอุทฺธตํ ยํ ตํ มยา สิกฺขาปเท ปณฺณามียมาเน
 ภิกฺขุสงฺฆเ สิกฺขํ สมากฺขมาเน อนฺตฺตํ ปเวเทสํ ๑ สมนยบิ
 ไซ เต ภทฺทททิตฺตํ อปฺปฏิจฺจํ อโหสิ ภควา ไซ สํวคฺคิยํ
 วิหริติ ภควา มํ ชานิสฺสํติ ภทฺทททิตฺตํ นาม ภิกฺขุ สํคฺคํ สํสเน
 สิกฺขาชย อปฺริปฺรการํติ อยมํ ไซ เต ภทฺทททิตฺตํ สมนย อปฺปฏิจฺจํ
 อโหสิ ๑ สมนยบิ ไซ เต ภทฺทททิตฺตํ อปฺปฏิจฺจํ อโหสิ สมนพฺพหุตา
 ไซ ภิกฺขุ สํวคฺคิยํ ๑ สํคฺคํ อปฺคตา เตมํ มํ ชานิสฺสํติ ภทฺทททิต
 นาม ภิกฺขุ สํคฺคํ สํสเน สิกฺขาชย อปฺริปฺรการํติ อยมํ ไซ
 เต ภทฺทททิตฺตํ สมนย อปฺปฏิจฺจํ อโหสิ ๑ สมนยบิ ไซ เต
 ภทฺทททิตฺตํ อปฺปฏิจฺจํ อโหสิ สมนพฺพหุตา ไซ ภิกฺขุ นิโย สํวคฺคิยํ
 ๑ สํคฺคํ อปฺคตา ตาเม มํ ชานิสฺสํติ ภทฺทททิต นาม ภิกฺขุ
 สํคฺคํ สํสเน สิกฺขาชย อปฺริปฺรการํติ อยมํ ไซ เต ภทฺทททิต
 สมนย อปฺปฏิจฺจํ อโหสิ ๑ สมนยบิ ไซ เต ภทฺทททิต อปฺปฏิ
 จฺจํ อโหสิ สมนพฺพหุตา ไซ อปฺปาสกา สํวคฺคิยํ ปฏิจฺจํติ เตมํ
 มํ ชานิสฺสํติ ภทฺทททิต นาม ภิกฺขุ สํคฺคํ สํสเน สิกฺขาชย
 อปฺริปฺรการํติ อยมํ ไซ เต ภทฺทททิต สมนย อปฺปฏิจฺจํ
 อโหสิ ๑ สมนยบิ ไซ เต ภทฺทททิต อปฺปฏิจฺจํ อโหสิ สมนพฺพหุตา
 ไซ อปฺปาสกา สํวคฺคิยํ ปฏิจฺจํติ ตาเม มํ ชานิสฺสํติ ภทฺทททิต
 นาม ภิกฺขุ สํคฺคํ สํสเน สิกฺขาชย อปฺริปฺรการํติ อยมํ ไซ
 เต ภทฺทททิต สมนย อปฺปฏิจฺจํ อโหสิ ๑ สมนยบิ ไซ เต

๓๖๖ สุตฺตคฺคหิตฺตํ ฆเร มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๓๖๔

ภทฺทาทิ อปฺปปฏิวิทฺโฆ อโหสิ สฺมพฺพุตา โห นานาติฏฺฐิยา
สฺมณพฺราหฺมณา สํวคฺคิยํ วสฺสํ อฺปคฺคา เตมี มํ ชานิสฺสํนฺติ
ภทฺทาทิ นาม ภิกฺขุ สฺมณสฺส โคตมสฺส สํวโก เถรณฺณตโร
สฺตฺถุ สํสเน สิกฺขาเย อปฺริปฺรการีติ อยมฺมี โห เต ภทฺทาทิ
สฺมโย อปฺปปฏิวิทฺโฆ อโหสิติ ฯ อจฺจโย มํ ฆนฺเต อจฺจคฺมา
ยถาพาลํ ยถามุพฺหํ ยถาอฺกฺกสฺสํ โยหํ ภควตา สิกฺขาปเท ปณฺณา-
มียมาเน ภิกฺขุสงฺฆเ สิกฺขํ สฺมาทียมาเน อนฺุสํสํ ปเวเทสิ ฯ
คฺสฺส เม ฆนฺเต ภควา อจฺจยํ อจฺจยโต ปฏิกฺคณฺหาตุ ชายตี
สํวรายาติ ฯ

[๓๖๕] ตคฺข ทวํ ภทฺทาทิ อจฺจโย อจฺจคฺมา ยถาพาลํ
ยถามุพฺหํ ยถาอฺกฺกสฺสํ ยํ ทวํ มยา สิกฺขาปเท ปณฺณามียมาเน
ภิกฺขุสงฺฆเ สิกฺขํ สฺมาทียมาเน อนฺุสํสํ ปเวเทสิ ฯ ตํ กิํ มณฺเณสิ
ภทฺทาทิ อธิสฺสํ ภิกฺขุ อฺภโตภาควิมฺุตโต ตมหํ เขวํ วเทยฺยํ
เอहि เม ทวํ ภิกฺขุ ปงฺเก สงฺกโม โหติติ อมฺี นุ โห โส
สงฺกเมยฺย วา อณฺเณน วา กายํ สฺนฺนาเมยฺย โนติ วา วเทยฺยาติ ฯ
โน เหตุํ ฆนฺเต ฯ ตํ กิํ มณฺเณสิ ภทฺทาทิ อธิสฺสํ ภิกฺขุ
ปณฺณาวิมฺุตโต กายสฺกฺขํ ทิฏฺฐิปปตฺโต สฺทฺธาวิมฺุตโต ชมฺมานุสํวํ
สฺทฺธานุสํวํ ตมหํ เขวํ วเทยฺยํ เอहि เม ทวํ ภิกฺขุ ปงฺเก
สงฺกโม โหติติ อมฺี นุ โห โส สงฺกเมยฺย วา อณฺเณน วา
กายํ สฺนฺนาเมยฺย โนติ วา วเทยฺยาติ ฯ โน เหตุํ ฆนฺเต ฯ ตํ

[๑๖๖] อิท ภทฺทาทิ เอกจฺโจ ภิกฺขุ สํตฺตํ ตํสฺสเน สิกฺขาย
 อปริปฺรการี โหติ ตสฺสํ เอวํ โหติ ยนฺนุนาหํ วิวิตฺตํ เสนาสนํ
 ภเชยฺยํ อรณฺณํ รุกฺขมูลํ ปพฺพตํ กนฺทวํ คิริคุหํ สุตฺตํ วณฺปะถํ
 อพฺโกลกาสํ ปตฺตาทปฺปญฺชํ อปฺเปวณฺนามาหํ อุตฺตริ มนุสฺสํชมฺมา
 อตฺตมริยฌานทสฺสํนวิเสสํ สจฺฉนิกรเยยฺยนติ ฯ โส วิวิตฺตํ เสนาสนํ
 ภทฺติ อรณฺณํ รุกฺขมูลํ ปพฺพตํ กนฺทวํ คิริคุหํ สุตฺตํ วณฺปะถํ

อพฺโลกาถํ ปถาตปฺพชํ ฅตฺถ ตถา อฺปภกฺขสฺส วิหโร ฅตฺถาณิ
 อฺปวทติ อญฺวิจฺจ วิญญู สํพฺรหฺมจาริ อฺปวทนฺติ เทวตาณิ อฺปวทนฺติ
 อตฺถาณิ อตฺถานํ อฺปวทติ โส ฅตฺถารานิ อฺปวทิตอ อญฺวิจฺจ
 วิญญูหิ สํพฺรหฺมจาริหิ อฺปวทิตอ เทวตาหิณิ อฺปวทิตอ อตฺถนาณิ
 อตฺถา อฺปวทิตอ น อตฺถวํ มนุสฺสํชฺชมา อตมวียนาณตฺถสฺสนวิสฺสํ
 สจฺจนิกโรติ ตํ กิถฺสํ เหตุฯ เหวเฉวหตฺถิ ภาทฺทาทิ โหติ ยถาถํ
 ฅตฺถุ ฅาถเน สิทฺทาย อปฺปริปรกาวิถฺสํ ฯ

[๑๖๘] อธิ ปณ ภทฺทาทิ เอกจฺโจ ภิกฺขุ สตฺถุ ตํสเน สิกฺขาย
 ปรีปฺปรการี โหติ ตสฺส เอวํ โหติ ยนฺนุนานํ วิวิคฺตํ เสนาสนํ
 ภเชยฺยํ อรณฺณํ รุกฺขมฺถํ ปพฺพตํ กนฺทวํ คิริคฺकुหํ สุตฺตํ วณฺปะถํ
 อพฺโฆกาถํ ปถาตปฺปญฺชํ อปฺเปวณามานํ อุตฺตริ มนุสฺสํชมา
 อตมรียณฺณาทสฺสํวิเสสํ สจฺฉิกเรยฺยนฺติ ฯ โส วิวิคฺตํ เสนาสนํ
 ภทฺติ อรณฺณํ รุกฺขมฺถํ ปพฺพตํ กนฺทวํ คิริคฺकुหํ สุตฺตํ วณฺปะถํ
 อพฺโฆกาถํ ปถาตปฺปญฺชํ ตสฺส ตถา วูปกฺกชฺสสฺส วิหฺรโต สตฺถาบี
 น อูปวทติ อนฺวิจฺจ วิญฺญู สํพฺรหฺมจาร์ น อูปวทนฺติ เทวตาบี
 น อูปวทนฺติ อตฺตาบี อตฺตานํ น อูปวทติ โส สตฺถารามี
 อนูปวทิตอ อนฺวิจฺจ วิญฺญูหิ สํพฺรหฺมจาร์หิ อนูปวทิตอ เทวตาหิ
 อนูปวทิตอ อตฺตนาบี อตฺตา อนูปวทิตอ อุตฺตริ มนุสฺสํชมา
 อตมรียณฺณาทสฺสํวิเสสํ สจฺฉิกโรติ ฯ โส วิวิจฺเจว กาเมหิ

୧୪୫

[๓๗๘] โส เอวံ สมาหิตะ จิตฺเต ปริสฺสํชฺเช ปริโยทาคะ
อนนฺจฺเจเน วิคตฺตูปกฺกิตฺเตสํ มุทฺตญฺเต กมฺมณิเย จิตฺเต อานนฺเชชฺชปฺปตฺตํ
ปฺพุเพนิวาธานํสํสํคิธาวณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ฯ โส อเนกวิหิตํ
ปฺพุเพนิวาสํ อนนฺตํสํวติ เสยฺยถิํ เขมมํ ชาติํ ฯ เป ฯ อิติ
สํการํ สํยฺยทฺธํ อเนกวิหิตํ ปฺพุเพนิวาสํ อนนฺตํสํวติ ตํ กิํสํ
เหตุ เอเวเหทํ ภาทฺทาทิ โหติ ยถา ตํสํยฺยทฺธํ สํสํเน สิกฺขาย
ปฺปริปรการิสฺสํ ฯ โส เอวံ สมาหิตะ จิตฺเต ปริสฺสํชฺเช ปริโยทาคะ

๓๗๐ สุตตนต์ปฏิกเก มชฺฌิมนิกายสูตร มชฺฌิมปณฺณาสกั [๓๖๘

อนนฺคณเ วิคตฺวปฏิกิเตเส มุทฺทภูเต กมฺมฺนียะ จีเต อาเนนฺชปฺปตฺเต
สฺสตาณํ จุตฺตปฺปาคณณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ฯ โส ทิพฺพเพน
จกฺขุหา วิสฺสุทฺเทน อติฏฺกนฺตมานุสฺสเกน สฺสตะเต ปสฺสฺสตี จวมาเน
อุปฺปชฺชมาเน ทึเน ปณฺเฑเต สฺสวณฺเณ ทฺพพฺพนฺเณ สฺสคเต ทฺกฺคเต
ยถากมฺมุเปเค สฺสตะเต ปชานาติ อิมะ วต โภณฺโต สฺสตา ภาย-
ทฺจฺจวิเตน สมนฺนาคตา ฯ เป ฯ วินิปาตํ นิริยํ อุปฺปนฺนา อิมะ
วา ปน โภณฺโต สฺสตา ภายทฺจฺจวิเตน สมนฺนาคตา ฯ เป ฯ สฺสคฺติ
สฺสคฺคํ โถกํ อุปฺปนฺนาติ ฯ อิติ ทิพฺพเพน จกฺขุหา วิสฺสุทฺเทน อติฏฺกนฺต-
มานุสฺสเกน ฯ เป ฯ ยถากมฺมุเปเค สฺสตะเต ปชานาติ ตํ กิสฺส
เหตุเ เอวญฺเฑทํ ภทฺททาติ โหติ ยถาคํ สฺสคฺคํ สํสเน สิกฺขาย
ปริปรุการิสฺส ฯ โส เอวํ สฺมาหิเต จิตฺเต ปริสฺสุทฺเท ปริโยทาเต
อนนฺคณเ วิคตฺวปฏิกิเตเส มุทฺทภูเต กมฺมฺนียะ จีเต อาเนนฺชปฺปตฺเต
อาสวณํ ขยณณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ฯ โส อิทํ ทฺกฺกขฺนฺติ
ยถากฺกํ ปชานาติ ฯ เป ฯ อयํ ทฺกฺกขฺนโรชคามินี ปฏฺธิปทาติ ยถากฺกํ
ปชานาติ อิมะ อาสวณฺติ ยถากฺกํ ปชานาติ อयํ อาสวณฺมฺทโยติ
ยถากฺกํ ปชานาติ อยํ อาสวณโรชโรติ ยถากฺกํ ปชานาติ อยํ
อาสวณโรชคามินี ปฏฺธิปทาติ ยถากฺกํ ปชานาติ ฯ ตสฺส เอวํ
ชานโต เอวํ ปสฺสโต กามาสวณํ จิตฺตํ วิมฺมฺจฺจติ ทิฏฺฐาสาสวณํ
จิตฺตํ วิมฺมฺจฺจติ ภวสาสวณํ จิตฺตํ วิมฺมฺจฺจติ อวิชฺชาสาสวณํ จิตฺตํ
วิมฺมฺจฺจติ วิมฺมฺตตฺตมฺมํ วิมฺมฺตตฺตมิติ ฌาณํ โหติ ชฺฌณา ชาติ

พหุโต ไส ภิกขุหิ อจฺจุมาโน นาวุເໝະໝົນ ປຼັງຈຽຕິ ພຶທຸຮາ
 ກຕໍ ອປນາເມຕິ ໂກປໝຈ ໂທສໝຈ ອປປຈຸຍໝຈ ປາຕຸກໂວຕິ ນ
 ສມຸມາ ວຕຸຕຕິ ນ ໂຕມໍ ປາເຕຕິ ນ ນິຕຸດາວໍ ວຕຸຕຕິ ເຢນ ສ່ໄໝ
 ອຕຸຕມໂນ ໂຫຕິ ຕໍ ກໂມມໍຕິ ນາເ ສ່າຮຸ ວຕາຍສຸມນໂຕ ອິມສຸສ
 ກິກຊໂນ ຕຕາ ຕຕາ ອຸປປຣິກຊຸຣ ຍດຍິທໍ ອຮິກຣຸນໍ ນ ຂີປປເມວ
 ວູປສມເມຍຸຍາຕິ າ ຕສຸສ ໂຂ ເວວໍ ກາທຸທາຕິ ກິກຊໂນ ກິກຊ ຕຕາ
 ຕຕາ ອຸປປຣິກຊນຸຕິ ຍດຍິທໍ ອຮິກຣຸນໍ ນ ຂີປປເມວ ວູປສມຸມຕິ າ
 ອິຮ ປນ ກາທຸທາຕິ ເອກຈຸໂຈ ກິກຊ ອຮິຈຸຈາປຕຸຕິໂກ ໂຫຕິ ອນາປຕຸຕິ-
 ພຸໂຕ ໂສ ກິກຊຸຫິ ອຸຈຸຈມາໂນ ນາວຸເໝະໝົນ ປຼັງຈຽຕິ ນ
 ພຶທຸຮາ ກຕໍ ອປນາເມຕິ ນ ໂກປໝຈ ໂທສໝຈ ອປປຈຸຍໝຈ
 ປາຕຸກໂວຕິ ສມຸມາ ວຕຸຕຕິ ໂຕມໍ ປາເຕຕິ ນິຕຸດາວໍ ວຕຸຕຕິ ເຢນ
 ສ່ໄໝ ອຕຸຕມໂນ ໂຫຕິ ຕໍ ກໂມມໍຕິ ອາເ າ ຕຕຸຣ ກາທຸທາຕິ
 ກິກຊນໍ ເວວໍ ໂຫຕິ ອຍໍ ໂຂ ອາຈຸໂສ ກິກຊ ອຮິຈຸຈາປຕຸຕິໂກ
 ອນາປຕຸຕິພຸໂຕ ໂສ ກິກຊຸຫິ ອຸຈຸຈມາໂນ ນາວຸເໝະໝົນ ປຼັງຈຽຕິ
 ນ ພຶທຸຮາ ກຕໍ ອປນາເມຕິ ນ ໂກປໝຈ ໂທສໝຈ ອປປຈຸຍໝຈ
 ປາຕຸກໂວຕິ ສມຸມາ ວຕຸຕຕິ ໂຕມໍ ປາເຕຕິ ນິຕຸດາວໍ ວຕຸຕຕິ ເຢນ
 ສ່ໄໝ ອຕຸຕມໂນ ໂຫຕິ ຕໍ ກໂມມໍຕິ ອາເ ສ່າຮຸ ວຕາຍສຸມນໂຕ
 ອິມສຸສ ກິກຊໂນ ຕຕາ ຕຕາ ອຸປປຣິກຊຸຣ ຍດຍິທໍ ອຮິກຣຸນໍ ຂີປປເມວ
 ວູປສມເມຍຸຍາຕິ າ ຕສຸສ ໂຂ ເວວໍ ກາທຸທາຕິ ກິກຊໂນ ກິກຊ ຕຕາ
 ຕຕາ ອຸປປຣິກຊນຸຕິ ຍດຍິທໍ ອຮິກຣຸນໍ ຂີປປເມວ ວູປສມຸມຕິ າ

๓๗๕ สุตฺตฺนคณียุเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๓๗๓

[๓๗๓] อิท ภาทฺทาทิ เอกจฺโจ ภิกฺขุ สทฺธชามคฺคฺเคน วหฺติ
เปมมคฺคฺเคน ๑ คคฺคร ภาทฺทาทิ ภิกฺขุณฺโณ เอวํ โหติ อຍံ ไซ
อาวุโส ภิกฺขุ สทฺธชามคฺคฺเคน วหฺติ เปมมคฺคฺเคน สเจ มຍံ อิมံ
ภิกฺขุํ ปวຍဟ ปวຍဟ ការណံ ការេສສាំม มา ยม္ပိສฺสํ คํ
สทฺธชามคฺคํ เปมมคฺคํ คมฺหาปီ ปริหายீติ ๑ เสຍຍถาปီ ภาทฺทาทิ
ปุริสສສံ เอกံ จกฺขຸํ คສສံ มิตฺตามຈຈາ ဇာတိသာဝိတိတာ คံ ဧကံ
ຈကฺຂຸํ ရကဗေຍຍံ มา ยม္ပိສฺสํ คံ ဧကံ ခကฺຂຸํ ကမ္မာပီ ပရိဟယီတိ
ဧဝမေဝ ไซ ภาทฺทาทိ ဝိဇေကုဇ္ဈိ ခကုဇ္ဈိ ခကုဇ္ဈိ ခကုဇ္ဈိ
ပမေမကုဇ္ဈိ ၁ ငကုဇ္ဈိ ภาทฺတတိ ခကုဇ္ဈိ ခကုဇ္ဈိ ခကုဇ္ဈိ
အာဝုဇ္ဈိ ခကုဇ္ဈိ ခကုဇ္ဈိ ခကုဇ္ဈိ ခကုဇ္ဈိ ခကုဇ္ဈိ ခကုဇ္ဈိ
အိမံ ခကုဇ္ဈိ ပဝယဟ ပဝယဟ ကာရဏံ ကာရေသံသာ မာ ယမ္ပိသံသာ ကံ
သကုဇ္ဈိကုဇ္ဈိ ပမေမကုဇ္ဈိ ကမ္မာပီ ပရိဟယီတိ ၁ အຍံ ไซ ภาတတိ
ဧကု အຍံ ပကုဇ္ဈိ ယေမိဇေကုဇ္ဈိ ခကုဇ္ဈိ ပဝယဟ ပဝယဟ ကာရဏံ
ကာရေသံသာ အຍံ ပကုဇ္ဈိ ဧကု အຍံ ပကုဇ္ဈိ ယေမိဇေကုဇ္ဈိ ခကုဇ္ဈိ
က တဏှာ ပဝယဟ ပဝယဟ ကာရဏံ ကာရေသံသာ ၁ ဂို နု ไซ ဂကုဇ္ဈိ
ဧကု ဂို ပကုဇ္ဈိ ယေမိ ပုပုပေ ဝပပကုဇ္ဈိ ခေဝ ခိကုဇ္ဈိကုဇ္ဈိ
အေကု ပကုဇ္ဈိ ခကုဇ္ဈိ ဝပပကုဇ္ဈိ ခကုဇ္ဈိ ခကုဇ္ဈိ ခကုဇ္ဈိ
ဧကု ဂို ပကုဇ္ဈိ ယေမိကုဇ္ဈိ ပကုဇ္ဈိ ခေဝ ခိကုဇ္ဈိကုဇ္ဈိ အေကု
ဝပပကုဇ္ဈိ ခကုဇ္ဈိ ဝပပကုဇ္ဈိ ခကုဇ္ဈိ ခကုဇ္ဈိ ခကုဇ္ဈိ ၁

[๓๗๔] ဧဝဗေတံ ภาတတိ ခကုဇ္ဈိ ခကုဇ္ဈိ ခကုဇ္ဈိ ခကုဇ္ဈိ

สทฺธมฺเม อนฺตรชายนฺเน พหุตฺวานิ เจว สิกฺขาปทานิ โหนติ
 อปฺปตฺวา ฯ ภิภูชฺช อญฺเวยย สณฺขหฺนติ ฯ น ตาว ภทฺทาทิ
 สฺส ตถา สํวกานํ สิกฺขาปทํ ปญฺญาเปติ ยาว น อธิเรกฺขเจ
 อาสวญฺจํยานํ มฺมา สงฺฆे ปาตุภวณฺติ ฯ ยโต ฯ โห ภทฺทาทิ
 อธิเรกฺขเจ อาสวญฺจํยานํ มฺมา สงฺฆे ปาตุภวณฺติ อถ สฺส ตถา
 สํวกานํ สิกฺขาปทํ ปญฺญาเปติ เตสํเยว อาสวญฺจํยานํ มฺมานํ
 ปฏิฆาตาย ฯ น ตาว ภทฺทาทิ อธิเรกฺขเจ อาสวญฺจํยานํ มฺมา
 สงฺฆे ปาตุภวณฺติ ยาว น สงฺโฆ มหคฺคํ ปตฺโต โหติ ฯ
 ยโต ฯ โห ภทฺทาทิ สงฺโฆ มหคฺคํ ปตฺโต โหติ อถ อธิเรกฺขเจ
 อาสวญฺจํยานํ มฺมา สงฺฆे ปาตุภวณฺติ อถ สฺส ตถา สํวกานํ
 สิกฺขาปทํ ปญฺญาเปติ เตสํเยว อาสวญฺจํยานํ มฺมานํ ปฏิ-
 ฆาตาย ฯ น ตาว ภทฺทาทิ อธิเรกฺขเจ อาสวญฺจํยานํ มฺมา
 สงฺฆे ปาตุภวณฺติ ยาว น สงฺโฆ ฌาณคฺคํ ปตฺโต โหติ... ยสคฺคํ
 ปตฺโต โหติ... พหุสฺสจํ ปตฺโต โหติ... รัตนฌณฺฏคํ ปตฺโต โหติ ฯ
 ยโต ฯ โห ภทฺทาทิ สงฺโฆ รัตนฌณฺฏคํ ปตฺโต โหติ อถ
 อธิเรกฺขเจ อาสวญฺจํยานํ มฺมา สงฺฆे ปาตุภวณฺติ อถ สฺส ตถา
 สํวกานํ สิกฺขาปทํ ปญฺญาเปติ เตสํเยว อาสวญฺจํยานํ มฺมานํ
 ปฏิฆาตาย ฯ

[๑๗๓] อปฺปกา โห ตุมฺहे ภทฺทาทิ เตน สมฺเยน อหฺมตฺถ
 ยทา โว อหํ อาชานํยสฺสูปมํ มฺมปฺริยายํ เทเสสํ คํ สวสํ

๑๗๖ สุตฺตคณฺถบิฏฺเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกั [๑๗๕

คฺวํ ภทฺทาทตฺติ ฯ โน เหนฺ กณฺเต ฯ ตตฺร ภทฺทาทิ กิ เหนฺ
ปจฺเจตฺติ ฯ โส หิ ฆุนาหิ กณฺเต ทมฺมคฺคํ สฺสคฺคํ สํสเน
สสิทฺถาย อปฺริปฺรการํ อโหสิณฺติ ฯ น โช ภทฺทาทิ เอเสว เหนฺ
เอส ปจฺจโย อมฺีจ เม คฺวํ ภทฺทาทิ ทมฺมคฺคํ เจตสา เจโต
ปฺริจฺจ วิทิตฺโต นวายํ โมชปฺริโส มยา มมเม เทสียมาเน อฏฺฐจิก
กคฺวา มนสิกกคฺวา สพฺพเจตโส สมนฺนาหริทฺวา อโหิตโสโต มมํ
สฺสณาคฺคิ อมฺีจ เต อหิ ภทฺทาทิ อชานนฺยสฺสคฺคํ มมมฺปฺริยายํ
เทสิสฺสํมํ คํ สฺสณานิ สํสูกํ มนสิกโรหิ ภาสิสฺสํมํมํติ ฯ เอวํ
กณฺเตติ โช อายสฺมา ภทฺทาทิ ภคฺวโต ปจฺจสฺสโสสิ ฯ

[๑๗๕] ภคฺวา เขตฺทโวจ เสยฺยถาปํ ภทฺทาทิ ทกฺโข อสฺส-
ทมโก ภทฺรํ อสฺสํชานนฺยํ ลภิตฺวา ปจฺจเมเนว มุชฺชาชานเน การณํ
การเวติ ฯ ตสฺส มุชฺชาชานเน การณํ การิยมาณสฺส โหนฺติเยว
วิสฺฐกายิตานิ วิเสวิตานิ วิปฺลนฺทิตานิ กานฺนิจ กานฺนิจ ยถาคํ อการิต-
ปฺพุพฺพํ การณํ การิยมาณสฺส ฯ โส อภินฺทการณา อณฺุพฺพุพ-
การณา ตสฺมึ จ्ञาเน ปฺริณิพฺพายติ ฯ ยโต โช ภทฺทาทิ ภทฺโร
อสฺสํชานนฺโย อภินฺทการณา อณฺุพฺพุพการณา ตสฺมึ จ्ञาเน ปฺริ-
นิพฺพุโต โหติ ตเมเนว อสฺสํทมโก อุตฺตรํ การณํ การเวติ
ยฺชชานเน ฯ ตสฺส ยฺชชานเน การณํ การิยมาณสฺส โหนฺติเยว
วิสฺฐกายิตานิ วิเสวิตานิ วิปฺลนฺทิตานิ กานฺนิจ กานฺนิจ ยถาคํ อการิต-
ปฺพุพฺพํ การณํ การิยมาณสฺส ฯ โส อภินฺทการณา อณฺุพฺพุพการณา

คตฺถมฺมี จ्ञาเน ปรีณิพฺพายติ ฯ ยโต โช ภทฺทาทิ ภทฺทโร อสฺสํสาชานํโย
 อภินฺนุทการณา อญฺญปฺพุทการณา คตฺถมฺมี จ्ञาเน ปรีณิพฺพุโต โหติ
 ตเมณํ อสฺสํสทมโก อุตฺตริ์ การณํ การเวติ อญฺญกฺกเม มนฺนุทเต
 ชฺรูกาเส ชาเว รวตฺเต ราชคฺเณ ราชวํเส อุตฺตเม ชเว อุตฺตเม
 หเย อุตฺตเม สํสาชเย ฯ คตฺถํ อุตฺตเม ชเว อุตฺตเม หเย
 อุตฺตเม สํสาชเย การณํ การิยมาณสฺสํ โหนฺติเยว วิสฺสุทฺทิตานิ
 วิสฺเสวิตานิ วิปฺสนฺนิตานิ กานิจิ กานิจิ ยถาคํ อการิตปฺพุพฺพํ การณํ
 การิยมาณสฺสํ ฯ โส อภินฺนุทการณา อญฺญปฺพุทการณา คตฺถมฺมี จ्ञาเน
 ปรีณิพฺพายติ ฯ ยโต โช ภทฺทาทิ ภทฺทโร อสฺสํสาชานํโย อภินฺนุ-
 ทการณา อญฺญปฺพุทการณา คตฺถมฺมี จ्ञาเน ปรีณิพฺพุโต โหติ ตเมณํ
 อสฺสํสทมโก อุตฺตริ์ วณฺณิยํ ๑ พฺลียํ ๑ อญฺญปฺเวจฺจุติ ฯ อิมหิ
 โช ภทฺทาทิ ทสฺสทฺทเกหิ สมนฺนาคโต ภทฺทโร อสฺสํสาชานํโย ราชารโห
 โหติ ราชโกคฺโค รณฺโณ อญฺญคฺคเตวว สงฺขยํ คจฺจุติ เอวเมว
 โช ภทฺทาทิ ทสฺสทฺท ฐมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อาหุเนยฺโย โหติ
 ปาหุเนยฺโย ททฺธิเนยฺโย อณฺชติการณํโย อญฺญคฺครํ ปุณฺณกฺกเขตฺตํ
 โถกสฺสํสาติ กตเมหิ ทสฺสทฺท อิชฺ ภทฺทาทิ ภิกฺขุ อเสชาย
 สมนฺมาทิจฺจุชฺชา สมนฺนาคโต โหติ อเสเชน สมนฺมาสงฺกปฺเปน
 สมนฺนาคโต โหติ อเสชาย สมนฺมาวาจาย สมนฺนาคโต โหติ
 อเสเชน สมนฺมากมฺมุนฺเตน สมนฺนาคโต โหติ อเสเชน สมนฺมา-
 อาชีเวน สมนฺนาคโต โหติ อเสเชน สมนฺมาวาયાเมน สมนฺนาคโต

๓๗๘ สุตตุนคปิฏเก มชฺฌิมนิกายสูตร มชฺฌิมปณฺณาสกั [๓๗๘

โหติ อเสชย สมนฺสาตคิยา สมนฺนาคโต โหติ อเสเชน สมนฺ-
สาชเณ สมนฺนาคโต โหติ อเสเชน สมนฺมาณาณเณ สมนฺนาคโต
โหติ อเสชย สมนฺมาวิมุตติยา สมนฺนาคโต โหติ อิมะหิ โข
ภทฺทาทิ ทสฺหิ ชมฺเมหิ สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อาหุเนยฺโย โหติ
ปาหุเนยฺโย ทกฺขิณเณยฺโย อณฺชติกรณฺเณยฺโย ออนุคฺตวํ ปุณฺณกฺขะเขตฺตํ
โตกฺกสูตรํ ๑

อิตมโวจ ภควา อคฺคตมโน อายสฺมา ภทฺทาทิ ภควโต
ภาสิตํ อภินนฺทิติ ๑

ภทฺทาทิสฺสคฺคํ นิฏฺฐิตํ ปณฺณามิ ๑

ตฤกโกปมตฤก

[๓๗๕] เอวมเม ตฤก เขกั สัมมัย ภควา อญฺคตฺตฺราเปสฺส
วิหฺรติ อปณฺณํ นาม อญฺคตฺตฺราปณฺณํ นิคโม ๑ อถ ๒ ภควา
ปฺพุพฺพนุหฺสมมัยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจฺจวฺรมาทาย อปณฺณํ ปิณฺณทาย
ปาวิตฺติ ๑ อปณฺเน ปิณฺณทาย จริตฺวา ปจฺจนภตฺตํ ปิณฺณทปาท-
ปฏิกกฺขนฺโต เยนญฺจตฺโร วณฺสณฺโฑ เทนุปลงฺกมิ ทิวาวิหาราย ตํ
วณฺสณฺทํ อชฺโฌคฺเคตฺวา อญฺจตฺตรสฺมิมิ รุกฺขมฺมุเต ทิวาวิหารํ นิสฺสํติ ๑
อายสฺมาปึ ๒ อุกาเย ปฺพุพฺพนุหฺสมมัยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจฺจวฺรมาทาย
อปณฺณํ ปิณฺณทาย ปาวิตฺติ ๑ อปณฺเน ปิณฺณทาย จริตฺวา ปจฺจน-
ภตฺตํ ปิณฺณทปาทปฏิกกฺขนฺโต เยน โส วณฺสณฺโฑ เทนุปลงฺกมิ
ทิวาวิหาราย ตํ วณฺสณฺทํ อชฺโฌคฺเคตฺวา อญฺจตฺตรสฺมิมิ รุกฺขมฺมุเต
ทิวาวิหารํ นิสฺสํติ ๑ อถ ๒ อายสฺมาตฺ อุกาเยสฺส รโหคตฺสสฺส ปฏฺธิ-
สฺสทฺถินฺสสฺส เอวํ เจตฺโส ปวิวิตฺตโก อุกปาทิ พฺหุณฺณํ วต โน ภควา
ทุกฺขมฺมมานํ อปฺพหตฺตา พฺหุณฺณํ วต โน ภควา สฺสขมฺมมานํ อปฺพหตฺตา
พฺหุณฺณํ วต โน ภควา อุกฺสณฺณํ ชมฺมมานํ อปฺพหตฺตา พฺหุณฺณํ วต
โน ภควา กุสฺสณฺณํ ชมฺมมานํ อปฺพหตฺตาติ ๑ อถ ๒ อายสฺมา
อุกาเย สํยณฺนุหฺสมมัยํ ปฏฺธิสฺสณฺณนา วุฏฺฐิโต เยน ภควา เทนุปลงฺกมิ
อุปลงฺกมิตฺวา ภควนฺทํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺทํ นิสฺสํติ ๑

[๓๗๖] เอกมฺนฺทํ นิสฺสินฺโน ๒ อายสฺมา อุกาเย ภควนฺทํ

๓๘๐ สุตตฺตฺตบิฏเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกั [๓๗๖

เอตทโวจ อธิ มยฺหํ ภนฺเต รโหคตสฺส ปฏิสถิตฺตสฺส เถวํ
เจตโส ปวิวิตฺตโก อุตฺตปาติ พหุณฺ्हํ วต โน ภควา ทฺวชฺชมฺมานํ
อฺปฺพหตฺตฺตา พหุณฺ्हํ วต โน ภควา สฺวชฺชมฺมานํ อฺปฺพหตฺตฺตา พหุณฺ्हํ
วต โน ภควา อกฺกฺสฺถานํ ชมฺมานํ อฺปฺพหตฺตฺตา พหุณฺ्हํ วต โน
ภควา กฺกฺสฺถานํ ชมฺมานํ อฺปฺพหตฺตฺตาติ ฯ มยฺหํ ภาณฺเต ปุพฺพ
สํยญฺเจว ญฺญชาม ปาโต จ ทิवा จ วิกาเล ฯ อหุ โห โส
ภนฺเต สมฺโย ยํ ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสฺสิ อิงฺฆ ตฺตฺตฺเต ภิกฺขเว
เอตํ ทิवा วิกาเล โภชนํ ปชฺชทฺธาติ ฯ ตสฺส มยฺหํ ภนฺเต อหุเทว
อณฺเณตฺตํ อหุเทว โทมนสฺสํ ยมฺปิ โน สทฺธา คหปติกา
ทิवा วิกาเล ปณฺฑิตํ ขาถนํ โภชนํ เทนฺติ ตสฺสํ โน ภควา
ปหานมาห ตสฺสํ โน สฺสโคโต ปฏินิสฺสํคฺคมาหาติ เต มยฺ ภนฺเต
ภควติ เปมญฺจ คารวญฺจ หิริญฺจ โสจฺจตฺตปฺปญฺจ สมนฺปสฺสํมาหา
เอวณฺตํ ทิवा วิกาเล โภชนํ ปชฺชทฺธมา เต มยฺ ภนฺเต สํยญฺเจว
ญฺญชาม ปาโต จ อหุ โห โส ภนฺเต สมฺโย ยํ ภควา
ภิกฺขุ อามนฺเตสฺสิ อิงฺฆ ตฺตฺตฺเต ภิกฺขเว เอตํ วตฺติ วิกาเล โภชนํ
ปชฺชทฺธาติ ตสฺส มยฺหํ ภนฺเต อหุเทว อณฺเณตฺตํ อหุเทว
โทมนสฺสํ ยมฺปิ โน อิมํ ทฺวณฺ्हํ ภคฺคานํ ปณฺฑิตสฺสวาทวํ
ตสฺสํ โน ภควา ปหานมาห ตสฺสํ โน สฺสโคโต ปฏินิสฺสํคฺค-
มาหาติ ฯ ภูตปุพฺพํ ภนฺเต อณฺเณตโร ปุริโส ทิवा สฺสเปยฺยํ
ลภิตฺวา ปชาปตี เอวมาห หนฺน อิมํ นิกฺขิปปถ สํยํ สทฺธพฺเพ

สมมุตา ภุชิตสูตมาติ ยากาจิ ภาเนเต สงฺขติโย สพุพา ตา
 รตฺตี อปฺปา ทิชา เต มยฺ ภาเนเต ภคฺวติ เปมณฺจ คารวณฺจ
 หิริณฺจ โอตฺตปฺปณฺจ สมฺปตฺตมานา เชนฺตํ รตฺตี วิกาตโกชนํ
 ปชหิมฺหา ฯ ภูตปุพฺพํ ภาเนเต ภิกฺขุ รตฺตุนฺทการติมิธํยํ ปิณฺทาย
 จรณฺตา จนฺทนิกมฺบิํ ปวิสันฺติ โอปิกฺคฺสเถปิ ปฺปตฺตุนฺติ กณฺฏก-
 ราชมฺบิํ^๑ อารโหณฺติ สุตฺตมฺบิํ คาวํ อารโหณฺติ มาณเวหิํ^๒ สฺมา-
 คจฺจนฺติ กตฺตมฺเมหิํ^๓ อกตฺตมฺเมหิํ^๓ มาตุคฺคาโมปิ เต อตฺถมฺเม-
 นิมนฺเตติ ฯ ภูตปุพฺพหํ ภาเนเต รตฺตุนฺทการติมิธํยํ ปิณฺทาย
 จรามิ อทฺทสา ไช มํ ภาเนเต อณฺเฏตฺวา อิตฺถํ วิชฺชนฺตฺริกาย
 ภาชนํ ไชวณฺตี ทิสฺวา มํ ภิกฺขา วิสฺสํรณฺทาสิ อพฺภุมฺเม^๔ ปิสาโจ
 วต มนฺติ ฯ เหวํ อุตฺเต อหํ ภาเนเต ตํ อิตฺถํ เอตฺทโวจํ น
 ภกฺขิ ปิสาโจ ภิกฺขุ ปิณฺทาย จิโตติ ฯ ภิกฺขุสฺส อาคู มารี
 ภิกฺขุสฺส มาตุ มารี วรณฺเต ภิกฺขุ ติเณฺหน โควิกนฺตเนน กุจฺฉิ
 ปฺริกฺขโต น เตะว^๕ ยํ รตฺตุนฺทการติมิธํยํ กุจฺฉิเหตุ ปิณฺทาย
 จรตฺตี ฯ ตสฺส มยฺหํ ภาเนเต ตทณฺตฺสโรโต เหวํ โหติ พฺหุณฺนํ
 วต โน ภควา ทฺวชฺชมนํ อปฺหตฺตา พฺหุณฺนํ วต โน ภควา
 สฺวชฺชมนํ อปฺหตฺตา พฺหุณฺนํ วต โน ภควา อกฺขณํ รมฺมานํ
 อปฺหตฺตา พฺหุณฺนํ วต โน ภควา กฺขณํ รมฺมานํ อปฺหตฺตาติ ฯ

[๑๗๗] เหวเมว ปนฺทายิ อิทฺเทจฺเจ โมฆปฺริสา อิทํ ปชฺหณฺติ

๑ ส. ย. กณฺฏกาวญฺญมฺบิํ ฯ ๒ พ. อพฺภุ เม ฯ ๓ พ. นเตว วรํ ฯ

มยา วุจฺจมานา เต เอวมาหุสุ ก็ ปณิมัสส อปฺปมคฺคกสฺส
 โอรัมคฺคกสฺส อธิสฺสธฺตฺตฺเตวายํ สมนฺโนติ เต คณฺเฏว นปฺป-
 ขหนฺติ มยิ จ อปฺปจฺจยํ อฺปฺปญฺจเปเนติ เย จ ภิกฺขุ สิกฺขากามา
 เสดฺนคํ อุกาสิ โหติ พทฺธํ พนฺธนํ ทพฺพํ พนฺธนํ ถิรํ พนฺธนํ
 อปฺปติกํ พนฺธนํ ญฺโต กฬิงฺคโร ฯ เสงฺยถาปํ อุกาสิ ตชฺฐิกกา
 สกฺกณิกา ปุตฺติตตาย พนฺธเนน พนฺธนา คตฺตฺเถว วธํ วา พนฺธํ วา
 มรณํ วา อากเมติ โย นุ ไช อุกาสิ เอวํ วเทยฺย เยน
 สํ ตชฺฐิกกา สกฺกณิกา ปุตฺติตตาย พนฺธเนน พนฺธนา คตฺตฺเถว วธํ
 วา พนฺธํ วา มรณํ วา อากเมติ คณฺหิ คสฺสํ อพฺถํ พนฺธนํ
 ทพฺพํ พนฺธนํ ปฺปติกํ พนฺธนํ อสํวรกํ พนฺธนฺนฺติ สมนฺมา นุ ไช โส
 อุกาสิ วทมาโน วเทยฺยาติ ฯ โน เหตุํ ภนฺเต เยน สํ ภนฺเต
 ตชฺฐิกกา สกฺกณิกา ปุตฺติตตาย พนฺธเนน พนฺธนา คตฺตฺเถว วธํ วา พนฺธํ
 วา มรณํ วา อากเมติ คณฺหิ คสฺสํ พทฺธํ พนฺธนํ ทพฺพํ พนฺธนํ
 ถิรํ พนฺธนํ อปฺปติกํ พนฺธนํ ญฺโต กฬิงฺคโรติ เอวเมว ไช อุกาสิ
 อธิเรกจฺเจ โมฆปริณสา อิทํ ปชฺหาติ มยา วุจฺจมานา เต เอว-
 มาหุสุ ก็ ปณิมัสส อปฺปมคฺคกสฺส โอรัมคฺคกสฺส อธิสฺสธฺตฺตฺเตวายํ
 สมนฺโนติ เต คณฺเฏว นปฺปขหนฺติ มยิ จ อปฺปจฺจยํ อฺปฺปญฺจเปเนติ
 เย จ ภิกฺขุ สิกฺขากามา เสดฺนคํ อุกาสิ โหติ พทฺธํ พนฺธนํ
 ทพฺพํ พนฺธนํ ถิรํ พนฺธนํ อปฺปติกํ พนฺธนํ ญฺโต กฬิงฺคโร ฯ

[๑๗๘] อธิ ปนุทายิ เอกจฺเจ กุตปฺปตฺตา อิทํ ปชทกาคิ
 มยา วุจฺจมานา เต เอวมาหิสฺสํ ก็ ปนิมสฺสํ อปฺปมตฺตกสฺส
 โอรมตฺตกสฺส ปหาตพฺพสฺส ยสฺส โน ภควา ปทานมาห ยสฺส
 โน สุกโค ปฏินิสฺสํคฺคมาหาติ เต ตณฺเฏว ปชหนฺติ มยิ จ น
 อปฺปจฺจยํ อปฺปฏฺฐเปเนติ เย จ ภิกขุ สิกฺขากามา เต ตํ ปหาย
 อปฺปอสฺสํกฺกา ปนฺนโถมา ปรทตฺตตฺตา มิคฺกฺเตน เจตฺสา วิหรนฺติ
 เตสํตํ อุกายิ โหติ อพฺถํ พนฺชนํ ทพฺพํ พนฺชนํ ปุตฺติกํ พนฺชนํ
 อสํารกํ พนฺชนํ ๑ เสยฺยถาปํ อุกายิ รณฺโณ นาโค อีสําทนฺโต
 อรุพฺพหฺวาภิชาโต สงฺคามาวจโร ทเพหฺหิ วรตฺเตหิ พนฺชนเหิ พนฺโช
 อีสํกํเยว กายํ สันนาเมตฺวา ตานิ พนฺชนานิ สณฺณินฺทิตฺวา สมฺปทา-
 เตตฺวา เยนกามํ ปกฺกมตฺติ โย นุ ไซ อุกายิ เอวํ วเทยฺย
 เยหิ โส รณฺโณ นาโค อีสําทนฺโต อรุพฺพหฺวาภิชาโต สงฺคามาว-
 จโร ทเพหฺหิ วรตฺเตหิ พนฺชนเหิ พนฺโช อีสํกํเยว กายํ สันนา-
 เมตฺวา ตานิ พนฺชนานิ สณฺณินฺทิตฺวา สมฺปทาเตตฺวา เยนกามํ
 ปกฺกมตฺติ ตณฺเฏหิ คสฺสํ พถวํ พนฺชนํ ทพฺพํ พนฺชนํ ถิรํ พนฺชนํ
 อปฺปติกํ พนฺชนํ อฺนฺโต กพฺพิงฺคโรติ สมนฺมา นุ ไซ โส อุกายิ
 วทมาโน วเทยฺยาติ ๑ โน เหนํ ภาเนเต เยหิ ภาเนเต โส รณฺโณ
 นาโค อีสําทนฺโต อรุพฺพหฺวาภิชาโต สงฺคามาวจโร ทเพหฺหิ วรตฺเตหิ
 พนฺชนเหิ พนฺโช อีสํกํเยว กายํ สันนาเมตฺวา ตานิ พนฺชนานิ

๓๘๔ สุตฺตคนฺตบิฏฺเฏ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๓๘๔

สณฺณินฺทิตฺวา สมนฺปทาເတฺว เยนกามํ ปกฺกมฺติ ตณฺหิ ตสฺส
อพฺถํ พฺนฺชนํ ฯ เป ฯ อสงารกํ พฺนฺชนนฺติ ฯ เอวเมว โส อุกฺกាយิ
อิເကေຈເຈ กຸຕປຸຕຸຕາ อິທ໌ ปຊທາຕິ ມຍາ ວຸຈຸຈມານາ ເຕ ເວ-
ມາທໍສຸ ກິ ປັນຶມສຸສຸ ອປປມຕຸຕກສຸສຸ ໂອຣມຕຸຕກສຸສຸ ປຸທາຕພຸສຸສຸ
ຍສຸສຸ ໂນ ກຸຕວາ ປຸທານມາເ ຍສຸສຸ ໂນ ສຸຕ໌ໂຕ ປັນຶນິສຸສຸຕຸຕມາທາຕິ
ເຕ ຕຸນເຈວ ປຊທນຸຕິ ມຍິ ຈ ນ ອປປຈຸຈຍ໌ ອປປຸຊເປນຸຕິ ເຍ ຈ
ກິກຸຊຸ ສິກຸຊາກາມາ ເຕ ຕ໌ ປຸທາຍ ອປໂປສຸສຸຕຸຕາ ປັນໂຕມາ
ປຸທວຸຕຸຕາ ມິກຸກຸເຕນ ເຈຕສຳ ວິທຸນຸຕິ ເຕສ໌ນຕ໌ ອຸກາຍິ ໂຫິຕິ
ອພັຕ໌ ພນຸຊນ໌ ປຸຕິກິ ພນຸຊນ໌ ອສຳຣກິ ພນຸຊນ໌ ฯ

[๓๘๔] ເສຍຍຕາມີ ອຸກາຍິ ປຸຣິໄສ໌ ທເຈທຸໂທ ອສຸສ໌ໂກ ອນາພິໂຍ໌
ຕສຸສຸສຸສຸ ເອກ໌ ອຄາຣກິ ໂອຕຸຕຸຕຸວິຕຸຕຸຕຸ ກາກາຕິທາຍິ ນ ປຸຣມຣູປ໌
ເອກາ ກໂພປິກາ ໂອຕຸຕຸຕຸວິຕຸຕຸຕຸ ນ ປຸຣມຣູປາ ເອກິສຸສຳ ກຸມກິຍາ
ຮຸໝສ໌ມວາປກິ ນ ປຸຣມຣູປ໌ ເອກາ ສາຍິກາ ນ ປຸຣມຣູປາ ໂສ
ອາຣາມຄຕ໌ ກິກຸຊຸ ປສຸເສຍຍ ສຸໂອຕເຕຕປາທ໌ ມນຸຸໝ໌ ໂກຊນ໌ ກຸຕາວິ
ສຸຕາຍ ລາຍາຍ ນິສິນ໌ນ໌ ອຸຈິຈິຕເຕ ຍຸຕຕ໌ ະ ຕສຸສຸ ເວຣມສຸສຸ ສຸຂ໌
ວຕ ໂກ ສຳມໝ໌ ອາໂຣຄຸຍ໌ ວຕ ໂກ ສຳມໝ໌ ໂສ ວຕສຸສຸ
ໂຍທ໌ ເຄສ໌ມສຸສຸ ໂອທາເຣຕຸວາ ກາສຳຍານິ ວຕຸດານິ ອຈຸນາເທຕຸວາ
ອຄາຣສຸມາ ອນຄາຣິຍ໌ ປພຸພເສຍຍນຸຕິ ະ ໂສ ນ ສ໌ກຸກຸເຄເຍຍ ເອກ໌
ອຄາຣກິ ໂອຕຸຕຸຕຸວິຕຸຕຸຕຸ ກາກາຕິທາຍິ ນ ປຸຣມຣູປ໌ ປຸທາຍ ເອກ໌

๑ ສີ. ຍຸ. ອນາພຸທິໂຍ ະ

กโฬีภิกขุ โยตุคควิตุคคํ น ปรมมฺหํ ปหาย เอภิสฺสํ กุมภิยา
 ฌณฺณ สฺมวาปํ น ปรมมฺหํ ปหาย เอภํ ชายิกํ น ปรมมฺหํ
 ปหาย เกสฺมสฺสํ โยหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา
 อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺตุํ ๗ โย นุ โห อุกฺกาทิ เอวํ วทฺเขย
 เยหิ โส ปุริโส พนฺธุเนหิ พนฺธุโน น สกฺโกติ เอภํ อการกํ
 โยตุคควิตุคคํ กากาติทายิ น ปรมมฺหํ ปหาย เอภํ กโฬีภิกขุ
 โยตุคควิตุคคํ น ปรมมฺหํ ปหาย เอภิสฺสํ กุมภิยา ฌณฺณ สฺมวาปํ
 น ปรมมฺหํ ปหาย เอภํ ชายิกํ น ปรมมฺหํ ปหาย เกสฺมสฺสํ
 โยหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อการสฺมา อนคาริยํ
 ปพฺพชิตฺตุํ คณฺหิ คสฺสํ อพฺลํ พนฺธุโน ทฺพฺพลํ พนฺธุโน ปฺปติกํ พนฺธุโน
 อสํารกํ พนฺธุเนหิ สฺมมา นุ โห โส อุกฺกาทิ วทฺมาโน วทฺเขยาคิ ๗
 โน เหนํ ภาณเต เยหิ ภาณเต โส ปุริโส พนฺธุเนหิ พนฺธุโน น
 สกฺโกติ เอภํ อการกํ โยตุคควิตุคคํ กากาติทายิ น ปรมมฺหํ
 ปหาย เอภํ กโฬีภิกขุ โยตุคควิตุคคํ น ปรมมฺหํ ปหาย เอภิสฺสํ
 กุมภิยา ฌณฺณ สฺมวาปํ น ปรมมฺหํ ปหาย เอภํ ชายิกํ น ปรม-
 มฺหํ ปหาย เกสฺมสฺสํ โยหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉา-
 เทตฺวา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺตุํ คณฺหิ คสฺสํ พลวํ พนฺธุโน
 ทพฺพํ พนฺธุโน อภิํ พนฺธุโน อปฺปติกํ พนฺธุโน อุตฺโต กฬิณฺณโรติ ๗
 เอวเมว โห อุกฺกาทิ อิคฺเชจฺเจ โมฆปฺปรีสา อิทํ ปชฺชเถวติ มยา
 วุจฺจมานา เต เอวมาหํสํ กิํ ปณิณฺตํ อปฺปมคฺคกสฺสํ โอ-

๑๘๖ สุตตคณตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๑๘๐

มคฺคกสฺส อธิสฺสติชเตวายํ สมนฺติ เต ตณฺเฏว นปฺปชฺชนฺติ
มยิ จ อปฺปจฺจยํ อปฺปจฺเจเนติ เย จ ภิกฺขุ สิกฺขากามา
เตสฺสํ อุกายิ โหติ พทฺธํ พนฺธํ ทพฺพํ พนฺธํ ติรํ พนฺธํ
อปฺปติกํ พนฺธํ อุตฺโต กพฺปิยโรติ ฯ

[๑๘๐] เสดยถามี อุกายิ คหปติ วา คหปติปฺตฺโต วา
ชทฺโธ มหทฺธโณ มหาโกโค เนกานิ นิกฺขคณานิ จโย เนกานิ
ชณฺณคณานิ จโย เนกานิ เชตฺตคณานิ จโย เนกานิ วตฺตคณานิ
จโย เนกานิ ภริยคณานิ จโย เนกานิ ทาสคณานิ จโย เนกานิ
ทาสีคณานิ จโย โส อารามคตํ ภิกฺขุ ปสฺสเสยฺย สฺสโรตฺตคตฺตปาทํ
มณฺเฑนํ โภชนํ ภาตฺตาวํ สํคาย ฌายาย นิสินฺน์ อธิจฺจิตฺเต ยุตฺตํ ฯ
ตสฺส เอวมสฺส สฺสํ วต โภ สํมณฺเฑนํ อาโรคฺย วต โภ
สํมณฺเฑนํ โส วตสฺสํ โยหิ เกสฺมสฺสํ โสหาเรตฺตวา กาสายานิ
วตฺถานิ อจฺจุตาเทตฺตวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชยฺยนฺติ ฯ โส
สํกุกฺกเณยฺย เนกานิ นิกฺขคณานิ ปหาย เนกานิ ชณฺณคณานิ ปหาย
เนกานิ เชตฺตคณานิ ปหาย เนกานิ วตฺตคณานิ ปหาย เนกานิ
ภริยคณานิ ปหาย เนกานิ ทาสคณานิ ปหาย เนกานิ ทาสีคณานิ
ปหาย เกสฺมสฺสํ โสหาเรตฺตวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺจุตาเทตฺตวา
อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺติ ฯ โย นุ โห อุกายิ เธวํ วเทยฺย
เยहि โส คหปติ วา คหปติปฺตฺโต วา พนฺธเนहि พนฺธโห สกฺโกติ
เนกานิ นิกฺขคณานิ ปหาย เนกานิ ชณฺณคณานิ ปหาย เนกานิ

๑๘๓] ภิกขุวคฺคสฺส ตทฺทิกโกปมตฺตเต จตฺตารอ ปุคฺคตา ๑๘๓

เขตฺตคณานิ ปหาย เนกานิ วตฺตคณานิ ปหาย เนกานิ ภวียคณานิ
ปหาย เนกานิ ทาสคณานิ ปหาย เนกานิ ทาสคณานิ ปหาย
เกสฺมสฺสํ โอหาเรตฺตวา กาสายานิ วตฺตานิ อจฺจนาเทตฺตวา อการสฺมา
อนคารวียํ ปพฺพชิตฺตํ ตณฺหิ ตสฺสํ พถํ พนฺธนํ ทพฺพํ พนฺธนํ ถิรํ
พนฺธนํ อปฺปติกํ พนฺธนํ ญฺโต กฬิงคโรติ สมนฺมา นุ ไช โส อุกายิ
วตฺตมานอ วเทยฺยาติ ฯ โน เหตุํ ภนฺเต เยหิ ภนฺเต โส คหปติ
วา คหปติปฺปโต วา พนฺธเนหิ พนฺธโร สกฺโกติ เนกานิ นิภฺช-
คณานิ ปหาย เนกานิ ษณฺณคณานิ ปหาย เนกานิ เขตฺตคณานิ
ปหาย เนกานิ วตฺตคณานิ ปหาย เนกานิ ภวียคณานิ ปหาย
เนกานิ ทาสคณานิ ปหาย เนกานิ ทาสคณานิ ปหาย เกสฺมสฺสํ
โอหาเรตฺตวา กาสายานิ วตฺตานิ อจฺจนาเทตฺตวา อการสฺมา อนคารวียํ
ปพฺพชิตฺตํ ตณฺหิ ตสฺสํ อพถํ พนฺธนํ ทพฺพถํ พนฺธนํ ปฺปติกํ พนฺธนํ
อสงารกํ พนฺธนนฺติ ฯ เอวเมว ไช อุกายิ อธิเชจฺเจ กุตฺตปฺปตา อิทํ
ปชฺชถาติ มยา จุจฺจมานา เต เอวมาหํสํ ก็ ปณฺนิมสฺสํ อปฺปมตฺตคตฺสํ
โอรัมตฺตคตฺสํ ปหาตพฺพตฺสํ ยสฺสํ โน ภควา ปหานมาห ยสฺสํ โน
สฺสคโต ปฏฺนิมสฺสํคฺคมาหติ เต ตณฺเฏว ปชฺชนฺติ มยิ จ น อปฺปจฺจยํ
อุปฏฺฐาเปนฺติ เย จ ภิกฺขุ สิกฺขาภามา เต ตํ ปหาย อปฺโปสฺสํสฺสกา
ปนฺนโตมา ปรรตฺตคตฺตา มิกฺกนฺเตน เจตฺสา วิหรนฺติ เตสฺสนํ อุกายิ
โหติ อพถํ พนฺธนํ ทพฺพถํ พนฺธนํ ปฺปติกํ พนฺธนํ อสงารกํ พนฺธนํ ฯ

[๑๘๓] จตฺตารอเม อุกายิ ปุคฺคตา สมนฺโต สํวิชฺชมานา โถกสฺมิ

๓๘๘ สุตฺตคนฺตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๓๘๓

กตเม จตุตาโร อิทฺถายิ เอกจฺโจ ปุคฺคโต อุมฺปิพหานาย ปฏิปนฺโน
โหติ อุมฺปิพฺภินิสฺสํคฺคทาย คเมณํ อุมฺปิพหานาย ปฏิปนฺนํ อุมฺปิพฺภิ-
นีสฺสํคฺคทาย อุมฺปิพฺภิสฺสํคฺคตา สรฺสงฺกปฺปา สมฺมทาจฺรณฺติ โส เต
อริวฺวาเสติ นปฺปชฺหติ น วิโนเทติ น พฺยนฺตํกโรติ น อนภาวจฺกเมติ
อิมํ ไช อหํ อุตฺถายิ ปุคฺคถํ สํยฺคฺคโตติ วทามิ โน วิสํยฺคฺคโต
คํ กิธฺสํ เหตุ อิทฺถายิเวมคฺคตฺตา หิ เม อุตฺถายิ อิมสฺมํ ปุคฺคเต
วិทิตฺตา ฯ อิทฺถ ปนฺนทฺถายิ เอกจฺโจ ปุคฺคโต อุมฺปิพหานาย ปฏิปนฺโน
โหติ อุมฺปิพฺภินิสฺสํคฺคทาย คเมณํ อุมฺปิพหานาย ปฏิปนฺนํ อุมฺปิพฺภิ-
นีสฺสํคฺคทาย อุมฺปิพฺภิสฺสํคฺคตา สรฺสงฺกปฺปา สมฺมทาจฺรณฺติ โส เต
นาริวฺวาเสติ ปชฺหติ วิโนเทติ พฺยนฺตํกโรติ อนภาวจฺกเมติ อิมมํ
ไช อหํ อุตฺถายิ ปุคฺคถํ สํยฺคฺคโตติ วทามิ โน วิสํยฺคฺคโต คํ
กิธฺสํ เหตุ อิทฺถายิเวมคฺคตฺตา หิ เม อุตฺถายิ อิมสฺมํ ปุคฺคเต
วิทิตฺตา ฯ อิทฺถ ปนฺนทฺถายิ เอกจฺโจ ปุคฺคโต อุมฺปิพหานาย ปฏิปนฺโน
โหติ อุมฺปิพฺภินิสฺสํคฺคทาย คเมณํ อุมฺปิพหานาย ปฏิปนฺนํ อุมฺปิพฺภิ-
นีสฺสํคฺคทาย กทาจิ กรหจิ สติสฺสมโมสา อุมฺปิพฺภิสฺสํคฺคตา สรฺสงฺกปฺปา
สมฺมทาจฺรณฺติ ทนฺโฆ อุตฺถายิ สคฺคปฺปาโท อถ ไช นํ ชิปปเมว
ปชฺหติ วิโนเทติ พฺยนฺตํกโรติ อนภาวจฺกเมติ ฯ เสยฺยถาปิ อุตฺถายิ
ปฺริโส ทิวสฺสํคฺคเต อโยกฺขาเห เทว วา ตฺถนิ วา อุตฺถกมุสฺสิตานิ
นิปาเตยฺย ทนฺโฆ อุตฺถายิ อุตฺถกมุสฺสิตานํ นิปาโต อถ ไช นํ
ชิปปเมว ปริกฺขยํ ปรียาทานํ คจฺเจยฺย เอวเมว ไช อุตฺถายิ

อิเธกจฺโจ ปุคฺคโต อูปธิปหานาย ปฏิปนฺโน โหติ อูปธิปฺปนิสฺสํคฺคาย
 คเมณํ อูปธิปหานาย ปฏิปนฺนํ อูปธิปฺปนิสฺสํคฺคาย กทาจิ กรหจิ
 สฺตติสฺสโมธํสา อูปธิปฺปนิสฺสํคฺคา สฺวสํกปฺปา สมนฺทาจฺรหฺติ ทนฺโท
 อุกาเย สคฺคปฺปาโท อถ โข นํ ชีปฺปเมว ปชฺหติ วิโนเทติ
 พฺยณฺตํกโรติ อนภาวํกเมติ อิมมํปิ โข อหํ อุกาเย ปุคฺคตํ
 สํยฺคโตติ วทามิ โน วิสํยฺคโต ตํ กิธฺสํ เหตุ อิทฺถริยเวมคฺคตา
 หิ เม อุกาเย อิมสฺมํ ปุคฺคเต วิทิตา ฯ อิทฺถ ปนฺทากิ เอกจฺโจ
 ปุคฺคโต อูปธิ ทฺวํสสํ มฺหณฺติ อิติ วิทิตฺวา นิรฺรูปํ โหติ
 อูปธิสํวเย วิมฺหโต อิมํ โข อหํ อุกาเย ปุคฺคตํ วิสํยฺคโตติ
 วทามิ โน สํยฺคโต ตํ กิธฺสํ เหตุ อิทฺถริยเวมคฺคตา หิ เม
 อุกาเย อิมสฺมํ ปุคฺคเต วิทิตา ฯ อิเม โข อุกาเย จคฺคาโร
 ปุคฺคตา สนฺโต สํวิชฺชมานา โลกสฺมํ ฯ

[๑๘๒] ปณฺจ โข อิเม อุกาเย กามคฺคณา กตเม ปณฺจ
 จกฺขุวิญญฺเญยา รูปา อิกฺขจฺจา กนฺตา มนาปา ปิยฺรูปา กามุป-
 สฺสณฺหิตา รชฺนียา โสฺตวิญญฺเญยา สทฺทา... ขานวิญญฺเญยา คนฺธา...
 ชิวฺหาวิญญฺเญยา รสา... กายวิญญฺเญยา โฉฏฺฐพฺพา อิกฺขจฺจา กนฺตา
 มนาปา ปิยฺรูปา กามุปฺสฺสณฺหิตา รชฺนียา ฯ อิเม โข อุกาเย
 ปณฺจ กามคฺคณา ฯ ยํ โข อุกาเย อิเม ปณฺจ กามคฺคเณ ปฏิจฺจ
 อูปปชฺชติ สฺขํ โสมนสฺสํ อิทํ วุจฺจติ กามสฺขํ มิพฺหสฺขํ ปุณฺณชน-
 สฺขํ อนริยสฺขํ น อาเสวิตพฺพํ น ภาเวตพฺพํ น พหุตฺถกาทพฺพํ

๓๘๐ สุตฺตฺตบปีฏเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๓๘๓

ภายิตพฺพํ เขตสฺส สฺวสฺสํสํสํ วทามิ ฯ

[๓๘๓] อิทฺถายิ ภิกฺขุ วิวิจุเจว กามะหิ ฯ เป ฯ ปจฺมํ ฌานํ
อุปสํมฺปชฺช วิหริติ วิตถกฺกวิจารานํ วูปสํมา ฯ เป ฯ ทฺติยํ ฌานํ
อุปสํมฺปชฺช วิหริติ ปิตฺติยา จ วิรํคา ฯ เป ฯ คตฺติยํ ฌานํ
อุปสํมฺปชฺช วิหริติ สฺวสฺสํ จ ปหานา ฯ เป ฯ จตุตฺถํ ฌานํ
อุปสํมฺปชฺช วิหริติ อิทํ วุจฺจติ เนกขมฺมสฺสํ วิเวกสฺสํ อุปสํมฺสฺสํ
สํมโพรสิสฺสํ อานํเวตพฺพํ ภาเวตพฺพํ พหุสํกาศพฺพํ น ภายิตพฺพํ
เขตสฺสํ สฺวสฺสํสํสํ วทามิ ฯ

[๓๘๔] อิทฺถายิ ภิกฺขุ วิวิจุเจว กามะหิ ฯ เป ฯ ปจฺมํ ฌานํ
อุปสํมฺปชฺช วิหริติ ฯ อิทํ โช อิทํ อุตฺถายิ อิมฺเมตฺถสํมํ วทามิ
กิณฺจ คตฺถ อิมฺเมตฺถสํมํ ยะเทว คตฺถ วิตถกฺกวิจารํ อนิรุตฺตา
โหนติ อิทํ คตฺถ อิมฺเมตฺถสํมํ ฯ อิทฺถายิ ภิกฺขุ วิตถกฺกวิจารานํ
วูปสํมา ฯ เป ฯ ทฺติยํ ฌานํ อุปสํมฺปชฺช วิหริติ ฯ อิทมฺปิ โช
อิทํ อุตฺถายิ อิมฺเมตฺถสํมํ วทามิ กิณฺจ คตฺถ อิมฺเมตฺถสํมํ ยะเทว
คตฺถ ปิตฺติสฺสํ อนิรุตฺตํ โหติ อิทํ คตฺถ อิมฺเมตฺถสํมํ ฯ อิทฺถายิ
ภิกฺขุ ปิตฺติยา จ วิรํคา ฯ เป ฯ คตฺติยํ ฌานํ อุปสํมฺปชฺช วิหริติ ฯ
อิทมฺปิ โช อิทํ อุตฺถายิ อิมฺเมตฺถสํมํ วทามิ กิณฺจ คตฺถ อิมฺเมตฺถสํมํ
ยะเทว คตฺถ อุเปกฺขาสฺสํ อนิรุตฺตํ โหติ อิทํ คตฺถ อิมฺเมตฺถสํมํ ฯ
อิทฺถายิ ภิกฺขุ สฺวสฺสํ จ ปหานา ฯ เป ฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสํมฺปชฺช
วิหริติ ฯ อิทํ โช อิทํ อุตฺถายิ อเนมฺเมตฺถสํมํ วทามิ ฯ

[๓๘๕] อิทฺฐายิ ภิกขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯ เป ฯ ปจฺมํ ฌานํ
 อุปสมฺปชฺช วิหริติ ฯ อิทํ โห อหํ อุตฺถายิ อนนฺนํ วทามิ
 ปชฺหาติ วทามิ สมนฺติกกมฺภาติ วทามิ ฯ โก ๑ คสุตฺตํ สมน-
 ติกฺกโม อิทฺฐายิ ภิกขุ วิตฺถกฺกวิจฺจารณํ รูปสมฺมา ฯ เป ฯ ทุติยํ
 ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ อยํ คสุตฺตํ สมนฺติกกโม ฯ อิทมฺปิ
 โห อหํ อุตฺถายิ อนนฺนํ วทามิ ปชฺหาติ วทามิ สมนฺติกกมฺภาติ
 วทามิ ฯ โก ๑ คสุตฺตํ สมนฺติกกโม อิทฺฐายิ ภิกขุ ปิทยิ ๑
 วิราคา ฯ เป ฯ ตติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ อยํ คสุตฺตํ
 สมนฺติกกโม ฯ อิทมฺปิ โห อหํ อุตฺถายิ อนนฺนํ วทามิ ปชฺหาติ
 วทามิ สมนฺติกกมฺภาติ วทามิ ฯ โก ๑ คสุตฺตํ สมนฺติกกโม
 อิทฺฐายิ ภิกขุ สุตฺตํ ๑ ปหานา ฯ เป ฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช
 วิหริติ อยํ คสุตฺตํ สมนฺติกกโม ฯ อิทมฺปิ โห อหํ อุตฺถายิ
 อนนฺนํ วทามิ ปชฺหาติ วทามิ สมนฺติกกมฺภาติ วทามิ ฯ โก
 ๑ คสุตฺตํ สมนฺติกกโม อิทฺฐายิ ภิกขุ สัพฺพโส รูปสมฺมณฺณํ สมน-
 ติกฺกมา ปฏฺิธสมฺมณฺณํ อฏฺุจฺจมา นานคฺคสมฺมณฺณํ อมณสิการา
 อนนฺโต อากาโสติ อากาสานญฺายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ อยํ
 คสุตฺตํ สมนฺติกกโม ฯ อิทมฺปิ โห อหํ อุตฺถายิ อนนฺนํ วทามิ
 ปชฺหาติ วทามิ สมนฺติกกมฺภาติ วทามิ ฯ โก ๑ คสุตฺตํ สมนฺติกกโม
 อิทฺฐายิ ภิกขุ สัพฺพโส อากาสานญฺายตนํ สมนฺติกกมฺมํ อนนํ
 วิญฺญาณนฺติ วิญฺญาณญฺายตนํ อุปสมฺปชฺช วิหริติ อยํ คสุตฺตํ

๑๘๒ สุตฺตฺนคัมภีรเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๑๘๕

สฺมตฺติกฺกโม ๑ อิทมฺปิ ๒ อหํ อุกฺขายิ อนฺตฺหติ วทามิ ปชฺหาติ
วทามิ สฺมตฺติกฺกมถาติ วทามิ ๑ โโก ๑ ตสฺส สฺมตฺติกฺกโม
อิชฺฐายิ ภิกฺขุ สํพฺพุโส วิญฺญาณญฺจายตนํ สฺมตฺติกฺกมฺม นตฺติ
กิตฺตจฺจํ อากิตฺตญฺจายตนํ อุปสํมปฺปชฺช วิหฺรติ อຍံ ตสฺส สฺม-
ตฺติกฺกโม ๑ อิทมฺปิ ๒ อหํ อุกฺขายิ อนฺตฺหติ วทามิ ปชฺหาติ
วทามิ สฺมตฺติกฺกมถาติ วทามิ ๑ โโก ๑ ตสฺส สฺมตฺติกฺกโม
อิชฺฐายิ ภิกฺขุ สํพฺพุโส อากิตฺตญฺจายตนํ สฺมตฺติกฺกมฺม เวนฺสญฺญา-
นาสญฺญาตนํ อุปสํมปฺปชฺช วิหฺรติ อຍံ ตสฺส สฺมตฺติกฺกโม ๑
อิทมฺปิ ๒ อหํ อุกฺขายิ อนฺตฺหติ วทามิ ปชฺหาติ วทามิ
สฺมตฺติกฺกมถาติ วทามิ ๑ โโก ๑ ตสฺส สฺมตฺติกฺกโม อิชฺฐายิ
สํพฺพุโส เวนฺสญฺญานาสญฺญาตนํ สฺมตฺติกฺกมฺม สญฺญาเวทียิตฺถิโร
อุปสํมปฺปชฺช วิหฺรติ อຍံ ตสฺส สฺมตฺติกฺกโม ๑ อิติ ๒ อหํ
อุกฺขายิ เวนฺสญฺญานาสญฺญาตนสฺสํ ปหานํ วทามิ ๑ ปสฺสํ
โน ตวํ อุกฺขายิ ตํ สญฺโฆชนํ อณฺํ วา ฦํ วา ยสฺสาหํ โน
ปหานํ วทามํติ ๑ โน เหาํ ภาณฺเตติ ๑

อิทมฺปิ ๑ ภาควา อตฺตมโน อายสฺมา อุกฺขายํ ภาควโต
ภาสํติ อภินนฺทํติ ๑

ตทฺถโกปมสฺสํ นิจฺจํ ฦํ ๑

๑ ส. ย. ตทฺถโกปมสฺสํ ๑

จาคุมสุตฺตํ

[๓๘๖] เหวมฺเม สຸຕິ ເອກິ ສ່ມຍິ ກວາ ຈາຕຸມາຍິ ວິຫຣຕິ
 ອາມຕິກິວເ າ ເຕນ ໂຂ ປນ ສ່ມເຍນ ສ່າຣິປຸຕ໌ໂມຄຸຄຸດານປຸ-
 ປມຸຂານິ ປຸຈມຕຸຕານິ ກິກຸຂຸສຸຕານິ ຈາຕຸມິ ອນຸປຸຕຸຕານິ ໂກນຸຕິ
 ກວນຸຕິ ທສຸສ່ນາຍ າ ເຕ ຈ ອາຄນຸຕຸກາ ກິກຸຂຸ ເນວາສິເກທິ ກິກຸຂຸທິ
 ສຸທຸຂິ ປຣືສຸມໂມທມານາ ເສ່ນາສ່ນານິ ປຸຣຸຣາປຍມານາ ປຕຸຕຸຈິວຣານິ
 ປຣືສຸສ່າມຍມານາ ອຸຈຸຈາສຸທຸກາ ມາສຸທຸກາ ອເສຸ າ ອຄ ໂຂ ກວາ
 ອາຍສຸມນຸຕິ ອານນຸຕິ ອາມນຸເຕສິ ເກ ປເນເຕ ອານນຸ ອຸຈຸຈາສຸທຸກາ
 ມາສຸທຸກາ ເກວງູງາ ມຸເບ ມຈຸຕິ ວິໄລເປນຸຕິຕິ າ ເອຕານິ ກນເຕ
 ສ່າຣິປຸຕ໌ໂມຄຸຄຸດານປຸປມຸຂານິ ປຸຈມຕຸຕານິ ກິກຸຂຸສຸຕານິ ຈາຕຸມິ
 ອນຸປຸຕຸຕານິ ກວນຸຕິ ທສຸສ່ນາຍ ເຕ ອາຄນຸຕຸກາ ກິກຸຂຸ ເນວາສິເກທິ
 ກິກຸຂຸທິ ສຸທຸຂິ ປຣືສຸມໂມທມານາ ອາສ່ນານິ ປຸຣຸຣາປຍມານາ ປຕຸຕຸ-
 ຈິວຣານິ ປຣືສຸສ່າມຍມານາ ອຸຈຸຈາສຸທຸກາ ມາສຸທຸກາຕິ າ ເຕນານນຸ
 ມມ ວຈເນນ ກິກຸຂຸ ອາມນຸເຕທິ ສຸຕຸຄາ ອາຍສຸສ່ມນຸເຕ ອາມນຸເຕສິຕິ າ
 ເອວິ ກນເຕຕິ ໂຂ ອາຍສຸມາ ອານນຸໂທ ກວາໂຕ ປຣືສຸສຸຕຸວາ ເຍນ
 ເຕ ກິກຸຂຸ ເຕນຸປສ່ງກມິ ອຸປສ່ງກມິຕຸວາ ເຕ ກິກຸຂຸ ເອຕທໂວຈ ສຸຕຸຄາ
 ອາຍສຸມນຸເຕ ອາມນຸເຕສິຕິ າ ເວວມາວຸໄສຕິ ໂຂ ເຕ ກິກຸຂຸ ອາຍສຸມໂຕ
 ອານນຸທສຸສຸ ປຣືສຸສຸຕຸວາ ເຍນ ກວາ ເຕນຸປສ່ງກມິສຸ ອຸປສ່ງກມິຕຸວາ
 ກວນຸຕິ ອກິວາເຕຕຸວາ ເອກມນຸຕິ ນິສິກິສຸ າ ເອກມນຸຕິ ນິສິນເ ໂຂ

๓๘๕ สุตตฺถนตฺตปิฏกេ มชฺฌิมนิกายสຸຕ໌ มชฺฌิມປຸຣຸດຊາຕ໌ [๓๘๗

เต ภิက္ขุ ภควา เอตทໂວຈ ກິນຸ ຕຸເມ໌ຫ ກິກຸເວ ອຸຈຸຈາສຸທາ
ມາສຸທາ ເກວຊູງາ ມຸເບ ມຈຸນ໌ ວິໂຕເປນຕ໌ຕິ ។ ອີມານີ ກນເຕ
ສາຣ໌ປຸຕ໌ໂມຄຸຄຸດານປຸປຸຊານີ ປຸຣຸຈມຕຸຕານີ ກິກຸສຸຕານີ ຈາຕຸມ໌
ອນຸປຸຕຸຕານີ ກວນຕ໌ ທສຸສນາຍ ເຕເມ ອາຄນຕຸກາ ກິກຸ ເນວາ-
ສິເກຫິ ກິກຸຫິ ສຸທຸຈິ ປຸໄສມ໌ໂມທມານາ ເສນາສນານີ ປຸຣຸວາປຍມານາ
ປຕຸຕຈິວຣານີ ປຸໄສມຍມານາ ອຸຈຸຈາສຸທາ ມາສຸທາຕິ ។ ຄຈຸຄ
ກິກຸເວ ປຸຣາເມມິ ໂວ ນ ໂວ ມມ ສນຕິເກ ວຕຸດພຸພຕິ ។
ເອວ໌ ກນເຕຕິ ໂຂ ເຕ ກິກຸ ກວໂຕ ປຸໄສສຸຕຸວາ ອຸງຈາຍາສນາ
ກວນຕ໌ ອືກວາເຕຕຸວາ ປທຸກຸຊິນ໌ ກຕຸວາ ເສນາສນ໌ ສຸສາເມຕຸວາ
ປຕຸຕຈິວຣມາທາຍ ປກຸກມິສຸ ។

[๓๘๗] ເຕນ ໂຂ ປນ ສັມເຍນ ຈາຕຸເມຍຸຍກາ ສຸກຸຍາ ສນຸຄາຄາເວ
ສນຸນິປຕິຕາ ໂໂນຕິ ເກນຈິເທວ ກຣຕ໌ເຍນ ។ ອທຸທສຸສຸ໌ ໂຂ ຈາຕຸ-
ເມຍຸຍກາ ສຸກຸຍາ ເຕ ກິກຸ ທຸຣໂຕວ ອາຄຈຸຄນເຕ ທິສຸວານ ເຍນ
ເຕ ກິກຸ ເຕນຸປສັງກມິສຸ ອຸປສັງກມິຕຸວາ ເຕ ກິກຸ ເຂຕໂວຈຸ
ໂນທ ກຸ ປນ ຕຸເມ໌ຫ ອາຍສຸມນໂຕ ຄຈຸຄຕາຕິ ។ ກວຕາ ໂຂ
ອາວຸໂສ ກິກຸສຸໂຂ ປຸຣາມິໂຕຕິ ។ ເຕນາຍສຸມນໂຕ ມຸທຸຕ໌ ນິສັທ
ອປຸເປວນາມ ມຍ໌ ສຸກຸເດຍຍາມ ກວນຕ໌ ປຸສາເຕຕຸນຕິ ។ ເອວມາ-
ວຸໂສຕິ ໂຂ ເຕ ກິກຸ ຈາຕຸເມຍຸຍການ໌ ສຸກຸຍານ໌ ປຈຸຈຸສຸໂສສຸ໌ ។ ອຄ
ໂຂ ຈາຕຸເມຍຸຍກາ ສຸກຸຍາ ເຍນ ກວາ ເຕນຸປສັງກມິສຸ ອຸປສັງກມິຕຸວາ

๓ ສຸ. ຍຸ. ອທຸທສຸສຸ໌ ។

ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสีทิสฺสุ ฯ เอกมฺนตํ นิสีนฺนา
 ไช จาตุเมยฺยกา สกฺยา ภควนฺตํ เอตทโวจํ อภินฺนุทฺตุ ภนฺเต
 ภควา ภิกฺขุสงฺฆํ อภิวทฺตุ ภนฺเต ภควา ภิกฺขุสงฺฆํ เสยฺยถาปึ
 ภนฺเต ภควตา ปุพฺเพ ภิกฺขุสงฺโฆ อนุกฺคหิตไ อเวเมว ภควา
 เอตฺรหิ อนุกฺคณฺหาตุ ภิกฺขุสงฺฆํ สันเตตฺถ ภนฺเต ภิกฺขุ นว
 อจิริปฺพุชฺชิตา อรฺุณาคตา อิมํ ชมฺมุวินยํ เตสํ ภควนฺตํ ทสฺสํนาย
 อตฺถนฺตานํ สียา อณฺเณตฺตํ สียา วิปริณาโม เสยฺยถาปึ ภนฺเต
 พฺชานํ ตฺรณานํ อุตฺกํ อตฺถนฺตานํ สียา อณฺเณตฺตํ สียา วิปริณาโม
 เอเวเมว ภนฺเต สันเตตฺถ ภิกฺขุ นว อจิริปฺพุชฺชิตา อรฺุณาคตา
 อิมํ ชมฺมุวินยํ เตสํ ภควนฺตํ ทสฺสํนาย อตฺถนฺตานํ สียา อณฺเณ-
 ตฺตํ สียา วิปริณาโม เสยฺยถาปึ ภนฺเต วจฺจสฺส ตฺรณสฺส
 มาตฺรํ อปสฺสํนฺตสฺส สียา อณฺเณตฺตํ สียา วิปริณาโม เอเวเมว
 ไช ภนฺเต สันเตตฺถ ภิกฺขุ นว อจิริปฺพุชฺชิตา อรฺุณาคตา อิมํ
 ชมฺมุวินยํ เตสํ ภควนฺตํ อปสฺสํนฺตานํ สียา อณฺเณตฺตํ สียา
 วิปริณาโม อภินฺนุทฺตุ ภนฺเต ภควา ภิกฺขุสงฺฆํ อภิวทฺตุ ภนฺเต
 ภควา ภิกฺขุสงฺฆํ เสยฺยถาปึ ภนฺเต ภควตา ปุพฺเพ ภิกฺขุสงฺโฆ
 อนุกฺคหิตไ อเวเมว ภควา เอตฺรหิ อนุกฺคณฺหาตุ ภิกฺขุสงฺฆนฺติ ฯ

[๓๘๘] อถ ไช พุทฺธมา สํหมฺปติ ภควโต เจตฺถา เจโต
 ปรีวิตกฺกมณฺเณน เสยฺยถาปึ นาม พทฺวา ปุริโส สํมฺมิณฺชิตํ
 วา พาหํ ปสาเวยฺย ปสาวิตํ วา พาหํ สํมฺมิณฺชเยยฺย เอเวเมว

พุทฺหมโถเก อนฺตรหิโต ภควโต ปุโรโต ปาตุโรหสิ ฯ อถ โห
 พุทฺธมา สหฺมปติ เถกัถ อุตฺตราสกั กิริตฺวา เยน ภควา
 เทนณฺชติมฺปนาเมตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ อภินนฺทศฺ ฆนฺเต
 ภควา ภิกฺขุสงฺฆมฺ อภิวทศฺ ฆนฺเต ภควา ภิกฺขุสงฺฆมฺ เสยฺยถาปึ
 ฆนฺเต ภควตา ปุพฺเพ ภิกฺขุสงฺโฆ อนุคฺคหิโต เอวเมว ภควา
 เอตฺรหิ อนุคฺคณฺหาศฺ ภิกฺขุสงฺฆมฺ สหฺมเตตฺถ ฆนฺเต ภิกฺขุ นฺวา
 อจิรปพฺพชิตา อชฺฐนาคตา อิมํ ชมฺมวินยํ เถถ ภควนฺตํ ทสฺสํนาย
 อถฆนฺตานํ สียา อณฺเณตฺตํ สียา วิปริณาโม เสยฺยถาปึ ฆนฺเต
 พฺชานํ ตฺรณฺนํ อุกกํ อถฆนฺตานํ สียา อณฺเณตฺตํ สียา วิปริณาโม
 เอวเมว ฆนฺเต สหฺมเตตฺถ ภิกฺขุ นฺวา อจิรปพฺพชิตา อชฺฐนาคตา
 อิมํ ชมฺมวินยํ เถถ ภควนฺตํ ทสฺสํนาย อถฆนฺตานํ สียา อณฺเณ-
 ตฺตํ สียา วิปริณาโม เสยฺยถาปึ ฆนฺเต วจฺจสฺส ตฺรณฺสสฺ
 มาตฺรํ อปสฺสํนตฺสสฺ สียา อณฺเณตฺตํ สียา วิปริณาโม เอวเมว
 โห ฆนฺเต สหฺมเตตฺถ ภิกฺขุ นฺวา อจิรปพฺพชิตา อชฺฐนาคตา อิมํ
 ชมฺมวินยํ เถถ ภควนฺตํ อปสฺสํนตานํ สียา อณฺเณตฺตํ สียา
 วิปริณาโม อภินนฺทศฺ ฆนฺเต ภควา ภิกฺขุสงฺฆมฺ อภิวทศฺ ฆนฺเต
 ภควา ภิกฺขุสงฺฆมฺ เสยฺยถาปึ ฆนฺเต ภควตา ปุพฺเพ ภิกฺขุสงฺโฆ
 อนุคฺคหิโต เอวเมว ภควา เอตฺรหิ อนุคฺคณฺหาศฺ ภิกฺขุสงฺฆนฺติ ฯ
 อถกฺขิณฺสฺ โห จาตุเมยฺยกา จ สกฺยา พุทฺธมา จ สหฺมปติ
 ภควนฺตํ ปสาเทตฺถ พฺชูปเมน จ ตฺรณฺูปเมน จาติ ฯ

[๑๘๘] อถ โข อายสฺมา มหาโมคฺคตฺตานโน ภิกฺขุ อามนฺเตสึ
 อฏฺฐเฮถาธุโส^๑ คณฺหฬ ปตฺตจํวโร ปสาทิโต ภควา จาคุเมยฺยเกหิ
 จ สฺเกยฺหิ พุรหฺมณา จ สหฺมปติณา พิชฺฐปเมณ จ ตฺรณฺฐปเมณ
 จาติ ๑ เอวมาธุโสติ โข เต ภิกฺขุ อายสฺมโต มหาโมคฺคตฺตานตฺส
 ปฏฺฐิสฺสํตฺวา อฏฺฐชํยาสนา ปตฺตจํวรมาทาย เยน ภควา เตหฺนฺตฺยสงฺกมํ
 อฺปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสํ^๒ ๑ เอกมณฺตํ
 นิสฺสนํ โข อายสฺมณฺตํ สํวริปฺตํ^๓ ภควา เอตทโวจ กิณฺติ เต
 สํวริปฺตํ อโหสิ มยา ภิกฺขุสงฺฆเ ปณามิเตติ ๑ เอวํ โข
 เม ภนฺเต อโหสิ ภควตา ภิกฺขุสงฺฆเ ปณามิเต อปฺปอสฺสํโก
 ทานิ ภควา ทิฏฺฐชมฺมตฺตฺตวิหารํ อนฺนุคฺโต วิหริสฺสํติ มยฺมมฺปิทานิ
 อปฺปอสฺสํโก ทิฏฺฐชมฺมตฺตฺตวิหารมฺนุคฺตา วิหริสฺสํมาติ ๑ อากเมหิ
 ตวํ สํวริปฺตํ อากเมหิ ตวํ สํวริปฺตํ^๔ น โข เต สํวริปฺตํ
 ปุณฺนํ เอวรूपํ จิตฺตํ อฺปฺปาทะตพฺพนฺติ ๑ อถ โข ภควา อายสฺมณฺตํ
 มหาโมคฺคตฺตานํ อามนฺเตสึ กิณฺติ เต โมคฺคตฺตาน อโหสิ มยา
 ภิกฺขุสงฺฆเ ปณามิเตติ ๑ เอวํ โข เม ภนฺเต อโหสิ ภควตา
 ภิกฺขุสงฺฆเ ปณามิเต อปฺปอสฺสํโกทานิ ภควา ทิฏฺฐชมฺมตฺตฺตวิหารํ
 อนฺนุคฺโต วิหริสฺสํติ อหฺมจฺทานิ อายสฺมา จ สํวริปฺตโต ภิกฺขุ
 สงฺฆํ ปริหริสฺสํมาติ ๑ สํชฺช สํชฺช โมคฺคตฺตาน อหํ วา हि

๑ พ. เอวํ ๑ ส. ย. อฏฺฐเฮถาธุโส ๑ ๒ พ. อโหสิ ปวํ ทิฏฺฐช-
 มฺมตฺตวิหารนฺติ ปาโง ทิสฺสํติ ๑

๓๘๘ สุตฺตคณฺทีฏฺเฏ มชฺฌิมนิกายสຸຕ්‍ත໌ มชฺฌิມປຣຸຣາສກ໌ [๓๘๐

ໂມຄຸຄຸຣຸດານ ກິຖຸຊຸສຸໝ໌ ປຣິທຣເຍຍ໌ ສຳຣິປຸຕ໌ໂມຄຸຄຸຣຸດານາ ວາຕິ າ

[๓๘๐] ອຄ ໂຂ ກຄວາ ກິຖຸຊຸ ອາມນເຕສ໌ ຈຕຸຕາຣິມານິ
ກິຖຸຊເວ ກຢານິ ອຸທ໌ໂກໂຣໂຮນເຕ ປາຟຶກິງຊິຕຸພຸຖານິ ກຕມານິ ຈຕຸຕາຣິ
ອຸມຸມິກຍ໌ ກຸມຸກັດກຍ໌ ອາວຽງກຍ໌ ສຸສຸຖາກຍ໌ ອິມານິ ໂຂ ກິຖຸຊເວ
ຈຕຸຕາຣິ ກຢານິ ອຸທ໌ໂກໂຣໂຮນເຕ ປາຟຶກິງຊິຕຸພຸຖານິ ເຂວເມວ ໂຂ
ກິຖຸຊເວ ຈຕຸຕາຣິມານິ ກຢານິ ອິເຣກຈຸເຈ ປຸຄຸເຕ ອິມສຸມ໌ ສມຸມວິນເຍ
ອຄາຣສຸມາ ອນຄາຣິຍ໌ ປຸພຸຊິເຕ ປາຟຶກິງຊິຕຸພຸຖານິ ກຕມານິ ຈຕຸຕາຣິ
ອຸມຸມິກຍ໌ ກຸມຸກັດກຍ໌ ອາວຽງກຍ໌ ສຸສຸຖາກຍ໌ າ

[๓๘๑] ກຕມເນຈ ກິຖຸຊເວ ອຸມຸມິກຍ໌ ອິຮ ກິຖຸຊເວ ເອກຈຸໂຈ
ກຸຣຸປຸຕ໌ໂຕ ສຸທຸຊາ ອຄາຣສຸມາ ອນຄາຣິຍ໌ ປຸພຸຊິໂຕ ໂຫິຕິ ໂອຕິຣຸ-
ໂຣມຸເກ ສາຕິຍາ ສຣາຍ ມຣເຣນ໌ ໂສ໌ເກຕິ ປຣິເທເວຕິ ທຸກຸເຮຕິ
ໂທມສຸເສຕິ ອຸປາຍາເສຕິ ທຸກຸໂຮຕິຣຸໂຣ ທຸກຸຊປເວໂຕ ອປຸເປວນາມ
ອິມສຸສ໌ ເກວຣສຸສ໌ ທຸກຸຊກຸຊນຸສຸສ໌ ອນຸດຕິວິຍາ ປເນເປາເຍຄາຕິ າ ຕເມນ໌
ຕຄາ ປຸພຸຊິຕ໌ ສຸມານ໌ ສຸພຸຣຸຸມຈາວ໌ ໂອວທນຸຕິ ອນຸສຳສນຸຕິ ເຂວນເຕ
ອກິກຸກມິຕຸພຸ ເຂວນເຕ ປຣິກຸກມິຕຸພຸ ເຂວນເຕ ອາໂຕກິຕຸພຸ ເຂວນເຕ
ວິໂຕກິຕຸພຸ ເຂວນເຕ ສມຸມິເນຊິຕຸພຸ ເຂວນເຕ ປສຳຣິຕຸພຸ ເຂວນເຕ
ສຸງຸຟາຟຶປຸຕ໌ຈິວ໌ ສາເຣຕຸພຸພຸຕິ າ ຕສຸສ໌ ເອວ໌ ໂຫິຕິ ມຍ໌ ປຸພຸເ
ອຄາຣິຍກຸຕາ ສຸມານາ ອເນເນ ໂອວທາມບີ ອນຸສຳສາມບີ ອິເນ
ປນຸມຸຫາກ໌ ປຸຕຸຕມຕຸຕາ ມເນເນ ນຕຸຕມຕຸຕາ ມເນເນ ອເນເທ ໂອວທິ-

๓ ພ. ເອວ໌ າ ສ໌. ຍຸ. ອຸມິກຍ໌ າ ๒ ສ໌. ຍຸ. ສຣາມຣເຣນ າ

ตพฺพํ อนุสาธิตพฺพํ มณฺเฑนุตฺตํ ๑ โส สิกขํ ปจฺจุทฺถาย หีนา-
ยาวตฺตติ ๑ อโย อจฺจุติ ภิกฺขเว อุมฺมิภยสฺส ภีโต สิกขํ ปจฺจุทฺธา-
ยาวตฺโต ๑ อุมฺมิภยนฺติ โห ภิกฺขเว โกชฺชปายสฺสเสตํ อธิวณฺ ๑

[๑๘๒] กตมณฺเฑ ภิกฺขเว กุมภัตถาย อิทฺถ ภิกฺขเว เอกจฺโจ
กุตปฺปโต สทฺธา อคารสฺมา อนคารียํ ปพฺพชฺชิตो โหติ โอติณฺ-
โณมฺหิ ชาตียา ชราย มรณฺเน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทฺถุเขหิ
โทมนสฺสเสหิ อฺปายาเสหิ ทฺถุชฺชิตินฺโณ ทฺถุชฺชปเรโต อปฺปเปวณาม
อิมสฺส เกวตสฺส ทฺถุชฺชกฺขนฺนสฺส อนตฺถิกิริยา ปณฺณายเถกาติ ๑
คเมณํ ตถา ปพฺพชฺชิตํ สมานํ สพฺรหฺมจารี โอวทฺตนิ อานุสาธนฺติ
อิทํ เต ชาติตพฺพํ อิทํ เต น ชาติตพฺพํ อิทํ เต ญฺญชิตพฺพํ
อิทํ เต น ญฺญชิตพฺพํ อิทํ เต สํยิตพฺพํ อิทํ เต น สํยิตพฺพํ
อิทํ เต ปาตพฺพํ อิทํ เต น ปาตพฺพํ กปฺปียํ เต ชาติตพฺพํ
อกปฺปียํ เต น ชาติตพฺพํ กปฺปียํ เต ญฺญชิตพฺพํ อกปฺปียํ เต น
ญฺญชิตพฺพํ กปฺปียํ เต สํยิตพฺพํ อกปฺปียํ เต น สํยิตพฺพํ
กปฺปียํ เต ปาตพฺพํ อกปฺปียํ เต น ปาตพฺพํ กาเถ เต
ชาติตพฺพํ วิกาเถ เต น ชาติตพฺพํ กาเถ เต ญฺญชิตพฺพํ วิกาเถ
เต น ญฺญชิตพฺพํ กาเถ เต สํยิตพฺพํ วิกาเถ เต น สํยิตพฺพํ
กาเถ เต ปาตพฺพํ วิกาเถ เต น ปาตพฺพนฺติ ๑ ตสฺส เอวํ
โหติ มโย โห ปุพฺเพ อคารียญฺจนา สมานา ยํ อิจฺฉาม ตํ
ชาทาม ยํ น อิจฺฉาม น ตํ ชาทาม ยํ อิจฺฉาม ตํ ญฺญชาม

๒๐๐ สุตตตบฏเก มชฺฌิมนิกายสูตร มชฺฌิมปณฺณาสกั [๓๘/๓

ยัม น อิจฺฉาม น ตัม ญฺญชาม ยัม อิจฺฉาม ตัม สํยาม ยัม น
อิจฺฉาม น ตัม สํยาม ยัม อิจฺฉาม ตัม ปิฉาม ยัม น อิจฺฉาม น
ตัม ปิฉาม กปฺปิยมฺมี ชาทาม อกปฺปิยมฺมี ชาทาม กปฺปิยมฺมี
ญฺญชาม อกปฺปิยมฺมี ญฺญชาม กปฺปิยมฺมี สํยาม อกปฺปิยมฺมี
สํยาม กปฺปิยมฺมี ปิฉาม อกปฺปิยมฺมี ปิฉาม กาເຕຍී ชาทาม
วิกาເຕຍී ชาทาม กาເຕຍී ญฺญชาม วิกาເຕຍී ญฺญชาม กาເຕຍී
สํยาม วิกาເຕຍී สํยาม กาເຕຍී ปิฉาม วิกาເຕຍී ปิฉาม ยมฺมี
โน สํທຸຣາ ຄຸຟຸປຕິກາ ທິວາ ວິກາເຕ ປຣັຕຕໍ ສາທນ້ຍໍ ມົຊນ້ຍໍ
ເທນຸຕິ ຕຸຕຸຣນີເມ ມຸຊາວຣນໍ ມຣເນເ ກໂຣນຸຕິຕິ ຯ ໄສ ສິກຸຂໍ
ປຈຸຈຸຂາຍ ພິນາຍາວຕຸຕິຕິ ຯ ອຍໍ ວຸຈຸຈຕິ ມິກຸຂເວ ກຸມຸກັດຖຍສຸສໍ
ກັໂຕ ສິກຸຂໍ ປຈຸຈຸຂາຍ ພິນາຍາວຕຸໂຕ ຯ ກຸມຸກັດຖຍນຸຕິ ໂຂ ມິກຸຂເວ
ໂອທຣິກຕຸຕຸສຸເສຕໍ ອຣິວຈນໍ ຯ

[๓๘/๓] กตมณฺจ ฅិກຸຂເວ ສາວງຸງກຍໍ ອິຣ ມິກຸຂເວ ເອກຈຸໂຈ
ກຸຕປຸໂຕ ສທຸຣາ ອຄາຣສຸມາ ອນຄາຣິຍໍ ປພຸຜິໂຕ ໂຫຕິ ໂອຕິຣຸ-
ໂຄນມຸຫິ ສາຕິຍາ ສຣາຍ ມຣເນເ ໄສເກຫິ ປຣິເທເວຫິ ທຸກເຫິ
ໂທມນສຸເສຫິ ອຸປາຍາເສຫິ ທຸກໂຂຕິຣຸໂຄນ ທຸກຂປຣໂຕ ອປຸເປວນາມ
ອິມສຸສໍ ເກວຣສຸສໍ ທຸກຂກຸຂນຸສຸສໍ ອນຸຕິກິຣິຍາ ປຣຸຣາເຍຄາຕິ ຯ ໄສ
ເອວໍ ປພຸຜິໂຕ ສມາໂນ ປພຸຜຸນຸສຸມຍໍ ນິວາເສຕຸວາ ປຕຸຕຸຈໍວຣມາທາຍ
ຄາມໍ ວາ ນິຄມໍ ວາ ປິຣຸທາຍ ປວິສຕິ ອຣກຸຂິເຕເນເວ ກາເຍນ

๓ ສໍ. ຍຸ. ປິປາມ ຯ

อภิกขิตาย วาจา ย อนุปฏิจิตาย สติยา อสังฺกเตหิ อินฺทฺริเยหิ ฯ
 โส คตถ ปตฺตํติ คหปติ วา คหปติปฺตํ วา ปณฺจหิ กามคฺคเนหิ
 สมนฺปีติ สมนฺคํภูติ ปรีจายิมานํ ฯ ตสฺส เอวํ โหติ มยํ ปุพฺเพ
 อคาริยภูตา สมานา ปณฺจหิ กามคฺคเนหิ สมนฺปีตา สมนฺคํภูตา
 ปรีจายิมหา สํวิชฺชนเต โข กุเต โภคา สกฺกา โภเค จ
 ญฺญตฺติ ปุณฺณานิ จ กาคฺคหิ ฯ โส สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย หีนา-
 ยาวตฺตติ ฯ อयํ อจฺจุติ ภิกฺขเว อวชฺชกฺขยสฺส ภีโต สิกฺขํ
 ปจฺจกฺขาย หีนายาวตฺโต ฯ อวชฺชกฺขยนฺติ โข ภิกฺขเว ปณฺจนฺนํ
 กามคฺคณํ อธิวณํ ฯ

[๑๘๕] กตมญฺจ ภิกฺขเว สุตถาภยํ อธิ ภิกฺขเว เอกจฺโจ
 กตปฺโต สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตो โหติ โยคิณฺ-
 โณมฺหิ ชาติยา ชราย มรณฺเนน โสเกหิ ปรีเทเวหิ กฺขเวหิ
 โทมนสฺสํหิ อุปายาสํหิ กฺขเวหิ โยคิณฺโณ กฺขเวปเรโต อปฺเปวนาม
 อิมสฺส เกวสฺส กฺขเวหิ อนตฺถิรียา ปณฺณายเถวติ ฯ โส
 เอวํ ปพฺพชฺชิตो สมานา ปุพฺพนฺตมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตํจฺวร-
 มาทาย คามํ วา นิคมํ วา มินฺทาย ปวีตฺติ อภิกฺขิตเนว กายเน
 อภิกฺขิตาย วาจา ย อนุปฏิจิตาย สติยา อสังฺกเตหิ อินฺทฺริเยหิ ฯ
 โส คตถ ปตฺตํติ มาตฺตคามํ ทฺนฺนิตฺตํ วา ทฺนฺนปารุติ วา ตสฺส
 มาตฺตคามํ ทิสฺวา ทฺนฺนิตฺตํ วา ทฺนฺนปารุติ วา วาโค จิตฺตํ
 อนฺทฺรํเสติ ฯ โส วาคนฺทฺรํเสน จิตฺเตน สิกฺขํ ปจฺจกฺขาย

២០២ ឥតុត្ថនុបប្បិកេ មធុធិមនិកាយឥត្ថ មធុធិមបណ្ណាសកំ [១៩៩

អ៊ីរាយាវគុត្តិ ។ ឧយំ ទុរុទ្ទតិ វិកុឌវេ ឥត្ថកាយឥត្ថ វ៉ាតៃ ឥត្ថុ
បុរុទ្ទាយ អ៊ីរាយាវគុត្ថៃ ។ ឥត្ថកាយឥត្ថ ឆៃ វិកុឌវេ មាតុ-
កាមឥត្ថេតំ ឧទិវទនំ ។ ឱរាធិ ឆៃ វិកុឌវេ ទតុគារិ វាយាធិ
ឱរេកទុទេ បុគ្គកេ ឱរឥត្ថំ ឆមុរិយេ ឧគារឥត្ថា ឧរិកាវិយំ បុព្វធិតេ
បាធិកុធិតុព្វានីតិ ។

ឱត្ថវិទុ វាគ្វា ឧត្ថុត្ថនា តេ វិកុឌ វាគ្វតៃ វាឥត្ថំ
ឧរិកុធិតុ ។

ទាគុមឥត្ថុតំ វិកុធិតំ ឥត្ថុតំ ។

นพกปานสูตร^๑

[๑๔๕] เอวมนเม สุตํ เอกํ สมนํ ภควา โสธเตสฺส วิหริติ นพก-
 ปาเน ปตาสวเน ๑ เตน ไช ปน สมนเณ สมนพหุตา อภินฺวตา
 อภินฺวตา กุตปฺปตา ภควนํ อุตฺติสฺสํ สทฺธา อคารสฺมา อน-
 คาริยํ ปพฺพชิตา โหนฺติ อายสฺมา ๑ อนฺนรฺุทฺโต อายสฺมา ๑
 ภาทฺธิโย^๒ อายสฺมา ๑ กิมฺพิโต อายสฺมา ๑ ภคฺคฺ อายสฺมา ๑
 โทณฺทณฺโฏ^๒ อายสฺมา ๑ เวทฺโต อายสฺมา ๑ อานนฺโท อณฺเณ
 ๑ อภินฺวตา อภินฺวตา กุตปฺปตา ๑ เตน ไช ปน สมนเณ
 ภควา ภิกฺขุสงฺฆปรีดูโต อพฺโลกาเส นิสินฺโน โหติ ๑ ธถ ไช
 ภควา กุตปฺปเต อารพฺภ ภิกฺขุ อามนฺเตสิ^๓ เย เต ภิกฺขเว
 กุตปฺปตา มมํ อุตฺติสฺสํ สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตา
 กจฺจิ เต ภิกฺขเว อภิตา พฺรหฺมจฺริเยติ ๑ เต ภิกฺขุ ตฺถนํ
 อเหตุํ ๑ ทุคฺคิยมฺมี ไช ภควา เต กุตปฺปเต อารพฺภ ภิกฺขุ
 อามนฺเตสิ^๓ เย เต ภิกฺขเว กุตปฺปตา มมํ อุตฺติสฺสํ สทฺธา
 อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตา กจฺจิ เต ภิกฺขเว ภิกฺขุ อภิตา
 พฺรหฺมจฺริเยติ ๑ ทุคฺคิยมฺมี ไช เต ภิกฺขุ ตฺถนํ อเหตุํ ๑ ทุคฺคิยมฺมี
 ไช ภควา เต กุตปฺปเต อารพฺภ ภิกฺขุ อามนฺเตสิ^๓ เย เต
 ภิกฺขเว กุตปฺปตา มมํ อุตฺติสฺสํ สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ

๑ พ. เอวํ ๑ ส. ย. นนฺทโย ๑ ๒ พ. เอวํ ๑ ส. ย. โทณฺทณฺโน ๑

๒๐๕ ตุตตุนตบฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๓๙๖

ปพฺพชิตา กจฺจิ เต ภิกฺขเว ภิกฺขุ อภิรตา พุรหมจฺริเยติ ๑
ตติยมปํ โห เต ภิกฺขุ คุณํ อเหตุํ ๑

[๓๙๖] อถ โห ภควโต เอตทโหสี ยนฺนุนาหํ เตว กุต-
ปฺกเต ปุจฺเจยฺยนฺติ ๑ อถ โห ภควา อายสฺมนํ อนฺรทฺธํ
อามนฺเตสี กจฺจิ ตุมฺहे อนฺรทฺธา อภิรตา พุรหมจฺริเยติ ๑
ตคฺช มยํ ภาเน อภิรตา พุรหมจฺริเยติ ๑ สํช สํช อนฺรทฺธา
เอตํ โห อนฺรทฺธา ตุมฺหากํ ปฏฺฐึ กุตปฺกตํ สทฺธา อคารสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชิตานํ ยํ ตุมฺहे อภิรเมยฺยาถ พุรหมจฺริเย เยน
ตุมฺहे อนฺรทฺธา ภาเทรณ โยพฺพเนน สมนฺนาคตา ปจฺเมน วยสํ
สฺสกาพเกสํ ทาเม ปริญฺญะเยยฺยาถ เตน ตุมฺहे อนฺรทฺธา ภาเทรณ
โยพฺพเนน สมนฺนาคตา ปจฺเมน วยสํ สฺสกาพเกสํ อคารสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชิตา เต โห ปน ตุมฺहे อนฺรทฺธา เนว ราชา-
ภินฺตา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตา น โจราภินฺตา อคารสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชิตา น อธิญฺญา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตา
น ภาญฺญา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตา น อาชฺวีกาปคตา
อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตา อปฺปี โทมฺหิ โยติณฺโณ ชาติยา
ชฺราย มรณฺเน สํเกหิ ปริเทเวหิ ทฺกฺเขหิ โทมฺนสฺเสหิ อฺปา-
ยาเสหิ ทฺกฺโหติณฺโณ ทฺกฺชเปรโต อปฺเปวณาม อิมสฺส เกวตสฺส
ทฺกฺชทฺทฺนสฺส อนคฺคิริยา ปณฺณาเยกาติ นนุ ตุมฺहे อนฺรทฺธา
เอวํ สทฺธา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตาติ ๑ เอวํ ภาเน ๑

เหวฬํ ปพฺพชฺชิตฺเตน จ ปน อนุรุตฺตชา กุตฺตปฺตเตน กิมนฺตํ กวณฺณํ ฯ
 วิเวกํ อนุรุตฺตชา กาเมหิ วิเวกํ อกฺุสฺสเถหิ ชฺมเมหิ ปฺปติสฺสุชํ นาริกจฺฉนฺติ
 อณฺเณ วา ตโต สํนฺตตฺรํ ฯ ตสฺส อภิขฺฌณามิ จิตฺตํ ปริยาทาย
 ติญฺจติ พฺยาปาโทมํ จิตฺตํ ปริยาทาย ติญฺจติ ถํมมิตฺตมฺมํ จิตฺตํ
 ปริยาทาย ติญฺจติ วิจิกิฉฺฉณามิ จิตฺตํ ปริยาทาย ติญฺจติ อุกฺกจฺจ-
 กุกฺกจฺจมฺมํ จิตฺตํ ปริยาทาย ติญฺจติ อวตฺติมํ จิตฺตํ ปริยาทาย
 ติญฺจติ ตณฺหํมํ จิตฺตํ ปริยาทาย ติญฺจติ วิเวกํ อนุรุตฺตชา กาเมหิ
 วิเวกํ อกฺุสฺสเถหิ ชฺมเมหิ ปฺปติสฺสุชํ นาริกจฺฉนฺติ อณฺเณ วา ตโต
 สํนฺตตฺรํ ฯ วิเวกํ อนุรุตฺตชา กาเมหิ วิเวกํ อกฺุสฺสเถหิ ชฺมเมหิ
 ปฺปติสฺสุชํ อธิคจฺฉนฺติ อณฺเณ วา ตโต สํนฺตตฺรํ ฯ ตสฺส อภิขฺฌณามิ
 จิตฺตํ น ปริยาทาย ติญฺจติ พฺยาปาโทมํ จิตฺตํ น ปริยาทาย
 ติญฺจติ ถํมมิตฺตมฺมํ จิตฺตํ น ปริยาทาย ติญฺจติ อุกฺกจฺจกุกฺกจฺจมฺมํ
 จิตฺตํ น ปริยาทาย ติญฺจติ วิจิกิฉฺฉณามิ จิตฺตํ น ปริยาทาย
 ติญฺจติ อวตฺติมํ จิตฺตํ น ปริยาทาย ติญฺจติ ตณฺหํมํ จิตฺตํ น
 ปริยาทาย ติญฺจติ วิเวกํ อนุรุตฺตชา กาเมหิ วิเวกํ อกฺุสฺสเถหิ
 ชฺมเมหิ ปฺปติสฺสุชํ อธิคจฺฉนฺติ อณฺเณ วา ตโต สํนฺตตฺรํ ฯ

[๑๘๗] กิณฺติ โว อนุรุตฺตชา มยิ โหติ เย อาสฺวา สงฺ-
 กิเลตฺติกา โปโนพฺภวิกา สฺทรา ทฺวฏฺฐวิปากา ธายตี ชาติชฺชวามรณฺนิยา
 อปฺปหึณา เต ตถาคคสฺสํ ตสฺมา ตถาคโต สงฺฆาเยกํ ปฏฺิเสวติ
 สงฺฆาเยกํ อธิวาเสติ สงฺฆาเยกํ ปวิชฺชเชติ สงฺฆาเยกํ วิโนเทตฺติ ฯ

๒๐๖ สุตฺตคนฺตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺเณสํ [๑๔๘]

น โห โน ภนฺเต ภควติ เอวํ โหติ ยេ อสฺสวา สงฺกิเตสฺสิกา
โปโนพฺภวิกา สฺทรา ทฺถุชฺชวปาภา อายคฺคิ ชาตฺติชฺชวามรณฺนิยา อปฺปหีนา
เต ตถาคคฺคสฺส คฺคฺสฺมา ตถาคโค สงฺขาเยกํ ปฏฺฐิเสวติ สงฺขาเยกํ
อริวาลฺลติ สงฺขาเยกํ ปวิชฺชเสติ สงฺขาเยกํ วิโนเทคฺคิติ เอวํ โห
โน ภนฺเต ภควติ โหติ ยេ อสฺสวา สงฺกิเตสฺสิกา โปโนพฺภวิกา
สฺทรา ทฺถุชฺชวปาภา อายคฺคิ ชาตฺติชฺชวามรณฺนิยา ปหีนา เต ตถาคคฺคสฺส
คฺคฺสฺมา ตถาคโค สงฺขาเยกํ ปฏฺฐิเสวติ สงฺขาเยกํ อริวาลฺลติ สงฺขาเยกํ
ปวิชฺชเสติ สงฺขาเยกํ วิโนเทคฺคิ ๑ สํชฺช สํชฺช อนฺนรฺรทฺธา ตถาคคฺคสฺส
อนฺนรฺรทฺธา ยะ อสฺสวา สงฺกิเตสฺสิกา โปโนพฺภวิกา สฺทรา ทฺถุชฺชวปาภา
อายคฺคิ ชาตฺติชฺชวามรณฺนิยา ปหีนา เต อฺจุณฺณนฺมุตฺตา ตาตาวตฺถุ
กฺคา อนฺนาวจฺจคฺคา อายคฺคิ อนฺนปฺปาทสมฺมา เสยฺยถามี อนฺนรฺรทฺธา
ตาโต มคฺคกฺกุณฺโณ อภพฺโพ ปฺน วิรฺรพฺพิยา เอวเมว โห
อนฺนรฺรทฺธา ตถาคคฺคสฺส ยะ อสฺสวา สงฺกิเตสฺสิกา โปโนพฺภวิกา สฺทรา
ทฺถุชฺชวปาภา อายคฺคิ ชาตฺติชฺชวามรณฺนิยา ปหีนา อฺจุณฺณนฺมุตฺตา ตาตา
วตฺถุกฺคา อนฺนาวจฺจคฺคา อายคฺคิ อนฺนปฺปาทสมฺมา คฺคฺสฺมา ตถาคโค
สงฺขาเยกํ ปฏฺฐิเสวติ สงฺขาเยกํ อริวาลฺลติ สงฺขาเยกํ ปวิชฺชเสติ
สงฺขาเยกํ วิโนเทคฺคิ ๑

[๑๔๘] คํ ก็ มณฺเณสิ อนฺนรฺรทฺธา กํ อตฺถวถฺถํ สมนฺนสฺสฺมาโน
ตถาคโค สํวเก อพฺภคฺคเต กาดกฺเต อฺปปคฺคิสุ พฺยากรโรติ อสุ

๑ พ. เอวํ ๑ ส. ย. อนฺนาวจฺจคฺคา ๑

อมฺตร อฺปฺปนฺโน อสฺส อมฺตร อฺปฺปนฺโนติ ฯ ภควํมฺลกา โน ภนฺเต
 รมฺมา ภควํเนตฺติกา ภควํปฺปฐึรณฺนา สํว วต ภนฺเต ภควนฺตํเยว
 ปฏฺิภาตฺตฺย เอตสฺส ภาสึตสฺส ตฺตฺถโก ภควโต สุตฺวา ภิขุ
 ชาเรตฺสํนํตํติ ฯ น โช อนฺนรฺรทฺธา ตถาคโต ชนฺนุหนตฺถํ น ชน-
 ตฺปนตฺถํ น ตาภสฺสการสึโตกานิสฺสํตฺถํ น อิติ มํ ชโน ชานาตุติ
 สํวเก อพฺภตฺเต กาทกเต อฺปฺปคตฺตํ พฺยาโกโรติ อสฺส อมฺตร
 อฺปฺปนฺโน อสฺส อมฺตร อฺปฺปนฺโนติ ฯ สํนํติ จ โช อนฺนรฺรทฺธา กุตฺตฺตา
 สทฺธา โยพารเวทา โยพารปามุชฺชา เต ตํ สุตฺวา ตถตฺตํ จิตฺตํ
 อฺปฺปสํหฺรณฺติ เคสํ ตํ อนฺนรฺรทฺธา โหติ ทํมฺรตฺตํ หิตาย สุตฺตํ ฯ

[๑๘๘] อิทฺธานฺนรฺรทฺธา ภิขุ สฺสณฺนาติ อิตฺถนฺนาโม ภิขุ กาทกโต
 สํ ภควตา พฺยาโกโต อณฺเวยาย สณฺขํหํติ สํ โช ปนสฺส
 อายสฺมา สํมํ ทิฏฺฐิํ วา โหติ อนฺนสฺสวสฺสโต วา เอวํสํโธ
 สํ อายสฺมา อโหสิ อิตฺถิํ เอวํมฺโม สํ อายสฺมา อโหสิ
 อิตฺถิํ เอวํปณฺโณ สํ อายสฺมา อโหสิ อิตฺถิํ เอวํวิหาวํ
 สํ อายสฺมา อโหสิ อิตฺถิํ เอวํ วิมฺมโต สํ อายสฺมา
 อโหสิ อิตฺถิํติ ฯ สํ ตสฺส สทฺธมฺจ สํธมฺจ สุตฺมฺจ จาคมฺจ
 ปณฺณมฺจ อนฺนสฺสรนฺโต ตถตฺตํ จิตฺตํ อฺปฺปสํหฺรณฺติ ฯ เอวํมํ โช
 อนฺนรฺรทฺธา ภิขุโน ฆาสฺสฺสวโร โหติ ฯ อิทฺธานฺนรฺรทฺธา ภิขุ สฺสณฺนาติ
 อิตฺถนฺนาโม ภิขุ กาทกโต สํ ภควตา พฺยาโกโต ปณฺณนํ
 โอรมฺภาคิยานํ สณฺโณชานํ ปริกฺขยา โยปปาติโก ตตฺถปณฺนิพฺพายํ

อนาวตติชมโม คตฺมา โถกาติ โส ไซ ปนสฺส อายสฺมา สํมํ
 ทิฏฺฐา วา โหติ อนุสฺสวสฺสโต วา เอวํสํโถ โส อายสฺมา
 อโหสิ อิตฺถิ เอวํชมโม ฯ เป ฯ เอวंपณฺโณ... เอวํวิหารี...
 เอวํ วิมุตฺโต โส อายสฺมา อโหสิ อิตฺถิ ฯ โส คสฺส สทฺธมฺม
 สํตมฺม สุตมฺม จาคมฺม ปณฺณมฺม อนุสฺสวสฺสโต คตฺตตาย จิตฺตํ
 อุปสํหริติ ฯ เอวมฺปิ ไซ อนุรทฺธา ภิกฺขุโน ผาสฺสวิหารโ หติ ฯ
 อิทานุรทฺธา ภิกฺขุ สฺสณาติ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ กาลกโต โส
 ภควตา พฺยากโต ตินฺนํ สณฺโณชานํ ปริกฺขยา รากโธสโมหานํ
 คนฺนตา สกทาคามํ สกิทเว อิมํ โถกํ อากนฺนตา ทฺวสฺสสํ
 กริสฺสคฺติ โส ไซ ปนสฺส อายสฺมา สํมํ ทิฏฺฐา วา โหติ
 อนุสฺสวสฺสโต วา เอวํสํโถ โส อายสฺมา อโหสิ อิตฺถิ เอวํชมโม
 ฯ เป ฯ เอวंपณฺโณ... เอวํวิหารี... เอวํ วิมุตฺโต โส อายสฺมา
 อโหสิ อิตฺถิ ฯ โส คสฺส สทฺธมฺม สํตมฺม สุตมฺม จาคมฺม
 ปณฺณมฺม อนุสฺสวสฺสโต คตฺตตาย จิตฺตํ อุปสํหริติ ฯ เอวมฺปิ
 ไซ อนุรทฺธา ภิกฺขุโน ผาสฺสวิหารโ หติ ฯ อิทานุรทฺธา ภิกฺขุ
 สฺสณาติ อิตฺถนฺนาโม ภิกฺขุ กาลกโต โส ภควตา พฺยากโต
 ตินฺนํ สณฺโณชานํ ปริกฺขยา สํคาปนฺโน อวินิปาตมฺโม นียโต
 สมฺโพธิปฺปายโนติ โส ไซ ปนสฺส อายสฺมา สํมํ ทิฏฺฐา วา โหติ
 อนุสฺสวสฺสโต วา เอวํสํโถ โส อายสฺมา อโหสิ อิตฺถิ เอวํชมโม
 ฯ เป ฯ เอวंपณฺโณ... เอวํวิหารี... เอวํ วิมุตฺโต โส อายสฺมา

๒๐๐] ภิกขุชวคคสุตฺต นพกปानสุตฺเต ภิกขุณีผาสฺวิหารภาโว ๒๐๑

อโหสิ อิตฺถิเปติ ฯ โส คสุตฺตํ สํทฺธมฺมํ สํถมฺมํ สํคมฺมํ จาคมฺมํ
ปณฺณมฺมํ อนุสฺสวฺรณฺโต ตถตฺตตาย จิตฺตํ อุปสํหริติ ฯ เอวมฺปิ
โช อนุรุตฺตา ภิกขุโน ผาสฺวิหาโร โหติ ฯ

[๒๐๐] อิทฺธานุรุตฺตา ภิกขุณี สฺสนาติ อิตฺถนฺนามา ภิกขุณี
กาถกตา สํ ภควตา พฺยากตา อญฺญาเย สณฺเจหํติ สํ
โช ปนฺสสา ภคินี สํมํ ทิฏฺฐา วา โหติ อนุสฺสวฺรณฺโต วา
เอวํสํสา สํ ภคินี อโหสิ อิตฺถิเปติ เอวํมฺมา สํ ภคินี อโหสิ
อิตฺถิเปติ เอวํปณฺญาเย สํ ภคินี อโหสิ อิตฺถิเปติ เอวํวิหารินี สํ
ภคินี อโหสิ อิตฺถิเปติ เอวํ วิมุตฺตา สํ ภคินี อโหสิ อิตฺถิเปติ ฯ
สํ คสุตฺตํ สํทฺธมฺมํ สํถมฺมํ สํคมฺมํ จาคมฺมํ ปณฺณมฺมํ อนุสฺสวฺรณฺโต
ตถตฺตตาย จิตฺตํ อุปสํหริติ ฯ เอวมฺปิ โช อนุรุตฺตา ภิกขุณียา
ผาสฺวิหาโร โหติ ฯ อิทฺธานุรุตฺตา ภิกขุณี สฺสนาติ อิตฺถนฺนามา
ภิกขุณี กาถกตา สํ ภควตา พฺยากตา ปณฺญานํ โอรัมภาคิยานํ
สณฺโฆชนานํ ปริกฺขยา โอบปาติกา ตถตฺตปรีทิตฺวา อนาวตฺติ-
มฺมา คสุตฺตา โธกาติ สํ โช ปนฺสสา ภคินี สํมํ ทิฏฺฐา
วา โหติ อนุสฺสวฺรณฺโต วา เอวํสํสา สํ ภคินี อโหสิ อิตฺถิเปติ
เอวํมฺมา สํ ภคินี อโหสิ อิตฺถิเปติ เอวํปณฺญาเย สํ ภคินี
อโหสิ อิตฺถิเปติ เอวํวิหารินี สํ ภคินี อโหสิ อิตฺถิเปติ เอวํ วิมุตฺตา
สํ ภคินี อโหสิ อิตฺถิเปติ ฯ สํ คสุตฺตํ สํทฺธมฺมํ สํถมฺมํ สํคมฺมํ
จาคมฺมํ ปณฺณมฺมํ อนุสฺสวฺรณฺโต ตถตฺตตาย จิตฺตํ อุปสํหริติ ฯ

๒๓๐ สุตตฺตณฺทปฺปฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๒๐๓

เอวมฺปิ โข อหฺมรฺรทฺธา ภิกฺขุณฺเีย ผาสฺสุวิหาโร โหติ ฯ อิทฺธานุรฺรทฺธา
ภิกฺขุณฺเีย สฺสณฺาติ อิตฺตณฺนามา ภิกฺขุณฺเีย กาลกตา สฺมา ภควตา
พฺยากตา ตินฺนํ สณฺโณชฺชนานํ ปริกฺขยา รากโหสฺสโมหานํ ตณฺทตา
สํกทาคามินฺเีย สํกิเทว อิมํ โลกํ อากฺขนฺทฺวา ทฺกฺขสฺสํสํคํ กริสฺสํคํติ
สฺมา โข ปนฺสฺสา ภคินฺเีย สํมา ทิฏฺฐา วา โหติ อนุสฺสวสฺสุตา วา
เอวํสฺสา สฺมา ภคินฺเีย อโหสิ อิตฺปิยํ เอวํมมา ฯเปฯ เอวंपณฺณา...
เอวํวiharินฺเีย... เอวํ วิมฺมุตฺตา สฺมา ภคินฺเีย อโหสิ อิตฺปิยํติ ฯ สฺมา
คสฺสฺสา สํทฺธมฺบจฺ สํตมฺบจฺ สฺตมฺบจฺ จาคมฺบจฺ ปณฺณมฺบจฺ อนุสฺสํรณฺตํ
ตคฺคตฺตาย จิตฺตํ อฺปสฺสํหริติ ฯ เอวมฺปิ โข อหฺมรฺรทฺธา ภิกฺขุณฺเีย ผาสฺสุ-
วิหาโร โหติ ฯ อิทฺธานุรฺรทฺธา ภิกฺขุณฺเีย สฺสณฺาติ อิตฺตณฺนามา ภิกฺขุณฺเีย
กาลกตา สฺมา ภควตา พฺยากตา ตินฺนํ สณฺโณชฺชนานํ ปริกฺขยา
สฺสํตาปณฺณา อวินิปาทมมา นียตา สฺมํโพธิปฺรายนฺาติ สฺมา โข
ปนฺสฺสา ภคินฺเีย สํมา ทิฏฺฐา วา โหติ อนุสฺสวสฺสุตา วา เอวํสฺสา สฺมา
ภคินฺเีย อโหสิ อิตฺปิยํ เอวํมมา ฯเปฯ เอวंपณฺณา... เอวํวiharินฺเีย...
เอวํ วิมฺมุตฺตา สฺมา ภคินฺเีย อโหสิ อิตฺปิยํติ ฯ สฺมา คสฺสฺสา สํทฺธมฺบจฺ
สํตมฺบจฺ สฺตมฺบจฺ จาคมฺบจฺ ปณฺณมฺบจฺ อนุสฺสํรณฺตํ ตคฺคตฺตาย จิตฺตํ
อฺปสฺสํหริติ ฯ เอวมฺปิ โข อหฺมรฺรทฺธา ภิกฺขุณฺเีย ผาสฺสุวิหาโร โหติ ฯ

[๒๐๓] อิทฺธานุรฺรทฺธา อฺปาสฺโก สฺสณฺาติ อิตฺตณฺนาโม อฺปาสฺโก
กาลกโต สฺสํ ภควตา พฺยากโต ปณฺจณฺํ โอรมภาคิยานํ
สณฺโณชฺชนานํ ปริกฺขยา อฺปปาทิโก ตคฺคตฺปรีทฺพฺพายี อนาวตฺตฺติชมโม

๒๐๓] ภิกขุขุคฺคสฺส นพกปณฺณสฺส เต อฺปาสกผาสฺส วิหารภาโว ๒๐๓

ตสฺมา โถกาติ โส ไซ ปณฺณสฺส อายสฺมา สํมํ ทิฏฺฐิไซ วา โหติ
อนุสฺสวสฺสโต วา เอวํสํโถ โส อายสฺมา อโหสิ อิติปิ เอวํมฺโม
โส อายสฺมา อโหสิ อิติปิ เอวंपณฺโณ โส อายสฺมา อโหสิ
อิติปิ เอวํวิหารี โส อายสฺมา อโหสิ อิติปิ เอวํ วิมฺตฺโต
โส อายสฺมา อโหสิ อิตฺตํ ๑ โส ตสฺส สทฺธมฺมํ สํมมจ
สฺสจ จากณฺจ ปณฺณมจ อนุสฺสวสฺสโต ตถตฺตํ จิตฺตํ อฺปสํหริติ ๑
เอวํมฺมิ ไซ อนฺนรทฺธา อฺปาสกสฺส ผาสฺส วิหารา โหติ ๑ อิทานฺนรทฺธา
อฺปาสโก สฺสณฺณํ อิตฺตํ นนาโม อฺปาสโก กาสกโต โส ภควตา
พฺยาโกติ ตินฺนํ สณฺโณชานํ ปริกฺขยา รากโธสโมหานํ ตนฺตฺตา
สทฺทาคามํ สกิทเว อิมํ โลกํ อากนฺตฺวา ทุกฺขสฺสํหํ กริสฺสํตํ
โส ไซ ปณฺณสฺส อายสฺมา สํมํ ทิฏฺฐิไซ วา โหติ อนุสฺสวสฺสโต
วา เอวํสํโถ โส อายสฺมา อโหสิ อิติปิ เอวํมฺโม ๑ เป ๑
เอวंपณฺโณ... เอวํวิหารี... เอวํ วิมฺตฺโต โส อายสฺมา อโหสิ
อิตฺตํ ๑ โส ตสฺส สทฺธมฺมํ สํมมจ สฺสจ จากณฺจ ปณฺณมจ
อนุสฺสวสฺสโต ตถตฺตํ จิตฺตํ อฺปสํหริติ ๑ เอวํมฺมิ ไซ อนฺนรทฺธา
อฺปาสกสฺส ผาสฺส วิหารา โหติ ๑ อิทานฺนรทฺธา อฺปาสโก สฺสณฺณํ
อิตฺตํ นนาโม อฺปาสโก กาสกโต โส ภควตา พฺยาโกติ ตินฺนํ
สณฺโณชานํ ปริกฺขยา สํคปณฺโณ อวินิปาตมฺโม นียโต สมนฺโพน
ปฺรายนฺติ โส ไซ ปณฺณสฺส อายสฺมา สํมํ ทิฏฺฐิไซ วา โหติ
อนุสฺสวสฺสโต วา เอวํสํโถ โส อายสฺมา อโหสิ อิติปิ เอวํมฺโม

๒๓๒ สุตตนะตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๒๐๒

ฯ เปฯ เอวंपณฺโณ... เอวံวิหารี... เอวံ วิมุตฺโต โส อายสฺมา
อโหสิ อิตฺถิปีติ ฯ โส คสฺสํ สทฺธมฺมํ สํตมฺมํ สุตมฺมํ จากมฺมํ
ปณฺณมฺมํ อนุสฺสวณฺโตะ ตถตฺตํ จิตฺตํ อุปสํหริติ ฯ เอวมฺมี
โฆ อนุรทฺธา อุปาสกสฺส ฆาตฺตวิหาโร โหติ ฯ

[๒๐๒] อิทานุรทฺธา อุปาสิกา สฺสณาคิ อิตฺถนฺนามา อุปาสิกา
กาถกตา สํ ภควตา พุยาถกตา ปณฺณนํ โอรัมภาคิยานํ
สณฺโณชานํ ปริกฺขยา โอปปาติกา ตถฺถปฺปนิพฺพายินี อนาวตฺติ-
มฺมา คสฺมา โลกาคิ สํ โฆ ปนฺธสํ ภคินี สํมํ ทิฏฺฐา
วา โหติ อนุสฺสวสฺสตา วา เอวํสํธา สํ ภคินี อโหสิ อิตฺถิ
เอวํมฺมา ฯ เปฯ เอวंपณฺโณ... เอวံวิหารี... เอวံ วิมุตฺตา
สํ ภคินี อโหสิ อิตฺถิปีติ ฯ สํ คสฺสํ สทฺธมฺมํ สํตมฺมํ สุตมฺมํ
จากมฺมํ ปณฺณมฺมํ อนุสฺสวณฺตํ ตถตฺตํ จิตฺตํ อุปสํหริติ ฯ
เอวมฺมี โฆ อนุรทฺธา อุปาสิกาย ฆาตฺตวิหาโร โหติ ฯ อิทานุรทฺธา
อุปาสิกา สฺสณาคิ อิตฺถนฺนามา อุปาสิกา กาถกตา สํ ภควตา
พุยาถกตา ตินฺนํ สณฺโณชานํ ปริกฺขยา วาโกโธมฺหานํ ตนฺตฺตา
สทฺทาคามินี สกฺเทว อิมํ โลกํ อากนฺตฺวา ทฺถสฺสํสํ กวิสฺสํตฺติ
สํ โฆ ปนฺธสํ ภคินี สํมํ ทิฏฺฐา วา โหติ อนุสฺสวสฺสตา วา
เอวํสํธา สํ ภคินี อโหสิ อิตฺถิ เอวํมฺมา ฯ เปฯ เอวंपณฺโณ...
เอวံวิหารี... เอวံ วิมุตฺตา สํ ภคินี อโหสิ อิตฺถิปีติ ฯ สํ
คสฺสํ สทฺธมฺมํ สํตมฺมํ สุตมฺมํ จากมฺมํ ปณฺณมฺมํ อนุสฺสวณฺตํ

๒๐๒] ภิกขุขุคคตฺตํ นพกปानตฺตํเต อุปาสิกาผาสฺวิหารภาโว ๒๓๓

ตถตฺตตาย จิตฺตํ อุปสํหริติ ฯ เอวมฺปิ โข อนนฺนรทฺธา อุปาสิกาย
ผาสฺวิหาโร โหติ ฯ อิทฺธานนฺนรทฺธา อุปาสิกา สฺสณาคิ อิตฺถนฺนมา
อุปาสิกา กาลกตา สํ ภควตา พฺยากตา คิณฺณํ สมนฺโฆชนานํ
ปรีกฺขยา โสตาปนฺนา อวินิปาตมฺมา นียตา สมนฺโฆชิปฺรายนาคิ
สํ โข ปนสฺสํ ภกีนํ สํมํ ทิฏฐํ วา โหติ อนนฺนสฺสวสฺสตา วา
เอวสฺสํ สํ ภกีนํ อโหสิ อิตฺธิํ เอวํมฺมา สํ ภกีนํ อโหสิ
อิตฺธิํ เอวํวิหารีนํ สํ ภกีนํ อโหสิ อิตฺธิํ เอวํ วิมุตฺตา สํ
ภกีนํ อโหสิ อิตฺธิํติ ฯ สํ คตฺตํ สทฺธมฺมํ สตฺตมฺมํ สุตฺมฺมํ
จาคมฺมํ ปณฺณมฺมํ อนนฺนสฺสวสฺสํ ตถตฺตตาย จิตฺตํ อุปสํหริติ ฯ
เอวมฺปิ โข อนนฺนรทฺธา อุปาสิกาย ผาสฺวิหาโร โหติ ฯ อิติ โข
อนนฺนรทฺธา ตถาคโค น ชนฺนุหนฺนํ น ชนฺนปนฺนํ น ตาภสฺสการ-
สฺสโถกานิสฺสํ น อิติ มํ ชโน ชานาคฺคิ สํวเก อพฺภตฺเต กาล-
กเต อุปปตฺตํ พฺยากโรติ อสฺส อมฺมํ อุปปนฺโน อสฺส อมฺมํ
อุปปนฺโนติ ฯ สนฺนํ โข อนนฺนรทฺธา กตฺตํ สทฺธมฺมํ โอพารเวทา
โอพารปามุชฺสา เต ตํ สุตฺวา ตถตฺตตาย จิตฺตํ อุปสํหริ-
เตสนํ อนนฺนรทฺธา โหติ ทฺมฺมํ หิตาย สฺสยาติ ฯ

อิทมวโจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา อนนฺนรทฺโธ ภควโต
ภาสํ อภินนฺนํติ ฯ

นพกปानตฺตํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ ฯ

โคติสฺถานิสฺสํ

[๒๐๓] เอวมฺเม สฺมํ เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริตี
เวพฺพเน กถนุทกนิวาเป ๑ เตน ไช ปน สมเยน โคติสฺถานิ
นาม ภิกฺขุ อารญฺณโก ปทรมัจจาโร สงฺฆมชฺเช โอสฺสโห โหติ
เกนจิเทว กรณฺเณน ๑

[๒๐๔] คคฺคร ไช อายสฺมา สาริปฺพุโต โคติสฺถานิ นาม
ภิกฺขุ อารพฺภ ภิกฺขุ อามนฺเตสฺสี อารญฺณเกนาวุโส ภิกฺขุนา
สงฺฆคเตน สงฺฆเ วิหรนฺเตน สฺพหฺมจาวุโส สฺสการเวน ภวิตพฺพํ
สํปตฺติสฺสํ ๑ สเจ อาวุโส อารญฺณโก ภิกฺขุ สงฺฆคโต สงฺฆเ
วิหรนฺโต สฺพหฺมจาวุโส อคฺคาโร โหติ อปฺปตฺติสฺสํ คสฺสํ ภวนฺติ
วคฺคาโร กิมฺปนํสฺสํสายสฺมโต อารญฺณกสฺสํ เอกสฺสํอารญฺเ
เสววิหาเรน โย อยมายสฺมา สฺพหฺมจาวุโส อคฺคาโร โหติ อปฺ-
ปตฺติสฺสํ คสฺสํ ภวนฺติ วคฺคาโร คสฺมา อารญฺณเกน ภิกฺขุนา
สงฺฆคเตน สงฺฆเ วิหรนฺเตน สฺพหฺมจาวุโส สฺสการเวน ภวิตพฺพํ
สํปตฺติสฺสํ ๑

[๒๐๕] อารญฺณเกนาวุโส ภิกฺขุนา สงฺฆคเตน สงฺฆเ วิหรนฺเตน
อาสํนกุสฺสํ ภวิตพฺพํ อิติ เกเว จ ภิกฺขุ นานุปชฺช นิสฺสํสํสามิ
นเว จ ภิกฺขุ น อาสํเนน ปฏิพาหิสฺสํสามิ ๑ สเจ อาวุโส

๑ อิตฺติสฺสาติ ปาเชน ภวิตพฺพํ ๑

๒๐๗] ภิภุชวคฺคสฺส โคตีสฺสํณิสฺสํเต จตุตฺตารณฺณกฺกตฺตํ ๒๐๕

อวณฺณโก ภิภุช สงฺฆคโต สงฺฆเ วิหรนฺโต น อาสนกฺุสโต
โหติ ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาริ กิมนิมสฺสํสาสมฺโต อวณฺณกสฺส
เอกสฺสํารณฺเ เสริวิหาเรน โย อยมาสมฺมา อภิสมาจาริกมฺปิ
สมฺมํ น ชานาคฺคิ ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาริ ตสฺมา อวณฺณเณ
ภิภุชฺณา สงฺฆคเตน สงฺฆเ วิหรนฺเตน อาสนกฺุสเตน ภวิตัพฺพํ ๑

[๒๐๖] อวณฺณเณนาอุโส ภิภุชฺณา สงฺฆคเตน สงฺฆเ วิหรนฺเตน
นาติกาเถน คาโม ปวิสิตัพฺโพ น ทิवा ปฏิกกมิตัพฺพํ สเจ
อาอุโส อวณฺณโก ภิภุช สงฺฆคโต สงฺฆเ วิหรนฺโต อติกาเถน
คามํ ปวิสติ ทิवा ปฏิกกมตฺติ ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาริ กิมนิ-
มสฺสํสาสมฺโต อวณฺณกสฺส เอกสฺสํารณฺเ เสริวิหาเรน โย
อยมาสมฺมา อติกาเถน คามํ ปวิสติ ทิवा ปฏิกกมตฺติ ตสฺส
ภวนฺติ วตฺตาริ ตสฺมา อวณฺณเณ ภิภุชฺณา สงฺฆคเตน สงฺฆเ
วิหรนฺเตน นาติกาเถน คาโม ปวิสิตัพฺโพ น ทิवा ปฏิกกมิตัพฺพํ ๑

[๒๐๗] อวณฺณเณนาอุโส ภิภุชฺณา สงฺฆคเตน สงฺฆเ วิหรนฺเตน

๑ อิตฺ ปวฺ อาสนกฺุสโต น โหตฺติ วจฺนํ มรฺมมฺไปตฺตเก ทิสฺสํติ ๑

๒ อิตฺ ปวฺ อภิสมาจาริกมฺปิ สมฺโม ชานิตัพฺโพ สเจ อาอุโส
อวณฺณโก ภิภุช... อภิสมาจาริกมฺปิ สมฺมํ น ชานาคฺคิ ตสฺส
ภวนฺติ วตฺตาริ กิมนิมสฺสํสาสมฺโต... น ชานาคฺคิ ตสฺส ภวนฺติ
วตฺตาริ ตสฺมา อวณฺณเณ ภิภุชฺณา... อภิสมาจาริ สมฺโม
ชานิตัพฺโพติ วจฺนํ พ. ไปตฺตโก ทิสฺสํติ ๑

๒๓๖ ต่ตฺตคฺคตฺตบฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๒๐๘

น ปุเรภคฺคํ ปจฺฉาภคฺคํ กุเลสุ จาริตฺตํ อาปชฺชิตพฺพํ ฯ ๑ สเจ
อาวุโส อารณฺณโก ภิกฺขุ สงฺฆคโต สงฺฆเ วิหรนฺโต ปุเรภคฺคํ
ปจฺฉาภคฺคํ กุเลสุ จาริตฺตํ อาปชฺชติ ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาโร
อณฺณนิมิตฺตํสาธมฺโต อารณฺณกสฺส เอกสฺสํารณฺเ เสววิหาเรน
วิหรโต วิกาเถ จริยา พหุตฺถกตา ตเมณฺ สงฺฆคตมฺปิ สํมหาจรตฺติ
ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาโร ตสฺมา อารณฺณเกน ภิกฺขุณา สงฺฆคเตน
สงฺฆเ วิหรนฺเตน น ปุเรภคฺคํ ปจฺฉาภคฺคํ กุเลสุ จาริตฺตํ
อาปชฺชิตพฺพํ ฯ ๑

[๒๐๘] อารณฺณเกนาวุโส ภิกฺขุณา สงฺฆคเตน สงฺฆเ วิหรนฺเตน
อนุทฺตเตน ภวิตพฺพํ อจฺปเตน ฯ ๑ สเจ อาวุโส อารณฺณโก ภิกฺขุ
สงฺฆคโต สงฺฆเ วิหรนฺโต อุตฺตโต โหติ จปโต ตสฺส ภวนฺติ
วตฺตาโร อิทฺถนิมิตฺตํสาธมฺโต อารณฺณกสฺส เอกสฺสํารณฺเ
เสววิหาเรน วิหรโต อุตฺตจฺจํ จาปตฺถํ พหุตฺถกํ ตเมณฺ สงฺฆคตมฺปิ
สํมหาจรตฺติ ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาโร ตสฺมา อารณฺณเกน ภิกฺขุณา
สงฺฆคเตน สงฺฆเ วิหรนฺเตน อนุทฺตเตน ภวิตพฺพํ อจฺปเตน ฯ ๑

[๒๐๙] อารณฺณเกนาวุโส ภิกฺขุณา สงฺฆคเตน สงฺฆเ วิหรนฺเตน
อมุขเรน ภวิตพฺพํ อวิกิณฺณวาเจน ฯ ๑ สเจ อาวุโส อารณฺณโก
ภิกฺขุ สงฺฆคโต สงฺฆเ วิหรนฺโต มุขโร โหติ วิกิณฺณวาโจ
ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาโร กิมนฺนิมิตฺตํสาธมฺโต อารณฺณกสฺส เอกสฺสํ
ารณฺเ เสววิหาเรน โย อยมายสฺมา มุขโร วิกิณฺณวาโจติ ตสฺส

๒๓๒] ภิกขุวคฺคสฺส โคตีสฺส่านิสฺสํเต นวमारณฺณกวดํ ๒๓๓

ภวนฺติ วตฺตาโร ตสฺมา อารณฺณเกน ภิกฺขุนา สงฺฆคเตน สงฺฆเ
วิหรนฺเตน อมฺุขเรน ภวิตพฺพํ อวิกิณฺณวาเจน ฯ

[๒๓๐] อารณฺณเกนาอุโส ภิกฺขุนา สงฺฆคเตน สงฺฆเ วิหรนฺเตน
สฺวเจน ภวิตพฺพํ กถฺยานมิตฺเตน ฯ สเจ อาอุโส อารณฺณโก
ภิกฺขุ สงฺฆคโต สงฺฆเ วิหรนฺโต ทพฺพโจ โหติ ปาปมิตฺโต ตสฺส
ภวนฺติ วตฺตาโร กิมนิมิตฺตํสายสฺมโต อารณฺณกสฺส เอกสฺสํารณฺเ
เสริวิหาเรน โย อยมายสฺมา ทพฺพโจ ปาปมิตฺโตติ ตสฺส ภวนฺติ
วตฺตาโร ตสฺมา อารณฺณเกน ภิกฺขุนา สงฺฆคเตน สงฺฆเ วิหรนฺเตน
สฺวเจน ภวิตพฺพํ กถฺยานมิตฺเตน ฯ

[๒๓๑] อารณฺณเกนาอุโส ภิกฺขุนา อินฺทริเยสฺส คฺคตฺตทฺวาเรน
ภวิตพฺพํ ฯ สเจ อาอุโส อารณฺณโก ภิกฺขุ อินฺทริเยสฺส คฺคตฺตทฺวาโร
น โหติ ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาโร กิมนิมิตฺตํสายสฺมโต อารณฺณ-
กสฺส เอกสฺสํารณฺเ เสริวิหาเรน โย อยมายสฺมา อินฺทริเยสฺส-คฺคต-
ทฺวาโร น โหตฺติ ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาโร ตสฺมา อารณฺณเกน
ภิกฺขุนา อินฺทริเยสฺส คฺคตฺตทฺวาเรน ภวิตพฺพํ ฯ

[๒๓๒] อารณฺณเกนาอุโส ภิกฺขุนา โภชเน มคฺคตณฺณนา ภวิ-
ตพฺพํ ฯ สเจ อาอุโส อารณฺณโก ภิกฺขุ โภชเน มคฺคตณฺณ โหติ
ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาโร กิมนิมิตฺตํสายสฺมโต อารณฺณกสฺส เอกสฺสํ-
ารณฺเ เสริวิหาเรน โย อยมายสฺมา โภชเน มคฺคตณฺณ โหตฺติ
ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาโร ตสฺมา อารณฺณเกน ภิกฺขุนา โภชเน

๒๓๘ ต่คนตบี่ฏเก มชฺฌิมนิกายตฺถ มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๒๓๓

มตฺตณฺณ ภาวิตพฺพํ ฯ

[๒๓๓] อารณฺณเกนาอุโส ภิกฺขุณา ชาครียํ อนฺนุคฺเตน ภาวิตพฺพํ ฯ

สเจ อากุโส อารณฺณโก ภิกฺขุ ชาครียํ อนฺนุคฺโต โหติ ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาโร

กิมฺปนินฺตสฺสายสฺมโต อารณฺณกสฺส เอกสฺสสารณฺเณ เสรีวิหาเรน โย อยมายสฺมา ชาครียํ อนฺนุคฺโต โหตฺติ ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาโร

ตสฺมา อารณฺณเกน ภิกฺขุณา ชาครียํ อนฺนุคฺเตน ภาวิตพฺพํ ฯ

[๒๓๔] อารณฺณเกนาอุโส ภิกฺขุณา อารทฺทวิริเยน ภาวิตพฺพํ ฯ

สเจ อากุโส อารณฺณโก ภิกฺขุ กุสฺสโต โหติ ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาโร

กิมฺปนินฺตสฺสายสฺมโต อารณฺณกสฺส เอกสฺสสารณฺเณ เสรีวิหาเรน โย อยมายสฺมา กุสฺสโต โหตฺติ ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาโร

ตสฺมา อารณฺณเกน ภิกฺขุณา อารทฺทวิริเยน ภาวิตพฺพํ ฯ

[๒๓๕] อารณฺณเกนาอุโส ภิกฺขุณา อุปฺปจฺจิตฺตินา ภาวิตพฺพํ ฯ

สเจ อากุโส อารณฺณโก ภิกฺขุ มุญฺหสฺสคฺคิ โหติ ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาโร

กิมฺปนินฺตสฺสายสฺมโต อารณฺณกสฺส เอกสฺสสารณฺเณ เสรีวิหาเรน โย อยมายสฺมา มุญฺหสฺสคฺคิ ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาโร

ตสฺมา อารณฺณเกน ภิกฺขุณา อุปฺปจฺจิตฺตินา ภาวิตพฺพํ ฯ

[๒๓๖] อารณฺณเกนาอุโส ภิกฺขุณา สฺมาหิตेन ภาวิตพฺพํ ฯ

สเจ อากุโส อารณฺณโก ภิกฺขุ สฺมาหิตโ หติ ตสฺส ภวนฺติ วตฺตาโร

กิมฺปนินฺตสฺสายสฺมโต อารณฺณกสฺส เอกสฺสสารณฺเณ

๒๓๘] ภิกขุชวคฺคสฺส โคติสฺสํถานิสฺสํเต โสฬสํมารณญกตฺตํ ๒๓๘

เสววิหาเรน โย อยมายสฺมา อสฺมาหิโตติ ตสฺส ภวนฺติ จตฺตาริ
ตสฺมา อารณฺณเกน ภิกฺขุณา สฺมาหิเตน ภวิตพฺพํ ฯ

[๒๓๙] อารณฺณเกนาอุโส ภิกฺขุณา ปณฺณวตา ภวิตพฺพํ ฯ
สเจ อาอุโส อารณฺณโก ภิกฺขุ ทฺวปฺปญฺโณ โหติ ตสฺส ภวนฺติ
จตฺตาริ กิมนฺนิมฺสํสายสฺมโต อารณฺณกสฺส เอกสฺสํสารณฺณเ
เสววิหาเรน โย อยมายสฺมา ทฺวปฺปญฺโณติ ตสฺส ภวนฺติ จตฺตาริ
ตสฺมา อารณฺณเกน ภิกฺขุณา ปณฺณวตา ภวิตพฺพํ ฯ

[๒๔๐] อารณฺณเกนาอุโส ภิกฺขุณา อภิธมฺเม อภิวิเนเย โยโค
กธฺนํโย ฯ สํนฺตาอุโส อารณฺณกํ ภิกฺขุ อภิธมฺเม อภิวิเนเย
ปณฺหํ ปุจฺจิตฺตาริ ฯ สเจ อาอุโส อารณฺณโก ภิกฺขุ อภิธมฺเม
อภิวิเนเย ปณฺหํ ปุญฺโจ น สํปายติ ตสฺส ภวนฺติ จตฺตาริ
กิมนฺนิมฺสํสายสฺมโต อารณฺณกสฺส เอกสฺสํสารณฺณเ เสววิหาเรน โย
อยมายสฺมา อภิธมฺเม อภิวิเนเย ปณฺหํ ปุญฺโจ น สํปายตฺติ
ตสฺส ภวนฺติ จตฺตาริ ตสฺมา อารณฺณเกน ภิกฺขุณา อภิธมฺเม
อภิวิเนเย โยโค กธฺนํโย ฯ

[๒๔๑] อารณฺณเกนาอุโส ภิกฺขุณา เย เต สํนฺตา วิโมกฺขา
อติกกมฺม รุเป อารุปฺปา ตตฺถ โยโค กธฺนํโย ฯ สํนฺตาอุโส
อารณฺณกํ ภิกฺขุ เย เต สํนฺตา วิโมกฺขา อติกกมฺม รุเป อารุปฺปา
ตตฺถ ปุจฺจิตฺตาริ ฯ สเจ อาอุโส อารณฺณโก ภิกฺขุ เย เต สํนฺตา
วิโมกฺขา อติกกมฺม รุเป อารุปฺปา ตตฺถ ปณฺหํ ปุญฺโจ น สํปายติ

๒๒๐ ต่ตุนตบฏเก มฐณินิกายตต มฐณินปนณณตัก [๒๒๐

ตตต ภวนติ วตฺตารอ กิมปนินตตตตมโต อารณณกตต เอกตตต-
รณณเว เสริวิหาเรน โย อยมายตตมา เย เต ตตต วิโมกฺขา
อติกกมม รุเป อารุปฺปา ตตต ปณฺหํ ปญฺโง น ตมปายตติ
ตตต ภวนติ วตฺตารอ ตตตมา อารณณเกน ภิกฺขุณา เย เต ตตต
วิโมกฺขา อติกกมม รุเป อารุปฺปา ตตต โยโค กรณฺโโย ๑

[๒๒๐] อารณณเกนาอุโส ภิกฺขุณา อุตฺตริมนุตตตมเม โยโค
กรณฺโโย ๑ ตตตตอุโส อารณณกํ ภิกฺขุ อุตฺตริมนุตตตมเม ปณฺหํ
ปฺจุณฺติวโร ๑ ตเจ อากุโส อารณณโก ภิกฺขุ อุตฺตริมนุตตตมเม
ปณฺหํ ปญฺโง น ตมปายติ ตตต ภวนติ วตฺตารอ กิมปนินตต-
ยตมโต อารณณกตต เอกตตตารณณเว เสริวิหาเรน โย อยมายตตมา
ยตตตตตตต ปพฺพชฺชิตอ ตมตตํ น ชานาคตติ ตตต ภวนติ วตฺตารอ
ตตตมา อารณณเกน ภิกฺขุณา อุตฺตริมนุตตตมเม โยโค กรณฺโโยติ ๑

[๒๒๑] เหวํ วุตฺเต อายตตมา มหาโมคฺคตตตโน อายตตมตํ
ตวิปฺปุตํ เอกทวโจ อารณณเกเนว นุ ๒ อากุโส ตวิปฺปุต
ภิกฺขุณา อิมะ ชมมา ตมทาย วตฺติตพฺพา อุกาทุ คามนุตติหาวินา-
ปิติ ๑ อารณณเกนปํ ๒ อากุโส โมคฺคตตตตน ภิกฺขุณา อิมะ
ชมมา ตมทาย วตฺติตพฺพา ปเคว คามนุตติหาวินาติ ๑

โคตติตตตตตตต นินฺจิตํ นวํ ๑

กัฏฐาภิวิสูตร

[๒๒๒] เอวมเม สุตฺถิ เอกํ สมยํ ภควา กาสฺสํ จาริกํ
จรติ มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ ๑ ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ
ชามนฺเตสฺสิ อหํ โข ภิกฺขเว อณฺเวยฺยเตว รตฺติโกชนา ญฺชามิ
อณฺเวยฺยเตว โข ปนหํ ภิกฺขเว รตฺติโกชนา ญฺชมาโน อปฺปา-
พาทคณฺจ สํวชานามิ อปฺปาทกคณฺจ ตหฺมุจฺจํคณฺจ พตฺตณฺจ
ผาสฺสํวิหารณฺจ เอถ ตุมฺहेหิ ภิกฺขเว อณฺเวยฺยเตว รตฺติโกชนา
ญฺชชถ อณฺเวยฺยเตว โข ปน ภิกฺขเว ตุมฺहेหิ รตฺติโกชนา ญฺชช-
มานา อปฺปาพาทคณฺจ สํวชานิสฺสํก อปฺปาทกคณฺจ ตหฺมุจฺจํคณฺจ
พตฺตณฺจ ผาสฺสํวิหารณฺจจติ ๑ เอวํ ภนฺเตติ โข เต ภิกฺขุ ภควโต
ปจฺจสฺสํสํ ๑

[๒๒๓] อถ โข ภควา กาสฺสํ อปฺปพฺเพน จาริกํ จรมาโน
เยน กัฏฐาภิวิ นาม กาสฺนํ นิคโม ตทวสฺริ ๑ ตตฺร สุตฺถิ ภควา
กัฏฐาภิวิสฺมํ วิหริ กาสฺนํ นิคเม ๑ เตน โข ปน สมนฺเยน
อัสสํชิปฺนพฺพสฺสกา นาม ภิกฺขุ กัฏฐาภิวิสฺมํ อาวาสิกา โหนติ ๑
อถ โข สมนฺพหุตา ภิกฺขุ เยน อัสสํชิปฺนพฺพสฺสกา ภิกฺขุ เตนฺปสฺส-
กมฺมํสํ อฺปสฺสํกมฺมิตฺวา อัสสํชิปฺนพฺพสฺสเก ภิกฺขุ เอตทวโจจํ ภควา
โห อาวุโส อณฺเวยฺยเตว รตฺติโกชนา ญฺชชติ ภิกฺขุสงฺฆโห จ
อณฺเวยฺยเตว โข ปนาวุโส รตฺติโกชนา ญฺชชมานา อปฺปาพาทคณฺจ

๒๒๒ สุตตตณฺหิฏเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๒๒๔

สณฺขานนฺติ อปฺปาทกฺกตณฺจ ตหฺมุจฺจํณฺจ พตฺตณฺจ ฆาตฺตวิหารณฺจ
เอถ ตุเมหฺมึ อากุโส อณฺณเตว รตฺติโกชนา ญฺชต อณฺณตฺร
โธ ปนากุโส ตุเมหฺมึ รตฺติโกชนา ญฺชมานา อปฺปาพาท-
ตณฺจ สณฺขานิสฺสธ อปฺปาทกฺกตณฺจ ตหฺมุจฺจํณฺจ พตฺตณฺจ ฆาตฺ-
ตวิหารณฺจาทิ ฯ เอวํ อุตฺเต อสฺสชฺชปฺนพฺพสฺสกา ภิกฺขุ เต ภิกฺขุ
เอตทโวจํ มยฺ โธ อากุโส สํยณฺเจว ญฺชาม ปาโต จ
ทิวา จ วิกาเต เต มยฺ สํยณฺเจว ญฺชามานา ปาโต จ
ทิวา จ วิกาเต อปฺปาพาทตณฺจ สณฺขานาม อปฺปาทกฺกตณฺจ
ตหฺมุจฺจํณฺจ พตฺตณฺจ ฆาตฺตวิหารณฺจ เต มยฺ ก็ สนฺทิจฺจํ
หิตฺวา กาลิกํ อหฺมฺมาวิสฺสํ สํยณฺเจว มยฺ ญฺชิสฺสํ ปาโต จ
ทิวา จ วิกาเตติ ฯ

[๒๒๕] ยโต โธ เต ภิกฺขุ นาสกฺขิสฺส อสฺสชฺชปฺนพฺพสฺสเก
ภิกฺขุ สณฺณปาเปตฺถํ อถ เต ภิกฺขุ เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมฺิสฺส
อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสํทิสฺส ฯ เอกมนฺตํ
นิตฺธินา โธ เต ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจํ อิท มยฺ ภนฺเต
เยน อสฺสชฺชปฺนพฺพสฺสกา ภิกฺขุ เตนฺอุปสงฺกมิมฺหา อุปสงฺกมิตฺวา
อสฺสชฺชปฺนพฺพสฺสเก ภิกฺขุ เอตทโวจมฺหา ภควา โธ อากุโส
อณฺณเตว รตฺติโกชนา ญฺชตติ ภิกฺขุสงฺໄး จ อณฺณตฺร โธ
ปนากุโส รตฺติโกชนา ญฺชมานา อปฺปาพาทตณฺจ สณฺขานนฺติ
อปฺปาทกฺกตณฺจ ตหฺมุจฺจํณฺจ พตฺตณฺจ ฆาตฺตวิหารณฺจ เอถ ตุเมหฺมึ

[illegible]

สงฺกมิตฺวา เอตทโวจํ ภควา โข อากุโส อณฺเฏว รตฺติโกชฌา
 ญชฺชติ ภิกฺขุสงฺโฆ จ อณฺเฏว โข ปนากุโส รตฺติโกชฌา
 ญชฺชมานา อปฺปาพารตณฺจ สํวชานนฺติ อปฺปาคงกตณฺจ ตหฺญ-
 จ्ञานณฺจ พตณฺจ ผาสํวิหารณฺจ เอถ ตุมฺहे อากุโส อณฺเฏว
 รตฺติโกชฌา ญชฺชต อณฺเฏว โข ปนากุโส ตุมฺहे รตฺติ-
 โกชฌา ญชฺชมานา อปฺปาพารตณฺจ สํวชานิสฺสํท อปฺปาคงกตณฺจ
 ตหฺญจฺฉานณฺจ พตณฺจ ผาสํวิหารณฺจติ เหวํ วุตฺเต ทิร ภิกฺขเว
 ตุมฺเห เต ภิกฺขุ เหวํ อวจฺจุต มยฺ โข ปนากุโส สํยณฺเจะ
 ญชฺชาม ปาโต จ ทิवा จ วิกาเต เต มยฺ สํยณฺเจะ ญชฺช-
 มานา ปาโต จ ทิवा จ วิกาเต อปฺปาพารตณฺจ สํวชาน-
 นาม อปฺปาคงกตณฺจ ตหฺญจฺฉานณฺจ พตณฺจ ผาสํวิหารณฺจ เต
 มยฺ ทิ สันทิจฺจุจิกํ หิตฺวา กาลิกํ อนุชาวิสฺสาม สํยณฺเจะ มยฺ
 ญชฺชิสฺสาม ปาโต จ ทิवा จ วิกาเตติ ฯ เหวํ ภนฺเต ฯ

[๒๒๕] กิณฺหุ เม ตุมฺเห ภิกฺขเว เอวํ ธมฺมํ เทสิตํ อชานาถ
 ยงฺกิญจายํ ปุริสปุคฺคโต ปฏิสฺสเวเทติ สฺवं วา ทุกฺขํ วา อทฺทฺท-
 มสฺสํ วา ตสฺสํ อกฺุสฺสตา ธมฺมา ปริหาณนฺติ กุสฺสตา ธมฺมา
 อภิวทฺถนฺตํติ ฯ โน เหนํ ภาณเต ฯ หนฺนุ เม ตุมฺเห ภิกฺขเว
 เอวํ ธมฺมํ เทสิตํ อชานาถ อิชฺเชกจฺจสฺสํ เอวรूपํ สฺवं เวทณํ
 เวทียโต อกฺุสฺสตา ธมฺมา อภิวทฺถนฺนฺติ กุสฺสตา ธมฺมา ปริหาณนฺติ
 อิชฺช ปนฺนฺนฺนฺจจฺจสฺสํ เอวรूपํ สฺवं เวทณํ เวทียโต อกฺุสฺสตา ธมฺมา

ปรีหานนฺติ กุสฺสตา ชมฺมา อภิวทฺตมนฺติ อิเธกจฺจสฺส เหวรฺมฺปํ
 ทุกฺขํ เวทนํ เวทียโต อกุสฺสตา ชมฺมา อภิวทฺตมนฺติ กุสฺสตา ชมฺมา
 ปรีหานนฺติ อิธ ปนเนกจฺจสฺส เหวรฺมฺปํ ทุกฺขํ เวทนํ เวทียโต
 อกุสฺสตา ชมฺมา ปรีหานนฺติ กุสฺสตา ชมฺมา อภิวทฺตมนฺติ อิเธ-
 กจฺจสฺส เหวรฺมฺปํ อทฺตทฺตมสฺสํ เวทนํ เวทียโต อกุสฺสตา ชมฺมา
 อภิวทฺตมนฺติ กุสฺสตา ชมฺมา ปรีหานนฺติ อิธ ปนเนกจฺจสฺส เหวรฺมฺปํ
 อทฺตทฺตมสฺสํ เวทนํ เวทียโต อกุสฺสตา ชมฺมา ปรีหานนฺติ กุสฺสตา
 ชมฺมา อภิวทฺตมนฺตํ ๑ เอวํ ภนฺเต ๑

[๒๒๖] สํว รุทฺตเว มยา เจตํ รุทฺตเว อณฺเฑวํ อภิวิสฺสํ
 อทฺตจํ อวิทํ อสจฺฉนิกํ อสุตํ ปณฺณาย อิเธกจฺจสฺส เหวรฺมฺปํ
 สฺสํ เวทนํ เวทียโต อกุสฺสตา ชมฺมา อภิวทฺตมนฺติ กุสฺสตา ชมฺมา
 ปรีหานนฺตํ เหวรฺมฺปํ อชานนฺโต เหวรฺมฺปํ สฺสํ เวทนํ ปชฺชถาติ
 วทฺตยํ อปี นุ เม เจตํ รุทฺตเว เหวรฺมฺปํ อภิวิสฺสํ ๑ โน
 เจตํ ภนฺเต ๑ ยสฺมา จ โช เจตํ รุทฺตเว มยา ฅาตํ
 ทิฏฺฐจํ วิทิตํ สจฺฉนิกํ สุตํ ปณฺณาย อิเธกจฺจสฺส เหวรฺมฺปํ สฺสํ
 เวทนํ เวทียโต อกุสฺสตา ชมฺมา อภิวทฺตมนฺติ กุสฺสตา ชมฺมา
 ปรีหานนฺตํ คตฺตมาหิ เหวรฺมฺปํ สฺสํ เวทนํ ปชฺชถาติ วทามิ ๑
 มยา เจตํ รุทฺตเว อณฺเฑวํ อภิวิสฺสํ อทฺตจํ อวิทํ อสจฺฉนิกํ
 อสุตํ ปณฺณาย อิเธกจฺจสฺส เหวรฺมฺปํ สฺสํ เวทนํ เวทียโต

๒๒๖ สัตตทนต์บิฏเฐ มชฺฌิมนิกายสูตร มชฺฌิมปณฺณาสกั [๒๒๗

อภุสฺสตา ฌมฺมา ปรีหายนฺตึ กุสฺสตา ฌมฺมา อภิวทฺถมนฺตึติ เหวมห์
อชานนฺโต เหวรฺฐึ สฺขั เวทนี อပ္ပสฺมปชฺช วิหฺรทฺติ วทฺเยยฺ
อปี นุ เม เอตํ ภิกฺขเว ปฏฺฐึ อกฺกิสฺสํ ๑ โน เหนํ ภาณฺเต ๑
ยสฺมา ๑ โส เอตํ ภิกฺขเว มยา ฌาตํ ทิฏฺฐิํ วิทิตํ สจฺจนิกํ
มุสฺสึคํ ปณฺณาย อีรฺเรจฺจสฺส เหวรฺฐึ สฺขั เวทนี เวทียโต อภุสฺสตา
ฌมฺมา ปรีหายนฺตึ กุสฺสตา ฌมฺมา อภิวทฺถมนฺตึติ ตสฺมาหํ เหว-
รฺฐึ สฺขั เวทนี อပ္ပสฺมปชฺช วิหฺรทฺติ วทามิ ๑

[๒๒๗] มยา เจตํ ภิกฺขเว อณฺเฑวตํ อกฺกิสฺสํ อทิฏฺฐิํ อวิทิตํ
อสจฺจนิกํ อมุสฺสึคํ ปณฺณาย อีรฺเรจฺจสฺส เหวรฺฐึ ทฺถวํ เวทนี
เวทียโต อภุสฺสตา ฌมฺมา อภิวทฺถมนฺตึ กุสฺสตา ฌมฺมา ปรีหายนฺตึติ
เหวมห์ อชานนฺโต เหวรฺฐึ ทฺถวํ เวทนี ปชฺชทฺติ วทฺเยยฺ อปี
नु เม เอตํ ภิกฺขเว ปฏฺฐึ อกฺกิสฺสํ ๑ โน เหนํ ภาณฺเต ๑
ยสฺมา ๑ โส เอตํ ภิกฺขเว มยา ฌาตํ ทิฏฺฐิํ วิทิตํ สจฺจนิกํ มุสฺสึคํ
ปณฺณาย อีรฺเรจฺจสฺส เหวรฺฐึ ทฺถวํ เวทนี เวทียโต อภุสฺสตา ฌมฺมา
อภิวทฺถมนฺตึ กุสฺสตา ฌมฺมา ปรีหายนฺตึติ ตสฺมาหํ เหวรฺฐึ ทฺถวํ
เวทนี ปชฺชทฺติ วทามิ ๑ มยา เจตํ ภิกฺขเว อณฺเฑวตํ อกฺกิสฺสํ
อทิฏฺฐิํ อวิทิตํ อสจฺจนิกํ อมุสฺสึคํ ปณฺณาย อีรฺเรจฺจสฺส เหวรฺฐึ
ทฺถวํ เวทนี เวทียโต อภุสฺสตา ฌมฺมา ปรีหายนฺตึ กุสฺสตา ฌมฺมา
อภิวทฺถมนฺตึติ เหวมห์ อชานนฺโต เหวรฺฐึ ทฺถวํ เวทนี อป-
สฺมปชฺช วิหฺรทฺติ วทฺเยยฺ อปี นุ เม เอตํ ภิกฺขเว ปฏฺฐึ

อภิวินยาสภาติ ๑ โน เหน้ ภาหุเต ๑ ยธมา จ โห เหน้ ภิกขเว
มยา ฌาตํ ทิฏฐํ วิทิตํ สจฺจนิตํ ผุสฺสิตํ ปณฺณาย อิชฺเชจฺจุสฺส
เอวรูปํ ทุคฺคํ เวทณํ เวทียโต อภุสฺสา ฌมฺมา ปริหาณฺติ กุสฺสา
ฌมฺมา อภิวทฺธมนฺตํ คสฺมาหํ เอวรูปํ ทุคฺคํ เวทณํ อปฺสํปชฺช
วิหฺรธาติ วทามิ ๑

[๒๕๘] มยา เจตํ ภิกขเว อญฺเฏตํ อภิวัสสํ อทฺธิจฺจํ อวิทฺติ
 อสจฺจุณิกํ อมุสฺสิตํ ปณฺณาย อิชฺเชกจฺจุสฺสํ เอยฺวรูปํ อทฺถกฺขมสฺสํ
 เวทนี เวทียโต อกฺกุสลา ชมฺมา อภิวทฺทฺฆณฺหิตี กุสฺสลา ชมฺมา
 ปริหาณนฺตํติ เอยฺวหํ อชานนฺโต เอยฺวรูปํ อทฺถกฺขมสฺสํ เวทนี
 ปชฺชกฺกาคี วทฺเธยฺยํ อมฺมี นุ เม เอตํ ภิกขเว ปญฺญีรูปํ อภิวัสสํ
 โน เอตํ ภนฺเต ฯ ยสฺมา จ โส เอตํ ภิกขเว มยา ณาตํ
 ทฺธิจฺจํ วิทิตํ สจฺจุณิกํ มุสฺสิตํ ปณฺณาย อิชฺเชกจฺจุสฺสํ เอยฺวรูปํ อทฺถกฺข-
 มสฺสํ เวทนี เวทียโต อกฺกุสลา ชมฺมา อภิวทฺทฺฆณฺหิตี กุสฺสลา ชมฺมา
 ปริหาณนฺตํติ ตสฺมาหํ เอยฺวรูปํ อทฺถกฺขมสฺสํ เวทนี ปชฺชกฺกาคี
 วทามิ ฯ มยา เจตํ ภิกขเว อญฺเฏตํ อภิวัสสํ อทฺธิจฺจํ อวิทฺติ
 อสจฺจุณิกํ อมุสฺสิตํ ปณฺณาย อิชฺเชกจฺจุสฺสํ เอยฺวรูปํ อทฺถกฺขมสฺสํ เวทนี
 เวทียโต อกฺกุสลา ชมฺมา ปริหาณนฺติ กุสฺสลา ชมฺมา อภิวทฺทฺฆณฺหิตี
 เอยฺวหํ อชานนฺโต เอยฺวรูปํ อทฺถกฺขมสฺสํ เวทนี อปฺปสฺมปชฺช
 วิหรกฺกาคี วทฺเธยฺยํ อมฺมี นุ เม เอตํ ภิกขเว ปญฺญีรูปํ อภิวัสสํ
 โน เอตํ ภนฺเต ฯ ยสฺมา จ โส เอตํ ภิกขเว มยา ณาตํ

๒๒๘ สุตฺตคณฺถปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกั [๒๒๘

ทิจฺจุจํ วิทิตํ สจฺจุตฺตํ ฌุสฺสิตํ ปณฺณาย อีเชกจฺจุสฺส เอวรูปํ อทฺทกฺข-
มสฺสํ เวทนี เวทียโต อกฺุสฺสตา ฌมฺมา ปริหายนฺติ กุสฺสตา ฌมฺมา
อภิวทฺตมฺหํตฺติ คสฺสฺมาหํ เอวรูปํ อทฺทกฺขมสฺสํ เวทนี อฺปสฺสมปชฺช
วิหฺรณฺตติ วทามิ ฯ

[๒๒๘] นาทํ ภิกฺขเว สฺพเพสฺสเยว ภิกฺขุณฺโณ อฺปฺปมาเทน กรณฺเญนฺติ
วทามิ น ปณาทํ ภิกฺขเว สฺพเพสฺสเยว ภิกฺขุณฺโณ น อฺปฺปมาเทน
กรณฺเญนฺติ วทามิ ฯ เย เต ภิกฺขเว ภิกฺขุ อวทฺทโค ชฺเณสฺสวา
วุสฺสิตวณฺโต กตฺตกรณฺเญว โอหิตถาวรา อฺนุปฺปคฺคสฺสทฺตฺตา ปริกฺขณฺเณว-
สฺสโยชฺณา สฺมมทญฺญา วิมฺุตฺตา คถารูปานาทํ ภิกฺขเว ภิกฺขุณฺโณ
น อฺปฺปมาเทน กรณฺเญนฺติ วทามิ ตํ กิสฺสํ เหตุ กตฺตเตสฺส
อฺปฺปมาเทน อภพฺพา เต ปมฺชฺชิตุํ ฯ เย จ โห เต
ภิกฺขเว ภิกฺขุ เตสฺวา อฺปฺปคฺคตฺตมานสฺสา อฺนุคฺคฺร โยคกฺขเขมํ ปคฺคย-
มานา วิหฺรณฺติ คถารูปานาทํ ภิกฺขเว ภิกฺขุณฺโณ อฺปฺปมาเทน
กรณฺเญนฺติ วทามิ ตํ กิสฺสํ เหตุ อฺปฺเปวณาม อิมํ อายสฺมณฺโต
อฺนุโลมิกาณิ เตสฺสณานิ ปฏฺเฐวมาณา กถฺยาณมิตฺเต ภาชฺมาณา
อินฺทฺริยานิ สฺมนฺนายนฺมาณา ยสฺสสฺสคฺคาย กุสฺสปฺคฺคา สฺมมทฺเว อคา-
รสฺมา อนคาวริยํ ปพฺพชฺชนฺติ คทฺตคฺคฺร พฺรหฺมจฺริยปรีโยธานํ
ทิจฺจุเชว ฌมฺเม สยํ อภินฺญา สจฺจุตฺตฺวา อฺปสฺสมปชฺช วิหเรยฺยุณฺติ ฯ
อิมํ โห .อหํ ภิกฺขเว อิมสฺสํ ภิกฺขุณฺโณ อฺปฺปมาทผลํ สฺมฺปสฺสสฺมาโน
อฺปฺปมาเทน กรณฺเญนฺติ วทามิ ฯ

๒๓๓] ภิกขุชฺชกคฺคสฺส กัฏฐาภิวิสุตฺเต สत्ตสฺส ตติยปฺปคฺคโต ๒๒๘

[๒๓๐] สत्ตติเม ภิกขเว ปฺปคฺคตา สมนฺโต สัมวิชชมานา โถกสุมิ
กตเม สत्ตต อุกฺโกฏภาคคิมุตฺโต ปณฺณวคิมุตฺโต กายสํกัชฺหิ ทิฏฐิปปุ-
ปฺคโต สทฺธวคิมุตฺโต ชมฺมานุสํวริ สทฺธานุสํวริ ฯ

[๒๓๑] กตโม จ ภิกขเว ปฺปคฺคโต อุกฺโกฏภาคคิมุตฺโต อธิ
ภิกขเว เอกจฺจุ ปฺปคฺคโต ยะ เต สมนฺตา วิโมกฺขตา อติภุมม
รูปะ อารุปปา เต กาเยน มุสฺสิตฺวา วิหริติ ปณฺณาย จสฺส
ทิสฺสา อาสฺสา ปริกฺขัณฺหา โหนฺติ อโย อจฺจุจติ ภิกขเว ปฺปคฺคโต
อุกฺโกฏภาคคิมุตฺโต ฯ อิมสฺส ชฺช อหํ ภิกขเว ภิกฺขุโน น อปฺป-
มาเทน ภณฺณียนฺติ วทามิ ตํ ทิสฺส เหตุ กตฺตสฺส อปฺปมาเทน
อภัพฺโพ โส ปมชฺชิตฺตุํ ฯ

[๒๓๒] กตโม จ ภิกขเว ปฺปคฺคโต ปณฺณวคิมุตฺโต อธิ
ภิกขเว เอกจฺจุ ปฺปคฺคโต ยะ เต สมนฺตา วิโมกฺขตา อติภุมม
รูปะ อารุปปา เต น กาเยน มุสฺสิตฺวา วิหริติ ปณฺณาย จสฺส
ทิสฺสา อาสฺสา ปริกฺขัณฺหา โหนฺติ อโย อจฺจุจติ ภิกขเว ปฺปคฺคโต
ปณฺณวคิมุตฺโต ฯ อิมสฺสมี ชฺช อหํ ภิกขเว ภิกฺขุโน น อปฺป-
มาเทน ภณฺณียนฺติ วทามิ ตํ ทิสฺส เหตุ กตฺตสฺส อปฺปมาเทน
อภัพฺโพ โส ปมชฺชิตฺตุํ ฯ

[๒๓๓] กตโม จ ภิกขเว ปฺปคฺคโต กายสํกัชฺหิ อธิ ภิกขเว
เอกจฺจุ ปฺปคฺคโต ยะ เต สมนฺตา วิโมกฺขตา อติภุมม รูปะ

๑. ย. ส. สत्ตตฺวาเรสุ มุสฺสิตฺวาติ ปาโง ทิสฺสติ ฯ

๒๓๐ สุตฺตคฺคปิฏกេ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๒๓๕

ฮารุปฺปา เต กาเยน ฌุสฺสิดฺวา วิหฺรติ ปณฺณาย จสฺส ทิสฺวา
เอกจฺเจ อาสฺวา ปริกฺขัณฺนา โหนฺติ อຍံ ဝုဇ္ဈတိ ဂိက္ခဝေ ပုပ္ဖုလ္လ
ကယဇ္ဇနီ ၁ ဝိမ္မံ ဇာ ဝဟံ ဂိက္ခဝေ ဂိက္ခုဏိ ဝပ္ပမာတေ
ကဏ္ဍိယနိ ဝဘာမိ တံ ဂိဇ္ဇံ ဧတု ဝပပေသမာ ဝယမာဓုမာ
ဝနုလ္လမိကာနိ ဧနာဓာနာနိ ပဉ္စေသမာဏိ ဂတုယာဏမိတုတေ ဂမာမာဏိ
ဝိနုဘိယာနိ ဓမ္မနုနာယမာဏိ ယဇ္ဇေတုဂယ ဂုတပုပ္ဖုလ္လာ ဓမ္မမ္မေ
ဝကာဓုမာ ဝနာဓာရိယံ ပပုပ္ဖနုတိ တတုနုတုဝံ ပုပ္ဖမ္မာဓာရိယပိဝိယဓာနံ
တိက္ခုဇော ဓမ္မမေ ဓယံ ဝဂိဏ္ဍေယ ဓာဓုဓိကတုဝာ ဝုပ္ပမ္မပုပ္ဖု ဝိဟေယာတိ ၁
ဝိမ္မံ ဇာ ဝဟံ ဂိက္ခဝေ ဝိမ္မံ ဂိက္ခုဏိ ဝပ္ပမာတေ ဓမ္မပဇ္ဇေတုမာဏိ
ဝပ္ပမာတေ ကဏ္ဍိယနိ ဝဘာမိ ၁

[๒๓๕] ဂတိမ္မံ ဇ ဂိက္ခဝေ ပုပ္ဖုလ္လ တိက္ခုဓိပုပ္ဖုလ္လ ဝိဟ ဂိက္ခဝေ
ဝေကဓုဇာ ပုပ္ဖုလ္လ ယေ တေ ဓမ္မာ ဝိမ္မာဓုဇာ ဝတိကုမ္မမ္မ ဝုပ္ပ
ဟာရုပုပ္ဖု တေ န ကာယေ ฌုတိသုဝာ ဝိဟာတိ ပဏ္ဍာယ ဇဇ္ဇံ
တိသုဝာ ဝေကဓုဇာ အာသုဝာ ပရိက္ခိဏာ ဝိဟာတိ တဇာကတပုပ္ဖုလ္လာ
ဇဇ္ဇံ ဓမ္မာ ပဏ္ဍာယ ဝိတိက္ခုဇာ ဝိဟာတိ ဝိဘာတိ အယံ ဝုဇ္ဈတိ
ဂိက္ခဝေ ပုပ္ဖုလ္လ တိက္ခုဓိပုပ္ဖုလ္လ ၁ ဝိမ္မံ ဇာ ဝဟံ ဂိက္ခဝေ
ဂိက္ခုဏိ ဝပ္ပမာတေ ကဏ္ဍိယနိ ဝဘာမိ တံ ဂိဇ္ဇံ ဧတု
ဝပပေသမာ ဝယမာဓုမာ ဝနုလ္လမိကာနိ ဧနာဓာနာနိ ပဉ္စေသမာဏိ
ဂတုယာဏမိတုတေ ဂမာမာဏိ ဝိနုဘိယာနိ ဓမ္မနုနာယမာဏိ ယဇ္ဇေတုဂယ
ဂုတပုပ္ဖုလ္လာ ဓမ္မမ္မေ ဝကာဓုမာ ဝနာဓာရိယံ ပပုပ္ဖနုတိ တတုနုတုဝံ

๒๓๖] ภิกขุชคฺคตฺสํ กัฏฐาติวิสฺสํเต สํตฺตํ ฌฏฺฐปฺปคฺคโต ๒๓๗

พฺรหฺมจฺริยปริโยธํ ทิฏฺฐเชว ฌมฺเม สํยํ อภินฺญา สจฺฉนิกคฺคา
อุปสํมฺปชฺช วิหเรยฺยาติ ฯ อิมํ ไช อหํ ภิกฺขเว อิมสฺสํ ภิกฺขุโน
อุปฺปมาทผลํ สํมฺปสฺสํมาโน อุปฺปมาเทน กรณียนฺติ วทามิ ฯ

[๒๓๕] กตโม จ ภิกฺขเว ปฺปคฺคโต สํทฺธาวินฺมุคฺโต อธิ
ภิกฺขเว เอกจฺจุ ปฺปคฺคโต เย เต สํนฺตา วิโมกฺขา อติกกมฺม
รูปे อารุပ္ฺปา เต น กาเยน ผุสฺสํคฺคา วิหริติ ปญฺญา ย จสฺส
ทิสฺสา เอกจฺजे อาสฺวา ปริกฺขณฺเา โหนฺติ ตถาคเต จสฺส
สํทฺธา นินฺนิจฺจา โหติ มฺหฺชาตา ปตฺติจฺฉิตา อํ วุจฺจติ ภิกฺขเว
ปฺปคฺคโต สํทฺธาวินฺมุคฺโต ฯ อิมสฺสํมี ไช อหํ ภิกฺขเว ภิกฺขุโน
อุปฺปมาเทน กรณียนฺติ วทามิ ตํ กิสฺสํ เหตุ อุปฺเปวณาม
อฺยมายสฺมา อนฺโถมิกาณิ เสนาสนาณิ ปฏฺฐิเสวมาโน กถฺยาณมิตฺเต
ภชฺมาโน อิทฺทฺริยาณิ สมนฺนาหณฺมาโน ยสฺสํคฺคา ย กุตฺตปฺปคฺคา สํม-
เทว อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ ตทฺนคฺคตฺรํ พฺรหฺมจฺริย-
ปริโยธํ ทิฏฺฐเชว ฌมฺเม สํยํ อภินฺญา สจฺฉนิกคฺคา อุปสํมฺปชฺช
วิหเรยฺยาติ ฯ อิมํ ไช อหํ ภิกฺขเว อิมสฺสํ ภิกฺขุโน อุปฺปมาทผลํ
สํมฺปสฺสํมาโน อุปฺปมาเทน กรณียนฺติ วทามิ ฯ

[๒๓๖] กตโม จ ภิกฺขเว ปฺปคฺคโต ฌมฺมานุสํวํ อธิ ภิกฺขเว
เอกจฺจุ ปฺปคฺคโต เย เต สํนฺตา วิโมกฺขา อติกกมฺม รูปे
อารุပ္ฺปา เต น กาเยน ผุสฺสํคฺคา วิหริติ ปญฺญา ย จสฺส
ทิสฺสา เอกจฺजे อาสฺวา ปริกฺขณฺเา โหนฺติ ตถาคคฺคปฺเปวทิตา

๒๓๒ สุตตฺถนุคฺคปิฏกេ มชฺฌิมนิกายสຸតฺตํ มชฺฌิມປຸຣຸດຊາຄໍ [๒๓๗

ຈຸສຸຕຸ ຫມຸມາ ປຸຣຸດຊາຍ ມຕຸຕ໌ໂສ ນິຊຸຣຸດຊາ ຫມນຸຕິ ອປິຈຸສຸຕຸ
ອິເມ ຫມຸມາ ໂໂນຕິ ເສຍຍຸຕຸທໍ ສຸທຸຈິນຸທຸຣິຍໍ ວິຣິຍິນຸທຸຣິຍໍ ສຸຕິນຸທຸຣິຍໍ
ສຸມາຈິນຸທຸຣິຍໍ ປຸຣຸດຊິນຸທຸຣິຍໍ ອຍໍ ວຸຈຸຈຕິ ກິກຸຂເວ ປຸຄຸຄໂຕ ຫມຸມາ-
ນຸສຳຣ໌ ຯ ອິມສຸສຸຕຸປິ ໂຂ ອຫໍ ກິກຸຂເວ ກິກຸຂຸໂນ ອປປມາເທນ
ກຣຸຕິຍະນຸຕິ ວຖາມິ ຕໍ ກິສຸສຸ ເທຕຸ ອປປເວນາມ ອຍມາຍສຸມາ
ອນຸໂຕມິການິ ເສນາສຸນານິ ປຸໜີເສວມາໂນ ກຸຣຸຢາຣຸນມິຕຸເຕ ກຸຣຸມາໂນ
ອິນຸທຸຣິຍານິ ສຸມນຸນານຍມາໂນ ຍສຸສຸຕຸຕາຍ ກຸຣຸປຸຕຸຕາ ສຸມຸມເທວ
ອຄາຣສຸມາ ອນຄາຣິຍໍ ປປຸພຸຣນຸຕິ ຕຕນຸຕຸຕຸຣ໌ ພຸຣຸຖຸມຈຣິຍປຣິໂຍສຳນິ
ທິງຸເຊວ ຫມເມ ສຍໍ ອກິຣຸດຊາ ສຸຈຸຕິກຸຕຸວາ ອປສຸມປຸຣຸຊ ວິເກຣຍຸຍາຕິ ຯ
ອິມໍ ໂຂ ອຫໍ ກິກຸຂເວ ອິມສຸສຸ ກິກຸຂຸໂນ ອປປມາທຸຣຸຕິ ສຸມປສຸສຸມາໂນ
ອປປມາເທນ ກຣຸຕິຍະນຸຕິ ວຖາມິ ຯ

[๒๓๗] ກຕໂມ ຈ ກິກຸຂເວ ປຸຄຸຄໂຕ ສຸທຸຣຸຖານຸສຳຣ໌ ອິຊ ກິກຸຂເວ
ເອກຸໂຈ ປຸຄຸຄໂຕ ເຍ ເຕ ສຸນຸຕາ ວິໂມກຸຊາ ອຕິກຸກຸມຸນ ຮູປ
ອາຣຸປຸປາ ເຕ ນ ກາເຍນ ຜຸຕິຕຸວາ ວິກຣຕິ ປຸຣຸດຊາຍ ຈຸສຸຕຸ
ທິສຸຕຸວາ ເອກຸເຈ ອາສຸວາ ປຣິກຸຣິຣຸດຊາ ໂໂນຕິ ຕຄາຄເຕ ຈຸສຸຕຸ
ສຸທຸຣຸຖາມຕຸຕິ ໂໂຫຕິ ເປມມຕຸຕິ ອປິຈຸສຸຕຸ ອິເມ ຫມຸມາ ໂໂນຕິ
ເສຍຍຸຕຸທໍ ສຸທຸຈິນຸທຸຣິຍໍ ວິຣິຍິນຸທຸຣິຍໍ ສຸຕິນຸທຸຣິຍໍ ສຸມາຈິນຸທຸຣິຍໍ ປຸຣຸດຊິນຸ-
ທຸຣິຍໍ ອຍໍ ວຸຈຸຈຕິ ກິກຸຂເວ ປຸຄຸຄໂຕ ສຸທຸຣຸຖານຸສຳຣ໌ ຯ ອິມສຸສຸຕຸປິ
ໂຂ ອຫໍ ກິກຸຂເວ ກິກຸຂຸໂນ ອປປມາເທນ ກຣຸຕິຍະນຸຕິ ວຖາມິ ຕໍ
ກິສຸສຸ ເທຕຸ ອປປເວນາມ ອຍມາຍສຸມາ ອນຸໂຕມິການິ ເສນາສຸນານິ

ปฏิวเสวมาโน กตฺถยาณมิตฺเต ภาชมาโน อิมุทฺธิยานิ สมนุณฺณายมาโน
 ยสฺสํตฺถาย กุตฺตปฺปคฺคา สมนฺนทเว อคฺคารสฺมา อนคฺคาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ
 ตทฺถนุคฺคตฺรํ พุทฺธมฺหจฺฉริยปฺริโยธํ ทิฏฺฐเชว ฐมฺเม สยํ อภินฺนุณา สจฺฉนิ-
 กตฺวา อุปฺปสมฺปชฺช วิหเรยฺยาติ ฯ อิมํ โข อหํ ภิกฺขเว อิมสฺส
 ภิกฺขุโน อุปฺปมาทณฺสํ สมนฺปสฺสํมาโน อุปฺปมาเทณ กรณฺณยฺหนฺติ วทามิ ฯ

[๒๓๘] นาทํ ภิกฺขเว อาทิเกเนว อญฺญารารชณํ วทามิ อปฺปจ
 ภิกฺขเว อนุปฺพุทฺธสํกฺขา อนุปฺพุทฺธกิริยา อนุปฺพุทฺธปฏฺธิปทา อญฺญารารชนา
 โหติ ฯ กถณฺจ ภิกฺขเว อนุปฺพุทฺธสํกฺขา อนุปฺพุทฺธกิริยา อนุปฺพุทฺธ-
 ปฏฺธิปทา อญฺญารารชนา โหติ ฯ อิทฺถ ภิกฺขเว สทฺธชาชาโค อุป-
 สงฺกมฺติ อุปสงฺกมฺนฺโต ปยฺยรฺุปาสฺติ ปยฺยรฺุปาสฺนฺโต โสคํ โอตฺถติ
 โอตฺถติโสโค ฐมฺมํ สฺสนาติ สฺสํตฺวา ฐมฺมํ ชาเรติ ฐตํ ฐมฺมานํ
 อคฺคํ อุปฺปริกฺขติ อคฺคํ อุปฺปริกฺขโต ฐมฺมา นิชฺฌนํ ฐมฺนฺติ
 ฐมฺมนิชฺฌนากฺขณฺติยา สติ ฉนฺโท ชายติ ฉนฺนทฺชาโค อุตฺตสฺสทฺติ
 อุตฺตสฺสทฺติว คุเลติ คุตฺตยิตฺวา ปทฺทติ ปทฺทิตฺโต สฺมาโน กาเยน
 เจว ปรมํ สจฺจํ สจฺฉนิทฺโรติ ปญฺญาเย จ นํ อตฺติวิชฺฌนํ ปสฺสตี ฯ
 สํวปฺปี นาม ภิกฺขเว สทฺธชา นาทิสฺสํ ตมฺบปฺปี นาม ภิกฺขเว
 อุปสงฺกมฺนํ นาทิสฺสํ สํวปฺปี นาม ภิกฺขเว ปยฺยรฺุปาสฺนา นาทิสฺสํ
 ตมฺบปฺปี นาม ภิกฺขเว โสคตฺวาจํ นาทิสฺสํ ตมฺบปฺปี นาม ภิกฺขเว
 ฐมฺมสฺสทฺถนํ นาทิสฺสํ สํวปฺปี นาม ภิกฺขเว ฐมฺมชาเรนา นาทิสฺสํ
 สํวปฺปี นาม ภิกฺขเว อคฺคอุปฺปริกฺขตา นาทิสฺสํ สํวปฺปี นาม ภิกฺขเว

๒๓๔ สุตตคณตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๒๓๕

ชมฺมณิขุณฺณานกฺขนฺติ นนาโหสิ โสมี นาม ภิกฺขเว ทนฺโท นนาโหสิ
โสมี นาม ภิกฺขเว อุตฺตสาโห นนาโหสิ สามี นาม ภิกฺขเว คฺคฺคฺค
นนาโหสิ คมฺมี นาม ภิกฺขเว ปชานํ นนาโหสิ วิปฺปปฏิปฺปนาตฺถ
ภิกฺขเว มิจฺจนาปฏิปฺปนาตฺถ ภิกฺขเว กัฏฺฐเวริเม ภิกฺขเว โมช-
ปฺริสา อปฺกุกฺกตา อิมสฺมา ชมฺมวินยา ๑

[๒๓๕] อตฺถิ ภิกฺขเว จตฺตปฺปทํ เวยฺยาकरणํ ยตฺตสฺสทฺธิฏฺฐสฺส
วิณฺญู ปฺริโส นจิรุตฺตโร ปณฺณาย อตฺถํ อาชาเนยฺย อุตฺตทิสฺสสฺสามิ
โว ภิกฺขเว อาชานิสฺสธ เมตฺตติ ๑ เก จ มยํ ภนฺเต เก จ
ชมฺมสฺส อณฺเณตาโรติ ๑ โยมี โส ภิกฺขเว สฺตฺถา อามิสฺสรุโก
อามิสฺสทายาโท อามิสฺสํ สํสฺสฺสํ วิหริติ คตฺตฺสฺสํ เอรุณฺณ
ปฺปณฺณวิยา ๑ น อฺเปติ เอรุณฺณ โน อตฺต อถ นํ กเรยฺยาม
น จ โน เอรุณฺณ น นํ กเรยฺยามาติ ๑ กิเมปฺน ภิกฺขเว ยํ
ตถาคโต สํพฺพโส อามิสฺสํ วิสฺสฺสฺสํ วิหริติ สํทฺธสฺส ภิกฺขเว
สํวกฺสฺส สฺตฺถุ สํสเน ปฺริโยคยฺหํ วตฺตโต อยมนุชฺชโม โหติ
สฺตฺถา ภควา สํวโกหฺมสฺมิ ชานาติ ภควา นานํ ชานามิติ ๑
สํทฺธสฺส ภิกฺขเว สํวกฺสฺส สฺตฺถุ สํสเน ปฺริโยคยฺห วตฺตโต
รพฺพหฺนํ สฺตฺถุ สํสเน โหติ โยชฺชนํ ๑ สํทฺธสฺส ภิกฺขเว สํวกฺสฺส
สฺตฺถุ สํสเน ปฺริโยคยฺห วตฺตโต อยมนุชฺชโม โหติ กามํ ตโจ
จ นหารุ จ อญฺชิ จ อวตฺตสฺส เม สํเร อวตฺตสฺส มํสโตหิ

๑ ส. ย. ปฺปณฺณวิยา ๑ ๑ ย. ปฺริโยคยฺห ทิสฺสติ ๑

ปริพพาชกวจุโค

จุพพวจุโคตตสุตฺตํ

[๒๔๐] เขวมเม สุตํ เอกํ สมํ ภควา เวสาลียํ วิหริ
มหาวเน กุฎาคารสาธาย ๑ เตน ไช ปน สมเยน วจุโคตฺโต
ปริพพาชโก เอกปฺนุทฺธีโก ปริพพาชการาเม ปฏิวสฺติ ๑ อถ
ไช ภควา ปุพฺพพณฺ्हสมํ นิวาเสตฺวา ปคฺคจํจฺจมาทาย เวสาลี
ปฺนิทฺทาย ปาวิสี ๑ อถ ไช ภควโต เอกทโหสี อติปฺปโค ไช
ตาว เวสาลียํ ปฺนิทฺทาย จริตฺถํ ยนฺนุนาหิ เยน เอกปฺนุทฺธีโก
ปริพพาชการาโม เยน วจุโคตฺโต ปริพพาชโก เตนฺปสงฺกเมยฺยนฺติ ๑
อถ ไช ภควา เยน เอกปฺนุทฺธีโก ปริพพาชการาโม เยน วจุ-
โคตฺโต ปริพพาชโก เตนฺปสงฺกมิ ๑ อทฺทสา ไช วจุโคตฺโต
ปริพพาชโก ภควนฺตํ ทูรโต อากฺขณฺตํ ทิสฺสา ภควนฺตํ เอกทโวจ
เอตฺถ ไช ภนฺเต ภควา สฺวาคํ ภนฺเต ภควโต จิรฺสํ ไช
ภนฺเต ภควา อิมํ ปริยายมกาสี ยทฺธิ อีชาคมนาย นิสฺสํ
ภนฺเต ภควา อิทฺมาสนํ ปณฺณตฺตุนฺติ ๑ นิสฺสํ ภควา ปณฺณตฺเต
อาสเน ๑ วจุโคตฺโตปิ ไช ปริพพาชโก อณฺณตฺวํ นิจํ อาสนํ
คเหตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสํ ๑

๒๔๒] ปริพฺพาชกฺคตฺตํ จฺหวจฺฉโคตฺตตฺตํเต เตวฺชฺชพฺยากรณํ ๒๓๗

[๒๔๓] เอกมฺหํ นิสฺสิน โข วจฺฉโคตฺโต ปริพฺพาชโก
ภกฺวณฺทํ เอตทโวจํ สุตฺตเมตํ ภนฺเต สฺมโณ โคตโม สฺพพณฺณ
สฺพพทสฺสํวํ อปฺริเสสํ ฅาณทสฺสํ ปฏฺิขานาติ จรโต จ เม
ติฏฺฐโต จ สุตฺตตฺตํ จ ชากรสฺสํ จ สคคํ สมิคํ ฅาณทสฺสํ
ปจฺจุปฺปจฺจิตฺตํ เย เต ภนฺเต เอวมาหํสุ สฺมโณ โคตโม
สฺพพณฺณ สฺพพทสฺสํวํ อปฺริเสสํ ฅาณทสฺสํ ปฏฺิขานาติ จรโต
จ เม ติฏฺฐโต จ สุตฺตตฺตํ จ ชากรสฺสํ จ สคคํ สมิคํ ฅาณ-
ทสฺสํ ปจฺจุปฺปจฺจิตฺตํ กจฺจิ เต ภนฺเต ภกฺวโต วุตฺตวาทีโน
น จ ภกฺวณฺทํ อญฺเฏน อพฺภาจิกฺขณฺติ ชมฺมสฺสํ จานุชฺมมํ
พฺยากรโณติ น จ โกจิ สหชฺมมิกิ วาทานุวาโท คารยฺหํ
จํ อากฺขตฺติ ๑ เย เต วจฺฉ เอวมาหํสุ สฺมโณ โคตโม
สฺพพณฺณ สฺพพทสฺสํวํ อปฺริเสสํ ฅาณทสฺสํ ปฏฺิขานาติ จรโต
จ เม ติฏฺฐโต จ สุตฺตตฺตํ จ ชากรสฺสํ จ สคคํ สมิคํ ฅาณ-
ทสฺสํ ปจฺจุปฺปจฺจิตฺตํ น เม เต วุตฺตวาทีโน อพฺภาจิกฺขณฺติ
จ ปน มนฺเต อสฺสา อญฺเฏนาติ ๑

[๒๔๔] กถํ พฺยากรมานา ปน มยํ ภนฺเต วุตฺตวาทีโน เจว
ภกฺวโต อสฺสํม น จ ภกฺวณฺทํ อญฺเฏน อพฺภาจิกฺเขยฺยาม
ชฺมมสฺสํ จานุชฺมมํ พฺยากรเวยฺยาม น จ โกจิ สหชฺมมิกิ
วาทานุวาโท คารยฺหํ จํ อากฺขเลยฺยาติ ๑ เตวฺชฺช สฺมโณ
โคตโมติ โข วจฺฉ พฺยากรมาโน วุตฺตวาที เจว เม อสฺสํ น จ

๒๓๘ สุตตตบฏีฏเก มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๒๔๓

มํ อฏฺเฏน อพฺภากิจฺเจยฺเย ชมฺมสฺส จานุชฺฌมํ พฺยากรเยยฺเย น จ
โกจิ สหชฺฌมโก วาทานุวาทो คารยฺหํ ชานํ อากฺขณฺเอยฺเย ฯ อหํ
หิ วฺจฺจน ยาวเทว อากฺขณฺมํ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสวามิ
เสยฺยถึทํ เขมฺมปํ ชาตํ เทวปํ ชาตโย ฯ เป ฯ อิติ สํการํ
สํวทฺสเร อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสวามิ ฯ อหํ หิ วฺจฺจน
ยาวเทว อากฺขณฺมํ ทิพฺเพน จกฺขฺณา วิสฺสุทฺเธน อตฺติกกฺกนฺตมานุสฺสเกน
สคฺเคตฺเต ปสฺสวามิ จวมาเน อุปปชฺชมาเน ทึเน ปณฺเฑเต สฺวณฺเณ
ทฺพพณฺเณ สคฺเคตฺเต ทฺคฺคเคตฺเต ฯ เป ฯ ยถากมฺมุเปเค สคฺเคตฺเต ปชานามิ ฯ
อหํ หิ วฺจฺจน อาสวณํ ชยา อนาสวํ เจโตวิมฺมุตฺตํ ปญฺญาวิมฺมุตฺตํ
ทิจฺจุจฺว ชมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉนิกคฺคา อุปสํมปชฺช วิหรามิ ฯ
เตวิชฺโช สมนฺโน โคตโมติ โช วฺจฺจน พฺยากรมาโน วุตฺตวาทํ
เจว เม สสฺส น จ มํ อฏฺเฏน อพฺภากิจฺเจยฺเย ชมฺมสฺส
จานุชฺฌมํ พฺยากรเยยฺเย น จ โกจิ สหชฺฌมโก วาทานุวาทो
คารยฺหํ ชานํ อากฺขณฺเอยฺยาติ ฯ

[๒๔๓] เอวํ วุตฺเต วฺจฺจนโคตฺโต ปรีพฺพาชโก ภควนฺตํ เอตทโวจ
อคฺคฺติ นุ โช โภ โคตม โกจิ คีหํ คีหิสฺสณฺโณชฺฌนํ อปฺปฬาย
กายสฺส เกทา ทฺกฺขสฺสณฺนคฺคโรติ ฯ นคฺคฺติ โช วฺจฺจน โกจิ คีหํ
คีหิสฺสณฺโณชฺฌนํ อปฺปฬาย กายสฺส เกทา ทฺกฺขสฺสณฺนคฺคโรติ ฯ อคฺคฺติ
ปน โภ โคตม โกจิ คีหํ คีหิสฺสณฺโณชฺฌนํ อปฺปฬาย กายสฺส
เกทา สคฺคฺคฺคฺคโคติ ฯ น โช วฺจฺจน เอกํเยว สคฺคํ น เทว สคฺคานิ

๒๔๓] ปรีพพาสกคฺคตฺตํ จุพพจฺจนโคตฺตตฺตํเต สฺสณฺณพฺยากรณํ ๒๓๘

น ตัณฺนิ สฺตานิ น จตฺตาริ สฺตานิ น ปณฺจ สฺตานิ อถ ไช
ภิกฺขุโยว เย คีหิ คีหิสฺสณฺณโณชนํ อปฺปฬาย กายตฺตํ เกทา
ตฺถคฺคูปคาคิ ฯ อตฺถิ นุ ไช โภ โคตม โภจิ อารฺชวโก กายตฺตํ
เกทา ทฺถุชตฺตํนตฺถกโรติ ฯ นตฺถิ ไช วจฺจน โภจิ อารฺชวโก กายตฺตํ
เกทา ทฺถุชตฺตํนตฺถกโรติ ฯ อตฺถิ ปน โภ โคตม โภจิ อารฺชวโก
กายตฺตํ เกทา ตฺถคฺคูปโคติ ฯ อิตฺโต ไช สฺโส วจฺจน เขถนฺนุโค
กปฺโป ยมํ อนุตฺตํรามิ นามิขานามิ กณฺฐิ อารฺชวํ ตฺถคฺคูปกํ
อณฺณตฺตํ เอถน สฺโส จามิ กมฺมวาทํ กิริยวาทํ ฯ เอวํ สฺนเค
โภ โคตม สฺสณฺณํ อํ ติตฺถายคฺคํ อนุตฺตมฺโส ตฺถคฺคูปคเณนาติ ฯ
เอวํ วจฺจน สฺสณฺณํ อํ ติตฺถายคฺคํ อนุตฺตมฺโส ตฺถคฺคูปคเณนาปฺปิติ ฯ

อิตมวโจ ภควา อตฺตมโน วจฺจนโคตฺโต ปรีพพาสโก ภควโต
ภาสิตํ อภินนฺทิติ ฯ

จุพพจฺจนโคตฺตตฺตํ นิฏฺฐิตํ ปจฺมํ ฯ

๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

[๔๔๔] เหววมเฒ่ สู้คี่ เขกั๋ ส่มย๋ ภควา ส่าวคฺคิยั วิหริติ
 เซตวเน ๑ นาดบิณฺฑิกคิสฺส อารามะ ๑ อถ ไช วจุคฺคิตุ
 ปริพฺพาสโก เยน ภควา เทนฺอุปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา
 สฺสทฺธิ สมนฺโมทึ สมนฺโมทณฺ्हึ กถํ สํวราณฺ्हึ วุตฺติสํเรตฺวา เอกมฺนุคํ
 นิสฺสึ ๑

[๔๕๕] เอกมณฺห์ นิสีนฺโน โห วรฺชโคตฺโต ปรีพฺพาชโก
ภควนฺตํ เขตทวฺจ กิณฺณุ โห โภ โคตม สุตฺตโต โถโก
อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ เหวํทิกฺขจฺจํ ภวํ โคตโมติ ฯ น โห อหํ
วรฺช เหวํทิกฺขจฺจํ สุตฺตโต โถโก อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ ฯ
กั ปน โภ โคตม อุตฺตสฺสโต โถโก อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ
เหวํทิกฺขจฺจํ ภวํ โคตโมติ ฯ น โห อหํ วรฺช เหวํทิกฺขจฺจํ อุตฺตสฺสโต
โถโก อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ ฯ กิณฺณุ โห โภ โคตม
อนนฺตวา โถโก อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ เหวํทิกฺขจฺจํ ภวํ
โคตโมติ ฯ น โห อหํ วรฺช เหวํทิกฺขจฺจํ อนนฺตวา โถโก
อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ ฯ กั ปน โภ โคตม อนนฺตวา
โถโก อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ เหวํทิกฺขจฺจํ ภวํ โคตโมติ ฯ
น โห อหํ วรฺช เหวํทิกฺขจฺจํ อนนฺตวา โถโก อิทเมว สจฺจํ
โมฆมณฺณนฺติ ฯ กิณฺณุ โห โภ โคตม ตํ ชฺวํ ตํ สวฺวํ

๒๔๕] ปรีพพาสกคคตตํ อคฺคิวกฺขณโคตฺตคตฺตํเต ทตฺตทิจฺจํคตํ ๒๔๖

อิทฺธเมว สจฺจํ โมฆมณฺเฑนฺติ เอวํทิจฺจํ ภาวํ โคตโมติ ฯ น ไช
อหํ วจฺณ เอวํทิจฺจํ คํ ชีวํ คํ สรรี อิทฺธเมว สจฺจํ โมฆ-
มณฺเฑนฺติ ฯ กิํ ปน โภ โคตม อณฺเฑนํ ชีวํ อณฺเฑนํ สรรี
อิทฺธเมว สจฺจํ โมฆมณฺเฑนฺติ เอวํทิจฺจํ ภาวํ โคตโมติ ฯ น ไช
อหํ วจฺณ เอวํทิจฺจํ อณฺเฑนํ ชีวํ อณฺเฑนํ สรรี อิทฺธเมว สจฺจํ
โฆฆมณฺเฑนฺติ ฯ กิณฺณุ ไช โภ โคตม โหติ ตถาคโต
ปรมฺมรณฺนา อิทฺธเมว สจฺจํ โฆฆมณฺเฑนฺติ เอวํทิจฺจํ ภาวํ โคตโมติ ฯ
น ไช อหํ วจฺณ เอวํทิจฺจํ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺนา
อิทฺธเมว สจฺจํ โฆฆมณฺเฑนฺติ ฯ กิํ ปน โภ โคตม น โหติ
ตถาคโต ปรมฺมรณฺนา อิทฺธเมว สจฺจํ โฆฆมณฺเฑนฺติ เอวํทิจฺจํ ภาวํ
โคตโมติ ฯ น ไช อหํ วจฺณ เอวํทิจฺจํ น โหติ ตถาคโต
ปรมฺมรณฺนา อิทฺธเมว สจฺจํ โฆฆมณฺเฑนฺติ ฯ กิณฺณุ ไช โภ
โคตม โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺนา อิทฺธเมว
สจฺจํ โฆฆมณฺเฑนฺติ เอวํทิจฺจํ ภาวํ โคตโมติ ฯ น ไช อหํ
วจฺณ เอวํทิจฺจํ โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺนา
อิทฺธเมว สจฺจํ โฆฆมณฺเฑนฺติ ฯ กิํ ปน โภ โคตม เหนว
โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺนา อิทฺธเมว สจฺจํ โฆฆ-
มณฺเฑนฺติ เอวํทิจฺจํ ภาวํ โคตโมติ ฯ น ไช อหํ วจฺณ เอวํทิจฺจํ
เหนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺนา อิทฺธเมว สจฺจํ
โฆฆมณฺเฑนฺติ ฯ

[๒๔๖] กิณฺณุ ไซ โภ โคตม สุตฺตโต โตโก อิทเมว
 สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ เหวํทิจฺจํ ภาวํ โคตโมติ อิติ ปุญฺญโง สฺมาโน
 น ไซ อหํ วจฺณ เหวํทิจฺจํ สุตฺตโต โตโก อิทเมว สจฺจํ
 โมฆมณฺณนฺติ วเทสํ ๑ กิํ ปน โภ โคตม อุตฺตสฺสโต โตโก
 อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ เหวํทิจฺจํ ภาวํ โคตโมติ อิติ ปุญฺญโง
 สฺมาโน น ไซ อหํ วจฺณ เหวํทิจฺจํ อุตฺตสฺสโต โตโก อิทเมว
 สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ วเทสํ ๑ กิณฺณุ ไซ โภ โคตม อนฺตวา
 โตโก อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ เหวํทิจฺจํ ภาวํ โคตโมติ
 อิติ ปุญฺญโง สฺมาโน น ไซ อหํ วจฺณ เหวํทิจฺจํ อนฺตวา
 โตโก อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ วเทสํ ๑ กิํ ปน โภ
 โคตม อนฺตวา โตโก อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ เหวํทิจฺจํ
 ภาวํ โคตโมติ อิติ ปุญฺญโง สฺมาโน น ไซ อหํ วจฺณ เหวํทิจฺจํ
 อนฺตวา โตโก อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ วเทสํ ๑ กิณฺณุ
 ไซ โภ โคตม ตํ ชีวํ ตํ สวํ อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ
 เหวํทิจฺจํ ภาวํ โคตโมติ อิติ ปุญฺญโง สฺมาโน น ไซ อหํ วจฺณ
 เหวํทิจฺจํ ตํ ชีวํ ตํ สวํ อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ วเทสํ ๑
 กิํ ปน โภ โคตม อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สวํ อิทเมว สจฺจํ
 โมฆมณฺณนฺติ เหวํทิจฺจํ ภาวํ โคตโมติ อิติ ปุญฺญโง สฺมาโน น
 ไซ อหํ วจฺณ เหวํทิจฺจํ อณฺณํ ชีวํ อณฺณํ สวํ อิทเมว สจฺจํ
 โมฆมณฺณนฺติ วเทสํ ๑ กิณฺณุ ไซ โภ โคตม โหติ ตถาคโต

๒๔๗] ปริพพาชกคฤหัสถ์ อภิกขุวจนโคตมคฤหัสถ์ เทวคฤหัสถ์ ๒๔๘

ปรหมมรณา อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺเณนติ เอวํทิจฺฉี ภาวํ โคตโมติ
อิตติ ปุญฺญโง สฺมาโน น ไช อหํ วจฺณ เอวํทิจฺฉี โหติ ตถาคโค
ปรหมมรณา อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺเณนติ วเทสํ ๑ กิํ ปน โภ
โคตม น โหติ ตถาคโค ปรหมมรณา อิทเมว สจฺจํ โมฆ-
มณฺเณนติ เอวํทิจฺฉี ภาวํ โคตโมติ อิตติ ปุญฺญโง สฺมาโน น ไช
อหํ วจฺณ เอวํทิจฺฉี น โหติ ตถาคโค ปรหมมรณา อิทเมว
สจฺจํ โมฆมณฺเณนติ วเทสํ ๑ กิณฺณุ ไช โภ โคตม โหติ จ
น จ โหติ ตถาคโค ปรหมมรณา อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺเณนติ
เอวํทิจฺฉี ภาวํ โคตโมติ อิตติ ปุญฺญโง สฺมาโน น ไช อหํ วจฺณ
เอวํทิจฺฉี โหติ จ น จ โหติ ตถาคโค ปรหมมรณา อิทเมว
สจฺจํ โมฆมณฺเณนติ วเทสํ ๑ กิํ ปน โภ โคตม เนว โหติ
น น โหติ ตถาคโค ปรหมมรณา อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺเณนติ
เอวํทิจฺฉี ภาวํ โคตโมติ อิตติ ปุญฺญโง สฺมาโน น ไช อหํ วจฺณ
เอวํทิจฺฉี เนว โหติ น น โหติ ตถาคโค ปรหมมรณา อิทเมว
สจฺจํ โมฆมณฺเณนติ วเทสํ ๑ กิํ ปน ภาวํ โคตโม อาทนํ
สํบสฺสํสฺมาโน เอวํ อิมานิ สํพฺพโส ทิจฺฉิตฺตานิ อนุปคโคติ ๑

[๒๔๗] สจฺจํโค โสโกติ ไช วจฺณ ทิจฺฉิตคเมตํ ทิจฺฉิตคณํ
ทิจฺฉิกนฺตาริ ทิจฺฉิจิวิสุกํ ทิจฺฉิจิวิปฺสนฺทิตํ ทิจฺฉิจิสนฺธิวณํ สํทกฺขํ
สํวิธาตํ สจฺจํปายาสํ สปริพาหํ น นิพฺพุทฺธาย น วิราคาย น
นิโรธาย น อุปสํมาย น อภินฺนํนํนํ น สํมํโพธาย น นิพฺพานาย

២៤៤ តុគុណតបិរុកេ មធុណិមនិកាយតុត មធុណិមបណ្ណាតកំ [២៤៧]

[illegible]

๒๔๘] ปฏิพัทธกวจนสูตร อคฺคิวจนโลกุตตฺตเต วิมุตตปณฺหา ๒๔๕
ขยา วิราคา นิโรธา จาภา ปฏินิสฺสํคฺคา อนฺุปาทา วิมุตฺโตติ
วทามํติ ฯ

[๒๔๘] เหวํ วิมุตฺตจิตฺโต ปน โภ โคตม ภิกฺขุ กุหํ
อุปฺปชฺชตฺติ ฯ อุปฺปชฺชตฺติ โห วจฺจน น อุเปติ ฯ เตนหิ โภ
โคตม น อุปฺปชฺชตฺติ ฯ น อุปฺปชฺชตฺติ โห วจฺจน น อุเปติ ฯ
เตนหิ โภ โคตม อุปฺปชฺชติ จ น จ อุปฺปชฺชตฺติ ฯ อุปฺปชฺชติ
จ น จ อุปฺปชฺชตฺติ โห วจฺจน น อุเปติ ฯ เตนหิ โภ โคตม
เนว อุปฺปชฺชติ น น อุปฺปชฺชตฺติ ฯ เนว อุปฺปชฺชติ น น
อุปฺปชฺชตฺติ โห วจฺจน น อุเปติ ฯ

[๒๔๘] เหวํ วิมุตฺตจิตฺโต ปน โภ โคตม ภิกฺขุ กุหํ
อุปฺปชฺชตฺติ อิติ ปุญฺโง สฺมาโน อุปฺปชฺชตฺติ วจฺจน น อุเปตฺติ
วเทสํ ฯ เตนหิ โภ โคตม น อุปฺปชฺชตฺติ อิติ ปุญฺโง สฺมาโน
น อุปฺปชฺชตฺติ โห วจฺจน น อุเปตฺติ วเทสํ ฯ เตนหิ โภ โคตม
อุปฺปชฺชติ จ น จ อุปฺปชฺชตฺติ อิติ ปุญฺโง สฺมาโน อุปฺปชฺชติ
จ น จ อุปฺปชฺชตฺติ โห วจฺจน น อุเปตฺติ วเทสํ ฯ เตนหิ
โภ โคตม เนว อุปฺปชฺชติ น น อุปฺปชฺชตฺติ อิติ ปุญฺโง สฺมาโน
เนว อุปฺปชฺชติ น น อุปฺปชฺชตฺติ โห วจฺจน น อุเปตฺติ วเทสํ ฯ
เอตฺถาหํ โภ โคตม อณฺเฏวณมาปาถํ เอตฺถ สํโมหมาปาถํ ฯ
ยามิ เม เอสา โภโต โคตมสฺส ปุริเมน กถาสฺสตาเปน อหุ

๓ อุปฺปชฺชตฺติปิ ปาโง ฯ

๒๕๓] ปริพพาชกคฤหัสถ์ อคฺคิวงฺคโคตตสฺสํเต ชนุชปฺปหานํ ๒๕๗

กตมํ ทิสฺส คโคตฺตํ ปฺรตฺตณฺนิมฺ ภา ปจฺฉณฺนิมฺ ภา อุตฺตวํ ภา ทกฺขณฺนิ
วาทิ เอวํ ปญฺญาไซฺยํ ตวํ วจฺจน กิณฺติ พฺยาภเวรฺยยาสํติ ฯ น อฺเปติ
โก โคตม ยนฺนํ ใส โก โคตม อคฺคิ ตินฺนํ ฏฐปฺปาทานํ
ปฏิจฺจ ชลฺลิตี* คสฺสํ จ ปรียาทานา อนฺนคสฺสํ จ ชนุชปฺปหารา
อนาหารา นิพฺพุโตเตวฺว สงฺขยํ คจฺฉนฺตํติ ฯ

[๒๕๓] เอวเมว โช วจฺจน เยน ฐเปณ ตถาคคํ ปณฺณวปฺยมาโน
ปณฺณวเปยฺยํ ตํ ฐปฺปี ตถาคคสฺสํ ปหฺนํ อฺจุณฺนินฺนฺมฺตา คาสวตฺตลฺลคํ
อนภาวจฺจคํ อายคํ ชนุชปฺปาทชฺมมํ ฐปฺสงฺฆาวิมฺมุโคโต โช วจฺจน
ตถาคโค คมฺภีโร อปฺปเมยฺโย ทฺวปฺปริโยคาโพห ฯ เสยฺยถาปฺปี
มหาสฺสมุทฺโท อฺปฺปชฺชตฺตํติ น อฺเปติ น อฺปฺปชฺชตฺตํติ น อฺเปติ
อฺปฺปชฺชตฺติ จ น จ อฺปฺปชฺชตฺตํติ น อฺเปติ เหนว อฺปฺปชฺชตฺติ น น
อฺปฺปชฺชตฺตํติ น อฺเปติ ฯ ยาย เวทนาย ตถาคคํ ปณฺณวปฺยมาโน
ปณฺณวเปยฺยํ สํ เวทนา ตถาคคสฺสํ ปหฺนํ อฺจุณฺนินฺนฺมฺตา คาสว
ตฺตลฺลคตา อนภาวจฺจคตา อายคํ ชนุชปฺปาทชฺมมา เวทนาสงฺฆา
วิมฺมุโคโต โช วจฺจน ตถาคโค คมฺภีโร อปฺปเมยฺโย ทฺวปฺปริโย
คาโพห ฯ เสยฺยถาปฺปี มหาสฺสมุทฺโท อฺปฺปชฺชตฺตํติ น อฺเปติ น
อฺปฺปชฺชตฺตํติ น อฺเปติ อฺปฺปชฺชตฺติ จ น จ อฺปฺปชฺชตฺตํติ น อฺเปติ
เหนว อฺปฺปชฺชตฺติ น น อฺปฺปชฺชตฺตํติ น อฺเปติ ฯ ยาย สณฺณนาย
ตถาคคํ ปณฺณวปฺยมาโน ปณฺณวเปยฺยํ สํ สณฺณนา ตถาคคสฺสํ

๒๔๘ **ตําคณตบิฏเฐ มชฺฌิมนิกายสํ ส มชฺฌิມปณฺณกํ** [๒๕๒]

ปัทมา อรุณินมูตา ตาตาวตฤกตา อนภาวฏคตา อายติ อญฺ-
ปาทมฺมา สณฺเฑสาธฺมาวิมุติโต โห วจฺณ ตถาคโต คมฺภีโร
อญฺปิเมยฺโย ทุฏฺปิวิโยคาโฬห ๑ เสยฺยถามิ มหาสมฺพุทฺโธ อญฺปิขฺชติ
น อฺเปติ น อญฺปิขฺชติ น อฺเปติ อญฺปิขฺชติ จ น จ
อญฺปิขฺชติ น อฺเปติ เหนว อญฺปิขฺชติ น น อญฺปิขฺชติ น
อฺเปติ ๑ เยหิ ธงฺขารเหหิ ตถาคคํ ปณฺณายมาโน ปณฺณายเยย
เต ธงฺขารว ตถาคคตฺส ปัทมา อรุณินมูตา ตาตาวตฤกตา
อนภาวฏคตา อายติ อญฺปิปาทมฺมา ธงฺขารสงฺขาวิมุติโต โห
วจฺณ ตถาคโต คมฺภีโร อญฺปิเมยฺโย ทุฏฺปิวิโยคาโฬห ๑ เสยฺยถามิ
มหาสมฺพุทฺโธ อญฺปิขฺชติ น อฺเปติ น อญฺปิขฺชติ น อฺเปติ
อญฺปิขฺชติ จ น จ อญฺปิขฺชติ น อฺเปติ เหนว อญฺปิขฺชติ น น
อญฺปิขฺชติ น อฺเปติ ๑ เยน วิญฺญาณเนน ตถาคคํ ปณฺณายมาโน
ปณฺณายเยย คํ วิญฺญาณํ ตถาคคตฺส ปัทมํ อรุณินมุตํ ตาตา-
วตฤกคํ อนภาวฏคํ อายติ อญฺปิปาทมมํ วิญฺญาณสงฺขาวิมุติโต
โห วจฺณ ตถาคโต คมฺภีโร อญฺปิเมยฺโย ทุฏฺปิวิโยคาโฬห ๑
เสยฺยถามิ มหาสมฺพุทฺโธ อญฺปิขฺชติ น อฺเปติ น อญฺปิขฺชติ
น อฺเปติ อญฺปิขฺชติ จ น จ อญฺปิขฺชติ น อฺเปติ เหนว
อญฺปิขฺชติ น น อญฺปิขฺชติ น อฺเปติ ๑

[๒๕๒] เอวํ รุกฺเต รุกฺคโคโต ปริพฺพาโก ภควนฺตํ
เขตทโวจ เสงฺยถาปํ โภ โคตม คามสฺส วา นิคมสฺส วา

๒๕๒] ปริพพาชกคคตตํ อคฺคิວຈຸນໂຄຕຸຕຸສຸຕເ ທິສຣນເກມນໍ ๒๕๓

ອວິທູເ ມູຮາຣາຣຸໂຂ ຕສຸສ ອນິຈຸຈຕາ ສາຮາປຣາສໍ ປຣຸຊເຊຍຍ
ຕຈປປຸປຸກາ ປຣຸຊເຊຍຍຸ ແຄຊຸ ປຣຸຊເຊຍຍ ໄສ ອປເກນ ສ່ມເຍນ
ອປຄຕສາຮາປຣາໄສ ອປຄຕຕຈປປຸປຸກ ອປຄຕແຄຊຸໂກ ສຸທຸເ ສາເ
ປຕິງຈິໂຕ ເອເວເ ໂກໂຕ ໂຄຕມສຸສ ປາວຈນໍ ອປຄຕສາຮາປຣາສໍ
ອປຄຕຕຈປປຸປຸກ ອປຄຕແຄຊຸກໍ ສຸທຸເ ສາເ ປຕິງຈິຕໍ ອກິກຸກຸຕໍ
ໂກ ໂຄຕມ ອກິກຸກຸຕໍ ໂກ ໂຄຕມ ເສຍຍຄາປິ ໂກ ໂຄຕມ ນິກຸກຸຊິຕໍ
ວາ ອຸກຸກຸຊເຊຍຍ ປຸງິຈຸຈນຸນໍ ວາ ວິວເຣຍຍ ມູຮາສຸສ ວາ ມຄຸກໍ
ອາຈິກຸຊເຊຍຍ ອນຸກາເ ວາ ເຄຕປຊໂຂຕໍ ຮາເຣຍຍ ຈກຸຊມນຸໂຕ
ຮູປານີ ທກຸກຸຕໍຕິ ເອເວເ ໂກຕາ ໂຄຕເມນ ອເກປຣິຍາເຍນ ຮມໂມ
ປກາສິໂຕ ເອສາຮໍ ກວນຸຕໍ ໂຄຕມໍ ສຣນໍ ຄຈຸຄາມີ ຮມມເຈ
ກິກຸຊສຸສເຈ ອຸປາສຸກໍ ມໍ ກວໍ ໂຄຕໂມ ຮາເຣຕຸ ອຊຊຕຸເ
ປານຸເປຕໍ ສຣນຸກຕນຸຕິ າ

ອຄັວຈຸນໂຄຕຸຕຸສຸຕຕໍ ນິງິຈິຕໍ ທຸຕິຍໍ າ

มหาวจฺจนโคตฺตตสฺสํ

[๒๕๓] เอวฺวมเม สฺสํ เอกํ สํมยํ ภควา ราชคเห จิหฺรติ
เวพฺพวเน กถนุทกนิวาเป ฯ ๑ อถ โช วจฺจนโคตฺโต ปรีพฺพาชโก
เยน ภควา เทนุปลงฺกมึ อุปฺปลงฺกมิตฺวา ภควตา สฺสํชึ สํมโมทึ
สํมโมทนียํ กถํ สํวราณํยํ วตฺติสํวเรตฺวา เอกมนุคํ นิสฺสํทึ ฯ ๑ เอกมนุคํ
นิสินฺโน โช วจฺจนโคตฺโต ปรีพฺพาชโก ภควนุคํ เขตฺทโวจํ ที่ฆ-
รตฺตาหํ โภคา โคตเมน สหกถํ สํชฺช เม ภวํ โคตโม สงฺขิตฺตฺเตน
กุสฺสตากุสฺสํ เทเสตฺตึ ฯ ๑ สงฺขิตฺตฺเตนมี โช เต อหํ วจฺจน กุสฺสตากุสฺสํ
เทเสยฺยํ วิตฺตฺตาเรนมี โช เต อหํ วจฺจน กุสฺสตากุสฺสํ เทเสยฺยํ
อมีจ เต อหํ วจฺจน สงฺขิตฺตฺเตน กุสฺสตากุสฺสํ เทเสตฺถํมึ คํ สฺสฺนาหึ
สํชฺชํ มนฺตึกโรหึ ภาสิตฺถํมึติ ฯ ๑ เอวํ โภคึ โช วจฺจนโคตฺโต
ปรีพฺพาชโก ภควโค ปจฺจสฺสํสึสิ ฯ ๑

[๒๕๔] ภควา เขตฺทโวจํ โลโภ โช วจฺจน อกุสฺสํ อโลโภ
โช วจฺจน กุสฺสํ โทโส โช วจฺจน อกุสฺสํ อโทโส โช วจฺจน
กุสฺสํ โมโห โช วจฺจน อกุสฺสํ อโมโห โช วจฺจน กุสฺสํ อิตฺติ
โช วจฺจน อิมํ ตโย ชมฺมา อกุสฺสตา ตโย ชมฺมา กุสฺสตา ฯ ปาณา-
ติปาโต โช วจฺจน อกุสฺสํ ปาณาติปาตา เวรมณํ กุสฺสํ อทินฺนา-
ทานํ โช วจฺจน อกุสฺสํ อทินฺนาทานา เวรมณํ กุสฺสํ กาเมศฺสุ-
มิจฺฉาจาโร โช วจฺจน อกุสฺสํ กาเมศฺสุมิจฺฉาจารา เวรมณํ กุสฺสํ

๒๕๕] ปรีพพาชกคฤคสฺส มหาวຈုคคฤคສຕេ ភិក្ខុបុគ្គលា ๒๕๑

ปี่สุณนา วาจา โห วຈຸນ ອກຸສຕໍ່ ປີ່ສຸດນາຍ ວາຈາຍ ເວຣມຸຕິ້ ກຸສຕໍ່
ຜຸສຳ ວາຈາ ໂຫ ວຈຸນ ອກຸສຕໍ່ ຜຸສຳຍາ ວາຈາຍ ເວຣມຸຕິ້ ກຸສຕໍ່
ສ່ມຸປປຕາໂປ ໂຫ ວຈຸນ ອກຸສຕໍ່ ສ່ມຸປປຕາປາ ເວຣມຸຕິ້ ກຸສຕໍ່
ອນິຊຸຕາ ໂຫ ວຈຸນ ອກຸສຕໍ່ ອນິຊຸຕາ ກຸສຕໍ່ ພຸຍາປາໂຫ ໂຫ
ວຈຸນ ອກຸສຕໍ່ ອພຸຍາປາໂຫ ກຸສຕໍ່ ມິຈຸຕາທິຼຈີ ໂຫ ວຈຸນ ອກຸສຕໍ່
ສ່ມຸມາທິຼຈີ ກຸສຕໍ່ ອິຕິ ໂຫ ວຈຸນ ອິເມ ທສ ສມຸມາ ອກຸສຕາ
ທສ ສມຸມາ ກຸສຕາ ຯ ຍໂຕ ໂຫ ວຈຸນ ກິກຸຊຸໂນ ຕຸນຸຫາ ປື້ນາ ໂຫິ
ອຸຈຸຕິນຸມຸຕາ ຕາຕາວຕຸກຸຕາ ອນຸກາວຈຸຕາ ອາຍຕິ້ ອນຸປປາທສມຸມາ
ໂຫິ ໄສ ກິກຸຊຸ ອຸຣຸ ພິນາສໂວ ວຸສິຕວາ ກຕກຸຣຸໂຍ ໂອທິຕາໂກ
ອນຸປປຕຸສຕຕຸໂກ ປຣິກຸຊິນຸກວສ໌ໂຍໂສໂນ ສ່ມຸມທຸໂຍ ວິມຸຕຸໂຕຕິ ຯ

[๒๕๕] ติฎฐตุ ภวํ โคตโม อตฺถิ ปน โภโต โคตมสฺส
เอกภิกฺขุ สํวโก อาสวํ ฆยา อนาถํ เจโตวิมุตฺตํ ปญฺเญาวิมุตฺตํ
ทึฏฺฐเชว สฺမเม สยํ อภิญฺเญา สจฺฉนิกฺขวา อຸປສັມປຸຊຸ ວິຫຣຕິຕິ ຯ
ນ ໂຫ ວຈຸນ ເອກິ່ຍວ ສຕໍ່ ນ ທຸວ ສຕານິ ນ ຕິ່ນິ ສຕານິ ນ
ຈຕຸຕາຣິ ສຕານິ ນ ປຸຈ ສຕານິ ອຕ ໂຫ ວຈຸນ ກິຍໂຍວ ເຍ
ກິກຸຊຸ ມມ ສ່ວກາ ອາສວາມິ້ ສຸຍາ ອນາສວິ້ ຈເໂຕວິມຸຕຸຕິ້ ປຸຈຸ
ວິມຸຕຸຕິ້ ທິຼຸເຈວ ສມຸເມ ສຍິ້ ອກິຸຈຸ ສຈຸຕິກຸຕາ ອຸປສັມປຸຊຸ
ວິຫຣຕິຕິ ຯ ທິຼຸຈຸຕຸ ກວິ້ ຕິໂຕໂມ ທິຼຸຈຸຕຸ ກິກຸຊຸ ອຕຸຕິ ປນ
ໂກໂຕ ຕິໂຕມສຸສ ເອກກິກຸຊຸນິ້ ສ່ວກາ ອາສວາມິ້ ສຸຍາ ອນາສວິ້
ຈເໂຕວິມຸຕຸຕິ້ ປຸຈຸວິມຸຕຸຕິ້ ທິຼຸເຈວ ສມຸເມ ສຍິ້ ອກິຸຈຸ ສຈຸຕິກຸຕາ

๒๕๒ สุตตคณบิฏเฐ มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๒๕๒

อุปสัมฺปะชฺช วิหรตฺติ ๑ น ไช วจุณฺณ เอกํเยว สตํ น เทว สตานิ
น ตฺถิ สตานิ น จตฺตาริ สตานิ น ปณฺจ สตานิ อถ ไช
ภิกฺขุโยว ยา ภิกฺขุณีโย มม สํวิกา อาสวํ ฆยา อนาสวํ
เจโตวิมุตฺติ ปณฺณาวิมุตฺติ ทิฏฺฐเชว ชมฺเม สยํ อภินฺญา สจฺฉนิกฺขวา
อุปสัมฺปะชฺช วิหรตฺติ ๑

[๒๕๒] ทิฏฺฐชฺช ภาวํ โคตโม ทิฏฺฐชฺช ภาวํ ภาวํ ภาวํ ภาวํ ภาวํ
อติ ปน โภโต โคตมสฺส เอกุปาสโกปํ สํวโก คีหิ โอทาส
วสโน สพุทฺธมจฺวาริ ปณฺจณฺโณ โอวรมภากิยานํ สณฺโณชานํ ปริกฺขยา
โอปปาทิกโก คตฺตปรีนิพฺพายํ อนาวตฺติชฺชโม คสฺมา โสกาติ ๑
น ไช วจุณฺณ เอกํเยว สตํ น เทว สตานิ น ตฺถิ สตานิ
น จตฺตาริ สตานิ น ปณฺจ สตานิ อถ ไช ภิกฺขุโยว เย
อุปาสกา มม สํวกา คีหิ โอทาสวสนา สพุทฺธมจฺวาริโน ปณฺจณฺโณ
โอวรมภากิยานํ สณฺโณชานํ ปริกฺขยา โอปปาทิกา คตฺตปรีนิพฺพา
ยิโน อนาวตฺติชฺชมา คสฺมา โสกาติ ๑ ทิฏฺฐชฺช ภาวํ โคตโม
ทิฏฺฐชฺช ภาวํ ภาวํ ภาวํ ภาวํ ภาวํ ภาวํ ภาวํ ภาวํ ภาวํ ภาวํ
โอทาสวสนา สพุทฺธมจฺวาริโน อติ ปน โภโต โคตมสฺส
เอกุปาสโกปํ สํวโก คีหิ โอทาสวสนา กามภักติ สํสณฺนโร
โอวาทปติกโร คิณฺณวิจิจฺจุโน วิคตกถํโก เวสํรชฺชปฺปตฺโต
อปรปฺปจฺจโย สจฺจุ สํสเน วิหรตฺติ ๑ น ไช วจุณฺณ เอกํเยว
สตํ น เทว สตานิ น ตฺถิ สตานิ น จตฺตาริ สตานิ น ปณฺจ

๒๕๖] ปริพุพพชกคคตต มหาวจฺจโคตตตตเต อุปาสกปฺจฺจนา ๒๕๓

ตฺตานิ อถ ไช ภิกฺขุโยว เย อุปาสกา มม สํวกา คีหิ
โธทาควตฺตนา กามโกคฺคิโน สํสณฺนกรา โอวาทปตฺติกรา ตินฺนณฺนวิจิ-
กฺกิตฺตา วิคตคถกถา เวสํารชชปฺปตฺตา อปรปฺปจฺจยา ตตฺถ สํสเน
วิหฺรตฺตติ ฯ ตฺวฺจฺจตฺต ภาวํ โคตโม ตฺวฺจฺจตฺต ภาวํ ตฺวฺจฺจตฺต ภาวํ
ตฺวฺจฺจตฺต อุปาสกา คีหิ โธทาควตฺตนา สํพฺรหฺมจฺจาริโน ตฺวฺจฺจตฺต
อุปาสกา คีหิ โธทาควตฺตนา กามโกคฺคิโน อตฺถิ ปน โภโต
โคตมตฺตํ เอภฺวาตฺติกามิ สํวิกา คีหิ โธทาควตฺตนา สํพฺรหฺมจฺจาริโน
ปณฺณนํ โอรมภาคฺคิยานํ สณฺนณฺนณํ ปริกฺขยา โอปปาตฺติกา ตตฺถ-
ปฺริณิพฺพายินิ อนาวตฺตติมฺมา ตตฺถมา โธกาติ ฯ น ไช วจฺจ เอภฺเยว
ตฺตํ น เทว ตฺตานิ น ตฺตํ ตฺตานิ น จตฺตาริ ตฺตานิ น ปณฺจ
ตฺตานิ อถ ไช ภิกฺขุโยว ยา อุปาสกา มม สํวิกา คีหิ โธทาค-
วตฺตนา สํพฺรหฺมจฺจาริโน ปณฺณนํ โอรมภาคฺคิยานํ สณฺนณฺนณํ
ปริกฺขยา โอปปาตฺติกา ตตฺถปฺริณิพฺพายินิ อนาวตฺตติมฺมา ตตฺถมา
โธกาติ ฯ ตฺวฺจฺจตฺต ภาวํ โคตโม ตฺวฺจฺจตฺต ภาวํ ตฺวฺจฺจตฺต ภาวํ
ตฺวฺจฺจตฺต อุปาสกา คีหิ โธทาควตฺตนา สํพฺรหฺมจฺจาริโน ตฺวฺจฺจตฺต
อุปาสกา คีหิ โธทาควตฺตนา กามโกคฺคิโน ตฺวฺจฺจตฺต อุปาสกา คีหิ
โธทาควตฺตนา สํพฺรหฺมจฺจาริโน อตฺถิ ปน โภโต โคตมตฺตํ
เอภฺวาตฺติกามิ สํวิกา คีหิ โธทาควตฺตนา กามโกคฺคิโน สํสณฺนกรา
โอวาทปตฺติกรา ตินฺนณฺนวิจิกฺกิตฺตา วิคตคถกถา เวสํารชชปฺปตฺตา
อปรปฺปจฺจยา ตตฺถ สํสเน วิหฺรตฺตติ ฯ น ไช วจฺจ เอภฺเยว ตฺตํ น

๒๕๕ สุตตฺตบฏีฏเก มชฺฌิมนิกายสຸតฺต มชฺฌิມປຸຸຸຸຸຸຸຸຸຸ [๒๕๖

ທຸວ ສຸຕານີ ນ ຄຳຣີ ສຸຕານີ ນ ຈຸຕຸຕາວີ ສຸຕານີ ນ ປຸຸຸຸ ສຸຕານີ
ອດ ໄຂ ກິຍໄຍວ ຍາ ອຸປາສັກາ ມມ ສຳວິກາ ຄີ່ ອິທາທວສຸຸຸຸ
ກາມໂກຄີນີໄຍ ສຳສຸຸຸກາ ໂອວາທປຕິກາ ຕິຸຸຸຸວິຈິກິຈຸຸຸ ວິຄຕ-
ກັກັກາ ເວສຳຣຸຸຸປຸຸຸຕາ ອປຸຸຸປຸຸຸຈຸຸຸ ສຸຕຸ ສຳສຸຸ ວິຸຸຸຸຕິ າ

[๒๕๖] ສເຈ ທີ ໂກ ໂຄຕມ ອີມໍ ສຸມໍ ກວໄຍວ ໂຄຕໂມ
ອາຣາກໂກ ອກວີສຸສຸ ໂນ ຈ ໄຂ ກິກຸຸ ອາຣາກາ ອກວີສຸ ເວມິທໍ
ຸຸຸຸຸຸຸຸ ອປຸຸຸປຸຸຸ ອກວີສຸສຸ ຕຸຸຸຸ ຍສຸມາ ຈ ໄຂ ໂກ
ໂຄຕມ ອີມໍ ສຸມໍ ກວໄຍວ ໂຄຕໂມ ອາຣາກໂກ ກິກຸຸ ຈ ອາຣາກາ
ເວມິທໍ ຸຸຸຸຸຸຸຸ ປຸຸຸປຸຸຸ ຕຸຸຸຸ າ ສເຈ ທີ ໂກ ໂຄຕມ ອີມໍ
ສຸມໍ ກວໄຍວ ໂຄຕໂມ ອາຣາກໂກ ອກວີສຸສຸ ກິກຸຸ ຈ ອາຣາກາ
ອກວີສຸສຸສຸ ໂນ ຈ ໄຂ ກິກຸຸນີໄຍ ອາຣາກາ ອກວີສຸ ເວມິທໍ
ຸຸຸຸຸຸຸຸ ອປຸຸຸປຸຸຸ ອກວີສຸສຸ ຕຸຸຸຸ ຍສຸມາ ຈ ໄຂ ໂກ
ໂຄຕມ ອີມໍ ສຸມໍ ກວໄຍວ ໂຄຕໂມ ອາຣາກໂກ ກິກຸຸ ຈ ອາຣາກາ
ກິກຸຸນີໄຍ ຈ ອາຣາກາ ເວມິທໍ ຸຸຸຸຸຸຸຸ ປຸຸຸປຸຸຸ ຕຸຸຸຸ າ

[๒๕๗] ສເຈ ທີ ໂກ ໂຄຕມ ອີມໍ ສຸມໍ ກວໄຍວ ໂຄຕໂມ
ອາຣາກໂກ ອກວີສຸສຸ ກິກຸຸ ຈ ອາຣາກາ ອກວີສຸສຸສຸ ກິກຸຸນີໄຍ ຈ
ອາຣາກາ ອກວີສຸສຸສຸ ໂນ ຈ ໄຂ ອຸປາສັກາ ຄີ່ ອິທາທວສຸຸຸຸ ສຸຸຸຸ-
ຈາວີໂນ ອາຣາກາ ອກວີສຸ ເວມິທໍ ຸຸຸຸຸຸຸຸ ອປຸຸຸປຸຸຸ ອກວີສຸສຸ
ຕຸຸຸຸ ຍສຸມາ ຈ ໄຂ ໂກ ໂຄຕມ ອີມໍ ສຸມໍ ກວໄຍວ ໂຄຕໂມ
ອາຣາກໂກ ກິກຸຸ ຈ ອາຣາກາ ກິກຸຸນີໄຍ ຈ ອາຣາກາ ອຸປາສັກາ ຈ

๒๕๘] ปฏิพัทธกคฺคํ มหาวจฺจโคตฺตํเต ชมฺมารชกตา ๒๕๕

คิหิ โอทาทวสนา สฺพหุํจาริโน อารชกา เอวมิตํ พุทฺทมจริยํ
ปรีปฺวํ เตนฺนเคน ๑ สฺเจ หิ โภ โคตม อิมํ ชมฺมํ ภวญฺเจว
โคตโม อารชโก อภิวิสฺสํ ภิกฺขุ ๑ อารชกา อภิวิสฺสํ ภิกฺขุญฺนิโย
๑ อารชิกา อภิวิสฺสํ อุปาสกา ๑ คิหิ โอทาทวสนา สฺพหุํ-
จาริโน อารชกา อภิวิสฺสํ โน ๑ โข อุปาสกา คิหิ โอทาท-
วสนา กามภิกฺโข อารชกา อภิวิสฺสํ เอวมิตํ พุทฺทมจริยํ อปฺปรี-
ปฺวํ อภิวิสฺสํ เตนฺนเคน ยสฺมา ๑ โข โภ โคตม อิมํ ชมฺมํ
ภวญฺเจว โคตโม อารชโก ภิกฺขุ ๑ อารชกา ภิกฺขุญฺนิโย ๑
อารชิกา อุปาสกา ๑ คิหิ โอทาทวสนา สฺพหุํจาริโน อารชกา
อุปาสกา ๑ คิหิ โอทาทวสนา กามภิกฺโข อารชกา เอวมิตํ
พุทฺทมจริยํ ปรีปฺวํ เตนฺนเคน ๑ สฺเจ หิ โภ โคตม อิมํ ชมฺมํ
ภวญฺเจว โคตโม อารชโก อภิวิสฺสํ ภิกฺขุ ๑ อารชกา อภิวิสฺสํ
ภิกฺขุญฺนิโย ๑ อารชิกา อภิวิสฺสํ อุปาสกา ๑ คิหิ โอทาทวสนา
สฺพหุํจาริโน อารชกา อภิวิสฺสํ อุปาสกา ๑ คิหิ โอทาท-
วสนา กามภิกฺโข อารชกา อภิวิสฺสํ โน ๑ โข อุปาสกา
คิหิ โอทาทวสนา สฺพหุํจาริโน อารชิกา อภิวิสฺสํ เอวมิตํ
พุทฺทมจริยํ อปฺปรีปฺวํ อภิวิสฺสํ เตนฺนเคน ยสฺมา ๑ โข โภ
โคตม อิมํ ชมฺมํ ภวญฺเจว โคตโม อารชโก ภิกฺขุ ๑ อารชกา
ภิกฺขุญฺนิโย ๑ อารชิกา อุปาสกา ๑ คิหิ โอทาทวสนา สฺพหุํ-
จาริโน อารชกา อุปาสกา ๑ คิหิ โอทาทวสนา กามภิกฺโข

๒๕๖ สุตตตบฏีฏเก มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๒๕๘

อวราชกา อฺปาสิกา จ คีหิ โธทาควตฺตนา สฺพหุหมจฺจาวินิโย อวราชิกา
เอวมิตฺถํ พุทฺธมฺจฺจริยํ ปริปุริ เตนฺงฺเคน ๑ สฺเจ หิ โภ โก โคตม
อิมํ ชมฺมํ ภวญฺเจว โคตโม อวราชโก อภวิสฺสํสํ ภิกฺขุ จ อวราชกา
อภวิสฺสํสํ ภิกฺขุณิโย จ อวราชิกา อภวิสฺสํสํ อฺปาสิกา จ คีหิ
โธทาควตฺตนา สฺพหุหมจฺจาวินิ อวราชกา อภวิสฺสํสํ อฺปาสิกา จ
คีหิ โธทาควตฺตนา กามโภคิโน อวราชกา อภวิสฺสํสํ อฺปาสิกา จ
คีหิ โธทาควตฺตนา สฺพหุหมจฺจาวินิโย อวราชิกา อภวิสฺสํสํ โน จ
โฆ อฺปาสิกา คีหิ โธทาควตฺตนา กามโภคินิโย อวราชิกา อภวิสฺ
เอวมิตฺถํ พุทฺธมฺจฺจริยํ อปฺปปริปุริ อภวิสฺสํ เตนฺงฺเคน ยสฺมา จ โฆ
โภ โกตม อิมํ ชมฺมํ ภวญฺเจว โคตโม อวราชโก ภิกฺขุ จ
อวราชกา ภิกฺขุณิโย จ อวราชิกา อฺปาสิกา จ คีหิ โธทาควตฺตนา
สฺพหุหมจฺจาวินิ อวราชกา อฺปาสิกา จ คีหิ โธทาควตฺตนา กาม-
โภคิโน อวราชกา อฺปาสิกา จ คีหิ โธทาควตฺตนา สฺพหุหมจฺจาวินิโย
อวราชิกา อฺปาสิกา จ คีหิ โธทาควตฺตนา กามโภคินิโย อวราชิกา
เอวมิตฺถํ พุทฺธมฺจฺจริยํ ปริปุริ เตนฺงฺเคน ๑

[๒๕๘] เสยฺยถาปึ โภ โกตม คงฺคา นทึ สฺมุตฺตทนิมนฺนา สฺมุตฺตท-
โปณฺนา สฺมุตฺตทปพฺภารา สฺมุตฺตทํ อาหจฺจ ติจฺจุจฺติ เอวเมวายํ
โภโต โกตมสฺสํ ปริธํ สคฺคหฺมุชฺสปพฺพชิตา นิพฺพานนิมนฺนา นิพฺพาน-
โปณฺนา นิพฺพานปพฺภารา นิพฺพานํ อาหจฺจ ติจฺจุจฺติ ๑ อภิกฺกนฺทํ
โภ โกตม อภิกฺกนฺทํ โภ โกตม เสยฺยถาปึ นิฏฺฐชฺชิตํ วา

๒๖๐] ปฏิพพาชกคฤหัสถ์ มหาวจนโคตคฤหัสถ์เต สัมภวิปัสสันนา ๒๕๗

อุกกุชเชยฺย ปฏิจฺจนนํ วา วิวเรยฺย มฺพทํสฺส วา มคฺคํ อากิเชยฺย
อนฺธกาเร วา เคตปชฺชไตฺ คฺชาเรยฺย จกฺขฺมนฺโต รูปานิ ทกฺขณฺตํ
เอวเมว โกตา โคตเมน อนฺเณกปริยาเยน ชฺมโม ปกาสิโต เอตํ
ภวณฺตํ โคตมํ สฺรณํ คจฺจนามิ ชฺมมณฺญํ ภิกฺขุสงฺฆมฺเบจ จเกยฺยาหํ
โกโต โคตมสฺส สันฺติเก ปพฺพชฺชํ จเกยฺยํ อุปสํมฺปนฺตํ ๑ โย
โฆ วจนฺ อณฺเณตติยปฺพโฟ อิมสฺมํ ชฺมมวินฺเย อากงฺขติ ปพฺพชฺชํ
อากงฺขติ อุปสํมฺปทํ โส จตุตฺตารो มาเส ปวิวสฺสตี จตฺตุนํ
มาसानํ อจฺจุเยน อารทฺธจิจฺจตา ภิกฺขุ ปพฺพาเสนฺติ อุปสํมฺปาเทนฺติ
ภิกฺขุภาวาย อหํ เชวตฺตํ ปุคฺคตเวมคฺคตฺตา วิทิตาติ ๑ สฺเจ
ภนฺเต อณฺเณตติยปฺพพา อิมสฺมํ ชฺมมวินฺเย อากงฺขนฺตา ปพฺพชฺชํ
อากงฺขนฺตา อุปสํมฺปทํ จตุตฺตารो มาเส ปวิวสฺสตี จตฺตุนํ มาसानํ
อจฺจุเยน อารทฺธจิจฺจตา ภิกฺขุ ปพฺพาเสนฺติ อุปสํมฺปาเทนฺติ ภิกฺขุ-
ภาวาย อหํ จตุตฺตาริ วสฺสํสาณิ ปวิวสฺสํสาณิ จตฺตุนํ วสฺสํสาณํ
อจฺจุเยน อารทฺธจิจฺจตา ภิกฺขุ ปพฺพาเสนฺตุ อุปสํมฺปาเทนฺตุ ภิกฺขุ-
ภาวายาติ ๑ อตฺตํ โฆ วจนฺโคตฺโต ปฏิพฺพาชโก ภควโค
สันฺติเก ปพฺพชฺชํ อตฺตํ อุปสํมฺปทํ ๑

[๒๖๐] อจิรฺอุปสํมฺปนฺโน โฆ ปณายสฺมา วจนฺโคตฺโต อทฺธ-
มาสฺอุปสํมฺปนฺโน เยน ภควา เตนฺอุปสํมฺปนฺนํ อุปสํมฺปนฺนํ ภควณฺตํ
อภิวาเทตฺวา เอกมฺนุคํ นิสฺสํติ ๑ เอกมฺนุคํ นิสินฺโน โฆ อายสฺมา
วจนฺโคตฺโต ภควณฺตํ เขตทโวจ ยาวตํ ภนฺเต เตเชน ฃาเถเน

๒๕๘ สุตฺตคณฺถนํ ฏเฐ มชฺฌิมนิกាយสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๒๖๓]

เสชชย วิชชชย ปตฺตพฺพํ อนุปฺปตฺตํ มยา อุตฺตริ เม ภควา
ชมฺมํ เทเสตฺติ ๑ เตนฺหิ ตฺวํ วจฺจน เทว ชมฺเม อุตฺตริ ภาเวหิ
สํมกฺกญฺจ วิปสฺสณฺญญฺจ อิมេ โห เต วจฺจน เทว ชมฺมา อุตฺตริ
ภาวิตฺวา สํมกฺก ๑ วิปสฺสณา ๑ อเนกชาตฺตปฏฺิเวชชย สํวตฺติสฺสํนฺติ ๑

[๒๖๓] โส ตฺวํ วจฺจน ยาวเทว อากฺขฺชิสฺสํสํ อเนกวิหิตํ
อิทฺธิวริชํ ปจฺจุณฺณเวยฺยํ เอโกนํ หุตฺวา พหุชาปํ อสฺสํ พหุชาปํ
หุตฺวา เอโก อสฺสํ ชาวิทฺถาวํ ติโรวิทฺถาวํ ติโรกฺขทฺทํ ติโรปาทวํ
ติโรปพฺพตํ อสฺสชฺชมาโน คจฺจุณฺณยํ เสยฺยถาปํ อากาเส ปจฺจวิยํ
อุมฺมุชฺชนิมฺมุชฺชํ กเรยฺยํ เสยฺยถาปํ อุตฺถเก อุตฺถเกปํ อภิชฺชมาเน
คจฺจุณฺณยํ เสยฺยถาปํ ปจฺจวิยํ อากาเสปํ ปตฺตตฺถเกน สํกฺกเมยฺยํ
เสยฺยถาปํ ปกฺขํ สกฺกโน อิมํ จนฺทิมสฺสริเย เขวํหิทฺธิเก
เขวํหานุภาเว ปาณินา ปริมเสยฺยํ ปริมชฺเชยฺยํ ยาว พฺรหฺม-
โถกานํ กายเนน สํวตฺตเคยฺยณฺติ ๑ ตตฺถ ตตฺเรว สกฺกทฺธิทพฺพตํ
ปาปฺปณฺนิสฺสํสํ สติ สติ อายตฺเต ๑

[๒๖๔] โส ตฺวํ วจฺจน ยาวเทว อากฺขฺชิสฺสํสํ ทิพฺพาย
โสตฺตชาตฺตยา วิสฺสุทฺธชย อติฏฺกนฺตมานุสํกาย อุกฺโก สทฺทเท สฺสณฺณยํ
เสยฺยถํ ทิพฺเพ ๑ มานุสํเก ๑ เย ทูเร สํนฺติเก จาติ ๑
ตตฺถ ตตฺเรว สกฺกทฺธิทพฺพตํ ปาปฺปณฺนิสฺสํสํ สติ สติ อายตฺเต ๑

[๒๖๕] โส ตฺวํ วจฺจน ยาวเทว อากฺขฺชิสฺสํสํ ปฺรตฺตคฺคานํ
ปฺรปฺคคฺคานํ เจตฺถา เจโต ปฺริจฺจุ ปชาเนยฺยํ สฺวาคํ วา จิตฺตํ

๒๖๔] ปรีพพาสกคฺคสฺส มหาวจฺฉโลคคฺคสฺส เต ปจฺมวិชา ๒๕๘

สฺวาคํ จิตฺตฺตฺติ ปชาเนยฺยํ วุตฺตวาคํ วา จิตฺตํ วุตฺตวาคํ จิตฺตฺตฺติ
ปชาเนยฺยํ สฺโทสํ วา จิตฺตํ สฺโทสํ จิตฺตฺตฺติ ปชาเนยฺยํ วุต-
โทสํ วา จิตฺตํ วุตฺตโทสํ จิตฺตฺตฺติ ปชาเนยฺยํ สฺโมหํ วา
จิตฺตํ สฺโมหํ จิตฺตฺตฺติ ปชาเนยฺยํ วุตฺตโมหํ วา จิตฺตํ วุต-
โมหํ จิตฺตฺตฺติ ปชาเนยฺยํ สงฺฆจิตฺตํ วา จิตฺตํ สงฺฆจิตฺตํ จิตฺตฺตฺติ
ปชาเนยฺยํ วิภิจิตฺตํ วา จิตฺตํ วิภิจิตฺตํ จิตฺตฺตฺติ ปชาเนยฺยํ
มหคฺคํ วา จิตฺตํ มหคฺคํ จิตฺตฺตฺติ ปชาเนยฺยํ อมหคฺคํ
วา จิตฺตํ อมหคฺคํ จิตฺตฺตฺติ ปชาเนยฺยํ สฺยคฺคํ วา จิตฺตํ
สฺยคฺคํ จิตฺตฺตฺติ ปชาเนยฺยํ อนคฺคํ วา จิตฺตํ อนคฺคํ
จิตฺตฺตฺติ ปชาเนยฺยํ สฺมาหิตํ วา จิตฺตํ สฺมาหิตํ จิตฺตฺตฺติ
ปชาเนยฺยํ อสฺมาหิตํ วา จิตฺตํ อสฺมาหิตํ จิตฺตฺตฺติ ปชาเนยฺยํ
วิมฺมุคฺตํ วา จิตฺตํ วิมฺมุคฺตํ จิตฺตฺตฺติ ปชาเนยฺยํ อวิมฺมุคฺตํ วา
จิตฺตํ อวิมฺมุคฺตํ จิตฺตฺตฺติ ปชาเนยฺยํ ๑ ตตฺถ ตตฺถว สฺกฺ-
กฺกพฺพํ ปาปฺปณฺณิสฺสํ สฺติ สฺติ อายคเน ๑

[๒๖๔] โส คุวํ วจฺฉ ยาวเทว อากฺขิณฺณํ อเนกวิหิตํ
ปฺพเพณิวนํ อนุสฺสเรยฺยํ เสยฺยถํ เอกมฺบิ ชาติ เทวํ ชาติโย
ติสฺโสมี ชาติโย จตฺสโสมี ชาติโย ปณฺจมี ชาติโย ทสฺมี ชาติโย
วีสํมฺบิ ชาติโย ตีสํมฺบิ ชาติโย จตฺตวีสํมฺบิ ชาติโย ปณฺณวีสํมฺบิ
ชาติโย ชาติสฺตมฺบิ ชาติสฺสทฺสํมฺบิ ชาติสฺสคฺคทฺสํมฺบิ อเนเกปี
สํวฏฺฏกปฺเป อเนเกปี วิวฏฺฏกปฺเป อเนเกปี สํวฏฺฏกปฺเป

๒๖๐ สุตตคตบิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๒๖๕

อมุคฺราสี เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํวณฺโณ เอวํมาหาโร เอวํ
สฺสทฺถกฺขปฺปฏิสฺสเวทํ เอวํมาชฺชปฺริยนฺโต โส ตโต จโต อมฺกฺตร
อฺทปาทํ คตฺตราปาสํ เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํวณฺโณ เอว-
มาหาโร เอวํ สฺสทฺถกฺขปฺปฏิสฺสเวทํ เอวํมาชฺชปฺริยนฺโต โส ตโต จโต
อิชฺชูปฺปนฺโนติ อิติ สํกาวํ สฺสอฺทฺทฺทสฺส อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพณิวาสํ
อนุสฺสเรยฺยนฺติ ฯ คตฺตร คตฺเตรว สกฺกฺขิภพฺพตํ ปาปฺปณฺนิสฺสสฺสี สติ
สฺสตี อายตเน ฯ

[๒๖๕] โส ตวํ วจฺจุ ยาวเทว อากงฺขิสฺสสฺสี ทิพฺพเพณ จกฺขฺนา
วิสฺสทฺถเชน อติภฺกนฺตมานุสฺสเกน สฺสคฺเต ปสฺสเสยฺยํ จวมาเน อฺป-
ปชฺชมาเน หิเน ปณฺเฑเต สฺสวณฺเณ ทฺพพณฺเณ สฺสคฺเต ทฺถคฺเต
ยถากมฺมุเปเต สฺสคฺเต ปชานะยฺยํ อิเม วต โภณฺโต สฺสคฺตา กาย-
ทฺถจฺจิเตน สมนฺนาคตา วจฺจฺทฺถจฺจิเตน สมนฺนาคตา มโนทฺถจฺจิเตน
สมนฺนาคตา อริยานํ อฺปวาทกา มิจฺฉาทิฏฺฐิจิภา มิจฺฉาทิฏฺฐิจิกมฺมุ-
สฺมาทานา เต กายสฺส เกทา ปรมมฺรณา อปายํ ทฺถคฺตํ วินิปาตํ
นिरยํ อฺปฺปนฺนา อิเม วา ปน โภณฺโต สฺสคฺตา กายสฺสจฺจิเตน
สมนฺนาคตา วจฺจฺสฺจฺจิเตน สมนฺนาคตา มโนสฺสจฺจิเตน สมนฺนาคตา
อริยานํ อฺปวาทกา สมนฺมาทิฏฺฐิจิภา สมนฺมาทิฏฺฐิจิกมฺมุสฺมาทานา เต
กายสฺส เกทา ปรมมฺรณา สฺสคฺตํ สฺสคฺตํ โสภํ อฺปฺปนฺนาติ ฯ อิติ
ทิพฺพเพณ จกฺขฺนา วิสฺสทฺถเชน อติภฺกนฺตมานุสฺสเกน สฺสคฺเต ปสฺสเสยฺยํ
จวมาเน อฺปฺปชฺชมาเน หิเน ปณฺเฑเต สฺสวณฺเณ ทฺพพณฺเณ สฺสคฺเต

๒๖๘] ปริพพาทกคฺคสฺส มหาวจฺจนโคตฺตสฺส เตวฺชฺชปฺปตฺถํ ๒๖๙

ทคฺคเต ยถากมฺมุเปเต สฺสเต ปชาเนยฺยนฺติ ฯ คตฺตฺร คเตว
สํกฺขิภพฺพคํ ปาปฺปณิสฺสํ สฺติ สฺติ อายคเน ฯ

[๒๖๖] โส ควํ วจฺน ยาวเทว อากฺขิณฺณํ อาสฺวานํ ขยา
อนาสวํ เจโตวิมุตฺติํ ปณฺณาวิมุตฺติํ ทิฏฺฐํ ชมฺเม สยํ อภินฺญา
สํกฺกิตฺตวา อุปฺปสมฺปชฺช วิหเรยฺยนฺติ ฯ คตฺตฺร คเตว สํกฺขิภพฺพคํ
ปาปฺปณิสฺสํ สฺติ สฺติ อายคเนติ ฯ

[๒๖๗] อถ โข อายสฺมา วจฺนโคตฺโต ภควโต ภาสิตํ
อภินนฺทิตฺวา อนนฺโมทิตฺวา อญฺจายาสฺนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ อถ โข อายสฺมา วจฺนโคตฺโต เอโก
วูปกฺกนฺโส อปฺปมคฺโค อคตาปํ ปทิตคฺโค วิหรนฺโต นจิรสุเสว
ยสฺสํตฺถาย กุสฺสปคฺคา สมฺมเทว อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ
คทฺถคฺคํ พุทฺทมจฺริยปริโยสานํ ทิฏฺฐํ ชมฺเม สยํ อภินฺญา
สํกฺกิตฺตวา อุปฺปสมฺปชฺช วิหาสิ ชีวนา ชาติ วุสฺสิตํ พุทฺทมจฺริยํ
กตํ กรณฺยํ นามวํ อิตฺถคฺคตาชาติ อพฺพณฺณาสี ฯ อณฺเณคโร โข
ปนายสฺมา วจฺนโคตฺโต อรหํ อโหสิ ฯ

[๒๖๘] เตน โข ปน สมฺเยน สมฺพหุสา ภิกฺขุ ภควนฺตํ
ทสฺสํนายน คจฺจนฺติ ฯ อทฺทสา โข อายสฺมา วจฺนโคตฺโต เต
ภิกฺขุ ทูรโตว คจฺจนฺเต ทิสฺวาน เยเน เต ภิกฺขุ เตนฺปสงฺกมิ
อุปสงฺกมิตฺวา เต ภิกฺขุ เอตทโวจ หนฺนท กถํ ปน คุมฺเห
อายสฺมนฺโต คจฺจนฺตํ ฯ ภควนฺตํ โข มยํ อวฺสุทฺสํ ทสฺสํนายน

๒๖๒ สุตฺตฺตบฺบิฏเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๒๖๘

คจฺฉามาทิ ฯ เตนฺหายสฺมฺมโต มม วจฺเณน ภควโต ปาเท สิริสํ
วฺนฺทถ วจฺฉโคตฺโต ภาเน ภิภฺช ภควโต ปาเท สิริสํ วฺนฺทติ
เอวญฺจ วเทติ ปริจิตฺตฺน เม ภควา ปริจิตฺตฺน เม สฺสโคตฺติ ฯ
เอวมาวุสฺสตี โห เต ภิภฺช อายสฺมโต วจฺฉโคตฺตสฺส ปจฺจสฺสสฺส ฯ
อถ โห เต ภิภฺช เยเน ภควา เตนฺปสฺงกมฺมํ อฺปสฺงกมิตฺวา
ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสํ ๑ เอกมฺนฺตํ นิสนฺนา โห
เต ภิภฺช ภควนฺตํ เอตทวโจ อายสฺมา ภาเน วจฺฉโคตฺโต
ภควโต ปาเท สิริสํ วฺนฺทติ เอวญฺจ วเทติ ปริจิตฺตฺน เม
ภควา ปริจิตฺตฺน เม สฺสโคตฺติ ฯ ปุพฺเพว เม ภิภฺชเว วจฺฉโคตฺโต
ภิภฺช เจตฺถา เจโต ปริจฺจ วิทิตฺโต เตวฺชฺช วจฺฉโคตฺโต ภิภฺช
มhitฺธิโก มหฺนฺภาวติ ฯ เทวตํ เม เอตมคฺคํ อวโรเจสฺส
เตวฺชฺช ภาเน วจฺฉโคตฺโต ภิภฺช มhitฺธิโก มหฺนฺภาวติ ฯ

อิทมวโจ ภควา อคฺคมฺนา เต ภิภฺช ภควโต ภาสิตํ
อภินนฺทฺติ ฯ

มหาวจฺฉโคตฺตสฺสคฺคํ นิฏฺฐิตํ คตฺติยํ ฯ

ที่ฉนวนสุตฺตํ

[๒๖๘] เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมํ ภควา ราชคเห วิหริ
 คิขฺฌณฺฏเฐ สฺถูรชตยาํ ฯ อถ โห ที่ฉนโห ปริพฺพาชโก เยน
 ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิํ สมฺโมท
 สมฺโมทนียํ ถถํ สํวราณํยํ วตฺตํสาเรตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ เอก-
 มนฺตํ จิโต โห ที่ฉนโห ปริพฺพาชโก ภควนฺตํ เอตทโวจ อหฺนฺหิ
 โก โคตม เอวํวาทิ เอวํทิกฺขจฺจิ สพฺพํ เม น ชมคฺคิ ฯ ยายี
 โห เต เอสํ อคฺคิเวสฺสณํ ทิกฺขจฺจิ สพฺพํ เม น ชมคฺคิ เอสํย
 เต ทิกฺขจฺจิ น ชมคฺคิ ฯ เอสํ เจ เม โก โคตม ทิกฺขจฺจิ ชเมยฺย
 คัมภีสฺสํ ตาทิสฺสเมว คัมภีสฺสํ ตาทิสฺสเมวาทิ ฯ อโต โห เต อคฺคิ-
 เวสฺสณํ พหุํ หิ พหุตฺวา โลกสฺมึ เป เอวมาหฺสํ คัมภีสฺสํ ตาทิสฺสเมว
 คัมภีสฺสํ ตาทิสฺสเมวาทิ เต คณฺเฏว ทิกฺขจฺจิ นปฺปชฺชนฺติ อณฺเฏว
 ทิกฺขจฺจิ อฺปปาทิยฺนฺติ ฯ อโต โห เต อคฺคิเวสฺสณํ คณฺหิ คณฺตฺวา
 โลกสฺมึ เป เอวมาหฺสํ คัมภีสฺสํ ตาทิสฺสเมว คัมภีสฺสํ ตาทิสฺสเมวาทิ
 เต คณฺเฏว ทิกฺขจฺจิ ปชฺชนฺติ อณฺเฏว ทิกฺขจฺจิ น อฺปปาทิยฺนฺติ ฯ

[๒๖๙] สํนฺติ อคฺคิเวสฺสณํ เอเก สมนฺพฺราหฺมณา เอวํวาทิโน
 เอวํทิกฺขจฺจิโน สพฺพํ เม ชมคฺคิ ฯ สํนฺติ อคฺคิเวสฺสณํ เอเก สมนฺ-
 พฺราหฺมณา เอวํวาทิโน เอวํทิกฺขจฺจิโน สพฺพํ เม น ชมคฺคิ ฯ

๒๖๔ สุกตุนคบีฏเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺเณสํ [๒๗๓

สฺนติ อคฺคิเวสฺสํ เอเก สฺมณพฺราหฺมณา เอวํวาทีโน เอวํทิจฺฉีโน
เอกจฺจํ เม ชมติ เอกจฺจํ เม น ชมตฺติ ฯ คตฺร อคฺคิเวสฺสํ
เย เต สฺมณพฺราหฺมณา เอวํวาทีโน เอวํทิจฺฉีโน สฺพพํ เม
ชมตฺติ เตสํยํ ทิจฺฉี สฺวาคาย สฺนติเก สํโยคาย สฺนติเก อภิ
นฺนทนาย สฺนติเก อชฺโฌสํนาย สฺนติเก อูปาทนาย สฺนติเกติ ฯ
คตฺร อคฺคิเวสฺสํ เย เต สฺมณพฺราหฺมณา เอวํวาทีโน เอวํทิจฺฉีโน
สฺพพํ เม น ชมตฺติ เตสํยํ ทิจฺฉี อสํวาคาย สฺนติเก อสํโยคาย
สฺนติเก อนภินฺนทนาย สฺนติเก อนชฺโฌสํนาย สฺนติเก อนูปาทนาย
สฺนติเกติ ฯ เอวํ วุคฺเต ทฺมฺนโช ปริพฺพาชโก ภควนฺตํ เอตทโวจ
อุกฺกัเสติ เม ภวํ โคตโม ทิจฺฉีคํ สฺมุกฺกัเสติ เม ภวํ โคตโม
ทิจฺฉีคตฺติ ฯ คตฺร อคฺคิเวสฺสํ เย เต สฺมณพฺราหฺมณา เอวํ
วาทีโน เอวํทิจฺฉีโน เอกจฺจํ เม ชมติ เอกจฺจํ เม น ชมตฺติ
ยา हि เตสํ ชมติ สํยํ ทิจฺฉี สฺวาคาย สฺนติเก สํโยคาย
สฺนติเก อภินฺนทนาย สฺนติเก อชฺโฌสํนาย สฺนติเก อูปาทนาย
สฺนติเก ยา हि เตสํ น ชมติ สํยํ ทิจฺฉี อสํวาคาย สฺนติเก
อสํโยคาย สฺนติเก อนภินฺนทนาย สฺนติเก อนชฺโฌสํนาย สฺนติเก
อนูปาทนาย สฺนติเกติ ฯ

[๒๗๓] คตฺร อคฺคิเวสฺสํ เย เต สฺมณพฺราหฺมณา เอวํ
วาทีโน เอวํทิจฺฉีโน สฺพพํ เม ชมตฺติ คตฺถ วิมฺบฺว ปุริโส อิติ

• บ. -คตฺรอกฺคิเวสฺสนาติ ทิสฺสตี ฯ

๒๖๖ สุตตคณตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๒๗๒

จิราทญฺจ วิสาตญฺจ วิเหสญฺจ อตฺตนิ สํปสฺสํมาโน คณฺเจะ
ทิจฺจุํ ปชหติ อณฺเณญฺจ ทิจฺจุํ น อฺปาทยติ ฯ เอวเมตาสํ ทิจฺจุํ
ปหานํ โหติ เอวเมตาสํ ทิจฺจุํ ปฏินิสฺสํโก โหติ ฯ ตตฺร
อคฺคิเวสฺสํน เข เต สมนพฺรหฺมณา เอวํวาทีโน เอวํทิจฺจุํโน
เอกจฺจุํ เม ชมติ เอกจฺจุํ เม น ชมตฺติ ตตฺร วิณฺณํ ปุริโส
อิตฺติ ปฏิสณฺญิกฺขติ ยา โห เม อยํ ทิจฺจุํ เอกจฺจุํ เม ชมติ
เอกจฺจุํ เม น ชมตฺติ อิมญฺเจะ อหํ ทิจฺจุํ ถามสํ ปรามสฺส
อภินิวิสฺส โวหเรยฺยํ อิทเมว สจฺจุํ โมชฺมณฺณนฺติ ทฺวํหิ เม
อสฺสํ วิคฺคโห โย จายํ สมนฺโน วา พฺรหฺมโน วา เอวํวาทํ
เอวํทิจฺจุํ สํพฬํ เม ชมตฺติ โย จายํ สมนฺโน วา พฺรหฺมโน
วา เอวํวาทํ เอวํทิจฺจุํ สํพฬํ เม น ชมตฺติ อิเมหิ เม อสฺสํ
ทฺวํหิ วิคฺคโห ฯ อิตฺติ วิคฺคเห สติ จิราโท จิราเท สติ วิสาโต
วิสาเต สติ วิเหสํ ฯ อิตฺติ โส วิคฺคหญฺจ จิราทญฺจ วิสาตญฺจ
วิเหสญฺจ อตฺตนิ สํปสฺสํมาโน คณฺเจะ ทิจฺจุํ ปชหติ อณฺเณญฺจ
ทิจฺจุํ น อฺปาทยติ ฯ เอวเมตาสํ ทิจฺจุํ ปหานํ โหติ เอวเมตาสํ
ทิจฺจุํ ปฏินิสฺสํโก โหติ ฯ

[๒๗๒] อยํ โห ปน อคฺคิเวสฺสํน กาโย รุปํ จาตุมฺมหา
ภูติโก มาตาเปตฺติกสํภโว โยทฺถกฺกมฺมาสุปฺปโย อนิจุจฺจุณฺทา
ปริมทฺถนเกทฺทวิทฺถนฺนํโม อนิจุจฺโต ทฺถจฺโต โรคฺโต คณฺทฺโต
สฺสํตฺโต อฆฺโต อาพาชฺโต ปฺรโต ปโดกฺโต สฺสํณฺโต อนตฺตฺโต

๒๗๓] ปรีพพาฬกวกุคฺคัสสํ ที่มณฑลกุคฺเต ทิสฺโส เวทนา ๒๖๗

สมนุปัสสัคคัพโพ ๑ ตสฺสึมึ กายํ อนิจฺจุโต ทฺถุชฺโชโต โรคฺโชโต
 คณฺเหโต สํตฺตโต อฆโต อาพาชโต ปฺรโต ปโลโกโต สํญญโต
 อนตฺตโต สมนุปัสสัคคโต โย กายสฺมุํ กายจฺจนฺโต กายสิเนโห
 กายนวยตา ตํ ปหียติ ๑

[๒๗๓] คิสุโส ไช อิมว อคฺคิเวสฺสณ เวทนา สฺสุชา เวทนา
 ทุกฺขา เวทนา อทฺทขมสฺสุชา เวทนา ฯ ยสฺมึ อคฺคิเวสฺสณ สมฺเย
 สฺสุชา เวทนํ เวทติ เหนว ตสฺมึ สมฺเย ทุกฺขํ เวทนํ เวทติ น
 อทฺทขมสฺสุชา เวทนํ เวทติ สฺสุชาเยว ตสฺมึ สมฺเย เวทนํ เวทติ ฯ
 ยสฺมึ อคฺคิเวสฺสณ สมฺเย ทุกฺขํ เวทนํ เวทติ เหนว ตสฺมึ สมฺเย
 สฺสุชา เวทนํ เวทติ น อทฺทขมสฺสุชา เวทนํ เวทติ ทุกฺขํเยว ตสฺมึ
 สมฺเย เวทนํ เวทติ ฯ ยสฺมึ อคฺคิเวสฺสณ สมฺเย อทฺทขมสฺสุชา เวทนํ
 เวทติ เหนว ตสฺมึ สมฺเย สฺสุชา เวทนํ เวทติ น ทุกฺขํ เวทนํ
 เวทติ อทฺทขมสฺสุชาเยว ตสฺมึ สมฺเย เวทนํ เวทติ ฯ สฺสุชา
 อคฺคิเวสฺสณ อนิจฺจา สังขตา ปฏิจฺจสมุปฺปन्นา ชยขมฺมา วยขมฺมา
 วิราจขมฺมา นิโรจขมฺมา ฯ ทุกฺขาบี ไช อคฺคิเวสฺสณ อนิจฺจา
 สังขตา ปฏิจฺจสมุปฺปन्นา ชยขมฺมา วยขมฺมา วิราจขมฺมา นิโรจ-
 ขมฺมา ฯ อทฺทขมสฺสุชาบี ไช อคฺคิเวสฺสณ เวทนา อนิจฺจา สังขตา
 ปฏิจฺจสมุปฺปन्นา ชยขมฺมา วยขมฺมา วิราจขมฺมา นิโรจขมฺมา ฯ
 เอวํ ปสฺสํ อคฺคิเวสฺสณ สุตฺวา อริยสํวโก สฺสุชาयी เวทนาย
 นิพฺพินฺทติ ทุกฺขาयी เวทนาย นิพฺพินฺทติ อทฺทขมสฺสุชาयी เวทนาย

๒๖๘ สุตตตณฺหีฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๒๗๔

นิพฺพิทฺทติ นิพฺพิทฺทํ วิรชชติ วิราคา วิมฺจุจติ วิมฺมุตฺตสฺมํ วิมฺมุตฺต-
มิตฺติ เฌวณํ โหติ ชฺฌณา ชาติ วุสฺสํ พุทฺทมจฺจริยํ กตํ กรณํ ยํ
นาปรํ อิตฺตตฺตาयाติ ปชานาติ ฯ เอวํ วิมฺมุตฺตจิตฺโต โข อคฺคิ-
เวสฺสสฺน ภิกฺขุ น เกณจิ สํวทติ น เกณจิ วิวทติ ยญฺจ โข
โตเก วุสฺสํ เตน โวหริติ อปรามสฺนติ ฯ

[๒๗๕] เตน โข ปน สมนฺเยน อายสฺมา สํวริปฺพุตฺโต ภควโต
ปฏฺฐิจิโต นิสฺสินโน ภควนฺตํ วุชฺชียมาโน ฯ อถ โข อายสฺมโต
สํวริปฺพุตฺตสฺส เอตทโหสิ เคสํ เคสํ กิร โน ภควา ชมนฺนํ
อภิญฺเฌา ปหานมาห เคสํ เคสํ กิร โน สุตฺโต ชมนฺนํ
อภิญฺเฌา ปฏฺฐินิสฺสํคฺคมาหาติ ฯ อิติ หิ อายสฺมโต สํวริปฺพุตฺตสฺส
ปฏฺฐิเสวจิตฺตโค ออนุปาทาย อาสเวหิ จิตฺตํ วิมฺจุจิจิ ฯ ที่สมนสฺส
ปรีพฺพาชกสฺส วิรชํ วุตฺตมํ ชมนฺนจกฺขุ อุตฺปาทิ ยงฺกิญฺจิ สํมุทฺท-
ชมนฺนํ สพฺพพณฺตํ นิโรชชมนฺนติ ฯ

[๒๗๕] อถ โข ที่สมนสฺส ปรีพฺพาชโก ทิฏฺฐจฺจมนฺโม ปตฺต-
ชมนฺโม วิทิตชมนฺโม ปรีโยคัพพชมนฺโม ตินฺนณฺณวิจิจฺจโค วิคตกถํโก
เวสฺสารชฺชปฺพุตฺโต อปรปฺปจฺจโย สุตฺตํ สํสเน ภควนฺตํ เอตทโวจ
อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปํ โภ
โคตม นิกฺกขฺชิตํ วา อุกฺกขฺชเยยฺย ปฏฺฐิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย มุพฺพหสฺส
วา มคฺคํ อาจิกฺกขฺชเยยฺย อนฺนชกาเร วา เคตปชฺชิตํ ชาเรยฺย
จกฺขุชมนฺโต รูปานิ ทกฺขณตฺตํ เอวเมว โภตา โคตเมน อนเณ-

๒๗๕] ปริพุพาสกกุคฺคํ ที่นฺนชฺชํเต ทิถฺวณคฺคณํ ๒๖๘

ปริยาเยน ชมฺโม ปกาสิโต เสงฺหาหิ ภควนฺตํ สฺวณํ กจฺจามิ
ชมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อฺปาสกํ มํ ภวํ โคตโม จาเรตุ อชฺชตฺตคฺเค
ปาณเปตํ สฺวณฺจคฺคณฺติ ฯ

 ที่นฺนชฺชํเต นิฏฺฐิตํ จตุคฺคํ ฯ

มาคณฺฑียสํกตํ

[๒๗๖] เอวฺมเม สํกํ เอกํ สํมยํ ภควา กุรฺสฺส วิหริติ กมฺมาส-
สมฺมํ นาม กุรฺนํ นิคโม ภารทฺวาชโคตฺตสฺสํ พฺราหฺมณสฺสํ อคฺยา-
คาเร คินฺตฺนุรเก ๑ อถ โส ภควา ปุพฺพณฺหสํมยํ นิวาเสตฺวา
ปคฺคจํวรมาทาย กมฺมาสสมฺมํ ปิณฺทาย ปาวีสี ๑ กมฺมาสสมฺเม
ปิณฺทาย จริตฺวา ปจฺจาสกตํ ปิณฺทปาคปฏิกกนฺโต เยน อญฺญตโร
วณฺสณฺโท เตนฺอุปสงฺกมิ ทิวาวิหาราย ตํ วณฺสณฺทํ อชฺโฌคาเหตฺวา
อญฺญตรสมฺมํ รุกฺขมฺเเต ทิวาวิหารํ นิสฺสีติ ๑

[๒๗๗] อถ โส มาคณฺฑียํ ปริพฺพาชโก ชฺงฆาวิหารํ อนุ-
จกฺกมาโน อนุจฺจมาโน เยน ภารทฺวาชโคตฺตสฺสํ พฺราหฺมณสฺสํ
อคฺยาการํ เตนฺอุปสงฺกมิ ๑ อตฺถสฺมา โส มาคณฺฑียํ ปริพฺพาชโก
ภารทฺวาชโคตฺตสฺสํ พฺราหฺมณสฺสํ อคฺยาคาเร คินฺตฺนุรกํ ทิสฺวาน
ภารทฺวาชโคตํ พฺราหฺมณํ เอตทโวจ กสฺสํ นวฺยํ สํมมํ โภโต
ภารทฺวาชสฺสํ อคฺยาคาเร คินฺตฺนุรโก ปญฺญตฺโต สํมณเสชฺชยา-
นุรूपํ มณฺเฑติ ๑ อตฺถิ โภ มาคณฺฑีย สมนฺโน โคตโม
สํกฺขปฺปโต สํกฺขกฺกตา ปพฺพชฺชิตฺโต ตํ โส ปน ภวณฺตํ โคตมํ
เอวํกถฺยาโน กิตฺติสํกตฺโต อพฺภุคฺคโต อิติปิ โส ภควา อรหํ
สํมมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สํกโต โสภวิทุ อณฺฺคตโร

๑ ส. ย. พ. มาคณฺฑีย ๑

๒๗๘] ปริพพาชกคฤคสฺส มาคณฺหิยสฺส เต อคฺขยาการณิสฺส ทนํ ๒๗๙

ปฺริสฺสทมนฺธารถิ สฺสคฺคา เทวมนุสฺสํ พุทฺโธ ภควาติ คฺสฺสเสสา
โกโต โคตมสฺส เสยฺยา ปณฺณตฺตาติ ๑ ทฺททฺทิจฺจํ วต โภ
การทฺวาช อทฺททฺตาม เย มยฺ คฺสฺส โกโต โคตมสฺส ภูหนสฺส
เสยฺยํ อทฺททฺตามาติ ๑ รกฺขสฺสเสคํ มาคณฺหิย วาจํ รกฺขสฺสเสคํ
มาคณฺหิย วาจํ พฺหุ หิ คฺสฺสเสว โกโต โคตมสฺส ชฺชคฺคิย-
ปณฺณิตาปํ พฺราหฺมณเปณฺณิตาปํ คหปติปณฺณิตาปํ สมนเปณฺณิตาปํ
อภิปฺปสฺสนา วิณฺโณ อริเย ฌายเย ฌมฺเม กุสฺสเถติ ๑ สมนุชา
เจปํ มยฺ การทฺวาช คํ ภวนฺคํ โคตมํ ปสฺสเสยฺยาม สมนุชาปํ
นํ วเทยฺยาม ภูหนนฺโ ๒ สมนฺโน โคตโมติ คํ กิสฺสฺส เหตุ
เอวณฺหิ โน สฺสคฺเค โอจเรตฺติ ๑ สฺสเจ คํ โกโต มาคณฺหิยสฺส
อครุ อาริเจสฺสํ คฺสฺส สมนฺสฺส โคตมสฺสาคิ ๑ อปฺโปสฺสํโก
ภวํ การทฺวาโช วุคฺโค จ นํ วเทยฺยาติ ๑

[๒๗๘] อสฺสสฺสสิ โช ภควา ทิพฺพาย สฺสคฺคาชฺชา วิสฺสทฺชาย
อติภฺกนฺตมานุสฺสกาย การทฺวาชโคตคฺสฺส พฺราหฺมณสฺส มาคณฺหิเยน
ปริพฺพาชเกน สฺสทฺธิ อิมํ กถาสฺสคฺคาปํ ๑ อถ โช ภควา สยณฺหสฺสมยฺ
ปฺริสฺสคฺคาณา วุจฺจสิโต येन การทฺวาชโคตคฺสฺส พฺราหฺมณสฺส อคฺขยา-
การํ เทนุปลงฺกมิ อฺปฺปลงฺกมิตฺวา นิสฺสิติ ปณฺณตฺเต คิณฺสนฺนเร ๑
อถ โช การทฺวาชโคตโค พฺราหฺมणे येन ภควา เทนุปลงฺกมิ
อฺปฺปลงฺกมิตฺวา ภควตา สฺสทฺธิ สมนฺโมติ สมนฺมอสนฺนํ กถํ สวราณฺณํ

๑ สฺส. ย. พ. ภูหนนฺโ ๑ ๒ สฺส. ย. พ. ภูหนุ ๑

๒๗๒ สุตตฺตบฏีเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๒๗๔]

วตฺติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีทิ ฯ เอกมนฺตํ นิสฺสินฺ ๒ ภาวทฺวา-
โคตฺตํ พฺราหฺมณํ ภควา เอตทโวจ อหุ ปน เต ภาวทฺวา
มากคฺคฺขิเยน ปริพฺพาชเกน สทฺธิ อิมํเยว คินฺตฺตฺนุรกํ อารพฺภ
โกจิเทว กถาสฺสตาปติ ฯ เหวํ วุตฺเต ภาวทฺวาโคตฺตํ พฺราหฺมณเณ
สํวิคฺคโค โดมหญฺจชาโต ภควนฺตํ เอตทโวจ เอตเทว ๒ ปน
มยํ โภโต โคตมสฺส อาริเจตฺตูกามา อถ จ ปน ภวํ โคตโม
อนกฺขชาติเยว อภฺชาสฺสํ ๑ อยญฺจ ทิํ ภควโต ภาวทฺวาโคตฺเตน
พฺราหฺมณเณ สทฺธิ อนฺตรากถา วิปฺปกตา โหติ ฯ อถ ๒
มากคฺคฺขิโย ปริพฺพาชโก ชฺงฆาวิหารํ อนฺจจกฺกมาโน อนฺวิจฺจมาโน
เยน ภาวทฺวาโคตฺตสฺส พฺราหฺมณสฺส อคฺคฺยาคารํ เยน ภควา
เตนุสํภกฺมิ อฺปสํภกฺมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สมนฺโมติ สมนฺโมทฺนํ
กถํ สํวณฺณํ วตฺติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีทิ ฯ

[๒๗๕] เอกมนฺตํ นิสฺสินฺ ๒ มากคฺคฺขิโย ปริพฺพาชกํ ภควา
เอตทโวจ จกฺข ๒ มากคฺคฺขิโย รุปรามํ รุปรตํ รูปสมนฺมุติคํ
คํ ตถาคคฺคฺส หนฺตํ คฺคฺตํ รกฺขิตํ สํวตฺตํ คคฺคฺส จ สํวราย
ชมนฺมํ เทเสติ อิทฺทฺนุ เต เอตํ มากคฺคฺขิโย สนฺชาย ภาสิตํ
ภฺนฺทโน สมนฺโน โคตโมติ ฯ เอตเทว ปน เม โภ โคตม สนฺชาย
ภาสิตํ ภฺนฺทโน สมนฺโน โคตโมติ คํ กิสฺสํ เหตุ เอเวญฺหิ
โน สุตฺเต โอจฺรตฺติ ๑ สํวตฺ ๒ มากคฺคฺขิโย สทฺทารามํ ฯ เป ฯ

๓ ส. บ. อนกฺขานํเยว อภฺชาสฺสํ ๑

๒๘๐] ปฏิพัทธกวดคุดุส มัคคณฺทียสฺส เต ปฏิปฺจุณา ๒๘๑

ฆานํ โห มัคคณฺทีย คณฺหารามํ... ชิวหา โห มัคคณฺทีย รัสวารมา
รสฺวตา รสฺสํมฺมุทิตา สํ ตถาคตฺตํ ทนฺตา คฺคฺคา รกฺขิตา
ลํกฺคา ตสฺส จ ลํวราย ชมฺมํ เทเสติ อิทนฺนุ เต เอตํ
โห มัคคณฺทีย สนฺชาย ภาสํ ภูนฺทโน สมนฺ โคตโมติ ฯ
เอตเทว โห ปน เม โภ โคตม สนฺชาย ภาสํ ภูนฺทโน
สมนฺ โคตโมติ ตํ กิสฺสํ เหตุ เอวญฺหิ โน สฺส เต โอจฺรตฺติ ฯ
กาโย โห มัคคณฺทีย โฉฏฺฐพฺพารามิ ฯ เป ฯ มโน โห มัคคณฺทีย
ชมฺมารามิ ชมฺมโรติ ชมฺมสํมฺมุทิตฺโต โส ตถาคตฺตํ ทนฺโต
คฺคฺโค รกฺขิตฺโต ลํกฺโค ตสฺส จ ลํวราย ชมฺมํ เทเสติ อิทนฺนุ
เต เอตํ มัคคณฺทีย สนฺชาย ภาสํ ภูนฺทโน สมนฺ โคตโมติ ฯ
เอตเทว โห ปน เม โภ โคตม สนฺชาย ภาสํ ภูนฺทโน
สมนฺ โคตโมติ ตํ กิสฺสํ เหตุ เอวญฺหิ โน สฺส เต โอจฺรตฺติ ฯ

[๒๘๐] ตํ กิ มณฺณสิ มัคคณฺทีย อิคฺเชกฺโข จกฺขุวิญญฺเยยฺเห
รูปฺเพหิ ปริจฺจวิตฺตํ ปรํ อสฺสํ อธิจฺเจหิ กนฺเตหิ มนาเปหิ นียรูปฺเพหิ
กามุปลํณฺหิเคหิ วรรณฺเยหิ โส อปเรน สมนฺนํ รูปานํเยว สมนฺท-
ยญฺจ อฏฺฐังกมณฺจ อสฺสํทณฺจ อทฺถนฺนํ นิสฺสํรณฺญํ ยถาภูตํ
วิทิตฺวา รูปตณฺหํ ปหาย รูปปริพาหํ ปฏิวิโนทิตฺวา วิคตมฺปิปาโส
อชฺฌตฺตํ วุปลนฺตจฺจิตฺโต วิหเรยฺย อิมสฺสํ ปน เต มัคคณฺทีย-
กิมสฺสํ วจฺนียนฺติ ฯ น กิณฺจ โภ โคตม ฯ ตํ กิ มณฺณสิ
มัคคณฺทีย อิคฺเชกฺโข โส วิญญฺเยยฺเห สทฺเทหิ ฯ เป ฯ ฆาน-

๒๗๔ สุกตคนตบฏเก มชฺฌิมนิกายสูตร มชฺฌิมปณฺณาสกั [๒๗๕

วิญญะเยเยหิ คนฺहेหิ... ชิวหาวิญญะเยเยหิ รัสสะหิ... กายวิญญะเยเยหิ
โผฏฐัพพะเหหิ ปริจจาริตပ္ပฬโป อสฺสํ อธิฏฺเฐหิ กนฺเตหิ มนฺาเปหิ ฌีย-
รूपะหิ กามุปฺปสฺสณฺหิตะหิ รัสนํเยหิ โส อปรน สมนฺเณ โผฏ-
ฐัพพานํเยว สมฺภูตญฺจ อฏฺฐังกมญฺจ อสฺสํสาทญฺจ อาทันนญฺจ
นิสฺสํสรณญฺจ ยถาภูตํ วิทิตฺวา โผฏฐัพพคณฺ्हํ ปหาย โผฏฐัพพ-
ปริพาหํ ปฏิวิโนทิตฺวา วิคคมีปาโส อชฺฌตฺตํ วุပ္ปสฺสณฺจิจฺจุโต
วิหเรยฺย อิมสฺสํ ปน เต มาคณฺฑิย กิมสฺสํ วจฺญันนํ ។ น
กิลฺลจ โภ โคตม ។

[๒๗๕] อหํ โข ปน มาคณฺฑิย ปุพฺเพ อาคาริยฺญโต สฺมาโน
ปญฺจหิ กามคฺคฺเคหิ สมนฺปปีโต สมนฺจํกุฏโต ปริจจาเรสฺส จกฺขวิญญะเย-
เยหิ รุปะหิ อธิฏฺเฐหิ กนฺเตหิ มนฺาเปหิ ฌียรूपะหิ กามุปฺปสฺสณฺหิตะหิ
รัสนํเยหิ โสทวิญญะเยเยหิ สทฺเทหิ ។ เป ។ ฆานวิญญะเยเยหิ
คนฺहेหิ... ชิวหาวิญญะเยเยหิ รัสสะหิ... กายวิญญะเยเยหิ โผฏฐัพพะเหหิ
อธิฏฺเฐหิ กนฺเตหิ มนฺาเปหิ ฌียรूपะหิ กามุปฺปสฺสณฺหิตะหิ รัสนํเยหิ ។
คสฺสํ มยฺหํ มาคณฺฑิย คโย ปาสาทา อเหตุํ เอโก วสฺสํโก
เอโก เหมนฺตโก เอโก คิมฺหิโก ។ โส โข อหํ มาคณฺฑิย
วสฺสํโก ปาสาเท จตฺตาโร มาเส นิปฺปรีเสหิ คุริเยหิ ปริจาริยมาโน
น เญฐาปาสาทํ โอโรหามิ ។ โส อปรน สมนฺเณ กามานํเยว
สมฺภูตญฺจ อฏฺฐังกมญฺจ อสฺสํสาทญฺจ อาทันนญฺจ นิสฺสํสรณญฺจ
ยถาภูตํ วิทิตฺวา กามคณฺ्हํ ปหาย กามปริพาหํ ปฏิวิโนทิตฺวา

๒๘๒] ปรีพพชาทวคฺคสฺส มาคณฺขียสฺส เต ทิพฺพกามูปมา ๒๘๕

วิคตบีปาโส อชฺฌตฺตํ รูปสํตจิตฺโต วิหรามิ ฯ ๑ โส อญฺเ
สฺส เต ปสฺสํมี กามะสุ อวฺตฺราเค กามคณฺหาหิ อชฺชมาเน กาม-
ปรีพาเหเน ปรีทฺยหมาเน กามะ ปฏฺิเสวฺนเต โส เคสํ น บิฺหมิ
น ตตฺถ อภิรมามิ ตํ กิสฺสํ เหตุ ยะ หยํ มาคณฺขีย รัตติ
อญฺเเตวฺร กามะหิ อญฺเเตวฺร อกฺุสเถหิ ชมฺเมหิ ตาย รัตติยา
รมมาโน หีนสฺส น บิฺหมิ น ตตฺถ อภิรมามิ ฯ

[๒๘๒] เสดฺยถาปี มาคณฺขีย คหปติ วา คหปติปฺตฺโต วา
อชฺโฆ มหทฺธโน มหาโกโค ปณฺจหิ กามคฺุณฺเหหิ สํปฺปปีโต
สํมกฺ์ภูโต ปรีจาเรยฺย จกฺุชฺวิณฺเณยฺเยหิ รูปะหิ อิจฺุเจหิ กนฺเตหิ
มฺนาเปหิ บิฺยรูปะหิ กามูปสฺสํหิเตหิ รชฺน์เยหิ โส ตวิณฺเณยฺเยหิ
สทฺเทหิ ฯ เป ฯ ๑ ฆานวิณฺเณยฺเยหิ คณฺเจหิ ฯ เป ฯ ๑ ฆิวหาวิณฺเณยฺเยหิ
รเสหิ ฯ เป ฯ ๑ กายวิณฺเณยฺเยหิ โฉฏฺ์จพฺพะหิ อิจฺุเจหิ กนฺเตหิ
มฺนาเปหิ บิฺยรูปะหิ กามูปสฺสํหิเตหิ รชฺน์เยหิ ฯ ๑ โส กาเยน สฺจจิตฺ
จจิตฺวา วาจาเยน สฺจจิตฺ จจิตฺวา มนสา สฺจจิตฺ จจิตฺวา กายสฺส
เกทา ปรมมฺรณา สฺสคฺคิ สฺสคฺคิ โถกํ อูปปชฺชเยยฺย เทวานํ ตาวคฺคิสาณํ
สทฺพฺยคฺคิ ฯ ๑ โส ตตฺถ นนฺทเน วเน อจฺุรราสงฺขปรีวฺโต ทิพฺพะหิ
ปณฺจหิ กามคฺุณฺเหหิ สํปฺปปีโต สํมกฺ์ภูโต ปรีจาเรยฺย ฯ ๑ โส
ปสฺสํเสยฺย คหปติ วา คหปติปฺตฺตํ วา ปณฺจหิ กามคฺุณฺเหหิ สํปฺปปีติ
สํมกฺ์ภูติ ปรีจาเรยฺยมาณํ ฯ ๑ ตํ กิ มณฺเณสิ มาคณฺขีย อปี น
โส เทวปฺตฺโต นนฺทเน วเน อจฺุรราสงฺขปรีวฺโต ทิพฺพะหิ ปณฺจหิ

๒๗๐ สุตตฺถนตฺตํ ๒๗๑ มชฺฌิมนิกายสຸតฺตํ มชฺฌิมປຣຸດຣາສັກ [๒๗๒

กามคฺเชนทึ สມປຣິໂຕ สມຸກັກູໂຕ ປຣິຈາຣິຍມາໂນ ອມຸສຸສ ຄຫປຕິສຸສ
ວາ ຄຫປຕິປຸຕຸສຸສ ວາ ມີເຍຍ ມານຸສການິ ວາ ປຣຸຈນຸນິ ກາມຄຸຣານິ
ມານຸສເກຕິ ວາ ກາເມຕິ ອາວຣຸເຍຍຍາຕິ ຯ ໂນ ເທຕິ ໂກ ໂຄຕມ
ຕັ ກິສຸສ ເທຕຸ ມານຸສເກຕິ ໂກ ໂຄຕມ ກາເມຕິ ທິພຸພກາມາ
ອຶກິດຸກນຸຕຣາ ຈ ປຣິຕຸຕຣາ ຈາຕິ ຯ ເວເມວ ໂຂ ອໍ ມາຄຸນຸຍ
ປຸພູເ ອາຄາຣິຍກູໂຕ ສມາໂນ ປຣຸຈຕິ ກາມຄຸເນຕິ ສມປຣິໂຕ
ສມຸກັກູໂຕ ປຣິຈາເຣສິ ຈກຸວິຣຸເຍຍເຍຕິ ກູເປຕິ ອິຣຸເຈຕິ ກນຸເຕຕິ
ມນາເປຕິ ມິຍກູເປຕິ ກາມຸປສຸເຕຕິ ຣຸຊິເຍຕິ ໂສຕວິຣຸເຍຍເຍຕິ
ສຸທເຕຕິ ຯ ເປ ຯ ສານວິຣຸເຍຍເຍຕິ ຄນຸເຈຕິ ຯ ເປ ຯ ສິວຸຮາວິຣຸເຍຍເຍຕິ
ຣເຕຕິ ຯ ເປ ຯ ກາຍວິຣຸເຍຍເຍຕິ ໂມຣຸຊຸພູເຕຕິ ອິຣຸເຈຕິ ກນຸເຕຕິ
ມນາເປຕິ ມິຍກູເປຕິ ກາມຸປສຸເຕຕິ ຣຸຊິເຍຕິ ຯ ໂສ ອປເຣນ
ສມເຍນ ກາມານິເຍວ ສມຸທຍຸຣ ອຣຸຊັງຄມຸຣ ອຣຸສຳທຸຣ ອາທິນວຸຣ
ນິສຸສຣຸຣ ຍຄາກູຕິ ວິຕິຕຸວາ ກາມຕຸນຸ ປຸຮາຍ ກາມປຣິຸຮາ
ປຣິວິໂນເທຕຸວາ ວິຄຕມິປາໂສ ອຣຸຕຕຸຕິ ວຸປສຸຕຈິຕຸໂຕ ວິຮາມິ ຯ
ໂສ ອໍ ອຸເຍ ສຸຕເ ປສຸສາມິ ກາເມສຸ ອວິຕຣາເ ກາມຕຸຸຮາຕິ
ຮຸຮມາເ ກາມປຣິຸຮາເ ປຣິຸທຸຮມາເ ກາເມ ປຣິເສວນຸເ ໂສ
ເຄສິ ນ ມິເມ ນ ຕຕຸ ອຶຣມາມິ ຕັ ກິສຸສ ເທຕຸ ຍາ ພໍ
ມາຄຸນຸຍ ຣຕິ ອຸເຍເຕຣວ ກາເມຕິ ອຸເຍຕຸ ອຸສເຕຕິ ຮມເມຕິ
ອປິ ທິພຸ ສຸຸ ສມຮິຄຸຍ ຕິຣຸຈຕິ ຕາຍ ຣຕິຢາ ຣມາໂນ
ທິນສຸສ ນ ມິເມ ນ ຕຕຸ ອຶຣມາມິ ຯ

๒๘๓] ปรีพพาชกคฤคต มัคคณทียตตเต ปจมกฏโจปมา ๒๘๗

[๒๘๓] เสงฺยณานิ มัคคณทีย กุฏจี ปุริโส อรคฺคโต ปกุก-
คฺคโต กิมฺมิตฺติ ชชฺชมาโน นเชหิ วณฺณฆานิ วิปฺปตฺตจฺจนมาโน อํการ-
กาสุยา กายํ ปริตาเปยฺย ตตฺถ มิตฺตามจฺจา ฃาติสํโถหิตา
ภิสฺสํ สตฺตกคฺคํ อပ္ပจฺเจยฺยํ ตตฺถ โส ภิสฺสํ สตฺตกคฺคโต
เภสฺสํ กเรยฺย โส เภสฺสํ อากมฺม กุฏเจหิ ปริมุจฺเจยฺย
อโรโค อตฺถ สฺวํ เสวํ สยฺวํ เยนกามจฺจโม ๑ โส อณฺเณ กุฏจี
ปุริสํ ปสฺสํ อรคฺคํ ปกุกคฺคํ กิมฺมิตฺติ ชชฺชมาโน นเชหิ วณฺณฆานิ
วิปฺปตฺตจฺจนมาโน อํการกาสุยา ปริตาเปนํ ๑ คํ กิํ มณฺเณ
มัคคณทีย อปี นุ โส ปุริโส อมุตฺตํ กุฏจิสฺสํ ปุริสสฺสํ มีเหยฺย
อํการกาสุยา วา เภสฺสํ ปฏิสํวณาย วาติ ๑ โน เหนํ โภ
โคตมํ คํ กิสฺสํ เหตุํ โรเค หิ โภ โคตมํ สติ เภสฺสํ
กณฺเณ โหติ โรเค อสฺติ เภสฺสํ กณฺเณ น โหติ ๑
เอวเมว โส อหํ มัคคณทีย ปุพฺเพ อคฺคาวิชฺฌโต สํมาโน ปณฺณํ
กามคฺคณํ สมนํ ปิโต สมนํ คฺคโต ปริจาเรสํ จกฺขุวิญฺเญยฺเยหิ รุเปหิ
อิจฺฐเจหิ กณฺเณ มนาเปหิ นียรฺุเปหิ กามุปฺปตฺตํ ๑ รณฺเณ
โส วิญฺเญยฺเยหิ สทฺเทหิ ๑ เป ๑ ฆานวิญฺเญยฺเยหิ คนฺเณหิ ๑ เป ๑
ชิวฺหาวิญฺเญยฺเยหิ รณฺเณหิ ๑ เป ๑ กายวิญฺเญยฺเยหิ โส จฺจ
อิจฺฐเจหิ กณฺเณ มนาเปหิ นียรฺุเปหิ กามุปฺปตฺตํ ๑ รณฺเณหิ ๑
โส อปเรณ สมนํ กามานํ ๑ สมนํ ๑ อจฺจํ ๑ อจฺจํ ๑
ทณฺเณ อทฺถนํ ๑ นิสฺสํ ๑ ยถาภูตํ ๑ วิทิตฺวา กามตณฺเณ ปหาย

กามปริพาหํ ปฏิวิโนเขตฺวา วิคตบีปาโส อชฺฌตฺตํ วุပ္สํนตฺตจิตฺโต
 วิหรามิ ฯ โส อญฺเฆ สํตฺเต ปสฺสํสามิ กามេสุ อวิคฺตราเค
 กามตณฺหาหิ ชชฺชมาเน กามปริพาเหณ ปริชฺชยฺหมาเน กามे ปฏิ-
 เสวณเต โส เตสํ น ปีเหมิ น ตตฺถ อภिरามิ ตํ กิสฺส
 เหตุ ยะ หยํ มาคณฺฐิย รติ อญฺญตฺเรว กามेหิ อญฺญตฺร
 อกฺุสเสหิ มมุเมหิ อปี ทิพฺพํ สํสุ สมนิคุคฺคยฺห ติญฺจติ ตาย
 รติยา รมมาโน หีนสฺส น ปีเหมิ น ตตฺถ อภिरามิ ฯ

[๒๔๔] เสงฺยธามิ มาคณฺฑิย กุญฺจํ ปุริโส อรฺกตฺโต ปกฺกตฺโต
กิมฺหิ ชชฺชมาโน นเวหิ วนฺมุชานิํ วิปฺปตฺตจฺจมาโน อํคารกาสุยา
ปริทาเปยฺย ตตฺถ มิตฺตามจฺจา ฌาติสฺสาทิหิตา ภิสฺสกํ สฺตถกตฺตํ
อุปฺฆุจฺเปยฺยํ ตตฺถ โส ภิสฺสกโก สฺตถกตฺโต เกสฺสชฺชํ กเรยฺย
โส เกสฺสชฺชํ อากมฺม กุญฺเจหิ ปริมุจฺเจยฺย อโรโค อตฺถ สฺวํ
เตวํ สยฺมวสํ เยนกามจฺจโม ๑ ตเมนํ เทว พทฺวนฺโต ปุริสา
นํนาพาหาสุ คเหตฺวา อํคารกาสุยา อุปฺกทฺธเมยฺยํ ๑ ตํ กิ
มณฺเฑสํ มาคณฺฑิย อปี นุ โส ปุริโส อิติ จิตฺติ เจว กายํ
สนฺนาเมยฺยาติ ๑ เถวํ โภ โคตม ตํ กิสฺสํ เหตุ อสุ หิ โภ
โคตม อคฺคิ ทฺถุชฺชตฺตมฺสฺสโส เจว มหาภิตาโป ๑ มหาปริพาโห
จาทิ ๑ ตํ กิ มณฺเฑสํ มาคณฺฑิย อิทานิ เจว นุ โส
อคฺคิ ทฺถุชฺชตฺตมฺสฺสโส เจว มหาภิตาโป ๑ มหาปริพาโห ๑ อุทาหุ
ปฺพุเปมि โส อคฺคิ ทฺถุชฺชตฺตมฺสฺสโส เจว มหาภิตาโป ๑ มหาปริพาโห

๒๘๕] ปริพพาชกคฤศส มัคคณฺหิยสฺส เต ตตฺถิยกุญฺโงปมา ๒๘๖

จาคิ ฯ อิทานิ เจว โภ โคตม โส อคฺคิ ทฺถุสฺสํมฺสฺโส เจว
มหาภิตาโป จ มหาปริพาโห จ ปุพฺพเพมี โส อคฺคิ ทฺถุสฺสํมฺสฺโส
เจว มหาภิตาโป จ มหาปริพาโห จ อสฺ จิ โภ โคตม
กุญฺจํ ปุริโส อรฺกคฺคโต ปกฺกคฺคโต กิम्मํทํ ชฺชมาโน นเชหิ วณ-
มุขานิ วิปฺปตฺตจฺจนมาโน อุปฺพทิตฺตทฺริโย ทฺถุสฺสํมฺสฺสเสยว อคฺคิอัสสิ
สฺสํมิตฺติ วิปฺรตฺตสณฺณํ ปจฺจตฺตภาติ ฯ เอวเมว โช มัคคณฺหิย
อตฺตมฺมํ อทฺธานํ กามา ทฺถุสฺสํมฺสฺสสา เจว มหาภิตาปา จ
มหาปริพาหา จ อนาคตมฺมํ อทฺธานํ กามา ทฺถุสฺสํมฺสฺสสา
เจว มหาภิตาปา จ มหาปริพาหา จ เอตฺรหิมี ปจฺจุปปนฺนํ
อทฺธานํ กามา ทฺถุสฺสํมฺสฺสสา เจว มหาภิตาปา จ มหาปริพาหา
จ อิมํ จ มัคคณฺหิย สฺสคฺคา กามสฺส อวิตราคา กามตฺตนาหิ
ชฺชมาโน กามปริพาเหณ ปริทฺถุหมาโน อุปฺพทิตฺตทฺริยา ทฺถุ-
สฺสํมฺสฺสเสยว กามสฺส สฺสํมิตฺติ วิปฺรตฺตสณฺณํ ปจฺจตฺตํ ฯ

[๒๘๕] เสยฺยถามี มัคคณฺหิย กุญฺจํ ปุริโส อรฺกคฺคโต ปกฺกคฺคโต
กิम्मํทํ ชฺชมาโน นเชหิ วณมุขานิ วิปฺปตฺตจฺจนมาโน อํคารกาสุยา
กายํ ปริตาเปติ ยถา ยถา หิ มัคคณฺหิย อสฺ กุญฺจํ ปุริโส
อรฺกคฺคโต ปกฺกคฺคโต กิम्मํทํ ชฺชมาโน นเชหิ วณมุขานิ วิปฺป-
ตฺตจฺจนมาโน อํคารกาสุยา กายํ ปริตาเปติ ตถา ตถา ตสฺสเสว
ตานิ วณมุขานิ อสฺสจิตฺรานิ เจว โทณฺติ ทฺถุคฺคณฺชิตฺรานิ จ ปุตฺติคตฺรานิ

๑ ส. ย. อสฺ หิ ฯ

๒๘๐ สุตฺตฺตบิฏฺเฏ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกั [๒๘๐

จ โหติ เจว กาจิ สํตมตฺตา อสฺสํตมตฺตา ยทิตฺถ วณฺมุขานิ
กณฺทฺทฺวณฺเหตฺตฺว เหวเมว โช มาคณฺทฺทฺย สฺตฺตา กามะสฺส อวิตฺตราคา
กามตณฺหาหิ ขชฺชมานา กามปรีพาเหเน ปรีทฺทฺยหมานา กามะ
ปฏฺฐิเสวณฺทฺติ ยถา ยถา มาคณฺทฺทฺย สฺตฺตา กามะสฺส อวิตฺตราคา
กามตณฺหาหิ ขชฺชมานา กามปรีพาเหเน ปรีทฺทฺยหมานา กามะ
ปฏฺฐิเสวณฺทฺติ ตถา ตถา เตสฺส สฺตฺตฺตานํ กามตณฺหา เจว ปวชฺชมฺติ
กามปรีพาเหเน ปรีทฺทฺยหฺนฺติ เจว โหติ เจว กาจิ สํตมตฺตา
อสฺสํตมตฺตา ยทิตฺถ ปณฺจ กามคฺคฺเคเน ปฏฺฐิจฺจ ฯ

[๒๘๐] ตํ กิ มณฺณสฺส มาคณฺทฺทฺย อปปี นุ เต ทิฏฺฐโง ภา
สฺสโต ภา ราชา ภา ราชมหามตฺโต ภา ปณฺจทฺติ กามคฺคฺเคเนหิ
สํมปฺปปีโต สํมกฺกัฏฺโถ ปรีจาวีรยมาโน กามตณฺหา อปฺปฬาย กาม-
ปรีพาหํ อปฺปฏฺฐิวิโนทฺเตว วิกิตปปีปาโส อชฺฌตฺตํ วุปฺสํนคฺคิจฺจโต
วิหาสิ ภา วิหริติ ภา วิหริสฺสํติ ภาติ ฯ โน ทิทฺถ โภ โคตม ฯ
สํชฺช มาคณฺทฺทฺย มยามี โช เตสฺส มาคณฺทฺทฺย เหว ทิฏฺฐํ น สฺสํ
ราชา ภา ราชมหามตฺโต ภา ปณฺจทฺติ กามคฺคฺเคเนหิ สํมปฺปปีโต
สํมกฺกัฏฺโถ ปรีจาวีรยมาโน กามตณฺหา อปฺปฬาย กามปรีพาหํ
อปฺปฏฺฐิวิโนทฺเตว วิกิตปปีปาโส อชฺฌตฺตํ วุปฺสํนคฺคิจฺจโต วิหาสิ
ภา วิหริติ ภา วิหริสฺสํติ ภา ฯ อถ โช มาคณฺทฺทฺย เย ทิ เกจ
สํมณฺสา ภา พุราหฺมณฺสา ภา วิกิตปปีปาสา อชฺฌตฺตํ วุปฺสํนคฺคิจฺจตา
วิหิสฺสํ ภา วิหรณฺทฺติ ภา วิหริสฺสํนฺทฺติ ภา สํพุเพ เต กามานํเยว

๒๘๗] ปรีพุพชาวกุคคัสส มากณฺธิยสฺส เต ชฺจุณฺฐปมา ๒๘๗

สัมมุตตญญ อญฺญังคมมญญ อตฺถสํวาทญญ อาทกญญ นิสฺสัสมญญ
 ยถากุตฺติ วิทิตฺวา กามตณฺหํ ปหาय กามปริพาหํ ปฏิวิโนเขตฺวา
 วิคตบีปาสํ อชฺฌตฺตํ อูปสํมตฺตจิตฺตา วิหังสุ วา วิหรนฺติ วา
 วิหริสฺสณฺติ วาติ ฯ

[๒๘๗] ขณ ไช ภคชา ตายํ เวธายํ อิมํ อุตานํ อุตานนํ

อาโรคฺยปรมา ตภา นิพฺพานํ ปรมํ สุตํ

อภฺยํสํกัโก จ มคฺคานํ เขมํ อมตคามินฺนุติ ฯ

เอวํ วุตฺเต มาคณฺหิโย ปริพฺพชโก ภควนฺตํ เอตทวโจ อจฺฉริย
 โภ โคตม อพฺภุตํ โภ โคตม ยาว สฺภาสิตฉยฺจิตํ โภตา
 โคตเมน อาโรคฺยปรมา ตาภา นิพฺพานํ ปรมํ สฺขณฺติ มยาปิ
 โช เอตํ โภ โคตม สฺสํ ปุพฺพกานํ ปริพฺพชกานํ อจฺฉริยปจฺฉริยานํ
 ภาสํมานานํ อาโรคฺยปรมา ตาภา นิพฺพานํ ปรมํ สฺขณฺติ คยิทํ
 โภ โคตม สเมตฺติ ๑ ยํ ปน เต มาคณฺหิย สฺสํ ปุพฺพกานํ
 ปริพฺพชกานํ อจฺฉริยปจฺฉริยานํ ภาสํมานานํ อาโรคฺยปรมา ตาภา
 นิพฺพานํ ปรมํ สฺขณฺติ กตมณฺตํ อาโรคฺยํ กตมณฺตํ นิพฺพานณฺติ ๑
 เอวํ วุตฺเต มาคณฺหิโย ปริพฺพชโก สกานเณว สฺสํ กคฺชตานิ
 ปาณินา อโนมชฺชติ อิทนฺตํ โภ โคตม อาโรคฺยํ อิทนฺตํ
 นิพฺพานํ อหํ โภ โคตม เอตฺรหิ อโรโค สฺสํ น มํ กิณฺณ
 อาพาชตฺติ ๑

[๒๘๘] เต้ยบายปี มาคณฺทีย ขจฺจนฺโห ปุริโส โส น

ปัสสัทยะ กณฺหสฺสูกานิ รุปานิ น ปัสสัทยะ นีถกานิ รุปานิ น
 ปัสสัทยะ ปิตกานิ รุปานิ น ปัสสัทยะ โถหิตกานิ รุปานิ น
 ปัสสัทยะ มณฺเฐฐจิกานิ รุปานิ น ปัสสัทยะ สมนิธมฺ น ปัสสัทยะ
 ตารกรุปานิ น ปัสสัทยะ จนฺทิมสฺสริเย ฯ โส สฺสเนยฺย จกฺขุมโต
 ภาสฺमानสฺส เณถิ วต โภ โอทาถํ วตฺถํ อภิรูปํ นิมนฺถํ
 สฺสจฺฉินฺติ ฯ โส โอทาถปรีเยสนํ จเรยฺย ตเมนํ อณฺเฏตโร ปุริโส
 เตตมสฺสีกเตน สํหุพฺพจํวเรณ วณฺเญยฺย อิทนฺเต อมฺโภ ปุริสํ
 โอทาถํ วตฺถํ อภิรูปํ นิมนฺถํ สฺสจฺฉินฺติ ฯ โส ตํ ปฏิคฺคณฺเหยย
 ปฏิคฺคเหตฺวา ปารุเปยฺย ปารุเปตฺวา อตฺตมโน อตฺตมนวาจํ
 นิจฺจาวเรยฺย เณถิ วต โภ โอทาถํ วตฺถํ อภิรูปํ นิมนฺถํ สฺสจฺฉินฺติ ฯ
 ตํ กิํ มณฺเณสฺสิ มาคณฺหิย อปี นุ โส ชฺชจฺจนฺโห ปุริโส ชานนฺโต
 ปสฺสณฺโต อมฺุ เตตมสฺสีกตํ สํหุพฺพจํวริ ปฏิคฺคณฺเหยย ปฏิคฺคเหตฺวา
 ปารุเปยฺย ปารุเปตฺวา อตฺตมโน อตฺตมนวาจํ นิจฺจาวเรยฺย เณถิ
 วต โภ โอทาถํ วตฺถํ อภิรูปํ นิมนฺถํ สฺสจฺฉินฺติ อุกาหุ จกฺขุ-
 มโต สทฺธายาติ ฯ อชานนฺโต หิ โภ โคตม อปสฺสณฺโต อสฺ-
 โส ชฺชจฺจนฺโห ปุริโส อมฺุ เตตมสฺสีกตํ สํหุพฺพจํวริ ปฏิคฺคณฺเหยย
 ปฏิคฺคเหตฺวา ปารุเปยฺย ปารุเปตฺวา อตฺตมโน อตฺตมนวาจํ
 นิจฺจาวเรยฺย เณถิ วต โภ โอทาถํ วตฺถํ อภิรูปํ นิมนฺถํ สฺสจฺฉินฺติ
 อุกาหุ จกฺขุมโต สทฺธายาติ ฯ เอวเมว โห มาคณฺหิย อณฺเณตติคฺคิยา
 ปริพฺพาชกา อนฺธา อจฺจุชฺชา อชานนฺตา อาโรคฺย อปสฺสณฺตา

๒๘๘] ปริพุพพชกคฺคสฺส มาคณฺหิยสฺส เต มาคณฺหิยารรนา ๒๘๙

นิพฺพานํ อถ จ ปณฺมํ คถํ ภาสฺนติ อารุคฺยปรมา ตาภา
นิพฺพานํ ปรมํ สฺวณฺติ ฯ ปุพฺพเกเหสา มาคณฺหิย อรหฺนฺเตหิ
สํมาสํมฺพุทฺเทหิ คากา ภาสีตา

อารุคฺยปรมา ตาภา นิพฺพานํ ปรมํ สฺว

อฺยฺจฺจุคฺคิโก จ มคฺคานํ เขมํ อมตคามินฺนฺติ

เฮสา เอตฺรหิ อนฺพุพฺเพน ปุคฺคฺชนคากา ฯ อยฺ โห มาคณฺหิย
กาโย โรคฺกุโต คณฺหฺกุโต สฺตฺตฺกุโต อหฺกุโต อาพารฺกุโต โส
คฺวํ อิมํ กายํ โรคฺกํ คณฺหฺกํ สฺตฺตฺกํ อหฺกํ อาพารฺกํ
อิทฺทํ โภ โคตม อารุคฺยํ อิทฺทํ นิพฺพานนฺติ วเทสี ฯ คํ
หิ เต มาคณฺหิย อริยํ จกฺขุํ นคฺคิ เยน คฺวํ อริเยน จกฺขฺนา
อารุคฺยํ ชาเนยฺยาสี นิพฺพานํ ปสฺสฺเสยฺยาสีติ ฯ

[๒๘๘] เหวํ ปสฺสนฺโน อหํ โภโต โคตมสฺส ปโหติ เม ภวํ
โคตโม ตถา ชมฺมํ เทเสตุํ ยถาหํ อารุคฺยํ ชาเนยฺยํ นิพฺพานํ
ปสฺสฺเสยฺยนฺติ ฯ เสยฺยถาปํ มาคณฺหิย ชจฺจนฺโร ปฺริโส น ปสฺสฺเสยฺย
กณฺหสฺสูกานิ รุปานิ น ปสฺสฺเสยฺย นีตฺกานิ รุปานิ น ปสฺสฺเสยฺย
ปิตฺกานิ รุปานิ น ปสฺสฺเสยฺย โตหิตฺกานิ รุปานิ น ปสฺสฺเสยฺย
มณฺเขยฺยจิกานิ รุปานิ น ปสฺสฺเสยฺย สํวิสฺสมํ น ปสฺสฺเสยฺย ตารกฺกรุปานิ
น ปสฺสฺเสยฺย จนฺทิมสฺสุริเย ฯ คสฺสํ มิตฺตามจฺจา ฅาติสาโตหิตา
ภิสฺสํ สฺตฺตฺกคฺคํ อฺปฺยฺยฺยเปยฺยํ คสฺสํ โส ภิสฺสํโก สฺตฺตฺกคฺคโต
เกสฺสฺสํ กเรยฺย โส คํ เกสฺสฺสํ อากมฺม น จกฺขฺนฺนิ อฺปฺปาเทยฺย

๒๘๔ สุตฺตุนฺตบิฏฺเฏ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺเณสํ [๒๘๕

น จกฺขุณิ วิโสธเยย ๑ คํ ก็ มณฺเณสี มาคณฺทีย นนุ โส
เวชฺชไซ ยาวเทว กิตฺตมสฺส วิมาตสฺส ภาคิ อสฺสํสํติ ๑ เหว โภ
โคตม ๑ เหวเมว ไซ มาคณฺทีย อหณฺเณจว เต ชมฺมํ เทเสยฺย
อิทฺตํ อวิโรคฺยํ อิทฺตํ นิพฺพานนฺติ โส ตวํ อวิโรคฺยํ น
ชาเนยฺยาสี นิพฺพานํ น ปสฺสเสยฺยาสี โส มมสฺส กิตฺตมโก สํ
มมสฺส วิเหสํติ ๑

[๒๘๕] เหว ปสฺสนโน อหํ โภโคโต โคตมสฺส ปโหติ เม
ภวํ โคตโม ตถา ชมฺมํ เทเสคฺคํ ยถาหํ อวิโรคฺยํ นิพฺพานํ
ปสฺสเสยฺยนฺติ ๑ เสยฺยถาปิ มาคณฺทีย ชจฺจนฺโห ปุริโส โส น
ปสฺสเสยฺย กณฺหสฺสูกานิ รูปานิ น ปสฺสเสยฺย นีตฺตกานิ รูปานิ น
ปสฺสเสยฺย ปิตฺตกานิ รูปานิ น ปสฺสเสยฺย โสทิตฺตกานิ รูปานิ น
ปสฺสเสยฺย มณฺเณชฺชีกานิ รูปานิ น ปสฺสเสยฺย สํมวีสํมํ น ปสฺสเสยฺย
ตารกรูปานิ น ปสฺสเสยฺย จนฺทิมสฺสริเย ๑ โส สฺสณฺเณยฺย จกฺขุชฺชโต
ภาสฺमानสฺส เลกํ วต โภ โอทาคํ วตฺถํ อภิรूपํ นิมนฺตํ
สฺสจฺฉินฺติ ๑ โส โยทาคปริเยสํ จเรยฺย ตเมนํ อณฺณตโร ปุริโส
เตตฺตมสฺสิกเตน สํหุพฺพจฺวเรน วณฺณเจยฺย อิทฺตเต อมฺโภ ปุริสํ โอทาคํ
วตฺถํ อภิรूपํ นิมนฺตํ สฺสจฺฉินฺติ ๑ โส คํ ปฏฺธิคฺคณฺเณหฺยฺย ปฏฺธิคฺคเหตุว
ปารุเปยฺย ตสฺสํ มิตฺตตามจฺจว ฌาติสํสาโลหิตา ภิสฺสํกํ สฺสทฺธกคฺคํ
อฺปฏฺฐสฺสเปยฺยํ ตสฺสํ โส ภิสฺสํกโก สฺสทฺธกคฺคโต เกสฺสชฺชํ กเรยฺย
อฺทฺทฺธวิเวจฺฉนํ อโรหวิเวจฺฉนํ อณฺณชฺฉนํ ปจฺจณฺณชฺฉนํ นตฺตกฺกมฺมํ ๑ โส คํ

๒๙๑] ปรีพพาชกคฤหัสถ์ มาคณฺฑิยสฺสฺสฺสฺส มาคณฺฑิยาราชนา ๒๙๕

ภสฺสชฺช อากมฺม จกฺขฺหิ อูปฺปาเทยฺย จกฺขฺหิ วิสฺสํเรยฺย คสฺส
สฺส จกฺขฺหฺอูปฺปาทา โย อสฺสคฺคํมํ เตตฺถมสฺสํคเต สํหุพฺพจฺจเว ฉนฺทราโค
โส ปทํเยถ คณฺเฏเจณํ ปุริสํ อมิตฺตโคตฺมํ ทเหยฺย ปจฺจุตฺถิกโคตฺมํ
ทเหยฺย อมฺบิ จํวิตา โวโรเปตพฺพํ มณฺเฏเยยฺย ทํมรคฺคํ วต โภ
อหํ อิมินา ปุริเสนํ เตตฺถมสฺสํคเตนํ สํหุพฺพจฺจเวเนนํ นิกโคตํ วณฺณจิตํ
ปตฺตฺทโร อิทฺถนํเต อมฺโภ ปุริสํ โอทาทํ วตฺถํ อภิรूपํ นิมนฺมตํ
สฺสจฺฉินฺติ เอวเมว โข มาคณฺฑิย อหณฺเฏเจว เต ชมฺมํ เทเสยฺย
อิทฺถนํ อารอฺคยํ อิทฺถนํ นิพฺพานนฺติ ฯ โส ตวํ อารอฺคยํ
ชาเนยฺยาสี นิพฺพานํ ปสฺสเสยฺยาสี คสฺส เต สฺส จกฺขฺหฺอูปฺปาทา
โย ปณฺณจฺสุปาทานกฺขณฺนเรสฺส ฉนฺทราโค โส ปทํเยถ อมฺบิ เต
เอวมสฺส ทํมรคฺคํ วต โภ อหํ อิมินา จิตฺเตนํ นิกโคตํ วณฺณจิตํ
ปตฺตฺทโร อหณฺเฏ รุปํเยว อูปาทิยมาโน อูปาทิยํ เวทนํเยว อูปา-
ติยมาโน อูปาทิยํ สณฺณเยว อูปาทิยมาโน อูปาทิยํ สงฺฆารํเยว
อูปาทิยมาโน อูปาทิยํ วิญฺญาณํเยว อูปาทิยมาโน อูปาทิยํ คสฺส
เม อูปาทานปจฺจุชา ภาโว ภวปจฺจุชา ชาติ ชาติปจฺจุชา ชรา-
มรณํ โสภ ปรีเทวทฺทฺช โทมนสฺสฺสฺสฺสฺสฺส ปายาสํ สมฺภวณฺติ เอวเมตฺสฺส
เกวตฺสฺส ทฺทฺชทฺทฺชทฺทฺช สมฺภวโย โหตฺถิ ฯ

[๒๙๑] เอวํ ปสฺสนฺโน อหํ โภโคตํ คคตมสฺสํ ปโหติ เม ภวํ
โคตโม ตถา ชมฺมํ เทเสตฺมํ ยถาหํ อิมํมฺหา อาสํนา อนนฺโฆ
วฺจฺจฺสเหยฺยนฺติ ฯ เตนํหิ ตวํ มาคณฺฑิย สํปฺปรีเส ภาเสยฺยาสี ยโค

๒๘๒] ปริพพาสกวกุคคัสส มัคคณฺทียสฺส เต มัคคณฺทียูปสํปทา ๒๘๓

ปพฺพาสเนหิ อุปสํปทาเนหิ ภิกฺขุภาวาย อปฺปิ เมตฺถ ปุคฺค-
เวมตฺตคา วิทิตาติ ฯ สเจ ภาเน อณฺเฏติคฺคิยปพฺพาส อิมสฺมึ
ธมฺมวินเย อากงฺขนฺตา ปพฺพชฺช อากงฺขนฺตา อุปสํปทํ จตฺตาโร
มาเส ปวิธํหิ จตฺถนํ มาสํมํ อจฺจุเยน อารทฺธจิจฺจตา ภิกฺขุ
ปพฺพาสเนหิ อุปสํปทาเนหิ อหํ จตฺตาริ วสฺสํหิ ปวิธัสสํหิ
จตฺถนํ วสฺสํมํ อจฺจุเยน อารทฺธจิจฺจตา ภิกฺขุ ปพฺพาสเนหุ อุป-
สํปทาเนหุ ภิกฺขุภาวายาติ ฯ อตฺตถ ๒ มัคคณฺทีย ปริพพาสโก
ภควโต สํหิเก ปพฺพชฺช อตฺตถ อุปสํปทํ ฯ อจฺจุอุปสํปทโน
๒ ปนายสฺมา มัคคณฺทีย เอโก วูปกฺกฺโข อปฺปมคฺโค อาตาปี
ปทิตฺตโต วิหรนฺโต นจฺริสฺเสว ยสฺสํสฺสํถาย กุตฺตปฺปคา สํมมฺเทว
อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชติ ตทฺถนฺตฺรํ พุทฺธมจฺริยปริโยสํ
ทิจฺจเฬว ธมฺเม สยํ อภินฺเวา สจฺจิกฺกตา อุปสํปชฺช วิหาสิ
สฺสเภา ชาติ วสฺสํมํ พุทฺธมจฺริยํ กตํ กรณํมํ นวปวํ อิตฺถคฺคตฺตาติ
อพฺพณฺเณวสิ ฯ อณฺเฏตโร ๒ ปนายสฺมา มัคคณฺทีย อรหํ
อโหสฺสํติ ฯ

มัคคณฺทียสฺสํคํ นิฏฺฐิตํ ปณฺณมํ ฯ

สนทกตฺตํ

[๒๘๓] เอวเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา โกสมุพิยํ วิหริ
โฆสิตารามे ๑ เตน โข ปน สมเยน สันทโก ปริพพาชโก
ปิตกฺขคฺคหํ ปฏฺวีสติ มหติยา ปริพพาชกปริสํย สทฺธิํ ปณฺจมคฺเคหิ
ปริพพาชกสฺสคฺเคหิ ๑ อถ โข อายสฺมา อานนฺโต สํยตฺตสมยํ
ปฏฺวีสตฺตานา วุฏฺฐิตํ ภิกฺขุ อามนฺเตสึ อายามาตุสํ येन เทว
กฺขโสฬโภ เตนฺปสงฺกมิตฺตํ คฺคาทสฺสํนํยาคิ ๑ เอวมาตุสํ
โฆ เต ภิกฺขุ อายสฺมา อานนฺตสฺส ปจฺจุสฺสโสสํ ๑ อถ โข
อายสฺมา อานนฺโต สมนฺพหุเตหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิํ येन เทวกฺขโสฬโภ
เตนฺปสงฺกมิ ๑ เตน โข ปน สมเยน สันทโก ปริพพาชโก มหติยา
ปริพพาชกปริสํย สทฺธิํ นิสินฺโน โหติ อุนฺนาทินิยา อจฺจุจาสทฺท
มหาสทฺทายํ อเนกวิหิตํ ติรจฺจุจानกํ กถณฺติยา เสยฺยถํทํ ราช
กํ โจรกํ มหามคฺคกํ เสนากํ ภยกํ ยุตฺตกํ อนนฺกํ
ปานกํ สยนกํ มาตํกํ คฺคณฺกํ ฌาตํกํ ยานกํ ความกํ
นิคมกํ นครกํ ชนปทกํ อิตฺถกํ สฺวกรํ วิสฺสํกํ กุมฺภฏฺจํนํกํ
กุมฺภทาสิกํ ปุพฺพเปตกํ นานคฺคกํ โลกกฺขายิกํ สมนฺทกฺขายิกํ
อิตฺถวาจกํ อิติ วา ๑ อทฺทสา โฆ สันทโก ปริพพาชโก
อายสฺมนํ อานนฺทํ ทูรโตว อจฺจุจณฺตํ ทิสฺสํวาน สกํ ปริสํ

๑ ย. อจฺจุจาสทฺทาย มหาสทฺทาย ๑

สณฺฑเปติ อปฺปสทฺททา โภณฺโถ โหณฺตุ มา โภณฺโถ สทฺททมกตฺถ
 อยฺม สมนฺตสฺส โคตมสฺส สวโก อากฺขณฺติ สมนฺโณ อานนฺโท
 ยาวตา ไช ปน สมนฺตสฺส โคตมสฺส สวกา โกสฺมํหิยํ ปฏฺวิธฺนฺติ
 อยฺนฺเคถํ อณฺณคโร สมนฺโณ อานนฺโท อปฺปสทฺทกามา ไช
 ปน เต อายสฺสมนฺโถ อปฺปสทฺทวินฺนํตา อปฺปสทฺทสฺส วณฺณวาทีโน
 อปฺเปวณาม อปฺปสทฺทํ ปริสํ วิทิตฺวา อปฺปสทฺทมิทฺทพฺพํ มนฺเวยยาติ ฯ
 อถ ไช เต บริพฺพาชกา คฺคณฺเห อเหตุํ ฯ อถ ไช อายสฺมา
 อานนฺโท เยน สันทโก บริพฺพาชโก เตนฺอุปสทฺทมิ ฯ อถ ไช
 ปน สันทโก บริพฺพาชโก อายสฺสมนฺตํ อานนฺทํ เอตทโวจ เอตุ
 ไช ภวํ อานนฺโท สวาคํ โภโถ อานนฺทสฺส จิรฺสฺสํ ไช ภวํ
 อานนฺโท อิมํ ปริยายมกาสี ยทิตํ อิชาคมนาย นิสฺสํทฺตุ ภวํ
 อานนฺโท อิทมาสนํ ปณฺณคฺคณฺติ ฯ นิสฺสํทฺติ ไช อายสฺมา อานนฺโท
 ปณฺณคฺคเต อาสเน ฯ สันทโกปิ ไช บริพฺพาชโก อณฺณคฺคํ นิจํ
 อาสนํ คเหตุวา เอกมณฺตํ นิสฺสํทฺติ ฯ

[๒๘๕] เอกมณฺตํ นิสฺสินํ ไช สันทกํ บริพฺพาชกํ อายสฺมา
 อานนฺโท เอตทโวจ กาย นฺนคฺค สันทก เอตฺรหิ กาย สมนฺนิสฺสินา
 กา จ ปน โว อนฺตรากถา วิปฺปกตาติ ฯ คฺคิฏฺฐเคสสา โภ อานนฺท
 กถา ยาย มยฺ เอตฺรหิ กาย สมนฺนิสฺสินา เนสา โภโถ อานนฺทสฺส
 กถา ทฺตฺถกถา ภวิสฺสํติ ปจฺจณฺปิ สวณาย สวชฺ วต ภวนฺตํเยว
 อานนฺทํ ปฏฺวิธฺนฺติ สเก อาจริยเก ชมฺมํ กถาติ ฯ เตนหิ สันทก

๒๘๐ สุตตตตบฏิกะ มชฺฌิมนิกายสูตร มชฺฌิมปณฺณาสกั [๒๘๕

สูตราหิ สํวักขํ มนสิกโรหิ ภาสีสุตํมัตติ ๑ เอวํ โภคิ โข สนฺทโก
ปรีพฺพาสโก อายสฺสโต อานนฺทสฺส ปจฺจุสฺสสึ ๑ อายสฺสมา
อานนฺโท เอตทโวจ จตุตฺตารโमे สนฺทก เตน ภควตา ชานตา
ปสฺสตา อรหตา สํมาสํมพฺพุเตน อพฺรหฺมจฺริยวาทา อกฺขาตา
จตุตฺตาริ ๑ อนสฺสํสาธิตานิ พฺรหฺมจฺริยานิ อกฺขาตานิ ยตฺถ วิญญู
ปฺริโส สสฺสกํ พฺรหฺมจฺริยํ น วสฺสยฺย วสฺสโนโต ๑ นารวเรยฺย
ณายํ รมํ กุสฺสณฺติ ๑ กคเม ปน เต อานนฺท เตน ภควตา
ชานตา ปสฺสตา อรหตา สํมาสํมพฺพุเตน จตุตฺตาริ อพฺรหฺมจฺริย-
วาทา อกฺขาตา ยตฺถ วิญญู ปฺริโส สสฺสกํ พฺรหฺมจฺริยํ น
วสฺสยฺย วสฺสโนโต ๑ นารวเรยฺย ณายํ รมํ กุสฺสณฺติ ๑

[๒๘๕] อิทฺธ สนฺทก เอกจฺโวจ สุตฺตา เอวํวาทิ โหติ เอวํทิจฺจุ
นตฺติ ทินฺนํ นตฺติ ยิจฺจุ นตฺติ หุติ นตฺติ สุกฺก ทุกฺกฏานํ กมฺมานํ
ผตฺตํ วิปาโก นตฺติ อยํ โถโก นตฺติ ปโร โถโก นตฺติ
มาตา นตฺติ ปิตา นตฺติ สุตฺตา โอปปาทิกา นตฺติ โถเก
สํณพฺราหฺมณา สํมมคฺคตา สํมาปฺปิปฺปนา เข อิมญฺจ โลกํ
ปรนฺยจ โลกํ สยํ อภิญฺญา สจฺจฉิกคฺคา ปเวเทนฺติ จาตุมฺมหา-
ภฺตฺติโก อยํ ปฺริโส ยथा กาลํ กโรติ ปจฺจวี ปจฺจวีกายํ อนฺุเปติ
อนฺุปกจฺจติ อาโป อาโปกายํ อนฺุเปติ อนฺุปกจฺจติ เตโช
เตโชกายํ อนฺุเปติ อนฺุปกจฺจติ วาโย วาโยกายํ อนฺุเปติ อนฺุป-

๑ ส. ย. วสฺสโนโต วาติ ปาโง ทิสฺสติ ๑

๒๘๖] ปริพพาชกคฤหัสถ์ สันทกตฤตเต ปจมาพรหมจริยวาโส ๒๘๗

คจฺจนฺติ อากาธํ อินฺทฺริยานิ สงฺกมฺมํ ชาติํ นทฺธิปญฺจมา ปุริสา
มตํ อาทาย คจฺจนฺติ ยาว อาพหฺนา ปทานิ ปญฺฉายนฺติ
กาโปตกานิ อฏฺฐจํ ภาวนนฺติ ภตฺตมนฺดา หุตฺติโย ทคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
ยทฺทํ ทานํ เสดํ ตฺตฺตํ มุตา วิลาโป เยเกจิ อตฺตติกวาทํ วทนฺติ
พาเต จ ปณฺหิตเต จ กายสฺส เปทา อจฺจุตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
โหนนฺติ ปรมมรณาติ ฯ

[๒๙๖] ตตฺร สหฺก วจฺญ ปุริโส อิติ ปฐิสฺสจฺจติ อัย
โธ ภวํ สคฺคตา เอวํวาทํ เอวํทิจฺจํ นคฺคิ ทินฺนํ นคฺคิ ยิจฺจํ
นคฺคิ หุตํ นคฺคิ สกฺกทกฺกฏฺณํ กมฺมํ นคฺคิ วิปาโก นคฺคิ
อัย โธโก นคฺคิ ปโร โธโก นคฺคิ มาตา นคฺคิ ปิตา นคฺคิ
สคฺคตา โอปปาติกา นคฺคิ โธเก สมนพฺรหฺมณา สมนคฺคตา
สมนุปฺปินฺนา ยะ อิมญฺจ โลกํ ปรมญฺจ โลกํ สยํ อภินฺนยา
สจฺฉนิกคฺคา ปเวทเนติ จาคฺคฺมมหาภูติโก อัย ปุริโส ยทา กาลํ
กโรติ ปจฺจํ ปจฺจิกายํ อนุเปติ อนุปคฺคณฺติ อาโป อาโปกายํ
อนุเปติ อนุปคฺคณฺติ เตโส เตโสกายํ อนุเปติ อนุปคฺคณฺติ วาโย
วาโยกายํ อนุเปติ อนุปคฺคณฺติ อาภาสํ อินฺทริยาणि สงฺกมฺมุติ
อาสํหิปปญฺจมา ปุริสา มคฺคํ อาทาย คฺคณฺติ ยาว อาพหฺนา
ปทานิ ปณฺณายนฺติ กาโปตกาणि อฏฺฐังคิ ภวณฺติ ภสฺสฺมคฺคา
หุติโย ทตฺตคฺคปณฺณคฺคิ ยทิตํ ทานํ เตสํ คฺคณฺติ มุสา วิลาโป
เยเกจฺจ อตฺถิกจวาทํ วทณฺติ พาเถ จ ปณฺทิตฺเต จ กายสฺส เปทา

[illegible]

[๔๘๗] ปุณ จปรํ สันทก อีเรกจฺโจ สตุถา เอวํวาทํ โหติ
 เอวํทิฏฐี กรโต การยโต ฉินฺทโต เนหาปยโต ปจโต ปจาปยโต
 โสจโต โสจาปยโต กิตฺมโต กิตฺมาปยโต ฌนฺทโต ฌนฺทาปยโต
 ปาณมตีปาตาปยโต อทินฺนํ อาทียโต สन्नํ ฉินฺทโต นิฏฺโถปํ หรโต
 เอกาการิกํ กโรโต ปริปนฺเน ติฏฺฐโต พรทวํ คจฺฉโต มุสา

๒๘๘] ปริพพาชกคฤหัสถ์ สันทกสตุเต ทุตติยาพรหมจริยวาโส .๒๘๙

ภณโต กรโต น กรียติ ปาปํ ชุรปริยนุเตน เจปํ จกฺกณ โย
อิมิสฺสํ ปจฺฉิยา ปาณเณ เอกํ มัสฺสํ เอกํ มัสฺสํ กเรยฺย
นคฺคิ ตโตนิทานํ ปาปํ นคฺคิ ปาปสฺสํ อากโม ทกฺขิณญเณ
คฺกคฺคย ตํ คจฺญะย หนนฺโต ฆาเตนฺโต ฉินฺทนฺโต เถทาเปนฺโต
ปจฺนฺโต ปาเจนฺโต นคฺคิ ตโตนิทานํ ปาปํ นคฺคิ ปาปสฺสํ
อากโม อุตฺตรญเณ คฺกคฺคย ตํ คจฺญะย ททนฺโต ทาเปนฺโต
ยชนฺโต ยชาเปนฺโต นคฺคิ ตโตนิทานํ ปุณฺณํ นคฺคิ ปุณฺณสฺสํ
อากโม ทาเนน ทเมน สณฺณเมน สจฺจวชฺเชน นคฺคิ ปุณฺณํ
นคฺคิ ปุณฺณสฺสํ อากโมติ ฯ

[๒๘๘] คตฺว สันทก วิญญู ปุริโส อิติ ปฏิสณฺณจกฺขติ อํ
โฆ ภวํ สคฺคตา เอวํวาทํ เอวํกฺขีจํ กรโต การยโต ฉินฺทโต
เถทาปยโต ปจฺโต ปจาปยโต โสจโต โสจาปยโต กิตฺตมโต กิตฺ-
มาปยโต ฆนฺทโต ฆนฺทาปยโต ปาณเมติปาตาปยโต อทินฺนํ อาทียโต
สณฺขํ ฉินฺทโต นิตฺตโต หโรโต เอกาการิกํ กโรโต ปริปนฺเต
ติฏฺฐโต ปรรทวํ คจฺจโต มุสา ภณโต กรโต น กรียติ ปาปํ
ชุรปริยนุเตน เจปํ จกฺกณ โย อิมิสฺสํ ปจฺฉิยา ปาณเณ เอกํ
มัสฺสํ เอกํ มัสฺสํ กเรยฺย นคฺคิ ตโตนิทานํ ปาปํ นคฺคิ
ปาปสฺสํ อากโม ทกฺขิณญเณ คฺกคฺคย ตํ คจฺญะย หนนฺโต
ฆาเตนฺโต ฉินฺทนฺโต เถทาเปนฺโต ปจฺนฺโต ปาเจนฺโต นคฺคิ
ตโตนิทานํ ปาปํ นคฺคิ ปาปสฺสํ อากโม อุตฺตรญเณ คฺกคฺคย

๒๘๔ สัตตคนตบิฏเถ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๒๘๔

คัรํ คจฺเจยฺย ททฺชนฺโต ทาเปนฺโต ยชนฺโต ยชาเปนฺโต นตฺถิ
คโคณิทานํ ปุณฺณํ นตฺถิ ปุณฺณสฺส อากโม ทาเนน ทเมน
สํญฺเจ เมน สจฺจวชฺเชน นตฺถิ ปุณฺณํ นตฺถิ ปุณฺณสฺส อากโมติ ฯ
สจฺเจ อิมสฺส โภโต สत्ตถุโน สจฺจํ วจฺจํ อกเตน เม เขตฺถ
กตํ อวฺสุเตน เม เขตฺถ วฺสุตํ อฺอุโภยี มยฺยํ เขตฺถ สมนฺสา
สํมณฺเณ ปตฺตา โย จาหํ น วทามิ อฺอุณฺโณ กุรฺตํ น กรียติ
ปาปนฺติ ฯ อติเรกํ โข ปณฺนิมสฺส โภโต สत्ตถุโน นคฺคิยํ มุณฺฑิยํ
อฺอุกฺกฏิกปฺปธานํ เกสฺมสฺสฺสฺสโลจฺจํ โยหํ ปุคฺคตสฺมพารสฺยํ อชฺฌมา
วสฺชนฺโต ภาสิทจฺจนฺทํ ปจฺจุณฺโณนฺโต มาตาคณฺชวเฎปนํ ชาเวนฺโต
ชาตฺรปฺรชฺคํ สาทิชนฺโต อิมินา โภตา สत्ตถารว สมนฺสํคฺคิโก
ภวีสฺสํมมิมิ อภิสฺมมฺปราชํ โสหํ กิํ ชานนฺโต กิํ ปสฺสณฺโต อิมสฺมํ
สत्ตถฺว พุรฺหมจฺริยํ จริสฺสํมมิมิ โส อพุรฺหมจฺริยวาโส อยฺยนฺติ
อิตฺติ วิทิตฺวา ตสฺมา พุรฺหมจฺริยา นิพฺพิชฺช ปกฺกมฺติ ฯ อยฺย โข
สณฺทกฺก เตน ภคฺวตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมนฺสาสมฺพุทฺธเชน
ทฺติโย อพุรฺหมจฺริยวาโส อกฺขตาโต ยคฺคฺถ วิณฺญฺ ปุริโส สสฺสทกํ
พุรฺหมจฺริยํ น วเสยฺย วสฺชนฺโต จ นารวเชยฺย ฌายํ ชมฺมํ กุสฺสํ ฯ

[๒๘๕] ปุณ จปรํ สณฺทกฺก อีเรกจฺโจ สत्ตถา เอวํวาทิ โหติ
เอวํทิจฺจุจํ นตฺถิ เหตุ นตฺถิ ปจฺจุโย สत्ตถานํ สํกฺกิตฺเตสํย อเหตุ
อปฺปจฺจุยา สत्ตถา สํกฺกิตฺติสฺสณฺติ นตฺถิ เหตุ นตฺถิ ปจฺจุโย สत्ตถานํ
วิสฺสุทฺธิยา อเหตุ อปฺปจฺจุยา สत्ตถา วิสฺสุทฺธณฺติ นตฺถิ พถํ

๓๐๐] ปริพพาชกคัคคัสสะ สันทกคัคเค คติยาพหุมาจริยวาโส ๒๘๕

นคฺติ วิริยํ นคฺติ ปุริสธามํ นคฺติ ปุริสปรกฺกมํ สพฺเพ สคฺตา
สพฺเพ ปาณา สพฺเพ ฆฺตา สพฺเพ จีวา อวสา อพฺตา อวิริยา
นียติสังคฺคิภาวปรีณา ฉลฺเลววาภิชาติสฺส สฺขทุกฺขํ ปฏิสํเวทนคฺติ ๑

[๓๐๐] คคฺคฺร สันทก วิณฺญํ ปุริสํ อิติ ปฏิสณฺณิจฺจติ อຍ
ໄຫວ ກວ້ ສັດຕາ ເວວາທິ ເວວິກິງຊີ້ ນຄຸຕິ ເຫຼ ນຄຸຕິ ປຈຸຈໂຍ
ສັດຕານໍ ສັງຄິເຕສາຍ ອເຫຼ ອປປຈຸຈຍາ ສັດຕາ ສັງຄິຕິສັສນຕິ
ນຄຸຕິ ເຫຼ ນຄຸຕິ ປຈຸຈໂຍ ສັດຕານໍ ວິສຸທຸຂີຍາ ອເຫຼ ອປປຈຸຈຍາ
ສັດຕາ ວິສຸຊ໌ນຕິ ນຄຸຕິ ພຣັ ນຄຸຕິ ວິຣິຍໍ ນຄຸຕິ ປຸຣິສຖາມິ ນຄຸຕິ
ປຸຣິສປຣກກມິ ສພເ ສັດຕາ ສພເ ປາຣາ ສພເ ກູຕາ ສພເ
ຈີວາ ອວສາ ອພຕາ ອວິຣິຍາ ນິຍຕິສັງຄຕິກາວປຣິນຕາ ມຣເລວວາກິຊາຕິສຸ
ສຸຂທຸກຸຸ ປຸງສິເວເທນຕິຕິ ॑ ສເຈ ອິມສັສ ໂກໂຕ ສັດຕຸໂນ ສຈຸຈໍ
ວຈນໍ ອກເຕນ ເມ ເອຕຸຄ ກຕໍ ອວຸສິເຕນ ເມ ເອຕຸຄ ວຸສິຕໍ
ອຸໂກມີ ມຍໍ ເອຕຸຄ ສມສມາ ສາມນຸເນ ປຕຸຕາ ໂຍ ຈາທໍ ນ
ວາຫມິ ອຸໂກ ອເຫຼ ອປປຈຸຈຍາ ວິສຸຊ໌ນຕິສາມາຕິ ॑ ອຕິເກກໍ
ໄຫວ ປນິມສັສ ໂກໂຕ ສັດຕຸໂນ ນຄຸຕິຍໍ ມຸນຸຕິຍໍ ອຸກຸກຸກຸກປຸປາຈານໍ
ເກສມສັສໂລຈນໍ ໂຍທໍ ປຸຕຸຕສມຸພາຊສຍນໍ ອຊ໌ນາວສນໂຕ ກາສິກ-
ຈນຸທນໍ ປຈຸຈນຸໂກນໂຕ ມາຕາຄນຸຂວິເຕປນໍ ຫາເນໂຕ ຫາຕຸຣຸປຣສຕໍ
ສາທິຍນໂຕ ອິມິນາ ໂກຕາ ສັດຕາຣາ ສມສມຄຕິໂກ ກິວິສຸສາມິ
ອກິສມປຣາຍໍ ໂສທໍ ກິ ຫານນໂຕ ກິ ປສັສນໂຕ ອິມສຸມໍ ສັດຕຸຕິ
ພຸຣຸມຈຣິຍໍ ຈຣິສຸສາມິ ໂສ ອພຸຣຸມຈຣິຍາວາໂສ ອຍນຕິ ອຕິ ວິທິຕາ

๒๘๖ สุตตตบฏีเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๓๐๓

ตสฺมา พุทฺทมจฺริยา นิพฺพิชฺช ปกฺกมตี ฯ อยฺม โห สฺนทกฺก เดน
ภคฺวตา ชานตา ปสฺสตา อวหตา สฺมมาสฺสมฺพุทฺเธน ตติโย อพุทฺหม-
จฺริยวาโส อกฺขาโต ยคฺถ วิญฺญู ปฺริโส สฺสํกํ พุทฺทมจฺริยํ
น วเสยฺย วสฺนฺโต จ นารายฺเยยฺย ฌายํ ชมฺมํ กุสฺลํ ฯ

[๓๐๓] ปุณ จปรํ สฺนทกฺก อีเชกฺจฺโจ สฺตฺถา เอวํวาทํ โหตี
เอวํทฺฐี สฺตฺติเม กายา อกฺขา อกฺขวิชา อนิมฺมิตา อนิมฺมาตา
วณฺณา กฺุณฺฐจฺา เอตฺถกฺขจฺายิฏฺฐิจฺา เท น อิมฺชฺนตี น วิปริ-
ณาเมหฺติ นาวณฺณมณฺณํ พฺยาพาเชหฺติ นาทํ อณฺณมณฺณสฺส
สฺสชฺย วา ทฺถชฺย วา สฺสทฺถชฺย วา กตฺเม สฺตฺต ปจฺจิ-
กาโย อปาโกกาโย เตชฺชกาโย วาโยกาโย สฺสฺเช ทฺถชฺเช ชฺชเว
สฺตฺตเม^๑ อิม สฺตฺต กายา อกฺขา อกฺขวิชา อนิมฺมิตา อนิม-
มาตา วณฺณา กฺุณฺฐจฺา เอตฺถกฺขจฺายิฏฺฐิจฺา เท น อิมฺชฺนตี น
วิปริณาเมหฺติ นาวณฺณมณฺณํ พฺยาพาเชหฺติ นาทํ อณฺณมณฺณสฺส
สฺสชฺย วา ทฺถชฺย วา สฺสทฺถชฺย วา ตคฺถ นคฺติ หนฺตา
วา ชฺชาเตตา วา โสตา วา สฺวาเวตา วา วิญฺญาตา วา วิญฺญา-
เปตา วา โยปํ ติเณฺหน สฺตฺเตน สฺสํ นินฺทตี น โกจิ กณฺจ
ชฺชวิตฺตา โวโรเปตี สฺตฺตทฺถนํ เตวว กายานมฺมตฺเรน สฺตฺถํ จิวร-
มณฺุปฺปตฺติ ฯ จุทฺทสฺ โห ปณิมานิ โยนิปฺปมฺุสฺสตฺสทฺสฺสาณิ สฺฐจฺิณฺจ
สฺตฺตานิ ๓ จ สฺตฺตานิ ปณฺจ จ กมฺฺมโน สฺตฺตานิ ปณฺจ จ กมฺฺมานิ

๑ อตฺถกฺขจฺายิฏฺฐิจฺาติปิ ปาไซ ฯ ๒ พ. เอวํ ฯ ๓. สฺตฺติเม ฯ

๓๐๒] ปริพพาชกบุคคล สันทกสตุเต จตุตถาพฺรหฺมจฺริยาโธ ๒๘๗

คัณิ จ กมฺมานิ กมฺเม จ ขทฺถมกมฺเม จ ทวฺยจิปฺปปฏิปทา
ทวฺยจฺนตฺรทปฺปา นพาทิชาติโย อวฺยจฺ ปรุสฺสณฺมิโย เถกฺกนปณฺณาส
อาชีวสฺสเต เถกฺกนปณฺณาส ปริพฺพาชกสฺสเต เถกฺกนปณฺณาส นาคา-
วาสสฺสเต วีสเธ อินฺทฺริยสฺสเต คัสส นิริยสฺสเต นตฺตัสส รโหธาคุโย
สฺสคฺค สณฺนิคฺคพฺภา สฺสคฺค ชสฺสณฺนิคฺคพฺภา สฺสคฺค นิคฺคนคฺคพฺภา สฺสคฺค
เทวฺวา สฺสคฺค มานุสฺสา สฺสคฺค ปิธํจา สฺสคฺค สฺสรา สฺสคฺค ปวฺวฺยา สฺสคฺค
ปาสํสาเน สฺสคฺค ปปาตา สฺสคฺค ปปาตสฺสคานิ สฺสคฺค สฺสปีนา สฺสคฺค
สฺสปีนสฺสคานิ จุฬาสฺสคฺติ มหาทปฺปิโน สฺสคฺคสฺสคฺคสฺสคานิ ยานิ ฯ พาเต จ
ปณฺจกิตฺเต จ สันฺหาวิตฺตฺวา สํสํริตฺตฺวา ทฺถกฺขสฺสคฺคํ กริสฺสคฺคํ ๑ คคฺค
นคฺคิ อิมินาหํ สํเตน วา วคฺคเตน วา คปฺเพน วา พฺรหฺมจฺริเยน
วา อปฺปปริปกํ วา กมฺมํ ปฺริปาเจสฺสคํ ปฺริปกํ วา กมฺมํ สฺสคฺค
สฺสคฺค พุณฺนคํกริสฺสคํคํเท หเว นคฺคิ โทณเมคฺเต สฺสคฺคทฺถ ปฺริยนคฺคเต
สํสํเร นคฺคิ หายน วคฺคเม นคฺคิ อุกฺกํสํวคฺคํ ๑ สฺสคฺคยถาปี
นาม สฺสคฺคคฺคเพ ชิตฺเต นีพฺเพชฺชมานเมว ปเตติ เอวเมว พาเต
จ ปณฺจกิตฺเต จ สันฺหาวิตฺตฺวา สํสํริตฺตฺวา ทฺถกฺขสฺสคฺคํ กริสฺสคฺคํคํ ๑

[๓๐๒] คคฺค สันทก วิญญู ปฺริโส อิติ ปฺริสฺสณฺจิกฺขติ อโย
โธ ภวํ สฺสคฺคา เอวํวาทิ เอวํทฺธิจฺจ สฺสคฺคิเม กายา อกฺขฺยา อกฺขฺยวิชา
อนิมฺมิตา อนิมฺมาตา วณฺณฺวา กุญฺญจฺจา เอสิทฺธิจฺจวิจฺจิตา เต
น อธิวชนฺติ น วิปฺริเลาเมชนฺติ นานฺณมณฺณํ พฺยาพาเชชนฺติ นาทํ
อนฺณมณฺณสฺสคฺคํ สฺสคฺคย วา ทฺถกฺขย วา สฺสคฺคทฺถกฺขย วา กคฺคเม

๓๐๒] ปริพพาชกบุคคลผู้ สันทกสุดเขต จตุตถาพหุหมจรีวาโส ๒๘๘

อปปริปกกั วา กมัม ปริปาเจตฺถามิ ปริปกกั วา กมัม ผู้สุด
ผู้สุด พุยนคักริสฺถามิตี เหว นคฺติ โทณเมเต สฺขทฺทฺเช ปริยนคฺกเต
สํสาเร นคฺติ หายนวทฺธมนเ นคฺติ อุกฺกิสํสาวกัเส ๑ เสงฺยณามี
นาม สฺตฺตคฺคฺเพ จิตฺเต นิพฺเพชฺชิตฺตมานเมว ปเตติ เอวเมว พาเต
จ ปณฺทิตเ จ สันหาวิตฺวา สํสริตฺวา ทฺทฺชสฺสํคํ กริสฺสํคํติ ๑
สเจ ปน อิมสฺส โภโต สฺตฺตฺโน สจฺจํ วจัน อกเตน เม
เอตฺถ กตํ อวฺสึเตน เม เอตฺถ วฺสึตํ อุกฺกิมิ มยฺ เอตฺถ
สํสํมา สํมณฺณํ ปคฺคา โย จาหํ น วทามิ อุกฺก สันหาวิตฺวา
สํสริตฺวา ทฺทฺชสฺสํคํ กริสฺสํมาติ ๑ อติเรกํ ไช ปณิณฺสํ โภโต
สฺตฺตฺโน นคฺคิยํ มุณฺคิยํ อุกฺกฏิกปฺปชานํ เกสํสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสํ โยหํ
ปคฺคตฺสํพาสฺสํ อชฺฌณาวสฺสํ โภตํ กาสิกจฺจนฺทํ ปจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
คณฺชฺจ
สฺต
กํ ปสฺสํคํ อิมสฺสํ สฺต
จฺจ
จฺจ
จฺจ
จฺจ
จฺจ
จฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
จฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
จฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
จฺจฺจฺจฺจฺจฺจ

๓๐๐ สุกตฺตบิฏฺเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺเณสํ [๓๐๓

วาสํ อกฺขตา ยตฺถ วิญญู ปุริโส สฺสํกํ พุทฺทมจฺริยํ น
วเสยฺย วสฺสโต จ นารายะย ฌายํ ชมฺมํ กุสฺสณฺติ ฯ

[๓๐๓] อจฺฉริยํ โภ อานนฺท อพฺภูตํ โภ อานนฺท ยาวญฺจิทํ
เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สํมาสํมพุทฺเธน จตฺตาวโร
อพุทฺทมจฺริยวาสํว สํมานา อพุทฺทมจฺริยวาสํวติ อกฺขตา ยตฺถ
วิญญู ปุริโส สฺสํกํ พุทฺทมจฺริยํ น วเสยฺย วสฺสโต จ นารายะย
ฌายํ ชมฺมํ กุสฺสํ ฯ กตฺมานิ ปน ตานิ โภ อานนฺท เตน
ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สํมาสํมพุทฺเธน จตฺตาวโร
อนสฺสํวสํกานิ พุทฺทมจฺริยานิ อกฺขตานิ ยตฺถ วิญญู ปุริโส
สฺสํกํ พุทฺทมจฺริยํ น วเสยฺย วสฺสโต จ นารายะย ฌายํ
ชมฺมํ กุสฺสณฺติ ฯ

[๓๐๔] อิทฺธ สํหกฺก เอกจฺโจ สฺสคฺคา สํพุพฺพญฺญู สํพุพฺพสฺสํวํ
อปริเสสํ ฌาณทสฺสํ ปฏฺิขานาติ จรโต จ เม ติฏฺฐจฺโต จ
สฺสคฺคสฺสํ จ ชาครสฺสํ จ สฺสคํ สํมิตํ ฌาณทสฺสํ ปจฺจุปฏฺิจิตฺตณฺติ ฯ
โส สฺสณฺณมฺมํ อคารํ ปวิสฺสติ ปิณฺณมฺมํ น ตภฺติ กุกฺกุโรปฺมํ
ทํสฺสติ จณฺเฑนํ หตฺถินา สํมาคจฺฉติ จณฺเฑนํ อสฺสํ
สํมาคจฺฉติ จณฺเฑนํ โคณฺเณ สํมาคจฺฉติ อิตฺถิยาปํ ปุริสสฺสํ
นามมฺมํ โคตฺตมมฺมํ ปุจฺฉติ คามสฺสํ นิคมสฺสํ นามมฺมํ มคฺคมฺมํ
ปุจฺฉติ ฯ โส กิम्मทฺตติ ปฏฺุไซ สํมาโน สฺสณฺณํ เม อคารํ
ปวิสฺสิตพฺพํ อโหสิ เตน ปาวิสฺสํ ปิณฺณํ เม อตฺตทพฺพํ อโหสิ

เตนาคทฺฐิ กุกฺกุเรน ทฺสิตพฺพํ อโหสิ เตนมฺหิ ทฺวโง จณฺเฑน
 หตฺถินา สฺมาคนฺตพฺพํ อโหสิ เตน สฺมากมฺมิ จณฺเฑน อตฺเตน
 สฺมาคนฺตพฺพํ อโหสิ เตน สฺมากมฺมิ จณฺเฑน โคณฺเณ สฺมาคนฺตพฺพํ
 อโหสิ เตน สฺมากมฺมิ อิตฺติยาบิ ปฺริสฺสสฺสบิ นามมฺบิ โคตฺตมฺบิ
 ปฺจุณฺติพฺพํ อโหสิ เตน ปฺจุณฺติ คามสฺสบิ นิคมฺสฺสบิ นามมฺบิ
 มคฺคมฺบิ ปฺจุณฺติพฺพํ อโหสิ เตน ปฺจุณฺติ ๑ คตฺร สันทก
 วิญฺญู ปฺริโส อิติ ปฺริสฺสจฺริยฺวติ อยฺม ไช ภวํ สตฺถา สทฺทพฺพญ
 สทฺทพฺพสฺสวํ อปฺริสฺสํ ฌาณทสฺสํ ปฺริชานาติ จรโต จ เม
 ตฺวิจฺจโต จ สฺสคฺคสฺส จ ชาครสฺส จ สตฺถํ สมิคฺคํ ฌาณทสฺสํ
 ปจฺจุปฺปจฺจิตฺตํ ๑ โส สฺสญฺญมฺบิ อคาวํ ปวีสฺติ บิณฺฑมฺบิ น ธมฺมิ
 กุกฺกุโรบิ ทฺสิตฺติ จณฺเฑนบิ หตฺถินา สฺมาจฺจติ จณฺเฑนบิ
 อตฺเตน สฺมาจฺจติ จณฺเฑนบิ โคณฺเณ สฺมาจฺจติ อิตฺติยาบิ
 ปฺริสฺสสฺสบิ นามมฺบิ โคตฺตมฺบิ ปฺจุณฺติ คามสฺสบิ นิคมฺสฺสบิ นามมฺบิ
 มคฺคมฺบิ ปฺจุณฺติ ๑ โส อิมิทฺตํ ปฺจุโง สฺมานิ สฺสญฺญํ
 อคาวํ ปวีสิตพฺพํ อโหสิ เตน ปวีสํ บิณฺฑํ เม อตฺทพฺพํ
 อโหสิ เตนาคทฺฐิ กุกฺกุเรน ทฺสิตพฺพํ อโหสิ เตนมฺหิ ทฺวโง
 จณฺเฑน หตฺถินา สฺมาคนฺตพฺพํ อโหสิ เตน สฺมากมฺมิ จณฺเฑน
 อตฺเตน สฺมาคนฺตพฺพํ อโหสิ เตน สฺมากมฺมิ จณฺเฑน โคณฺเณ
 สฺมาคนฺตพฺพํ อโหสิ เตน สฺมากมฺมิ อิตฺติยาบิ ปฺริสฺสสฺสบิ นามมฺบิ
 โคตฺตมฺบิ ปฺจุณฺติพฺพํ อโหสิ เตน ปฺจุณฺติ คามสฺสบิ นิคมฺสฺสบิ

๓๐๒ สุตตฺถนํปฏิฏฺเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๓๐๕

นามมฺหิ มคฺคมฺหิ ปุจฺฉิตฺตพฺพํ อโหสิ เตน ปุจฺฉิตฺตํ ។ โส
อนสฺสํสาธกํ อิทํ พุทฺทมจฺริยฺนติ อิติ วิทิตฺวา ตสฺมา พุทฺทมจฺริยา
นิพฺพิชฺช ปกฺกมฺติ ។ อิทํ โช สํนฺทกฺ เตน ภควตา ชานตา
ปสฺสตา อรหตา สํมาสํมพุทฺเธน ปจฺมํ อนสฺสํสาธกํ พุทฺทมจฺริยํ
อภฺจฺจํ ยตฺถ วิมฺบฺว ปุริสํ สสฺสกํ พุทฺทมจฺริยํ น วเสยฺย
วสฺสํโต จ นารายเญย ฌายํ ฌมฺมํ กุสฺสํ ។

[๓๐๕] ปุณ จปรํ สํนฺทกฺ อีรฺกจฺโจ สุตฺตา อนสฺสํสํวิโก โหติ
อนสฺสํสํวสฺสจฺโจ ។ โส อนสฺสํสํเวณ อิตฺถิหิตฺตํปรมฺปราย นีฏฺกสํมฺปทาย
ฌมฺมํ เทเสติ ។ อนสฺสํสํวิกสฺสํ โช ปน สํนฺทกฺ สคฺคฺโน อนสฺสํสํ-
สํจฺจสฺสํ สฺสํสํมฺหิ โหติ กุสฺสํสํมฺหิ โหติ ตถาปิ โหติ อณฺณตถาปิ
โหติ ។ ตตฺร สํนฺทกฺ วิมฺบฺว ปุริสํ อิติ ปวฺงฺสจฺจิจฺจติ อຍ
โช ภวํ สุตฺตา อนสฺสํสํวิโก อนสฺสํสํวสฺสจฺโจ ។ โส อนสฺสํสํเวณ
อิตฺถิหิตฺตํปรมฺปราย นีฏฺกสํมฺปทาย ฌมฺมํ เทเสติ ។ อนสฺสํสํวิกสฺสํ
โช ปน สํนฺทกฺ สคฺคฺโน อนสฺสํสํวสฺสจฺจสฺสํ สฺสํสํมฺหิ โหติ กุสฺสํสํมฺหิ
โหติ ตถาปิ โหติ อณฺณตถาปิ โหติ ។ โส อนสฺสํสาธกํ อิทํ
พุทฺทมจฺริยฺนติ อิติ วิทิตฺวา ตสฺมา พุทฺทมจฺริยา นิพฺพิชฺช ปกฺกมฺติ ។
อิทํ โช สํนฺทกฺ เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สํมา-
สํมพุทฺเธน ทฺติยํ อนสฺสํสาธกํ พุทฺทมจฺริยํ อภฺจฺจํ ยตฺถ วิมฺบฺว
ปุริสํ สสฺสกํ พุทฺทมจฺริยํ น วเสยฺย วสฺสํโต จ นารายเญย
ฌายํ ฌมฺมํ กุสฺสํ ។

[๓๐๖] ปุณ จปรัง สันตท อีเชกจุโจ สตุตา ตกกี โหติ
 วัมัส ๑ โส ตกุกปรียาหัง วัมัสานุจริตัง สยัมปฏิกานัง ชมมัม เทเสติ ๑
 ตกุกิสัสส โส ปน สันตท สตุโน วัมัสิสัสส สตุตทิกตมมัม โหติ
 ทุตตทกุกิตมมัม โหติ ตถาปิ โหติ อญญถาปิ โหติ ๑ ตตฺร สันตท
 วิญญู ปุริโส อิติ ปฏิสันนิจักขติ อयัม โส ภวํ สตุตา ตกกี
 วัมัส ๑ โส ตกุกปรียาหัง วัมัสานุจริตัง สยัมปฏิกานัง ชมมัม เทเสติ ๑
 ตกุกิสัสส โส ปน สตุโน วัมัสิสัสส สตุตทิกตมมัม โหติ ทุตตทกุกิตมมัม
 โหติ ตถาปิ โหติ อญญถาปิ โหติ ๑ โส อนัสสาสีกัง อิทํ
 พหุหมจริยนติ อิติ วิทิตฺวา ตสฺมา พหุหมจริยา นิพพิชช ปกกมตี ๑
 อิทํ โส สันตท เตน ภควตา ชานตา ปัสสตา อรหตา สัมมา-
 สัมพุทฺเธน คติยัม อนัสสาสีกัง พหุหมจริยํ อกฺขาตัม ยตฺถ วิญญู
 ปุริโส สัสสํ พหุหมจริยํ น วเสยฺย วสันโต จ นารายะ
 ฌายัม ชมมัม กุสลัง ๑

[๓๐๗] ปุณ จปรัง สันตท อีเชกจุโจ สตุตา มนุโห โมมุโห ๑
 โส มนุหตุตา โมมุหตุตา ตถา ตถา ปณฺหํ ปุญฺโง สฺมาโน
 วาจาวิกุเขปํ อปชฺชติ อมราวิกุเขปํ เอวณฺติมี เม โน ตถาติมี
 เม โน อญญถาติมี เม โน โนติมี เม โน โน โนติมี
 เม โนติ ๑ ตตฺร สันตท วิญญู ปุริโส อิติ ปฏิสันนิจักขติ
 อयัม โส ภวํ สตุตา มนุโห โมมุโห ๑ โส มนุหตุตา โมมุหตุตา
 ตถา ตถา ปณฺหํ ปุญฺโง สฺมาโน วาจาวิกุเขปํ อปชฺชติ อมรา-

๓๓๐] ปรีพพาชกคฤคัสส์ สันทกสฺสคเต ทิสฺโส วิชฺชา ๓๐๕

อิมะ ปณฺจ นีวรณะ ปหาเย เจตฺโส อูปกฺกิตฺเต ปณฺณาย ทุพฺพสํ-
กฺกเรน วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกฺกเตหิ ชมฺเมหิ สฺวิตกฺกํ สฺวิจาว
วิเวกํ ปิฏิสฺสํ ปจฺมํ ฌานํ อุปสํปชฺช วิหฺรติ ฯ ยสฺมึ ไซ
ปนํ สันทก สฺสคฺกริ สํวโก เอวรูปํ โอปารวิเสสํ ฯ อธิคจฺฉติ
คฺคต วิณฺญ ปุริโส สฺสคฺกํ พุทฺธจฺฉริยํ วเสยฺย วสฺนฺโต จ
อวราเชยฺย ฌายํ ชมฺมํ กุสฺลํ ฯ ปุณ จปรํ สันทก ภิกฺขุ วิคฺคก-
วิจารานํ อุปสฺมา ฯ เป ฯ ทฺติยํ ฌานํ อุปสํปชฺช วิหฺรติ ฯ
ยสฺมึ ไซ ปน สันทก สฺสคฺกริ สํวโก เอวรูปํ โอปารวิเสสํ
อธิคจฺฉติ คฺคต วิณฺญ ปุริโส สฺสคฺกํ พุทฺธจฺฉริยํ วเสยฺย วสฺนฺโต
จ อวราเชยฺย ฌายํ ชมฺมํ กุสฺลํ ฯ ปุณ จปรํ สันทก ภิกฺขุ
ปิฏิยา จ วิวาคา ฯ เป ฯ คฺติยํ ฌานํ อุปสํปชฺช วิหฺรติ ฯ
ยสฺมึ ไซ ปน สันทก สฺสคฺกริ สํวโก เอวรูปํ โอปารวิเสสํ
อธิคจฺฉติ คฺคต วิณฺญ ปุริโส สฺสคฺกํ พุทฺธจฺฉริยํ วเสยฺย วสฺนฺโต
จ อวราเชยฺย ฌายํ ชมฺมํ กุสฺลํ ฯ ปุณ จปรํ สันทก ภิกฺขุ
สฺสคฺคํ จ ปหานา ทฺวคฺคํ จ ปหานา ฯ เป ฯ จคฺคํ ฌานํ
อุปสํปชฺช วิหฺรติ ฯ ยสฺมึ ไซ ปน สันทก สฺสคฺกริ อริยสํวโก
เอวรูปํ โอปารวิเสสํ อธิคจฺฉติ คฺคต วิณฺญ ปุริโส สฺสคฺกํ
พุทฺธจฺฉริยํ วเสยฺย วสฺนฺโต จ อวราเชยฺย ฌายํ ชมฺมํ กุสฺลํ ฯ

[๓๓๐] โส เอวํ สฺมาหิตะ จิตฺเต ปริสฺสุทฺเต ปรีโยทาเต

๑. ต. ย. สฺสคฺคํ จํเนตฺส อโย ปาโง นคฺคิ ฯ

๓๓๓] ปริพพาชกบุคคลผู้ สันทกที่สุดเด ปณฺจจฺจนานาภพฺพตา ๓๐๗

นิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ ตสฺส เอวํ ชานโต
เอวํ ปสฺสโต กามาถวามี จิตฺตํ วิมฺมจฺจติ ภวาทวามี จิตฺตํ วิมฺมจฺจติ
อวิชฺชาถวามี จิตฺตํ วิมฺมจฺจติ วิมุตฺตสฺสํ วิมุตฺตมิตฺติ เฌวณํ โหติ
ชฺฌณา ชาติ วุสฺสิตํ พุทฺธมฺหจริยํ กตํ ภรณํ ยํ นามปรี อิตฺถกฺคตยาติ
ปชานาติ ฯ ยสฺสํ โส ปน สันทก สคฺคกริ สวโก เอวรูปี
โอฬารวิเสสํ อธิคจฺจติ คคฺคต วิญญู ปุริโส สสฺสกํ พุทฺธมฺหจริยํ
วเสยฺย วสนฺโต จ อาราเชยฺย ฌายํ ฌมฺมํ กุสฺสณฺติ ฯ

[๓๓๓] โย ปน โส โก อานนฺท ภิกฺขุ อรหํ ชฺฌนาสฺสโว
วุสฺสิตวา กตภรณํโย โอหิตภาโร อนุปฺปตฺตสฺสทฺตฺโต ปริกฺขณภว-
สณฺโณชโน สมฺมทณฺเฑว วิมุตฺโต ปริกฺขณเชยฺย โส กามะติ ฯ
โย โส สันทก ภิกฺขุ อรหํ ชฺฌนาสฺสโว วุสฺสิตวา กตภรณํโย
โอหิตภาโร อนุปฺปตฺตสฺสทฺตฺโต ปริกฺขณภวสณฺโณชโน สมฺมทณฺเฑว
วิมุตฺโต อภพฺโพ โส ปณฺจ จานานิ อชฺฌณาจาริตฺตุ อภพฺโพ
ชฺฌนาสฺสโว ภิกฺขุ สณฺนิจฺจ ปาณะ ชีวิตา โวโรเปตฺตุ อภพฺโพ
ชฺฌนาสฺสโว ภิกฺขุ อทินฺนํ เถยฺยสงฺฆาตํ อาทาตฺตุ อภพฺโพ ชฺฌนาสฺสโว
ภิกฺขุ เมถุนํ ฌมฺมํ ปฏิเสถิตฺตุ อภพฺโพ ชฺฌนาสฺสโว ภิกฺขุ สมนฺปชาน-
มุสา ภาสิตฺตุ อภพฺโพ ชฺฌนาสฺสโว ภิกฺขุ สมนฺนิชการกํ กามะ
ปริกฺขณชิตฺตุ เสยฺยถาปํ ปุพฺเพ อาคาริยฺภูโต ฯ โย โส สันทก
ภิกฺขุ อรหํ ชฺฌนาสฺสโว วุสฺสิตวา กตภรณํโย โอหิตภาโร อนุปฺปตฺต-
สทฺตฺโต ปริกฺขณภวสณฺโณชโน สมฺมทณฺเฑว วิมุตฺโต อภพฺโพ

๓๐๘ สุตฺตุนฺตบิฏฺเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๓๑๒

โส อิมานิ ปณฺจ จานานิ อชฺฌมาจวิตฺตุนฺติ ฯ

[๓๑๒] โย ปน โส โก อานนฺท ภิกฺขุ อรหํ ชีณาสโว
วุตฺติตฺวา กตฺถกรณํโย โອหิตภาโร อนุပ္ปตฺตตฺสทฺตฺโต ปริกฺขัณฺณภว-
สฺสญฺโฆสฺสโน สมฺมทญฺเฆว วิมฺบุตฺโต ตสฺส จรโต จ ติญฺจโต จ
สฺสฺสฺสฺส จ ชาครสฺส จ สคคํ สมิคํ ฌานทสฺสํ ปจฺจุปฺปจฺจิตํ
ชีณา เม อาสวาทิ ฯ เตนฺหิ สฺนฺทก อฺปมฺนฺเต กริสฺสํมิ อฺปมา-
ยํเรกฺขเจ วิมฺบฺญ ปฺริสฺสา ภาสิตสฺส อคฺคํ อาชานนฺติ ฯ เสยฺยถามี
สฺนฺทก ปฺริสฺสฺส หตฺถปาทา ฉินฺนา ตสฺส จรโต เจว ติญฺจโต
จ สฺสฺสฺสฺส จ ชาครสฺส จ สคคํ สมิคํ ฉินฺนา หตฺถปาทา
อปีจ โห ปน ปจฺจุเวกฺขมาโน ชานาติ ฉินฺนา เม หตฺถปาทาติ
เอวเมว โห สฺนฺทก โย โส ภิกฺขุ อรหํ ชีณาสโว วุตฺติตฺวา
กตฺถกรณํโย โອหิตภาโร อนุပ္ปตฺตตฺสทฺตฺโต ปริกฺขัณฺณภวสฺสญฺโฆสฺสโน
สมฺมทญฺเฆว วิมฺบุตฺโต ตสฺส จรโต เจว ติญฺจโต จ สฺสฺสฺสฺส
จ ชาครสฺส จ สคคํ สมิคํ ชีณา อาสวา อปีจ โห ปน
ปจฺจุเวกฺขมาโน ชานาติ ชีณา เม อาสวาทิ ฯ

[๓๑๓] กิํ พหุกา ปน โก อานนฺท อิมสฺมํ รมฺมวินเย
นียฺยาตาโรติ ฯ น โห สฺนฺทก เอกํเยว สคคํ น เทว สคฺคานิ น
คฺคณิ สคฺคานิ น จตฺตาริ สคฺคานิ น ปณฺจ สคฺคานิ อถ โห ภิกฺขุ
เย อิมสฺมํ รมฺมวินเย นียฺยาตาโรติ ฯ อจฺจุณฺณิโก อานนฺท
อพฺภุคฺโก โก อานนฺท น จ นาม สรมฺโมกฺกํสฺสา ภวิสฺสตี

น ปรหมมวณนา อายตเนว ธมฺมเทสนา คาว พุกกา จ
 นิยุตาโร ปณฺณายิสฺสํหติ อิมะ ปนาชฺวกา ปุคฺคตมตาย ปุคฺคา
 อตฺตตานณฺเจว อุกกัสนฺติ ปุเร จ วมฺเภนติ ตโย เจว นิยุตาโร
 ปณฺณาเปนติ เสงฺขยถํ หนํ วจฺณํ กิํ สํกิจจํ มกฺขธํ
 โคธํถนฺติ ๑ อถ ๒ สํทโก ปริพฺพาชโก สกํ ปริสํ อามนฺเตสํ
 จรณฺตุ โภณฺโต สมนเณ โคตเม พุรหุํมจฺริยวาโส นทานิ สุกฺกั
 อเมหิ ตถา สกฺการํ สโตเก ปริจฺจชิตฺตุนฺติ ๑

อิตี ทิห์ ส่นทโก ปริพพาสโก สกัม ปริตัม ชุญโยเชติ ภควติ
พรหมจริเยติ ฯ

ต้นทกสุดต์ นิภูจิต์ นญจํ ฯ

มหาสกุณฑายิสุตฺตํ

[๓๑๔] เอวมุเม สุกฺกํ เอกํ สํมยํ ภควา ราชคเห จิหริติ
เวพฺพเน กถนุทกนิวาเป ๑ เทน โข ปน สํมเยน สํมพฺพทา
อภินฺนวาตา อภินฺนวาตา ปริพฺพาชกา โมรนิวาเป ปริพฺพาชกา-
ราเม ปฏฺวิสํหติ เสยฺยถํ อนุภาโร วรตโร^๑ สกุณฑายิ ๑
ปริพฺพาชโก อญฺเฒ ๑ อภินฺนวาตา อภินฺนวาตา ปริพฺพาชกา ๑
อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสํมยํ นิวาเสตฺวา ปคฺคจํวรมาทาย ราชคหํ
มีนฺททาย ปาวีสี ๑ อถ โข ภควโต เอตทโหสี อติปฺปโค โข ตาว
ราชคเห มีนฺททาย จริตุํ ยนฺนุนาหํ येเน โมรนิวาโป ปริพฺพาชกา-
ราโม येเน สกุณฑายิ ๑ ปริพฺพาชโก เทนฺปสงฺกเมยฺยนฺติ ๑ อถ
โข ภควา येเน โมรนิวาโป ปริพฺพาชการาโม เทนฺปสงฺกมิ ๑

[๓๑๕] เทน โข ปน สํมเยน สกุณฑายิ ปริพฺพาชโก มหิตฺยา
ปริพฺพาชกปริสํย สทฺธิ นิสินฺโน โหติ อุนฺนาทินฺนยา อจฺจุจาสทฺท-
มหาสทฺททาย อนेกวิหิตํ ติรจฺจุฉานกถํ กถเณตฺติยา เสยฺยถํ ราชกถํ
โจรกถํ มหามคฺคกถํ เสนากถํ ภยกถํ ยฺยทฺชกถํ อนฺนกถํ ปานกถํ
วคฺคกถํ สยฺนกถํ มาตาทกถํ คณฺชกถํ ฌาตีกถํ ยานกถํ คามกถํ
นิคมกถํ นครกถํ ชนปทกถํ อิตฺถกถํ สूरกถํ วิสฺสชากถํ กุมฺภฏฺฐจํฉานกถํ
กุมฺภทาสีกถํ ปุพฺพเปตกถํ นานคฺคกถํ โสภกฺขายิกํ สํมุตฺตกฺขายิกํ

๑ ส. ย. วรจโร ๑

๓๑๖] ปริพฺพชาภวคฺคสฺส มหาสํกฺกทฺทายิสฺส เต คุรุการปฺปจฺญา ๓๑๓

อิตฺติภาวภวคํ อิตฺติ วา ฯ อทุกฺสา โห สํกฺกทฺทายี ปริพฺพชาโก
ภควนฺตํ ทูรโตว อากฺขณฺตํ ทิสฺวาน สํกํ ปริสํ สณฺขเปตฺติ
อปฺปสํทฺทา โภณฺโต โหนฺตุ มา โภณฺโต สํทฺทมกตฺถ อยํ สมนฺ
โคตโม อากฺขณฺติ อปฺปสํทฺทกาโม โห ปน โส อายสฺมา อปฺปสํทฺท-
วณฺณวาทํ อปฺเปวณาม อปฺปสํทฺทํ ปริสํ วิทิตฺวา อปฺปสํกมิตฺพพํ
มณฺเวยฺยาติ ฯ อถ โห เต ปริพฺพชากา คุณฺหิ อเหตุํ ฯ อถ
โห ภควา เยน สํกฺกทฺทายี ปริพฺพชาโก เตนฺอุปสํกมิตฺวา อถ โห
สํกฺกทฺทายี ปริพฺพชาโก ภควนฺตํ เอตทโวจ เอตุ โห ฆนฺเต
ภควา สฺวาคํ ฆนฺเต ภควโต จิรสฺส โห ฆนฺเต ภควา อิมํ
ปริยายมกาสี ยทิตํ อิจจามนฺาย นิสฺสํทฺตุ ฆนฺเต ภควา อิทมาสนํ
ปณฺณคฺคณฺติ ฯ นิสฺสํทฺติ ภควา ปณฺณคฺคเต อาสเน ฯ สํกฺกทฺทายี
โห ปริพฺพชาโก อณฺเวยตรํ นิจํ อาสนํ คเหตุวา เอกมณฺตํ นิสฺสํทฺติ ฯ
เอกมณฺตํ นิสฺสินํ โห สํกฺกทฺทายี ปริพฺพชาโก ภควา เอตทโวจ
ภาย นคฺค อุกฺทายี เอตฺรหิ ภาย สมนฺนิสินฺนา กา จ ปน โว
อนฺตรากถา วิปฺปกตฺตาติ ฯ

[๓๑๖] ติฏฺฐเตสฺสา ฆนฺเต กถา ยาย มยํ เอตฺรหิ ภาย
สมนฺนิสินฺนา เนสฺสา ฆนฺเต กถา ภควโต ทฺถุตฺตา ภวิสฺสตี ปจฺญาปปี
สวณฺาย ปริมาณิ ฆนฺเต ทิวสํานิ ปริมิตฺวานิ นานาติคฺคณฺยานํ
สมนฺพฺราหฺมณานํ กุตฺตฺหตฺถาตฺถายี สมนฺนิสินฺนํ สมนฺนิปิตฺตานํ อย-

๑ โกตฺตฺหตฺถาตฺถายนฺติปปี ปาโง ฯ

ມນຸຕຣາກຄາ ອຸທປາທິ ດາກາ ວຕ ໂກ ອງຄມຄຣາ໌ ສຸຕທຸ໌ ວຕ
ໂກ ອງຄມຄຣາ໌ ຍຕຸຣິເມ ສ່ມຣພຸຣາຮຸມຣາ ສຸຸຸ່ໂນ ຄຣິໂນ
ຄຣາຈຣິຍາ ພາຕາ ຍສສຸ໌ໂນ ຕິຕຸດກາ ສ່າຮຸສມຸມຕາ ພຸຸຸສສຸ
ຣາຮກ໌ ວສຸສ່າວາສ໌ ອຸປຄຕາ ॥ ອຍມຸປີ ໂຂ ປຸຣໂຣ ກສຸສໂປ ສຸຸຸ່ໂ
ເຈວ ຄຣິ १ ຄຣາຈຣິຍ ພາໂຕ ຍສສຸ໌ ຕິຕຸດກ ສ່າຮຸສມຸມໂຕ
ພຸຸຸສສຸ ໂສປີ ຣາຮກ໌ ວສຸສ່າວາສ໌ ອຸປຄໂຕ ॥ ອຍມຸປີ ໂຂ
ມກຸຸຸຕິ ໂຄສ່າໂຕ... ອຸໂຕ ເຄສກມຸພໂຕ... ປກຸໂຂ ກຈຸຈາຍໂນ...
ສຸຸ່ໂຍ ເວດຸຸຸຸປຸຕໂຕ... ນິຄນໂຕ ນາງປຸຕໂຕ ສຸຸ່ໂ ເຈວ ຄຣິ
१ ຄຣາຈຣິຍ ພາໂຕ ຍສສຸ໌ ຕິຕຸດກ ສ່າຮຸສມຸມໂຕ ພຸຸຸສສຸ
ໂສປີ ຣາຮກ໌ ວສຸສ່າວາສ໌ ອຸປຄໂຕ ॥ ອຍມຸປີ ໂຂ ສ່ມໂຣ ໂຄຕໂມ
ສຸຸ່ໂ ເຈວ ຄຣິ १ ຄຣາຈຣິຍ ພາໂຕ ຍສສຸ໌ ຕິຕຸດກ ສ່າຮຸສມຸມໂຕ
ພຸຸຸສສຸ ໂສປີ ຣາຮກ໌ ວສຸສ່າວາສ໌ ອຸປຄໂຕ ॥ ໂກ ນຸ ໂຂ
ອິເມສ໌ ກວຕ໌ ສ່ມຣພຸຣາຮຸມຣາ໌ ສຸຸ່ໂນ ຄຣິ໌ ຄຣາຈຣິຍາ໌ ພາຕາ໌
ຍສສຸ໌໌ ຕິຕຸດກາ໌ ສ່າຮຸສມຸມຕາ໌ ພຸຸຸສສຸ ສ່າວກາ໌ ສຸ່ກໂຕ
ຮຸກໂຕ ມານິໂຕ ປຸໂຕ ກມຸຈ ປນ ສ່າວກາ ສຸ່ກຕຸວາ ຮຸກຕຸວາ
ອຸປິສຸສ່າຍ ວິຮນຕິຕິ ॥

[໓໑໖] ຕເຣຣກຈຸ ເວມາຮຸສ ອຍ໌ ໂຂ ປຸຣໂຣ ກສຸສໂປ
ສຸຸ່ໂ ເຈວ ຄຣິ १ ຄຣາຈຣິຍ ພາໂຕ ຍສສຸ໌ ຕິຕຸດກ ສ່າຮຸສມຸມໂຕ
ພຸຸຸສສຸ ໂສ ໂຂ ສ່າວກາ໌ ນ ສຸ່ກໂຕ ນ ຮຸກໂຕ ນ ມານິໂຕ

๓๑๗] ปริพพาชกคฤหัสถ์ มหาสกุณฑายิสฺส เต นสฺส ตถาคาววคา ๓๑๘

น ฐฐิตโต น จ ปน ฐฐณํ กสฺสเป สํวกา สกุกคฺคา ครุกคฺคา
อุปนิสฺสํสา ยวิหรนฺติ ฯ ฐฐปฺพํ ฐฐโนน กสฺสโป อนนคฺสตาย
ปริสา ย ชมฺมํ เทเสสิ ฯ ตตฺร อนนคฺคโร ฐฐนสฺส กสฺสปสฺส
สํวโก สกุกคฺกาสิ มา โภณโต ฐฐณํ กสฺสเป เตคมคฺคํ ปุจฺฉิตฺถ
เนโส เต ฐฐานาติ มยเมตํ ฐฐานาม อนนคฺ เตคมคฺคํ ปุจฺฉ
มยเมตํ ภวตํ พุยากริสฺสํมาติ ฯ ฐฐปฺพํ ฐฐโนน กสฺสโป
พาหา ปคฺคยฺห กนฺทนฺโต น สกฺติ อปฺปสฺสทฺทา โภณโต โหนตุ
มา โภณโต สกุกคฺกคฺค นนคฺ ภวณฺเต ปุจฺฉนฺติ อนนคฺ เต
ปุจฺฉนฺติ มยเมตสฺส พุยากริสฺสํมาติ ฯ พหุ โช ปน ฐฐนสฺส
กสฺสปสฺส สํวกา วาท์ อวโรเปตฺวา อปคฺคกนฺตา น ตวํ อิมํ
ชมฺมวินยํ อชานาสิ อหํ อิมํ ชมฺมวินยํ อชานามิ ก็ ตวํ อิมํ
ชมฺมวินยํ อชานิสฺสํสสิ มิจฺฉาปฏิปนฺโน ตวณฺติ อหณฺตมิ สมนฺมา
ปฏิปนฺโน สหิตมฺเม สหิตนฺเต ปุเร วจฺญํ ปจฺฉา อวจ
ปจฺฉา วจฺญํ ปุเร อวจ อธิจฺฉินฺนนฺเต วิปราวคฺคํ อวโรเปโต
เต วาโท นิคฺคหิตอสฺสิ จร วาทปฺปโมกฺขาย นิพฺเพเธหิ วา สเจ
ปโหสฺสติ ฯ อิติ ฐฐโนน กสฺสโป สํวกานํ น สกุกโต น
ครุกโต น มานิตโต น ฐฐิตโต น จ ปน ฐฐณํ กสฺสเป สํวกา
สกุกคฺคา ครุกคฺคา อุปนิสฺสํสา ยวิหรนฺติ อฏฺฐโจ จ ปน ฐฐโนน
กสฺสโป ชมฺมกโกเสนาติ ฯ เอกจฺเจ เอวมาหํสุ อยมนิ โช
มกฺขติ โคสาโต... อชิตโต เกสกมฺพโต... ปกฺกชฺช กจฺจา ยโน...

สณฺขโย เวตฺตจฺปฺโต... นิคฺโข นาฏปฺโต สงฺฆี เจว คณฺ
 ๑ คณาจริโย ฌาโต ยถาสฺสํ ติตฺถกโร สาธุสมฺมโต พหุชนสฺส
 โสมี สาธุกาณํ น สกฺกโต น ฌรฺกโต น มานีโต น ปุชฺชิตो
 น ๑ ปน นิคฺโข นาฏปฺโต สาธุกา สกฺกตฺวา ฌรฺกตฺวา อุปนัธฺสํ
 วิหรนฺติ ฯ ภูตปุพฺพํ นิคฺโข นาฏปฺโต อนนฺตสฺสตาย ปริสํ
 สมฺมํ เทเสถิ ฯ ศฺชร อญฺเจตโร นิคฺโขสฺส นาฏปฺตสฺส สาธุโก
 สกฺกตฺวา มา โภโก นิคฺโข นาฏปฺโต เอตมคฺคํ ปุจฺฉิตฺต
 เหนโส เอตํ ชานาติ มยเมตํ ชานาม อเมห เอตมคฺคํ ปุจฺฉ
 มยเมตํ ภวตํ พุยากริสฺสํมาติ ฯ ภูตปุพฺพํ นิคฺโข นาฏปฺโต
 พหฺวา ปคฺคยฺห กนฺทฺโต น ตกฺติ อปฺปสทฺทา โภโก โทนฺตุ
 มา โภโก สกฺกตฺวา เหนเต ภวฺเต ปุจฺฉนฺติ อเมห เอเต
 ปุจฺฉนฺติ มยเมตสฺสํ พุยากริสฺสํมาติ ฯ พหฺว โส ปน นิคฺโข
 นาฏปฺตสฺส สาธุกา วาํ อโรเปตฺวา อปฺกนฺตา น ตวํ
 อิมํ สมฺมวณฺญํ อาชานาถิ อหํ อิมํ สมฺมวณฺญํ อาชานามิ ทิ
 ตวํ อิมํ สมฺมวณฺญํ อาชานิสฺสํสํ มิจฺฉาปฏิปฺปโน ตวํสํ อหํสํ
 สมฺมาปฏิปฺปโน สหิตมฺเม อสฺสทิตฺเต ปุเร วจฺญํ ปุจฺฉา
 อวจ ปุจฺฉา วจฺญํ ปุเร อวจ อธิจฺฉินฺนเต วิปฺราวคฺคํ
 อโรเปโต เต วาโต นิคฺคหิตสฺสํ จร วาตปฺปโมกฺขาย นิพฺเพชฺเ
 วา สเจ ปโหสฺสํติ ฯ อิติ นิคฺโข นาฏปฺโต สาธุกาณํ น
 สกฺกโต น ฌรฺกโต น มานีโต น ปุชฺชิตो น ๑ ปน นิคฺโข

๓๑๘] ปริพพาชกคฤคัส มหาสกุณทนายิสฺส เต สัตถุคารวตา ๓๑๕

นาฏปุตฺตํ สāvaka saggatvā crugatvā upanissāyā viharaṇṭi oghuṇṇā
จ ปน นิกฺขโต นาฏปุตฺโต ชมฺมกโกเสนาติ ฯ

[๓๑๘] เอกจุเจ เอวมาหิสฺส อยมมึ ไซ สมน โคตโม
สงฺฆิ เจว คณํ จ คณเวยวโย ฌาโต ยสฺสสฺสํ ติดุคฺคโร สาธุ-
สมฺมโต พหุชนสฺสํ โส จ ไซ สāvakanํ saggato crugato
มานิสฺสโต ปุชฺชิตो สมนญฺเญจ ปน โคตมํ สāvaka saggatvā crugatvā
upanissāyā viharaṇṭi ฯ ภูตปุพฺพํ สมน โคตโม อนนฺตตาย
ปริสāy ชมฺมํ เทเสสํ ฯ ตตฺร อญฺเจตโร สมนสฺสํ โคตมสฺสํ
สāvโก อุกกาสิ ฯ ตเมนมณฺเฑตโร สพุทฺทมจาวี ชนฺนเกน ฆฏฺเฐสิ
อปฺปสทฺโท อายสฺมา โหตุ มา อายสฺมา สทฺทมกาสิ สตุตา
โน ภควา ชมฺมํ เทเสคฺคิ ฯ ยสฺมึ สมนเย สมน โคตโม
อนนฺตตาย ปริสāย ชมฺมํ เทเสสํ เหนว ตสฺมึ สมนเย สมนสฺสํ
โคตมสฺสํ สāvakanํ ฌีปิตสทฺโท วา โหติ อุกกาสิตสทฺโท วา
ตเมนํ มหาชนกาโย ปจฺจาสฺสํมานรูป ปจฺจุปฺปจฺจิตฺโต โหติ ยนฺโน
ภควา ชมฺมํ ภาสิตสฺสคิ คนฺโน โสสฺสāมาติ ฯ เสยฺยถาปึ นาม
ปฺริสํ จาคุมฺมหาปเถ ชุทฺทํ มจฺจุ อนนฺตํ ปึเพยฺย ตเมนํ มหาชน-
กาโย ปจฺจาสฺสํมานรูป ปจฺจุปฺปจฺจิตฺโต อสฺสํ เอวเมว ยสฺมึ สมนเย
สมน โคตโม อนนฺตตาย ปริสāย ชมฺมํ เทเสคิ เหนว ตสฺมึ
สมนเย สมนสฺสํ โคตมสฺสํ สāvakanํ ฌีปิตสทฺโท วา โหติ อุกกาสิ-
ตสทฺโท วา ตเมนํ มหาชนกาโย ปจฺจาสฺสํมานรูป ปจฺจุปฺปจฺจิตฺโต

៣១៦ តុគុតនុគបិរូកេ មធូធិមនិកាយតុត មធូធិមបណ្ណាតកំ [៣៣៩]

โหติ ยนโน ภควา ชมมํ ภาสิตฺตํ ตนโน โสฬสํมาติ ฯ
 เขมํ สมนฺตํ โคตมสฺส สํวกา สํพรหมจรรย์ํ สมนฺปิเยเขตฺวา
 สิกฺขํ ปจฺจุทฺทาย หีนายาวตฺตุนฺติ เตปํ สํตฺถโน เจว วณฺณวาทีโน
 โหนฺติ ชมฺมสฺส ฯ วณฺณวาทีโน โหนฺติ สงฺฆสฺส ฯ วณฺณวาทีโน
 โหนฺติ อตฺตคฺคหิโนเยว โหนฺติ อนนฺยคฺคหิโน มยเมวมหา
 อตฺตคฺคิภา มย อปฺปปฺปญฺญา เย มยํ เอวํ สํวากฺขาเต ชมฺมวินฺเย
 ปพฺพชิตฺวา น สํกฺกมฺห ยาวชฺฉํ ปริปฺปณฺณํ ปริสุทฺธํ พรหมจฺริยํ
 จริตฺตุนฺติ ฯ ते อารามิกญฺตา วา อุปาถกญฺตา วา ปณฺณสฺส
 สิกฺขาปเทสฺส สํมาทาย วตฺตุนฺติ ฯ อิติ สมนโน โคตโม สํวกาณํ
 สํกฺกโต คฺรูกฺกโต มานีโต ปุชฺชิตो สมนฺนญฺจ ปน โคตมํ สํวกา
 สํกฺกตฺวา คฺรูกฺกตฺวา อุปนิสฺสํย วิหฺรนฺตํติ ฯ กตํ ปน ทฺวํ อุกฺกายิ
 มยิ ชมฺเม สมนฺนปฺสฺสสํ ยะหิ มมํ สํวกา สํกฺกโรนฺติ คฺรูกฺกโรนฺติ
 มาเนนฺติ ปุเชนฺติ สํกฺกตฺวา คฺรูกฺกตฺวา อุปนิสฺสํย วิหฺรนฺตํติ ฯ

[๓๓๘] ปณฺจ ไช อหํ ภนฺเต ภควติ ชมฺเม สมนุสฺสํสามิ
 เยหิ ภควนฺตํ สํวกา สํกุกโรนฺติ ครุกโรนฺติ มาเนนฺติ ปฺุเชนฺติ
 สํกุกฺตา ครุกฺตา อุปนิสฺสํสา ยิหโรนฺติ กตเม ปณฺจ ภควา
 หิ ภนฺเต อปฺปาหาโร อปฺปาหารตาย จ วณฺณวาทํ ชมฺมํ
 ภนฺเต ภควา อปฺปาหาโร อปฺปาหารตาย จ วณฺณวาทํ อิมํ
 ไช อหํ ภนฺเต ภควติ ปจฺจํ ชมฺมํ สมนุสฺสํสามิ เยน ภควนฺตํ
 สํวกา สํกุกโรนฺติ ครุกโรนฺติ มาเนนฺติ ปฺุเชนฺติ สํกุกฺตา คร-

๓๒๓] ปฏิพัทธกตคฺคสฺส มหาสกุทฺถายิสฺส เต คารวกรณชฺโม ๓๓๗

กตฺวา อุปนิสฺสํสา ยิหฺรณฺติ ฯ

[๓๒๐] ปุณ จปรํ ภาเน ภควา สฺนฺตฺตฺวโง อิตฺรํตฺเรน จํวเรน
อิตฺรํตฺรจํวรสฺนฺตฺตฺวจฺจียา จ วณฺณวาทํ ยมฺปิ ภาเน ภควา สฺนฺตฺตฺวโง
อิตฺรํตฺเรน จํวเรน อิตฺรํตฺรจํวรสฺนฺตฺตฺวจฺจียา จ วณฺณวาทํ อิมํ โช
อหํ ภาเน ภควติ ทฺติยํ ชมฺมํ สมนฺนุสฺสํสามิ เยน ภควนฺตํ สํวกา
สํกฺกโรนฺติ ครุทฺโรนฺติ มาเนนฺติ ปุเชนฺติ สํกฺกตฺวา ครุทฺตฺวา
อุปนิสฺสํสา ยิหฺรณฺติ ฯ

[๓๒๑] ปุณ จปรํ ภาเน ภควา สฺนฺตฺตฺวโง อิตฺรํตฺเรน ปิณฺฑ-
ปาเตน อิตฺรํตฺรปิณฺฑปาตสฺนฺตฺตฺวจฺจียา จ วณฺณวาทํ ยมฺปิ ภาเน
ภควา สฺนฺตฺตฺวโง อิตฺรํตฺเรน ปิณฺฑปาเตน อิตฺรํตฺรปิณฺฑปาต-
สฺนฺตฺตฺวจฺจียา จ วณฺณวาทํ อิมํ โช อหํ ภาเน ภควติ ทฺติยํ
shm̐ สมนฺนุสฺสํสามิ เยน ภควนฺตํ สํวกา สํกฺกโรนฺติ ครุทฺโรนฺติ
มาเนนฺติ ปุเชนฺติ สํกฺกตฺวา ครุทฺตฺวา อุปนิสฺสํสา ยิหฺรณฺติ ฯ

[๓๒๒] ปุณ จปรํ ภาเน ภควา สฺนฺตฺตฺวโง อิตฺรํตฺเรน เสณาสฺเนน
อิตฺรํตฺรเสณาสฺนฺตฺตฺวจฺจียา จ วณฺณวาทํ ยมฺปิ ภาเน ภควา
สฺนฺตฺตฺวโง อิตฺรํตฺเรน เสณาสฺเนน อิตฺรํตฺรเสณาสฺนฺตฺตฺวจฺจียา จ
วณฺณวาทํ อิมํ โช อหํ ภาเน ภควติ จตุตฺถํ ชมฺมํ สมนฺ-
นุสฺสํสามิ เยน ภควนฺตํ สํวกา สํกฺกโรนฺติ ครุทฺโรนฺติ มาเนนฺติ
ปุเชนฺติ สํกฺกตฺวา ครุทฺตฺวา อุปนิสฺสํสา ยิหฺรณฺติ ฯ

[๓๒๓] ปุณ จปรํ ภาเน ภควา ปวิวิคฺคุโต ปวิเวกสฺส จ

๓๑๘ ตตฺตุนฺทบีฏเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺเณาสกํ [๓๒๔

ฉณฺณวาทํ ยมฺปิ ภาหุเต ภควา ปวิวิตฺโต ปวิเวกสฺส จ
ฉณฺณวาทํ อิมํ โข อหํ ภาหุเต ภควติ ปญฺจํ ชมฺมํ สมนุ-
ปสฺสํมี เยเน ภควนฺตํ สํวกา สกฺกโรหิติ ครุทโรหิติ มาเนหิติ
ปุเชนฺติ สกฺกตฺวา ครุทตฺวา อุปนิสฺสําย วิหรนฺติ ฯ อิมเ โข อหํ
ภาหุเต ภควติ ปญฺจ ชมฺเม สมนุปสฺสํมี เยหิ ภควนฺตํ สํวกา
สกฺกโรหิติ ครุทโรหิติ มาเนหิติ ปุเชนฺติ สกฺกตฺวา ครุทตฺวา
อุปนิสฺสําย วิหรนฺตํติ ฯ

[๓๒๕] อปฺปาหาโร สมนฺโน โคตโม อปฺปาหารคายนฺ จ
ฉณฺณวาทํติ อิติ เจ มํ อุทายิ สํวกา สกฺกเรยฺยํ ครุทเรยฺยํ
มาเนยฺยํ ปุเชยฺยํ สกฺกตฺวา ครุทตฺวา อุปนิสฺสําย วิหเรยฺยํ สํนฺติ
โฆ ปน เม อุทายิ สํวกา โสภกาหาราณิ อทฺธโสภกาหาราณิ
เวสุวาทาหาราณิ อทฺธเวสุวาทาหาราณิ อหํ โฆ ปนุทายิ อปฺเปกทา
อิมินา ปตฺเตเน สํตติคฺคิกมฺปิ ภูณฺชามิ ภิชฺชโยมฺปิ ภูณฺชามิ ฯ
อปฺปาหาโร สมนฺโน โคตโม อปฺปาหารคายนฺ จ ฉณฺณวาทํติ
อิติ เจ มํ อุทายิ สํวกา สกฺกเรยฺยํ ครุทเรยฺยํ มาเนยฺยํ ปุเชยฺยํ
สกฺกตฺวา ครุทตฺวา อุปนิสฺสําย วิหเรยฺยํ เย เต อุทายิ มม
สํวกา โสภกาหาราณิ อทฺธโสภกาหาราณิ เวสุวาทาหาราณิ อทฺธ-
เวสุวาทาหาราณิ น มนุเต อิมินา ชมฺเมเน สกฺกเรยฺยํ ครุทเรยฺยํ
มาเนยฺยํ ปุเชยฺยํ สกฺกตฺวา ครุทตฺวา อุปนิสฺสําย วิหเรยฺยํ ฯ

[๓๒๕] สํนฺตฺตฺยโส สมนฺโน โคตโม อิตฺถิวัตนํ จิวัตนํ อิตฺถิวัตร-

๓๒๖] ปรีพพาชกวกุคคัส มหาสกุตทายิสุเต สันตุจจา ๓๓๘

จัวร์สันตุจจา จ วณฺณวาทิตี อิติ เจ มํ อุทายี สāvaka สกฺกเรยฺยํ
ครุทเรยฺยํ มาเนยฺยํ ปุชฺเชยฺยํ สกฺกตฺวา ครุทตฺวา อุปนิสฺสําย วิหเรยฺยํ
สันติ โข ปน เม อุทายี สāvaka ปัสสฺสูกิคา ทฺวจฺจวรรทา เต
สุสāna va สงฺการกฺขฺยา va ปาปณิกา va นนฺตกาณิ อฺจุจฺจินฺตฺวา
สงฺฆาหฺมํ กิริตฺวา ชาเรนฺติ อหํ โข ปนุทายี อปฺเปกฺกทา คหปคานิ
จัวร์วานิ ชาเรมิ ทฬฺหานิ สุกฺคตฺตฺวานิ อตฺตวโถมสāนํ สันตุจฺโจ
สมฺโณ โคตโม อิตฺรฺตเรน จัวร์เวน อิตฺรฺตฺรจัวร์สันตุจฺจา จ
วณฺณวาทิตี อิติ เจ มํ อุทายี สāvaka สกฺกเรยฺยํ ครุทเรยฺยํ
มาเนยฺยํ ปุชฺเชยฺยํ สกฺกตฺวา ครุทตฺวา อุปนิสฺสําย วิหเรยฺยํ เย
เต อุทายี มม สāvaka ปัสสฺสูกิคา ทฺวจฺจวรรทา เต สุสāna va
สงฺการกฺขฺยา va ปาปณิกา va นนฺตกาณิ อฺจุจฺจินฺตฺวา สงฺฆาหฺมํ
กิริตฺวา ชาเรนฺติ น มมเต อิมินา ชมฺเมน สกฺกเรยฺยํ ครุทเรยฺยํ
มาเนยฺยํ ปุชฺเชยฺยํ สกฺกตฺวา ครุทตฺวา อุปนิสฺสําย วิหเรยฺยํ ฯ

[๓๒๖] สันตุจฺโจ สมฺโณ โคตโม อิตฺรฺตเรน มีนฺทฺปาเตน
อิตฺรฺตฺรมีนฺทฺปาตสันตุจฺจา จ วณฺณวาทิตี อิติ เจ มํ อุทายี
สāvaka สกฺกเรยฺยํ ครุทเรยฺยํ มาเนยฺยํ ปุชฺเชยฺยํ สกฺกตฺวา ครุทตฺวา
อุปนิสฺสําย วิหเรยฺยํ สันติ โข ปน เม อุทายี สāvaka ปัสสฺสูกิ-
คาตฺติกา สปทานจาวินฺ อฺจุจฺจาปเก วตฺเต รตฺตา เต อนฺตรฆรํ
ปวิญฺจā สํมานา อาสํแนปปี นิมฺมตฺติยมานา น สāทียนฺติ อหํ
โข ปนุทายี อปฺเปกฺกทา นิมฺมตฺตแนปปี ภูณฺชามิ สāถนํ โอทนํ

วิจิตกาหกั อเนกสุมั อเนกพยุณชนั สันตุญโง สมน โคตโม
 อิศริตเรน ปินุชปาเตน อิศริตริบิณชปาตสันตุญจียา จ วณฺณ-
 วาหิติ อิติ เจ มั อูทายิ สํวกา สกุกเรยฺยํ คุรุกเรยฺยํ มาเพยฺยํ
 ปุเชยฺยํ สกุกตฺวา คุรุกตฺวา อุปนิสฺสํสา ยิหเรยฺยํ เข เต อูทายิ
 มม สํวกา ปินุชปาติกา สปทานจาวินิ อุจจาปเก วตฺเต รตา
 เต อนุตฺตรนํ ปวิญจํ สํมานา อาสเนนํ นิมนฺตียมานา น สํทียนฺติ
 น มนฺเต อิมินา ชมนฺเนน สกุกเรยฺยํ คุรุกเรยฺยํ มาเพยฺยํ ปุเชยฺยํ
 สกุกตฺวา คุรุกตฺวา อุปนิสฺสํสา ยิหเรยฺยํ ฯ

[๓๒๗] สันตุญโจ สัมโณ โคตโม อิศวัตเรน เสนาสเนน
 อิศวัตเรเสนาถนสันตุญจียา จ วณณวาทักติ อิติ เจ มํ อุทายิ
 สํวกา สํกุกเรยฺยํ คุรูกเรยฺยํ มาเนยฺยํ ปุเชยฺยํ สํกุกตฺวา คุรูกตฺวา
 อุปนิสฺสํย วิหเรยฺยํ สันติ โข ปน เม อุทายิ สํวกา รุกขมุติกา
 อพฺพโลกาสิกา เต อญฺช มาเส ฌนํ น อุเปนฺติ อหํ โข ปนุ-
 ทายิ อปฺเปกฺกทา กุฎฺฐาการุสํปปี วิหรามิ อุตฺตติตฺวาอติตฺเตสุ นิวาเตสุ
 มุสฺสิตคฺคฺเคสุ ปิหิตวาทปฺปาเนสุ สันตุญโจ สัมโณ โคตโม อิศวัตเรน
 เสนาสเนน อิศวัตเรเสนาถนสันตุญจียา จ วณณวาทักติ อิติ เจ มํ
 อุทายิ สํวกา สํกุกเรยฺยํ คุรูกเรยฺยํ มาเนยฺยํ ปุเชยฺยํ สํกุกตฺวา
 คุรูกตฺวา อุปนิสฺสํย วิหเรยฺยํ เป เต อุทายิ มม สํวกา
 รุกขมุติกา อพฺพโลกาสิกา เต อญฺช มาเส ฌนํ น อุเปนฺติ
 น มนฺเต อิมินา ชมฺเมน สํกุกเรยฺยํ คุรูกเรยฺยํ มาเนยฺยํ ปุเชยฺยํ

๓๒๘] ปรีพพาชกวกุศลุต มหาตฤฏฐายิสุตเต ปจฺจมมโม ๓๒๙

ตฺถกฺกตฺวา คุรฺกตฺวา อฺปนฺนํสํสา ยํ วิหเรยฺยํ ฯ

[๓๒๘] ปวิวิตฺโต สมนฺโน โคตโม ปวิเวกสฺส จ วณฺณเวทิตฺติ
อิตฺติ เจ มํ อุกฺทายิ สํวกา ตฺถกฺกเรยฺยํ คุรฺกเรยฺยํ มาเนยฺยํ ปุชฺเชยฺยํ
ตฺถกฺกตฺวา คุรฺกตฺวา อฺปนฺนํสํสา ยํ วิหเรยฺยํ สํหติ โห ปน เม
อุทฺทายิ สํวกา อารณฺญกา ปนฺตานิ เสนาสนานิ อรณฺญวนปตฺถานิ
อชฺโฌคเหตฺวา วิหรนฺติ เต อนฺนจฺจุตฺตมาสํ สงฺฆมชฺชเณ โอสฺรนฺติ
ปาติโมกฺกชฺจุทฺเทสํสา อหํ โห ปนฺทายิ อปฺเปกฺกทา อากิลฺโล
วิหรามิ ภิกฺขุหิ ภิกฺขุณฺหิ อฺปาสํเกหิ อฺปาสํกาหิ วนฺณา ราชมหา-
มตฺเตหิ ติตฺถิเยหิ ติตฺถิยสํวเกหิ ปวิวิตฺโต สมนฺโน โคตโม
ปวิเวกสฺส จ วณฺณเวทิตฺติ อิตฺติ เจ มํ อุกฺทายิ สํวกา ตฺถกฺกเรยฺยํ
คุรฺกเรยฺยํ มาเนยฺยํ ปุชฺเชยฺยํ ตฺถกฺกตฺวา คุรฺกตฺวา อฺปนฺนํสํสา ยํ วิหเรยฺยํ
เย เต อุกฺทายิ มม สํวกา อารณฺญกา ปนฺตานิ เสนาสนานิ
อรณฺญวนปตฺถานิ อชฺโฌคเหตฺวา วิหรนฺติ เต อนฺนจฺจุตฺตมาสํ
สงฺฆมชฺชเณ โอสฺรนฺติ ปาติโมกฺกชฺจุทฺเทสํสา น มนฺเต อิมินา
ชฺมุเมเน ตฺถกฺกเรยฺยํ คุรฺกเรยฺยํ มาเนยฺยํ ปุชฺเชยฺยํ ตฺถกฺกตฺวา คุรฺกตฺวา
อฺปนฺนํสํสา ยํ วิหเรยฺยํ ฯ อิตฺติ โห อุกฺทายิ น มํ สํวกา อิมฺเห
ปญฺจหิ ชฺมุเมหิ ตฺถกฺกโรนฺติ คุรฺกโรนฺติ มาเนนฺติ ปุชฺเชนฺติ ตฺถกฺกตฺวา
คุรฺกตฺวา อฺปนฺนํสํสา ยํ วิหรนฺติ ฯ

[๓๒๘] อตฺถปิ โห อุกฺทายิ อณฺเณ จ ปญฺจ ชฺมุมา เยหิ
ปญฺจหิ ชฺมุเมหิ มม สํวกา ตฺถกฺกโรนฺติ คุรฺกโรนฺติ มาเนนฺติ

ปุเชนฺติ สํกุกคฺคา ครุกคฺคา อุปนิสฺสํยา วิหรนฺติ กตเม ปณฺจ
 อิทฺถายิ มม สํวกา อธิสฺสเถ สํภาเวนฺติ สํสฺวา สมนฺ โคตโม
 ปรมเณ สํตฺถุขนฺเรน สมนฺนาคโตติ ฯ ยมฺมฺทายิ มม สํวกา
 อธิสฺสเถ สํภาเวนฺติ สํสฺวา สมนฺ โคตโม ปรมเณ สํตฺถุ-
 ขนฺเรน สมนฺนาคโตติ ฯ อยฺย โช อุกฺทายิ ปจฺจโม ชมฺโม เยน
 มม สํวกา สํกุกโรนฺติ ครุกโรนฺติ มาเนนฺติ ปุเชนฺติ สํกุกคฺคา
 ครุกคฺคา อุปนิสฺสํยา วิหรนฺติ ฯ

[๓๓๐] ปุณฺ จปรํ อุกฺทายิ มม สํวกา อภิกฺกนฺเต ฌาณ-
 ทสฺสเน สํภาเวนฺติ ชานํยฺวาท สมนฺ โคตโม ชานามํติ
 ปสฺสํยฺวาท สมนฺ โคตโม ปสฺสํมํติ อภิญฺญาเย สมนฺ
 โคตโม ชมฺมํ เทเสติ โน อนภิญฺญาเย สนิทานํ สมนฺ
 โคตโม ชมฺมํ เทเสติ โน อนิทานํ อปฺปาฏิหาริยํ สมนฺ
 โคตโม ชมฺมํ เทเสติ โน อปฺปาฏิหาริยนฺติ ฯ ยมฺมฺทามิ มม
 สํวกา อภิกฺกนฺเต ฌาณทสฺสเน สํภาเวนฺติ ชานํยฺวาท สมนฺ
 โคตโม ชานามํติ ปสฺสํยฺวาท สมนฺ โคตโม ปสฺสํมํติ
 อภิญฺญาเย สมนฺ โคตโม ชมฺมํ เทเสติ โน อนภิญฺญาเย
 สนิทานํ สมนฺ โคตโม ชมฺมํ เทเสติ โน อนิทานํ อปฺปาฏิหาริยํ
 สมนฺ โคตโม ชมฺมํ เทเสติ โน อปฺปาฏิหาริยนฺติ ฯ อยฺย โช
 อุกฺทายิ ทฺติโย ชมฺโม เยน มม สํวกา สํกุกโรนฺติ ครุกโรนฺติ
 มาเนนฺติ ปุเชนฺติ สํกุกคฺคา ครุกคฺคา อุปนิสฺสํยา วิหรนฺติ ฯ

๓๓๒] ปรีพพาชกคัคคัสส มหาสกุตฺตาทิสฺสฺส เต จตุตฺถมโม ๓๒๓

[๓๓๑] ปุณ จปรํ อุกฺกามิ มม สํวกา อธิปณฺณาย สมนฺภาเวนฺติ
ปณฺณวา สมนฺโน โคตโม ปรมฺเณ ปณฺณากุชฺชนฺเณ สมนฺนาคโค
ตํ วต อนาคคํ วา วาทปถํ น ทกฺขติ อปฺปปฺนํ วา ปรมฺปวาทํ
น สหฺมมฺเณ สฺนิกฺคหิตํ นิกฺคหิตฺสํตํติ เนตํ จํณํ วิชฺชติ ฯ ตํ
กํ มณฺณสฺส อุกฺกามิ อปฺปํ นุ เม สํวกา เอวํ ชานฺนฺตา เอวํ
ปสฺสํนฺตา อนุตฺตมนฺตรา กถํ โอปาเตยฺยฺยฺนฺติ ฯ โน เหตุํ ภาณฺเต ฯ
น โห ปนาทํ อุกฺกามิ สํวเกสฺส อนุสํสํนี้ ปจฺจาสฺสํสามิ อณฺณทกฺคํ
มมํเยว สํวกา อนุสํสํนี้ ปจฺจาสฺสํสนฺติ ฯ ยมฺมุกฺกามิ มม สํวกา
อธิปณฺณาย สมนฺภาเวนฺติ ปณฺณวา สมนฺโน โคตโม ปรมฺเณ
ปณฺณากุชฺชนฺเณ สมนฺนาคโค ตํ วต อนาคคํ วา วาทปถํ
น ทกฺขติ อปฺปปฺนํ วา ปรมฺปวาทํ น สหฺมมฺเณ สฺนิกฺคหิตํ
นิกฺคหิตฺสํตํติ เนตํ จํณํ วิชฺชติ ฯ อยํ โห อุกฺกามิ คตฺติโย มโม
เยน มม สํวกา สกฺกโรนฺติ ครุทฺทโรนฺติ มาเนนฺติ ปุเชนฺติ
สกฺกตฺวา ครุทฺทวา อปฺปนิสฺสําย วิหรนฺติ ฯ

[๓๓๒] ปุณ จปรํ อุกฺกามิ มม สํวกา เยน ทกฺกฺเขน ทกฺกฺโห-
ติณฺณวา ทกฺกฺขปเรตา เต มํ อปฺปสํกฺกมิตฺวา ทกฺกฺขํ อริยสํจํ
ปฺปจฺจนฺติ เตสํทํ ทกฺกฺขํ อริยสํจํ ปฺปญฺโง พฺยากรโหมิ เตสํทํ
จิตฺตํ อาราเชมิ ปณฺหสฺส เวยฺยากรณฺเณ เต มํ อปฺปสํกฺกมิตฺวา
ทกฺกฺขสํมุกฺกํ... ทกฺกฺขนิโรธํ... ทกฺกฺขนิโรธคามินิํ ปฏฺธิทํ อริยสํจํ
ปฺปจฺจนฺติ เตสํทํ ทกฺกฺขนิโรธคามินิํ ปฏฺธิทํ อริยสํจํ ปฺปญฺโง

๓๒๔ สุตฺตฺนุคฺคํ ๒๒๒ มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๓๓๓

พฺยากรโอมิ เสด้าหํ จิตฺตํ อารາເမိ ปณฺหສສံ เวຍຍາกรເເ​ເ​ ។
ຍມຸຫາຍີ ມມ ສ່າວກາ ເຍ​ເ​ນ ທຸກເຂ​ເ​ນ ທຸກໄຂ​ຕິ​ເ​ເ​ເ​ເ​ ທຸກ​ຂ​ປ​ເ​ເ​ເ​
ເ​ເ​ ມໍ ອຸ​ປ​ສັ​ງ​ກ​ມີ​ຕຸ​ວາ ທຸກ​ຂໍ ອ​ຣິ​ຍ​ສ​ຈຸ​ຈໍ ປຸ​ຈຸ​ເ​ເ​ເ​ ຕ​ເ​ສ​ດ້າ​ຫໍ ທຸກ​ຂໍ
ອ​ຣິ​ຍ​ສ​ຈຸ​ຈໍ ປຸ​ງູ​ໄຈ ພຸ​ຍາ​ກ​ໂ​ເ​ມີ ຕ​ເ​ສ​ດ້າ​ຫໍ ຈິ​ຕ​ຕໍ ອ​າ​ຣາ​ເ​ເ​ມີ ປ​ນ​ເ​ສ​ສ​ຕໍ
ເ​ເ​ເ​ ມໍ ອຸ​ປ​ສັ​ງ​ກ​ມີ​ຕຸ​ວາ ທຸກ​ຂ​ສໍ​ມຸ​ຫຍໍ້... ທຸກ​ຂ​ນີ​ໂ​ຣ​ຂໍ...
ທຸກ​ຂ​ນີ​ໂ​ຣ​ຫາ​ມີ​ນີ້ ປ​ຣຽ​ປ​ຫໍ ອ​ຣິ​ຍ​ສ​ຈຸ​ຈໍ ປຸ​ຈຸ​ເ​ເ​ເ​ ຕ​ເ​ສ​ດ້າ​ຫໍ ທຸກ​ຂ​ນີ​ໂ​ຣ​-
ຫາ​ມີ​ນີ້ ປ​ຣຽ​ປ​ຫໍ ອ​ຣິ​ຍ​ສ​ຈຸ​ຈໍ ປຸ​ງູ​ໄຈ ພຸ​ຍາ​ກ​ໂ​ເ​ມີ ຕ​ເ​ສ​ດ້າ​ຫໍ ຈິ​ຕ​ຕໍ
ອ​າ​ຣາ​ເ​ເ​ມີ ປ​ນ​ເ​ສ​ສ​ຕໍ ເ​ເ​ເ​ ອຍໍ ໄຂ ອຸ​ຫາ​ຍີ ຈ​ຕຸ​ຕຸ​ໂ​
ຫມໍ​ໂ​ເ​ ເ​ເ​ເ​ ມມ ສ່າວກາ ສັ​ກຸ​ກ​ໂ​ເ​ເ​ເ​ ສັ​ກຸ​ກ​ໂ​ເ​ເ​ ມາ​ເ​ເ​ເ​ເ​
ປຸ​ເ​ເ​ເ​ ສັ​ກຸ​ກ​ຕຸ​ວາ ສັ​ກຸ​ກ​ຕຸ​ວາ ອຸ​ປ​ນີ​ສັ​ສ່າ​ຍ ວີ​ຫ​ຣ​ນ​ຕີ ។

[๓๓๓] ປຸ​ນ ຈ​ປ​ຣໍ ອຸ​ຫາ​ຍີ ອ​ກຸ​ຫາ​ຕາ ມ​ຍາ ສ່າວ​ກາ​ນໍ ປ​ຣຽ​ປ​ຫາ
ຍ​ຄາ​ປຣຽ​ປ​ນຸ​ເ​ເ​ ເ​ເ​ ສ່າວ​ກາ ຈ​ຕຸ​ຕາ​ໂ​ເ​ ສັ​ຕິ​ປຸ​ງຸ​ຈ່າ​ເ​ ກາ​ເ​ເ​ເ​ ເ​ເ​ ເ​ເ​ ເ​
ອີ​ຣຸ​ຫາ​ຍີ ກິ​ກຸ​ຊຸ ຄາ​ເ​ ຄາ​ຍາ​ນຸ​ປ​ສັ​ສໍ ວີ​ຫ​ຣ​ຕີ ອາ​ຕາ​ປີ້ ສໍ​ມຸ​ປ​ຂາ​ໂ​
ສັ​ຕິ​ມາ ວີ​ເ​ເ​ຍ​ຍ ໂ​ຕ​ເ​ ອ​ກິ​ຊຸ​ເ​ເ​ເ​ໂ​ຕ​ມ​ນ​ສັ​ສໍ ເ​ເ​ເ​ ສຸ ເ​ເ​ເ​ເ​ເ​ເ​
ວີ​ຫ​ຣ​ຕີ... ຈິ​ຕ​ເ​ ຈິ​ຕ​ຕາ​ນຸ​ປ​ສັ​ສໍ ວີ​ຫ​ຣ​ຕີ... ຫມ​ເ​ເ​ ຫມ​ມາ​ນຸ​ປ​ສັ​ສໍ
ວີ​ຫ​ຣ​ຕີ ອາ​ຕາ​ປີ້ ສໍ​ມຸ​ປ​ຂາ​ໂ​ ສັ​ຕິ​ມາ ວີ​ເ​ເ​ຍ​ຍ ໂ​ຕ​ເ​ ອ​ກິ​ຊຸ​ເ​ເ​ໂ​ຕ​ມ​ນ​ສັ​ສໍ ។
ຕ​ຕຸ​ຣ ຈ ປ​ນ ເ​ເ​ ສ່າວ​ກາ ພ​ູ ອ​ກິ​ຊຸ​ເ​ເ​ໂ​ຕ​ມ​ນ​ສັ​ສໍ ປາ​ຣ​ມີ​ປຸ​ປ​ຕຸ​ຕາ
ວີ​ຫ​ຣ​ນ​ຕີ ។

[๓๓๔] ປຸ​ນ ຈ​ປຣໍ ອຸ​ຫາ​ຍີ ອ​ກຸ​ຫາ​ຕາ ມ​ຍາ ສ່າວ​ກາ​ນໍ ປ​ຣຽ​ປ​ຫາ
ຍ​ຄາ​ປຣຽ​ປ​ນຸ​ເ​ເ​ ເ​ເ​ ສ່າວ​ກາ ຈ​ຕຸ​ຕາ​ໂ​ເ​ ສໍ​ມຸ​ປ​ຂາ​ໂ​ ກາ​ເ​ເ​ເ​ ເ​ເ​ ເ​ເ​ ເ​

๓๓๖] ปริพพาชกกุศลุต มหาตฤทฺธายิสฺส เต ปณฺณินทฺริยานิ ๓๒๕

อิฐุทฺธายิ ภิกฺขุ อญฺปนฺนํ ปาปกาณํ อฏฺฐฏฺฐานํ ชมฺมานํ อญฺปาทาย
ฉนฺทํ ชเนติ วายมตฺติ วิริยํ อารภตฺติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทฺทติ
อญฺปนฺนํ ปาปกาณํ อฏฺฐฏฺฐานํ ชมฺมานํ ปทานาย ฉนฺทํ ชเนติ
วายมตฺติ วิริยํ อารภตฺติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทฺทติ อญฺปนฺนํ
กฏฺฐฏฺฐานํ ชมฺมานํ อญฺปาทาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมตฺติ วิริยํ อารภตฺติ
จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทฺทติ อญฺปนฺนํ กฏฺฐฏฺฐานํ ชมฺมานํ จิตฺติยา
อสมฺโมสํสา ยโยภาวาย เวปฺตุสฺส ภาวนาย ปาริปุริยา ฉนฺทํ
ชเนติ วายมตฺติ วิริยํ อารภตฺติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทฺทติ ฯ ตตฺถ
จ ปน เม สํวกา พหุ อภินฺเววาโถสํ ปารมิตฺตํ วิหรนฺติ ฯ

[๓๓๕] ปุณ จปริ อุตฺถายิ อฏฺฐาตา มยา สํวกาณํ ปฏิปทา
ยถาปฏิปฺนนา เม สํวกา จตฺตาโร อิทฺธิปาเท ภาเวตฺติ ฯ
อิฐุทฺธายิ ภิกฺขุ ฉนฺทสฺมาธิปฺธานสํขารสํมฺนํสํคตํ อิทฺธิปาทํ ภาเวตฺติ
วิริยสฺมาธิปฺธานสํขารสํมฺนํสํคตํ อิทฺธิปาทํ ภาเวตฺติ จิตฺตสฺมาธิ-
ปฺธานสํขารสํมฺนํสํคตํ อิทฺธิปาทํ ภาเวตฺติ วมฺสํสํมาธิปฺธาน-
สํขารสํมฺนํสํคตํ อิทฺธิปาทํ ภาเวตฺติ ฯ ตตฺถ จ ปน เม สํวกา
พหุ อภินฺเววาโถสํ ปารมิตฺตํ วิหรนฺติ ฯ

[๓๓๖] ปุณ จปริ อุตฺถายิ อฏฺฐาตา มยา สํวกาณํ ปฏิปทา
ยถาปฏิปฺนนา เม สํวกา ปณฺณินทฺริยานิ ภาเวตฺติ ฯ อิฐุทฺธายิ
ภิกฺขุ สทฺธิทฺธิทฺธิ ภาเวตฺติ อุตฺถสํคามี สมนฺโพนฺทคามิ วิริยทฺธิทฺธิ
ภาเวตฺติ... สทฺธิทฺธิทฺธิ ภาเวตฺติ... สมาสฺมิทฺธิทฺธิ ภาเวตฺติ... ปณฺณินทฺธิทฺธิ

๓๒๖ สุตฺตคณฺตบิฏฺเฏ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๓๓๗]

ภาเวติ อูปสมคามิํ สมนุโพธคามิํ ฯ ตตฺร จ ปน เม สํวกา
พหุ อภิญฺญาไวสาณ ปารมิปฺปตฺตา วิหรนฺติ ฯ

[๓๓๗] ปุณ จปรํ อุกฺทายิ อกฺขาคา มยา สํวกา ปฏฺิปปา
ยถาปฏฺิปนฺนา เม สํวกา ปณฺจ พตานิ ภาเวนฺติ ฯ อิกฺุทายิ
ภิกฺขุ สทฺธทาพถํ ภาเวติ อูปสมคามิํ สมนุโพธคามิํ วิริยพถํ ภาเวติ...
สตีพถํ ภาเวติ... สมาริพถํ ภาเวติ... ปณฺญาพถํ ภาเวติ อูป-
สมคามิํ สมนุโพธคามิํ ฯ ตตฺร จ ปน เม สํวกา พหุ อภิญฺญา-
ไวสาณ ปารมิปฺปตฺตา วิหรนฺติ ฯ

[๓๓๘] ปุณ จปรํ อุกฺทายิ อกฺขาคา มยา สํวกาณํ ปฏฺิปปา
ยถาปฏฺิปนฺนา เม สํวกา สุตฺต โพชฺฌนฺเจ ภาเวนฺติ ฯ อิกฺุทายิ
ภิกฺขุ สติสมนุโพชฺฌนํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิรํคณิสฺสิตํ นิโรช-
นิสฺสิตํ ไวสฺสคฺคปริณามิํ ชมฺมุวิจยสมนุโพชฺฌนํ ภาเวติ ฯ เป ฯ
วิริยสมนุโพชฺฌนํ ภาเวติ... ปัตติสมนุโพชฺฌนํ ภาเวติ... ปสฺสสทฺธิ-
สมนุโพชฺฌนํ ภาเวติ... สมาริสมนุโพชฺฌนํ ภาเวติ... อุกฺเขชา-
สมนุโพชฺฌนํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสิตํ วิรํคณิสฺสิตํ นิโรชนิสฺสิตํ ไวสฺส-
คฺคปริณามิํ ฯ ตตฺร จ ปน เม สํวกา พหุ อภิญฺญาไวสาณ-
ปารมิปฺปตฺตา วิหรนฺติ ฯ

[๓๓๙] ปุณ จปรํ อุกฺทายิ อกฺขาคา มยา สํวกาณํ ปฏฺิปปา
ยถาปฏฺิปนฺนา เม สํวกา อริยํ อญฺฺจํคิกํ มคฺคํ ภาเวนฺติ ฯ
อิกฺุทายิ ภิกฺขุ สมนุมาทญฺฺจิ ภาเวติ สมนุมาสงฺกပ္ปํ ภาเวติ สมนุมาวาจํ

๓๔๓] ปรีพพาชกวจุคฺคัสส มหาสกุตฺตทายิสฺสฺสฺสฺส อฏฺฐาภิภายตนาหิ ๓๔๗

ภาเวติ สมนฺมกมฺมนฺตํ ภาเวติ สมนฺมาอาสีวํ ภาเวติ สมนฺมวាយามํ
ภาเวติ สมนฺมัสตํ ภาเวติ สมนฺมัสมาสี ภาเวติ ฯ ตตฺถ จ ปน
เม สํวกา พหุ อภินฺเววาโวลํ ปารมมปฺปคฺคา วิหรนฺติ ฯ

[๓๔๐] ปุณ จปรํ อุกาสิ อกฺขตา มยา สํวกานํ ปฏฺฐิพา
ยกาปฏฺฐิพฺนา เม สํวกา อฏฺฐ วิโมกฺเข ภาเวนฺติ ฯ รูปํ
รูปานิ ปสฺสตี อยํ ปจฺจิม วิโมกฺโข ฯ ชฺชตฺตํ อรูปสํวณํ
พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี อยํ ทฺติโย วิโมกฺโข ฯ สุกฺกนฺเตว
อริยมุคฺโต โหติ อยํ ตฺติโย วิโมกฺโข ฯ สํพฺพโส รุปสํวณานํ
สํตฺติกฺกมา ปฏฺฐิสํวณานํ อฏฺฐงฺกมา นานตฺตสํวณานํ อมฺหสิ-
การา อนฺนโต อากาโลตี อาภาสํวณายตฺนํ อูปสํมปฺชฺช วิหรตี
อยํ จตฺตโม วิโมกฺโข ฯ สํพฺพโส อาภาสํวณายตฺนํ สํตฺติกฺกมฺ
อนฺนํ วิณฺณณณฺติ วิณฺณณณฺเจายตฺนํ อูปสํมปฺชฺช วิหรตี อยํ
ปญฺจโม วิโมกฺโข ฯ สํพฺพโส วิณฺณณณฺเจายตฺนํ สํตฺติกฺกมฺ
นคฺติ ทิณฺจตี อากิณฺณเจายตฺนํ อูปสํมปฺชฺช วิหรตี อยํ ฉฺชโส
วิโมกฺโข ฯ สํพฺพโส อากิณฺณเจายตฺนํ สํตฺติกฺกมฺ เวนฺสณฺณ-
นาสณฺณายตฺนํ อูปสํมปฺชฺช วิหรตี อยํ สคฺคโม วิโมกฺโข ฯ
สํพฺพโส เวนฺสณฺณนาสณฺณายตฺนํ สํตฺติกฺกมฺ สณฺณเวทียิตฺติโรหํ
อูปสํมปฺชฺช วิหรตี อยํ อฏฺฐโม วิโมกฺโข ฯ ตตฺถ จ ปน เม
สํวกา พหุ อภินฺเววาโวลํ ปารมมปฺปคฺคา วิหรนฺติ ฯ

[๓๔๑] ปุณ จปรํ อุกาสิ อกฺขตา มยา สํวกานํ ปฏฺฐิพา

ยถาปฏิปยุนา เม สวากา อฏฐ อภิกายตนาหิ ภาเวหติ ฯ
 อชฺฌตฺตํ รูปสณฺณํ เอโก พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี ปริตฺตานิ
 สฺวณฺณ ทพฺพณฺณานิ ตานิ อภิกุญฺญ ชานามิ ปสฺสํมตี เอวํสณฺณํ
 โหติ อิทํ ปจฺมํ อภิกายตํ ฯ อชฺฌตฺตํ รูปสณฺณํ เอโก
 พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี อปฺปมาณานิ สฺวณฺณ ทพฺพณฺณานิ ตานิ
 อภิกุญฺญ ชานามิ ปสฺสํมตี เอวํสณฺณํ โหติ อิทํ ทฺติยํ อภิกาย-
 ตํ ฯ อชฺฌตฺตํ อรูปสณฺณํ เอโก พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี
 ปริตฺตานิ สฺวณฺณ ทพฺพณฺณานิ ตานิ อภิกุญฺญ ชานามิ ปสฺสํมตี
 เอวํสณฺณํ โหติ ทฺติยํ อภิกายตํ ฯ อชฺฌตฺตํ อรูปสณฺณํ เอโก
 พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี อปฺปมาณานิ ตานิ อภิกุญฺญ ชานามิ
 ปสฺสํมตี เอวํสณฺณํ โหติ อิทํ จตุตฺถํ อภิกายตํ ฯ อชฺฌตฺตํ
 อรูปสณฺณํ เอโก พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี นีถานิ นีถวณฺณานิ
 นีถนิตฺถสฺสณานิ นีถนิตฺถาสานิ ฯ เสยฺยถาปี้ นาม อุมฺมารปฺปมํ นีถ-
 วณฺณํ นีถนิตฺถสฺสณํ นีถนิตฺถาสํ เสยฺยถาปี้ วา ปน ตํ วตฺถํ
 พาวราณเสยฺยกํ อุกโตภาควิมตฺถํ นีถํ นีถวณฺณํ นีถนิตฺถสฺสณํ นีถ-
 นิตฺถาสํ เอวเมว อชฺฌตฺตํ อรูปสณฺณํ เอโก พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี
 นีถานิ นีถวณฺณานิ นีถนิตฺถสฺสณานิ นีถนิตฺถาสานิ ตานิ อภิกุญฺญ
 ชานามิ ปสฺสํมตี เอวํสณฺณํ โหติ อิทํ ปณฺจมํ อภิกายตํ ฯ
 อชฺฌตฺตํ อรูปสณฺณํ เอโก พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสตี ปิตานิ ปิต-
 วณฺณานิ ปิตนิตฺถสฺสณานิ ปิตนิตฺถาสานิ ฯ เสยฺยถาปี้ นาม กณฺณนิการ-

๓๔๓] ปริพพาชกบุคคลุต มหาลักขณายสุตฺเต อฏฺฐาภิภายตนาณิ ๓๒๘

ปุပ္ผํ ปิตฺตวณฺณํ ปิตฺตนิทฺถํ ปิตฺตนิภาสํ เสยฺยถาปํ วา ปน ตํ
วตฺถํ พารวณฺเษยํ อุกฺกโตภาควิมตฺถํ ปิตํ ปิตฺตวณฺณํ ปิตฺตนิทฺถํ
ปิตฺตนิภาสํ เอวเมว อชฺชตฺตํ อรูปสํญฺญํ เอโก พหิทฺธา รูปาณิ
ปฺปสฺสตี ปิตาณิ ปิตฺตวณฺณานิ ปิตฺตนิทฺถนาณิ ปิตฺตนิภาसानิ ตาณิ
อภิกฺขุยฺย ชานามิ ปฺปสฺสามํตี เอวํสํญฺญํ โหติ อิทํ อฏฺฐํ อภิภา-
ยคฺคํ ฯ อชฺชตฺตํ อรูปสํญฺญํ เอโก พหิทฺธา รูปาณิ ปฺปสฺสตี
โถหิตกานิ โถหิตกวณฺณานิ โถหิตกนิทฺถนาณิ โถหิตกนิภาसानิ ฯ
เสยฺยถาปํ นาม พนฺชชวักปุပ္ผํ โถหิตกํ โถหิตกวณฺณํ โถหิตก-
นิทฺถํ โถหิตกนิภาสํ เสยฺยถาปํ วา ปน ตํ วตฺถํ พารวณฺเษยํ
อุกฺกโตภาควิมตฺถํ โถหิตกํ โถหิตกวณฺณํ โถหิตกนิทฺถํ โถหิตก-
นิภาสํ เอวเมว อชฺชตฺตํ อรูปสํญฺญํ เอโก พหิทฺธา รูปาณิ ปฺปสฺสตี
โถหิตกานิ โถหิตกวณฺณานิ โถหิตกนิทฺถนาณิ โถหิตกนิภาसानิ
ตาณิ อภิกฺขุยฺย ชานามิ ปฺปสฺสามํตี เอวํสํญฺญํ โหติ อิทํ สคฺคตมํ
อภิกฺขายคฺคํ ฯ อชฺชตฺตํ อรูปสํญฺญํ เอโก พหิทฺธา รูปาณิ ปฺปสฺสตี
โอทาทานิ โอทาทวณฺณานิ โอทาทนิทฺถนาณิ โอทาทนิภาसानิ ฯ
เสยฺยถาปํ นาม โอสฺสชิตารกฺกา โอทาทา โอทาทวณฺณา โอทาท-
นิทฺถนาณิ โอทาทนิภาสา เสยฺยถาปํ วา ปน ตํ วตฺถํ พารวณ-
เษยํ อุกฺกโตภาควิมตฺถํ โอทาทํ โอทาทวณฺณํ โอทาทนิทฺถํ
โอทาทนิภาสํ เอวเมว อชฺชตฺตํ อรูปสํญฺญํ เอโก พหิทฺธา รูปาณิ
ปฺปสฺสตี โอทาทานิ โอทาทวณฺณานิ โอทาทนิทฺถนาณิ โอทาท-

๓๓๐ สุกฺคตฺตบฺบิฏฺเฏ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๓๔๒

นิภาสํนิ ตานิ อภิกฺขุยฺย ชานามิ ปสฺสํสํมิตฺติ เอวํสณฺณํ โหติ อิทํ
อชฺจุจํมํ อภิกายคณํ ฯ ตตฺถ จ ปน เม สํวกา พหุ อภิญฺญา-
โวธํ ปารมมปฺปคฺคตา วิหรนฺติ ฯ

[๓๔๒] ปุณ จปรํ อุกฺกาทิ อกฺกชาตา มยา สํวกานํ ปฏฺธิปทา
ยถาปฏฺธิปนฺนา เม สํวกา ทสฺส กสฺสึณายคณานิ ภาเวนฺติ ฯ
ปจฺจกฺกสฺสึณเมโก สณฺขานาติ อุกฺกชฺมโช ติริยํ อนนฺวํ อปฺปมาณํ
อาโปกสฺสึณเมโก สณฺขานาติ ฯ เปฯ เตโชกสฺสึณเมโก สณฺขานาติ...
วาโยกสฺสึณเมโก สณฺขานาติ... นํตกสฺสึณเมโก สณฺขานาติ... ปิตฺ-
ทกสฺสึณเมโก สณฺขานาติ... โถหิตกสฺสึณเมโก สณฺขานาติ... โอทาท-
กสฺสึณเมโก สณฺขานาติ... อากาสกสฺสึณเมโก สณฺขานาติ... วิญฺญาณ-
กสฺสึณเมโก สณฺขานาติ อุกฺกชฺมโช ติริยํ อนนฺวํ อปฺปมาณํ ฯ ตตฺถ
จ ปน เม สํวกา พหุ อภิญฺญาโวธํ ปารมมปฺปคฺคตา วิหรนฺติ ฯ

[๓๔๓] ปุณ จปรํ อุกฺกาทิ อกฺกชาตา มยา สํวกานํ ปฏฺธิปทา
ยถาปฏฺธิปนฺนา เม สํวกา จตฺตาริ ฌานานิ ภาเวนฺติ ฯ อิชฺช-
ทายิ ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามเมหิ วิวิจฺจ อกฺกสฺสเถหิ ชฺมเมหิ สํวิตฺกุกํ
สํวิจารํ วิเวกขํ ปิตฺตํ ปจฺจํ ฌานํ อปฺปสํมปฺปชฺช วิหรติ โส
อิมเมว กายํ วิเวกเชน ปิตฺตํเชน อภิสํนฺนํ^๑ ปริสํนฺนํ^๒ ปริปฺปเวติ
ปริปฺปผเวติ นาสฺส กิณฺจิสํ พฺพาวโต กายสฺส วิเวกเชน ปิตฺตํเชน
อปฺปยุตฺตํ โหติ ฯ เสยฺยถาปิ อุกฺกาทิ ทกฺโข นหฺนโปโก วา นหฺน-

๑ ส. จตุสฺส ชานสฺส อภิสํนฺนํเตติ ฯ ๒ ปริสํนฺนํเตตฺติ ปาโจ ทิสฺสตีติ ฯ

๓๔๔] ปริพพาชกคฤหัสถ์ มหาตฤทุททายิสฺสึเต ทุติยชฺฌมานํ ๓๓.๖

ปกนฺตฺวาตี วา กัสสกาเต นฺหานิยจฺจนฺตานิ อากักริตฺวา อุกฺกเณ
ปริปฺปโสถํ สันนฺเขยฺย สํสฺสํ นฺหานิยบีณฺติ เสนฺหานุคฺคตา^๑ เสนฺหา-
ปเรตา สันตฺรพาหิรา ฆฏฺฐา เสนฺहेเน น จ ปคฺชฺวณิ^๒ เหวเมว
โฆ อุกฺกทฺธิ ภาณฺนํ อิมเมว กายํ วิเวกฺเขเน ปิตฺธิสฺสเณ อภิสันฺเนติ
ปริสฺสนฺเนติ ปริปฺปเวติ ปริปฺปผริติ นาสฺสํ กิณฺจิ สํพฺพาจโต กายสฺสํ
วิเวกฺเขเน ปิตฺธิสฺสเณ อปฺปสุตฺตํ โหติ ฯ

[๓๔๕] ปุณ จปรํ อุกฺกทฺธิ ภาณฺนํ วิตฺถกฺกวิจฺจารานํ วุပ္ปมา ฯเป ฯ
ทุติยํ ฌานํ อุปฺปมฺปชฺช วิหริติ โส อิมเมว กายํ สฺมาชิเณ
ปิตฺธิสฺสเณ อภิสันฺเนติ ปริสฺสนฺเนติ ปริปฺปเวติ ปริปฺปผริติ นาสฺสํ
กิณฺจิ สํพฺพาจโต กายสฺสํ สฺมาชิเณ ปิตฺธิสฺสเณ อปฺปสุตฺตํ โหติ ฯ
เสยฺยถาปี อุกฺกทฺธิ อุกฺกกรหฺโท คมฺภีโร อุกฺกภิตฺทโก^๓ คสฺสํ เหวสฺสํ
ปรุคฺคิณฺนํ ทิสฺสํ อุกฺกสฺสํสํมฺมุขํ น ปจฺจณฺนํ ทิสฺสํ อุกฺกสฺสํสํม-
มุขํ น อุกฺกตฺรายนํ ทิสฺสํ อุกฺกสฺสํสํมฺมุขํ น ทกฺขิณฺนํ ทิสฺสํ
อุกฺกสฺสํสํมฺมุขํ เทโว จ กาสฺเสน กาสํ สํมฺมาธารํ อนฺนํปฺปเวจฺเจยฺย
อถ โฆ คมฺภา อุกฺกกรหฺทา สฺสํตา วาริชฺชา อุกฺกภิชฺชิตฺวา คเมว
อุกฺกกรหฺมํ สฺสํเตเน วารินา อภิสันฺนฺเขยฺย ปริสฺสนฺนฺเขยฺย ปริปฺปเรยฺย
ปริปฺปผเรยฺย นาสฺสํ กิณฺจิ สํพฺพาจโต อุกฺกกรหฺสฺสํ สฺสํเตเน วารินา
อปฺปสุตฺตํ อสฺสํ เหวเมว โฆ อุกฺกทฺธิ ภาณฺนํ อิมเมว กายํ สฺมาชิเณ
ปิตฺธิสฺสเณ อภิสันฺเนติ ปริสฺสนฺเนติ ปริปฺปเวติ ปริปฺปผริติ นาสฺสํ กิณฺจิ

๑ สฺสํ. สฺสํนาคตา ฯ • ๒. อุกฺกภิตฺทโกติ ทิสฺสํติ ฯ

๓๓๒ สุตฺตคณฺทปฏฺเฏ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๓๔๕

สพฺพาวโต กายสฺส ตฺมาธิเชน ปิตีสุเชน อปฺมุคฺคํ โหติ ฯ

[๓๔๕] ปุณ จปรํ อุกฺกามิ ภิกฺขุ ปิตียา จ วิราคํ ฯ เป ฯ
คตฺติยํ ฌานํ อุปฺสมฺปชฺช วิหริติ โส อิมเมว กายํ นิปฺปิติเกน
สุเชน อภิสันฺเนติ ปริสฺสนฺเนติ ปริปฺพุเรติ ปริปฺผรติ นาสฺสํ กิณฺจ
สพฺพาวโต กายสฺส นิปฺปิติเกน สุเชน อปฺมุคฺคํ โหติ ฯ เสงฺยุถาปํ
อุกฺกามิ อุปฺปลินฺนํ วา ปทุมินฺนํ วา ปุณฺณทฺร็กินฺนํ วา อปฺเปกฺกจฺจานิ
อุปฺปลานิ วา ปทุมานิ วา ปุณฺณทฺร็กานิ วา อุกฺเก ชาตานิ อุกฺเก
สํวทฺธมานิ อุกฺกานุกฺคตานิ อนฺโตนิมฺมุคฺคโปสีตานิ ตานิ ยาว จ
อคฺคา ยาว จ มฺลฑา เตน วารินา อภิสันฺนานิ ปริสฺสนฺนานิ ปริปฺพุรานิ
ปริปฺผุตานิ นาสฺสํ กิณฺจ สพฺพาวตํ อุปฺปลานํ วา ปทุมานํ
วา ปุณฺณทฺร็กานํ วา เตน วารินา อปฺมุคฺคํ อสฺสํ เอวเมว อุกฺกามิ
ภิกฺขุ อิมเมว กายํ นิปฺปิติเกน สุเชน อภิสันฺเนติ ปริสฺสนฺเนติ
ปริปฺพุเรติ ปริปฺผรติ นาสฺสํ กิณฺจ สพฺพาวโต กายสฺส นิปฺปิติเกน
สุเชน อปฺมุคฺคํ โหติ ฯ

[๓๔๖] ปุณ จปรํ อุกฺกามิ ภิกฺขุ สฺขสฺส จ ปหานา ฯ เป ฯ
จตุตฺถํ ฌานํ อุปฺสมฺปชฺช วิหริติ โส อิมเมว กายํ ปริสุทฺธเชน
เจตฺสา ปริโยทาเตน ผริตฺวา นิสินฺโน โหติ นาสฺสํ กิณฺจ
สพฺพาวโต กายสฺส ปริสุทฺธเชน เจตฺสา ปริโยทาเตน อปฺมุคฺคํ โหติ ฯ
เสงฺยุถาปํ อุกฺกามิ ปริโส อิทาเตน วตฺเตน สํสํ ปารุณฺตีวา
นินฺนินฺโน อสฺสํ นาสฺสํ กิณฺจ สพฺพาวโต กายสฺส อิทาเตน

๓๔๗] ปฏิพัทธกกุศลสูตร มหาสกุณฑลียสูตรเต วิปัสสนาญาณ ๓๓๓

วตฺถุณ อปฺมุคฺติ อสฺส เหวเมว โห อุกฺกามิ ภิกฺขุ อิมเมว กายํ
ปรีสุทฺถุเรน เจตสา ปรีโยทาเคน ผริตฺวา นิสินฺโน โหติ นาสฺส
ภิกฺขุ จ สัพฺพาวโต กายสฺส ปรีสุทฺถุเรน เจตสา ปรีโยทาเคน อปฺมุคฺติ
โหติ ฯ ตตฺถ จ ปน เม สํวกา พหุ อภิญฺญาโวลํหาณ ปารมิตฺตา
ปตฺตา วิหรนฺติ ฯ

[๓๔๘] ปุณ จปรํ อุกฺกามิ อกฺขตาตา มยา สํวกานํ ปฏิปทา
ยถาปฏิปन्นา เม สํวกา เอวํ ปชานนฺติ อयํ โห เม กาโย
รูปี จาคุมฺมมหาภูติโก มาตาเปตฺติกสํภโว โยทณกุมฺมาสฺสจโย
อนิจฺจุจฺจุฉาถน ปริมทฺถน เกถน วิทฺธิสํชนฺโม อิทฺธจ ปน เม
วิญฺญาณํ เอตฺถ สิตํ เอตฺถ ปฏิพทฺธิ ฯ เสยฺยถาปิ อุกฺกามิ มณิ
เวฬุริโย สฺสโก ไซติมา อฏฺฐังโส สุปฺปิกมฺมกโต อจฺโณ วิปฺปสฺสนโน
สัพฺพการสํปนฺโน ตตฺถสฺส สุตฺตํ อวฺวตฺติ นีถํ วา ปีถํ วา
โตหิตํ วา โยทาถํ วา ปณฺนุสฺสุตฺตํ วา ตเมถํ จกฺขมา ปุริโส
หตฺถเก กริตฺวา ปจฺจเวกฺเขยฺย อยํ โห มณิ เวฬุริโย สฺสโก
ไซติมา อฏฺฐังโส สุปฺปิกมฺมกโต อจฺโณ วิปฺปสฺสนโน สัพฺพการ-
สํปนฺโน ตตฺถวิทฺธิ สุตฺตํ อวฺวตฺติ นีถํ วา ปีถํ วา โตหิตํ วา
โยทาถํ วา ปณฺนุสฺสุตฺตํ วาติ เหวเมว โห อุกฺกามิ อกฺขตาตา
มยา สํวกานํ ปฏิปทา ยถาปฏิปन्นา เม สํวกา เอวํ ปชานนฺติ
อยํ โห เม กาโย รูปี จาคุมฺมมหาภูติโก มาตาเปตฺติกสํภโว
โยทณกุมฺมาสฺสจโย อนิจฺจุจฺจุฉาถน ปริมทฺถน เกถน วิทฺธิสํชนฺโม

๓๓๕ สุตฺตํคัมภีโร มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๓๔๗]

อิทฺธจ ปน เม วิญฺญาณํ เอตฺถ สิตํ เอตฺถ ปฏิพทฺชนฺติ ฯ
คตฺร จ ปน เม สํวกา พหุ อภิญฺญาไวสาณปารมิปฺปตฺตา
วิหฺรณฺติ ฯ

[๓๔๗] ปุณ จปรํ อุกฺกขาตา มยา สํวกานํ ปฏิปทา
ยถาปฏิปฺปนา เม สํวกา อิมมฺหา กายา อญฺณํ กายํ อภิ
นิมฺมิณฺนฺติ รุปํ มโนมยํ สํพฺพกฺคปจฺจํคํ อหฺนินฺทฺริยํ ฯ เสยฺยถาปํ
อุทฺทายี ปุริโส มุณฺชฺมฺหา อัสสิกํ อุพฺพาเหยฺย ตสฺส เอวฺมสฺส
อํยํ อัสสิกา อํยํ มุณฺชฺโส อญฺโฆ มุณฺชฺโส อญฺฉา อัสสิกา มุณฺชฺมฺหา
เตวฺว อัสสิกา อุพฺพาพฺพทฺติ เสยฺยถาปํ วา ปนฺทฺทายี ปุริโส อสฺสิ
โกสฺสียา อุพฺพาเหยฺย ตสฺส เอวฺมสฺส อํยํ อสฺสิ อํยํ โกสฺสิ
อญฺโฆ อสฺสิ อญฺฉา โกสฺสิ โกสฺสียา เตวฺว อสฺสิ อุพฺพาพฺพทฺติ
เสยฺยถาปํ วา ปนฺทฺทายี ปุริโส อหฺนินฺทฺริยํ กรณฺทฺทา อุทฺทเรยฺย ตสฺส
เอวฺมสฺส อํยํ อหฺนินฺทฺริยํ อํยํ กรณฺทฺโท อญฺโฆ อหฺนินฺทฺริยํ อญฺโฆ
กรณฺทฺทา เตวฺว อหฺนินฺทฺริยํ อุพฺพาพฺพทฺติ เอวฺมสฺส โห อุกฺกขาตา
มยา สํวกานํ ปฏิปทา ยถาปฏิปฺปนา เม สํวกา อิมมฺหา
กายา อญฺณํ กายํ อภินิมฺมิณฺนฺติ รุปํ มโนมยํ สํพฺพกฺคปจฺจํคํ
อหฺนินฺทฺริยํ ฯ คตฺร จ ปน เม สํวกา พหุ อภิญฺญาไวสาณ
ปารมิปฺปตฺตา วิหฺรณฺติ ฯ

[๓๔๘] ปุณ จปรํ อุกฺกขาตา มยา สํวกานํ ปฏิปทา
ยถาปฏิปฺปนา เม สํวกา อเนกวิหิตํ อิทฺธิวํ ปจฺจุทฺทโกณฺติ

๓๔๘] ปริพพาสกคคตฺส มหาสกุตฺตายิสฺส เต อิทฺธิวึรณานิ ๓๓๕

เอโกนํ หุตฺวา พหุชา โหนฺติ พหุชาปํ หุตฺวา เอโก โหนฺติ
อาวึภาวํ ตึโรภาวํ ตึโรกฺขทฺทํ ตึโรปภาวํ ตึโรปพฺพตํ อสฺสชฺชมานา
คจฺจนฺติ เสงฺขยถาปํ อากาเส ๑ ปจฺฉิยาปํ อุมฺมุชฺชนิมฺมุชฺชํ กโรนฺติ
เสงฺขยถาปํ อุกฺกเถ ๑ อุกฺกเถปํ อภิสฺชมาเน คจฺจนฺติ เสงฺขยถาปํ
ปจฺฉิยา ๑ อากาเสปํ ปตฺตตฺถเกณ กมนฺติ เสงฺขยถาปํ ปกฺขํ สกฺกนา ๑
อิเมปํ จนฺทิมสฺสึริเย เอวํหิตฺติเก เอวํหานุภาเว ปาณินา ปริ-
มสฺสนฺติ ปริมชฺชนฺติ ยาว พฺรหฺมโลกาปํ กาเยน วสํ วตฺเตนฺติ ๑
เสงฺขยถาปํ อุกฺกาทิ ทกฺโข กุมฺภกาโร วา กุมฺภการณฺเตวาสํ วา
สฺสฺปริกมฺมกตฺตาย มคฺติกาเย ยํยเทว ภาชนวึกคฺติ อากฺกเชยฺย ตนฺต-
เทว กเรยฺย อภินิปฺผาเทยฺย เสงฺขยถา วา ปนฺทาทิ ทกฺโข ทนฺต-
กาโร วา ทนฺตการณฺเตวาสํ วา สฺสฺปริกมฺมกตฺสํมํ ทนฺตสํมํ ยํยเทว
ทนฺตวึกคฺติ อากฺกเชยฺย ตนฺตเทว กเรยฺย อภินิปฺผาเทยฺย เสงฺขยถา
วา ปนฺทาทิ ทกฺโข สฺสฺวณฺณกาโร วา สฺสฺวณฺณการณฺเตวาสํ วา
สฺสฺปริกมฺมกตฺสํมํ สฺสฺวณฺณสํมํ ยํยเทว สฺสฺวณฺณวึกคฺติ อากฺกเชยฺย
ตนฺตเทว กเรยฺย อภินิปฺผาเทยฺย เอวเมว โข อุกฺกาทิ อุกฺกาทา
มยา สํวากานํ ปฏฺธิปทา ยถาปฏฺธิปนฺนา เม สํวากา อเนกวึหิตํ
อิทฺธิวึรํ ปจฺจุณฺโหนฺติ เอโกนํ หุตฺวา พหุชา โหนฺติ พหุชาปํ
หุตฺวา เอโก โหนฺติ อาวึภาวํ ตึโรภาวํ ตึโรกฺขทฺทํ ตึโรปภาวํ
ตึโรปพฺพตํ อสฺสชฺชมานา คจฺจนฺติ เสงฺขยถาปํ อากาเส ๑ ปจฺฉิยาปํ
อุมฺมุชฺชนิมฺมุชฺชํ กโรนฺติ เสงฺขยถาปํ อุกฺกเถ ๑ อุกฺกเถปํ อภิสฺชมาเน

๓๕๓] ปริพพาชกบุคคลุสส มหาสกุททายิสุสเส เจโตปริยญาณ ๓๓๗

จิตฺตุนฺติ ปชานนฺติ วุตฺตโมหํ วา จิตฺตํ วุตฺตโมหํ จิตฺตุนฺติ
ปชานนฺติ สงฺขิตฺตํ วา จิตฺตํ สงฺขิตฺตํ จิตฺตุนฺติ ปชานนฺติ
วิกฺขิตฺตํ วา จิตฺตํ วิกฺขิตฺตํ จิตฺตุนฺติ ปชานนฺติ มหคฺคํ วา
จิตฺตํ มหคฺคํ จิตฺตุนฺติ ปชานนฺติ อมหคฺคํ วา จิตฺตํ
อมหคฺคํ จิตฺตุนฺติ ปชานนฺติ สอฺตุตฺตํ วา จิตฺตํ สอฺตุตฺตํ
จิตฺตุนฺติ ปชานนฺติ อนฺตุตฺตํ วา จิตฺตํ อนฺตุตฺตํ จิตฺตุนฺติ
ปชานนฺติ สฺมาหิตํ วา จิตฺตํ สฺมาหิตํ จิตฺตุนฺติ ปชานนฺติ
อสฺมาหิตํ วา จิตฺตํ อสฺมาหิตํ จิตฺตุนฺติ ปชานนฺติ วิมฺมุคฺตํ
วา จิตฺตํ วิมฺมุคฺตํ จิตฺตุนฺติ ปชานนฺติ อวิมฺมุคฺตํ วา จิตฺตํ
อวิมฺมุคฺตํ จิตฺตุนฺติ ปชานนฺติ ฯ เสงฺยธมฺมํ อุกฺกามิ อิตฺถํ วา
ปริโสธํ วา ททโร ยฺยว มณฺฑนทกชาติโก อาทาเส วา ปริสฺสุทฺเต
ปริโยทาทเต อจฺเจ วา อุกกปตฺเต สกํ มฺหนิมิตฺตํ ปจฺจเวทฺธมาโน
สกณฺธิกํ วา สกณฺธิกนฺติ ปชานนฺติ อกณฺธิกํ วา อกณฺธิกนฺติ
ปชานนฺติ เหวเมว อุกฺกามิ อุกฺกาทา มยา สํวทํ ปฏฺิปปทา
ยถาปฏฺิปปนา เม สํวทา ปรสฺตฺตํ ปรปฺกฺคณํ เจตสา เจโต
ปริจฺจุ ปชานนฺติ สฺวาคํ วา จิตฺตํ สฺวาคํ จิตฺตุนฺติ ปชานนฺติ
วุตฺตวาคํ วา จิตฺตํ วุตฺตวาคํ จิตฺตุนฺติ ปชานนฺติ สฺโทสํ วา
จิตฺตํ สฺโทสํ จิตฺตุนฺติ ปชานนฺติ วุตฺตโสธํ วา จิตฺตํ วุตฺ-
โสธํ จิตฺตุนฺติ ปชานนฺติ สฺโมหํ วา จิตฺตํ... วุตฺตโมหํ วา
จิตฺตํ... สงฺขิตฺตํ วา จิตฺตํ... วิกฺขิตฺตํ วา จิตฺตํ... มหคฺคํ

๓๓๘ สุตฺตฺนคฺคิยฺยเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๓๕๒

วา จิตฺตํ... อมหคฺคตํ วา จิตฺตํ... สหคฺคตํ วา จิตฺตํ... อนหคฺคตํ
วา จิตฺตํ... สสมาหิตํ วา จิตฺตํ... อสสมาหิตํ วา จิตฺตํ... วิมุตฺตํ
วา จิตฺตํ... อวิมุตฺตํ วา จิตฺตํ อวิมุตฺตํ จิตฺตฺตฺนํ ปชานนฺติ ฯ
คตฺตํ จ ปณ เม สํวกา พหุ อภิณฺเฑาะโวสาณปารมิตฺตํ
วิหรนฺติ ฯ

[๓๕๒] ปุณ จปรํ อุกฺกามิ อุกฺกามา มยา สํวกาณํ ปฏิปทา
ยถาปฏิปตฺตา เม สํวกา อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพณิวาสํ อนุสฺสเรณฺติ
เสยฺยถํ เขมมํ ชาตํ เทวํ ชาตโย ติสฺโสณํ ชาตโย จตฺสโสณํ
ชาตโย ปณฺณํ ชาตโย ทสฺสํ ชาตโย วัสสํ ชาตโย คัสสํ
ชาตโย จตฺตาสสํ ชาตโย ปณฺณาสสํ ชาตโย ชาตีสสํ
ชาตีสสํ ชาตีสสํ ชาตีสสํ อเนเกณํ สํวฏฺฐกปฺเป อเนเกณํ
วิจฺจกปฺเป อเนเกณํ สํวฏฺฐวิจฺจกปฺเป อมฺตฺราสํ เอวํนาโม
เอวํโคตฺโต เอวํวณฺโณ เอวํมาหาโร เอวํ สุทฺตฺกฺขปฺปิตฺตํ เอว-
มายฺยปรียนฺโต โส ตโต จโต อมฺตฺร อุกฺกามิ คตฺตราปาสํ
เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํวณฺโณ เอวํมาหาโร เอวํ สุทฺตฺกฺข-
ปฺปิตฺตํ เอวํมายฺยปรียนฺโต โส ตโต จโต อธิชฺฌนฺติ ฯ อิติ
สํวการํ สหคฺคตํ อเนกวิหิตํ ปุพฺพเพณิวาสํ อนุสฺสเรณฺติ ฯ เสยฺยถา
อุกฺกามิ ปุริสํ สกฺกมา คามา อณฺเณ คามํ คจฺเจยฺย ตมฺหา
คามา อณฺเณ คามํ คจฺเจยฺย โส ตมฺหา คามา สกฺกเยว คามํ
ปจฺจจากจฺเจยฺย ตสฺส เอวํสสํ อหํ โห สกฺกมา คามา อมฺ

๓๕๓] ปรีพพาสกคคตฺต มหาตถกุตฺตายิสฺสคเต ทิพฺพจกฺขณานิ ๓๕๔

คามํ อากฺขณํ คตฺตฺร เอวํ อฏฺฐาสนํ เอวํ นิสฺสํ เอวํ อภาสํ เอวํ
คฺคณํ อโหสํ คมฺหาปํ คามา อมํ คามํ อากฺขณํ คตฺตฺรํ เอวํ
อฏฺฐาสนํ เอวํ นิสฺสํ เอวํ อภาสํ เอวํ คฺคณํ อโหสํ โสမฺหิ
คฺคมา คามา สกฺเขว คามํ ปจฺจาคโตติ เอวเมว โห อุตฺตายิ
อฏฺฐาตา มยา สํวกานํ ปฏฺธิปทา ยถาปฏฺธิปฺปนา เม สํวกา
อนนฺกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสวณฺติ เสยฺยถํ เอกมฺปิ ชาตํ
เทวํปิ ชาตโย ๑ เป ๑ อิติ สํการํ สํกฺขเทสํ อนนฺกวิหิตํ ปุพฺเพ
นิวาสํ อนุสฺสวณฺติ ๑ คตฺตฺร จ ปน เม สํวกา พหุ อภินฺญา
ไวสาณปารมมิตฺตตา วิหรณฺติ ๑

[๓๕๓] ปุณ จปรํ อุตฺตายิ อฏฺฐาตา มยา สํวกานํ ปฏฺธิปทา
ยถาปฏฺธิปฺปนา เม สํวกา ทิพฺเพน จกฺขณา วิสฺสุทฺธเรน อติกฺกณต
มานุสฺสเกน สคฺคเต ปสฺสณฺติ จวมาเน อุปฺปชฺชมาเน ทึเน ปณฺตีเต
สฺสวณฺเณ ทฺต
สคฺคเต ทุกฺคเต ยถากมฺมุเปเต สคฺคเต ปชานนฺติ
อิมเ วต โภณโต สคฺคตา กายทฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
สํนฺนาคตา วจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
สํนฺนาคตา มโนทฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
สํนฺนาคตา อริยานํ อุปฺปวาทกา มิจฺฉา
ทิฏฺฐิจิภา มิจฺฉาทิฏฺฐิจิภมฺมสํมาทานา เต กายสฺส เภทา ปรมฺมรณ
อปาย์ ทฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต อิมเ วา ปน โภณโต
สคฺคตา กายสฺสจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
สํนฺนาคตา วจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
สํนฺนาคตา อริยานํ อนุปฺปวาทกา สํมฺมาทิฏฺฐิจิภา สํมฺมา
ทิฏฺฐิจิภมฺมสํมาทานา เต กายสฺส เภทา ปรมฺมรณ สคฺคํ สคฺคํ

๓๕๐ สุตฺตคณฺทีฏฺเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๓๕๔

โลกํ อุปฺปन्नนาติ ฯ อิติ ทิพฺพเพณ จกฺขฺมา วิสฺสุทฺตฺเชน อติภฺกนฺตมานุ-
สฺสเกณ สฺสคฺเต ปสฺสํสฺสํ จวมาเน อุปฺปชฺชมาเน ทึเน ปณฺเฑเต สฺสวณฺเณ
ทฺพฺพณฺเณ สฺสคฺเต ทฺกคฺเต ยถากมฺมุปเค สฺสคฺเต ปชานนฺติ ฯ
เสยฺยถาปสฺสํ อุกฺทายี เทว อคฺคาวา สฺสทฺวารว ตตฺถ จกฺขฺมา
ปฺริโส มชฺฌเณ จีโต ปสฺสํเสยฺย มนุสฺสํ เคเห ปวิสฺสนฺเตมี นิกฺขมฺนฺเตมี
อนุสํจฺรณฺเตมี อนฺนุวิจฺรณฺเตมี เอวเมว โข อุกฺทายี อกฺขาทา มยา
สํวกานํ ปฏฺธิปทา ยถาปฏฺธิปฺปนา เม สํวกา ทิพฺพเพณ จกฺขฺมา
วิสฺสุทฺตฺเชน อติภฺกนฺตมานุสฺสเกณ สฺสคฺเต ปสฺสํสฺสํ จวมาเน อุปฺปชฺชมาเน
ทึเน ปณฺเฑเต สฺสวณฺเณ ทฺพฺพณฺเณ สฺสคฺเต ทฺกคฺเต ฯ เป ฯ ยถา-
กมฺมุปเค สฺสคฺเต ปชานนฺติ ฯ ตตฺถ จ ปน เม สํวกา พหุ
อภิญฺญาไวสาณ ปารมฺปิปฺปคฺตา วิหรนฺติ ฯ

[๓๕๕] ปุณ จปรํ อุกฺทายี อกฺขาทา มยา สํวกานํ ปฏฺธิปทา
ยถาปฏฺธิปฺปนา เม สํวกา อาสวณํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺติ
ปณฺณาวิมุตฺติ ทิฏฺฐิเชว รมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺฉฉิกคฺคา อุปสํมฺปชฺช
วิหรนฺติ ฯ เสยฺยถามี อุกฺทายี ปพฺพตฺตํวเป อุกฺกกรฺหโต อจฺโฉ
วิปฺปสฺสนฺโน อนาวิโธ ตตฺถ จกฺขฺมา ปฺริโส ตึเร จีโต ปสฺสํเสยฺย
สํปฺปิก สมฺพุทฺถมฺมี สกฺขร กชฺถมฺมี มจฺจุคฺคฺมฺพมฺมี จรณฺตมฺมี ติฏฺฐจฺนฺตมฺมี
ตสฺสํ เอวมสฺสํ อยํ โข อุกฺกกรฺหโต อจฺโฉ วิปฺปสฺสนฺโน อนาวิโธ
ตตฺถริเม สํปฺปิก สมฺพุทฺถามี สกฺขร กชฺถามี มจฺจุคฺคฺมฺพา มี จรณฺติมี
ติฏฺฐจฺนฺติมีติ เอวเมว โข อุกฺทายี อกฺขาทา มยา สํวกานํ ปฏฺธิปทา

๓๕๕] ปรีพพาชกคัคคัสสะ มหาสกุตฺตทายิสฺสคฺเต ปณฺจมชฺชโม ๓๕๖

ยถาปฏิปฺปนา เม สํวกา อาสวณํ ขยา อนาสวํ เจโตวิมุตฺตํ
ปณฺญาวิมุตฺตํ ทิฏฺฐเชว ชฺชเม สยํ อภินฺญา สจฺฉิกคฺคา อุตฺตมปชฺช
วิหฺรติ ๑ ตตฺถ จ ปน เม สํวกา พหุ อภินฺญาไวสาณ-
ปารมมปคฺคา วิหฺรติ ๑

[๓๕๕] อยํ โข อุกฺกายิ ปณฺจโม ชฺชโม เยน มม สํวกา
สกุตฺตโรหติ คฺรูกโรหติ มาเนหติ ปุเชหติ สกุตฺตคฺคา คฺรูกคฺคา
อุปนิสฺสํสา ยวิหฺรติ ๑ อิมเ โข อุกฺกายิ ปณฺจ ชฺชมา เยหิ
มม สํวกา สกุตฺตโรหติ คฺรูกโรหติ มาเนหติ ปุเชหติ สกุตฺตคฺคา
คฺรูกคฺคา อุปนิสฺสํสา ยวิหฺรติ ๑

อิทมวโจ ภควา อตฺตมโน สกุตฺตทายิ ปรีพพาชโก ภควโต
ภาสิตํ อภินฺนํหติ ๑

มหาสกุตฺตทายิสฺสคฺคํ นิฏฺฐิตํ สคฺคํ ๑

สมณมุนุฑิกสุตฺตํ

[๓๕๖] เอวมุเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวคฺคิยํ วิหริติ
เชตวเน อนาถปิณฑิกสุตฺตํ อารามे ๑ เตน ๒ ปน สมเยน
อุคฺคาหมาโน ปริพฺพาชโก สมณมุนุฑิกานุคฺโค สมยปฺปวาทเก
ติณฑุทกัจจเร^๑ เอกสํถเก มตฺติกาย อารามे ปฏฺวิสฺติ มหิตฺยา
ปริพฺพาชกปริสําย สทฺธิํ ปณฺจมตฺเตหิ ปริพฺพาชกสฺเตหิ ๑ อถ ๒
ปณฺจกฺกโค ทปฺติ สาวคฺคิยา นิกฺขมิ ทิวาทิสฺส ภควนฺตํ ทสฺสํนาย ๑
อถ ๒ ปณฺจกฺกคฺสฺส ทปฺติสฺส เอตทโหสิ อกาโต ๒ ตาว
ภควนฺตํ ทสฺสํนาย ปฏฺิสฺสํตฺถโน ภควา มโนภาวนียานมฺปิ ภิกฺขุณฺ
อสมฺมโย ทสฺสํนาย ปฏฺิสฺสํตฺถนา มโนภาวนียา ภิกฺขุ ยนฺนุนาหํ
เยน สมยปฺปวาทโก ติณฑุทกัจจโร เอกสํถโก มตฺติกาย อารามे
เยน อุคฺคาหมาโน ปริพฺพาชโก สมณมุนุฑิกานุคฺโค เตนปสงฺ-
กเมยฺยนฺติ ๑ อถ ๒ ปณฺจกฺกโค ทปฺติ เยน สมยปฺปวาทโก
ติณฑุทกัจจโร เอกสํถโก มตฺติกาย อารามे เตนปสงฺกมิ ๑

[๓๕๗] เตน ๒ ปน สมเยน อุคฺคาหมาโน ปริพฺพาชโก
สมณมุนุฑิกานุคฺโค มหิตฺยา ปริพฺพาชกปริสําย สทฺธิํ นิสฺสินโน
โหติ อุณฺหาทินฺยา อุจฺจาสฺสทฺทมหาสฺสทฺทาย อเนกวิหิตํ ตีรจฺฉานกถํ
กถเนตฺติยา เสยฺยถิํ ราชกถํ โจรกถํ มหามตฺตกถํ เสนากถํ

๑ ส. พ. ติณฑุทกัจจเร ๑

๓๕๗] ปริพฺพชาทกคฺคสฺส สมนมฺมุณฺฑิกสฺส เต ปริพฺพชาทวาโต ๓๕๗

ภยถถํ ยฺยถถถถํ อนุถถถถํ ปาณถถํ วตฺถถถํ สยณถถํ มาตาทถํ
คนฺธถถํ ฌาตฺถถถํ ยานถถํ คามถถํ นิคมถถํ นครถถํ ชนปทถถํ
อิตฺถถถถถํ สฺตรถถํ วิสฺสชาถถํ กุมฺภฏฺฐาณถถํ กุมฺภทาสถถํ ปุพฺพเปตถถํ
นानตฺถถถถถํ โสภณฺธายถถํ สํมุตฺตทฺธายถถํ อิตฺถิภาวถถถถถถํ อิตฺติ วา ฯ
อหฺมสฺมา ไช อุกฺคาหมาโน ปริพฺพชาโก สมนมฺมุณฺฑิกาทฺตโต ปญฺจ-
กฺกํ ฌปตฺติ ทฺวโร อาคจฺจนตฺติ ทิสฺสวาน สกํ ปริสํ สยฺสเปสสิ
อปฺปสทฺทา โภณฺโต โหณฺตุ มา โภณฺโต สทฺทมกตฺถ สมนสฺส
โคตมสฺส สํวโก อาคจฺจติ ปญฺจกฺกโค ฌปติ ยาวตา ไช ปน
สมนสฺส โคตมสฺส สํวกา คีหิ โอทาทวสฺสา สํวคฺคิยํ ปฏฺวิวสฺสติ
อํยํ เคสํ อณฺเณตโร ปญฺจกฺกโค ฌปติ อปฺปสทฺทกามา ไช ปน เค
อายสฺมนฺโต อปฺปสทฺทวินฺนตา อปฺปสทฺทสฺส วณฺณวาทีโน อปฺปเว-
นาม อปฺปสทฺทํ ปริสํ วิทิตฺวา อปฺปสทฺทมิตฺตพฺพํ มณฺเณยฺยติ ฯ
อถ ไช เค ปริพฺพชาทก คฺคณฺหิ อหฺลํ ฯ อถ ไช ปญฺจกฺกโค
ฌปติ เยน อุกฺคาหมาโน ปริพฺพชาโก สมนมฺมุณฺฑิกาทฺตโต เคณฺ-
ปสทฺทมิ อปฺปสทฺทมิตฺตวา อุกฺคาหมาเนน ปริพฺพชาเทน สมน-
มฺมุณฺฑิกาทฺตเตน สทฺธิ สมนมฺมิ สมนมฺทณฺณํ กถํ สํวราณฺณํ
วตฺติสํวเรตฺวา เอกมณฺฑํ นิสฺสํ ฯ

[๓๕๗] เอกมณฺฑํ นิสฺสํ ไช ปญฺจกฺกํ ฌปติ อุกฺคาหมาโน
ปริพฺพชาโก สมนมฺมุณฺฑิกาทฺตโต เอตทโวจ จตุหิ ไช อหิ
ฌปติ ฆมฺเมหิ สมนนาคํ ปุริสํปฺปคฺคํ ปณฺณาเปมิ สมนฺนทฺถ

๓๕๔ ๕๕๕ ๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐ ๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐ ๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๕๙๐ ๕๙๑ ๕๙๒ ๕๙๓ ๕๙๔ ๕๙๕ ๕๙๖ ๕๙๗ ๕๙๘ ๕๙๙ ๖๐๐

๓๕๔ ๕๕๕ ๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐ ๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐ ๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๖๐๐

ปรหมกุตตํ อุตฺตมปฺปคฺคิปปคฺคํ สฺมณํ อโยชฺฌํ กตฺตเมหิ จตุหิ อិห
ถปฺติ น กาเยน ปาปํ กมฺมํ กโรติ น ปาปํ วา จ ภาสฺติ
น ปาปํ สงฺกပ္ပํ สงฺกပ္ပเปติ น ปาปํ อาชวํ อาชวติ อิมេหิ
โธ อหํ ถปฺติ จตุหิ รมฺเมหิ สฺมนนาคํ ปฺริตฺตํ ปณฺณเปมิ
สฺมปฺนฺนกุตฺตํ ปรหมกุตฺตํ อุตฺตมปฺปคฺคิปปคฺคํ สฺมณํ อโยชฺฌนฺติ ฯ
อถ โธ ปณฺจกฺโข ถปฺติ อุกฺคาหมานสฺส ปรีพฺพาชกฺสฺส สฺมณ-
มฺนุชฺชិการปฺตฺตํ ภาสฺติ เนว อภินฺนํ นปฺปฏิกโกสฺสิ อนภินฺนํ ติฏฺฐา
อปฺปฏิกโกสฺสํ ติฏฺฐา อญฺจํ ยาสฺนา ปกฺกามิ ภควโต สฺนฺติเก เตสฺส
ภาสฺสํ อตฺถํ อาชานิสฺสํ ติ ๑ อถ โธ ปณฺจกฺโข ถปฺติ
เยน ภควา เตนฺสํ กมิ อปฺสํ กมิ ติฏฺฐา ภควนฺตํ อภิวาเท ติ
เอกมฺนํ นิสฺสํ ๑ เอกมฺนํ นิสฺสํ โธ ปณฺจกฺโข ถปฺติ
ยวตโก อโหสิ อุกฺคาหมานเนน ปรีพฺพาชเกน สฺมณมฺนุชฺชิการปฺตฺเตน
สํหํ กถาสฺสํ ติ สํหํ ภควโต อาโรเจสิ ๑

[๓๕๕] ๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐ ๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐ ๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๖๐๐

[๓๕๕] ๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐ ๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐ ๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๖๐๐

๓๖๐] ปรัพพชกคฺคํ สมนมฺมุณิกํสุเต เสฏฐมฺมิ ๓๕๕

เสยฺยคฺคํ วาจาติมี น โหติ กุโตะ ปน ปาปํ วา จ ภาสีคฺคํ
อณฺเฏว โรทิตมคฺคา ฯ ทหรคฺคํ หิ ถปติ กุมารคฺคํ มนุสฺสคฺคํ
อฺตุตฺตานเสยฺยคฺคํ สงฺกปโปติมี น โหติ กุโตะ ปน ปาปํ
สงฺกปฺเป สงฺกปฺเปคฺคํ อณฺเฏว วิกุชฺชิตมคฺคา ฯ ทหรคฺคํ หิ
ถปติ กุมารคฺคํ มนุสฺสคฺคํ อฺตุตฺตานเสยฺยคฺคํ อาสีวติมี น โหติ
กุโตะ ปน ปาปํ อาสีวํ อาสีวคฺคํ อณฺเฏว มาตุ ฌณฺณา ฯ
เอวํ สหเต โห ถปติ ทหโร กุมารโ มนุสฺสอฺตุตฺตานเสยฺยโก
สมนฺนคฺคํ ภาวคฺคํ ปรมคฺคํ อฺตุตฺตมปฺปคฺคํ สมน
อโยชฺฌม ยถา อฺตุตฺตคฺคาหมานคฺคํ ปรัพพชกคฺคํ สมนมฺมุณิกํ
ปฺปคฺคํ วณฺณํ ฯ

[๓๖๐] จตุหิ โห อหํ ถปติ ฌมฺเมหิ สมนฺนาคคํ ปฺริส-
ปฺคคํ ปณฺณาเปมิ น เจว สมนฺนคฺคํ น ปรมคฺคํ น
อฺตุตฺตมปฺปคฺคํ สมนํ อโยชฺฌมํ อปฺปีจิมํ ทหโร กุมารํ มนุสฺสํ
อฺตุตฺตานเสยฺยํ สมนฺนคฺคํ ทิฏฺฐคฺคํ กตฺตเมหิ จตุหิ อิทฺถ ถปติ
กาเยน ปาปํ กมฺมํ กโรติ น ปาปํ วา จ ภาสคฺคํ น ปาปํ
สงฺกปฺเป สงฺกปฺเปติ น ปาปํ อาสีวํ อาสีวคฺคํ อิมะหิ โห
อหํ ถปติ จตุหิ ฌมฺเมหิ สมนฺนาคคํ ปฺริสปฺคคํ ปณฺณาเปมิ น
เจว สมนฺนคฺคํ น ปรมคฺคํ น อฺตุตฺตมปฺปคฺคํ สมนํ
อโยชฺฌมํ อปฺปีจิมํ ทหโร กุมารํ มนุสฺสํ อฺตุตฺตานเสยฺยํ สมนฺนคฺคํ
ทิฏฺฐคฺคํ ฯ

[๓๖๓] ทสฺหิ โข อหํ ภปฺติ ชมฺเมติ สมนฺนาคคํ ปุริสํปฺกุคฺคํ
 ปณฺณเปมิ สมนฺนํณกฺุสฺสํ ปรมกฺุสฺสํ อุตฺตมปฺปตฺติปตฺติํ สมนํ
 อโยชฺฌํ ๑ อิมํ กุสฺสตา สฺสตาํ ตมํ^๑ ภปฺติ เวทิตพฺพนฺติ
 วทามิ ๑ อิตฺถสฺสมุจฺจํณํณํ กุสฺสตา สฺสตาํ ตมํ^๑ ภปฺติ เวทิตพฺพนฺติ
 วทามิ ๑ อึชฺช กุสฺสตา สฺสตาํ อปฺริเสสฺสา นึรฺุชฺฌณฺติ ตมํ^๑ ภปฺติ
 เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ๑ เอวํ ปฏฺิปนฺโน กุสฺสตาํ สฺสตาํ นึโรธาย
 ปฏฺิปนฺโน โหติ ตมํ^๑ ภปฺติ เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ๑ อิมํ กุสฺสตา
 สฺสตาํ ตมํ^๑ ภปฺติ เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ๑ อิตฺถสฺสมุจฺจํณํณํ กุสฺสตา
 สฺสตาํ ตมํ^๑ ภปฺติ เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ๑ อึชฺช กุสฺสตา สฺสตา
 อปฺริเสสฺสา นึรฺุชฺฌณฺติ ตมํ^๑ ภปฺติ เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ๑ เอวํ
 ปฏฺิปนฺโน กุสฺสตาํ สฺสตาํ นึโรธาย ปฏฺิปนฺโน โหติ ตมํ^๑ ภปฺติ
 เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ๑ อิมํ กุสฺสตา สํกฺกปฺปา ตมํ^๑ ภปฺติ
 เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ๑ อิตฺถสฺสมุจฺจํณํณํ กุสฺสตา สํกฺกปฺปา ตมํ^๑
 ภปฺติ เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ๑ อึชฺช กุสฺสตา สํกฺกปฺปา อปฺริเสสฺสา
 นึรฺุชฺฌณฺติ ตมํ^๑ ภปฺติ เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ๑ เอวํ ปฏฺิปนฺโน
 กุสฺสตาํ สํกฺกปฺปา นึโรธาย ปฏฺิปนฺโน โหติ ตมํ^๑ ภปฺติ
 เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ๑ อิมํ กุสฺสตา สํกฺกปฺปา ตมํ^๑ ภปฺติ
 เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ๑ อิตฺถสฺสมุจฺจํณํณํ กุสฺสตา สํกฺกปฺปา ตมํ^๑

๑ สฺ. อเนกวาเรสุ ตทณฺติ ปาโจี ทิสฺสตี ๑ ๑ อ. อิมํ กุสฺสสํกฺก
 ตทณฺติ ทิสฺสตี ๑

๓๖๒] ปฏิพัทธกวดุคตัสส สมนมฺมุทิกตฺตเต อเสฏฺฐญฺมิ ๓๔๗

ถปฺติ เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ฯ อิทฺถ กุสฺสตา สงฺกปฺปา อปฺริเสสฺสา
นिरุชฺฌนฺติ ตมฺหํ ถปฺติ เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ฯ เอวํ ปฏิปฺนฺโน
กุสฺสตาํ สงฺกปฺปาํ นิโรชฺยา ปฏิปฺนฺโน โหติ ตมฺหํ ถปฺติ
เวทิตพฺพนฺติ วทามิ ฯ

[๓๖๒] กตเม จ ถปฺติ อกุสฺสตา สฺสตา ฯ อกุสฺสํ กายกมฺมํ
อกุสฺสํ วจฺจกมฺมํ ปาปโก อาชฺชโว อิมเ อจฺจุจฺนฺติ ถปฺติ อกุสฺสตา
สฺสตา ฯ อิมเ จ ถปฺติ อกุสฺสตา สฺสตา กิํสมฺมุจฺจํ ฯ สมฺมุจฺจํมฺมํ
เนถํ อุตฺตํ ฯ จิตฺตสมฺมุจฺจํมาติสฺสํ วจฺญํ ฯ กตมํ จิตฺตํ ฯ
จิตฺตมฺมํ หิ พฺพุ อเนกวิธํ นานปฺปการกํ ยํ จิตฺตํ สฺวากํ
สฺโทสํ สฺโมหํ อโธสมฺมุจฺจํ อกุสฺสตา สฺสตา ฯ อิมเ จ ถปฺติ
อกุสฺสตา สฺสตา กุหิ อปฺริเสสฺสา นිරุชฺฌนฺติ ฯ นิโรธบี เนถํ
อุตฺโต ฯ อิทฺถ ถปฺติ ภิกฺขุ กายทฺถจฺริตํ ปหาย กายสฺจจฺริตํ
ภาเวติ วจฺจทฺถจฺริตํ ปหาย วจฺจสฺจจฺริตํ ภาเวติ มโนทฺถจฺริตํ
ปหาย มโนสฺจจฺริตํ ภาเวติ มิจฺจุลาชฺชํ ปหาย สมฺมาชฺชเวณ ชฺชิตํ
กปฺเปติ เขตฺเตเขตฺเต อกุสฺสตา สฺสตา อปฺริเสสฺสา นिरุชฺฌนฺติ ฯ กถํ
ปฏิปฺนฺโน ถปฺติ อกุสฺสตาํ สฺสตาํ นิโรชฺยา ปฏิปฺนฺโน โหติ ฯ
อิทฺถ ถปฺติ ภิกฺขุ อนุปฺปन्नํ ปาปกาํ อกุสฺสตาํ ชมฺมานํ อนุปฺ-
ปาทาย ฉนฺทํ ชเนติ วายมฺติ วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ
ปทฺเทติ อุนฺนํ ปาปกาํ อกุสฺสตาํ ชมฺมานํ ปหานาย ฉนฺทํ
ชเนติ วายมฺติ วิริยํ อารภติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทฺเทติ อนุป-

๓๔๘ สุตตุนคปิฏเก มชฺฌิมนิกายสูตร มชฺฌิมปณฺณาสกั [๓๖๓

ปนฺนํ กุสฺสํ ฆมฺมํ อุปฺปาทย ฌนํ ชเนติ วายมติ วิริยํ
อภยภาติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ อุปฺปนฺนํ กุสฺสํ ฆมฺมํ
จิตฺติยา อสฺมโมสํ ย ภิโยภาวาย เวปฺตุสํ ภาวนาย ปาริปุริยา ฌนํ
ชเนติ วายมติ วิริยํ อภยภาติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ ฯ เหว
ปฏฺิปนฺโน โช ฌปติ อกุสฺสํ สฺสํ นิโรชาย ปฏฺิปนฺโน โหติ ฯ

[๓๖๓] กตเม จ ฌปติ กุสฺสํ สฺสํ ฯ กุสฺสํ กายกมฺมํ
กุสฺสํ วจฺจกมฺมํ อาชีวปาริสฺสํ โช อหํ ฌปติ สฺสํ วทามิ
อิมํ อจฺจนติ ฌปติ กุสฺสํ สฺสํ ฯ อิมํ จ ฌปติ กุสฺสํ สฺสํ
กิตฺตมฺมจฺจนํ ฯ สฺมมจฺจนมฺมํ เหนํ อุตฺตํ ฯ จิตฺตสฺมมจฺจนาคิตฺต
วจฺจนํ ฯ กตมํ จิตฺตํ ฯ จิตฺตมฺมํ หิ พหุ อเนกวิชฺฌ นานปฺปการกํ
ยํ จิตฺตํ วัตรากํ วัตรโทสํ วัตรโมหํ อิตฺตสฺมมจฺจนํ กุสฺสํ
สฺสํ ฯ อิมํ จ ฌปติ กุสฺสํ สฺสํ กุหิ อปฺริเสสํ นิรุชฺฌนติ ฯ
นิโรชํ เหนํ อุตฺโต ฯ อิท ฌปติ ภิกฺขุ สฺสํวา โหติ โน จ
สฺสํมโย คณฺจ เจโตวิมุตฺติํ ปณฺณาวิมุตฺติํ ยถากุตํ ปชานาติ
ยตฺถสฺสํ เต กุสฺสํ สฺสํ อปฺริเสสํ นิรุชฺฌนติ ฯ กถํ ปฏฺิปนฺโน
จ ฌปติ กุสฺสํ สฺสํ นิโรชาย ปฏฺิปนฺโน โหติ ฯ อิท ฌปติ
ภิกฺขุ อุนฺนปฺปนฺนํ ปาปกาณํ อกุสฺสํ ฆมฺมํ อุนฺนปฺปาทย
ฌนํ ชเนติ วายมติ วิริยํ อภยภาติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ
อุปฺปนฺนํ ปาปกาณํ อกุสฺสํ ฆมฺมํ ปหานาย ฯ เป ฯ อุนฺน-
ปนฺนํ กุสฺสํ ฆมฺมํ อุปฺปาทย ฯ เป ฯ อุปฺปนฺนํ กุสฺสํ

๓๖๔] ปริพุพาสกคัคคัสส สมนมฺมุนฺทิกตฺตเต อกฺขตฺตสงฺกปฺปา ๓๔๘

ขมฺมานํ จิตฺติยา อสฺมโมสํยา ภยฺโยภาวยา เวปฺตุตฺตยา ภาวนยา
ปาริปุริยา ฉนฺทํ ชเนติ วายมตฺติ วิริยํ อารภตฺติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ
ปทฺทตฺติ ฯ เอวํ ปฏิปन्नโน โหติ กปฺติ กุสฺสณํ สฺสณํ นิโรธาย
ปฏิปन्नโน โหติ ฯ

[๓๖๔] กตเม จ กปฺติ อกฺขตฺตา สงฺกปฺปา ฯ กามสงฺกปฺโป
พฺยาปาทสงฺกปฺโป วิหีสํสงฺกปฺโป อิมเ อจฺจุจฺจนฺติ กปฺติ อกฺขตฺตา
สงฺกปฺปา ฯ อิมเ จ กปฺติ อกฺขตฺตา สงฺกปฺปา กัสฺสมุจฺจํชานา ฯ
สฺมฺมุจฺจํชานมฺมี เณลํ อุตฺตํ ฯ สํญฺเฆวสฺมฺมุจฺจํชานาติสฺส วจฺญํ ฯ กตมา
สํญฺเฆวา ฯ สํญฺเฆวํ หิ พหุ อเนกวิธา นานปฺปการกา ยา กาม-
สํญฺเฆวา พฺยาปาทสํญฺเฆวา วิหีสํสํญฺเฆวา อิตฺตสฺมฺมุจฺจํชานา อกฺขตฺตา
สงฺกปฺปา ฯ อิมเ จ กปฺติ อกฺขตฺตา สงฺกปฺปา กุหิ อปฺริเสสํ
นิรฺุชฺฌนฺติ ฯ นิโรธมฺมี เณลํ อุตฺโต ฯ อิทฺถ กปฺติ ภิกฺขุ วิวิจฺเจว
กามะหิ วิวิจฺจุ อกฺขตฺเตหิ ขมฺมะหิ สํวิตกฺกํ สํวิจารํ วิเวกขํ ปิติดิสฺสํ
ปจฺฉมํ ฉานํ อุปสํมปฺชช วิหริติ เอตฺเตเต อกฺขตฺตา สงฺกปฺปา
อปฺริเสสํ นิรฺุชฺฌนฺติ ฯ กถํ ปฏิปन्नโน จ กปฺติ อกฺขตฺตํ
สงฺกปฺปํ นิโรธาย ปฏิปन्नโน โหติ ฯ อิทฺถ กปฺติ ภิกฺขุ อนุป-
ปन्नํ ปาปกาณํ อกฺขตฺตํ ขมฺมานํ อนุปฺปาทาย ฉนฺทํ ชเนติ
วายมตฺติ วิริยํ อารภตฺติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทฺทตฺติ อุปฺปन्नํ
ปาปกาณํ อกฺขตฺตํ ขมฺมานํ ปหานาย ฯ เป ฯ อนุปฺปन्नํ กุสฺสณํ
ขมฺมานํ อุปฺปาทาย ฯ เป ฯ อุปฺปन्नํ กุสฺสณํ ขมฺมานํ จิตฺติยา

๓๕๐ สุตฺตคฺคตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๓๖๕

อสมฺโมสํย ภฺยโยภาวาย เวปฺตุถาย ภาวณาย ปาวิปฺปฺริยา ฌนฺทํ
ชเนติ วายมตฺติ วิริยํ อารภตฺติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ ฯ เหวํ ปฏฺธิ-
ปนฺโน โห ฌปติ อกฺขณฺตํ สงฺกปฺปานํ นิโรธาย ปฏฺธิปนฺโน โหติ ฯ

[๓๖๕] กตเม จ ฌปติ กุสฺสตา สงฺกปฺปา ฯ เนกขมฺมสงฺกปฺโป
อพฺยาปาทสงฺกปฺโป อวิหีสํสสงฺกปฺโป อิเม อจฺจุจฺจนฺติ ฌปติ กุสฺสตา
สงฺกปฺปา ฯ อิเม จ ฌปติ กุสฺสตา สงฺกปฺปา กัสฺสมุจฺจํชานา ฯ
สฺสมุจฺจํชานมฺมี เหนฺลํ อุกฺคํ ฯ สณฺเฑาะสฺสมุจฺจํชานาติสฺส อจฺฉนฺนํ ฯ
กตมา สณฺเฑา ฯ สณฺเฑาเมวํ หิ พหุ อเนกวิชา นานปฺปการกา
ยา เนกขมฺมสณฺเฑา อพฺยาปาทสณฺเฑา อวิหีสํสสณฺเฑา อิตฺโธ-
สฺสมุจฺจํชานา กุสฺสตา สงฺกปฺปา ฯ อิเม จ ฌปติ กุสฺสตา สงฺกปฺปา
กุหิ อปฺริเสธํ นิรุชฺฌนฺติ ฯ นิโรโธเมว เหนฺลํ อุกฺคโต ฯ อิช ฌปติ
ภิกฺขุ วิตกฺกกิจฺจารณํ อูปสฺมา ฯ เป ฯ ทุติยํ ฌนํ อูปสฺมปฺชช
วิหริติ เขตฺเตเต กุสฺสตา สงฺกปฺปา อปฺริเสธํ นิรุชฺฌนฺติ ฯ กถํ
ปฏฺธิปนฺโน จ ฌปติ กุสฺสตา สงฺกปฺปา นิโรธาย ปฏฺธิปนฺโน
โหติ ฯ อิช ฌปติ ภิกฺขุ อหฺนฺนปฺนฺนํ ปาปกาณํ อกฺขณฺตํ
ชมฺมานํ อหฺนฺนปาทาย ฌนฺทํ ชเนติ วายมตฺติ วิริยํ อารภตฺติ จิตฺตํ
ปคฺคณฺหาติ ปทหติ อหฺนฺนปฺนฺนํ ปาปกาณํ อกฺขณฺตํ ชมฺมานํ
ปหานาย ฯ เป ฯ อหฺนฺนปฺนฺนํ กุสฺสตา ชมฺมานํ อหฺนฺนปาทาย
เป ฯ อหฺนฺนปฺนฺนํ กุสฺสตา ชมฺมานํ จิตฺตยา อสมฺโมสํย ภฺยโย-
ภาวาย เวปฺตุถาย ภาวณาย ปาวิปฺปฺริยา ฌนฺทํ ชเนติ วายมตฺติ วิริยํ

๓๖๖] ปรีพพาชกวจุคฺคํ สมนนฺตํทิกสฺส เต ทสฺเสฏฺฐชฺชโม ๓๕๓

อภรภาติ จิตฺตํ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ ฯ เอวํ ปฏิปนฺโน โหติ ฌปติ
กฺุสฺสณํ สงฺกปฺปณํ นิโรธาย ปฏิปนฺโน โหติ ฯ

[๓๖๖] กตเมหิ ฌปติ ทสฺหิ ชฺชเมหิ สมนนฺตํ ปฺริสฺสํกฺคํ
ปณฺณาเปมิ สมนฺนํกฺคํ ปรมกฺคํ อุตฺตมปฺปคฺติปคฺติ สมนํ
อโยชฺณํ ฯ อิท ฌปติ ภิกฺขุ อเสชาย สมนฺนาทิสฺสียา สมนนฺตํ
โหติ อเสเชน สมนฺมาสงฺกปฺเปน สมนนฺตํ โหติ อเสชาย
สมนฺมาวจาจาย สมนนฺตํ โหติ อเสเชน สมนฺมากมฺมมฺเตน
สมนนฺตํ โหติ อเสเชน สมนฺมาอาชฺวเณ สมนนฺตํ โหติ
อเสเชน สมนฺมาวยาเมน สมนนฺตํ โหติ อเสชาย สมนฺมา
สฺติยา สมนนฺตํ โหติ อเสเชน สมนฺมาสมาจินา สมนนฺตํ
โหติ อเสเชน สมนฺมาณาณเณ สมนนฺตํ โหติ อเสชาย
สมนฺมาวิมฺุตติยา สมนนฺตํ โหติ ฯ อิมเอหิ โห อหํ ฌปติ
ทสฺหิ ชฺชเมหิ สมนนฺตํ ปฺริสฺสํกฺคํ ปณฺณาเปมิ สมนฺนํกฺคํ
ปรมกฺคํ อุตฺตมปฺปคฺติปคฺติ สมนํ อโยชฺณนฺติ ฯ

อิตมโวจ ภควา อุตฺตมโน ปณฺจกฺกโค ฌปติ ภควโต
ภาสํติ อภินนฺทํติ ฯ

สมนนฺตํทิกสฺสํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ ฯ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

[๓๖๗] เอวมเม สุตํ เอกํ สมํ ภควา ราชคเห จิหริตี
 เวพฺพเน กถนฺตกนิวาเป ฯ เตน ไซ ปน สมเยน สกฺกตฺตยา
 ปริพฺพชโก โมรณิวาเป ปริพฺพชการาเม ปฏฺวิสฺสตี มหิตฺยา ปริพฺพช-
 ชกปริสํสา ยสฺสํ ๑ อถ ไซ ภควา ปุพฺพณฺนสมํ นิวาเสตฺวา
 ปคฺคจํวรมาทาย येन ราชคหํ เตน ปิณฺฑทาย ปาวิสี ๑ อถ
 ไซ ภควโต เขตฺตทโหสี อติปฺปโค ไซ ตาว ราชคเห ปิณฺฑทาย
 จริตุํ ยนฺนุนาหํ येन โมรณิวาเป ปริพฺพชการาโม येन สกฺกตฺตยา
 ปริพฺพชโก เตนฺปสงฺกเมยฺยนฺติ ๑ อถ ไซ ภควา येन โมรณิวาเป
 ปริพฺพชการาโม เตนฺปสงฺกมิ ฯ

[๓๖๘] เตน ไซ ปน สมเยน สกฺกตฺตยา ปริพฺพชโก มหิตฺยา
 ปริพฺพชชกปริสํสา ยสฺสํ นิสฺสินโน โหติ อุนฺนาทินฺนยา อฺจุจาสกฺก-
 ทมหาสกฺกทาย อนเณวํหิตํ ติริจฺจนนถํ กถนฺตฺติยา เสยฺยถํ ราชค-
 ๑ เป ๑ อติภวาภวถํ อติ วา ๑ อทฺทสา ไซ สกฺกตฺตยา ปริพฺพชโก
 ภควนฺตํ ทูรโตว อากจฺจนฺตํ ทิสฺสวาน สกํ ปริสํ สณฺเชเปสี
 อปฺปสทฺทา โภณโต โหนฺตุ มา โภณโต สกฺกตฺตมกคฺค อํ
 สมฺโม โคตโม อากจฺจติ อปฺปสทฺทกาโม ไซ ปน ไซ อายสฺมา
 อปฺปสทฺทสฺส วณฺณวาทํ อปฺปเวณาม อปฺปสทฺทํ ปริสํ วิทิตฺวา
 อปฺปสงฺกมิตพฺพํ มณฺเฒเยยฺยติ ๑ อถ ไซ เต ปริพฺพชกา ตฺถนฺที

๓๖๘] ปฏิพัทธกวดคฺคสฺส จุฬสํกฺกุตฺตายิสฺส เต ปรีธํ ปวตฺตํ ๓๕๓

อเหตุ ๑ อถ โห ภาควา เยน สํกฺกุตฺตายิ ปฏิพัทธโก เตหุ-
ปสงฺกมึ ๑ อถ โห สํกฺกุตฺตายิ ปฏิพัทธโก ภควนฺตํ เอตทโวจ
เอตุ โห ภาเน ภาควา สฺวาคํ ภาเน ภาควโต จิสฺสํ โห
ภาเน ภาควา อิมํ ปริยายมกาสึ ยทิตํ อีชาคมนาย นิสฺสํ ภาเน
ภาควา อิทมาสนํ ปณฺณตฺตุนฺติ ๑ นิสฺสํ ภาควา ปณฺณตฺเต อาสเน ๑
สํกฺกุตฺตายิ โห ปฏิพัทธโก อณฺณตฺรํ นํจํ อาสนํ คเหตุวา
เอกมนฺตํ นิสฺสํ ๑ เอกมนฺตํ นิสฺสนํ โห สํกฺกุตฺตายิ ปฏิพัทธกํ
ภาควา เอตทโวจ กาย นุตฺต อุตฺตายิ เอตฺรหิ กถาย สฺนนิสฺสนา
กา จ ปน โว อนฺตรากถา วิปฺปกตฺตาติ ๑

[๓๖๘] ตัญฺเจเตสา ภาเน กถา ยาย มยํ เอตฺรหิ กถาย
สฺนนิสฺสนา เมสา ภาเน กถา ภาควโต ทฺตฺตภา ภวิสฺสํ
ปจฺจํ สฺวนาย ยทาหํ ภาเน อิมํ ปรีธํ อนฺอุปสงฺกนฺโต
โหมิ อถายํ ปรีธํ อนเณวทิตํ ติวฺจฺจกถํ กถนฺตํ นิสฺสนา
โหติ ยทา จ โห อหํ ภาเน อิมํ ปรีธํ อุปสงฺกนฺโต โหมิ
อถายํ ปรีธํ มมฺเยว มุขํ โยโธเกนฺตํ นิสฺสนา โหติ ยนฺโน
สฺมโน โคตโม อุตฺตายิ ชมมํ ภาสิสฺสํ ตนฺโน สฺสํสํมาติ ๑
ยทา ปน ภาเน ภาควา อิมํ ปรีธํ อุปสงฺกนฺโต โหติ อถ จ
อณฺณเจว อณฺณจ ปรีธํ ภาควโต มุขํ โยโธเกนฺตํ นิสฺสนา โหติ
ยนฺโน ภาควา ชมมํ ภาสิสฺสํ ตนฺโน สฺสํสํมาติ ๑ เตนฺหิ
อุตฺตายิ ตณฺณเวตฺต ปฏฺฐิกาสฺส ยถา มํ ปฏฺฐิกาสฺสยฺยาติ ๑

[๓๗๐] ปริมาณิ ภาเน ทิวธานี ปริมาตรานิ สัพพพณฺณ สัพพ-
 ทสฺสํวํ อปริเสสํ ภาณทสฺสํ ปรินิชาเนมาโน จรโต จ เม
 ติจฺจุสโต จ สํกฺกทสฺสํ จ ชาครสฺสํ จ สํคํ สํมิตํ ภาณทสฺสํ
 ปจฺจุปฺปจฺจิตฺตํ โส มยา ปุพฺพทํ อารพฺภ ปณฺหํ ปฺปฺปจฺ
 สฺมาโน อณฺเณณณณํ ปฺปฺปจฺริ พหิทฺธาการํ อปนาเมสี โภปณฺจ
 โทสณฺจ อปฺปจฺจยณฺจ ปาตฺวาการํ คสฺสํ มยํ ภาเน ภควนฺตํ-
 ยะว อารพฺภ สติ อุกฺปาทิ อโห นฺน ภควา อโห นฺน สํกฺโต
 โย อิมํ ชมฺมานํ กุสฺสโตติ ฯ โภ ปเนโส อุกฺกายิ สัพพพณฺณ
 สัพพทสฺสํวํ อปริเสสํ ภาณทสฺสํ ปรินิชาเนมาโน จรโต จ
 เม ติจฺจุสโต จ สํกฺกทสฺสํ จ ชาครสฺสํ จ สํคํ สํมิตํ ภาณ-
 ทสฺสํ ปจฺจุปฺปจฺจิตฺตํ โส ทยา ปุพฺพทํ อารพฺภ ปณฺหํ ปฺปฺปจฺ
 สฺมาโน อณฺเณณณณํ ปฺปฺปจฺริ พหิทฺธาการํ อปนาเมสี โภปณฺจ
 โทสณฺจ อปฺปจฺจยณฺจ ปาตฺวาการํ ฯ นิคนฺโถ ภาเน นาทฺ-
 ปฺปฺปจฺโตติ ฯ

[๓๗๑] โย โห อุกายิ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสเรยฺย
 เสยฺยถิํ เอมํมี ชาติํ เทวํ ชาติโย ๑ เป ๑ อิติ สํการํ
 สตุทฺเทอํ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสเรยฺย โส วา มํ ปุพฺพนตํ
 อารพฺภ ปณฺหิ ปุจฺเจยฺย ตํ วาหิ ปุพฺพนตํ อารพฺภ ปณฺหิ ปุจฺเจยฺย
 โส วา เม ปุพฺพนตํ อารพฺภ ปณฺหสฺส เวยฺยากรณณ จิตฺตํ
 อาราเชยฺย ตสฺส วาหิ ปุพฺพนตํ อารพฺภ ปณฺหสฺส เวยฺยากรณณ

๓๗๓] ปรีพพาชกคคัสส จุฬสกุฏทายิสฺสคเต ปุพฺพาปรนตกถา ๓๕๕

จิตฺตํ อาราเชยฺยํ โย โห อุกทายิ ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสฺสุทฺธเณ
อติกฺกนฺตมานุสฺสเกณ สฺสคเต ปสฺสเสยฺย จวมาเน อุปฺปชฺชมาเน หิเน
ปณฺเฑเต สฺสวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สฺสคเต ทกฺคคเต ฯ เป ฯ ยถากมฺมุเปเค
สฺสคเต ปชาเนยฺย โส ภา มํ อปรนตํ อารพฺภ ปณฺหิ ปฺจุเจยฺย
คํ ภาหิ อปรนตํ อารพฺภ ปณฺหิ ปฺจุเจยฺยํ โส ภา เม อปรนตํ
อารพฺภ ปณฺหสฺส เวยฺยากรณเณ จิตฺตํ อาราเชยฺย ตสฺส ภาหิ
อปรนตํ อารพฺภ ปณฺหสฺส เวยฺยากรณเณ จิตฺตํ อาราเชยฺย
อภีจฺทายิ คิฏฺฐจฺตุ ปุพฺพนฺโต คิฏฺฐจฺตุ อปรนฺโต ชมฺมนฺเต
เทเสสฺสํสามิ อิมสฺมํ สฺสคิ อิทํ โหติ อิมสฺสํปฺปาทา อิทํ อุปฺปชฺชติ
อิมสฺมํ อสฺสคิ อิทํ น โหติ อิมสฺสํ นิโรธา อิทํ นิรุชฺฌตฺติ ฯ
อหณฺหิ ภานฺเต ขาวตกมฺปิ เม อิมินา อตฺตภาเวเน ปจฺจุณฺณคํ
ตมฺปิ นปฺโปหมิ อิติ สํการํ สฺสอฺกฺกเทสํ อนุสฺสวีสฺสํ กุโธ ปนาหิ
อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสวีสฺสํสามิ เสยฺยถาปิ เอกมฺปิ ชาตํ
เทวํปิ ชาตโย ติสฺโสวํปิ ชาตโย ฯ เป ฯ อิติ สํการํ สฺสอฺกฺกเทสํ
อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิวาสํ อนุสฺสวีสฺสํสามิ เสยฺยถาปิ ภควา อหณฺหิ
ภานฺเต เอตฺรหิ ปัสฺสํสาจกมฺปิ น ปสฺสํสามิ กุโธ ปนาหิ ทิพฺเพน
จกฺขุณา วิสฺสุทฺธเณ อติกฺกนฺตมานุสฺสเกณ สฺสคเต ปสฺสเสยฺยสามิ จวมาเน
อุปฺปชฺชมาเน หิเน ปณฺเฑเต สฺสวณฺเณ ทุพฺพณฺเณ สฺสคเต ทกฺคคเต
ฯ เป ฯ ยถากมฺมุเปเค สฺสคเต ปชานิสฺสํสามิ เสยฺยถาปิ ภควา
ยมฺปน มํ ภานฺเต ภควา เอวมาห อภีจฺทายิ คิฏฺฐจฺตุ ปุพฺพนฺโต

อมฺโห ปุริส ยํ ตวํ ชนปทกถฺยาณํ อิจฺฉนฺติ กาเมสฺสิ ชานาสิ
 คํ ชนปทกถฺยาณํ ชตฺถิยํ วา พุราหฺมณํ วา เวสฺสํ วา สฺสทฺธิ
 วาติ ฯ อิติ ปุญฺญโส โนติ วเทยฺย ฯ ตเมนํ เอวํ วเทยฺย
 อมฺโห ปุริส ยํ ตวํ ชนปทกถฺยาณํ อิจฺฉนฺติ กาเมสฺสิ ชานาสิ
 คํ ชนปทกถฺยาณํ เอวํวณฺณา เอวํโคตฺตา อิติ วาติ ฯ เป ฯ
 ทสฺมา วา รตฺถสฺมา วา มชฺฌนิมา วา กาฬํ วา สํมา วา มงฺคุรจฺฉวํ
 วาติ อมฺกุสฺสมิ นาม คามे วา นิคเม วา นคเร วาติ ฯ อิติ
 ปุญฺญโส โนติ วเทยฺย ฯ ตเมนํ เอวํ วเทยฺย อมฺโห ปุริส
 ยํ ตวํ น ชานาสิ น ปสฺสํสฺสิ คํ ตวํ อิจฺฉนฺติ กาเมสฺสํติ ฯ อิติ
 ปุญฺญโส อามาติ วเทยฺย ฯ คํ กิํ มณฺเฑสฺสิ อุกฺกายิ นนุ เอวํ
 สฺนเค ตสฺสํ ปุริสํสฺสํ อปฺปาฏิหิรํคํ ภาสํคํ สํมปชฺชตฺติ ฯ อทฺธา
 ไช ภาณเต เอวํ สฺนเค ตสฺสํ ปุริสํสฺสํ อปฺปาฏิหิรํคํ ภาสํคํ
 สํมปชฺชตฺติ ฯ เอวเมว ไช ตวํ อุกฺกายิ ยสฺมา ภาณเต วณฺณา
 อณฺโณ วณฺโณ อุตฺตริตโร วา ปณฺเตตโร วา นตฺถิ โส ปรมํ
 วณฺโณติ วเทสฺสิ ตณฺจ วณฺณํ น ปณฺณาเปสฺสํติ ฯ เสยฺยถาปิ
 ภาณเต มณิ เวฬุริโย สฺสโห ไชติมา อฏฺฐังโส สฺสปริกมฺมกโต
 ปณฺทกมฺพเต นิกฺขิตฺโต ภาสํเตว ตปเตว วิโรจเตว^๒ เอวํ
 วณฺโณ อตฺตา โหติ อโรโค ปรมํมรณาติ ฯ

[๓๗๔] คํ กิํ มณฺเฑสฺสิ อุกฺกายิ โย วา มณิ เวฬุริโย

๑ ส. มชฺฌา วา ฯ ๒ ส. ภาสํติ จ ตปติ จ วิโรจติ จ ฯ

๓๕๘ สุตตฺถนคปฺปฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๓๗๕]

สฺสโร ชฺเรติมา อฏฺฐสฺส สฺสปริกมฺมกโต ปณฺนทกมฺพเต นิกฺขิตฺโต
ภาสฺสเดว ทปฺปเดว วิโรจฺยเดว โย วา รตฺตฺถนุชการติมิสําย กิมิ
ชฺชสฺสอพฺนโก อิมํสฺ อุกฺกิณฺ्हํ วณฺณณํ กตฺโม วณฺโณ อภิกฺกนฺนตฺตโร จ^๑
ปณฺตฺตโร จาติ ๑ ยวํ ฆนฺเต รตฺตฺถนุชการติมิสําย กิมิ
ชฺชสฺสอพฺนโก อยํ อิมํสฺ อุกฺกิณฺ्हํ วณฺณณํ อภิกฺกนฺนตฺตโร จ
ปณฺตฺตโร จาติ ๑

[๓๗๕] ตํ กิ มณฺเณสฺสิ อุกฺกายิ โย วา รตฺตฺถนุชการติมิสําย กิมิ
ชฺชสฺสอพฺนโก โย วา รตฺตฺถนุชการติมิสําย เตตฺตปฺปทํไป อิมํสฺ
อุกฺกิณฺ्हํ วณฺณณํ กตฺโม วณฺโณ อภิกฺกนฺนตฺตโร จ ปณฺตฺตโร
จาติ ๑ ยวํ ฆนฺเต รตฺตฺถนุชการติมิสําย เตตฺตปฺปทํไป อยํ
อิมํสฺ อุกฺกิณฺ्हํ วณฺณณํ อภิกฺกนฺนตฺตโร จ ปณฺตฺตโร จาติ ๑

[๓๗๖] ตํ กิ มณฺเณสฺสิ อุกฺกายิ โย วา รตฺตฺถนุชการติมิสําย
เตตฺตปฺปทํไป โย วา รตฺตฺถนุชการติมิสําย มหาอคฺคิฏฺฐนฺโช อิมํสฺ
อุกฺกิณฺ्हํ วณฺณณํ กตฺโม วณฺโณ อภิกฺกนฺนตฺตโร จ ปณฺตฺตโร
จาติ ๑ ยวํ ฆนฺเต รตฺตฺถนุชการติมิสําย มหาอคฺคิฏฺฐนฺโช อยํ
อิมํสฺ อุกฺกิณฺ्हํ วณฺณณํ อภิกฺกนฺนตฺตโร จ ปณฺตฺตโร จาติ ๑

[๓๗๗] ตํ กิ มณฺเณสฺสิ อุกฺกายิ โย วา รตฺตฺถนุชการติมิสําย
อคฺคิฏฺฐนฺโช ยา วา รตฺติยา ปจฺจุสฺสํมยํ วิทฺเช วิคฺควธานเถ
เทเว โธสฺสธการกา อิมํสฺ อุกฺกิณฺ्हํ วณฺณณํ กตฺโม วณฺโณ

๒ สํหปฺปคฺคเก อเนกขานฺเณสุ วาติ ปาไซฺ ทิสฺสํติ ๑

๓๗๘] ปริพพาสกวรรคตัสส จุฬสกุณฺฑายิสฺส เต ปรมวณฺณเปฏฺหา ๓๕๘

อภิกฺกนฺตโร จ ปณฺตคโร จาติ ๑ ยายํ ฆนฺเต รตฺติยา ปจฺจุสฺสํ
ยํ วิทฺเช วิคตวตฺถาเก เทเว โอสฺสิตารกา อยํ อิมํ อุกฺกนฺ
วณฺณํ อภิกฺกนฺตโร จ ปณฺตคโร จาติ ๑

[๓๗๘] คํ กิํ มณฺเณสฺส อุกฺกนฺ ยํ วา รตฺติยา ปจฺจุสฺสํ
ยํ วิทฺเช วิคตวตฺถาเก เทเว โอสฺสิตารกา โย วา ตทฺหุโปสฺสเก
ปณฺณรเส วิทฺเช วิคตวตฺถาเก เทเว อภิโท อทฺทมฺรคฺคตฺสํ
ยํ จนฺโท อิมํ อุกฺกนฺ วณฺณํ กตโม วณฺโณ อภิกฺกนฺตโร
จ ปณฺตคโร จาติ ๑ ยวํ ฆนฺเต ตทฺหุโปสฺสเก ปณฺณรเส
ยํ วิทฺเช วิคตวตฺถาเก เทเว อภิโท อทฺทมฺรคฺคตฺสํ ยํ จนฺโท อยํ
อิมํ อุกฺกนฺ วณฺณํ อภิกฺกนฺตโร จ ปณฺตคโร จาติ ๑

[๓๗๙] คํ กิํ มณฺเณสฺส อุกฺกนฺ โย วา ตทฺหุโปสฺสเก ปณฺณ-
รเส วิทฺเช วิคตวตฺถาเก เทเว อภิโท อทฺทมฺรคฺคตฺสํ ยํ จนฺโท
โย วา วสฺสํ ปจฺฉิเม มาเส สรรทฺสเม วิทฺเช วิคตวตฺถาเก
เทเว อภิโท มชฺฌนฺตฺกตฺสํ ยํ สฺวโร อิมํ อุกฺกนฺ วณฺณํ
กตโม วณฺโณ อภิกฺกนฺตโร จ ปณฺตคโร จาติ ๑ ยวํ
ฆนฺเต วสฺสํ ปจฺฉิเม มาเส สรรทฺสเม วิทฺเช วิคตวตฺถาเก
เทเว อภิโท มชฺฌนฺตฺกตฺสํ ยํ สฺวโร อยํ อิมํ อุกฺกนฺ วณฺณํ
อภิกฺกนฺตโร จ ปณฺตคโร จาติ ๑ ตโต ฐิํ เต อุกฺกนฺ พฺหุ
หิ พฺหุวรา เทวา ये อิมํ จนฺทิมสฺสํ ยํ อภา นานุกฺกนฺ

๓๖๐ สุตตฺถนตฺตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๓๘๐

คฺยาหํ ปชานามิ อถ จ ปนํหํ น วทามิ ยสฺมา วณฺณา
อณฺโณ วณฺโณ อุตฺตริตโร วา ปณฺตตโร วา นตฺถิติ อถ จ
ปน- คฺวํ อุกฺกามิ ยวํ วณฺโณ กิมนฺวา ชฺชชฺชปนฺนเกน นิตฺตโร
จ กิตฺติชฺชตโร จ สํ ปรมํ วณฺโณติ วเทสํ คณฺจ วณฺณํ
น ปณฺณเปสํติ ฯ อจฺฉนํ ภควา กถํ อจฺฉนํ สํกต กถนฺติ ฯ
กํ ปน คฺวํ อุกฺกามิ เอวํ วเทสํ อจฺฉนํ ภควา กถํ อจฺฉนํ
สํกต กถนฺติ ฯ อมฺหากํ ภนฺเต สเก อจฺฉนเก เอวํ โหติ
อญํ ปรมํ วณฺโณ อญํ ปรมํ วณฺโณติ เต มยํ ภนฺเต
ภควตา สเก อจฺฉนเก สมนุญฺญชฺชยมาณา สมนุญฺญคฺคาหิยมาณา สมนุ-
ภาสฺสยมาณา วิคฺคา คฺคฺคา อปรทฺธชาติ ฯ

[๓๘๐] กํ ปนฺทายิ อคฺคิ เอกนฺตสฺสว โถโก อคฺคิ อาการวตฺติ
ปฏฺธิปทา เอกนฺตสฺสว โถกสฺส สจฺฉนิกิริยาชาติ ฯ อมฺหากํ ภนฺเต
สเก อจฺฉนเก เอวํ โหติ อคฺคิ เอกนฺตสฺสว โถโก อคฺคิ
อาการวตฺติ ปฏฺธิปทา เอกนฺตสฺสว โถกสฺส สจฺฉนิกิริยาชาติ ฯ
กตมา ปน สํ อุกฺกามิ อาการวตฺติ ปฏฺธิปทา เอกนฺตสฺสว โถกสฺส
สจฺฉนิกิริยาชาติ ฯ อธิ ภนฺเต เอกจฺจ ปาณาติปาตํ ปหาย
ปาณาติปาตา ปฏฺธิวิโร โหติ อทินฺนาทานํ ปหาย อทินฺนาทานา
ปฏฺธิวิโร โหติ กาเมสฺสมิจฺฉนจฺจํ ปหาย กาเมสฺสมิจฺฉนจฺจารา ปฏฺธิ-
วิโร โหติ มุสฺสวาหํ ปหาย มุสฺสวาหา ปฏฺธิวิโร โหติ อณฺณ-
คฺคํ วา ปน คโปคฺคณํ สมาทาย วคฺคติ อญํ ติ สํ ภนฺเต

๓๘๓] ปรีพพาชกคฤคสฺส จุพสฺสฤทฺทាយิสฺสុเต สฺขทຸກຸຂ໌ປຸເກ ๓๖๓

ອາກາຣວຕ໌ ປຣຶປທາ ເອກນຸຕສຸຂສຸສ໌ ໂລກສຸສ໌ ສຈຸຣິກິຣິຍາຍາຕິ າ

[๓๘๓] ຕ໌ ກ໌ ມຣຸເຈສ໌ ອຸທາຍ໌ ຍສຸມ໌ ສມເຍ ປາຣາຕິປາຕ໌
ປາຍ ປາຣາຕິປາຕາ ປຣຶວິຣໂຕ ໂຫຕິ ເອກນຸຕສຸຂ໌ ວາ ຕສຸມ໌
ສມເຍ ອຕຸຕາ ໂຫຕິ ສຸຂທຸກຸຂ໌ ວາຕິ າ ສຸຂທຸກຸຂ໌ ການເຕຕິ າ ຕ໌
ກ໌ ມຣຸເຈສ໌ ອຸທາຍ໌ ຍສຸມ໌ ສມເຍ ອທິນຸນາທານ໌ ປາຍ ອທິນຸນາ-
ທານາ ປຣຶວິຣໂຕ ໂຫຕິ ເອກນຸຕສຸຂ໌ ວາ ຕສຸມ໌ ສມເຍ ອຕຸຕາ ໂຫຕິ
ສຸຂທຸກຸຂ໌ ວາຕິ າ ສຸຂທຸກຸຂ໌ ການເຕຕິ າ ຕ໌ ກ໌ ມຣຸເຈສ໌ ອຸທາຍ໌
ຍສຸມ໌ ສມເຍ ກາເມສຸມິຈຸຣາຈາຣ໌ ປາຍ ກາເມສຸມິຈຸຣາຈາຣາ ປຣຶວິຣໂຕ
ໂຫຕິ ເອກນຸຕສຸຂ໌ ວາ ຕສຸມ໌ ສມເຍ ອຕຸຕາ ໂຫຕິ ສຸຂທຸກຸຂ໌ ວາຕິ າ
ສຸຂທຸກຸຂ໌ ການເຕຕິ າ ຕ໌ ກ໌ ມຣຸເຈສ໌ ອຸທາຍ໌ ຍສຸມ໌ ສມເຍ
ມຸສາວາທ໌ ປາຍ ມຸສາວາທາ ປຣຶວິຣໂຕ ໂຫຕິ ເອກນຸຕສຸຂ໌ ວາ
ຕສຸມ໌ ສມເຍ ອຕຸຕາ ໂຫຕິ ສຸຂທຸກຸຂ໌ ວາຕິ າ ສຸຂທຸກຸຂ໌ ການເຕຕິ າ
ຕ໌ ກ໌ ມຣຸເຈສ໌ ອຸທາຍ໌ ຍສຸມ໌ ສມເຍ ອຣຸເຈຕຣ໌ ຕໂປຄຸນ໌ ສມາທາຍ
ວຕຸຕຕິ ເອກນຸຕສຸຂ໌ ວາ ຕສຸມ໌ ສມເຍ ອຕຸຕາ ໂຫຕິ ສຸຂທຸກຸຂ໌
ວາຕິ າ ສຸຂທຸກຸຂ໌ ການເຕຕິ າ ຕ໌ ກ໌ ມຣຸເຈສ໌ ອຸທາຍ໌ ອປ໌ ນຸ
ໂຂ ໂວກິຣຸເຈສຸຂທຸກຸຂ໌ ປຣຶປທ໌ ອາຄມຸມ ເອກນຸຕສຸຂສຸສ໌ ໂລກສຸສ໌
ສຈຸຣິກິຣິຍາ ໂຫຕຕິ າ ອຈຸຣິທ໌ ກາຄວາ ກຄ໌ ອຈຸຣິທ໌ ສຸຄຕ ກຄນຸຕິ າ
ກ໌ ປນ ຕວ໌ ອຸທາຍ໌ ເອວ໌ ວເທສ໌ ອຈຸຣິທ໌ ກາຄວາ ກຄ໌ ອຈຸຣິທ໌
ສຸຄຕ ກຄນຸຕິ າ ອມຸກາກ໌ ການເຕ ສເກ ອາຈຣິຍເກ ເອວ໌ ໂຫຕິ
ອຕຸຕິ ເອກນຸຕສຸໂຂ ໂຕໂກ ອຕຸຕິ ອາກາຣວຕ໌ ປຣຶປທາ ເອກນຸຕສຸຂສຸສ໌

๓๖๒ สุตตฺถนตฺตปิฏก มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมนิพนฺณาสกํ [๓๘๒]

โลกสฺส สจฺฉิณฺณิยาयाติ ฯ เต มยฺ ภนฺเต ภควตา สเก อจฺฉริยา
สํนุญฺญชฺชียมานา สํนุคฺคาคฺคิยามานา สํนุภาสฺสียมานา วิคฺคตา ตฺวจฺฉา
อปรทฺธานีํ ก็ ปน ภนฺเต อตฺถิ เอกนฺตสฺสฺสฺส โถโก อตฺถิ
อการวตฺถิ ปฏิปทา เอกนฺตสฺสฺสฺส โลกสฺส สจฺฉิณฺณิยาयाติ ฯ อตฺถิ
โฆ อุกฺกามิ เอกนฺตสฺสฺสฺส โถโก อตฺถิ อการวตฺถิ ปฏิปทา เอกนฺต-
สฺสฺสฺส โลกสฺส สจฺฉิณฺณิยาयाติ ฯ กตมา ปน สํ ภนฺเต อการวตฺถิ
ปฏิปทา เอกนฺตสฺสฺสฺส โลกสฺส สจฺฉิณฺณิยาयाติ ฯ

[๓๘๒] อีรฺุทายิ ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กามเมหิ ฯ เป ฯ ปจฺจํ ฌานํ
อฺุปลมฺปชฺช วิหริติ วิตกฺกวิจฺจารนํ อฺุปลมา ฯ เป ฯ ทฺติยํ ฌานํ
อฺุปลมฺปชฺช วิหริติ ปิฏฺติยา จ วิราคะ ฯ เป ฯ ตฺติยํ ฌานํ
อฺุปลมฺปชฺช วิหริติ อຍံ โฆ สํ อุกฺกามิ อการวตฺถิ ปฏิปทา
เอกนฺตสฺสฺสฺส โลกสฺส สจฺฉิณฺณิยาयाติ ฯ กิณฺหุ โฆ สํ ภนฺเต
อการวตฺถิ ปฏิปทา เอกนฺตสฺสฺสฺส โลกสฺส สจฺฉิณฺณิยา ย สจฺฉิณฺณิโต
หิตฺสํ ภนฺเต เอตฺถวตฺถา เอกนฺตสฺสฺสฺส โถโก โหตฺถิ ฯ-น ชฺวสฺส
อุกฺกามิ เอตฺถวตฺถา เอกนฺตสฺสฺสฺส โถโก สจฺฉิณฺณิโต โหติ อการวตฺถิ
เตวฺว สํ ปฏิปทา เอกนฺตสฺสฺสฺส โลกสฺส สจฺฉิณฺณิยาयाติ ฯ

[๓๘๓] เอวํ อฺุคฺคเต สกฺกตฺถายิสฺสํ ปวิพฺพชกฺกสฺสํ ปวิธํ อฺุณฺหาทึนํ
อฺุจฺจาสทฺททฺทมหาสทฺททา อโหสิ เอตฺถ มยฺ อนตฺถสํม สํจฺฉริยา
เอตฺถ มยฺ อนตฺถสํม สํจฺฉริยา น มยฺ อโหติ ภิชฺชโย อฺุคฺคตฺถิ
ปชานามาคิ ฯ อถ โฆ สกฺกตฺถายิ ปวิพฺพชโก เต ปวิพฺพชเก

നാലാമത്

[๓๔๔] อิทฺทายิ ภิกฺขุ สํวสฺสํ จ ปหามา ฯ เป ฯ จตุตฺถํ
 ฌานํ อุปสมฺมปฺปชฺช วิหริติ ยาวตา เทวตา เอภนฺตสฺสํ โลกํ
 อุปปนฺนา ตาหิ เทวตาหิ สํทฺธํ สันติฏฺฐติ สํถลปติ สํกจฺจนํ
 สมาปชฺชติ เอตฺตาวตา ขวสฺสํ อุกายิ เอภนฺตสฺสํ โลกํ สจฺจิ-
 กโต โหติติ ฯ เอตสฺสํ นฺน ภนฺเต เอภนฺตสฺสํ โลกสฺสํ
 สจฺฉิณฺทริยาเหตุ ภิกฺขุ ภควติ พุทฺธมฺจริยํ จรณํคํติ ฯ น ไช อุกายิ
 เอตสฺสํ เอภนฺตสฺสํ โลกสฺสํ สจฺฉิณฺทริยาเหตุ ภิกฺขุ มยิ พุทฺธม-
 จริยํ จรณํคํ อตฺถิ ไช อุกายิ อณฺเวยว ชมฺมา อุตฺตริตฺวา จ
 ปณฺตคฺตฺวา จ เยถํ สจฺฉิณฺทริยาเหตุ ภิกฺขุ มยิ พุทฺธมฺจริยํ จรณํคํติ ฯ
 กตเม ปน เต ภนฺเต ชมฺมา อุตฺตริตฺวา จ ปณฺตคฺตฺวา จ เยถํ
 สจฺฉิณฺทริยาเหตุ ภิกฺขุ ภควติ พุทฺธมฺจริยํ จรณํคํติ ฯ

[๓๘๕] อิทฺถายิ ตถาคโค โตเก อูปฺปชฺชติ อรหํ สัมมา-
 สัมพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกโค โตกวิฑู อนุตฺตโร บรูสิ-
 ทมฺมธาริณี สุตฺตา เทวมนุสฺสํ นํ พุทฺโธ ภควา ฯ เป ฯ โส อิม-
 ปรณฺจ นีวรणे ปหาย เจตโส อูปกฺกิตฺเตสํ ปณฺณาย ทุพฺพฉักรणे
 วิวิจุเจว กามะหิ ฯ เป ฯ ปจฺจํ ฉานํ อูปสมฺปชฺช วิหริติ อยมฺมี-
 โห อุตฺถายิ ธมฺโม อุตฺตริตฺโต ฯ จ ปณฺเคตฺโต ฯ จ ยสฺสํ สจฺฉนฺทิกิริยา-
 เหตุํ ภิกฺขุ มยิ พุทฺทมฺจริยํ จรณฺติ ฯ ปฺนุ จปฺวํ อุตฺถายิ วิตกฺก-

๓๖๕ สุตตฺถนคัมปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกั [๓๘/๖

วิจารานํ อุปสงฺมา ฯ เป ฯ ทฺติยํ ฌานํ... ตติยํ ฌานํ... จตุตฺถํ
ฌานํ อุปสงฺมปชฺช วิหริติ อยมฺมี ๒ อุกฺทายิ ฌมฺโม อุตฺตวิตโร
จ ปณฺตคฺตโร จ ยสฺส สจฺจุณฺทิกิริยาเหตุ ฅกฺขุ มยิ พุรฺหมจฺริยํ
จฺรณฺติ ฯ

[๓๘๖] โส เอวํ สฺมาหิตะ จิตฺเต ปริสฺสุทฺเต ปริโยทาคะ อนนฺจเณ
วિકฺขุปกฺกิตฺเตสฺส มุทฺทเณ กมฺมณฺเย จิตฺเต อานเณชฺชปฺปคฺเต ปุพฺเพ-
นิवासํสูตฺตติฏฺฐาณาย จิตฺตํ อภินฺนิฏฺฐาเมติ โส อเนกวิหิตํ ปุพฺเพ-
นิवासํ อนนฺตสฺสริติ เสยฺยถํ อกมฺมี ชาติํ เทวํ ชาติโย ฯ เป ฯ
อิตฺติ สํการํ สอฺกฺกทฺสํ อเนกวิหิตํ ปุพฺเพนิवासํ อนนฺตสฺสริติ อยมฺมี
๒ อุกฺทายิ ฌมฺโม อุตฺตวิตโร จ ปณฺตคฺตโร จ ยสฺส สจฺจุณฺ-
ทิกิริยาเหตุ ฅกฺขุ มยิ พุรฺหมจฺริยํ จฺรณฺติ ฯ โส เอวํ สฺมาหิตะ
จิตฺเต ปริสฺสุทฺเต ปริโยทาคะ อนนฺจเณ วિકฺขุปกฺกิตฺเตสฺส มุทฺทเณ
กมฺมณฺเย จิตฺเต อานเณชฺชปฺปคฺเต สุตฺตํ จุตฺตปฺปาคณฺณาย จิตฺตํ
อภินฺนิฏฺฐาเมติ โส ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสฺสุทฺเตน อติกฺกนฺตมานุสฺสเณ
สุตฺเต ปสฺสตี จวมาเน อุปปชฺชมาเน ทึเน ปณฺตคฺเต สวณฺเณ
ทฺพฺพณฺเณ สุตฺเต ทฺกฺกคฺเต ฯ เป ฯ ยถากมฺมูปคะ สุตฺเต ปชานาติ
อยมฺมี ๒ อุกฺทายิ ฌมฺโม อุตฺตวิตโร จ ปณฺตคฺตโร จ ยสฺส สจฺจุณฺ-
ทิกิริยาเหตุ ฅกฺขุ มยิ พุรฺหมจฺริยํ จฺรณฺติ ฯ โส เอวํ สฺมาหิตะ
จิตฺเต ปริสฺสุทฺเต ปริโยทาคะ อนนฺจเณ วિકฺขุปกฺกิตฺเตสฺส มุทฺทเณ
กมฺมณฺเย จิตฺเต อานเณชฺชปฺปคฺเต อาสวํ ขยฺยวาทาย จิตฺตํ

๓๘๗] ปริพุพพชกคคตฺส จุฬสํกฺกทฺทายิสฺส เต ปพฺพชฺชายาจนํ ๓๖๕

อภินินฺนาเมติ โส อิทํ ทุกฺขนฺติ ยถาภูตํ ปชานาติ อयํ ทุกฺข-
สํมูทโยติ ฯ เป ฯ อयํ ทุกฺขนิโรธโรติ ฯ เป ฯ อยํ ทุกฺขนิโรช-
คามินํ ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ อิมํ อาสวโรติ ยถาภูตํ
ปชานาติ อยํ อาสวสํมูทโยติ ฯ เป ฯ อยํ อาสวนิโรธโรติ ฯ เป ฯ
อยํ อาสวนิโรชคามินํ ปฏิปทาติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯ ตสฺส เหวํ
ชานโต เหวํ ปสฺสโต กามาสวโร จิตฺตํ วิมฺมจฺจติ ภวาสวโร จิตฺตํ
วิมฺมจฺจติ อวิชฺชาสวโร จิตฺตํ วิมฺมจฺจติ วิมุตฺตสฺสํ วิมุตฺตมิตฺติ
ณฺณํ โหติ ชฺฌนา ชาติ วุสฺสํ พุทฺธมฺมจฺจริยํ กตํ ภรณํ นวปรี
ตฺติคฺคทฺทายาติ ปชานาติ อยํ โส อุกฺทายิ ชฺฌโม อุกฺตฺตวิตรโร จ
ปณฺตีตฺตโร จ ยสฺสํ สจฺฉนิกิริยาเหตุ ภิက္ขุ มยิ พุทฺธมฺมจฺจริยํ จรณฺติ ฯ
อเม โส อุกฺทายิ ชฺฌมา อุกฺตฺตวิตรโร จ ปณฺตีตฺตรา จ เยสํ สจฺฉน-
ิกิริยาเหตุ ภิက္ขุ มยิ พุทฺธมฺมจฺจริยํ จรณฺตฺติ ฯ

[๓๘๗] เหวํ วุคฺคเต สํกฺกทฺทายิ ปริพุพพชโก ภคฺคณฺตํ เอตทโวจ
อภิกฺกณฺตํ ภนฺเต อภิกฺกณฺตํ ภนฺเต เสยฺยถาปํ ภนฺเต นิกฺกขฺชิตํ
วา อุกฺกขฺชเยยฺย ปฏิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย มฺหุพฺพสฺสํ วา มคฺคํ
อาจิกฺกขฺชเยยฺย อนฺนชกาเร วา เทถปชฺชโรติ ชาเรยฺย จกฺขฺมณฺโ
รูปานิ ทกฺขณฺตฺติ เอวเมว ภคฺคตา อเนกปริยาเยน ชฺฌโม
ปกาสิโต เอสํหํ ภนฺเต ภคฺคณฺตํ สรณํ คจฺฉามิ ชฺฌมณฺจ
ภิက္ขุสฺสจฺฉนฺจ ตถายาหํ ภนฺเต ภคฺคโต สนฺตฺติเก ปพฺพชฺช
ตถายํ อปฺปสํปทฺตฺติ ฯ

๓๖๖ สุตตตบฏีฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๓๘๘]

[๓๘๘] เหวํ วุตฺเต สกฺกทายิสฺส ปรีพฺพชกฺกสฺส ปรีธํ สกฺกทายี
ปรีพฺพชกํ เอตทโวจ มา ภวํ อุกฺขายี สฺมเณ โคตเม พฺรหฺม-
จริยํ จริ มา ภวํ อุกฺขายี อากฺขริโย หุตฺวา อนฺเตวาส์วาสํ วสฺสี
เสยฺยถาปํ นาม อุกฺกมณฺโณ หุตฺวา อุกฺกเทกณฺโณ อสฺส เหวํ
สฺมปฺปทมิทํ โภโต อุกฺขายิสฺส ภวิสฺสติ มา ภวํ อุกฺขายี สฺมเณ
โคตเม พฺรหฺมจริยํ จริ มา ภวํ อุกฺขายี อากฺขริโย หุตฺวา
อนฺเตวาส์วาสํ วสฺสีติ ฯ

อิตฺติ ทิทํ สกฺกทายิสฺส ปรีพฺพชกฺกสฺส ปรีธํ สกฺกทายี
ปรีพฺพชกํ อนฺตรายมกาสี ภคฺวติ พฺรหฺมจริเยติ ฯ

จฺวุฬสฺสกฺกทายิสฺสคฺคํ นิฏฺฐิจิตํ นวมนํ ฯ

เวชนสตุตตี

[๓๘๘] เอวมนะ สุตํ เอกํ สมํ ภควา สāvadhīyā vīhriti
เชตวเน อนาถบีณชิกขุสฺส อารามे ฯ อถ โข เวชนโส ปรีพพาสโก
เยน ภควา เตนุปลงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา ภควตา สทฺธิ สมฺโมทิต
สมฺโมทนียํ ถถํ สāvadhīyā vīhriti สāvadhīyā เอกมฺนํ อฏฺฐาสิ ฯ

[๓๘๙] เอกมฺนํ จีโต โข เวชนโส ปรีพพาสโก ภควโต
สนฺติเก อุตฺถาณํ อุตฺถาเนสิ อญํ ปรมิ วณฺโณ อญํ ปรมิ
วณฺโณติ ฯ ถิ ปน ทฺวํ กจฺจาน เอวํ วเทสิ อญํ ปรมิ
วณฺโณ อญํ ปรมิ วณฺโณติ กตมि ปรมิ วณฺโณติ ฯ
ยสฺมา โภ โกตม วณฺณา อณฺโณ วณฺโณ อุตฺตริตโร วา
ปณฺตติโร วา นตฺถิ โส ปรมิ วณฺโณติ ฯ กตมि โส
กจฺจาน วณฺโณ ยสฺมา วณฺณา อณฺโณ วณฺโณ อุตฺตริตโร
วา ปณฺตติโร วา นตฺถิ ติ ฯ ยสฺมา โภ โกตม วณฺณา อณฺโณ
วณฺโณ อุตฺตริตโร วา ปณฺตติโร วา นตฺถิ โส ปรมิ วณฺโณติ ฯ

[๓๙๐] ทิสมํ โข เต เอสา กจฺจาน ฌเรยฺย ยสฺมา โภ
โกตม วณฺณา อณฺโณ วณฺโณ อุตฺตริตโร วา ปณฺตติโร วา
นตฺถิ โส ปรมิ วณฺโณติ วเทสิ ตณฺหา วณฺณํ น ปณฺณา-
เปสิ ฯ เสยฺยถาปิ กจฺจาน ปรีโส เอวํ วเทยฺย อหํ ยา อิมสฺมิ

ชนปะเท ชนปะทกถุยานั ตั อิจฺฉามิ ตั กาเมมัตติ ฯ ตเมนํ
 เอวํ วเทยฺยํ อมฺโห ปุริส ยํ ตวํ ชนปะทกถุยานั อิจฺฉาสี
 กาเมสึ ชานาสี ตั ชนปะทกถุยานั ขตฺติยํ วา พุราหุณฺณํ วา
 เวสฺสึ วา สุกฺกั วาติ ฯ อิติ ปุญฺโজ โนติ วเทยฺย ฯ ตเมนํ
 เอวํ วเทยฺยํ อมฺโห ปุริส ยํ ตวํ ชนปะทกถุยานั อิจฺฉาสี
 กาเมสึ ชานาสี ตั ชนปะทกถุยานั เอวํวณฺณา เอวํโคตฺตา
 อิติ วาติ ฯ เป ฯ ที่ฆา วา วสฺสํ วา มัชฌิมมา วา กาฬํ วา
 สํมา วา มงฺคุรจฺฉวํ วาติ อมฺกสฺมึ นาม คาเม วา นิคเม
 วา นคเว วาติ ฯ อิติ ปุญฺโজ โนติ วเทยฺย ฯ ตเมนํ เอวํ
 วเทยฺยํ อมฺโห ปุริส ยํ ตวํ น ชานาสี น ปสฺสสึ ตั ตวํ
 อิจฺฉาสี กาเมสฺสตี ฯ อิติ ปุญฺโজ อามาทิ วเทยฺย ฯ ตั กิ
 มณฺเฑสึ กจฺจาน นนุ เอวํ สนฺเต ตสฺส ปุริสสฺส อปฺปาฏิหิรํคํ
 ภาสึคํ สมนุสฺสขตฺติ ฯ อทฺธา โห โภ โคตม เอวํ สนฺเต ตสฺส
 ปุริสสฺส อปฺปาฏิหิรํคํ ภาสึคํ สมนุสฺสขตฺติ ฯ เอวเมว โห ตวํ
 กจฺจาน ยสฺมา โภ โคตม วณฺณา อณฺโณ วณฺโณ อุตฺตริทโร
 วา ปณฺตทโร วา นตฺติ โส ปรมํ วณฺโณติ วเทสึ ตณฺจ วณฺณํ
 น ปณฺณาเปสฺสตี ฯ เสยฺยถาปิ โภ โคตม มณิ เวพฺพโย สุกฺโก ไซคิมา
 อญฺจิสฺส สุปฺปิกมฺภโก ปณฺทกมฺภเต นิกฺขิตฺโต ภาสฺสเทว ตปฺเตว
 วิโรจเทว เอวํวณฺโณ อุตฺตา โหติ อโรโค ปรมุจฺจนาติ ฯ

[๓๘๒] ตั กิ มณฺเฑสึ กจฺจาน โย วา มณิ เวพฺพโย

๓๘๕] ปฏิพัทธกวดุคคัสส เวชณสสุตฺเต วณฺณยุคตํ ๓๖๗

สุโก ไชติมา อฏฺฐาโส สุปริกมฺมกโต ปณฺทกมฺพเต นิภฺชิตฺโต
ภาสฺสเคว ตปเคว วิโรจเคว โย วา รตฺตานุสการติมิสาย กิมิ
ชฺชชฺชปนโก อิมํ อุกฺกนํ วณฺณํ กตโม วณฺโณ อภิกฺกนฺตฺตโร
จ ปณฺตฺตโร จาติ ยวํ โภ โคตม รตฺตานุสการติมิสาย
กิมิ ชฺชชฺชปนโก อยํ อิมํ อุกฺกนํ วณฺณํ อภิกฺกนฺตฺตโร
จ ปณฺตฺตโร จาติ ฯ

[๓๘๓] ตํ กิ มณฺณสิ กจฺจาน โย วา รตฺตานุสการติมิสาย
กิมิ ชฺชชฺชปนโก โย วา รตฺตานุสการติมิสาย เตสฺสปฺปํ อิมํ
อุกฺกนํ วณฺณํ กตโม วณฺโณ อภิกฺกนฺตฺตโร จ ปณฺตฺตโร
จาติ ฯ ยวํ โภ โคตม รตฺตานุสการติมิสาย เตสฺสปฺปํ อยํ
อิมํ อุกฺกนํ วณฺณํ อภิกฺกนฺตฺตโร จ ปณฺตฺตโร จาติ ฯ

[๓๘๔] ตํ กิ มณฺณสิ กจฺจาน โย วา รตฺตานุสการติมิสาย
เตสฺสปฺปํ โย วา รตฺตานุสการติมิสาย มหาอภิกฺกนฺโ อิมํ
อุกฺกนํ วณฺณํ กตโม วณฺโณ อภิกฺกนฺตฺตโร จ ปณฺตฺตโร
จาติ ฯ ยวํ โภ โคตม รตฺตานุสการติมิสาย มหาอภิกฺกนฺโ
อยํ อิมํ อุกฺกนํ วณฺณํ อภิกฺกนฺตฺตโร จ ปณฺตฺตโร จาติ ฯ

[๓๘๕] ตํ กิ มณฺณสิ กจฺจาน โย วา รตฺตานุสการติมิสาย
มหาอภิกฺกนฺโ ยว วา รตฺติยา ปจฺจุสฺสํมํ วิทุเช วิคตวฺหาเก
เทเว โธสฺสิตารกา อิมํ อุกฺกนํ วณฺณํ กตโม วณฺโณ
อภิกฺกนฺตฺตโร จ ปณฺตฺตโร จาติ ฯ ยวํ โภ โคตม รตฺติยา

๓๘๘] ปรีพพาชกวจุคฺคํ เวชณตฺตํเต กามคฺคํปฺปํสํ ๓๗๓

วา ปณตฺตโร วา นตฺตํติ อถ จ ปน ตํวํ กจฺจํน ยฺวํ
วณฺโณ กิมนํ ฐปฺนเกน นํหิตโร จ กิตฺติจฺจโร จ โส
ปรโม วณฺโณติ วเทสิ ตณฺจ วณฺณํ น ปณฺณาเปสิ ฯ
ปณฺจ โห อิมํ กจฺจํน กามคฺคํน กตเม ปณฺจ จกฺข-
วิณฺเณยฺยา รูปา อิกฺขํสา กนฺตา มนาปา นียฺรูปา กามฺปสฺสํหิตา
รชํนียา โสทวิณฺเณยฺยา สทฺทา... ฆานวิณฺเณยฺยา คนฺธา...
ชิวฺหาวิณฺเณยฺยา รสา... กายวิณฺเณยฺยา โผฏฺฐพฺพา อิกฺขํสา กนฺตา
มนาปา นียฺรูปา กามฺปสฺสํหิตา รชํนียา อิมํ โห กจฺจํน
ปณฺจ กามคฺคํน ฯ ยํ โห กจฺจํน อิมํ ปณฺจ กามคฺคํ
ปฏฺิจฺจ อฺปฺปชฺชติ สฺสํ โสมนสฺสํ อิทํ วุจฺจติ กามสฺสํ ฯ อิติ
กามเมหิ กามสฺสํ กามสฺสา กามคฺคํสฺสํ ตตฺถ อคฺคํกฏายตฺติ ฯ

[๓๘๘] เขวํ วุคฺเค เวชณโต ปรีพพาชโก ภควนฺตํ เขตฺทโวจ
อจฺจนฺนํ โภ โคตม อพฺภูตํ โภ โคตม ยาว สฺภาสิตมฺภิจํ
โภตา โคตเมน กามเมหิ กามสฺสํ กามสฺสา กามคฺคํสฺสํ ตตฺถ
อคฺคํกฏายตฺติ ฯ ทฺฐชานํ โห เขตํ กจฺจํน ตยา อณฺณทิกฺขจฺเณ
อณฺณกฺขนฺติเกน อณฺณวฺจฺเณ อณฺณตฺถโยเคน อณฺณถาจฺริยเกน
กามํ วา กามสฺสํ วา กามคฺคํสฺสํ วาติ เป โห เต กจฺจํน
ภิกฺขุ อรหฺนโต ชฺเณสวา วุจฺจิตฺวํโต กตกรณํยา โอหิตถารว
อนฺนํปตฺตํสทฺถตา ปรีกฺขิตฺถนํวสฺสํโยชนา สมนํทณฺณา วิมฺมุตฺตา เต

๔๐๒] ปริพพาชกบุคคลผู้ เวชณัสสูตเต ทิสฺรณคมนํ ๓๗๓

ปรีพพาชกวกุคส์ส เวชณส์สุตเต ติสรณคมนั

అంబ

ปรีชาภมฺนวย ตานิ พนฺชนานิ มุญฺเจยฺยํ โส โมกฺโขมฺหํหํ ติ
 ชาเนยฺย โน จ พนฺชนํ เอวเมว ติ กจฺจํน เอตฺถ วิมฺบํ
 ปุริโส อสฺโส อมายาวิ อชฺชชาติโก อหฺมณฺสาสํมิ อหํ ชมฺมํ
 เทเสมิ ยถานุสฺสิฏฺฐํ ตถา ปฏฺิปชฺชมาโน นจิรสฺเสว สํมณฺเฑว
 ฌตฺถตฺติ สํมํ ทกฺขติ เอวํ กิรายตฺมา พนฺชนา วิปฺปโมกฺโข
 โหติ ยทํ อวิชฺชาพนฺชนาติ ฯ

[๔๑๒] เหว่ อุตฺเต เวชนโส ปริพฺพาโก ภควนฺตํ เอตทวโจ
อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม ฯ เป ฯ อฺปาสํ
มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ อชชตฺตเค ปาณเปตํ สฺรณงคฺคณฺติ ฯ

เวชนัสสัคคํ นิฏฐิตํ ทถมํ ฯ

ปริพพาชกวกโค คติโย ฯ

ตตฺถ วคฺคตฺถ อุตฺถ
 ปุณฺณํ อคฺคิ สหกฺกนิม
 ทฺธนํ ปุณ ภาณฺทโคคฺโค
 สฺนทกฺกนิม มุณฺณทกฺกโค
 มณฺโณ ตกฺก กจฺจโน วรคฺโค ฯ

ราชวคฺโค

ฉฏฺฐการสฺสทุทฺ

[๔๐๓] เอมฺเม สฺกํ เขกํ สมฺมํ ภควา โกธเตสฺส จาริกํ
จรติ มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สฺทฺธิ ๑ อถ ไช ภควา มคฺคา
โอยกมฺมม อณฺเวยตรสฺมึ ปเทเส สิตํ ปาตุวากาสี ๑ อถ ไช
อายสฺมโต อานนฺทสฺส เขตฺทโหสี โก นฺุ ไช เหตุ โก ปจฺจุโย
ภควโต สิตสฺส ปาตุกมฺมาย น อการเณน ตถาคตา สิตํ ปาตุ-
กโรนฺตํติ ๑ อถ ไช อายสฺมา อานนฺโท เขกํ อุตฺตราสฺสํ^๑
กิริตฺวา เยน ภควา เตนฺนชฺชติมฺปนาเมตฺวา ภควนฺตํ เขตฺทโวจ
โก นฺุ ไช ภาเน เหตุ โก ปจฺจุโย ภควโต สิตสฺส ปาตุกมฺมาย
น อการเณน ตถาคตา สิตํ ปาตุกโรนฺตํติ ๑

[๔๐๔] ภูตปุพฺพํ อานนฺท อิมสฺมึ ปเทเส เวฬุคํ^๒ นาม
นิคโม อโหสี อิทฺโธ เจว ฆโต จ พุทฺธโน อากิณฺณมฺนุสฺโส ๑
เวฬุคํ ไช อานนฺท นิคมํ กสฺสโป ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺธो
อุปนิสฺสาย วิหาสี ๑ อิทฺ สฺกํ อานนฺท กสฺสปสฺส ภควโต อรหโต
สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส อวราโม อโหสี ๑ อิทฺ สฺกํ อานนฺท กสฺสโป
ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺธो นิสฺสินโน ภิกฺขุสงฺฆํ โยวคํติ ๑

๑ ส. จิวํ ๑ ๒ ส. พ. เวฬุคํ ๑

[๔๐๕] อถ โห อายสฺมา อานนฺโท จคฺคณฺ์ สงฺฆาฏี
 ปณฺณเปควา ภควนฺตํ เอตทโวจ เตเนหิ ภนฺเต ภควา นิสฺสํ
 เอวามิ ภูมิปฺปเทโส ทฺวํหิ อรหณฺเคหิ สฺมมาสํมพุทฺธเอหิ ปริภุทฺโต
 ภวิสฺสํตํตํ ๑ นิสฺสํ ภควา ปณฺณคฺคเต อาสเน ๑ นิสฺสํ โห
 ภควา อายสฺมณฺตํ อานนฺทํ อามนฺเตสึ ภูตฺพุทฺธํ อานนฺท อิมสฺมิ
 ปเทเส เวฬุคํ นาม นิคโม อโหสิ อิทฺโห เจว ฌโต จ พุทฺธโน
 อากิลฺเบณฺณนุสฺโส ๑ เวฬุคํ โห อานนฺท นิคมํ กสฺสโป ภควา
 อรหํ สฺมมาสํมพุทฺธโห อุปนิสฺสํสา ย วิหาสิ ๑ อิทฺ สํทํ อานนฺท
 กสฺสปสฺสํ ภควโต อรหโต สฺมมาสํมพุทฺธสฺส อารามํ อโหสิ ๑
 อิทฺ สํทํ อานนฺท กสฺสโป ภควา อรหํ สฺมมาสํมพุทฺธโห นิสฺสินโน
 ภิกฺขุสงฺฆํ โอวทติ ๑ เวฬุคเ โห อานนฺท นิคเม ฆฏิการํ นาม
 กุมฺภการํ กสฺสปสฺสํ ภควโต อรหโต สฺมมาสํมพุทฺธสฺส อุปฺภูจํโก
 อโหสิ อคฺคูปฺภูจํโก ๑ ฆฏิการสฺส โห อานนฺท กุมฺภการสฺส
 ไซติปาโต นาม มาณโว สหાય อโหสิ บิยสฺสหาโย ๑ อถ
 โห อานนฺท ฆฏิการํ กุมฺภการํ ไซติปาตํ มาณวํ อามนฺเตสึ
 ขายาม สฺมม ไซติปาตํ กสฺสปํ ภควนฺตํ อรหณฺตํ สฺมมาสํมพุทฺธํ
 ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิตฺสํมา สํวสฺสํมตฺตญฺหิ เม ทสฺสํ ภควโต
 ทสฺสํนํ อรหโต สฺมมาสํมพุทฺธสฺสํวติ ๑

[๔๐๖] เหวํ วุคฺคเต อานนฺท ไซติปาโต มาณโว ฆฏิการํ
 กุมฺภการํ เอตทโวจ อตฺถ สฺมม ฆฏิการํ ก็ ปนฺ เตเน มุณฺฑเกเน

๔๐๕] ราชวคฺคสฺส อฏฺฐการสฺสคฺเต ไชติปาตสฺมาทปนํ ๓๗๗

สฺมณเณท ธิฏฺฐเฐนาคี ๑ ทุคฺคิยมฺบิ ไช อานนฺท ๑ เป ๑ คคฺคิยมฺบิ
ไช อานนฺท อฏฺฐการโร กุมฺภการโร ไชติปาตํ มาณวํ เอตทโวจ
อຍ္မိ สฺမมฺ ไชติปาต กสฺสํปสฺสํ ภาควโต อรหโต สฺมมาสฺမပ္ပทฺธสฺส
อวิทฺฐเร อารามิ อายาม สฺมมฺ ไชติปาต กสฺสํปํ ภาควนฺคํ
อรหนฺคํ สฺมมาสฺမပ္ပทฺธํ ทสฺสํนาย อุပ္ပสงฺกมิตฺถํ สํวสฺสํมคฺคหิ
เม คสฺสํ ภาควโต ทสฺสํนํ อรหโต สฺมมาสฺမပ္ပทฺธสฺสาคี ๑ คคฺคิยมฺบิ
ไช อานนฺท ไชติปาโต มาณโว อฏฺฐการํ กุมฺภการํ เอตทโวจ อถ
สฺมมฺ อฏฺฐการํ กิ ปน เตน มฺนุชฺชเณท สฺมณเณท ธิฏฺฐเฐนาคี ๑

[๔๐๕] อถ ไช อานนฺท อฏฺฐการโร กุมฺภการโร ไชติปาตํ
माणวํ โอวฏฺฐิกาย ปรามสฺสิตฺวา เอตทโวจ อຍ္မိ สฺมมฺ ไชติปาต
กสฺสํปสฺสํ ภาควโต อรหโต สฺมมาสฺမပ္ပทฺธสฺส อวิทฺฐเร อารามิ
อายาม สฺมมฺ ไชติปาต กสฺสํปํ ภาควนฺคํ อรหนฺคํ สฺมมาสฺမပ္ပทฺธํ
ทสฺสํนาย อุပ္ပสงฺกมิตฺถํ สํวสฺสํมคฺคหิ เม คสฺสํ ภาควโต
ทสฺสํนํ อรหโต สฺมมาสฺမပ္ပทฺธสฺสาคี ๑ อถ ไช อานนฺท ไชติปาโต
माणโว โอวฏฺฐิกิ วิณิเวเสตฺวา อฏฺฐการํ กุมฺภการํ เอตทโวจ อถ
สฺมมฺ อฏฺฐการํ กิ ปน เตน มฺนุชฺชเณท สฺมณเณท ธิฏฺฐเฐนาคี ๑
อถ ไช อานนฺท อฏฺฐการโร กุมฺภการโร ไชติปาตํ มาณวํ สฺสํนฺทาคํ
เกสฺสํ ปรามสฺสิตฺวา เอตทโวจ อຍ္မိ สฺมมฺ ไชติปาต กสฺสํปสฺสํ
ภาควโต อรหโต สฺมมาสฺမပ္ပทฺธสฺส อวิทฺฐเร อารามิ อายาม
สฺมมฺ ไชติปาต กสฺสํปํ ภาควนฺคํ อรหนฺคํ สฺมมาสฺမပ္ပทฺธํ ทสฺสํนาย

๔๓] ราชวคฺคสฺส อฏฺฐการสฺส เต ปพฺพชฺชูปสํปทาตาโก ๓๗๘

อฏฺฐการญฺจ กุมฺภการํ ไชติปาตญฺจ มาณวํ ชมฺมมียา กถา
สํหตฺตสฺส สฺมาทเปสฺส สํมุตฺเตเชสฺส สํปหํสฺส ๑ อถ ไช อานนฺท
อฏฺฐการโร จ กุมฺภการโร ไชติปาโต จ มาณโว กสฺสเปเน ภควตา
อหฺมตา สํมาสํมพุทฺธเน ชมฺมมียา กถา สํหตฺตสฺส สฺมาทปิตา
สํมุตฺเตชิตา สํปหํสฺสิตา กสฺสปสฺส ภควโต อหฺมโต สํมา-
สํมพุทฺธสฺส ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา อนฺโมทิตฺวา อฏฺฐายาสนา กสฺสปี
ภควนฺตํ อหฺมตํ สํมาสํมพุทฺธํ อภิวาทิตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา
ปฏกมฺมํ ๑

[๔๓๒] อถ ไช อานนฺท ไชติปาโต มาณโว อฏฺฐการํ กุมฺภ-
การํ เอตทโวจ อิมํ นุ ตวํ สํมม อฏฺฐการ ชมฺมํ สฺตนฺโต
อถ จ ปน อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺสํติ ๑ นนุ จ มํ สํมม
ไชติปาต ชานาสิ อนฺเช ชินฺเน มาตปิตโร โปเสมฺมํติ ๑ เตนฺหิ
สํมม อฏฺฐการ อหํ อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺสํตมฺมํติ ๑

[๔๓๓] อถ ไช อานนฺท อฏฺฐการโร จ กุมฺภการโร ไชติปาโต
จ มาณโว เยน กสฺสโป ภควา อหํ สํมาสํมพุทฺธโ ช เตนฺ-
ปสฺสํกมฺมํ อุปสฺสํกมิตฺวา กสฺสปี ภควนฺตํ อหฺมตํ สํมาสํมพุทฺธํ
อภิวาทิตฺวา เอกมฺมตํ นิสฺสํกํ ๑ เอกมฺมตํ นิสฺสินฺโน ไช อานนฺท
อฏฺฐการโร กุมฺภการโร กสฺสปี ภควนฺตํ อหฺมตํ สํมาสํมพุทฺธํ
เอตทโวจ อหํ เม ภาเน ไชติปาโต มาณโว สฺहाโย นีย-
สฺहाโย อิมํ ภควา ปพฺพาเชตฺตติ ๑ อถตถ ไช อานนฺท ไชติปาโต

๓๘๐ สุตตตบฏีฏเก มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๔๑๔

มาณโว กสฺสปสฺส ภควโต อรหโต สฺมมาสฺมพุทฺธสฺส สันติเก
ปพฺพชฺชํ อตฺตถ อุปลมฺบํ ๑ อถ ไช อานนฺท กสฺสโป ภควา
อรหํ สฺมมาสฺมพุทฺธโ อจิริปสฺมปฺนเน ไชติปาเต มาณเว อทฺธม-
มาสฺมปสฺมปฺนเน เวภพิเค ยถาภิรินฺตํ วิหริตฺวา เยน พารานตฺสึ
เตน จาริกํ ปกุกามิ อญฺฺพุเพน จาริกญฺจฺรมาโน เยน พารานตฺสึ
ตทวสฺริ ๑

[๔๑๕] ตตฺร สฺสํ อานนฺท กสฺสโป ภควา อรหํ สฺมมา-
สฺมพุทฺธโ พารานตฺสึ วิหริติ อธิปตฺเน มิคทาเย ๑ อสฺสสฺสึ ไช
อานนฺท กิกิ กาสีราชา กสฺสโป กิร ภควา อรหํ สฺมมาสฺมพุทฺธโ
พารานตฺสึ อญฺฺปตฺโต พารานตฺสึ วิหริติ อธิปตฺเน มิคทาเยติ ๑
อถ ไช อานนฺท กิกิ กาสีราชา ภทฺรานิ ภทฺรานิ ยานานิ โยชา-
เปตฺวา ภทฺรํ ยานํ อภิริหิตฺวา ภเทฺรหิ ภเทฺรหิ ยานเหิ พารานตฺสึ
นินฺยาสึ มหจฺจฺราชาญฺภาเวน กสฺสปํ ภควนฺตํ อรหนฺตํ สฺมมา-
สฺมพุทฺธํ ทสฺสํนาย ยาวติกา ยานสฺสํ ญมิ ยานเณ คนฺตฺวา ยานา
ปจฺจุโรหิตฺวา ปตฺติโกว เยน กสฺสโป ภควา อรหํ สฺมมา-
สฺมพุทฺธโ เตญฺฺปลงฺกมิ อุปลงฺกมิตฺวา กสฺสปํ ภควนฺตํ อรหนฺตํ
สฺมมาสฺมพุทฺธํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสีติ ๑

[๔๑๖] เอกมณฺตํ นิสฺสินฺ ไช อานนฺท กิกิ กาสีราชานํ
กสฺสโป ภควา อรหํ สฺมมาสฺมพุทฺธโ ชมฺมิยา กถา สันตฺสฺสสฺสึ
สฺมาทเปสฺสิ สฺมุตฺเตเชสฺสิ สฺมปทฺสฺสึ ๑ อถ ไช อานนฺท กิกิ กาสี-

ราชา กัสสปะเน ภควตา อรหตา สฺมาสมพุทฺธะเน ชมฺมียา กถาย
 สนฺทสฺสโต สฺมาทปฺปโต สฺมุตฺเตสฺสโต สฺมปทิสฺสโต กัสสปะ ภควนฺตํ
 อรหนฺตํ สฺมาสมพุทฺธํ เอตทโวจ อธิวาเสตฺตุ เม ภนฺเต ภควา
 สุวาทนาย ภคฺคํ สทฺธิํ ภิกฺขุสงฺฆเณวาทิ ฯ อธิวาเสสฺสิ โห อานนฺท
 กัสสปะ ภควา อรหํ สฺมาสมพุทฺธโห คุณฺหิภาเวเน ฯ อถ โห
 อานนฺท กิณิ กาสีราชา กัสสปสฺส ภควโต อรหโต สฺมา-
 สมพุทฺธสฺส อธิวาทนํ วิทิตฺวา อญฺจายาสนา กัสสปะ ภควนฺตํ
 อรหนฺตํ สฺมาสมพุทฺธํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ ฯ
 อถ โห อานนฺท กิณิ กาสีราชา ศสฺสา วตฺติยา อจฺจุเยเน สเท
 นิเวสฺสเน ปณฺตีตํ ชาทณฺเฑน โภชนณฺเฑน ปฏฺยทาเปตฺวา ปณฺทุมุทฺทิกสฺส
 สํติโน วิจิตฺทาพกํ อเนกสฺสํ อเนกพฺยณฺณํ กัสสปสฺส ภควโต
 อรหโต สฺมาสมพุทฺธสฺส กาสํ อาโรจาเปสฺสิ กาโต ภนฺเต
 นิฏฺฐิตํ ภคฺคตฺตํ ฯ

[๔๑๖] อถ โห อานนฺท กัสสปะ ภควา อรหํ สฺมา-
 สมพุทฺธโห ปุพฺพพณฺ्हสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจฺจวรมาทาย येเน กิณิสฺส
 กาสีรณฺโณ นิเวสนํ เตนุปสงฺกมํ อฺปปสงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน
 นิสฺสํ สทฺธิํ ภิกฺขุสงฺฆเณวาทิ ฯ อถ โห อานนฺท กิณิ กาสีราชา
 พุทฺธบฺปมฺขํ ภิกฺขุสงฺขํ ปณฺตีเตน ชาทณฺเเยน โภชนณฺเเยน สหคฺคา
 สนฺตบฺเปสฺสิ สฺมปวารสฺสิ ฯ อถ โห อานนฺท กิณิ กาสีราชา กัสสปะ

๑ ส. ปณฺทุมุทฺทิกสฺส ฯ

ภควนฺตํ อรหณฺตํ สํมาสํมพุทฺธํ ภูตฺตาวํ โอนํตปตฺตปณฺณํ อณฺณตฺรํ
 นํจํ อาสํนํ คเหตฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสํ ๑ เอกมณฺตํ นิสฺสนฺโน ๒
 อาณนฺท กิณิ กาสีรชชา กสฺสํปํ ภควนฺตํ อรหณฺตํ สํมาสํมพุทฺธํ
 เอตทโวจ อชิวาเสตฺถ เม ภนฺเต ภควา พารานตฺธิยํ วสฺสํวาสํ
 เอวรุปํ สงฺฆสฺสํ อปฺปญฺจํ ภาวิสฺสํคํ ๑ อตฺถํ มหाराช อชิวุจฺโจ
 เม วสฺสํวาโสติ ๑ ทฺติยมํ ๒ อาณนฺท ๑ เป ๑ ตฺติยมํ ๒
 อาณนฺท กิณิ กาสีรชชา กสฺสํปํ ภควนฺตํ อรหณฺตํ สํมาสํมพุทฺธํ
 เอตทโวจ อชิวาเสตฺถ เม ภควา พารานตฺธิยํ วสฺสํวาสํ เอวรุปํ
 สงฺฆสฺสํ อปฺปญฺจํ ภาวิสฺสํคํ ๑ อตฺถํ มหाराช อชิวุจฺโจ เม
 วสฺสํวาโสติ ๑ อถ ๒ อาณนฺท กิณิสฺสํ กาสีรชชโย น เม
 กสฺสํปํ ภควา อรหํ สํมาสํมพุทฺธอ อชิวาเสตฺถ พารานตฺธิยํ วสฺสํ-
 วาสนฺติ อหุทฺเว อณฺณตฺตํ อหุ โทมนสฺสํ ๑ อถ ๒ อาณนฺท
 กิณิ กาสีรชชา กสฺสํปํ ภควนฺตํ อรหณฺตํ สํมาสํมพุทฺธํ เอตทโวจ
 อตฺถิ น ๒ ภนฺเต อณฺโณ โกจิ มยา อปฺปญฺจํกตโรติ ๑

[๔๓๗] อตฺถิ มหाराช เวภพิคํ นาม นิคโม ตตฺถ ฆฏิการो
 นาม กุมฺภการो โส เม อปฺปญฺจํโก อคฺคอปฺปญฺจํโก คุยฺหํ ๒
 ปน มหाराช น เม กสฺสํปํ ภควา อรหํ สํมาสํมพุทฺธอ
 อชิวาเสตฺถ พารานตฺธิยํ วสฺสํวาสนฺติ อตฺถเวทฺว อณฺณตฺตํ อตฺถิ
 โทมนสฺสํ ตยฺหํ ฆฏิการे กุมฺภการे นตฺถิ น จ ภาวิสฺสํคํ
 ฆฏิการो ๒ มหाराช กุมฺภการो พุทฺธํ สวณฺํ คโค ฐมํ

ธรรม คโต สงฺฆํ ธรรม คโต ขุทฺติการ ไช มหาราช กุมภ-
 การ ปาณาติปาตา ปฏิจจโร อทินนาทานา ปฏิจจโร กาเมสุ-
 มิจฺฉาจารา ปฏิจจโร มุสาอาพา ปฏิจจโร สุราเมรยมชฺชปมา-
 ทญฺชานา ปฏิจจโร ขุทฺติการ ไช มหาราช กุมภการ พุทฺธ
 อเวจฺจปฐาเทน สมนฺนาคโต ธมฺเม อเวจฺจปฐาเทน สมนฺนาคโต
 สงฺฆे อเวจฺจปฐาเทน สมนฺนาคโต อริยกนฺตเทหิ สํเลหิ สมนฺนาคโต
 ขุทฺติการ ไช มหาราช กุมภการ ทุกฺเช นิกฺกฏฺไช ทุกฺชสํมุทเย
 นิกฺกฏฺไช ทุกฺชนิโรเช นิกฺกฏฺไช ทุกฺชนิโรชคามินียา ปฏิปทาย
 นิกฺกฏฺไช ขุทฺติการ ไช มหาราช กุมภการ เอกภคฺติโก
 พุทฺธมฺจารี สํเลหา กถฺยาณธมฺโม ขุทฺติการ ไช มหาราช
 กุมภการ นิกฺขิตฺตมณฺสิสุตฺตโน อเปตฺตราตรุปรชโต ขุทฺติการ
 ไช มหาราช กุมภการ น มุสฺสเสน น สหตฺถา ปชฺชวณฺเณ ฐนตี
 ยํ โหติ กุตฺตปฺลุกํ^๑ วา มุสฺสีกุทฺตโร วา คํ กาเชนํ อหริตฺวา
 ภาชนํ กริตฺวา เอวมาห เอตฺถ โย อิจฺฉนตี ตณฺหุตฺตปติ-
 ภสฺสฺตานี วา มุคฺคปติภสฺสฺตานี วา กาพายปติภสฺสฺตานี วา นิกฺขิตฺตว
 ยํ อิจฺฉนตี คํ หรตฺติ ขุทฺติการ ไช มหาราช กุมภการ ธนฺเช
 ชินฺนฺเถ มาตานิโร ไปเสตี ขุทฺติการ ไช มหาราช กุมภการ
 ปณฺณนํ โอรมภาคิยานํ สณฺโณชานํ ปริกฺชยา โอปปาติโก ตคฺค-
 ปรีนิพฺพายํ อนาวตฺติธมฺโม คสฺมา โลกา ฯ

๑ ส. ย. กาเมน ๑ ๐ พ. กุลลปฺลุกมฺหิ ทิสฺสติ ฯ

๓๘๕ สัตตคนฺตบิฏเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกั [๔๓๘

[๔๓๘] เอกมิตาหิ มหาราช สมยั เวภสีเค นาม นิคเม
วิหรามิ ฯ อถ ชฺวาทิ มหาราช ปุพฺพณฺ्हสมยั นิวาเสตฺวา
ปตฺตจฺจวราทาย เยน สมฺมิการสฺส กุมฺภการสฺส มาตานิไตโร เตนุ-
ปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺวา สมฺมิการสฺส กุมฺภการสฺส มาตานิไตโร
เอตทโวจํ หนฺนท โก นุ ไช อยํ ภคโว คโตติ ฯ นิกฺขนฺโต
ไช เต ภาเนเต อุปฺปจฺจาโก อโต กุมฺภิยา โอตฺถํ คहेตฺวา
ปริโยคา สฺมึ คहेตฺวา ปริภุชชาติ ฯ อถ ชฺวาทิ มหาราช
กุมฺภิยา โอตฺถํ คहेตฺวา ปริโยคา สฺมึ คहेตฺวา ปริภุชชิตฺวา
อุฏฺฐายาสฺนา ปกฺกามึ ฯ อถ ไช มหาราช สมฺมิการิ กุมฺภ-
การิ เยน มาตานิไตโร เตนุปสงฺกมึ อุปสงฺกมิตฺวา มาตานิไตโร
เอตทโวจํ โก กุมฺภิยา โอตฺถํ คहेตฺวา ปริโยคา สฺมึ คहेตฺวา
ปริภุชชิตฺวา อุฏฺฐายาสฺนา ปกฺกนฺโตติ ฯ กสฺสโป ตาต ภควา
อรหํ สมนฺมาสฺสมุทฺโท กุมฺภิยา โอตฺถํ คहेตฺวา ปริโยคา สฺมึ
คहेตฺวา ปริภุชชิตฺวา อุฏฺฐายาสฺนา ปกฺกนฺโตติ ฯ อถ ไช
มหาราช สมฺมิการสฺส กุมฺภการสฺส เอตทโหสิ ตาภา วต เม
สฺสทฺธํ วต เม ยสฺส เม กสฺสโป ภควา อรหํ สมนฺมาสฺสมุทฺโท
เอวํ อภิวิสฺสฺสฺสจฺจิติ ฯ อถ ไช มหาราช สมฺมิการิ กุมฺภการิ
อหฺมมาสํ ปิติสฺสํ น วิสฺสี สัตตาทิ มาตานิคฺคฺนํ ฯ

[๔๓๙] เอกมิตาหิ มหาราช สมยั ตตฺถเว เวภสีเค นาม
นิคมะ วิหรามิ ฯ อถ ชฺวาทิ มหาราช ปุพฺพณฺ्हสมยั นิวาเสตฺวา

ปตฺตจํวรมาทาย เยน ขณิกการสูตร กุมภการสูตร มาตามิตโร เทนุ-
 ปตฺตงฺกมํ อุปตฺตงฺกมิตฺวา ขณิกการสูตร กุมภการสูตร มาตามิตโร
 เอตทโวจํ หนฺต โก อนุ ไซ อยํ ภคโว คโตติ ฯ นิกฺขนฺโต
 ไซ เต ภนฺเต อุปฺปฐาโก อโต กโฬมียา กุมฺภาสํ คเหตฺวา
 ปริโยคา สุปฺปํ คเหตฺวา ปริกฺขชฺชาติ ฯ อถ ชฺวาทํ มหาราช
 กโฬมียา กุมฺภาสํ คเหตฺวา ปริโยคา สุปฺปํ คเหตฺวา ปริกฺขชฺจิตฺวา
 อฺยฺยจายาสฺนา ปกฺกามํ ฯ อถ ไซ มหาราช ขณิกการโร กุมภ-
 การโร เยน มาตามิตโร เทนุปตฺตงฺกมํ อุปตฺตงฺกมิตฺวา มาตามิตโร
 เอตทโวจํ โก กโฬมียา กุมฺภาสํ คเหตฺวา ปริโยคา สุปฺปํ คเหตฺวา
 ปริกฺขชฺจิตฺวา อฺยฺยจายาสฺนา ปกฺกนฺโตติ ฯ กตฺถํไป ตาค ภควา
 อรหํ สมนฺวาสมฺพหฺโต กโฬมียา กุมฺภาสํ คเหตฺวา ปริโยคา สุปฺปํ
 คเหตฺวา ปริกฺขชฺจิตฺวา อฺยฺยจายาสฺนา ปกฺกนฺโตติ ฯ อถ ไซ
 มหาราช ขณิกการสูตร กุมภการสูตร เอตทโหสิ ตาภา วต เม
 สุตฺตํ วต เม ยตฺถ เม กตฺถํไป ภควา อรหํ สมนฺวาสมฺพหฺโต
 เอวํ อภิวิสฺสยฺยโชติ ฯ อถ ไซ มหาราช ขณิกการํ กุมภการํ
 อหฺมมาสมํ ปิติสฺสํ น วิชฺหิ สคฺคตาหํ มาตามิตฺนํ ฯ

[๔๒๐] เอกมิตาหํ มหาราช สมนํ ตตฺถเถว เวภพิเค นาม
 นิคเม วิหรามิ ฯ เตน ไซ ปน สมนฺเณ กุญฺญิ โอวสฺสตี ฯ อถ
 ชฺวาทํ มหาราช ภิกฺขุ อามนฺเตสฺส คจฺฉถ ภิกฺขเว ขณิกการสูตร
 กุมภการสูตร นิเวสฺสเน ตินฺนํ ชานถาติ ฯ เอวํ วคฺคเต มหาราช

เต ภิภูมู มํ เอตทโวจํ นคฺคิ โห ภาเต ฐฏิการุสํ กุมภา-
 การุสํ นิเวสเน คินํ อคฺคิ ๑ ขวาสํ อาเวสนํ คินเจฉ-
 ทนฺนํ ๑ คจฺฉน ภิภูมเว ฐฏิการุสํ กุมภาการุสํ อาเวสนํ
 อคฺคินํ กโรถาติ ๑ อถ โห เต มหาราช ภิภูม ฐฏิการุสํ
 กุมภาการุสํ อาเวสนํ อคฺคินมกํสุ ๑ อถ โห มหาราช ฐฏิการุสํ
 กุมภาการุสํ มาตานิโร เต ภิภูม เอตทโวจํ เก อาเวสนํ
 อคฺคินํ กโรนคฺคิ ๑ ภิภูม ภาคินิ กสฺสํปสฺสํ ภควโต อรหโต
 สมนฺมาสมพุทฺธสฺส กฺุญฺ โหวสฺสคฺคิ ๑ หรต ภาเต หรต ภาทร-
 มุชาติ ๑ อถ โห มหาราช ฐฏิการุ ภุมภาการุ เยน มาตา-
 นีโร เทนุปลงฺกมิ อุลลสงฺกมิทฺวา มาตานิโร เอตทโวจ เก
 อาเวสนํ อคฺคินมกํสุติ ๑ ภิภูม คาค กสฺสํปสฺสํ กิร ภควโต
 อรหโต สมนฺมาสมพุทฺธสฺส กฺุญฺ โหวสฺสคฺคิ ๑ อถ โห มหาราช
 ฐฏิการุสํ กุมภาการุสํ เอตทโหสิ จาภา วต เม สุตฺทํ วต
 เม ยสฺส เม กสฺสํโป ภควา อรหํ สมนฺมาสมพุทฺโธ เอวํ
 อภิวิสฺสญฺโชติ ๑ อถ โห มหาราช ฐฏิการุ กุมภาการุ อคฺคณฺมาสํ
 นิตฺตํ น วิสฺสี สคฺคทาหํ มาตานิโร ๑ อถ โห คํ มหาราช
 อาเวสนํ สพุพํ เตมาสํ อากาสจฺฉนํ อญฺจาสํ น จาติวสฺสํ
 เอวรฺุโป ๑ มหาราช ฐฏิการุ กุมภาการุติ ๑ จาภา ภาเต
 ฐฏิการุสํ กุมภาการุสํ สุตฺทํ ภาเต ฐฏิการุสํ กุมภาการุสํ
 ยสฺสํ ภควา เอวํ อภิวิสฺสญฺโชติ ๑

๔๒๒] ราชวคฺคสฺส อฏฺโฐการสฺส เต ไซฺติปาตภูโต ภควา ๓๘๗

[๔๒๓] อถ ไซฺ อานนฺท กิกิ กาสีราชา อฏฺโฐการสฺส กุมฺภการสฺส
ปญฺจมตฺตานิ ตณฺหุตฺตวาหสฺสคานิ ปาหေสี ปณฺทุมุทิกสฺส สํติโน
ตฺทบิยฺญจ สฺสเปยฺยํ ฯ อถ ไซฺ เต อานนฺท ราชปฺริธํ อฏฺโฐการํ
กุมฺภการํ อุปลงฺกมิตฺวา เอตฺถโวจํ อิมานิ วั ภนฺเต ปญฺจ-
มตฺตานิ ตณฺหุตฺตวาหสฺสคานิ กิกินา กาสีราเชน ปหิตานิ ปณฺทุมุทิ-
กสฺส สํติโน ตฺทบิยฺญจ สฺสเปยฺยํ คานิ ภนฺเต ปฏิกุคฺคหาตุติ ฯ
ราชา ไซฺ พหุกิจฺโจ พหุภรณํโย อตฺมเม รณฺโณว โหตุติ ฯ

[๔๒๔] สียา ไซฺ ปน เต อานนฺท เอมสฺส อณฺโณ นฺน
เตน สํเยน ไซฺติปาโต มาณโว อโหสฺสตี ฯ น ไซฺ ปเนตํ
อานนฺท เอวํ ทฏฺฐัพฺพํ อหํ เตน สํเยน ไซฺติปาโต มาณโว
อโหสฺสตี ฯ

อิทมวโจ ภควา อตฺตมโน อายสฺมา อานนฺโท ภควโต
ภาสีคํ อภินนฺทตี ฯ

อฏฺโฐการสฺสคํ นิฏฺฐีคํ ปจฺมํ ฯ

รวฐีปาถสุตฺตํ

[๔๕๓] เอวมุเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา กุรุสุ จาริกญ-
จรมาโน มหตา ภิกขุสงฺฆเณ สทฺธิ์ เยน กุตฺตโกฏฺฐจิตฺตํ นาม กุรุณํ
นิคโม คทวสริ ฯ ๑ อสุสฺสํ ๒ กุตฺตโกฏฺฐจิตฺตา พฺราหฺมณคหปติกา
สมฺโณ ชตุ โภ โคตโม สกฺยปฺตฺโต สกฺยกฺตา ปพฺพชิตฺโต กุรุสุ
จาริกํ จรมาโน มหตา ภิกขุสงฺฆเณ สทฺธิ์ กุตฺตโกฏฺฐจิตฺตํ อนฺุปฺตฺโต
ตํ ๒ ปน ภวนฺตํ โคตมํ เอวํกฺตฺยาโน กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต
อิตฺถิํ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุคฺโต
โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สฺตฺตา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ
ภควา โส อิมํ โลกํ สทฺธวํ สมารกํ สพฺรหมกํ สสฺสสมณ-
พฺราหฺมณํ ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิณฺเฎา สจฺฉิกิตฺวา ปเวเทติ
โส ชมฺมํ เทเสติ อาทิกฺกฺยาณํ มชฺฌเมกฺกฺยาณํ ปรีโยสํนถฺกฺยาณํ
สํคฺคํ สพฺพญฺชนํ เกวตปรีปฺนณํ ปรีสุทฺธิ์ พฺรหฺมจฺริยํ ปกาเสติ
สํชฺ ๒ ปน คถารูปานํ อรหตํ ทสฺสํ โหตฺติ ฯ ๑

[๔๕๔] อถ ๒ กุตฺตโกฏฺฐจิตฺตา พฺราหฺมณคหปติกา เยน
ภควา เทนฺุปฺสํกมิตฺตํ อฺุปฺสํกมิตฺวา อฺุปฺเปกฺกฺเจ ภควนฺตํ อภิ-
วาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสํทฺธํ อฺุปฺเปกฺกฺเจ ภควตา สทฺธิ์ สม-
โมทิตฺตํ สมฺโมทณฺียํ กถํ สํวณฺียํ วตฺติสาเวตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสํทฺธํ
อฺุปฺเปกฺกฺเจ เยน ภควา เทนฺุชฺชติมฺปนาเมตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสํทฺธํ

อปเปกเจ ภาวโต สมนิเก นามโคตติ สเวตวา เอกมนต์
 นิสิต์ อปเปกเจ ตุนท์ภูตา เอกมนต์ นิสิต์ ๑ เอกมนต์
 นิสินเน ไช กุตุตโกฏฐิตเต พุราหมณเคหปติเต ภควา ชนมียา
 กถาย สันทุสเสถ สมาสเปติ สมนุเตเชติ สมนุหังเสถ ๑

[๔๒๕] เตน ไช ปน สมนเนน ราชูปถัมภ์ นาม กุตุตโก
 ตสน์เมว กุตุตโกฏฐิตเต อุกกุกุติสุต ปุตุโต คิสุต ปริธาย นิสินโน
 โหติ ๑ อถ ไช ราชูปถัมภ์ กุตุตคตสุต เอตทโหสิ ยถา
 ยถา ชวาห ภควตา ชมนิ เทสิค อาชานามิ นยิท์ สุกวิ อการ
 อชณาวตศา เอกมนต์ปริปฺปนฺณ เอกมนต์ปริสุทฺธิ สงฺขติวิทฺติ พุราหม-
 จริย จริตฺติ ชนุนนาหิ เกสสมสฺส โอหาเรตวา กาสายานิ วตฺถานิ
 อจุลาเทตวา อการสมมา อนคาริยิ ปุพพเชยฺยนฺติ ๑ อถ ไช
 กุตุตโกฏฐิตกา พุราหมณเคหปติกา ภควตา ชนมียา กถาย
 สันทุสเสถ สมาสเปติ สมนุเตเชติ สมนุหังเสถ ภควโต ภาสิต
 อภินนฺทิตวา อนนฺโมทิตวา อญฺชาชานา ภควนฺติ อภิวาเทตวา
 ปทกฺขินิ กตฺวา ปทกามิสฺส ๑ อถ ไช ราชูปถัมภ์ กุตุตโก
 อจิรปทกนฺเตสฺส กุตุตโกฏฐิตเกสฺส พุราหมณเคหปติเกสฺส เยน ภควา
 เตนุปลสงฺกมิ อฺปสงฺกมิตฺวา ภควนฺติ อภิวาเทตวา เอกมนต์
 นิสิติ ๑ เอกมนต์ นิสินโน ไช ราชูปถัมภ์ กุตุตโก ภควนฺติ
 เอตทโวจ ยถา ยถาหิ ภนฺเต ภควตา ชมนิ เทสิค อาชานามิ
 นยิท์ สุกวิ อการ อชณาวตศา เอกมนต์ปริปฺปนฺณ เอกมนต์ปริสุทฺธิ

๓๘๐ สุตตฺถนคมีฏเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๔๒๖

สงฺขติชิตํ พุรหฺมจฺริยํ จริตฺตํ อิจฺฉามหํ ภนฺเต เกสฺมสฺสํ โอหา-
เรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อการสฺมา อนคาวีรยํ
ปพฺพชิตฺตํ ตเถยยาหํ ภนฺเต ภควโต สันติเก ปพฺพชฺชํ ตเถยยํ
อุปสงฺกมฺพทฺตํ ฯ อนนฺนคาวีโรปิ ปน ตฺวํ รหฺสฺสปาถ มาตานิ ตฺวํ
อการสฺมา อนคาวีรยํ ปพฺพชฺชชยาติ ฯ น ไชหํ ภนฺเต อนนฺนคาวีโร
มาตานิ ตฺวํ อการสฺมา อนคาวีรยํ ปพฺพชฺชชยาติ ฯ น ไช รหฺสฺสปาถ
คตาคตา อนนฺนคาวีโร มาตานิ ตฺวํ ปุตฺตํ ปพฺพชฺชชยาติ ฯ สฺวหาหํ
ภนฺเต ตถา กริสฺสํสามิ ยถา มํ มาตานิ ตฺวํ อนฺนคาวีโร
อการสฺมา อนคาวีรยํ ปพฺพชฺชชยาติ ฯ

[๔๒๖] อถ ไช รหฺสฺสปาถ กุตฺตํ กุตฺตํ อจฺฉาตฺวา ภควนฺตํ
อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา เยน มาตานิ ตฺวํ เตนฺอุปสงฺกมํ
อุปสงฺกมิตฺวา มาตานิ ตฺวํ เอตทโวจ อมฺมตาค ยถา ยถาหํ
ภควตา ชมมํ เทสิตํ อาชานามิ นยิตํ สฺสํ อการํ อชฺฉาตฺวา
เอกนฺตปริปฺพณฺณํ เอกนฺตปริสฺสทฺธํ สงฺขติชิตํ พุรหฺมจฺริยํ จริตฺตํ
อิจฺฉามหํ เกสฺมสฺสํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา
อการสฺมา อนคาวีรยํ ปพฺพชิตฺตํ อนฺนคาวีโร มํ อการสฺมา อนคาวีรยํ
ปพฺพชฺชชยาติ ฯ

[๔๒๗] เอวํ วุตฺเต รหฺสฺสปาถสฺส กุตฺตํ กุตฺตํ มาตานิ ตฺวํ
รหฺสฺสปาถํ กุตฺตํ เอตทโวจ ตฺวํ ไชสิ ตาค รหฺสฺสปาถ อมฺหากํ
เอกนฺตปริปฺพณฺณํ นโม มนาไป สฺสชฺชิตํ สฺสชฺชิตํ น ตฺวํ ตาค

รวฺชปาถ กิณฺณิ ทฺถวตฺถ ชานาสิ เอหิ ตฺวํ ตาต รวฺชปาถ
 ภูณฺช จ นีว จ ปริจาเวหิ จ ภูณฺชนฺโต นีวฺนฺโต ปริจาเวหฺนฺโต
 กาเม ปริภูณฺชนฺโต ปุณฺณยานิ กโรหฺนฺโต อภิรมสฺสํ น ตํ มยฺ
 อนุชานาม อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชาย มรณฺเณนํ เต มยฺ
 อกามกา วินา ภวิสฺสํ กิ ปน มยฺ ตํ ชีวฺนํ อนุชานิสฺสํ
 อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชายาติ ฯ ตฺติยมฺมี โห ๑ เป ๑ ตฺติยมฺมี
 โห รวฺชปาถ กุตฺตฺโต มาตานิคาโร เอตทฺโวจ อมฺมตาค
 ยถา ยถาหิ ภควตา ชมฺมํ เทสํ อชานามิ นยิทํ สฺกโร อการํ
 อชฺฌาวสฺสา เอกนฺตปริปฺปลณฺณํ เอกนฺตปริสฺสํ สงฺฆตฺติชิตํ พุรฺหมจฺริยํ
 จริตฺตํ อิจฺฉามหิ เกสฺมสฺสํ โยหาเวตฺวา กาสฺยานิ วตฺถานิ อจฺฉา-
 เทตฺวา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺตํ อนุชานาถ มํ อการสฺมา
 อนคาริยํ ปพฺพชฺชายาติ ฯ ตฺติยมฺมี โห รวฺชปาถสฺสํ กุตฺตฺตฺสํ
 มาตานิคาโร รวฺชปาถ กุตฺตฺตํ เอตทฺโวจํ ตฺวํ โหสิ ตาต
 รวฺชปาถ อมฺหากํ เอกปฺปคฺโก นีโย มนาไป สฺสฺเชจฺจิ ตํ สฺสฺสฺปริทฺโต
 น ตฺวํ ตาต รวฺชปาถ กิณฺณิ ทฺถวตฺถ ชานาสิ เอหิ ตฺวํ ตาต
 รวฺชปาถ ภูณฺช จ นีว จ ปริจาเวหิ จ ภูณฺชนฺโต นีวฺนฺโต
 ปริจาเวหฺนฺโต กาเม ปริภูณฺชนฺโต ปุณฺณยานิ กโรหฺนฺโต อภิรมสฺสํ
 น ตํ มยฺ อนุชานาม อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชาย มรณฺเณนํ
 เต มยฺ อกามกา วินา ภวิสฺสํ กิ ปน มยฺ ตํ ชีวฺนํ

๓๘๒ สุตตตบฏีฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๔๒๘

อนฺุชานิสฺสํ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชายาติ ฯ

[๔๒๘] อถ โห รหฺฐปฺปาโต กุตฺตฺตโค น มํ มาตานิโคโร
อนฺุชานนฺติ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชายาติ ตตฺถเถว อนนฺุตร-
หิตาย ภูมียา นิปชฺชติ อิทฺถ วา เม มรณํ ภวิสฺสตีติ ปพฺพชฺชา-
วาติ ฯ อถ โห รหฺฐปฺปาโต กุตฺตฺตโค เอกมฺปิ ภคฺตํ น ภูณฺชิ
เทวํปี ภคฺตานิ น ภูณฺชิ ตํถิเบปี ภคฺตานิ น ภูณฺชิ จตฺตาริยํ
ภคฺตานิ น ภูณฺชิ ปณฺจเบปี ภคฺตานิ น ภูณฺชิ ฉเบปี ภคฺตานิ น
ภูณฺชิ สคฺคเบปี ภคฺตานิ น ภูณฺชิ ฯ

[๔๒๙] อถ โห รหฺฐปฺปาสฺส กุตฺตฺตสฺส มาตานิโคโร รหฺฐ-
ปฺปาสฺส กุตฺตฺตํ เขตฺตวโจจํ คุวํ โหตี ตาต รหฺฐปฺปาส อมฺหากํ เอก-
กฺตฺตโก มียํ มนาโป สฺสเชริโต สฺสชฺบริหโต น คุวํ ตาต รหฺฐ-
ปฺปาส กิณฺจจิ ทฺถุชฺสสฺส ชานาถิ อญฺุเจหิ ตาต รหฺฐปฺปาส ภูณฺช จ
บิวด จ ปริจาเรหิ จ ภูณฺชนฺโต บิวดนฺโต ปริจาเรนฺโต กาเม
ปริภุณฺชนฺโต ปุณฺณมานิ กโรนฺโต อภีรณฺสฺส น ตํ มยํ อนฺุชานาม
อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชชย มรณฺณเบปี เต มยํ อกามกา
จินา ภวิสฺสํ กิ ปน มยํ ตํ ชฺวณฺตํ อนฺุชานิสฺสํ อคารสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชฺชชยวาติ ฯ เอวํ อุตฺเต รหฺฐปฺปาโต กุตฺตฺตโค
คุณฺหํ อโหสิ ฯ ทฺติยมฺปิ โห รหฺฐปฺปาสฺส กุตฺตฺตสฺส มาตานิโคโร

๑ อิติ ปวํ สํหโวปฺตฺตเก มาตานิโคโร ปพฺพชฺชํ อถภมาโน ตตฺถเถว
อนนฺุตรหิตาย ภูมียา นิปชฺชติ วจันํ ทิสฺสตีติ ฯ

รหฺสฺสปาถํ กุตฺตํ อุตฺตมวโจ ๑ เป ๑ ทฺติยมํ ๒ รหฺสฺสปาถํ
 กุตฺตํ ตฺวํ อโหสิ ๑ ทฺติยมํ ๒ รหฺสฺสปาถสฺส กุตฺตํ
 มาตาบีตโร รหฺสฺสปาถํ กุตฺตํ อุตฺตมวโจ ตํ ๒ อโหสิ ตา
 รหฺสฺสปาถ อมฺหากํ เอกปฺตโก นีโย มนาโป สฺสเวทิตฺตํ สฺสปริทิตฺ
 น ตํ ตา รหฺสฺสปาถ กิณฺจิทฺตํ ทฺวํ ชานาสิ อญฺเฐหิ ตา
 รหฺสฺสปาถ ภูมฺส ๑ นีว ๑ ปริจาเรหิ ๑ ภูมฺสนฺโต นีวสนฺโต
 ปริจาเรสนฺโต กาเม ปริภูมฺสนฺโต ปุณฺณานิ กโรสนฺโต อภิรมฺสฺส
 น ตํ มยฺ อานุชานาม อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชาย มรณณํ
 เต มยฺ อกามกา จินา ภวิสฺสํ กิ ปน มยฺ ตํ ชฺวณฺตํ
 อานุชานิสฺสํ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชายาติ ๑ ทฺติยมํ
 ๒ รหฺสฺสปาถํ กุตฺตํ ตฺวํ อโหสิ ๑

[๔๓๐] อถ ๒ รหฺสฺสปาถสฺส กุตฺตํ สฺสหายกา เชน
 รหฺสฺสปาถํ กุตฺตํ เทนฺตํ กมฺมํ อปฺตํ กมฺมํ รหฺสฺสปาถํ
 กุตฺตํ อุตฺตมวโจ ตํ ๒ อโหสิ สฺมม รหฺสฺสปาถ มาตาบีตโร
 เอกปฺตโก นีโย มนาโป สฺสเวทิตฺตํ สฺสปริทิตฺ น ตํ สฺมม
 รหฺสฺสปาถ กิณฺจิทฺตํ ทฺวํ ชานาสิ อญฺเฐหิ สฺมม รหฺสฺสปาถ ภูมฺส
 ๑ นีว ๑ ปริจาเรหิ ๑ ภูมฺสนฺโต นีวสนฺโต ปริจาเรสนฺโต กาเม
 ปริภูมฺสนฺโต ปุณฺณานิ กโรสนฺโต อภิรมฺสฺส น ตํ มาตาบีตโร
 อานุชานนฺติ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชาย มรณณํ เต มาตา-
 บีตโร อกามกา จินา ภวิสฺสนฺติ กิ ปน เต ตํ ชฺวณฺตํ อ-

ชานิสฺสํนฺติ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชายาติ ฯ เหวํ อุกฺเต รหฺส-
 ปาโต กุตฺตฺโต คฺคฺเห อโหสิ ฯ ทฺติยมํ ไซ ๖ เป ๖ ทฺติยมํ ไซ
 รหฺสฺปาตสฺส กุตฺตฺตสฺส สหายกา รหฺสฺปาตํ กุตฺตฺตํ เขตฺตวโจ
 คฺว ไซสิ สมนํ รหฺสฺปาต มาตานิคฺคํ เขตฺตฺตโก นีโย นนาโป
 สฺสฺสฺสฺสฺส สฺสฺสฺสฺส ๖ เป ๖ อญฺเจหิ สมนํ รหฺสฺปาต ญฺช ๑
 นีว ๑ ปริจาเรหิ ๑ ญฺชฺชฺชฺชฺช นีวฺชฺชฺชฺช ปริจาเรนฺชฺชฺช กามะ
 ปริญฺชฺชฺชฺช ปุณฺณานิ กโรนฺชฺชฺช อภิรมสฺส น คํ มาตานิคฺคโร
 อญฺชานนฺติ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชาย มรณณํ เค มาตานิ-
 คฺคโร อกามกา วิณา ภวิสฺสํนฺติ กิ ปน เค คํ ชฺชํนํ อญ-
 ชานิสฺสํนฺติ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชายาติ ฯ ทฺติยมํ ไซ
 รหฺสฺปาโต กุตฺตฺโต คฺคฺเห อโหสิ ฯ อถ ไซ รหฺสฺปาตสฺส
 กุตฺตฺตสฺส สหายกา เชน รหฺสฺปาตสฺส กุตฺตฺตสฺส มาตานิคฺคโร
 เคณฺณสฺสํกมฺมํ อปฺสํกมฺมิตฺวา รหฺสฺปาตสฺส กุตฺตฺตสฺส มาตานิคฺคโร
 เขตฺตวโจ อมมฺคาคฺคฺคฺค รหฺสฺปาโต กุตฺตฺโต คฺคฺคฺค อญฺช-
 หิตาย ญฺมิยา นีปนโน อธิ วา เม มรณํ ภวิสฺสํนฺติ ปพฺพชฺชา
 วาติ สเจ คฺคฺคฺค รหฺสฺปาตํ กุตฺตฺตํ นานุชานิสฺสํนฺติ อคารสฺมา
 อนคาริยํ ปพฺพชฺชาย คฺคฺคฺค มรณํ ภวิสฺสํนฺติ สเจ ปน คฺคฺคฺค
 รหฺสฺปาตํ กุตฺตฺตํ อญฺชานิสฺสํนฺติ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชาย
 ปพฺพชฺชิตํ นํ ทกฺขิสฺสํนฺติ สเจ รหฺสฺปาโต กุตฺตฺโต นานุชานิสฺสํนฺติ
 อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชาย กา คฺคฺค อญฺชมา คฺคิ ภวิสฺสํนฺติ

๔๓๓] ราชวคฺคตฺถํ ราชฺปาตตฺถํเต อรหคฺคตฺถํปคฺคภาโว. ๓๘๕

อิเชว ปจฺจาคมิสฺสํติ อณฺเษานาถ ราชฺปาตํ กุตฺตํ อการสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชฺชายาติ ฯ

[๔๓๓] อณฺเษานาถ ตาตา ราชฺปาตํ กุตฺตํ อการสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชฺชชย ปพฺพชฺชเตน จ ปน เต มาตานิโร อุกฺกตฺตํ
คพฺพาติ ฯ อถ ไช ราชฺปาตตฺถํ กุตฺตํตฺถํ สํหายกา เยน ราชฺ-
ปาโต กุตฺตํโต เตนฺอุปสงฺกมิตฺถํ อุปสงฺกมิตฺวา ราชฺปาตํ กุตฺตํ
เอตทโวจํ อณฺเษณาโตสิ มาตานิโร อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชชย
ปพฺพชฺชเตน จ ปน เต มาตานิโร อุกฺกตฺตํคพฺพาติ ฯ

[๔๓๔] อถ ไช ราชฺปาโต กุตฺตํโต อุกฺกตฺตํ พลํ คาเหตุวา
เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิตฺถํ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
เอกมนฺตํ นิสฺสํติ ฯ เอกมนฺตํ นิสฺสํโน ไช ราชฺปาโต กุตฺตํโต ภควนฺตํ
เอตทโวจํ อณฺเษณาโตมฺหิ อหํ ภนฺเต มาตานิโร อการสฺมา อน-
คาริยํ ปพฺพชฺชชย ปพฺพชฺชชย มํ ภควาติ ฯ อถคฺค ไช ราชฺ-
ปาโต กุตฺตํโต ภควโต สํคฺคเต ปพฺพชฺชํ อถคฺค อุปสงฺกมิตฺถํ ฯ
อถ ไช ภควา อจฺจุรปสงฺกมฺปนฺเน อายสฺมนฺเต ราชฺปาเต อคฺคมาสู-
สงฺกมฺปนฺเน กุตฺตํโกฏฺฐิเต ยถาภิรํคํ วิหริตฺวา เยน สํวคฺคํ เตน จาริกํ
ปฏกามิ อณฺเษพฺพเพน จาริกํ จรมาโน เยน สํวคฺคํ ตทวสฺมิ ฯ

[๔๓๕] คตฺถ สํคฺคํ ภควา สํวคฺคิยํ วิหริติ เชตวเน อนาถ-
มิตฺตํคตฺถํ อารามे ฯ อถ ไช อายสฺมา ราชฺปาโต เอโก
วฏฺฏกฺโข อุปสงฺกมิตฺถํ อายสฺมา ปทิตฺตํโต วิหรนฺโต นจฺริสฺสํ

๓๘๖ ๕๓๔ ๕๓๕ ๕๓๖ ๕๓๗ ๕๓๘ ๕๓๙ ๕๔๐ ๕๔๑ ๕๔๒ ๕๔๓ ๕๔๔ ๕๔๕ ๕๔๖ ๕๔๗ ๕๔๘ ๕๔๙ ๕๕๐ ๕๕๑ ๕๕๒ ๕๕๓ ๕๕๔ ๕๕๕ ๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐ ๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐ ๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๕๙๐ ๕๙๑ ๕๙๒ ๕๙๓ ๕๙๔ ๕๙๕ ๕๙๖ ๕๙๗ ๕๙๘ ๕๙๙ ๖๐๐

๓๘๖ ๕๓๔ ๕๓๕ ๕๓๖ ๕๓๗ ๕๓๘ ๕๓๙ ๕๔๐ ๕๔๑ ๕๔๒ ๕๔๓ ๕๔๔ ๕๔๕ ๕๔๖ ๕๔๗ ๕๔๘ ๕๔๙ ๕๕๐ ๕๕๑ ๕๕๒ ๕๕๓ ๕๕๔ ๕๕๕ ๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐ ๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐ ๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๕๙๐ ๕๙๑ ๕๙๒ ๕๙๓ ๕๙๔ ๕๙๕ ๕๙๖ ๕๙๗ ๕๙๘ ๕๙๙ ๖๐๐

ยสฺสํตถาย กุณฺโณตฺตา สมนฺนทฺว อคฺคเรตฺตา อนคฺคเรตฺตา ปพฺพชฺชติ
คฺคณฺณคฺคเรตฺตา พฺรหฺมาจฺฉริยปรีโยธานํ ทิฏฺฐิเฬว จมฺเม สยํ อภินฺนุ
สจฺฉนฺนคฺคเรตฺตา อปฺปสฺมปฺปชฺช วิหาสิ ธีณฺนา ชาตี อุตฺตมํ พฺรหฺมาจฺฉริย
กคฺคํ กรณฺณํ นวปรี อคฺคเรตฺตาชาตี อพฺปณฺณเฬวสิ ฯ ๕๓๔
๕๓๕ ๕๓๖ ๕๓๗ ๕๓๘ ๕๓๙ ๕๔๐ ๕๔๑ ๕๔๒ ๕๔๓ ๕๔๔ ๕๔๕ ๕๔๖ ๕๔๗ ๕๔๘ ๕๔๙ ๕๕๐ ๕๕๑ ๕๕๒ ๕๕๓ ๕๕๔ ๕๕๕ ๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐ ๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐ ๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๕๙๐ ๕๙๑ ๕๙๒ ๕๙๓ ๕๙๔ ๕๙๕ ๕๙๖ ๕๙๗ ๕๙๘ ๕๙๙ ๖๐๐

[๕๓๔] ๕๓๔ ๕๓๕ ๕๓๖ ๕๓๗ ๕๓๘ ๕๓๙ ๕๔๐ ๕๔๑ ๕๔๒ ๕๔๓ ๕๔๔ ๕๔๕ ๕๔๖ ๕๔๗ ๕๔๘ ๕๔๙ ๕๕๐ ๕๕๑ ๕๕๒ ๕๕๓ ๕๕๔ ๕๕๕ ๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐ ๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐ ๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๕๙๐ ๕๙๑ ๕๙๒ ๕๙๓ ๕๙๔ ๕๙๕ ๕๙๖ ๕๙๗ ๕๙๘ ๕๙๙ ๖๐๐

[๕๓๕] ๕๓๕ ๕๓๖ ๕๓๗ ๕๓๘ ๕๓๙ ๕๔๐ ๕๔๑ ๕๔๒ ๕๔๓ ๕๔๔ ๕๔๕ ๕๔๖ ๕๔๗ ๕๔๘ ๕๔๙ ๕๕๐ ๕๕๑ ๕๕๒ ๕๕๓ ๕๕๔ ๕๕๕ ๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐ ๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐ ๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๕๙๐ ๕๙๑ ๕๙๒ ๕๙๓ ๕๙๔ ๕๙๕ ๕๙๖ ๕๙๗ ๕๙๘ ๕๙๙ ๖๐๐

นิเวศน์ เตนุปลงภูมิ ๑ เตน ไช ปน สมนเณ อายสุมโต
 รมุขปาดสัส บิดา มชฺฌิมาย ทวารธาดาย อุตฺติกฺขาเปติ ๑ อทฺทสา
 ไช อายสุมโต รมุขปาดสัส บิดา อายสุมนฺตํ รมุขปาดํ ทฺวโรว
 ชาติจฺจนฺตํ ทิสฺสวาน เอตทโวจ อิมเหสิ มฺนุชฺสเกหิ สมนฺตเกหิ
 มนฺหากํ เภกฺกุตฺตโก มีย โมนนาโป ปทฺทพฺพาชิตฺติ ๑ อถ ไช
 อายสุมมา รมุขปาดโธ สกมฺบิตฺตํ นิเวศฺเนเน นเว ทานํ อถตฺถ น
 ปจฺจกฺขานํ อญฺญทตฺถํ อกฺโกธสฺสเมว อถตฺถ ๑

[๔๓๖] เตน ไช ปน สวมเขน อายสุมโต รฐปาดสัส
 ฃาติทาส์ อากิโทสีกั กุมมาตัม ลกเขตตุกามา โหติ ฯ อถ ไช
 อายสุมมา รฐปาดโต คัม ฃาติทาส์ เขตทโวจ สเจ คัม ภิกข
 นนทกนัยมมัม อิช เม ปตฺเต อากัรติ ฯ อถ ไช อายสุมโต
 รฐปาดสัส ฃาติทาส์ คัม อากิโทสีกั กุมมาตัม อายสุมโต รฐ-
 ปาดสัส ปตฺเต อากัรนต์ หตฺถานญจ ปากานญจ สรสัส จ
 นิमित्तัม อคฺคเหติ ฯ อถ ไช อายสุมโต รฐปาดสัส ฃาติทาส์
 เยนายสุมโต รฐปาดสัส มาตา เทนุปลงฺกมิ อูปสงฺกมิตฺวา
 อายสุมโต รฐปาดสัส มาตวํ เขตทโวจ ยถุชฺชเย ชาเนยฺยาสี
 อยฺยปฺตโต รฐปาดโต อนุปฺตโตติ ฯ สเจ เซ สจจํ ภณฺสี
 อทาสี คัม กโรมัสติ ฯ อถ ไช อายสุมโต รฐปาดสัส มาตา
 เยนายสุมโต รฐปาดสัส อีวา เทนุปลงฺกมิ อูปสงฺกมิตฺวา

๓. ^๕ ^๖ ^๗ ^๘ ^๙ ^{๑๐} ^{๑๑} ^{๑๒} ^{๑๓} ^{๑๔} ^{๑๕} ^{๑๖} ^{๑๗} ^{๑๘} ^{๑๙} ^{๒๐} ^{๒๑} ^{๒๒} ^{๒๓} ^{๒๔} ^{๒๕} ^{๒๖} ^{๒๗} ^{๒๘} ^{๒๙} ^{๓๐} ^{๓๑} ^{๓๒} ^{๓๓} ^{๓๔} ^{๓๕} ^{๓๖} ^{๓๗} ^{๓๘} ^{๓๙} ^{๔๐} ^{๔๑} ^{๔๒} ^{๔๓} ^{๔๔} ^{๔๕} ^{๔๖} ^{๔๗} ^{๔๘} ^{๔๙} ^{๕๐} ^{๕๑} ^{๕๒} ^{๕๓} ^{๕๔} ^{๕๕} ^{๕๖} ^{๕๗} ^{๕๘} ^{๕๙} ^{๖๐} ^{๖๑} ^{๖๒} ^{๖๓} ^{๖๔} ^{๖๕} ^{๖๖} ^{๖๗} ^{๖๘} ^{๖๙} ^{๗๐} ^{๗๑} ^{๗๒} ^{๗๓} ^{๗๔} ^{๗๕} ^{๗๖} ^{๗๗} ^{๗๘} ^{๗๙} ^{๘๐} ^{๘๑} ^{๘๒} ^{๘๓} ^{๘๔} ^{๘๕} ^{๘๖} ^{๘๗} ^{๘๘} ^{๘๙} ^{๙๐} ^{๙๑} ^{๙๒} ^{๙๓} ^{๙๔} ^{๙๕} ^{๙๖} ^{๙๗} ^{๙๘} ^{๙๙} ^{๑๐๐} ^{๑๐๑} ^{๑๐๒} ^{๑๐๓} ^{๑๐๔} ^{๑๐๕} ^{๑๐๖} ^{๑๐๗} ^{๑๐๘} ^{๑๐๙} ^{๑๑๐} ^{๑๑๑} ^{๑๑๒} ^{๑๑๓} ^{๑๑๔} ^{๑๑๕} ^{๑๑๖} ^{๑๑๗} ^{๑๑๘} ^{๑๑๙} ^{๑๒๐} ^{๑๒๑} ^{๑๒๒} ^{๑๒๓} ^{๑๒๔} ^{๑๒๕} ^{๑๒๖} ^{๑๒๗} ^{๑๒๘} ^{๑๒๙} ^{๑๓๐} ^{๑๓๑} ^{๑๓๒} ^{๑๓๓} ^{๑๓๔} ^{๑๓๕} ^{๑๓๖} ^{๑๓๗} ^{๑๓๘} ^{๑๓๙} ^{๑๔๐} ^{๑๔๑} ^{๑๔๒} ^{๑๔๓} ^{๑๔๔} ^{๑๔๕} ^{๑๔๖} ^{๑๔๗} ^{๑๔๘} ^{๑๔๙} ^{๑๕๐} ^{๑๕๑} ^{๑๕๒} ^{๑๕๓} ^{๑๕๔} ^{๑๕๕} ^{๑๕๖} ^{๑๕๗} ^{๑๕๘} ^{๑๕๙} ^{๑๖๐} ^{๑๖๑} ^{๑๖๒} ^{๑๖๓} ^{๑๖๔} ^{๑๖๕} ^{๑๖๖} ^{๑๖๗} ^{๑๖๘} ^{๑๖๙} ^{๑๗๐} ^{๑๗๑} ^{๑๗๒} ^{๑๗๓} ^{๑๗๔} ^{๑๗๕} ^{๑๗๖} ^{๑๗๗} ^{๑๗๘} ^{๑๗๙} ^{๑๘๐} ^{๑๘๑} ^{๑๘๒} ^{๑๘๓} ^{๑๘๔} ^{๑๘๕} ^{๑๘๖} ^{๑๘๗} ^{๑๘๘} ^{๑๘๙} ^{๑๙๐} ^{๑๙๑} ^{๑๙๒} ^{๑๙๓} ^{๑๙๔} ^{๑๙๕} ^{๑๙๖} ^{๑๙๗} ^{๑๙๘} ^{๑๙๙} ^{๒๐๐} ^{๒๐๑} ^{๒๐๒} ^{๒๐๓} ^{๒๐๔} ^{๒๐๕} ^{๒๐๖} ^{๒๐๗} ^{๒๐๘} ^{๒๐๙} ^{๒๑๐} ^{๒๑๑} ^{๒๑๒} ^{๒๑๓} ^{๒๑๔} ^{๒๑๕} ^{๒๑๖} ^{๒๑๗} ^{๒๑๘} ^{๒๑๙} ^{๒๒๐} ^{๒๒๑} ^{๒๒๒} ^{๒๒๓} ^{๒๒๔} ^{๒๒๕} ^{๒๒๖} ^{๒๒๗} ^{๒๒๘} ^{๒๒๙} ^{๒๓๐} ^{๒๓๑} ^{๒๓๒} ^{๒๓๓} ^{๒๓๔} ^{๒๓๕} ^{๒๓๖} ^{๒๓๗} ^{๒๓๘} ^{๒๓๙} ^{๒๔๐} ^{๒๔๑} ^{๒๔๒} ^{๒๔๓} ^{๒๔๔} ^{๒๔๕} ^{๒๔๖} ^{๒๔๗} ^{๒๔๘} ^{๒๔๙} ^{๒๕๐} ^{๒๕๑} ^{๒๕๒} ^{๒๕๓} ^{๒๕๔} ^{๒๕๕} ^{๒๕๖} ^{๒๕๗} ^{๒๕๘} ^{๒๕๙} ^{๒๖๐} ^{๒๖๑} ^{๒๖๒} ^{๒๖๓} ^{๒๖๔} ^{๒๖๕} ^{๒๖๖} ^{๒๖๗} ^{๒๖๘} ^{๒๖๙} ^{๒๗๐} ^{๒๗๑} ^{๒๗๒} ^{๒๗๓} ^{๒๗๔} ^{๒๗๕} ^{๒๗๖} ^{๒๗๗} ^{๒๗๘} ^{๒๗๙} ^{๒๘๐} ^{๒๘๑} ^{๒๘๒} ^{๒๘๓} ^{๒๘๔} ^{๒๘๕} ^{๒๘๖} ^{๒๘๗} ^{๒๘๘} ^{๒๘๙} ^{๒๙๐} ^{๒๙๑} ^{๒๙๒} ^{๒๙๓} ^{๒๙๔} ^{๒๙๕} ^{๒๙๖} ^{๒๙๗} ^{๒๙๘} ^{๒๙๙} ^{๓๐๐} ^{๓๐๑} ^{๓๐๒} ^{๓๐๓} ^{๓๐๔} ^{๓๐๕} ^{๓๐๖} ^{๓๐๗} ^{๓๐๘} ^{๓๐๙} ^{๓๑๐} ^{๓๑๑} ^{๓๑๒} ^{๓๑๓} ^{๓๑๔} ^{๓๑๕} ^{๓๑๖} ^{๓๑๗} ^{๓๑๘} ^{๓๑๙} ^{๓๒๐} ^{๓๒๑} ^{๓๒๒} ^{๓๒๓} ^{๓๒๔} ^{๓๒๕} ^{๓๒๖} ^{๓๒๗} ^{๓๒๘} ^{๓๒๙} ^{๓๓๐} ^{๓๓๑} ^{๓๓๒} ^{๓๓๓} ^{๓๓๔} ^{๓๓๕} ^{๓๓๖} ^{๓๓๗} ^{๓๓๘} ^{๓๓๙} ^{๓๔๐} ^{๓๔๑} ^{๓๔๒} ^{๓๔๓} ^{๓๔๔} ^{๓๔๕} ^{๓๔๖} ^{๓๔๗} ^{๓๔๘} ^{๓๔๙} ^{๓๕๐} ^{๓๕๑} ^{๓๕๒} ^{๓๕๓} ^{๓๕๔} ^{๓๕๕} ^{๓๕๖} ^{๓๕๗} ^{๓๕๘} ^{๓๕๙} ^{๓๖๐} ^{๓๖๑} ^{๓๖}

๓๘๘ สุตตคนตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมนปณฺเณสํกั [๔๓๗

อายสุมโต ฐฐปาตสฺส ปีตํ เอตทโวจ ยคฺเช คหปติ ชาเนยฺยาสี
ฐฐปาโต กิร กุตฺตโต อนุปฺตโตติ ฯ

[๔๓๗] เตน ๒ ปน สมนฺเนน อายสุมมา ฐฐปาโต ตํ
อาภิโทสํกั กุมฺมาลํ^๑ อณฺเณตฺร กุฑฺดํ นิสฺสํย ปริญฺชติ ฯ อถ
๒ อายสุมโต ฐฐปาตสฺส ปีตา เยนายสุมมา ฐฐปาโต เตนุ-
ปตฺตํกมิ อุปตฺตํกมิตฺวา อายสุมนํ ฐฐปาตํ เอตทโวจ อตฺถิ
นํม ตาต ฐฐปาต อาภิโทสํกั กุมฺมาลํ ปริญฺชติสฺส นนุ
ตาต ฐฐปาต สํกั เคหํ คนฺตพฺพนฺติ ฯ กุโต โน คหปติ
อมฺหากํ เคหํ อการสุมมา อนคาริยํ ปพฺพชิตานํ อนคารา มยํ
คหปติ อคมมฺหา ๒ เต คหปติ เคหํ ตตฺถ เนว ทานํ
อถคฺคณฺมหา น ปจฺจกฺขานํ อณฺเณทตฺถํ อกฺโกตฺสเมว อถคฺคณฺมหาติ ฯ
เอहि ตาต ฐฐปาต มํ คมิสฺสํมาติ ฯ อถ คหปติ กตํ เม
อชฺช ภคฺคกิจฺจนฺติ ฯ เตนฺหิ ตาต ฐฐปาต อธิวาสํหิ สฺวาตนาถ
ภคฺคตฺนฺติ ฯ อธิวาสํหิ ๒ อายสุมมา ฐฐปาโต ตฺถนํทํภาเวน ฯ

[๔๓๘] อถ ๒ อายสุมโต ฐฐปาตสฺส ปีตา อายสุมโต
ฐฐปาตสฺส อธิวาสํ วิทิตฺวา เยน สํกั นิเวสํ เตนุปตฺตํกมิ
อุปตฺตํกมิตฺวา หริเตน โคมฺเยน ปจฺจเวยา อุปตฺติมฺเปตฺวา^๒ มหนฺตํ

๑ ส. ปุตฺติกุมฺมาลํ ฯ ๒ อโธ ปวฺ ส. พ. ไปตฺตเก มหนฺตํ ทิรณฺณ-
สฺวณฺณสฺส ปุณฺณํ การวเปตฺวา เต ปุณฺเช กิตฺตฺเชหิ ปฏิจฺฉาเทตฺวา
อายสุมโต ฐฐปาตสฺส ปุราณทฺตปิฏเก อามนฺเตสฺสตี จณํ ทิสฺสตี ฯ

๔๐๐ สุตตุนทปฏิกะ มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๔๓๘

นิพฺพหาหาเปตฺวา มชฺฌเณ คงฺคาย นทียา โสเต โอสถาเปยฺยาสี"
คํ กิธฺสํ เหตุ อุปฺปชฺชิสฺสํนฺติ หิ เต คหปติ ตโตนิทานํ โสถ-
ปริเทว ทุกฺขโทมนสฺส
ปฺราณทุกฺขิกา ปจฺเจกํ ปาเทสฺส คเหตุวา อายสฺสมนฺตํ วัฏฺฐปาถํ
เอตทโวจํ กิธฺสํ นาม ตาต อยฺยปฺตํ อจฺจนฺราโย ยาสํ คุว
เหตุ พุทฺทมจฺริยํ จรสฺสํ ๑ น โห มยํ ภกฺขิณี อจฺจนฺราณํ เหตุ
พุทฺทมจฺริยํ จรามาทิ ๑ ภกฺขิณฺวาเทน โน อยฺยปฺตํ วัฏฺฐปาโต
สํมฺหาจฺรตฺติ ตตฺถเกว มุจฺฉิตา ปปฺตีสฺส ๑ อถ โห อายสฺสมา
วัฏฺฐปาโต มิตฺวํ เอตทโวจํ สจฺเจ คหปติ โภจนํ ทาตพฺพํ เทถ
มา โน วิเหเจถาติ ๑ ภาณฺช ตาต วัฏฺฐปาถ นิฏฺฐิตํ ภคฺคตฺตํ ๑
อถ โห อายสฺสมา วัฏฺฐปาถํ มิตฺวา อายสฺสมนฺตํ วัฏฺฐปาถํ
ปณฺเฑน ชาทฺถนฺเยน โภจนฺนฺเยน สหคฺคา สหคฺคปฺเปสฺสิ สหคฺควาเรสฺสิ ๑

[๔๓๘] อถ โห อายสฺสมา วัฏฺฐปาโต ภคฺคตฺตํ โอนฺตปคฺคปณฺเฑ
ชคฺคโกว อีมา คาลา อภาสิ

ปสฺส จิตฺตกตํ พิมฺพํ	อรุณายํ สํมุสฺสํ
อาตุรํ พหุสํภปฺเป	ยสฺส นตฺติ คุวํ จิตฺติ
ปสฺส จิตฺตกตํ ฐปฺเป	มณฺเฑนา ฤณฺณเตน ๑
อญฺจิตฺเตน โอนฺทฺธํ	สห วคฺคเกหิ โสภติ
อถคฺคกตฺตา ปาทา	มุขํ จุณฺณณกมฺภิตํ

๑ ส. โอบีตาเปยฺยาสี ๑

๔๔๐] ราชวคฺคสฺส ฐฺชปาตสฺส เต ฐฺชปาตูปสงฺกมน์ ๔๐๓

อถํ พาทสฺส โมหาย โน จ ปารคเวสีโน
อฐฺชปาทกตา เกสา เนตฺตา อณฺชนมกฺขิตา
อถํ พาทสฺส โมหาย โน จ ปารคเวสีโน
อณฺชนํ นวา จิตฺตา ปุตฺติกาโย อตฺตงฺกโต
อถํ พาทสฺส โมหาย โน จ ปารคเวสีโน
โธทฺธิ มิคโว ปาสํ นาสฺสทา วาการํ มิโค
ภุตฺตวา นิวาเป คจฺฉามิ กนฺทฺทเนเต มิคพฺนฺธเกติ ฯ

อถ ๒ อายสฺมา ฐฺชปาโต จิตฺโตว อีมา คาลา ภาสีตฺวา
เยน รณฺโณ โกรพฺยสฺส มิคัจฉํ เตนฺอุปสงฺกมฺมิ อุปสงฺกมิตฺวา
อณฺเบตฺตรสฺมํ รุกฺขมฺมุเต ทิวาวีหารํ นิสฺสีติ ฯ

[๔๔๐] อถ ๒ ราชา โกรโพย มิคํ อามนฺเตสี โสเชหิ
มิกว มิคัจฉํ อุกฺกมณฺโณ คจฺฉาม สฺสํ ทสฺสํ นายาติ ฯ เหวํ เทวาทิ
๒ มิคโว รณฺโณ โกรพฺยสฺส ปฐฺสฺสฺสฺสวา มิคัจฉํ โสเชนฺโต อทฺทสฺ
อายสฺมนฺตํ ฐฺชปาตํ อณฺเบตฺตรสฺมํ รุกฺขมฺมุเต ทิวาวีหารํ นิสฺสินํ
ทิสฺสวาน เยน ราชา โกรโพย เตนฺอุปสงฺกมฺมิ อุปสงฺกมิตฺวา ราชานํ
โกรพฺยํ เอตทฺโวจ สฺสํ ๒ เต เทว มิคัจฉํ อตฺติ เจตฺถ
ฐฺชปาโต นาม กุตฺตปฺปโต อิมสฺมึเยว กุตฺตโกฏฺฐีเต อคฺคกฺกตฺส
ปฺปโต ยสฺส ตวํ อภินฺนํ กิตฺตยมาโน อโหสี โส อณฺเบตฺตรสฺมํ
รุกฺขมฺมุเต ทิวาวีหารํ นิสฺสินโนติ ฯ เตนฺหิ สฺมม มิคว อถนฺทานชฺช
อุกฺกมณฺณิยา ตเมวทานิ มยํ ภวนฺตํ ฐฺชปาตํ ปยฺรฺปาสิตฺสํ มาติ ฯ

๔๐๒ สุตฺตฺตบฺบิฏฺเฏ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๔๔๓

อถ โข ราชชา โกรโพบุญฺญํ ยํ ตตฺถ ชาทญฺญํ โภชนญฺญํ ปตฺติยตฺตํ
คํ สํพุพฺพํ วิสฺสชฺเชถาติ วตฺถวา ภาทฺธานิ ภาทฺธานิ ยานานิ โยชาเปตฺวา
ภาทฺธํ ยานํ อภिरูหิตฺวา ภาทฺเธหิ ภาทฺเธหิ ยานเหิ ภูตฺตโกฏฺฐจิตฺตมหา
นินฺยยาสิ มหัจฺจุรราชานุภาวเณ อายสฺสมนฺตํ ฏฺฐปาถํ ทสฺสํนาย ๑
ยาวตฺติกา ยานสฺสํ ภูมि ยานเณ คนฺตฺวา ยานา ปจฺจุจฺโจโรหิตฺวา
ปตฺติโกว อุตฺสํชฺชาย อุตฺสํชฺชาย ปริสํชฺช ยေနายสฺมา ฏฺฐปาโต
เตนุปลสฺสงฺกมิ อฺปลสฺสงฺกมิตฺวา อายสฺสมตา ฏฺฐปาเตน สํทฺธิ สํโมทิ
สํโมทญฺญํ กถํ สํวราณญฺญํ วัตฺติสํวเรตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐจาสิ ๑
เอกมนฺตํ จีโต โข ราชชา โกรโพบุญฺญํ อายสฺสมนฺตํ ฏฺฐปาถํ เอตทโวจ
อิจ ภาวํ ฏฺฐปาโต กฏฺฐตฺถเว นิสฺสํทตฺติ ๑ อถ มหาวาซ นิสฺสํท
ตฺวํ นิสฺสินโน อหํ สเก อาสเนติ ๑ นิสฺสํทติ โข ราชชา โกรโพบุญฺญ
ปณฺณตฺเต อาสเน ๑

[๔๔๓] นิสฺสชฺช โข ราชชา โกรโพบุญฺญํ อายสฺสมนฺตํ ฏฺฐปาถํ
เอตทโวจ จตฺตาริมาणि โภ ฏฺฐปาถ ปาริซฺชฌณานิ เขหิ ปาริ
ซฺชฌณเเหหิ สมนฺนาคตา อิทฺเทจฺเจ เกสฺมสฺสํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ
วตฺถานิ อจฺจุตาเทตฺวา อคารสฺมา ชนฺคาวิยํ ปพฺพชนฺติ กตฺมานิ
จตฺตาริ ชรพาปาริซฺชฌณํ พฺยาชิปาริซฺชฌณํ โภคปาริซฺชฌณํ ฌาติ
ปาริซฺชฌณํ ๑

[๔๔๔] กตฺมํ โภ ฏฺฐปาถ ชรพาปาริซฺชฌณํ ๑ อิจ โภ

๑ ส. หตฺตตฺถเว ๑

๔๐๔ สุตฺตคณตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๔๔๔

โส เตน พุยาธิปาริสุณฺณเณ สมนฺนาคโต เกสฺมสฺสํ โอยฺหาเรตฺวา
กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺติ
อิทํ อจฺจุติ โภ รฏฺฐปาถ พุยาธิปาริสุณฺณํ ฯ ภวํ ไช ปน รฏฺฐ-
ปาโต เอตฺรหิ อปฺปาปาโห อปฺปาตจฺโก สมนฺเวปากินฺนียา คหณินฺนียา
สมนฺนาคโต นาคิสฺสํคยา นาจฺจุณฺหาย ตํ โภโต รฏฺฐปาถสฺส
พุยาธิปาริสุณฺณํ นตฺถิ ฯ กิํ ภวํ รฏฺฐปาโต จตฺวา วา ทิสฺสุวา
วา สุตฺตฺวา วา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺวา ฯ

[๔๔๕] กตมญฺจ โภ รฏฺฐปาถ โภคปาริสุณฺณํ ฯ อิธิ รฏฺฐ-
ปาถ เอกจฺโจ อทฺโถม โหติ มหทฺชโน มหาโภโค ตสฺส เต
โภคา อนุปฺพุเพน ปรีกฺขยํ คจฺฉนฺตฺติ ฯ โส อิธิ ปฏฺฐิตฺตฺวจฺจุตฺติ อิทํ
ไช ปุพฺเพ อทฺโถม อโหสิ มหทฺชโน มหาโภโค ตสฺส เม เต
โภคา อนุปฺพุเพน ปรีกฺขยํ คตา น ไช ปน มยา สฺสํว อนนฺนิกเต
วา โภเค อธิคฺชนฺตุํ อธิคเต วา โภเค ฌาตึํ กาทึํ ยนฺนุนาหํ
เกสฺมสฺสํ โอยฺหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชฺเวยฺนตฺติ ฯ โส เตน โภคปาริสุณฺณเณ สมนฺนาคโต
เกสฺมสฺสํ โอยฺหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชฺติ อิทํ อจฺจุติ โภ รฏฺฐปาถ โภคปาริสุณฺณํ ฯ ภวํ
ไช ปน รฏฺฐปาโต อิมสฺมึนฺนเยว กุตฺตโกฏฺฐิจิเต อคฺคกุกฺกิสฺสํ ปุคฺคโต
ตํ โภโต รฏฺฐปาถสฺส โภคปาริสุณฺณํ นตฺถิ ฯ กิํ ภวํ รฏฺฐปาโต
จตฺวา วา ทิสฺสุวา วา สุตฺตฺวา วา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺวา ฯ

๔๔๖] ราชวคฺคตฺถ รฐฺปาตตฺตเต จตฺตาโร ฌมฺมทฺเตสา ๔๐๕

[๔๔๕] กตมญฺจ โภ รฐฺปาต ฌาติปาริชฺเฌณํ ฯ อธิ โภ
รฐฺปาต เอกจฺจตฺถ พหุ โหนฺติ มิตฺตามจฺจา ฌาติสาโตหิตา
ตฺถเต เต ฌาตกา อนุปฺพุเพน ปริกฺขยํ คจฺจนฺติ ฯ โส อิติ
ปฐฺยตฺถจฺจกฺขติ มมฺ ไซ ปุพฺเพ พหุ อเหตุํ มิตฺตามจฺจา ฌาติ-
สาโตหิตา ตฺถเต เต ฌาตกา อนุปฺพุเพน ปริกฺขยํ คตา
น ไซ ปน มยา สฺกโร ฌนฺนิกเต วา โภเค ฌนฺนิกํ ฌนฺนิกเต
วา โภเค ฌาติ กาคํ ฌนฺนนาทํ เกสฺมตฺถํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ
วตฺถานิ อจฺฉนาเทตฺวา อการตฺมา ฌนฺนาริยํ ปพฺพชฺชยฺนฺติ ฯ โส
เตน ฌาติปาริชฺเฌเณน สมนฺนาคโต เกสฺมตฺถํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ
วตฺถานิ อจฺฉนาเทตฺวา อการตฺมา ฌนฺนาริยํ ปพฺพชฺชติ อิทํ วุจฺจติ
โภ รฐฺปาต ฌาติปาริชฺเฌณํ ฯ โภโต ไซ ปน รฐฺปาตตฺถ
อิมสฺมึเวยว ฤตฺตโกฏฺฐิเต พหุ มิตฺตามจฺจา ฌาติสาโตหิตา โภโต
รฐฺปาตตฺถ ฌาติปาริชฺเฌณํ นตฺติ ฯ กิ ภาวํ รฐฺปาโต ฌตฺวา
วา ทิสฺวา วา สฺสฺวา วา อการตฺมา ฌนฺนาริยํ ปพฺพชฺชิตฺติ ฯ อิมานิ
ไซ รฐฺปาต จตฺตาริ ปาริชฺเฌณานิ เยหิ ปาริชฺเฌเณหิ สมนฺนาคตา
อิเธกจฺเจ เกสฺมตฺถํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉนาเทตฺวา
อการตฺมา ฌนฺนาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ ฯ ตานิ โภโต รฐฺปาตตฺถ
นตฺติ ฯ กิ ภาวํ รฐฺปาโต ฌตฺวา วา ทิสฺวา วา สฺสฺวา วา
อการตฺมา ฌนฺนาริยํ ปพฺพชฺชิตฺติ ฯ

[๔๔๖] นตฺติ ไซ มหาราช เตน ภควตา ฌานตา ปตฺตฺตา

๔๐๖ สุตฺตคณฺถปิฏฺเฏ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๔๔๗

อรรหตา สัมมาสัมพุทฺธเชน จตฺตารโ รุหมุทฺเตสา อุกฺกิตฺตฺวา ยมํ
ฅตฺวา จ ทิสฺวา จ สุตฺวา จ อคฺcarsมา อนคฺcarsยํ ปพฺพชิตฺวา ๑
กคฺcarsเม จตฺตารโ ๑ อุนฺนียติ โถโก อทฺทฺชวติ ๒ มหาวรรช
เตน ภคฺcarsวตา ชานตา ปสฺสตา อรรหตา สัมมาสัมพุทฺธเชน ปจฺจิม
รุหมุทฺเตโส อุกฺกิตฺตฺวา ยมํ ฅตฺวา จ ทิสฺวา จ สุตฺวา จ
อคฺcarsมา อนคฺcarsยํ ปพฺพชิตฺวา อตาณฺ โถโก อนภิสฺสโรติ
๒ มหาวรรช เตน ภคฺcarsวตา ชานตา ปสฺสตา อรรหตา สัมมา-
สัมพุทฺธเชน ทฺติโย รุหมุทฺเตโส อุกฺกิตฺตฺวา ยมํ ฅตฺวา จ ทิสฺวา
จ สุตฺวา จ อคฺcarsมา อนคฺcarsยํ ปพฺพชิตฺวา อสฺสโก โถโก
สพฺพํ ปหาย คมนฺนียนฺติ ๒ มหาวรรช เตน ภคฺcarsวตา ชานตา
ปสฺสตา อรรหตา สัมมาสัมพุทฺธเชน คติโย รุหมุทฺเตโส อุกฺกิตฺตฺวา
ยมํ ฅตฺวา จ ทิสฺวา จ สุตฺวา จ อคฺcarsมา อนคฺcarsยํ ปพฺพชิตฺวา
อฺฐโน โถโก อติคฺcarsโต คณฺหาทาโสติ ๒ มหาวรรช เตน ภคฺcarsวตา
ชานตา ปสฺสตา อรรหตา สัมมาสัมพุทฺธเชน จตฺตโร รุหมุทฺเตโส
อุกฺกิตฺตฺวา ยมํ ฅตฺวา จ ทิสฺวา จ สุตฺวา จ อคฺcarsมา
อนคฺcarsยํ ปพฺพชิตฺวา ๑ อิม ๒ มหาวรรช เตน ภคฺcarsวตา ชานตา
ปสฺสตา อรรหตา สัมมาสัมพุทฺธเชน จตฺตารโ รุหมุทฺเตสา อุกฺกิตฺตฺวา
ยมํ ฅตฺวา จ ทิสฺวา จ สุตฺวา จ อคฺcarsมา อนคฺcarsยํ
ปพฺพชิตฺวา ๑

[๔๔๗] อุนฺนียติ โถโก อทฺทฺชวติ ภวํ รุจฺจปาโต อาก

อิมสูตร ปน โภ ฐาปถ ภาสิตสูตร กถํ อตฺถโก ทฐุชฺชโฬติ ฯ
 ตํ ก็ มณฺเณสิ มหาราช อโหสิ ตวํ วัสตฺวสูตรฺมเทสิโกมฺปิ ปณฺณ-
 วัสตฺวสูตรฺมเทสิโกมฺปิ หตฺถิสูตรฺมมฺปิ กตาวํ อสูตรฺมมฺปิ กตาวํ รตฺถมฺมมฺปิ
 กตาวํ ฆนฺนสูตรฺมมฺปิ กตาวํ ญจฺจสูตรฺมมฺปิ กตาวํ อจฺจสูตรฺมมฺปิ อตฺถมคฺคโต
 สงฺคามาวจโรติ ฯ อโหสิมํ โภ ฐาปถ วัสตฺวสูตรฺมเทสิโกมฺปิ
 ปณฺณวัสตฺวสูตรฺมเทสิโกมฺปิ หตฺถิสูตรฺมมฺปิ กตาวํ อสูตรฺมมฺปิ กตาวํ
 รตฺถมฺมมฺปิ กตาวํ ฆนฺนสูตรฺมมฺปิ กตาวํ ญจฺจสูตรฺมมฺปิ กตาวํ อจฺจสูตรฺมมฺปิ
 อตฺถมคฺคโต สงฺคามาวจโร อปฺเปกทาทํ โภ ฐาปถ อิทฺธิมา
 มณฺเณ น อตฺถโน พฺเตน สมนํ สมนุสฺสํมํติ ฯ ตํ ก็ มณฺเณสิ
 มหาราช เอวเมว ตวํ เอตฺรหิมํ อจฺจสูตรฺมมฺปิ อตฺถมคฺคโต
 สงฺคามาวจโรติ ฯ โน หิทํ โภ ฐาปถ เอตฺรหิ ชินฺโน
 วุทฺโธ มหตฺถโก อทฺถคโต วโยอนุสฺสํมคฺคโต อสํมคฺคโก เม วโย
 วตฺตติ อปฺเปกทาทํ โภ ฐาปถ อิทฺธิ ปาทํ กวิสฺสํมํติ อณฺ-
 เณเนว ปาทํ กโรมํติ ฯ อิทํ โช ตํ มหาราช เตน ภควตา ชาน-
 ตา ปสฺสตา อรหตา สมนุสฺสํมคฺคเตน สมนุสฺสํมคฺคเต ภาสิตํ อุปนํยติ
 โตโก อทฺถุวติ ยมํ ฌตฺวา ๑ ทิสฺวา ๑ สุตฺวา ๑ อคฺคาสฺมา
 อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺติ ฯ อจฺจกริยํ โภ ฐาปถ อพฺภูตํ โภ
 ฐาปถ ยาว สฺภาสิตญฺจิทํ เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา
 อรหตา สมนุสฺสํมคฺคเตน อุปนํยติ โตโก อทฺถุวติ อุปนํยติ

๔๐๘ สุตฺตุนฺตบีฏเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกั [๔๔๘

ที โภ รหฺสฺสปาถ โถโก อทฺฐโถ สํวิชฺชนเต โห โภ รหฺสฺสปาถ
อิมสฺมိ ราชกุเต หคฺคิกายาบี อสฺสํกายาบี รคฺคากายาบี ปคฺคติกายาบี
เย อมฺหากํ อปทาสฺส ปรีโยทาย วตฺติสฺสํนฺติ ฯ

[๔๔๘] อตาโน โถโก อนภิสฺสโรติ ภวํ รหฺสฺสปาถ อห
อิมสฺส ปน โภ รหฺสฺสปาถ ภาสิตสฺส กถํ อคฺคโก ทหฺสฺสพฺโพติ ฯ
คํ กิ มนฺเณสี มหาราช อคฺคิ เต โกจิ อนุสํยโก อพาสฺสโรติ ฯ
อคฺคิ เม โภ รหฺสฺสปาถ อนุสํยโก อพาสฺสโร อปฺเปกทา มํ โภ
รหฺสฺสปาถ มิตฺตามจุเจ ฃาติสํโถหิตา ปรีวาเรตฺวา จิตา โหนฺติ
อิทานิ ราช โกรโพย กถํ กริสฺสํติ อิทานิ ราช โกรโพย
กถํ กริสฺสํตฺติ ฯ คํ กิ มนฺเณสี มหาราช ตภสี ตฺวํ เต มิตฺตา-
มจุเจ ฃาติสํโถหิตเต อายนฺตุ เม โภนฺโต มิตฺตามจุเจ ฃาติ-
สํโถหิตา สฺสพฺเพว สฺนฺตา อิมํ เวทน์ สํวิภชถ ยถาหํ ตหฺก-
ตฺริกํ เวทน์ เวทียะยฺยนฺติ อฺฐาหุ ตฺวํเยว เวทน์ เวทียสฺสํติ ฯ นาทํ
โภ รหฺสฺสปาถ ตภามิ เต มิตฺตามจุเจ ฃาติสํโถหิตเต สฺสพฺเพว
สนฺตา อิมํ เวทน์ สํวิภชถ ยถาหํ ตหฺกตฺริกํ เวทน์ เวทียะยฺยนฺติ
อถ โห อหเมว ตํ เวทน์ เวทียามํติ ฯ อิหํ โห ตํ มหาราช
เตน ภควตา ฆานตา ปสฺสตา อรหฺตา สํมํสาถํมพฺพุเทน สฺนฺชายน
ภาสิตํ อตาโน โถโก อนภิสฺสโรติ ยมํ ฃตฺวา จ ทิสฺวา
จ สฺตฺวา จ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺติ ฯ อจฺฉริยํ โภ
รหฺสฺสปาถ อพฺภูตํ โภ รหฺสฺสปาถ ยาว สฺสภาสิตฃจฺจิหํ เตน ภควตา

๔๔๘] ราชวคฺคตฺส รหฺสฺสปาตสฺสคฺเต ตคฺคิยมฺมมฺหฺเตโส ๔๐๘

ชานตา ปตฺตฺตา อรหตา สฺมมาสมฺพุทฺเธน อตาโณ โถโก อน-
ภิสฺสโรติ อตาโณ หิ โภ รหฺสฺสปาต โถโก อนภิสฺสโร สํวิชฺชติ
โธ โภ รหฺสฺสปาต อิมสฺมํ ราชกฺุเต ปหุคฺคํ หิริญฺญสฺสวณฺณํ ภูมि-
คตตฺตญฺจ เวหาสคตตฺตญฺจ ฯ

[๔๔๘] อตฺตฺสโก โถโก สพฺพํ ปหาย คมนฺนียนฺติ ภวํ รหฺส-
ปาโต อาห อิมสฺส ปน โภ รหฺสฺสปาต ภาสิตสฺส กถํ อตฺตฺโก
ทหฺสฺสพฺโพติ ฯ คํ กิํ มณฺณสิ มหาราช ยถา ตวํ เขตฺรหิ
ปณฺจหิ กามคฺุณฺเหหิ สมฺปปีโต สมฺกักฺกุโต ปริจาเรสิ ตจฺจุลฺสิ
ตวํ ปฺรตฺตภาบี เหวเมวาทํ อิมเหว ปณฺจหิ กามคฺุณฺเหหิ สมฺปปีโต
สมฺกักฺกุโต ปริจาเรมฺติ อูทาหุ อญฺเญ อิมํ โภคํ ปฏฺิปปชฺชิสฺสณฺติ
ตวํ ปน ยถากมฺมํ คมฺิสฺสสํมฺติ ฯ ยถาหํ โภ รหฺสฺสปาต เขตฺรหิ
ปณฺจหิ กามคฺุณฺเหหิ สมฺปปีโต สมฺกักฺกุโต ปริจาเรมิ นาทํ
ตจฺจนามิ ปฺรตฺตภาบี เหวเมวาทํ อิมเหว ปณฺจหิ กามคฺุณฺเหหิ
สมฺปปีโต สมฺกักฺกุโต ปริจาเรมฺติ อถ โธ อญฺเญ อิมํ โภคํ
ปฏฺิปปชฺชิสฺสณฺติ อหํ ปน ยถากมฺมํ คมฺิสฺสสํมฺติ ฯ อิทํ โธ คํ
มหาราช เตน ภควตา ชานตา ปตฺตฺตา อรหตา สฺมมาสมฺพุทฺเธน
สณฺขาย ภาสิตํ อตฺตฺสโก โถโก สพฺพํ ปหาย คมนฺนียนฺติ ยมํ
ญตฺวา จ ทิสฺวา จ สฺสฺตฺวา จ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺติ ฯ
อจฺจนริยํ โภ รหฺสฺสปาต อพฺภูคฺคํ โภ รหฺสฺสปาต ยาว สฺสภาสิตตฺตญฺจํ
เตน ภควตา ชานตา ปตฺตฺตา อรหตา สฺมมาสมฺพุทฺเธน อตฺตฺสโก

๔๓๐ สุตตคนตปฏิกเก มชฺฌิมนิกายสูตร มชฺฌิมปณฺณาสกั [๔๔๐

โตโก สพุพฺ ปรหาย คมนฺยฺนติ อตฺตโก หิ โภ ฏฺฐปาต
โตโก สพุพฺ ปรหาย คมนฺยฺ ๖

[๔๔๐] อุน โตโก อตฺตโกโต ตณฺหาทาโสติ ภวํ ฏฺฐปาโต
อาห อิมสูตร ปน โภ ฏฺฐปาต ภาสิตสูตร กถํ อตฺตโก
ทฏฺฐพุโพติ ๖ ตํ กิ มณฺเณสิ มหาราช ฆตํ ภุํ อชฺฌาวสํสํติ ๖
เอวํ โภ ฏฺฐปาต ฆตํ ภุํ อชฺฌาวสํสํติ ๖ ตํ กิ มณฺเณสิ
มหาราช อิท เต ปุริโส อากฺขณฺเอย ปุรคฺคิมา ยทิสาย สทฺธายิก
ปรจุยิก ๖ โส ตํ อุตฺตงฺกมิตฺวา เอวํ วเทยฺย ยคฺเช มหาราช
ชาเนยฺยาสิ อหํ อากฺขณฺม ปุรคฺคิมา ยทิสาย ตตฺถทฺทสํ มหนตํ
ชนปทํ อิทฺทณฺเวย ฆตฺตณฺจ พุทฺธนํ อากิณฺณมนุสฺสํ พุทฺธ ตตฺถ
หตฺถิกายา อตฺตงฺกายา รตฺถายา ปตฺติกายา พุทฺธ ตตฺถ ทนฺตานิ
พุทฺธ ตตฺถ หิรณฺณสฺวณฺณํ อกตฺตณฺเวย กตฺตณฺจ พุทฺธ ตตฺถ อิตฺถ-
ปริคฺคโห สกฺกา ว ตาวตฺตเกน พตฺตเกน อภิวินฺนํ อภิวินฺน มหา-
ราชาติ กิณฺติ นํ กรายาสํติ ๖ ตมฺปิ มยํ โภ ฏฺฐปาต
อภิวินฺน อชฺฌาวสํยยามาติ ๖ ตํ กิ มณฺเณสิ มหาราช อิท
เต ปุริโส อากฺขณฺเอย ปรจุณฺมา ยทิสาย... อุตฺตราย ยทิสาย...
ทกฺขณฺมา ยทิสาย... ปรสฺมทฺทโต สทฺธายิก ปรจุยิก ๖ โส
ตํ อุตฺตงฺกมิตฺวา เอวํ วเทยฺย ยคฺเช มหาราช ชาเนยฺยาสิ อหํ
อากฺขณฺม ปรสฺมทฺทโต ตตฺถทฺทสํ มหนตํ ชนปทํ อิทฺทณฺเวย
ฆตฺตณฺจ พุทฺธนํ อากิณฺณมนุสฺสํ พุทฺธ ตตฺถ หตฺถิกายา อตฺตงฺกายา

รทกยา ปตติกาชา พหุ ตตถ ทนตานิ พหุ ตตถ หิรวณ สุวณณ
 อกตณฺเจว กตณฺจ พหุ ตตถ อิตฺถํปริศฺสโห สกฺกาจ ตาวตฺตเกน
 พตฺตเกน อภิวินิตฺตํ อภิวินิน มหาวาชาติ กิณฺติ นํ กเรยฺยาสํติ ฯ
 ตมฺปิ มยํ โภ ราชูปถัมภ์ อภิวินิน อชฺฌาวเสยฺยมาติ ฯ อิทํ
 ไช ตํ มหाराช เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมา-
 สมฺพุทฺเธน สันชาย ภาสีตํ อุน โถโก อติตฺโต ตณฺหาทาโสติ
 ยมํ ฌตฺวา จ ทิสฺวา จ สุตฺวา จ อการสฺมา อนคาริยํ
 ปพฺพชฺชิตฺติ ฯ อจฺฉริยํ โภ ราชูปถัมภ์ อพฺภูตํ โภ ราชูปถัมภ์
 ยาว สฺภาสิตตณฺจิทํ เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมา-
 สมฺพุทฺเธน อุน โถโก อติตฺโต ตณฺหาทาโสติ อุน ทิ โภ
 ราชูปถัมภ์ โถโก อติตฺโต ตณฺหาทาโสติ ฯ

[๔๕๓] อิทมวโจ อายสฺมา ราชูปถัมภ์ อิทํ วตฺวา อถาปรํ
 เขตทวโจ

ปสฺสสํมิ โถเก สชเน มนุสฺเส
 ตทฺชาน วิตฺตํ น ททฺติ โมหา
 ตทฺชา ชนํ สันนิจยํ กโรนฺติ
 ภิชฺชโย จ กาเม อภิปตฺถยนฺติ
 ราชา ปสฺยห ปจฺฉิ วิชิตฺวา
 สํสาคเรณํ มหิมาวสฺนโต
 โอรัม สมฺพุทฺธสฺส อติตฺตรูป

ปาวํ สํมุตฺตสํสํ ปตฺตเยถ
 ราชา จ อญฺเญ จ พหุ มนุสฺสํ
 อวิคตคณฺหา มรณํ อูเปเนติ
 อุนาว หุตฺวา น ชนฺนติ เทหิ
 กาเมหิ โถกมฺหิ นหตฺถิ คิตฺติ
 กนฺทหฺนฺติ นํ เภาติ ปกัรีย เกเส
 อโห วตาโน อมราติ จาหุ
 วตฺถเณ นํ ปารุคฺติ นํหริตฺวา
 จิตฺํ สํมาทาย ตโต ชนฺนติ
 ใสํ ทยฺหติ สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 เอเกณ วตฺถเณ ปหาย โภเค
 น มียฺยมาณสํสํ ภวฺนฺติ ตาณา
 เภาติ จ มิตฺตา อถ วา สํหาया
 ทายาทกา คสฺสํ ชนํ หรณฺติ
 สํสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
 ปน คจฺฉติ เยน กมฺมํ
 น มียฺยมานํ ชนมนฺเวติ กิณฺจ
 ปคฺตา จ ทาวา จ ชนฺนจ วยฺจ
 น ทํมมายฺยํ ตภเต ชเนน
 น จาเป วิคฺเตน ชรํ วิหฺนฺติ
 อปฺปกณฺจิทํ สํวิคฺตมาหุ ชฺรํ

อตฺถสฺสํ ตํ วิปฺปรีณามชฺหมํ
 อทฺธมา ทถิทฺทา จ ญฺสฺสนฺติ ฌตฺถํ
 พาโต จ ชีโว จ ตเถว ญฺญูโง
 พาโต หิ พาตุยา วชิโตว เสติ
 ชีโว จ น เวชติ ฌตฺถญฺญูโง
 ตสฺมา หิ ปญฺญา จ ชเนน เสยฺโย
 ยาย โวธำนํ อิทฺทิจฺจจฺฉติ
 อโฬยสฺสิตฺตฺตา หิ ภวากเวสุ
 ปาปานิ กมฺมานิ กโรนฺติ โมหา
 อูเปติ คพฺภณฺจ ปฺรณฺจ โถกํ
 สํสํารมาปชฺช ปรมฺปราย
 ตสฺสํปฺปปฺปญฺโย อภิสํสํทหนฺโต
 อูเปติ คพฺภณฺจ ปฺรณฺจ โถกํ
 โจโร ยถา สนฺธิมุเข คหิโต
 สกมฺมฺนา หนฺตฺติ ปาปชฺมโม
 เอวํ ปชา เปจฺจ ปรมฺหิ โถเก
 สกมฺมฺนา หนฺตฺติ ปาปชฺมมา
 กามา หิ จิตฺรา มชฺฐา มโนรมา
 วิรูปฺฐเปณ มถนฺติ จิตฺตํ
 ธาตึณฺวํ กามคฺคเณสุ ทิสฺสุวา

๔๓๔ สุตฺตฺตบิฏฺเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๔๕๑

ตสฺมาหํ ปพฺพชิโตมฺหิ ราช
ทุมปฺผลา เณว ปตฺนฺติ มาณวา
ทหฺรา จ วุฑฺฒา จ สํวรฺเกทา
เขตํ วิทิตฺวา ปพฺพชิโตมฺหิ ราช
อปณฺณกํ สํมณฺณเมว เสยฺโยติ ฯ
รฏฺฐปาถสฺสคฺคํ นิฏฺฐิจฺจํ ทฺวคฺคิยํ ฯ

มฆเทวสุตฺตํ

[๔๕๒] เขวมฺเม สฺตํ เขกํ สมยํ ภควา มิจฺฉายํ วิหริตี
 มฆเทวมฺพวเน^๑ ฯ อถ โข ภควา อญฺญตรสฺมึ ปเทเส สิตํ
 ปาตุวากาสี ฯ อถ โข อายสฺมโต อานนฺทสฺส เขตฺทโหสี โก
 นฺุ โข เหตุ โก ปจฺจุโย ภควโต สิตสฺส ปาตุกมฺมาย น
 อการณเณ ตถาคตา สิตํ ปาตุกโรหิตฺติ^๒ ฯ อถ โข อายสฺมา
 อานนฺโท เขกํสํ จีวรํ กตุวา เยน ภควา เตนฺนชฺชติมฺปณฺณามะตุวา
 ภควนฺตํ เขตฺทโวจ โก นฺุ โข ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจุโย ภควโต
 สิตสฺส ปาตุกมฺมาย น อการณเณ ตถาคตา สิตํ ปาตุกโรหิตฺติ^๒ ฯ

[๔๕๓] ภูตปุพฺพิ อานนฺท อิมิสฺสาเยว มิจฺฉายํ ราชา อโหสี
 มฆเทโว^๒ นาม ชมฺมิโก ชมฺมราชา ชมฺเม จีโต มหาราชา ชมฺม
 จรติ พุราหุมนคฺคหปฺติเกสฺส เนคเมสฺส เจว ชานปฺเทสฺส จ อฺุโปสฺถณฺจ
 อฺุปวสฺติ จาตุทฺทสฺส ปณฺจทฺส อฏฺฐมึ^๑ จ ปกฺขสฺส^๒ ฯ อถ โข
 อานนฺท ราชา มฆเทโว พหฺนํ วสฺสํ พหฺนํ วสฺสํตานิ พหฺนํ
 วสฺสํสฺสํตานิ อจฺจุเยน กปฺปํ อามนฺเตสี ยทา เม สมฺม
 กปฺปก ปสฺสํเยยฺยาสี สิริสฺมึ ปตฺตานิ ชาตานิ อถ เม อาโร-
 เจยฺยาสฺติ^๑ ฯ เอวํ เทวาทิ โข อานนฺท กปฺปโก รณฺโณ มฆ-
 เทวสฺส ปจฺจุสฺสโหสี^๑ ฯ อทฺทสา โข อานนฺท กปฺปโก พหฺนํ

๑ สฺ. มฆาเทวมฺพวเน ฯ ๒ สฺ. มฆาเทโว ฯ

วสฺสํ พฺหุํ วสฺสํตํ พฺหุํ วสฺสํหสฺสํ อจฺเจน รมฺโณ
 มชฺเทวสฺสํ สิริสฺมํ ปตฺตานิ ชาตานิ ทิสฺวาน ราชานํ มชฺเทว
 เอตทโวจ ปาตุญฺหา ໒ เทวสฺสํ เทวญฺหา ทิสฺสนฺติ สิริสฺมํ
 ปตฺตานิ ชาตานิ ๑ เตนฺหิ สฺมม กปฺปก ตานิ ปตฺตานิ สํรุกํ
 สฺนฺหาเสณ อุตฺตริตฺวา มม อณฺชติสฺมํ ปตฺติจําเปหิ ๑ เอว
 เทวติ ໒ อานนฺท กปฺปโก รมฺโณ มชฺเทวสฺสํ ปฏิสฺสฺสฺวา
 ตานิ ปตฺตานิ สํรุกํ สฺนฺหาเสณ อุตฺตริตฺวา รมฺโณ มชฺเทวสฺสํ
 อณฺชติสฺมํ ปตฺติจําเปสิ ๑ อถ ໒ อานนฺท ราชํ มชฺเทว
 กปฺปกสฺสํ ความวํ ทตฺวา เขยฺยํปฺตํ กุมารํ อามนฺตาเปตฺวา
 เอตทโวจ ปาตุญฺหา ໒ เม ตาต กุมาร เทวญฺหา ทิสฺสนฺติ
 สิริสฺมํ ปตฺตานิ ชาตานิ ญฺจุตา ໒ ปน เม มานุสฺสกา กามา
 สฺมโย ทิพฺเพ กาเม ปริยฺยสิคฺคํ เอหิ ตวํ ตาต กุมาร อิมํ รัชฺชํ
 ปฏฺิพชฺช อหํ ปน เกสฺมสฺสํ โหหาเรตฺวา กาธํยานิ วตฺถานิ
 อจฺฉาเทตฺวา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิสฺสํ เตนฺหิ ตาต
 กุมาร ยทา ตวํ ปสฺสํยฺยาสิ สิริสฺมํ ปตฺตานิ ชาตานิ อถ
 กปฺปกสฺสํ ความวํ ทตฺวา เขยฺยํปฺตํ กุมารํ สํรุกํ รัชฺเช สฺมฺนฺสา-
 สิตฺวา เกสฺมสฺสํ โหหาเรตฺวา กาธํยานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา
 อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชยฺยาสิ เยน เม อิทํ กถฺยานํ วตฺตํ
 นิหิตํ อนุปฺปวตฺเตยฺยาสิ มา ໒ เม ตวํ อนฺติมปฺริโส อโหสิ
 ยสฺมํ ໒ ตาต กุมาร ปฺริสฺยฺเต วตฺตมาเน เขวฺรฺปสฺสํ กถฺยานสฺสํ

วุดตัสส์ สุมุจเฉโท โหติ โส เตสํ อนติมปฺริโส โหติ ฯ ตณฺหาทํ
 คาค กุมาร เอวํ วทามิ เยน เม อิทํ กถุยานํ วุดตํ นิหิตํ
 อนุปฺปวตฺเตยฺยาสี มา โห เม วุํ อนติมปฺริโส อโหสิทฺติ ฯ

[๔๕๔] อด ไช อานนท ราชา มฆเทโว กปฺปกุสฺส คามวรั
ทตฺวา เขมฺมจปฺกตํ กุมารํ สํวรกํ ราชเช สมนุสํสํสิดฺวา อิมสฺมึเขว
มฆเทวมุพฺพเน เกสฺมสฺสํ โอหาเรตฺตา กาสํยานิ วตฺถานิ อจฺฉา
เทตฺตา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิ ๑ โส เมตฺตาสํหคเตน
เจตฺสา เอกํ ทิสํ ฝริตฺวา วิหาสิ ๑ ตถา ทุคฺคิํ ตถา คคฺคิํ
ตถา จตุคฺคิํ ๑ อิติ อุตฺทมโช คิริยํ สํพฺพชิ สํพฺพตฺถคาย สํพฺพา
วณฺทํ โถกํ เมตฺตาสํหคเตน เจตฺสา วิปฺปเตน มหคฺคเตน อปฺปมาเนน
อเวเรน อพฺยาปชฺฌเนน ฝริตฺวา วิหาสิ ๑ ภรฺณาสํหคเตน เจตฺสา
๑ เป ๑ มุทฺติสํหคเตน เจตฺสา ๑ เป ๑ อูปะกฺขาสํหคเตน เจตฺสา
เอกํ ทิสํ ฝริตฺวา วิหาสิ ๑ ตถา ทุคฺคิํ ตถา คคฺคิํ ตถา
จตุคฺคิํ ๑ อิติ อุตฺทมโช คิริยํ สํพฺพชิ สํพฺพตฺถคาย สํพฺพาวณฺทํ
โถกํ อูปะกฺขาสํหคเตน เจตฺสา วิปฺปเตน มหคฺคเตน อปฺปมาเนน
อเวเรน อพฺยาปชฺฌเนน ฝริตฺวา วิหาสิ ๑ ราชา ไช ปนํนท
มฆเทโว จตุราสํสิดสฺสํสํสํสํนิ กุมารกัปปิ กัปปิ จตุราสํสิดสฺส
สํสํสํนิ อปรชฺชํ กาเรสิ จตุราสํสิดสฺสํสํสํสํนิ ราชํ กาเรสิ
จตุราสํสิดสฺสํสํสํสํนิ อิมสฺมึเขว มฆเทวมุพฺพเน อคารสฺมา อน
คาริยํ ปพฺพชิโต พรหมจริยํ จริ ๑ โส จตุตาโร พุทฺธวิหาเร

៤៣៨ តុគុកុកុបិរុកេ មធូធិមនិកាយតុត មធូធិមឋណ្ណោតកំ [៤៩៥]

ภาเวตฺวา กายธฺมฺมํ เกหา ปรมฺมรณํ พุทฺธมฺโงกุปฺโป ชโหติ ฯ

[๔๕๕] อถ ไช อานนท รมโย มฆเทวสฺส ปุคฺโค พหฺนํ
 วสฺสํ พหฺนํ วสฺสํคานํ พหฺนํ วสฺสํหสฺสํ อจฺเจน กปฺปกํ
 อานนฺเตสิ ยทา เม สํม กปฺปกํ ปสฺสเสยฺยาสี สิริสุมิ ปติตานิ
 ชาตานิ อถ เม อารโหเยยาสีติ ฯ เอวํ เทวาคี ไช อานนท
 กปฺปโก รมโย มฆเทวสฺส ปุคฺคสฺส ปจฺจสฺสํ ๑ อทฺทสา
 ไช อานนท กปฺปโก พหฺนํ วสฺสํ พหฺนํ วสฺสํคานํ พหฺนํ
 วสฺสํหสฺสํ อจฺเจน รมโย มฆเทวสฺส ปุคฺคสฺส สิริสุมิ
 ปติตานิ ชาตานิ ทิสฺวาน รมโย มฆเทวสฺส ปุคฺคํ เอตทโวจ
 ปาตุญฺหา ไช เทวสฺส เทวญฺหา ทิสฺสนฺติ สิริสุมิ ปติตานิ ชาตานิติ ฯ
 เตนหิ สํม กปฺปกํ ตานิ ปติตานิ สํม สํมฺภาสํ อทฺทวิตฺวา
 มม อณฺฺตสุมิ ปติญฺจาเปหิติ ฯ เอวํ เทวาคี ไช อานนท
 กปฺปโก รมโย มฆเทวสฺส ปุคฺคสฺส ปฏิสฺสํ ตานิ ปติตานิ
 สํม สํมฺภาสํ อทฺทวิตฺวา รมโย มฆเทวสฺส ปุคฺคสฺส
 อณฺฺตสุมิ ปติญฺจาเปหิ ๑ อถ ไช อานนท รมโย มฆเทวสฺส
 ปุคฺโค กปฺปกสฺส คามวํ ทตฺวา เขยฺยํปุคฺคํ กุมารํ อานนฺตา-
 เปตฺวา เอตทโวจ ปาตุญฺหา ไช เม ตาต กุมาร เทวญฺหา
 ทิสฺสนฺติ สิริสุมิ ปติตานิ ชาตานิ ภูคฺคา ไช ปน เม มานุสฺสกา
 กามา สํโย ทิพฺเพ กาเม ปริเยสํติ เอหิ ตวํ ตาต กุมาร
 อิมํ รชฺชํ ปฏิปชฺช อหํ ปน เกสํสฺสํ โหหาเรตฺวา กาสายานิ

วตฺถานิ อจฺฉาเทคฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิสฺสํนิ เตนฺทิ
 คาค กุมาร ยทา ตวฺมมํ ปสฺสเสยฺยาสิ สิริสฺมํ ปตฺติคานิ ชาคานิ
 อถ กปฺปกสฺส คามวริ ทคฺวา เขฏฺฐปฺปคฺตํ กุมารํ สํวฏฺกํ ราชเช
 สมนุสฺสาสิคฺวา เกสฺมสฺสํ โอหาเรคฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉา-
 เทคฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชเยยฺยาสิ เยน เม อิทํ กถฺยาณํ
 วตฺตํ นิหิตํ อนุปฺปวตฺเตยฺยาสิ มา ไช เม ตวํ อนตฺติมปฺริโส
 อโหสิ ยสฺมํ ไช คาค กุมาร ปฺริสฺสยฺเค วตฺตมาเน เอวฺรปฺสฺส
 กถฺยาณสฺส วตฺตสฺส สมนุจฺเฉโท โหติ โส เตสํ อนตฺติมปฺริโส
 โหติ ฯ ตนฺตาทํ คาค กุมาร เอวํ วทามิ เยน เม อิทํ
 กถฺยาณํ วตฺตํ นิหิตํ อนุปฺปวตฺเตยฺยาสิ มา ไช เม ตวํ
 อนตฺติมปฺริโส อโหสฺสตี ฯ

[๔๕๖] อถ ไช อานนฺท รมฺโณ มฆเทวสฺส ปฺปคฺโต กปฺปกสฺส
 คามวริ ทคฺวา เขฏฺฐปฺปคฺตํ กุมารํ สํวฏฺกํ ราชเช สมนุสฺสาสิคฺวา
 อิมสฺมํเยว มฆเทวมุพฺพเน เกสฺมสฺสํ โอหาเรคฺวา กาสายานิ วตฺถานิ
 อจฺฉาเทคฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิ ฯ โส เมตฺตาสทฺทคฺเตน
 เจตฺสา เอกํ ทิสฺสํ ฝริคฺวา วิหาสิ ฯ ตถา ทุคฺคิํ ตถา ตคฺคิํ
 ตถา จคฺคํ ฯ อิติ อุกฺกมฺโห คิริยํ สํพฺพิชฺชิ สํพฺพิชฺชคฺคตฺยา สํพฺพา-
 วนฺตํ โลกํ เมตฺตาสทฺทคฺเตน เจตฺสา วิปฺปเตน มหคฺคเตน อปฺปมาเนน
 อเวเรน อพฺยาปชฺฌเนน ฝริคฺวา วิหาสิ ฯ กรฺณาสทฺทคฺเตน เจตฺสา
 ฯ เป ฯ มุทิตาสทฺทคฺเตน เจตฺสา ฯ เป ฯ อูปฺเปกฺขาสทฺทคฺเตน เจตฺสา

๔๒๐ สุตฺตนคัมภีรเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺเณสกํ [๔๕๗

เอกํ ทิสฺส ฌริตฺวา วิหาสี ๑ ตถา ทุคฺคิยํ ตถา ตคฺคิยํ ตถา จตุคฺคํ ๑ อิติ อุกฺกมฺโห ติริยํ สํพฺพุตฺติ สํพฺพุตฺตคยา สํพฺพาวนฺตํ โถกํ อุกฺกฺขาสํหคฺเคน เจตฺถา วิปฺสฺเสน มหคฺคเคน อปฺปมาณฺเณ อเวเรน อพฺยาปชฺฌเณน ฌริตฺวา วิหาสี ๑ รมฺโฆ โห ปนฺนนฺท มชฺเทวสฺส ปุคฺคโต จตุรํสํสํสํสํสํสํสํนิ กุมารกํพิกํ กํพิ จตุรํสํสํสํสํสํสํสํนิ อปรชฺชํ กาเรสี จตุรํสํสํสํสํสํสํสํนิ รชฺชํ กาเรสี จตุรํสํสํสํสํสํสํสํนิ อิมสฺมํเยว มชฺเทวมฺพวเน อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพุตฺติโต พฺรหฺมจริยํ จริ ๑ โส จตฺตาวโร พฺรหฺมวิหาเร ภาเวตฺวา กายสฺส เกทา ปรมมฺรณา พฺรหฺมโตกฺกฺปโค อโหสี ๑

[๔๕๗] รมฺโฆ โห ปนฺนนฺท มชฺเทวสฺส ปุคฺคปฺปุคฺคกา คสฺสํ ปวฺปฺรา จตุรํสํสํสํสํสํสํนิ อิมสฺมํเยว มชฺเทวมฺพวเน เกสฺมสฺสํสํ โยหาเรตฺวา กาสํยานิ วตฺถานิ อจฺญาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพุตฺติสฺส ๑ เต เมตฺตาสํหคฺเคน เจตฺถา เอกํ ทิสฺส ฌริตฺวา วิหริสฺส ๑ ตถา ทุคฺคิยํ ตถา ตคฺคิยํ ตถา จตุคฺคํ ๑ อิติ อุกฺกมฺโห ติริยํ สํพฺพุตฺติ สํพฺพุตฺตคยา สํพฺพาวนฺตํ โถกํ เมตฺตาสํหคฺเคน เจตฺถา วิปฺสฺเสน มหคฺคเคน อปฺปมาณฺเณ อเวเรน อพฺยาปชฺฌเณน ฌริตฺวา วิหริสฺส ๑ กรุณฺณาสํหคฺเคน เจตฺถา... มุทิตาสํหคฺเคน เจตฺถา... อุกฺกฺขาสํหคฺเคน เจตฺถา เอกํ ทิสฺส ฌริตฺวา วิหริสฺส ๑ ตถา ทุคฺคิยํ ตถา ตคฺคิยํ ตถา จตุคฺคํ ๑ อิติ อุกฺกมฺโห ติริยํ สํพฺพุตฺติ สํพฺพุตฺตคยา สํพฺพาวนฺตํ โถกํ อุกฺกฺขาสํหคฺเคน เจตฺถา

๔๒๒ สุตตฺตบปิฏเก มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๔๖๐

อุปฺริ ปาสาทวรคโต นิสินฺโน โหติ ฯ อถ โช อานนฺท สกฺโก
เทวานมินฺโท เสยฺยถาปํ นาม พทฺวา ปุริโส สมนฺนิชิตฺตํ วา พาทํ
ปสาเรยฺย ปสาวิตํ วา พาทํ สมนฺนิชเยยฺย เอวเมว เทเวสุ
ดาวคฺคิเสสุ อนฺตรหิโต นิมิสฺสํ วนฺโณ สมนฺมุเข ปาตุรโหติ ฯ
อถ โช อานนฺท สกฺโก เทวานมินฺโท นิมิ ราชา นํ เอตทโวจ
ถาภา เต มหาราช สุตฺตํ เต มหาราช เทวา มหาราช
ดาวคฺคิสา สุมฺมายํ สภายํ กิตฺตยมานรुปา สนนฺสินฺนา ถาภา
วต โภ วิเทหํ สุตฺตํ วต โภ วิเทหํ เยสํ นิมิ ราชา
ชมนฺนิโก ชมนฺนราชา ชมนฺเม จิโต มหาราช ชมนฺ จรติ พฺราหฺมณ-
คหปติเกสุ เนกเมสุ เจว ชานปเทสุ จ อุปสํถนฺจ อุปวสตี
จาคฺคฺทสฺสํ ปณฺจทสฺสํ อฏฺฐมํ จ ปกฺขสฺสํ ตาติ เทวา เต มหาราช
ดาวคฺคิสา ทสฺสํนกา มา คสฺสํ เต อหํ มหาราช สหสฺสํยฺยคฺคํ
อาชณฺณวรํ ปหิณฺนสฺสํ อภิรุเหยฺยาสี มหาราช ทิพฺพํ ยานํ
อวิกมฺปมาโนติ ฯ อธิวเสสิ โช อานนฺท นิมิ ราชา คุณฺหิภาเวน ฯ
อถ โช อานนฺท สกฺโก เทวานมินฺโท นิมิสฺสํ วนฺโณ อธิวสํ
วิทิตฺวา เสยฺยถาปํ นาม พทฺวา ปุริโส สมนฺนิชิตฺตํ วา พาทํ
ปสาเรยฺย ปสาวิตํ วา พาทํ สมนฺนิชเยยฺย เอวเมว นิมิสฺสํ วนฺโณ
สมนฺมุเข อนฺตรหิโต เทเวสุ ดาวคฺคิเสสุ ปาตุรโหติ ฯ

[๔๖๐] อถ โช อานนฺท สกฺโก เทวานมินฺโท มาตถิ สงฺคาหํ
อามนฺเตสิ เอहि ตวํ สมนฺ มาตติ สหสฺสํยฺยคฺคํ อาชณฺณวรํ

โยเซตวา นิมี ราชานัน อุปสงกมิตวา เอว วเทหิ อยนเต มหาราช
 สหสฺสยฺยโต อาชณฺณวโร สกฺกเถน เทวานมินฺนุเทน เปสฺสโต อภิ-
 ภูเหยฺยาสี มหาราช ทิพฺพํ ยานํ อวิกมฺปมาโนติ ฯ เอว ภทฺทวาทิ
 โช อาณนฺท มาตลฺลํ สงฺคาหโก สกฺกสฺส เทวานมินฺนุสฺส ปฺปิตฺตฺตวา
 สหสฺสยฺยโต อาชณฺณวโร โยเซตวา นิมี ราชานัน อุปสงกมิตวา
 เอตทโวจ อํ เต มหาราช สหสฺสยฺยโต อาชณฺณวโร สกฺกเถน
 เทวานมินฺนุเทน เปสฺสโต อภิภู มหาราช ทิพฺพํ ยานํ อวิกมฺปมาโน
 อปฺปจ มหาราช กตเมเน ตํ เนมิ เชน วา ปาปกมฺมา ปาปกาณฺ
 กมฺมานํ วิปากํ ปฺปิตฺตฺตเวทฺตติ เชน วา กตฺถาณกมฺมา กตฺถาณ-
 กมฺมานํ วิปากํ ปฺปิตฺตฺตเวทฺตติ ฯ อุกฺกเยเนว มํ มาตลฺลํ เนหฺติ ฯ
 สํเปสฺสโต โช อาณนฺท มาตลฺลํ สงฺคาหโก นิมี ราชานัน สุทนต์มหาราช
 สภา ๒ ๑ อทฺทสา โช อาณนฺท สกฺโก เทวานมินฺนุโท นิมี ราชานัน
 ทูรโตว ชาคฺคจฺจนฺตํ ทิสฺวา นิมี ราชานัน เอตทโวจ เอहि โช
 มหาราช สุวากคํ มหาราช เทวา เต มหาราช ตาวคฺคิสา
 สุทนต์มหาราช สภา ๒ กิตฺตยมาณรูปา สมนฺนินฺนา ตาภา วต โภ
 วิเทหานํ สกฺกทฺธํ วต โภ วิเทหานํ เยสํ นิมี ราชานัน ชมฺมิโก
 ชมฺมราชา ชมฺเม จีโต มหาราชานัน ชมฺมํ จรติ พุราหุณฺณคหปติเกสฺส
 เนคเมสฺส เจว ชานปเทสฺส จ อุปสงกมฺมจ อุปวสฺสติ จาคฺคทฺธํ
 ปณฺจทฺธํ อฏฺฐมํ จ ปกฺขสฺสชาติ เทวา เต มหาราช ตาวคฺคิสา

๑ ส. สมนฺปาเปสฺส ๑ ๒ ส. สุทนต์มหาราช สภา ๑

ทสฺสณฺณกามา อภิรม มหाराช เทวสฺสฺ เทวานุกาเวนาคิ ฯ อถ
 มารีสฺ คตฺเตว มํ มິถิถํ ปฏฺเญตฺสฺ คตฺถํ ฆมฺมํ จริสฺสํ
 พฺรាหฺมณคหปติเกสฺสฺ เนคเมสฺสฺ เจว ชานปเตสฺสฺ จ อฺโปสฺถณฺจ
 อฺปวสฺสิสฺสํ จากุทฺทสฺสํ ปณฺจทสฺสํ อญฺฐมํ จ ปกฺขสฺสํ
 ไช อานนฺท สกฺโก เทวานมฺินฺโท มาคฺธิ สํคาหํ อามนฺเตสฺ
 เอหิ ควํ สมฺม มาคฺธิ สหสฺสํยฺคตํ อาชณฺณวรํ โยเชตฺวา นิมิ
 ราชานํ คตฺเตว มິถิถํ ปฏฺเญหิถิ ฯ เอวํ ภทฺทวาคิ ไช อานนฺท
 มาคฺธิ สํคาหโก สกฺกสฺสฺ เทวานมฺินฺทสฺสฺ ปฏฺิสฺสํยฺคตํ
 อาชณฺณวรํ โยเชตฺวา นิมิ ราชานํ คตฺเตว มິถิถํ ปฏฺเญหิ ฯ

[๔๖๓] ตตฺร สํกั อานนฺท มหाराชา ชมฺมํ จรติ พฺราหฺมณ-
คหปติเกสุ เนคเมสุ เจว ชานเปเตสุ จ อโปสถณฺจ อปวสตี
จาคฺคฺทหฺสึ ปณฺจหฺสึ อฏฺฐมึ จ ปกฺขสฺสํคํ ๑ อถ ไช อานนฺท
นิมิ ราชา พฺหุณฺ วสฺสํ พฺหุณฺ วสฺสํคํ พฺหุณฺ วสฺสํหสฺสํ
อจฺจเยน กปฺปกํ อานนฺเตสิ ยทา เม สฺมม กปฺปก ปสฺสเยยฺยาสี
สิรฺสํ ปติคานิ ชาตานิ อถ เม อาโรเจยฺยาสีติ ๑ เอวํ เทวาคิ ไช
อานนฺท กปฺปกอ นิมิสฺส รณฺเวย ปจฺจสฺสํโสสี ๑ อทฺทสา ไช อานนฺท
กปฺปกอ พฺหุณฺ วสฺสํ พฺหุณฺ วสฺสํคํ พฺหุณฺ วสฺสํหสฺสํ
อจฺจเยน นิมิสฺส รณฺเวย สิรฺสํ ปติคานิ ชาตานิ ทิสฺวาน
นิมิ รานํ เอกทโวจ ปาคุญฺหา ไช เทวสฺส เทวญฺหา ทิสฺสนฺติ
สิรฺสํ ปติคานิ ชาตานิ ๑ เตนฺหิ สฺมม กปฺปก คานิ ปติคานิ

สำรุํ ฌณฺหาเสณ อุตฺตริตฺวา มม อณฺชติสฺมํ ปติฏฺฐาเปหํติ ฯ เอวํ
 เทวาทิ โส อานนฺท กปฺปโก นิมิสฺสํ รณฺโณ ปฏฺฐิสฺสํ ตานิ
 ปตฺตานิ สำรุํ ฌณฺหาเสณ อุตฺตริตฺวา นิมิสฺสํ รณฺโณ อณฺชติสฺมํ
 ปติฏฺฐาเปหํติ ฯ อถ โส อานนฺท ราชา กปฺปกสฺสํ ความวํ ทตฺวา
 เขฏฺฐปฺปคฺคํ กุมารํ อามนฺตาเปตฺวา เขตฺตโวจ ปาตุฏฺฐา โส เม
 ตาต กุมาร เทวทูตา ทิสฺสํเต สิริสฺมํ ปตฺตานิ ชาตานิ ภูตฺตา
 โส ปน เม มานุสฺสกา กามา สมนโย ทิพฺเพ กาเม ปริยสํคฺคํ
 เอहि ตวํ ตาต กุมาร อิมํ รชฺสํ ปฏฺธิปชฺช อหํ ปน เกสฺมสฺสํ
 โธหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ
 ปพฺพชฺชิสฺสํเต เตนฺหิ กุมาร ยทา ตวมฺมี ปสฺสํเสยฺยาสิ สิริสฺมํ
 ปตฺตานิ ชาตานิ อถ กปฺปกสฺสํ ความวํ ทตฺวา เขฏฺฐปฺปคฺคํ กุมารํ
 สำรุํ รชฺเช สมนุสฺสาสิคฺวา เกสฺมสฺสํ โธหาเรตฺวา กาสายานิ
 วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชยฺยาสิ เยน
 เม อิทํ กถฺยาณํ วตฺถํ นิหิตํ อนุปฺปวตฺเตยฺยาสิ มา โส เม
 ตวํ อนฺติมปฺริโส อโหสิ ยสฺมํ โส ตาต กุมาร ปฺริตฺถุเค
 วตฺถมาเน เอวรุปสฺสํ กถฺยาณสฺสํ วตฺถสฺสํ สมนฺจเกโท โหติ โส
 เตสํ อนฺติมปฺริโส โหติ ฯ ตถาหํ ตาต กุมาร เอวํ วทามิ
 เยน เม อิทํ กถฺยาณํ วตฺถํ นิหิตํ อนุปฺปวตฺเตยฺยาสิ มา โส
 เม ตวํ อนฺติมปฺริโส อโหสํติ ฯ

[๔๖๒] อถ โส อานนฺท นิมิ ราชา กปฺปกสฺสํ ความวํ

๔๒๖ สุตฺตคนฺตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๔๒๓

ทคฺวา เขฏฺฐปฺปคฺคํ กุมารํ สารุทํ ราชเช สมนุสฺสาธิตฺวา อิมสฺมึเวยว
มชฺฌเทวมุพฺพเน เกสฺมสฺสํ โอยฺหาเรทฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉา-
เททฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺช ๑ โส เมตฺตาสฺสทกฺเคน
เจตฺสา เอกํ ทิสฺสํ ฌริตฺวา วิหาสิ ๑ ตถา ทุคฺคิยํ ตถา ตคฺคิยํ
ตถา จตุคฺคํ ๑ อิติ อุตฺตมโห ติริยํ สํพฺพชฺช สํพฺพตฺถตาย
สํพฺพาวนฺตํ โสกํ เมตฺตาสฺสทกฺเคน เจตฺสา วิปฺปเสน มหคฺคเคน
อปฺปมาเนเน อเวเรน อพฺยาปชฺฌเนเน ฌริตฺวา วิหาสิ ๑ กรุณา-
สฺสทกฺเคน เจตฺสา... มุทิตาสฺสทกฺเคน เจตฺสา... อฺเปกฺขาสฺสทกฺเคน
เจตฺสา เอกํ ทิสฺสํ ฌริตฺวา วิหาสิ ๑ ตถา ทุคฺคิยํ ตถา ตคฺคิยํ
ตถา จตุคฺคํ ๑ อิติ อุตฺตมโห ติริยํ สํพฺพชฺช สํพฺพตฺถตาย
สํพฺพาวนฺตํ โสกํ อฺเปกฺขาสฺสทกฺเคน เจตฺสา วิปฺปเสน มหคฺคเคน
อปฺปมาเนเน อเวเรน อพฺยาปชฺฌเนเน ฌริตฺวา วิหาสิ ๑ นิมิ โห
ปฺนนานนฺท ราชา จตุราสฺสํทิวสฺสํสํหํสํสาณิ กุมารกํพิทํ กํพิ จตุรา-
สฺสํทิวสฺสํสํหํสํสาณิ อฺปรชฺชํ กาวเรสิ จตุราสฺสํทิวสฺสํสํหํสํสาณิ ราชํ
กาวเรสิ จตุราสฺสํทิวสฺสํสํหํสํสาณิ อิมสฺมึเวยว มชฺฌเทวมุพฺพเน อคารสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺวา พฺรหฺมจฺริยํ จริ ๑ โส จตฺตาวโร พฺรหฺมวิหาเร
ภาเวทฺวา กายสฺสํ เกทา ปรมมฺรณา พฺรหฺมโลกฺกุปฺโภ อโหสิ ๑

[๔๒๓] นิมิสฺสํ โห ปฺนนานนฺท รมฺโฆ กพฺวารชนโก นาม
ปฺปคฺคิตฺวา อโหสิ ๑ โส น อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺช ๑ โส
คํ กถฺยาณํ วตฺถํ สํมจฺฉินฺทิตฺวา โส เตสํ อนฺติมปฺริโส อโหสิ ๑

ติยา ไช ปน เคน อานนท เอวณัส อณโณ นุน เคน สัมเณ
 ราช มชเทโว อโหสิ เยน คัมภฏยานัม วตฺตํ นิหิตฺตํ ๑ น
 ไช ปนคัมภฏยานัม เอวํ ทฏฐัพพํ ๑ อหํ เคน สัมเณ ราช
 มชเทโว อโหสิ ๑ อหํ คัมภฏยานัม วตฺตํ นิหิตํ มยา คัม
 ภฏยานัม วตฺตํ นิหิตํ ปจฺจุฉิมมา ชนตา อณุปฺปวตฺเตสิ ๑ คัม ไช
 ปนอานนท ภฏยานัม วตฺตํ น นิพฺพิทาย น วิราคาย น นิโรชาย
 น อุปสํมาย น อภินฺนุณาย น สัมมโพรชาย น นิพฺพณาย สํวตฺตติ
 ยาวเทว พุทฺธมโถกฺกูปคฺคิยา ๑ อิทํ ไช ปนอานนท เอตฺรหิ
 มยา ภฏยานัม วตฺตํ นิหิตํ เอกนฺตนิพฺพิทาย วิราคาย นิโรชาย
 อุปสํมาย อภินฺนุณาย สัมมโพรชาย นิพฺพณาย สํวตฺตติ ๑ กตมณฺ
 จานนท เอตฺรหิ มยา ภฏยานัม วตฺตํ นิหิตํ เอกนฺตนิพฺพิทาย
 วิราคาย นิโรชาย อุปสํมาย อภินฺนุณาย สัมมโพรชาย นิพฺพณาย
 สํวตฺตติ ๑ อยเมว อริโย อฏฺฐังกโก มคฺโค เสยฺยถํ สัมมา
 ทิฏฺฐิ สัมมาสังกฺกโป สัมมาวาจา สัมมากมฺมมฺโต สัมมาอาชีโว
 สัมมาวาจาโม สัมมาสติ สัมมาสมาธิ อิทํ ไช อานนท เอตฺรหิ
 มยา ภฏยานัม วตฺตํ นิหิตํ เอกนฺตนิพฺพิทาย วิราคาย นิโรชาย
 อุปสํมาย อภินฺนุณาย สัมมโพรชาย นิพฺพณาย สํวตฺตติ ๑ คัม ไช
 อหํ อานนท เอวํ วทามิ เยน เม อิทํ ภฏยานัม วตฺตํ นิหิตํ
 อณุปฺปวตฺเตยฺยาถ มา ไช เม คุณเมท อณฺติมปฺริสา อหฺวตฺต
 ยสฺมิ ไช อานนท ปฺริสฺสุเค วตฺตมาเน เอวรูปสํส ภฏยานัสส

៤២៧ ឥតុគតុប្បិកោ មធុធិមនិកាយឥត្តំ មធុធិមឋន្តានាតំ [៤៦៣

ឧតុគត្តំ ឥមុជុទេតោ តៃតិ តៃ គេតំ ឧតុគតុប្បិកោ តៃតិ ។ កំ វិ
ចំ អំ ឧានុត ខេវំ ឧតាមិ យេន មេ ឱតំ កតុយាណំ ឧតុគតំ និវិតំ
ឧតុប្បឧតុគតុយាណំ មា តៃ មេ តុមេត ឧតុគតុប្បិកោ ឧតុគតុតាតិ ។

ឱតុមវិទុ ភក្ខា ឧតុគតុមនោ ឧតុគតុមា ឧានុតោ ភក្ខាតោ
ភាសិតំ ឧតុគតុមនោ ។

មធុធុឥតុគតុំ និវិតុគតុំ គតិយំ ។

มธุรสสุตตะ

[๔๖๔] เอวมุเม สัคคิ เอกั สมยั อายสฺมา มหากัจจानโน
มจฺจราย วิหริติ คุณฺชาวเน ฯ อสฺสโสสี ไซ ราชา มจฺจโร อวฺนติ-
ปฺปฺตฺโต สมนฺโน ชฺตุ โภ กัจจानโน มจฺจราย วิหริติ คุณฺชาวเน
ตํ ไซ ปน ภวณฺถํ กัจจานํ เอวํ กถฺยาโน กิตฺติสํภุโต อพฺภุคฺคโต
ปณฺนํชิตโต วิยตฺโต เมธาวํ พหุสฺสฺสโต จิตฺตกถํ กถฺยาณปฺปฏิกานโน
วฺจฺจโสม เจว อรหา ฯ สํชฺช ไซ ปน ตถารูปานํ อรหํ
ทสฺสํ นํ โหตฺถิติ ฯ อถ ไซ ราชา มจฺจโร อวฺนติปฺปฺตฺโต ภทฺรานิ
ภทฺรานิ ยานานิ , โยชาเปตฺวา ภทฺรํ ยานํ อภิรัฐฺหิตฺวา ภทฺเรหิ
ภทฺเรหิ ยานเหหิ มจฺจราย นิยฺยาสิ มหัจจาราชานุภาเวน อายสฺมนฺตํ
มหากัจจานํ ทสฺสํนาย ยาวตฺติกา ยานสฺส ภูมि ยานเนน คนฺตฺวา
ยานา ปจฺจุจโรรฺหิตฺวา ปตฺติโกว เยนายสฺมา มหากัจจानโน เทนุ-
ปสงฺกมิ อฺปสงฺกมิตฺวา อายสฺมตา มหากัจจานเนน สํทฺธิ สมนฺโมทิ
สมนฺโมทณฺยํ กถํ สํราณณํ วตฺติสาเรตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีติ ฯ เอกมนฺตํ
นิสฺสินโน ไซ ราชา มจฺจโร อวฺนติปฺปฺตฺโต อายสฺมนฺตํ มหากัจจานํ
เอตทโวจ พฺราหฺมณา โภ กัจจาน เอวมาหิสฺสุ พฺราหฺมณา
เสฏฺโฐ วณฺโณ หิโน อณฺโปลว วณฺโณ พฺราหฺมณา สุกฺโก
วณฺโณ กโณห อณฺโปลว วณฺโณ พฺราหฺมณา สขฺชณฺนติ โน
อพฺราหฺมณา พฺราหฺมณา พฺรหฺมโน ปฺปฺตฺตา โอรสา มุชฺชิต

๔๓๐ สุตตฺถนคปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกั [๔๖๕

ชาตา พุรฺหมชา พุรฺหมนิมฺมิตา พุรฺหมทายาทาติ อิทํ^๑ ภวํ
กจฺจानโ กิมกฺขายตี^๒ ฯ

[๔๖๕] โฆโสเยว ไช เอโส มหาราช โลกสฺมึ พุราหฺมณาว
เสฏฺโฐ วณฺโณ หีโน อญฺโฆ วณฺโณ พุราหฺมณาว สุกโก
วณฺโณ กโณห อญฺโฆ วณฺโณ พุราหฺมณาว สุตฺตณฺหิติ โน
อพุราหฺมณา พุราหฺมณาว พุรฺหมโน ปุตฺตา โอรสา มุขโต
ชาตา พุรฺหมชา พุรฺหมนิมฺมิตา พุรฺหมทายาทาติ อิมินา^๓ ไช
เอตํ มหาราช ปรียาเยน เวทิตพฺพํ ยถา โฆโสเยวโส โลกสฺมึ
พุราหฺมณาว เสฏฺโฐ วณฺโณ หีโน อญฺโฆ วณฺโณ ฯ เป ฯ พุรฺหม-
ทายาทาติ ตํ กิ มณฺเณสึ มหาราช ขตฺติยสฺส เจปปี อิชฺฌเนยฺย
ชนฺเน วา ชณฺเณน วา รชเตน วา ชาตฺรฺเพน วา ขตฺติโย-
มิตฺถสํสาสฺส ปุพฺพพฺพุจฺจายี ปจฺจณานิปาตี กิการปฏิสํสาวิ มนาปจาวี นีย-
วาทิ ฯ พุราหฺมโณมิตฺถสํสาสฺส... เวสฺโสมิตฺถสํสาสฺส... สุกฺโขมิตฺถสํสาสฺส
ปุพฺพพฺพุจฺจายี ปจฺจณานิปาตี กิการปฏิสํสาวิ มนาปจาวี นียวาทิติ ฯ
ขตฺติยสฺส เจปปี โภ กจฺจาน อิชฺฌเนยฺย ชนฺเน วา ชณฺเณน วา
รชเตน วา ชาตฺรฺเพน วา ขตฺติโยมิตฺถสํสาสฺส ปุพฺพพฺพุจฺจายี ปจฺจ-
ณานิปาตี กิการปฏิสํสาวิ มนาปจาวี นียวาทิ ฯ พุราหฺมโณมิตฺถสํสาสฺส...
เวสฺโสมิตฺถสํสาสฺส... สุกฺโขมิตฺถสํสาสฺส ปุพฺพพฺพุจฺจายี ปจฺจณานิปาตี กิการ-
ปฏิสํสาวิ มนาปจาวี นียวาทิติ ฯ

๑ ส. อิติ ฯ ๒ ส. กิมาหติ ฯ ๓ ส. ตทิมินาเปตี ฯ

[๔๖๖] ตํ ก็ มณฺณสิ มหาราช พฺราหฺมณสฺส เจปํ อิชฺฌเมยฺย
 ฌเนน วา ฌณฺเณน วา รชเตน วา ชาตฺรฺรูปเณน วา พฺราหฺมโณ-
 มิสฺสํสาธุสฺสํ ปุพฺพพฺุชฺชัยํ ปจฺจนานิปาตํ กิํการปฏิสฺสํวํ มนาปจาร์
 นียวาทิ ๑ เวสฺสโธมิสฺสํสาธุสฺสํ... สุกฺโขมิสฺสํสาธุสฺสํ... ฆตฺติโยมิสฺสํสาธุสฺสํ
 ปุพฺพพฺุชฺชัยํ ปจฺจนานิปาตํ กิํการปฏิสฺสํวํ มนาปจาร์ นียวาทิติ ๑
 พฺราหฺมณสฺสํ เจปํ โภ กจฺจํณ อิชฺฌเมยฺย ฌเนน วา ฌณฺเณน วา
 รชเตน วา ชาตฺรฺรูปเณน วา พฺราหฺมโณมิสฺสํสาธุสฺสํ ปุพฺพพฺุชฺชัยํ ปจฺจา-
 นิปาตํ กิํการปฏิสฺสํวํ มนาปจาร์ นียวาทิ ๑ เวสฺสโธมิสฺสํสาธุสฺสํ...
 สุกฺโขมิสฺสํสาธุสฺสํ... ฆตฺติโยมิสฺสํสาธุสฺสํ ปุพฺพพฺุชฺชัยํ ปจฺจนานิปาตํ กิ-
 ํการปฏิสฺสํวํ มนาปจาร์ นียวาทิติ ๑

[๔๖๗] ตํ ก็ มณฺณสิ มหาราช เวสฺสํสฺสํ เจปํ อิชฺฌเมยฺย ฌเนน
 วา ฌณฺเณน วา รชเตน วา ชาตฺรฺรูปเณน วา เวสฺสโธมิสฺสํสาธุสฺสํ
 ปุพฺพพฺุชฺชัยํ ปจฺจนานิปาตํ กิํการปฏิสฺสํวํ มนาปจาร์ นียวาทิ ๑ สุกฺโข-
 มิสฺสํสาธุสฺสํ... ฆตฺติโยมิสฺสํสาธุสฺสํ... พฺราหฺมโณมิสฺสํสาธุสฺสํ ปุพฺพพฺุชฺชัยํ
 ปจฺจนานิปาตํ กิํการปฏิสฺสํวํ มนาปจาร์ นียวาทิติ ๑ เวสฺสํสฺสํ
 เจปํ โภ กจฺจํณ อิชฺฌเมยฺย ฌเนน วา ฌณฺเณน วา รชเตน
 วา ชาตฺรฺรูปเณน วา เวสฺสโธมิสฺสํสาธุสฺสํ ปุพฺพพฺุชฺชัยํ ปจฺจนานิปาตํ
 กิํการปฏิสฺสํวํ มนาปจาร์ นียวาทิ ๑ สุกฺโขมิสฺสํสาธุสฺสํ... ฆตฺติโย-
 มิสฺสํสาธุสฺสํ... พฺราหฺมโณมิสฺสํสาธุสฺสํ ปุพฺพพฺุชฺชัยํ ปจฺจนานิปาตํ กิํการ-
 ปฏิสฺสํวํ มนาปจาร์ นียวาทิติ ๑

๔๓๒ สุตฺตฺนคฺคิฏฺเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปฺนฺนาสํ [๔๖๘]

[๔๖๘] คํ ก็ มณฺเฑสิ มหाराช สุตฺตฺส เจปီ อิชฺฌเนยฺย
ชเนน วา ชณฺเณน วา รชเตน วา ชาครูปเณ วา สุตฺโต-
มิตฺถํ ปุพฺพชฺฌายี ปจฺจนานิปาตී ก็การปฏฺฐิตํ มนาปจาร์ นีย-
วาทී ฯ ขตฺติโยมิตฺถํ... พุราหุมนมิตฺถํ... เวสฺสํมิตฺถํ
ปุพฺพชฺฌายี ปจฺจนานิปาตී ก็การปฏฺฐิตํ มนาปจาร์ นียวาทิตี ฯ
สุตฺตฺส เจปီ โภ กจฺจาน อิชฺฌเนยฺย ชเนน วา ชณฺเณน วา
รชเตน วา ชาครูปเณ วา สุตฺโตมิตฺถํ ปุพฺพชฺฌายี ปจฺจา-
นิปาตී ก็การปฏฺฐิตํ มนาปจาร์ นียวาที ฯ ขตฺติโยมิตฺถํ...
พุราหุมนมิตฺถํ... เวสฺสํมิตฺถํ ปุพฺพชฺฌายี ปจฺจนานิปาตී
ก็การปฏฺฐิตํ มนาปจาร์ นียวาทิตี ฯ

[๔๖๙] คํ ก็ มณฺเฑสิ มหाराช ยทิ เหวํ สฺนฺเต อิม
จตุคฺคาโร วณฺเณ สฺมา โหณฺติ โน วา กถํ วา เต เขตฺถ
โหตฺถิตี ฯ อทฺธา โห โภ กจฺจาน เหวํ สฺนฺเต อิม จตุคฺคาโร วณฺเณ
สฺมสฺมา โหณฺติ นาทํ เขตฺถ กิณฺจ นานากรรมํ สมนุสฺสํมิตี ฯ

[๔๗๐] อิมินาปี โห เอกํ มหाराช ปริยาเยน เวทิตพฺพิ
ยกา โสเสยฺเวสฺส โถกสฺมึ พุราหุมนาว เสฏฺโฐ วณฺโณ
หิโน อณฺโณ วณฺโณ ฯ เป พุทฺธมทฺยาทาทิ คํ ก็ มณฺเฑสิ
มหाराช อิทาสฺส ขตฺติโย ปาณาติปาตํ อทินฺนาทายํ กาเมสุ-
มิจฺฉาจารํ มุสาวาทํ มิตฺถนฺวาโจ ฆรุตฺวาโจ สมนุสฺสํมิตี อภิขณฺณ
พฺยาปนฺนจิตฺโต มิจฺฉาทิฏฺฐี กายสฺส เกทา ปรมมฺรณา อปายํ

๔๗๒] ราชวคฺคสฺส มหฺรสุตฺเต วณฺณนาํ สมนฺสภาโว ๔๓๓

ทุกฺคตํ วิณีปาตํ นิรยํ อูปปชฺเชยฺย โน วา กถํ วา เอตฺถ
โหคฺคตํ ฯ ขคฺคตโยปํ หิ โภ กจฺจาน ปาณาติปาตํ อทินฺนาทายํ
กาเมสฺสมิจฺฉาจารํ มุสาทวํ มีสฺสเนวาโจ ผรฺสวาโจ สมนฺนปฺปตฺตํ
อภิขณฺณํ พยาปนฺนจิตฺโต มิจฺฉาทิฏฺฐิํ กายสฺส เกทา ปรมฺมมรณา
อปายํ ทุกฺคตํ วิณีปาตํ นิรยํ อูปปชฺเชยฺย เอวํ เม เอตฺถ โหติ
เอวญฺจ ปน เม เอตํ อรหตํ สุตฺตุนฺติ ฯ

[๔๗๓] สํชฺช สํชฺช มหाराช สํชฺช โช เต เอตํ มหाराช
เอวํ โหติ สํชฺช จ ปน เต เอตํ อรหตํ สุตฺตํ ตํ กิํ มณฺเณสฺสิ
มหाराช อิจาสฺส พฺรหฺมโน... อิจาสฺส เวสฺโส... อิจาสฺส
สฺสทฺโท ปาณาติปาตํ อทินฺนาทายํ ฯ เป ฯ มิจฺฉาทิฏฺฐิํ กายสฺส
เกทา ปรมฺมมรณา อปายํ ทุกฺคตํ วิณีปาตํ นิรยํ อูปปชฺเชยฺย โน
วา กถํ วา เต เอตฺถ โหคฺคตํ ฯ สฺสทฺโทปํ หิ โภ กจฺจาน
ปาณาติปาตํ อทินฺนาทายํ ฯ เป ฯ มิจฺฉาทิฏฺฐิํ กายสฺส เกทา
ปรมฺมมรณา อปายํ ทุกฺคตํ วิณีปาตํ นิรยํ อูปปชฺเชยฺย เอวํ เม
เอตฺถ โหติ เอวญฺจ ปน เม เอตํ อรหตํ สุตฺตุนฺติ ฯ

[๔๗๔] สํชฺช สํชฺช มหाराช สํชฺช โช เต เอตํ มหाराช
เอวํ โหติ สํชฺช จ ปน เต เอตํ อรหตํ สุตฺตํ ตํ กิํ มณฺเณสฺสิ
มหाराช ยถิ เอวํ สันเต อิมे จตฺตาโร วณฺณา สมนฺสภา
โหนติ โน วา กถํ วา เต เอตฺถ โหคฺคตํ ฯ อทฺฐา โช
กจฺจาน เอวํ สันเต อิมे จตฺตาโร วณฺณา สมนฺสภา โหนติ นานํ

៤៣៤ ឥតុត្តន្តបិដកេ មធុធិមនិកាយឥត្តំ មធុធិមបណ្ណាសកំ [៤៧៣]

ខេតុព កិល្បជិ វាណាភរណំ ឥមនុស្សឥរុមីតិ ។

[៤៧៣] ឱមិនាបី ខៃ ខេតំ អោរាឆ បរិយាយេន វេតិតបុព្វំ
យតា ខៃតៃយេវេតៃ តៃកតុមី បុរាអុណាវ ឥន្ទុខៃ វណុណ
អីណ ឧណុណ វណុណ ។ បេ ។ បុរាអុតាយាតាតិ តំ កំ មណុធិ
អោរាឆ ឱតាឥត្ត ឆតុតិយៃ បាណាតិបាតា បរិវិវិត ឧតិណ្ណា
តាណា បរិវិវិត កាមេសុមិទុណាទារា បរិវិវិត មុតាវាតា បរិវិវិត
បីឥណយ វាទាយ បរិវិវិត ឆរុតាយ វាទាយ បរិវិវិត ឥមុធបុប្ផាបា
បរិវិវិត ឧណិឆុណាតុ ឧបុយាបណ្ណជិតុតៃ ឥមុធមាតិធម្មី កាយឥត្ត ភេតា
បរមុធហរណា ឥតុត្តំ ឥតុកំ តៃកំ ឧបបឆុឆេយ្យ ណៃ វា កតំ វា
តេ ខេតុព តៃត្តិ ។ ឆតុតិយៃបី អិ ភៃ កុទុទាន បាណាតិបាតា
បរិវិវិត ឧតិណ្ណាតាណា បរិវិវិត កាមេសុមិទុណាទារា បរិវិវិត
មុតាវាតា បរិវិវិត បីឥណយ វាទាយ បរិវិវិត ឆរុតាយ វាទាយ
បរិវិវិត ឥមុធបុប្ផាបា បរិវិវិត ឧណិឆុណាតុ ឧបុយាបណ្ណជិតុតៃ
ឥមុធមាតិធម្មី កាយឥត្ត ភេតា បរមុធហរណា ឥតុត្តំ ឥតុកំ តៃកំ ឧបបឆុឆេយ្យ
ខេវំ មេ ខេតុព តៃតិ ខេវណុទ បណ មេ ខេតំ ឧរតំ ឥតុត្តន្តិ ។

[៤៧៤] ឥនុ ឥនុ អោរាឆ ឥនុ ខៃ តេ ខេតំ អោរាឆ
ខេវំ តៃតិ ឥនុ ទ បណ តេ ខេតំ ឧរតំ ឥតុត្តំ តំ កំ មណុធិ
អោរាឆ ឱតាឥត្ត បុរាអុណុណ... ឱតាឥត្ត វេតុតៃ... ឱតាឥត្ត
ឥតុតៃ បាណាតិបាតា បរិវិវិត ។ បេ ។ ឥមុធមាតិធម្មី កាយឥត្ត
ភេតា បរមុធហរណា ឥតុត្តំ ឥតុកំ តៃកំ ឧបបឆុឆេយ្យ ណៃ វា កតំ

วา เต เอตถ โหตฺติ ๑ สฺสทโทมี หิ โภ กจฺจํ ปาณาติปาตา
ปฏฺวิโร อทินฺนาทานา ปฏฺวิโร ๑ เป ๑ สฺมมาทิฏฺฐี กายสฺส
ภทฺทา ปรมมรณา สฺสคฺคิ สฺสคฺคิ โสกํ อุปฺปชฺชเยยฺย เอวํ เม เอตถ
โหติ ๑ เอวญฺจ ปน เม เอตํ อรหตฺตํ สฺสคฺคิ ๑

[๔๗๕] สํว สํว มหาราช สํว โส เต เอตํ มหาราช
เอวํ โหติ สํว จ ปน เต เอตํ อรหตฺตํ สฺสคฺคิ ตํ กิํ มนฺวสิ
มหาราช ยถิ เอวํ สฺนเต อิมํ จตฺตาริ วณฺณา สฺมสฺมา
โหนติ โน วา กถํ วา เต เอตถ โหตฺติ ๑ อทฺธา โส โภ
กจฺจํ เอวํ สฺนเต อิมํ จตฺตาริ วณฺณา สฺมสฺมา โหนติ
นาหิ เอตถ กิณฺจิ นานาภรณํ สฺมมฺปสฺสํสํมิตฺติ ๑

[๔๗๖] อิมินาปิ โส เอตํ มหาราช ปริยาเยน เวทิตพฺพํ
ยถา โสโสเยเวโส โสโสสมิ พฺราหฺมณาว เสฏฺโฐ วณฺโณ
๑ เป ๑ พฺราหฺมททายาทิ ตํ กิํ มนฺวสิ มหาราช อิช
ชคฺคิโย สฺนชฺช วา กิณฺเทยฺย นิตฺโตปํ วา หเรยฺย เอกาการิกํ
วา กเรยฺย ปริปนฺเน วา ติฏฺฐเจยฺย ปรรทวํ วา คจฺเจยฺย
คณฺเฑเต ปุริสา คเหตุวา ทสฺสเยยฺย อยํ เต เทว ใจโร อาคํ
จาวํ อิมสฺส ยํ อิจฺฉสฺสิ ตํ ทณฺฑํ ปณฺเฑติ กิณฺติ นํ กเรยฺยา
สฺสคฺคิ ๑ ฆาเตยฺยาม วา โภ กจฺจํ ฆาเตยฺยาม วา ปพฺพา
เชยฺยาม วา ยถาปจฺจยํ วา กเรยฺยาม ตํ กิณฺสฺส เหตุฯ ยา

๔๓๖ สุตฺตฺตบปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๔๗๗

หิธฺสํ โภ กจฺจํ ปุพฺเพ ขตฺติโยติ สมนฺวา สํสฺสํ อนฺตรหิตา
โจโรเตว สํขํ คจฺจํคํ ๑

[๔๗๗] ตํ ก็ มณฺวสฺสี มหาราช อึช พฺราหฺมณ... อึช
เวสฺสํ... อึช สฺสํ สํขํ วา ฉินฺทเยยฺย นิทฺโธปํ วา หเรยฺย
เอกาคาริกํ วา กเรยฺย ปริปนฺเน วา ตฺวึเจยฺย ปฺรทวํ วา
คจฺเจยฺย ตณฺเจะเต ปฺริธํ คเหตฺวา ทสฺสํ ยํ เต เทว
โจโร อากุํ จารํ อิมสฺส ยํ อึชฺฉสฺสี ตํ ทณฺฑํ ปณฺหิตํ กิณฺติ
นํ กเรยฺยาสฺสํ ๑ ขาเตยฺยํ วา โภ กจฺจํ ผาเตยฺยํ วา
ปพฺพาเซยฺยํ วา ยถาปจฺจํ วา กเรยฺยํ ตํ หิธฺสํ เหตุ
ยา หิธฺสํ โภ กจฺจํ ปุพฺเพ สฺสํ สมนฺวา สํสฺสํ
อนฺตรหิตา โจโรเตว สํขํ คจฺจํคํ ๑

[๔๗๘] ตํ ก็ มณฺวสฺสี มหาราช ยทิ เอวํ สมนฺเต อึเม
จตฺตาริ วณฺณา สมนฺมา โทณฺติ โน วา กถํ วา เต เอตฺถ
โหตฺติ ๑ อทฺธา โห โภ กจฺจํ เอวํ สมนฺเต อึเม จตฺตาริ
วณฺณา สมนฺมา โทณฺติ นาทํ เอตฺถ กิณฺจิ นานากรรมํ
สมนฺปสฺสํคํ ๑

[๔๗๙] อึมินํ โห เอตํ มหาราช ปฺริยาเยน เวทิตพฺพํ
ยถา โสเสยฺเวสฺส โลกสฺมี พฺราหฺมณาว เสฏฺโฐ วณฺโณ
หิโน อณฺโณ วณฺโณ ๑ เป ๑ พฺรหฺมทฺยาทาคิ ตํ ก็ มณฺวสฺสี
มหาราช อึช ขตฺติโย เกสฺมสฺสํ โหหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ

อจฺฉาเทคฺฉวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺโต อสฺสํ วิรโต
 ปาณาติปาตา วิรโต อทินฺนาทนา วิรโต มุสาวาทา เอกภคฺติโก
 พุรหมฺจาวี สัสสวา กถฺยาณมฺโม กิณฺติ นํ กรฺเขยฺยาสฺสตี ฯ อภิ-
 วาเทยฺยาม วา โภ กจฺจํ ปจฺจุญฺเจยฺยาม วา อาสฺสเน วา
 นิมนฺเตยฺยาม อภินิมนฺเตยฺยาม วา นํ จีวรํ ปิณฺฑปาทเสนาสฺน-
 คณานปจฺจุยเกสฺสชฺชปริทฺธาเรหิ รมฺมิกํ วา อสฺสํ รกฺขาวรณคฺคฺติ
 สํวิทฺเทยฺยาม ตํ กิธฺสํ เหตุํ ยา หิธฺสํ โภ กจฺจํ ปุพฺเพ
 ชคฺติโยคิ สมนฺญา สาสฺสํ อนฺตรหิตา สมนฺเนเตวฺว สงฺข-
 กจฺจคฺคฺติ ฯ

[๔๘๐] ตํ ก็ มณฺเฑสิ มหาราช อธิ พุราหมโณ... อธิ
เวสโส... อธิ สุตโต เกสมัสสุ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ
อจฺฉาเทตฺวา อคารสุมะ อนคาริธํ ปพฺพุติโก อสฺส วิโรโค
ปาดนาตีปาตา วิโรโค อทินฺนทานา วิโรโค มุสาหวาหา เอกภคฺติโก
พฺรหฺมาจารี สัตฺตวา กถฺยาณชโม ภินฺตี นํ กรียยาสฺสตี ฯ อภิ-
วาทเยยาม วา โภ กจฺจาน ปจฺจุญฺเจียม วา อาสเนน วา
นิมนฺเตียม อภินิมฺนเตียม วา นํ จัวรปิณฑปาดเสนาสน-
กิตานปจฺจุยเกสฺสขปริกฺขาเวหิ ชมิทํ วา อสฺส รุกฺชาวรรณคุตฺติ
สํวิทเยียม ตํ กิสฺส เหตุ ยะ หิสฺส โภ กจฺจาน ปพฺเพ
สุตฺโตติ สมนฺเปว สาสฺส อนฺตรหิตา สมนฺเฏวว สงฺข-
คจนฺตํติ ฯ

๔๓๘ สุตตุนตบิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๔๘๑

[๔๘๑] ตํ ถิ มณฺณสิ มหาราช ยถิ เหวํ สฺนเต อิมะ
จตุตฺตาริ วณฺณนา สฺมสฺมา โหนฺติ โน วา กถํ วา เต เขตฺต
โหตฺตํ ฯ อทฺธา โช โภ กจฺจาน เหวํ สฺนเต อิมะ จตุตฺตาริ
วณฺณนา สฺมสฺมา โหนฺติ นาทิ เขตฺต กิณฺณิ นานากรรมํ สฺมณฺ
ปสฺสธัมมํ ฯ

[๔๘๒] อิมินา โช เขตํ มหาราช ปริยาเยน เวทิตพฺพํ ยถา
โฆสฺสเยเวสฺส โลกสฺมํ พฺรหฺมณาว เสฏฺโฐ วณฺโณ ที่โน
อณฺโณ วณฺโณ พฺรหฺมณาว สุกฺโก วณฺโณ กโณห อณฺโณ
วณฺโณ พฺรหฺมณาว สฺสณฺณํ โน อพฺรหฺมณา พฺรหฺมณาว
พฺรหฺมโน ปุคฺคา โอธสา มุชฺโต ชาตา พฺรหฺมชา พฺรหฺมนิมฺมิตา
พฺรหฺมทายาทา ฯ

[๔๘๓] เหวํ อุตฺเต ราชา มชฺโรว อวณฺติปฺคฺโต อายสฺมนํ
มหากจฺจานํ เขตฺตโวจ อภิกฺกนฺตํ โภ กจฺจาน อภิกฺกนฺตํ โภ
กจฺจาน เสยฺยถาปี กจฺจาน นิกฺกขฺชิตํ วา อุกฺกขฺเชยฺย ปฏิจฺจนํ
วา วิวเรยฺย มุพฺพสฺส วา มคฺคํ อาจิกฺเขยฺย อนุชกาเว วา เขต-
ปชฺชิตํ ชาเวยฺย จกฺขฺมนฺโต รูปานิ ทกฺขฺนตฺติ เหวเมว โภตา
กจฺจาเนน อเนกปริยาเยน ชมฺโม ปกาสิโต เอสํ ภวณฺตํ
กจฺจานํ สฺรณํ คจฺฉามิ ชมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อฺปาสกํ มํ
ภวํ กจฺจาโน ชาเวตุ อชฺชตฺตเค ปาณเปตํ สฺรณฺจกฺคณฺติ ฯ

[๔๘๔] มา โช มํ ตวํ มหาราช สฺรณํ อคมาสิ ตเมตํ

ตฺวํ ภควนฺตํ สฺรณํ คจฺฉ ยมํ สฺรณํ คโตติ ฯ กํ ปน โภ
 กจฺจาน เอตฺรหิ โส ภควา วิหฺรติ อรํ สํมาสํมพุทฺธิติ ฯ
 ปรีนิพฺพุโต โข มหाराช เอตฺรหิ โส ภควา อรํ สํมา-
 สํมพุทฺธิติ ฯ

[๔๘๕] สเจ หิ มยํ โภ กจฺจาน สฺสเนยฺยาม ตํ ภควนฺตํ
 ทสฺสํ โยชนេสฺสํ ทสฺสํ มยํ โยชนานิ คจฺฉเนยฺยาม ตํ ภควนฺตํ
 ทสฺสํนาย อรหนฺตํ สํมาสํมพุทฺธํ สเจ หิ มยํ โภ กจฺจาน
 สฺสเนยฺยาม ตํ ภควนฺตํ วิสฺตึยา โยชนេสฺสํ... ติสฺสํโย โยชนเนสฺสํ...
 จตฺตาฬิสฺสํโย โยชนเนสฺสํ... ปณฺณาสํโย โยชนเนสฺสํ ปณฺณาสํมยํ มยํ
 โยชนานิ คจฺฉเนยฺยาม ตํ ภควนฺตํ ทสฺสํนาย อรหนฺตํ สํมาสํมพุทฺธํ
 โยชนสฺเต เจปํ มยํ โภ กจฺจาน สฺสเนยฺยาม ตํ ภควนฺตํ โยชน-
 สฺตํปํ มยํ คจฺฉเนยฺยาม ตํ ภควนฺตํ ทสฺสํนาย อรหนฺตํ สํมา-
 สํมพุทฺธํ ยโต จ โข โภ กจฺจาน ปรีนิพฺพุโต โส ภควา
 ปรีนิพฺพุตํ มยํ ภควนฺตํ สฺรณํ คจฺฉาม ชมฺมมณฺจ ภิกฺขุ-
 สงฺฆมณฺจ อฺปาสกํ มํ ภวํ กจฺจาโน ชาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณเปตํ
 สฺรณงฺคตฺตํ ฯ

มฺหฺรสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ จตฺตํ ฯ

โพธิราชกุมารสูตร^๑

[๔๘๐] เอวมเม สุตํ เขกํ สมยํ ภควา ภคฺเชสุ วิหริ
ตํสูมารติเร เกสภาวเน มิคทาเย ฯ เตเน ไช ปน สมเยน
โพธิสฺส ราชกุมารสฺส โกกนฺโท นาม ปาสาโท อจิรการิต
โหติ อนฺธมาวฺชฺโซ สมนฺเน วา พฺราหฺมณฺเน วา เกนจิ วา
มนุสฺสํญฺเฐน ฯ อถ ไช โพธิ ราชกุมารो สณฺชิกาปฺตํ มาณวํ
อามนฺเตสิ เอहि ตวํ สมนฺ สณฺชิกาปฺตํ เยเน ภควา เตนฺปสงฺกม
อุปสงฺกมิตฺวา มม วจฺเนเน ภควโต ปาเท สีรสา วนฺท อุปฺปาพารํ
อุปฺปาตงฺกํ ตหฺมุจฺจํ พถํ ผาสฺสูวิหารํ ปฺจุจฺจ โพธิ ภาเน ราช
กุมารो ภควโต ปาเท สีรสา วนฺทติ อุปฺปาพารํ อุปฺปาตงฺกํ
ตหฺมุจฺจํ พถํ ผาสฺสูวิหารํ ปฺจุจฺจตฺติ เอวญฺจ วเทหิ อธิวาเสตฺ
กิริ ภาเน ภควา โพธิสฺส ราชกุมารสฺส สฺวาคนาย ภคฺคํ สทฺธิ
ภิกฺขุสงฺฆเมนาติ ฯ เอวํ โภติ ไช สณฺชิกาปฺตํ มาณโว โพธิสฺส
ราชกุมารสฺส ปฺฏิสฺสํสุตฺวา เยเน ภควา เตนฺปสงฺกมํ อุปสงฺกมิตฺวา
ภควตา สทฺธิ โสมนฺโมทํ สมนฺโมทนํยํ กถํ สํวราณํยํ วตฺติสาเรตฺวา
เอกมนฺคํ นิสฺสีทิ ฯ

[๔๘๑] เอกมนฺคํ นิสฺสินโน ไช สณฺชิกาปฺตํ มาณโว ภควนฺคํ
เอตทโวจ โพธิ โภ โคตม ราชกุมารो โภโต โคตมสฺส ปาเท

๔๘๗] ราชวงศ์สุทนต์ โพธิราชกุมารสุทนต์ สุวาทนายาธิราชัน ๔๔๓

สิริสา วนทติ อปฺปาพาริ อปฺปาตงกั ทหฺมุขานํ พถํ ฆาสุวิหาริ
ปุจฺจนติ เอยฺยจ ปน วเทติ อธิวาเสตุ กิร ภวํ โคตโม
โพธิสฺส ราชกุมารสฺส สุวาทนาย ภคฺคํ สทฺธิํ ภิกฺขุสงฺฆเมนาติ ฯ
อธิวาเสสิ ภควา ตุนฺหาภาเวน ฯ อถ ไซ สมนฺนิกาปฺพุโต มาณโว
ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา อฺยุจฺจายาสนา เยน โพธิ ราชกุมารो
เตนุปลสงฺกมิ อฺยุปลสงฺกมิตฺวา โพธิ ราชกุมาริ เขตทโวจ อโว-
จุมฺหา ไซ มยํ โภโต วจเนน ตํ ภวนฺตํ โคตมํ โพธิ โภ
โคตม ราชกุมาริ โภโต โคตมสฺส ปาเท สิริสา วนทติ
อปฺปาพาริ อปฺปาตงกั ทหฺมุขานํ พถํ ฆาสุวิหาริ ปุจฺจนติ เอยฺยจ
วเทติ อธิวาเสตุ กิร ภวํ โคตโม โพธิสฺส ราชกุมารสฺส สุวาทนาย
ภคฺคํ สทฺธิํ ภิกฺขุสงฺฆเมนาติ อธิวฺตุตฺถเอยฺยจ ปน สมนฺเนน โคตเม-
นาติ ฯ อถ ไซ โพธิ ราชกุมาริ ตสฺสา รตฺติยา อจฺจุเยน
นิเวสฺสเน ปณฺตีตํ ชาทนียํ โภชนนียํ ปญฺชียทาเปตฺวา โกกนฺทญฺจ
ปาสาทํ โอทาเคหิ ทฺสฺเสหิ สมนฺตราเปตฺวา ยาว ปจฺจุฉิมโสปาณ-
กเพวรา สมนฺนิกาปฺพุตํ มาณวํ อามนฺเตสิ เอหิ ตวํ สมนฺม
สมนฺนิกาปฺพุต เยน ภควา เตนุปลสงฺกม อฺยุปลสงฺกมิตฺวา ภควโต
กาถํ อารุเจหิ กาโถ ภนฺเต นิญฺจิตํ ภคฺคตฺถนฺติ ฯ เอวํ โภติ
ไซ สมนฺนิกาปฺพุโต มาณโว โพธิสฺส ราชกุมารสฺส ปญฺชิสฺสฺสฺส
เยน ภควา เตนุปลสงฺกมิ อฺยุปลสงฺกมิตฺวา ภควโต กาถํ อารุเจสิ
กาโถ โภ โคตม นิญฺจิตํ ภคฺคตฺถนฺติ ฯ

๔๔๒ สุตตฺถนตฺตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๔๔๘

[๔๔๘] อถ โข ภควา ปุพฺพณฺหสฺสมํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจฺจว-
มาทาย เยเน โฬหิสฺส ราชกุมารสฺส นีเวสนํ เตนฺอุปสงฺกมิ ฯ เตน
โฆ ปน สฺมเยเน โฬหิ ราชกุมารโห พหิทฺวารโกฏฺฐจเก จีโต โหติ
ภควนฺตํ อากมฺยมาโน ฯ อทฺทสา โฆ โฬหิ ราชกุมารโห ภควนฺตํ
ทฺวโรทว อากจฺจนฺตํ ทิสฺวาน ปจฺจุคฺคฺชนฺตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
ปฺรทฺธิตฺวา เยเน โกกนฺโท ปาสาโท เตนฺอุปสงฺกมิ ฯ อถ โฆ
ภควา ปจฺฉิมํ โสฬาณกเพวรํ นิสฺสาย อฏฺฐาสิ ฯ อถ โฆ โฬหิ
ราชกุมารโห ภควนฺตํ เอตทโวจ อภिरุหฺตุ ฆนฺเต ภควา ทฺสฺสํ
อภिरุหฺตุ สฺสโคทํ ทฺสฺสํ นํ ยํ มม อสฺสํ ทฺมฺมรตฺตํ หิตาย สฺขายาติ ฯ
เอวํ วุตฺเต ภควา ตฺถนํ อโหสิ ฯ ทฺติยมํปิ โฆ โฬหิ ราช-
กุมารโห ภควนฺตํ เอตทโวจ อภिरุหฺตุ ฆนฺเต ภควา ทฺสฺสํ
อภिरุหฺตุ สฺสโคทํ ทฺสฺสํ นํ ยํ มม อสฺสํ ทฺมฺมรตฺตํ หิตาย สฺขายาติ ฯ
เอวํ วุตฺเต ภควา ตฺถนํ อโหสิ ฯ ทฺติยมํปิ โฆ โฬหิ ราช-
กุมารโห ภควนฺตํ เอตทโวจ อภिरุหฺตุ ฆนฺเต ภควา ทฺสฺสํ
อภिरุหฺตุ สฺสโคทํ ทฺสฺสํ นํ ยํ มม อสฺสํ ทฺมฺมรตฺตํ หิตาย สฺขายาติ ฯ
อถ โฆ ภควา อายสฺมฺนํ อานนฺทํ อปโตเกสิ ฯ อถ โฆ
อายสฺมา อานนฺโท โฬหิ ราชกุมารโห เอตทโวจ สํหฺรตฺ ราชกุมาร
ทฺสฺสํ นํ ภควา เจตปฺปิกํ อกฺกมิตฺสฺสติ ปจฺฉิมํ ชนตํ ตถาคโค
อปโตเกตฺติ ฯ อถ โฆ โฬหิ ราชกุมารโห ทฺสฺสํ นํ สํหฺราเปตฺวา
อุปรี โกกนฺเท อาสนานิ ปณฺญาเปสิ ฯ อถ โฆ ภควา โกกนฺทํ

ปาสาทิ อภิรัฐคฤหา ปณณตเต อาสนเน นิสัทธิ สทฐิ ภิกขุสงฺฆเณ ฯ
 อถ ไช โภช ราชกุมารโ พุทฺธปมฺพุ ภิกขุสงฺฆมฺ ปณฺเฑน ขาทนฺเณน
 โภชนเณน สหคฺคา สมนฺตปฺเปตฺติ สมนฺตวาเรตฺติ ฯ อถ ไช โภช
 ราชกุมารโ ภควนฺตํ ภุตฺตาวํ โอนฺตปคฺคปาดฺนิ อณฺณตวํ นัจ
 อาสนํ คเหตฺวา เอกมนฺตํ นิสัทธิ ฯ เอกมนฺตํ นิสินฺโน ไช โภช
 ราชกุมารโ ภควนฺตํ เขตฺทโวจ มยฺหํ ไช ภนฺเต เอวํ โหติ
 น ไช สุเขน สุขํ อธิคฺคตพฺพํ ทฺทุกฺเขน ไช สุขํ อธิคฺคตพฺพนฺติ ฯ

[๔๘๘] มยฺหมฺบิ ไช ราชกุมาร ปุพฺพเณ สมนฺโพรธา อน-
 ภิสฺมพุทฺธสุทนต์ โภชสุทนต์เสว สโต เขตฺทโหสิ น ไช สุเขน
 สุขํ อธิคฺคตพฺพํ ทฺทุกฺเขน ไช สุขํ อธิคฺคตพฺพนฺติ ฯ โส ไช อหํ
 ราชกุมาร อปเรน สมนเณ ททโรว สมนโน สุตฺตกาเพโส ภทฺเรน
 โยพฺพเนน สมนฺนาคโต ปจฺเมเนน วยสา อกามกานํ มาคามีคฺคํ
 อตฺตสมฺมุขานํ โรทฺนคานํ เกสฺมสฺสํ โอหาเรตฺวา กาสายานิ วคฺคานิ
 อจฺฉาเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชํ ฯ โส เอวํ ปพฺพชิตो
 สมนโน กิฏฺธตคเวสํ อนฺตคฺควํ สมนฺตวรปํ ปริเยสฺमानเณ อาพาโร
 กาทาโม เตนฺนปสงฺกมํ อุปสงฺกมิตฺวา อาพาโร กาทามํ เขตฺทโวจ
 อิจฺฉามหํ อาวุโส กาทาม อิมสฺมํ ชมฺมวินเย พฺรหฺมจริยํ จริตฺนฺติ ฯ
 เอวํ วคฺคเต ราชกุมาร อาพาโร กาทาโม มํ เขตฺทโวจ วิหเรตา-
 ยสฺมา ตาติโส อยํ ชมฺโม ยคฺค วิณฺญู ปฺริโส นจิริสฺเสว สกํ
 อาจริยํ สยํ อภินฺญา สจฺฉนิกคฺคา อุปสฺมปชฺช วิหเรยฺยาติ ฯ

๔๔๔ สุตตนะตปฺปิฏเก มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๔๘๘

โส ๒ อหํ ราชกุมาร นจิริสฺสเสว ขิปปฺเปว ตํ ชมฺมํ ปริยาปุณฺนี ๑
โส ๒ อหํ ราชกุมาร ตาวคฺคเตนเนว โอยฺยจฺปหตฺตมคฺคเตน ตปฺปิตตา-
ปนฺนคฺคเตน ฌาณวาทญฺจ วทามิ เถรวาทญฺจ ชานามิ ปสฺสสํมัตติ
จ ปฏฺฐิชานามิ อหฺนฺนฺเจว อหฺนฺนฺโย จ ๑ ตสฺส มยฺหํ ราชกุมาร
เอตทโทสํ น ๒ อาพาโร กาสาโม อิมํ ชมฺมํ เกวถํ สทฺธชา-
มคฺคเตน สยํ อภิญฺญา สจฺจฉิกคฺคา อุปลมฺปชฺช วิหฺรํมัตติ ปเวเทตี
อทฺธา อาพาโร กาสาโม อิมํ ชมฺมํ ชานํ ปสฺสํ วิหฺรํมัตติ ๑
อถ ชฺวาทํ ราชกุมาร เยน อาพาโร กาสาโม เตนฺนฺปสฺสํกมฺมิ
อุปลมฺปชฺชํคฺคา อาพาโร กาสามํ เอตทโวจํ ถิกฺคฺคาจฺจวตา โน
อาวุโส กาสาม อิมํ ชมฺมํ สยํ อภิญฺญา สจฺจฉิกคฺคา อุปล-
มฺปชฺช ปเวเทสฺสตี ๑ เอวํ วคฺคเต ราชกุมาร อาพาโร กาสาโม
อาภิญฺญญายคฺคณํ ปเวเทสฺสตี ๑ ตสฺส มยฺหํ ราชกุมาร เอตทโทสํ
น ๒ อาพารสฺสเสว กาสามสฺสํ อตฺถิ สทฺธชา มยฺหํปตฺถิ สทฺธชา
น ๒ อาพารสฺสเสว กาสามสฺสํ อตฺถิ จิริยํ มยฺหํปตฺถิ จิริยํ
น ๒ อาพารสฺสเสว กาสามสฺสํ อตฺถิ สติ... สมาริ... ปณฺญา
มยฺหํปตฺถิ ปณฺญา ยนฺนฺนาทํ ยํ ชมฺมํ อาพาโร กาสาโม สยํ
อภิญฺญา สจฺจฉิกคฺคา อุปลมฺปชฺช วิหฺรํมัตติ ปเวเทติ ตสฺส ชมฺมสฺสํ
สจฺจฉิกิริยาย ปทฺเทยฺยนฺติ ๑ โส ๒ อหํ ราชกุมาร นจิริสฺสเสว
 Хиปปฺเปว ตํ ชมฺมํ สยํ อภิญฺญา สจฺจฉิกคฺคา อุปลมฺปชฺช วิหฺรํมัตติ ๑

๑ ส. ปเวเทสฺสตี ๑

ขณ ขวาทิ ราชกุมาร เชน อาพาโร กาดาลโม เชนอุปสงกมนิ อุป-
 สงกมิตฺวา อาพาโร กาดามิ เชนทโวจิ เชนทวาทา โน อาวุโส
 กาดามิ อิมิ ชมฺมํ สยิ อภิญญา สัจฉิกิตฺวา อุปสมฺปชฺช
 ปเวเทสฺสํ ๑ เชนทวาทา โห อหิ อาวุโส อิมิ ชมฺมํ สยิ
 อภิญญา สัจฉิกิตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทมฺมํ ๑ อหิ โห อาวุโส
 เชนทวาทา อิมิ ชมฺมํ สยิ อภิญญา สัจฉิกิตฺวา อุปสมฺปชฺช
 วิหรามฺมํ ๑ ทาภา โน อาวุโส สุตฺตํ โน อาวุโส เข มยิ
 อายสฺมนํ คาทิสํ สพฺพหุมจาริ ปสฺสํ อิติ ยาทิ ชมฺมํ
 สยิ อภิญญา สัจฉิกิตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทมิ คํ ตํ ชมฺมํ
 สยิ อภิญญา สัจฉิกิตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสิ ยํ ตํ ชมฺมํ
 สยิ อภิญญา สัจฉิกิตฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาสิ ตมํ ชมฺมํ สยิ
 อภิญญา สัจฉิกิตฺวา อุปสมฺปชฺช ปเวเทมิ อิติ ยาทิ ชมฺมํ
 ชานามิ คํ ตํ ชมฺมํ ชานาสิ ยํ ตํ ชมฺมํ ชานาสิ ตมํ ชมฺมํ
 ชานามิ อิติ ยาทิสํ อหิ คาทิสํ ตํ ยาทิสํ ตํ คาทิสํ
 อหิ ๑ เอหิทานิ อาวุโส อุกโฏ วสฺนตา อิมิ คนฺ ปริหรามฺมาติ ๑
 อิติ โห ราชกุมาร อาพาโร กาดาลโม อาจวโร เม สฺมาโน
 อนฺเตวาสํ มํ สฺมานํ อตฺตโน สมฺมํ จเปสฺสิ อพฺพาราย จ มํ
 ปุชฺชาย ปุชฺเชสิ ๑ คสฺสํ มยํ ราชกุมาร เชนทโหสิ นายิ ชมฺโม
 นิพฺพิทาย น วิราชาย น นิโรชาย น อุปสมาย น อภิญญาย
 น สฺมฺโพชาย น นิพฺพานาย สํวตฺตติ ยาวเทว อภิญญาย-

๔๔๖ สุตฺตคณฺหีฏฺเฏ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๔๘๐

ยคณฺุปฺปตฺติยาติ ๑ โส ๒ อหํ ราชกุมาร ตํ ชมฺมํ อนตฺถกฺริตฺวา
ตสฺมา ชมฺมา นิพฺพิชฺช อปฺกมฺมํ ๑

[๔๘๐] โส ๒ อหํ ราชกุมาร กิํกฺุสฺสคเวสฺสํ อณฺุคฺคฺวํ สํนฺติ-
วรปทํ ปฺริยตฺสมาโน เยน อุกฺกโก รามปฺคฺคฺโต เตนฺุปฺสํกมฺมํ อฺุ-
สํกมฺมิตฺวา อุกฺกกํ รามปฺคฺคฺตํ เอตทโวจํ อิจฺฌามหํ อากฺุโส
ราม อิมสฺมํ ชมฺมวินฺเย พฺรหฺมจฺริยํ จริตฺนฺติ ๑ เอวํ อุกฺกเต
ราชกุมาร อุกฺกโก รามปฺคฺคฺโต มํ เอตทโวจ วิหฺรตฺยตฺสมา
ตาทิโส อຍံ ชมฺโม ยตฺถ วิณฺญ ปฺริโส นจิริสฺสฺสฺว สกํ อจฺริยํ
สยํ อภิญฺเฌา สจฺฉิกฺคฺวา อฺุปฺสํปฺชฺช วิหฺเรยฺยาติ ๑ โส ๒
อหํ ราชกุมาร นจิริสฺสฺสฺว ชิปปเมว ตํ ชมฺมํ ปฺริยาปฺณํ ๑ โส
๒ อหํ ราชกุมาร ตาวตฺตเกเนว โอยฺยสฺปทตฺตเตน ตปิตฺตาปน-
มตฺเตน ฌาณวาทญฺ ๑ วทามิ เถรวาทญฺ ๑ ชานามิ ปสฺสํมํติ
๑ ปฏฺิชานามิ อหฺเฌว อณฺุโฌ ๑ ๑ ตสฺส มยฺหํ ราชกุมาร
เอตทโหสิ น ๒ ราโม อิมํ ชมฺมํ เกวถํ สทฺธฺรามาตฺตเกน สยํ
อภิญฺเฌา สจฺฉิกฺคฺวา อฺุปฺสํปฺชฺช วิหฺรํมํติ ปเวเทติ อทฺธา
ราโม อิมํ ชมฺมํ ชานํ ปสฺสํ วิหฺรํมํติ ๑ อถ ชฺวาทํ ราชกุมาร
เยน อุกฺกโก รามปฺคฺคฺโต เตนฺุปฺสํกมฺมํ อฺุปฺสํกมฺมิตฺวา อุกฺกกํ
รามปฺคฺคฺตํ เอตทโวจํ กิตฺตาวตฺตา โน อากฺุโส ราม อิมํ ชมฺมํ
สยํ อภิญฺเฌา สจฺฉิกฺคฺวา อฺุปฺสํปฺชฺช ปเวเทสฺสํติ ๑ เอวํ อุกฺกเต
ราชกุมาร อุกฺกโก รามปฺคฺคฺโต เนวสฺสณฺณานาสฺสณฺณายคณํ ปเวเทสิ ๑

ตสุทนต์ มยฺหํ ราชกุมาร เอตทโหสิ น โห รามสุเสว อโหสิ
 สทฺธา มยฺหํปตฺติ สทฺธา น โห รามสุเสว อโหสิ วิริยํ ๑เป ๑
 สติ... ตมาธิ... ปณฺณา มยฺหํปตฺติ ปณฺณา ยนฺนุนาหํ ยํ
 รมมํ ราโม สยํ อภิณฺณา สจฺฉนิกคฺคา อปฺสํปชฺช วิหรามํติ
 ปเวเทสิ ตสุทนต์ รมมสุทนต์ สจฺฉนิกคฺคา ปทฺเทยฺยนฺติ ๑ โส โห
 อหํ ราชกุมาร นจิริสุเสว ชิปฺปเมว ตํ รมมํ สยํ อภิณฺณา
 สจฺฉนิกคฺคา อปฺสํปชฺช วิหาสิ ๑ อถ ชฺวาทํ ราชกุมาร เยน
 อุตฺตทโก รามปฺตฺโต เตนฺปสงฺกมํ อปฺสํกมิตฺวา อุตฺตทกํ รามปฺตฺตํ
 เอตทโวจํ เอตฺตาวตฺตา โน อากุโส ราม อิมํ รมมํ สยํ
 อภิณฺณา สจฺฉนิกคฺคา อปฺสํปชฺช ปเวเทสิ ๑ เอตฺตาวตฺตา โห
 อหํ อากุโส อิมํ รมมํ สยํ อภิณฺณา สจฺฉนิกคฺคา อปฺสํปชฺช
 ปเวเทสิ ๑ อหํปิ โห อากุโส เอตฺตาวตฺตา อิมํ รมมํ สยํ
 อภิณฺณา สจฺฉนิกคฺคา อปฺสํปชฺช วิหรามํติ ๑ ตาภา โน อากุโส
 สุตฺทชฺช โน อากุโส เย มยฺหํ อายสฺมณฺตํ ตาทิสํ สพฺพหฺมจาวี
 ปสฺสํราม อิติ ยํ รมมํ ราโม สยํ อภิณฺณา สจฺฉนิกคฺคา
 อปฺสํปชฺช ปเวเทสิ ตํ ตวํ รมมํ สยํ อภิณฺณา สจฺฉนิกคฺคา
 อปฺสํปชฺช วิหาสิ ยํ ตวํ รมมํ สยํ อภิณฺณา สจฺฉนิกคฺคา
 อปฺสํปชฺช วิหาสิ ตํ รมมํ ราโม สยํ อภิณฺณา สจฺฉนิกคฺคา
 อปฺสํปชฺช ปเวเทสิ อิติ ยํ รมมํ ราโม อภิณฺณาสิ ตํ ตวํ
 รมมํ ชานาสิ ยํ ตวํ รมมํ ชานาสิ ตํ รมมํ ราโม อภิณฺณาสิ

๔๔๘ สุตตฺถนตปฏิกเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกั [๔๔๙

อิตฺติ ยาทิโส ราโม อโหสิ ตาทิโส คุวํ ยาทิโส คุวํ ตาทิโส
ราโม อโหสิ เอหิทานิ อากุโส คุวํ อิมํ คณํ ปรีหราติ ฯ
อิตฺติ โข ราชกุมาร อุตฺตโก รามปุตฺโต สฺพรหมจarii เม สฺมาโน
อาจริยฺชานวii มํ ฌเปสิ อุมาราย จ มํ ปุชาย ปุเชสิ ฯ ตสฺส
มยฺหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ นายิ ชมฺโม นิพฺพิทาย น วิราคาย
น นิโรชาย น อุตฺตมาย น อภินฺนาย น สฺมฺโพชาย น นิพฺพานาย
สํวตฺตติ ยาวเทว เวนสณฺณานาสณฺณายตฺนุปฺปตฺติยาติ ฯ โส โข
อหิ ราชกุมาร ตํ ชมฺมํ อนตฺตํกริตฺวา ตสฺมา ชมฺมา นิพฺพิชฺช
อปกฺกมิ ฯ

[๔๔๙] โส โข อหิ ราชกุมาร กิํกุตฺตคเวสฺสึ อนฺนุคฺตริ สณฺติ-
วรปทํ ปรีเยสฺมาโน มคเชสุ อนฺนุพฺพุเพน จาริกิ จรมาโน เยน
อฺรฺรเวพา เสนานิกโม ตทวสฺริ ฯ ตตฺถตฺถสฺส รณณียํ ภูมิกาคํ
ปาสาติกญฺจ วณฺสณฺทํ นทิกญฺจ สณฺททํ ตํ ตอทกั^๒ สฺปตฺติคฺคํ รณณียํ
สฺมนฺตา จ โคจรรคามํ ฯ ตสฺส มยฺหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ
รณณียํ วต ภูมิกาคํ ปาสาติกํ จ วณฺสณฺโท นทํ จ สณฺทติ
สํโคทกา สฺปตฺติคฺคา รณณียา สฺมนฺตา จ โคจรรคาโม อตฺถิ
วตฺติ กุตฺตคฺคสฺส ปชานคฺคิกสฺส ปชานายาติ ฯ โส โข อหิ
ราชกุมาร ตตฺถเอว นิสฺสํทํ อตฺถมิตํ ปชานายาติ ฯ

[๔๕๐] อปฺปัสสํ มํ ราชกุมาร ติสฺโส อุมมา ปฏิกิํสฺส อนฺนุจฺฉริยา

ปฺพเพ อสฺสํคปฺพพา ๑ เสยฺยถาปี ราชกุมาร อตฺถํ กฺขจํ สฺสเนหํ^๓
 อุกเก นิกฺขิตฺตํ ๑ อถ ปฺริโส ฅากฺจฺเจยฺย อุตฺตรารณํ อาทาย
 อคฺคํ อภินิพฺพุตเตสฺสํมี เตโห ปาตุกฺริสฺสํมีติ ๑ คํ กิ มณฺเฑสิ
 ราชกุมาร อปี นุ โส ปฺริโส อมํ อตฺถํ กฺขจํ สฺสเนหํ อุกเก
 นิกฺขิตฺตํ อุตฺตรารณํ อาทาย อภิมตฺถนฺโต อคฺคํ อภินิพฺพุตเตยฺย
 เตโห ปาตุกฺเรยฺยาติ ๑ โน เหตุ ฆนฺเต ตํ กิสฺส เหตุ
 อุกฺกุหิ ฆนฺเต อตฺถํ กฺขจํ สฺสเนหํ คณฺจ ปน อุกเก นิกฺขิตฺตํ
 ยาวเทว ๑ ปน โส ปฺริโส กิตฺมถสฺส วิฆาตสฺส ภาคํ อสฺสํสาติ ๑
 เอวเมว โห ราชกุมาร เย หิ เกจิ สฺมณฺหา วา พฺราหฺมณฺหา
 วา กาเยน เจว กามะหิ อวฺอุปกฺขจํ วิหรนฺติ โย ๑ เนสํ
 กามะสฺส กามจฺจนฺโท กามเสฺนโห กามมุจฺฉา กามบีปัสสา กาม-
 ปรีพาโห โส ๑ อชฺฉตฺตํ น สฺสํทีโน โหติ น สฺสํปฺปิปฺสํสํทฺโห ๑
 โยปฏกฺกมิกา เจปี เต โภณฺโต สฺมณฺพฺราหฺมณฺหา ทฺถุชา ติปปา
 กฺกกา เวทนา เวทียนฺติ อภพฺพาว เต ฌาณาย ทสฺสํนาย
 อนุตฺตราย สฺมโพราย ๑ โน เจปี เต โภณฺโต สฺมณฺพฺราหฺมณฺหา
 โยปฏกฺกมิกา ทฺถุชา ติปปา กฺกกา เวทนา เวทียนฺติ อภพฺพาว
 เต ฌาณาย ทสฺสํนาย อนุตฺตราย สฺมโพราย ๑ อยํ โห มํ
 ราชกุมาร ปจฺมา อุปมา ปฏฺฐาสิ อนจฺฉริยา ปฺพเพ อสฺสํคปฺพพา ๑

[๔๘๓] อปรابی โห มํ ราชกุมาร ทฺติยา อุปมา ปฏฺฐาสิ

๓ ส. สฺสํสเนหํ ๑

๔๕๐ สุตตฺตณฺฑีฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๔๘๔

อนจฺฉริยา ปุพฺพเพ อสฺสํสฺสํปุพฺพพา ๑ เสยฺยถาปํ ราชกุมาร อตฺถํ
กฏฺฐํ สฺสํเสนํ หารกา อุกฺกา ฌเต นิภฺชิตฺตํ ๑ อถ ปุริโส
อาคจฺเจยฺย อุตฺตรารณํ อาทาย อคฺคํ อภินิพฺพุตเตสฺสํสามิ เตโฆ
ปาคฺคกวิสฺสํมํติ ๑ ตํ กิํ มณฺณสิ ราชกุมาร อมํ นุ โส ปุริโส
อมํ อตฺถํ กฏฺฐํ สฺสํเสนํ หารกา อุกฺกา ฌเต นิภฺชิตฺตํ อุตฺตรารณํ
อาทาย อภิมตฺตณฺโตะ อคฺคํ อภินิพฺพุตเตยฺย เตโฆ ปาคฺคกเรยฺยาติ ๑
โน เหตุํ ฆนฺเต ตํ กิสฺสํ เหตุํ อทฺตุนํ ฆนฺเต อตฺถํ กฏฺฐํ
สฺสํเสนํ กิณฺจาปํ หารกา อุกฺกา ฌเต นิภฺชิตฺตํ ยาวเทว จ
ปน โส ปุริโส กิตฺตมตฺสํ วิฆาตสฺสํ ภาคํ อสฺสํสํติ ๑ เอวเมว
โฆ ราชกุมาร เย หิ เกจิ สมนฺนา วา พุราหฺมณา วา กาเยน
เจว กามะหิ วูปกฏฺฐา วิหรนฺติ โย จ เนลํ กามะสุ กามจฺฉนฺโท
กามเสนฺโท กามมฺจุฉา กามมํปาสา กามปรีพาโห โส จ อชฺฉตฺตํ
น สฺสํหํโน โหติ น สฺสํปฏิปฺปสฺสํทฺโฆ ๑ โอบกฺกมิกา เจมํ เต
โกนฺโตะ สมนฺนพุราหฺมณา ทฺกฺขา ติปปา กฏฺฐา เวทนา เวทียนฺติ
อภพฺพาว เต ฌาณาย ทสฺสํนาย อนุตฺตราย สมนฺโพนาย ๑ โน
เจมํ เต โกนฺโตะ สมนฺนพุราหฺมณา โอบกฺกมิกา ทฺกฺขา ติปปา
กฏฺฐา เวทนา เวทียนฺติ อภพฺพาว เต ฌาณาย ทสฺสํนาย
อนุตฺตราย สมนฺโพนาย ๑ อมํ โฆ มํ ราชกุมาร ทฺติยา อุมมา
ปฏฺฐิภาสิ อนจฺฉริยา ปุพฺพเพ อสฺสํสฺสํปุพฺพพา ๑

[๔๘๔] อปรามํ โฆ มํ ราชกุมาร ทฺติยา อุมมา ปฏฺฐิภาสิ

[๔๘๕] ตตฺถ มยฺหํ ราชกุมาร เอตทโหติ ยนฺนุนาหํ ทนฺเตภี
 ทนฺตมาชาเย ชิวฺหาเย ตาถํ อาหจฺจ เจตสา จิตฺตํ อภินิคุคฺคณฺเอยฺยํ
 อภินิปปํเปยฺยํ อภิสันฺตปาเปยฺยนฺติ ฯ โส โส อหํ ราชกุมาร
 ทนฺเตภี ทนฺตมาชาเย ชิวฺหาเย ตาถํ อาหจฺจ เจตสา จิตฺตํ อภิ-
 นิคุคฺคณฺหาเม อภินิปปํเปมิ อภิสันฺตปาเปมิ ฯ ตตฺถ มยฺหํ ราชกุมาร
 ทนฺเตภี ทนฺตมาชาเย ชิวฺหาเย ตาถํ อาหจฺจ เจตสา จิตฺตํ อภิ-
 นิคุคฺคณฺโหโต อภินิปปํเปยฺโโต อภิสันฺตปาเปยฺโโต กจฺเจहि เสทา มุจฺจนฺติ ฯ
 เสงฺขยถาเม ราชกุมาร พทฺวา ปุริโส ทุพฺพพทฺตวํ ปุริสํ สํเส วา
 คเหตุวา ชนฺเช วา คเหตุวา อภินิคุคฺคณฺเอยฺย อภินิปปํเปยฺย
 อภิสันฺตปาเปยฺย เอวเมว โส เม ราชกุมาร ทนฺเตภี ทนฺตมาชาเย
 ชิวฺหาเย ตาถํ อาหจฺจ เจตสา จิตฺตํ อภินิคุคฺคณฺโหโต อภินิปปํเปยฺโโต
 อภิสันฺตปาเปยฺโโต กจฺเจहि เสทา มุจฺจนฺติ ฯ อารทฺธํ โส ปน เม
 ราชกุมาร วิริยํ โหติ อตฺถตฺถนํ อปฺปฏิจฺฉา สติ อปฺปมมฺมุฏฺฐา
 สारทฺธโร จ ปน เม กาโย โหติ อปฺปฏฺฐิปปสฺสทฺธโร เตเนว
 ทุกฺขปฺปชานเนน ปชานาภิกฺขุณฺณสฺส สโต ฯ

[๔๙๖] **คตฺถ มยฺหิ ราชกุมาร เขตทโหสิ ยนฺนุนาหิ อป-**
ปานํ ฌานํ ฌายะยนฺติ ฯ โส โข อหิ ราชกุมาร มุชฺโต จ
นาสฺโต จ อสฺสํสาตปสฺสํสาเต อปรุญฺหิ ฯ **คตฺถ มยฺหิ ราชกุมาร**
มุชฺโต จ นาสฺโต จ อสฺสํสาตปสฺสํสาเตสุ อปรุทฺเธสุ กณฺณโสเทหิ

๓. ๓. อักษรมูลฐาน ๗

๔๘๗] ราชวงศ์คฤหัสถ์ โพธิ์ราชกุมารศฤงคาร อปุปพานกษัตริย์ ๔๕๓

วาทานัน นิภูษณทานัน อธิมตโต สทโท โหติ ฯ เสยฺยถาปยี นาม
กมุทมารคคฤหัสถ์ ๑ ชมมานาย อธิมตโต สทโท โหติ เอวเมว
โธ เม ราชกุมาร มุชโต ๑ นาสโต ๑ อสฺสํสาสํปสฺสํสาสํ
อุปรุทฺเธสฺส กณฺณโสตโต วาทานัน นิภูษณทานัน อธิมตโต สทโท
โหติ ฯ อารทฺธํ โธ ปน เม ราชกุมาร วิริยํ โหติ อสฺสํถํ
อุปฺปจฺฉิตา สติ อปฺปมมุชฺชา สํวาทฺโธ ๑ ปน เม กาโย โหติ
อปฺปปฏิปสฺสํทฺโธ เตเนว ทฺถุชฺชปฺปชาเนน ปชานาภิกฺขุณฺณสฺสํ สโต ฯ

[๔๘๗] คฤหัสถ์ มยฺหิ ราชกุมาร เอตทโหติ ยนฺนุณฺหาณํ อปฺ-
ปานกัเยว ฌานัน ฌาเยยฺยนฺติ ฯ โส โธ อหิ ราชกุมาร มุชโต ๑
นาสโต ๑ กณฺณโสตโต ๑^๒ อสฺสํสาสํปสฺสํสาสํ อุปรุทฺธี ฯ คฤหัสถ์
มยฺหิ ราชกุมาร มุชโต ๑ นาสโต ๑ กณฺณโสตโต ๑ อสฺสํสาสํ-
ปสฺสํสาสํ อุปรุทฺเธสฺส อธิมตฺตา วาทา มุทฺธานัน โธหนฺติ ฯ
เสยฺยถาปยี ราชกุมาร พทฺวา ปุริโส ติเณฺहन สิจฺเชน มุทฺธานัน
อธิมตฺเตยฺย เอวเมว โธ เม ราชกุมาร มุชโต ๑ นาสโต ๑
กณฺณโสตโต ๑ อสฺสํสาสํปสฺสํสาสํ อุปรุทฺเธสฺส อธิมตฺตา วาทา
มุทฺธานัน โธหนฺติ ฯ อารทฺธํ โธ ปน เม ราชกุมาร วิริยํ โหติ
อสฺสํถํ อุปฺปจฺฉิตา สติ อปฺปมมุชฺชา สํวาทฺโธ ๑ ปน เม
กาโย โหติ อปฺปปฏิปสฺสํทฺโธ เตเนว ทฺถุชฺชปฺปชาเนน ปชานา-
ภิกฺขุณฺณสฺสํ สโต ฯ

๑ ส. คคฺคาวริยา ฯ ๒ ส. กณฺณโต จาติ เอวํ สทฺทพฺพตฺถ ฌาตพฺพํ ฯ

๔๕๔ สุตฺตฺตบฏีฎเฏ มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๔๘๘]

[๔๘๘] ตลุต มยห์ ราชกุมาร เอตทโหสิ ยนฺนุนาหํ อป-
 ปานกัเยว ฉานํ ฉาเยยฺยนฺติ ฯ โส โช อหํ ราชกุมาร มฺหโต
 จ นาสโต จ กณฺณโสคโต จ อตฺถสํสํสํสํสํสํ อปรฺรหิ ฯ ตลุต
 มยห์ ราชกุมาร มฺหโต จ นาสโต จ กณฺณโสคโต จ อตฺถสํ-
 สํสํสํสํสํสํ อปรฺรหิ อหิมคฺคา สํสํ สํสํเวทนา โหนฺติ ฯ เตยฺยถามี
 ราชกุมาร พตฺวา ปรฺริโส ทเพทฺท วรคฺคกฺขณฺเชน สํสํ สํสํเวทฺถนํ
 ทเทยฺย เอยฺยเมว โช เม ราชกุมาร มฺหโต จ นาสโต จ
 กณฺณโสคโต จ อตฺถสํสํสํสํสํสํ อปรฺรหิ อหิมคฺคา สํสํ
 สํสํเวทนา โหนฺติ ฯ อารทฺธํ โช ปน เม ราชกุมาร วิริยํ โหติ
 อตฺถถฺถํ อปรฺรหิ สติ อปรฺรหิ สํสํ สํสํเวทฺทโ จ ปน เม
 กาโย โหติ อปรฺรหิ สํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํ
 สํ

[๔๔๔] ตตฺถ มยฺหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ ยนฺนุนาหิ อป-
 ปานกัเยว ฌานํ ฌาเยยฺยนฺติ ฯ โส ไซ อหิ ราชกุมาร มุขโต จ
 นาถโต จ กณฺณโสตโต จ อตฺถสํสํสํสํสํสํ อปรุทฺธํ ฯ ตตฺถ
 มยฺหิ ราชกุมาร มุขโต จ นาถโต จ กณฺณโสตโต จ อตฺถสํ-
 สํสํสํสํสํสํ อปรุทฺธํ อหิมคฺคา วาตา กุจฺฉิ ปริกขตฺตํ ฯ เสยฺยถามี
 ราชกุมาร ทถฺไซ โขชาตโก วา โขชาตกนฺเตวาสํ วา ติณฺเฬน
 โควิกขตฺเตน กุจฺฉิ ปริกขเตยฺย เอวเมว ไซ ราชกุมาร มุขโต
 จ นาถโต จ กณฺณโสตโต จ อตฺถสํสํสํสํสํ อปรุทฺธํ

๕๐๑] ราชวงศ์สุทนต์ โภธิราชกุมารสุทนต์ เทวดาภัสติวจนัน ๕๕๕

อหิมตฺตา วาตา กุจฺฉิ ปริกนฺตนฺติ ฯ อารทฺธํ โห ปน เม
ราชกุมาร วิริยํ โหติ อสฺสํ ตํ อปฺปจฺฉิตา สติ อปฺปมมฺมุจฺจา
สํวาทฺโห จ ปน เม กาโย โหติ อปฺปปฏิปฺปสฺสํทฺโห เตเนว
ทุกฺขปฺปชาเนน ปชานาภิกฺขนฺตํ สโต ฯ

[๕๐๐] ตสฺสํ มยฺหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ ยนฺนุนาหิ อปฺ-
ปานกัเยว ฉานํ ฉาเยยฺยนฺติ ฯ โส โห อหิ ราชกุมาร มฺหโต จ
นาสโต จ กณฺณโสตโต จ อสฺสํสํสํสํสํ อปฺปจฺฉิตํ ฯ ตสฺสํ
มยฺหิ ราชกุมาร มฺหโต จ นาสโต จ กณฺณโสตโต จ อสฺสํสํ-
สํสํสํสํ อปฺปจฺฉิตํ อหิมตฺโต กายสฺมิมิ ทาโห โหติ ฯ เอยฺยถาปิ
ราชกุมาร เทว พทฺทวฺโห ปุริสา ทฺพพทฺตรํ ปุริสํ นานาพาหาสุ
คเหตฺวา อํคารกาสุยา สันตาเปยฺยํ สํปริตาเปยฺยํ เอยฺยเมว โห
เม ราชกุมาร มฺหโต จ นาสโต จ กณฺณโสตโต จ อสฺสํสํ-
สํสํสํสํ อปฺปจฺฉิตํ อหิมตฺโต กายสฺมิมิ ทาโห โหติ ฯ อารทฺธํ
โห ปน เม ราชกุมาร วิริยํ โหติ อสฺสํ ตํ อปฺปจฺฉิตา สติ
อปฺปมมฺมุจฺจา สํวาทฺโห จ ปน เม กาโย โหติ อปฺปปฏิปฺ-
ปสฺสํทฺโห เตเนว ทุกฺขปฺปชาเนน ปชานาภิกฺขนฺตํ สโต ฯ

[๕๐๑] อหิสุทนต์ มํ ราชกุมาร เทวดา ทิสฺวา เอยฺยมาหิสุ
กาดกโต สมนฺโน โคตโมติ ฯ เอกจฺจา เทวดา เอยฺยมาหิสุ น
กาดกโต สมนฺโน โคตโม อหิสุ กาดํ กโรตฺติติ ฯ เอกจฺจา
เทวดา เอยฺยมาหิสุ น กาดกโต สมนฺโน โคตโม นหิ กาดํ

๔๕๖ ศุคฺคบุตฺตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๕๐๒

กโรติ อรหํ สมนโณ โคตโม วิหาโร เตวโส อรหโต
เอวรูป โหตฺติ ฯ

[๕๐๒] ศุคฺค มยฺหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ ยนฺนุนาหํ สํพุโส
อาหารูปจุเจทาย ปฏิปชฺเชยฺยนฺติ ฯ อถ โส มํ ราชกุมาร ตา
เทวดา อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโวจํ มา โส ตฺวํ มาริสฺส สํพุโส
อาหารูปจุเจทาย ปฏิปชฺชิ ฯ สเจ โส ตฺวํ มาริสฺส สํพุโส
อาหารูปจุเจทาย ปฏิปชฺชิสฺสตี ศุคฺค เต มยฺหิ ทิพฺพํ โส
โตมกุเปหิ อชฺโฌหริสฺสํ ตาย ตฺวํ ยาเปสฺสตี ฯ ศุคฺค
มยฺหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ อหํ เจว โส ปน สํพุโส
อชฺทฺธุกํ ปฏิชาเนยฺยํ อีมา จ โส เม เทวดา ทิพฺพํ โส
โตมกุเปหิ อชฺโฌหเรยฺยํ ตาย จาหํ ยาเปยฺยํ ตํ มม อสฺส
มุสฺสาคี ฯ โส โส อหํ ราชกุมาร ตา เทวดา ปจฺจจิกฺขามิ
อนฺติ วทามิ ฯ ศุคฺค มยฺหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ ยนฺนุนาหํ
โลกํ โลกํ อาหารํ อาหาระยํ ปสฺสํ ปสฺสํ ยทิ วา มุคฺคยฺสํ
ยทิ วา กุตฺตยฺสํ ยทิ วา กพายยฺสํ ยทิ วา หเรณฺณยฺสํ ฯ
โส โส อหํ ราชกุมาร โลกํ โลกํ อาหารํ อาหาระสํ ปสฺสํ
ปสฺสํ ยทิ วา มุคฺคยฺสํ ยทิ วา กุตฺตยฺสํ ยทิ วา กพายยฺสํ
ยทิ วา หเรณฺณยฺสํ ฯ ศุคฺค มยฺหิ ราชกุมาร โลกํ โลกํ
อาหารํ อาหาระยโต ปสฺสํ ปสฺสํ ยทิ วา มุคฺคยฺสํ ยทิ วา

๑. ส. กายยฺสํ ฯ

๕๐๓] ราชวคฺคสฺส โภชิตฺตราชกุมารสฺส เต นพพิชฺฐปมา ๔๕๗

กุดตฺถยฺสํ ยถิ วา กพฺพยฺสํ ยถิ วา หเวณฺณยฺสํ อหิมตฺต-
กสิมานํ ปตฺโต กาโย โหติ ฯ

[๕๐๓] เสยฺยถาปํ นาม อสฺสติกปพฺพานิ วา กาลปพฺพานิ วา
เฮวเมวสฺสํ เม อญฺญสจฺจคานิ ภวณฺติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ
เสยฺยถาปํ นาม โอฏฺฐปทํ เฮวเมวสฺสํ เม อานิสฺสํ โหติ
ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปํ นาม วฏฺฐนาถํ เฮวเมวสฺสํ
เม ปิฏฺฐิจกณฺฏโก อุนฺนตาวณฺโต โหติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ
เสยฺยถาปํ นาม ชชฺชรสาถาย โคปณฺณสโย โอตุคฺควิตุคฺคา ภวณฺติ
เฮวเมวสฺสํ เม ฆาสุพิโย โอตุคฺควิตุคฺคา ภวณฺติ ตาเยวป-
ปาหารตาย ฯ เสยฺยถาปํ นาม คมฺภีเร อุตฺปาเน อุตฺถตารกา
คมฺภีรคตา โอฏฺฐายิกา ทิสฺสํนฺติ เฮวเมวสฺสํ เม อฏฺฐิกุเปสฺ
อฏฺฐิตารกา คมฺภีรคตา โอฏฺฐายิกา ทิสฺสํนฺติ ตาเยวปฺปาหาร-
ตาย ฯ เสยฺยถาปํ นาม ติตฺติกาถาธุ อามกฺขนิโน วาตาทเปน
สํมุติโต โหติ สมนฺนิตาโต เฮวเมวสฺสํ เม สํสํจฺฉวิ สํมุติตา
โหติ สมนฺนิตาตา ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ โส ไซ อหํ ราชกุมาร
อฺพรจฺฉวิ ปริมสฺสํสํมํติ ปิฏฺฐิจกณฺฏกํเยว ปริคฺคณฺหามิ ปิฏฺฐิ-
กณฺฏกํ ปริมสฺสํสํมํติ อฺพรจฺฉนํเยว ปริคฺคณฺหามิ ฯ ยาวสฺสํ
เม ราชกุมาร อฺพรจฺฉวิ ปิฏฺฐิจกณฺฏกํ อถฺถํนา โหติ ตาเยวป-
ปาหารตาย ฯ โส ไซ อหํ ราชกุมาร วจฺจํ วา มุคฺคํ วา
กริสฺสํมํติ ตตฺถเลว อวกฺขไซ ปปตฺตามิ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ โส

๔๕๘ สุตตหนทีฏเฐ มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๕๐๔

โฆ อหํ ราชกุมาร อิมเมว กายํ อสฺสํสาเสนฺโต ปาณินา คตฺตานิ
อนุมชฺชามิ ฯ ตสฺส มยฺหํ ราชกุมาร ปาณินา คตฺตานิ อนุมชฺชโต
ปฺปติมุฏาณิ โถมานิ กายสฺมา ปฺปตฺตุนฺติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ
อภิสฺสํ มํ ราชกุมาร มนุสฺสํสา ทิสฺวา เอวมาหฺสํ กาโฬ สมนฺ
โคตโมติ ฯ เอกจฺเจ มนุสฺสํสา เอวมาหฺสํ น กาโฬ สมนฺ
โคตโม สํโม สมนฺ โคตโมติ ฯ เอกจฺเจ มนุสฺสํสา เอวมาหฺสํ
น กาโฬ สมนฺ โคตโม นานํ สํโม มงฺคฺรจฺฉวํ สมนฺ
โคตโมติ ฯ ยาวสฺสํ เม ราชกุมาร ตาย ปริสฺสฺสฺโฆ ฉวฺวณฺโณ
ปริโยทาโต อฺปฺปโต โหติ ตาเยวปฺปาหารตาย ฯ

[๕๐๔] ตสฺส มยฺหํ ราชกุมาร เอตทโหสิ ยะ โฆ เกจิ
ยตฺถคตฺตมทฺธานํ สมนฺ วา พฺรหฺมาหฺมณา วา โอบกฺกมิกา ทฺกฺขา
ติปฺปา กฏฺฐกา เวทนา เวทียสฺสํ เอตาวปรมํ นยฺโต ภิชฺโช ฯ
เยมํ หิ เกจิ อนาคตมทฺธานํ สมนฺ วา พฺรหฺมาหฺมณา วา
โอบกฺกมิกา ทฺกฺขา ติปฺปา กฏฺฐกา เวทนา เวทียสฺสํนฺติ เอตาว-
ปรมํ นยฺโต ภิชฺโช ฯ เยมํ หิ เกจิ เอตฺรหิ สมนฺ วา
พฺรหฺมาหฺมณา วา โอบกฺกมิกา ทฺกฺขา ติปฺปา กฏฺฐกา เวทนา
เวทียนฺติ เอตาวปรมํ นยฺโต ภิชฺโช ฯ น โฆ ปนาหํ อิมาย
กฏฺฐกาย ทฺกฺกกรกาวิกาย อธิคฺคจฺฉามิ อุตฺตํ มนุสฺสํชมา อถมริย-
ฉาณทสฺสํนวิเสสํ สียา นุ โฆ อณฺโณ มคฺโค โฟชฺชาติ ฯ

[๕๐๕] ตสฺส มยฺหํ ราชกุมาร เอตทโหสิ อภิชานามิ โฆ

๕๐๕] ราชวงศ์สุทนต์ โภชราชกุมารสุทนต์ โอฬาริกอาหารภุณชน ๔๕๘
 ปนาห์ ปิตุ์ สกุกสุทนต์ กมนนุเต สัตายัม ชมพุดายายัม นิสินโน
 วิวิจุเจว กาเมหิ วิวิจุจ อุกุสเดหิ ชมเมหิ สวิตกกัม สวิจาร์
 วิเวกซ์ ปิติสุขัม ปจัม ฌานัม อุปัสสมุปชช วิหริตา ลียา นุ ไช
 เอโส มคโค โภชียาติ ๑ ศสุทนต์ มยหัม ราชกุมาร สัตานุสาร์-
 วิญญณณัม อโหสิ เอเสว มคโค โภชียาติ ๑ ศสุทนต์ มยหัม
 ราชกุมาร เอตทโหสิ กิณนุ ไช อหัม ศสุทนต์ สุทนต์ ภายามิ
 ยนุคัม สุขัม อณฺเฏเตรว กาเมหิ อณฺเฏตวร อุกุสเดหิ ชมเมหิ ๑
 ศสุทนต์ มยหัม ราชกุมาร เอตทโหสิ น ไช อหัม ศสุทนต์ สุทนต์
 ภายามิ ยนุคัม สุขัม อณฺเฏเตรว กาเมหิ อณฺเฏตวร อุกุสเดหิ
 ชมเมหิ ๑ ศสุทนต์ มยหัม ราชกุมาร เอตทโหสิ น ไช ตัม
 สุกัร สุขัม อธิคนตุ์ เอว อธิมตฺตกสึมานัม ปตฺตกาเยน ยนุณนาห์
 โอฬาริกัม อาหารัม อาหาเรยัม โอทณัม กุมมาสณฺติ ๑ โส ไช อหัม
 ราชกุมาร โอฬาริกัม อาหารัม อาหาเรสํ โอทณัม กุมมาสํ ๑ เตน
 ไช ปน มัม ราชกุมาร สมนเณ ปณฺจวคฺคิยา ภิกฺขุ ปจฺจุปฺปจฺจिता
 โหนติ ยนุโน สมนเณ โคตโม ชมมัม อธิคมิสฺสตี ตัม โน
 อาโรเจสฺสตี ๑ ยโต ไช อหัม ราชกุมาร โอฬาริกัม อาหารัม
 อาหาเรสํ โอทณัม กุมมาสํ อถ เม เต ปณฺจวคฺคิยา ภิกฺขุ
 นิพฺพิชฺช ปกฺกมัสสุ พาสฺสตีโก สมนเณ โคตโม ปชานวิพฺภนฺโต
 อาวตฺโต พาสฺสตาติ ๒ ๑ โส ไช อหัม ราชกุมาร โอฬาริกัม อาหารัม

๕๖๐ สุตฺตคณฺถบิฏฺเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๕๐๖

อาหาเรตฺตา พถํ คาเหตฺตา วิวิจุเจว กาเมหิ ฯ เป ฯ ปจฺมํ ฌานํ
อุปลมฺปชฺช วิหาสํ ฯ วิคกุกฺกวจารานํ อุปลมา ฯ เป ฯ ทุติยํ
ฌานํ... ตติยํ ฌานํ... จตุตฺถํ ฌานํ อุปลมฺปชฺช วิหาสํ ฯ

[๕๐๖] โส เอวํ สฺมาหิตะ จิตฺเต ปริสฺสทฺเธ ปรีโยทาเต
อนนฺจเณ วิคตฺวปฏฺกิตฺเตสฺส มุทฺทฏฺเฐ กมฺมณฺเญ จิตฺเต อาเนญชฺชปฺปตฺเต
ปฺพุเพนิวาสํสูตฺติภาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมสฺส ฯ โส อเนกวิหิตํ
ปฺพุเพนิวาสํ อนุสฺสวามิ เสยฺยถิํ อกมฺบิ ชาตํ เทวบิ ชาติโย
ฯ เป ฯ อิติ สํการํ สฺสทฺเทสฺส อเนกวิหิตํ ปฺพุเพนิวาสํ อนุสฺสวามิ ฯ
อຍံ โစ မေ ရာဇဂုမာရ ဝတုတိယာ ပဉ္စမေ ယာမေ ပဉ္စမာ ဝိဇ္ဇာ အဓိကော
အဝိဇ္ဇာ ဝိဟတာ ဝိဇ္ဇာ ဝုပ္ပနာ တမိ ဝိဟတိ အာတိဂေါ ဝုပ္ပနာ
ယဇာတိ ဝပပမတုတုတ္တံ အာတပိာ် ဟိ ပဟိတတုတုတ္တံ ဝိဟတိ ။

[๕๐๗] โส เอวํ สฺมาหิตะ จิตฺเต ปริสฺสทฺเธ ปรีโยทาเต
อนนฺจเณ วิคตฺวปฏฺกิตฺเตสฺส มุทฺทฏฺเฐ กมฺมณฺเญ จิตฺเต อาเนญชฺชปฺปตฺเต
สฺสคฺคานํ จุตฺตปฺปาคภาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมสฺส ฯ โส ทิพฺเพน
จกฺขุณา วิสฺสุทฺเธน อติกฺกမฺตมานุสฺสเกน สฺสคฺเต ปถํสํวามิ จวมาเน
อุปပชฺชมาเน ทิเณ ปณฺเฑเต สฺสวณฺเณ ทုพฺพณฺเณ สฺสคฺเต ทฺวคฺคเต
ฯ เป ฯ ยถากมฺมูปเค สฺสคฺเต ปชานามิ ฯ อຍံ โစ မေ ရာ-
ဂုမာရ ဝတုတိယာ မစฺဓိမေ ယာမေ တုတိယာ ဝိဇ္ဇာ အဓိကော အဝိဇ္ဇာ
ဝိဟတာ ဝိဇ္ဇာ ဝုပ္ပနာ တမိ ဝိဟတိ အာတိဂေါ ဝုပ္ပနာ
ယဇာတိ ဝပပမတုတုတ္တံ အာတပိာ် ဟိ ပဟိတတုတုတ္တံ ဝိဟတိ ။

[๕๐๘] ตตฺถ มยํ ราชกุมาร เขตฺตโหสิ อธิคโค ไช
เม อยํ ฆมฺโม คมฺภีโร กุทฺตโธ ทูรฺนุโพชฺ ฌนฺโต ปณฺโณ
ชตฺตภาวโร นิปุณฺโณ ปณฺฑิตเวทนีโย ฯ อาตยรามา ไช ปนํ
ปชา อาตยรตา อาตยสํมุทิตา ฯ อาตยรามาย ไช ปน ปชาย
อาตยรตาย อาตยสํมุทิตาย กุทฺตธํ อิทํ จํนํ ยทิตํ อิทป-
ปจฺจยตาปฏิจฺจสํมุปฺปาโท ฯ อิทํปิ ไช จํนํ กุทฺตธํ ยทิตํ สัพพ-
สงฺขารสํโก สัพพุปฺปิฏฺฐินิสฺสคฺโค ตณฺหกุชฺโณ วิราโค นิโรชฺโ

๔๖๒ สุตตฺถนํปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๕๓๐

นิพฺพานํ ๑ อหฺมฺเจว โช ปน ชมฺมํ เทเสยฺยํ ปเร จ เม น
อาชาเนยฺยํ โส มมสฺส กิตฺตมโก สํ มมสฺส วิເສດฺยํ ๑ อပ္ປັສຸ
ມໍ ພາສາກຸມາຣ ອີມາ ອນຈຸນຣີຍາ ຄາຄາ ປຣົງກິສຸ ປຸພຸເພ ອສຸສຸຕປຸພາ
 ກິຈຸເຕນ ເມ ອຣິຕຕໍ ທຣຸທານີ ປກາສິຕຸ
 ຣາຄໂທສປເຣເຕຫິ ນາຍໍ ສມໂມ ສຸສມພຸໂ
 ປຣົງໂສຕຄາມີ ນິປຸຣໍ ຄມຸກິວໍ ທຸທຸທໍ ອຣຸ
 ຣາຄຣຕຸຕາ ນ ທຸກຸກຸນຕິ ຕໂມກຸກຸນເຊນ ອາວຸຕາຕິ ॑
ອິຕິ ເມ ພາສາກຸມາຣ ປຣົງສ໌ພຈິກຸກໂຕ ອປໂປສຸສຸກຕາຍ ຈິຕຸຕໍ ນມຕິ
ໂນ ສມເມທຣະນາຍ ॑

[๕๓๐] ອດ ໂອ ພາສາກຸມາຣ ພຸກຸມຸໂນ ສຸພບປຕິສຸສ ມມ ເຈຕສາ
ເຈໂຕປຣົວິຕກຸກມພຸພາຍ ເອຕທໂຫສີ ນສຸສຕິ ວຕ ໂກ ໂຕໂກ ວິນສຸສຕິ
ວຕ ໂກ ໂຕໂກ ຍຕຸຣ ຫິ ນາມ ຕຄາຄສສ ອຣທໂຕ ສມມາ-
ສມພຸກຸສສ ອປໂປສຸສຸກຕາຍ ຈິຕຸຕໍ ນມຕິ ໂນ ສມເມທຣະນາຍາຕິ ॑
ອດ ໂອ ພາສາກຸມາຣ ພຸກຸມາ ສຸພບປຕິ ເສຍຍຖາປີ ນາມ ພຣວາ
ປຸຣິໂສ ສມມິນຸຣິຕໍ ວາ ພາຫໍ ປສາເຣຍຍ ປສາວິຕໍ ວາ ພາຫໍ ສມມິນຸ-
ເສຍຍ ເອວເມວ ພຸກຸມໂຕເກ ອນຕຣທິໂຕ ມມ ປຸຣໂຕ ປາຕຸຣໂຫສີ ॑
ອດ ໂອ ພາສາກຸມາຣ ພຸກຸມາ ສຸພບປຕິ ເອກໍສໍ ອຸຕຸຕຣາສັງຄໍ ກິຣິຕຸວາ
ເຍນາຫໍ ຕຣເນຊັຕໍ ປຣາມະຕຸວາ ມໍ ເອຕທໂວຈ ທະເສຕຸ ເມ ກຸເຕ
ກວາ ສມມໍ ທະເສຕຸ ສຸກໂຕ ສມມໍ ສນຕິ ສຕຸຕາ ອປປຣກຸກຸກຸກາຕິກາ
ອສຸສວນຕາ ສມມສຸສ ປຣິຖາຍນຕິ ກວິສຸສນຕິ ສມມສຸສ ອພຸພາ-

๕๑๑] ราชวคฺคสฺส โหริราชกุมารสฺสฺสฺส ติวิจฺจุปฺปณฺณมสฺสฺสตา ๕๑๓
ตาโรติ ฯ อิทมโวจ ราชกุมาร พุรหุมา สหฺมปติ อิทํ วตฺตา
อถาปรํ เอตทโวจ

ปาตุโรหิตี มคเชตฺตํ ปุพฺเพ
ธมฺโม อสฺสฺสฺสฺส ธรรมเดหิ จินฺติตโต
อปาปฺเรตํ อมตสฺสฺส ทวารํ
สฺสฺสฺสฺส ธรรมํ วิมเตนํนํนํนํ
เสเต ยถา ปพฺพตมฺมํนํนํนํ
ยถาปิ ปสฺสเส ชนตํ สมนํนํนํ
ตถูปมํ ธรรมมมยํ สฺสเมธ
ปาสาทมารุยฺห สมนํนํนํ
โสกาจกิตฺตํนํ ชนตมเปตโสโก
อเวกขสฺสฺส ชาติชราภิกฺขุ
อญฺเฐหิ วัว วิชิตสํกาม
สฺสฺสฺสวาท อนณ วิจร โถเก

เทเสตฺติ ภควา ธรรมํ อณฺณวตาโร ภวิสฺสฺสฺสฺส ๑

[๕๑๑] อถ ขวาทํ ราชกุมาร พุรหุมนํ ๑ อชฺเชตฺตํ วิทิตฺวา
สฺสฺสฺส ๑ การุณฺณตํ ปฏิจฺจ พุทฺธจกฺขณา โถกํ โวโถเกสฺส ๑
อทฺทสฺส ๒ อหํ ราชกุมาร พุทฺธจกฺขณา โถกํ โวโถเกนํนํ สฺสฺส
อปฺปราชฺสว มหาราชวเส คิกฺขินํนํนํ นุทินํนํนํ สฺสวากาเร ทวากาเร

๔๖๔ สุตตฺถนคัมภีรเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกั [๕๑๒

สุวิญญาปเย ทฺววิญญาปเย อปฺเปกฺขเจ ปฺรโลกฺวชฺชภยทสฺสํวโน
วิหรนฺเต ฯ เสยฺยถาปึ นาม อฺปฺปตฺตินิํ วา ปทฺธินิํ วา ปุณฺทริกนิํ
วา อปฺเปกฺขจฺจานิ อฺปฺปตฺตานิ วา ปทฺธานิ วา ปุณฺทริกานิ วา
อฺทฺเท ชาตานิ อฺทฺเท สํพทฺธานิ อฺทฺทกานุกฺคตานิ อนฺโต นิมนฺนคฺ-
โปสฺสิตานิ อปฺเปกฺขจฺจานิ อฺปฺปตฺตานิ วา ปทฺธานิ วา ปุณฺทริกานิ
วา อฺทฺเท ชาตานิ อฺทฺเท สํพทฺธานิ สโมทกถฺจฺจิตฺตานิ อปฺเปกฺขจฺจานิ
อฺปฺปตฺตานิ วา ปทฺธานิ วา ปุณฺทริกานิ วา อฺทฺเท ชาตานิ อฺทฺเท
สํพทฺธานิ อฺทฺทกา อจฺจุคฺคมฺม ตฺวิจฺจนฺติ อนฺุปตฺติตฺตานิ อฺทฺเท
เฮวเมว โช อหิ ราชกฺุมาร พุทฺธจกฺขนา โถกั โวโถเกนฺโต
อทฺทสํ สุตฺเต อปฺปรชกฺเข มหารชกฺเข ติกฺขิณฺทฺริเย มุทฺธิณฺทฺริเย
สฺวากาเร ทฺวากาเร สุวิญญาปเย ทฺววิญญาปเย อปฺเปกฺขเจ ปฺร-
โลกฺวชฺชภยทสฺสํวโน วิหรนฺเต ฯ อถ ชฺวาทิ ราชกฺุมาร พุทฺธมานิ
สํหมฺปตฺติ คากาย ปจฺจภาสึ

อปารุตา เคสํ อมตสฺสํ ทฺวารา

เย โสตฺวนฺโต ปมฺพญฺจนฺตุ สทฺธํ

วิทิสฺสณฺณํ ปคฺคณํ น ภาสึ

ชมฺมํ ปณฺตํ มนฺเชสฺสุ พุทฺธเมตฺติ ฯ

อถ โช ราชกฺุมาร พุทฺธมา สํหมฺปตฺติ กตฺวาภาโส ไชมฺหิ ภคฺคตา
ชมฺมเทสฺนายนาคิ มํ อภิวาทฺเตจฺวา ปทฺทฺธิณฺ กตฺวา ตตฺถเวณฺตรชายิ ฯ

[๕๑๒] ตสฺส มยฺหิ ราชกฺุมาร เขตฺทโหสิ กสฺสํ นุ โช อหิ

๕๑๒] ราชวงศ์สุทนต์ โหริราชกุมารสุทนต์ ปจิมชมมเทสยวโม ๔๖๕

ปจิม ชมม เทสยย โโก อิม ชมม ชิปโปเมว อาชานิสต์คิตติ ฯ
คตฺต มยหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ อยฺ โช อาพาโร กาลาโม
ปณฺฑิตโต วียตฺโต เมธวํ ทัสมรุตํ อปฺปรชกฺขชาติโก ยนฺนุนาหิ
อาพารสฺส กาลามสฺส ปจิม ชมม เทสยย โส อิม ชมม
ชิปปเมว อาชานิสต์คิตติ ฯ อถ โช มํ ราชกุมาร เทวตา
อุปลงฺกมิตฺวา เอตทโวจํ สคฺคตาหิ กาลกโต ฆนฺเต อาพาโร
กาลาโมติ ฯ ฌาณญจ ปน เม ทสฺสํ อุตฺปาติ สคฺคตาหิ
กาลกโต อาพาโร กาลาโมติ ฯ คตฺต มยหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ
มหาชานีย โช อาพาโร กาลาโม สเจ หิ โส อิม ชมม
สฺสณฺณย ชิปโปเมว อาชานียยาติ ฯ คตฺต มยหิ ราชกุมาร
เอตทโหสิ กตฺต นฺ โช อหิ ปจิม ชมม เทสยย โโก อิม
ชมม ชิปโปเมว อาชานิสต์คิตติ ฯ คตฺต มยหิ ราชกุมาร เอตทโหสิ
อยฺ โช อุตฺทโก รามปฺตฺโต ปณฺฑิตโต วียตฺโต เมธวํ ทัสมรุตํ
อปฺปรชกฺขชาติโก ยนฺนุนาหิ อุตฺทกตฺต รามปฺตฺตสฺส ปจิม ชมม
เทสยย โส อิม ชมม ชิปโปเมว อาชานิสต์คิตติ ฯ อถ โช
มํ ราชกุมาร เทวตา อุปลงฺกมิตฺวา เอตทโวจํ อภิทสฺสกาลกโต
ฆนฺเต อุตฺทโก รามปฺตฺโตติ ฯ ฌาณญจ ปน เม ทสฺสํ
อุตฺปาติ อภิทสฺสกาลกโต อุตฺทโก รามปฺตฺโตติ ฯ คตฺต มยหิ
ราชกุมาร เอตทโหสิ มหาชานีย โช อุตฺทโก รามปฺตฺโต
สเจ หิ โส อิม ชมม สฺสณฺณย ชิปโปเมว อาชานียยาติ ฯ

๔๖๖ ศุคฺคตฺตบิฏฺเฏ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนิพนฺเณสํ [๕๓๓

ตสฺส มยฺหํ ราชกุมาร เอตทโหติ กสฺส นุ ไช อหํ ปจฺมํ
ธมฺมํ เทเสยฺยํ โโก อิมํ ธมฺมํ อธิปฺเปว อชานิสฺสคฺคิ ๑ ตสฺส
มยฺหํ ราชกุมาร เอตทโหติ พหุการา ไช เม ปณฺจวคฺคิยา
ภิกฺขุ เย มํ ปชานเปหิตคฺคํ อปฺปจฺหิสฺสํ ยนฺนุนาหํ ปณฺจวคฺคิยานํ
ภิกฺขุณํ ปจฺมํ ธมฺมํ เทเสยฺยนฺติ ๑ ตสฺส มยฺหํ ราชกุมาร เอตทโหติ
กหํ นุ ไช เอตฺรหิ ปณฺจวคฺคิยา ภิกฺขุ วิหรนฺตฺติ ๑ อทฺทสํ ไช
อหํ ราชกุมาร ทิพฺเพน จกฺขุณา วิสฺสุทฺเทน อติกฺกนฺตมานุสฺสเกน
ปณฺจวคฺคิเย ภิกฺขุ พวราณสฺยํ วิหรนฺเต อธิปฺตเน มิคทาเย ๑
อต ไช อหํ ราชกุมาร อรุเวถายํ ยถาภีรุตํ วิหริตฺวา เยน
พวราณสฺสฺสฺ เตน จาริกํ อปฺกมฺมิ ๑

[๕๓๓] อทฺทสา ไช มํ ราชกุมาร อูปโก อชฺวโก อนฺตรา
จ คยํ อนฺตรา จ โพธิ อทฺธานมคฺคํ ปฏฺธิพนฺนํ ทิสฺวาน มํ
เอตทโวจ อธิปฺปสฺสนฺนาหิ ไช เต อากุโส อิทฺฐิยานิ ปริสฺสุทฺโธ
ฉวิวณฺโณ ปรีโยทาโต กัสสิ ตวํ อากุโส อุกฺกิสฺสํ ปพฺพชฺชิตो
โก วา เต สคฺคา กสฺส วา ธมฺมํ โรเจสฺสฺติ ๑ เอวํ อุตฺเต
อหํ ราชกุมาร อูปกํ อชฺวกํ คาคาหิ อชฺฌณภาสํ

 สพฺพพาริฏฺฐํ สพฺพวิทฺฐมสฺมิมิ

 สพฺพเพสุ ธมฺเมสุ อานุปลิตฺโต

 สพฺพพณฺชโห คณฺหกฺขเย วิมฺุตฺโต

 สยํ อภินฺณาย กมฺมุตฺติเสยฺยํ

๕๓๕] ราชวงศ์สุทนต์ โพธิราชกุมารสุทนต์ ปณฺจวคฺคิยุปลงฺกมณฺ ๕๖๗

น เม อาจริโย อตฺถิ สติโส เม น วิชฺชติ
สเทวณฺสํมิ โลกณฺสํมิ นตฺถิ เม ปฏิปคฺคโธ
อหํ หิ อรหา โธเก อหํ สคฺคา อนนฺตโร
เอโกมฺหิ สมนฺสาสมฺพุทฺโธ สัตถฺวโตมฺหิ นิพฺพุโต
สมฺมจกฺกํ ปวตฺเตตฺถํ คจฺฉามิ กาสินํ ปุรํ
อนนฺตฺตณฺสํมิ โลกณฺสํมิ อาหณฺณิ อมตฺตุนทฺถินฺติ ฯ
ยถา โห คุวํ อาวุโส ปฏิชานาสิ อรหาสิ อนนฺตฺตฺธิโนติ ฯ
มาทิสฺสา เว ชินา โหณฺติ เย ปคฺคา อาสวณฺชยํ
ชิตา เม ปาปกา สมฺมา ศสฺสมาหํ อุปกา ชินฺติ ฯ
เอวํ วุตฺเต ราชกุมาร อุปโก อาชีวโก หุเวยฺยาวุโสติ วุตฺวา
สํสํ อุกกํสํสฺวา ๒ ชิวํ นิตฺตาเพตฺวา ๒ อุมฺมคฺคํ คเหตฺวา ปกฺกามิ ฯ
[๕๓๕] อถ ชฺวาทํ อนุปฺพุเพน จาริกํ จรมาโน เยน พาราณสี
อิสิปตนํ มิคทวโย เยน ปณฺจวคฺคิยา ภิกฺขุ เตนฺปลงฺกมณฺ ๑
อทฺทสํสํ โห มํ ราชกุมาร ปณฺจวคฺคิยา ภิกฺขุ ทฺวโรว อาคจฺฉนฺตํ
ทิสฺวาน อณฺณมณฺณํ กตฺถิ สณฺชเปสฺสุ อยํ อาวุโส สมนฺโน
โคตโม อาคจฺฉนฺติ พาหุสฺสโธ ปธานวิพฺภนฺโต ยาวตฺโต พาหุสฺสยา
โส เนว อภิวาเทตฺพุทฺโธ น ปจฺจุจฺจุจฺจตฺพุทฺโธ นาสฺสํ ปคฺคจฺฉวํ
ปฏิกฺคเหตฺพุทฺธํ อปฺปจ โห อาสนํ จเปตฺพุทฺธํ สเจ อากจฺฉติ
นิสํทิสฺสํสํสํ ๑ ยถา ยถา โห อหํ ราชกุมาร ปณฺจวคฺคิเย
๑ ส. โยกปฺเปตฺวา ๑ ๒ ปาททฺวยํ สหฺสโรปคฺคเก นตฺถิ ๑

๕๑๔] ราชวคฺคสฺส โพธิราชกุมารสฺส เต ปณฺจวคฺคิยาปสงฺกมณํ ๕๑๕

ปฏฺธิปชฺชมานา นจิรสฺสเสว ยสฺสสตฺถาย กุตฺตปฺตฺตา สมนฺนเทว อคารสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทฺหนฺตฺตฺวํ พฺรหฺมจฺริยปรีโยธานํ ทิฏฺฐเชว ชมฺเม
สยํ อภิณฺเฒา สจฺฉิกคฺวา อฺปสฺมปชฺช วิหริสฺสเถว ๑ ทฺติยมฺมี
โธ ราชกุมาร ปณฺจวคฺคิยา ภิกฺขุ มํ เอตทโวจํ ตายมี โธ
คฺวํ อากุโส โคตม อิริยาย ตาย ปฏฺธิปทาย ตาย ทฺถกฺกรทริกาย
น อชฺฌมมา อุตฺตฺวํ มนุสฺสชฺชมา อตฺตมริยฌานทสฺสณฺนิเสสํ กิ
ปน คฺวํ เอตฺรหิ พาทุตฺติโก ปชานวิพฺภนฺโต อวตฺตฺโต พาทุตฺตฺยา
อริคฺมิสฺสสฺส อุตฺตฺวํ มนุสฺสชฺชมา อตฺตมริยฌานทสฺสณฺนิเสสฺสนฺติ ๑
ทฺติยมฺมี โธ อหํ ราชกุมาร ปณฺจวคฺคิเย ภิกฺขุ เอตทโวจํ น
ภิกฺขเว ตถาคโต พาทุตฺติโก ปชานวิพฺภนฺโต อวตฺตฺโต พาทุตฺตฺยา
อวหํ ภิกฺขเว ตถาคโต สมนฺมัสสมฺพุทฺโธ โอตฺถภว ภิกฺขเว โสคํ
อมตมชฺชิตํ อหฺมณุสาธามิ อหํ ชมฺมํ เทเสมิ ยถาณฺตฺติฏฺฐํ ตถา
ปฏฺธิปชฺชมานา นจิรสฺสเสว ยสฺสสตฺถาย กุตฺตปฺตฺตา สมนฺนเทว อคารสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทฺหนฺตฺตฺวํ พฺรหฺมจฺริยปรีโยธานํ ทิฏฺฐเชว ชมฺเม
สยํ อภิณฺเฒา สจฺฉิกคฺวา อฺปสฺมปชฺช วิหริสฺสเถว ๑ ทฺติยมฺมี
โธ ราชกุมาร ปณฺจวคฺคิยา ภิกฺขุ มํ เอตทโวจํ ตายมี โธ
คฺวํ อากุโส อิริยาย ตาย ปฏฺธิปทาย ตาย ทฺถกฺกรทริกาย น
อชฺฌมมา อุตฺตฺวํ มนุสฺสชฺชมา อตฺตมริยฌานทสฺสณฺนิเสสํ กิ ปน
คฺวํ เอตฺรหิ พาทุตฺติโก ปชานวิพฺภนฺโต อวตฺตฺโต พาทุตฺตฺยา อริ
คฺมิสฺสสฺส อุตฺตฺวํ มนุสฺสชฺชมา อตฺตมริยฌานทสฺสณฺนิเสสฺสนฺติ ๑ เอวํ

៤៧០ ឥតុត្ថនុតប្បិដ្ឋកេ មធុធិមនិកាយឥត្ថ មធុធិមបណ្ណាសកំ [៥១៥

ទុគ្គតេ ចអំ រាឡាមារ បណ្ណុកុកិយេ ភិក្ខុ មេត្តាវោជំ មភិធានាណ
មេ ណ តុមេត ភិក្ខុវេ ឱតិ បុព្វេ ខេវរូបំ ភាសិតមេត្តនិ ។
ណ អេតំ រាណេ ។ ចរតំ ភិក្ខុវេ តតាកតិ ឥម្មាសម្ពុត្តិ
ឱតតត ភិក្ខុវេ ឥតំ មត្តមធិកតំ ចអនុសាសាមិ ចអំ ធម្មំ
តេសេមិ យតានុសិទ្ធិ តតា ប្បិប្បធម្មានា អទិរុស្តេវ យឥត្ថតុយ
កុត្តបុគ្គតា ឥម្មតេវ ចការសុមា ចនការិយំ បុព្វុប្បន្តិ តត្ថតុគ្គវំ
បុរុម្ភទិយបរិយោសានំ ភិក្ខុវេ ធម្មេ ឥម្មំ មភិធិណ ឥត្ថតុគ្គតុ
ចុប្បសម្បធម្ម វិអរិស្តតាតិ ។ ចឥត្ថិ ខៃ ចអំ រាឡាមារ បណ្ណុ-
កុកិយេ ភិក្ខុ ឥណ្ឌាបេតុំ ។ តេវមិ ឥតំ រាឡាមារ ភិក្ខុ ឱវតាមិ ។
តយិ ភិក្ខុ មីណុយា ទរុតិ ។ យំ តយិ ភិក្ខុ មីណុយា ទរិកុ
ចាអរុតិ តេន ធម្មុកុកា យាបេម ។ តយិ ឥតំ រាឡាមារ ភិក្ខុ
ឱវតាមិ ។ តេវ ភិក្ខុ មីណុយា ទរិកុ ចាអរុតិ តេន ធម្មុកុកា
យាបេម ។ ចត ខៃ រាឡាមារ បណ្ណុកុកិយា ភិក្ខុ មយា ខេវំ
ឱវតិយមាណា ខេវំ អនុសាសិយមាណា អទិរុស្តេវ យឥត្ថតុយ កុត្តបុគ្គតា
ឥម្មតេវ ចការសុមា ចនការិយំ បុព្វុប្បន្តិ តត្ថតុគ្គវំ បុរុម្ភទិយ-
បរិយោសានំ ភិក្ខុវេ ធម្មេ ឥម្មំ មភិធិណ ឥត្ថតុគ្គតុ ចុប្បសម្បធម្ម
វិអរិស្តតិ ។

[៥១៥] ខេវំ ទុគ្គតេ វិចិ រាឡាមារិ រាគ្គនុតំ មេត្តាវោជ
កិវទិរេន អុ ខៃ រាណេ ភិក្ខុ តតាកតំ វិណាយកំ តតាណ យឥត្ថតុយ
កុត្តបុគ្គតា ឥម្មតេវ ចការសុមា ចនការិយំ បុព្វុប្បន្តិ តត្ថតុគ្គវំ

๕๑๗] ราชวคฺคสฺส โพิชฺชราชกุมารสฺส เต หตฺถารุพฺหปฺปิจฺฉา ๕๑๘

พฺรหฺมจฺริยปรีโยสานํ ทิฏฺฐเชว ชมฺเม สยํ อภิณฺเฎา สจฺฉิกคฺคา
อุปสฺมปชฺช วิหเรยฺยาติ ฯ เตเนหิ ราชกุมาร คัมเบเวตฺถ ปฏฺธิ-
ปุจฺฉิสฺสํ ยถา เต ชเมยฺย ตถา ตํ พฺยาจเรยฺยาสิ ตํ
กํ มณฺเฎสิ ราชกุมาร กุสฺสโถ ตวํ หตฺถารุพฺเห อํกุสฺสคณฺเฑ
สิปฺเปติ ฯ เอวํ ภาณเต กุสฺสโถ อหํ หตฺถารุพฺเห อํกุสฺสคณฺเฑ
สิปฺเปติ ฯ

[๕๑๖] ตํ กํ มณฺเฎสิ ราชกุมาร อิทฺถ ปุริสํ อากฺขณฺเฎย
โพิชฺช ราชกุมารํ หตฺถารุพฺหํ อํกุสฺสคณฺเฑํ สิปฺปํ ชานาติ ตสฺสํ
สํนฺติเก หตฺถารุพฺหํ อํกุสฺสคณฺเฑํ สิปฺปํ สิกฺขิสฺสํมํติ ฯ โส จสฺส
อสฺสทฺโธ ยาวตฺตํ สทฺเธน ปตฺตพฺพํ ตํ น สํปาปุณฺเณยฺย ฯ โส
จสฺส พฺหุวาพาโธ ยาวตฺตํ อปฺปาพาเชน ปตฺตพฺพํ ตํ น สํปา-
ปุณฺเณยฺย ฯ โส จสฺส สฺสโฬ มายาวิํ ยาวตฺตํ อสฺสเชน อมายาวินา
ปตฺตพฺพํ ตํ น สํปาปุณฺเณยฺย ฯ โส จสฺส กุสฺสโถ ยาวตฺตํ
อารทฺธวิเวเนน ปตฺตพฺพํ ตํ น สํปาปุณฺเณยฺย ฯ โส จสฺส
ทฺฐปฺปณฺโณ ยาวตฺตํ ปณฺณวตา ปตฺตพฺพํ ตํ น สํปาปุณฺเณยฺย ฯ
ตํ กํ มณฺเฎสิ ราชกุมาร อมฺปิ นุ โส ปุริสํ ตว สํนฺติเก
หตฺถารุพฺหํ อํกุสฺสคณฺเฑํ สิปฺปํ สิกฺขะยฺยาติ ฯ เอกเมเกนาปํ ภาณเต
อํเคน สมนฺนาคโค โส ปุริสํ น มม สํนฺติเก หตฺถารุพฺหํ
อํกุสฺสคณฺเฑํ สิปฺปํ สิกฺขะยฺย โโก ปน วาโท ปณฺจหฺงฺเกหํติ ฯ

[๕๑๗] ตํ กํ มณฺเฎสิ ราชกุมาร อิทฺถ ปุริสํ อากฺขณฺเฎย

โพธิ ราชกุมารโ หตุถารุพฺหิ องฺกุสฺสคณฺหิ สิปฺปํ ชานาติ ตสฺสํหํ
 สฺนฺติเก หตุถารุพฺหิ องฺกุสฺสคณฺหิ สิปฺปํ ลิกฺขิสฺสํหํมิตฺติ ฯ โส จสฺส
 สทฺธโร ยาวตฺตกํ สทฺธเชน ปตฺตพฺพํ ตํ สํปปาปุณฺเอยฺย ฯ โส จสฺส
 อปฺปาปาโห ยาวตฺตกํ อปฺปาปาเชน ปตฺตพฺพํ ตํ สํปปาปุณฺเอยฺย ฯ
 โส จสฺส อสฺสํ อมายาวิ ยาวตฺตกํ อสฺสํ อมายาวินา ปตฺตพฺพํ
 ตํ สํปปาปุณฺเอยฺย ฯ โส จสฺส อารทฺธวิวิโย ยาวตฺตกํ อารทฺธวิวิเยน
 ปตฺตพฺพํ ตํ สํปปาปุณฺเอยฺย ฯ โส จสฺส ปณฺณวฺวา ยาวตฺตกํ
 ปณฺณวตา ปตฺตพฺพํ ตํ สํปปาปุณฺเอยฺย ฯ ตํ กิ มณฺณสฺสิ ราช-
 กุมาร อมึ นุ โส ปุริสํ ตว สฺนฺติเก หตุถารุพฺหิ องฺกุสฺสคณฺหิ
 สิปฺปํ ลิกฺขเยยฺยาติ ฯ เอกเมเกณมึ ฆนฺเต องฺเคน สมนฺนาคโต
 โส ปุริสํ มม สฺนฺติเก หตุถารุพฺหิ องฺกุสฺสคณฺหิ สิปฺปํ ลิกฺขเยย
 โก ปน วาโท ปณฺจหฺงเคหิตฺติ ฯ

[๕๓๘] เหวเมว โห ราชกุมาร ปณฺจิมานิ ปธานิยฺกฺคานิ ฯ
 กตฺมานิ ปณฺจ ฯ อธิ ราชกุมาร ภิกฺขุ สทฺธโร โหติ สทฺทหฺติ
 ตถาคตฺสฺส โพธิ อิตฺธิํ โส ภควา อรหํ สํมาสํมพุทฺโธ
 วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกโต โลกวิทู อหฺมุตฺโตโร ปุริสฺสทฺมมฺสํวริ
 สํตฺถา เทวมนุสฺสํหํ พุทฺโธ ภควาติ ฯ อปฺปาปาโห โหติ
 อปฺปาดฺงโก สํเวปากิณิยา คหณิยา สมนฺนาคโต นาติสํตาย
 นาจฺจุณฺหยา มชฺฌิมาย ปธานกฺขมาย ฯ อสฺสํ โหติ อมายาวิ
 ยถาภูตํ อตฺตานํ อวิกตฺตา สํตฺถวิ วา วิณฺณสุ วา สํพรหฺม-

๕๑๘] ราชวคฺคสฺส โพธิราชกุมารสฺส เต ปณฺจ ปธานียํคานี ๔๗๓
 จารีสุ ๑ อารทฺธวิริโย โหติ อภฺสฺสํ ชมฺมานํ ปหานาย กุสฺสํ
 ชมฺมานํ อุปสมฺปทาย ทามวา ทพฺพปรกฺกโม อนิกฺขิตฺตฺตฺวโร กุสฺสํ
 ชมฺเมสุ ๑ ปณฺณวา โหติ อุตฺตมคฺคคามินียา ปณฺณาย สมนฺนาคโต
 อริยาย นิพฺเพชกาย สมนฺมาทฺถกฺขณคามินียา ๑ อิมานิ ไช ราช-
 กุมาร ปณฺจ ปธานียํคานี ๑ อิมเหิ ราชกุมาร ปณฺจเหิ ปธานี-
 ยงฺเคहि สมนฺนาคโต ภิกฺขุ ตถาคคํ วินายกํ ภกฺกมาโน ยสฺสํตฺถาย
 กุสฺสํตฺถา สมนฺนทเว อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชติ ตทณฺตฺตฺวโร
 พฺรหฺมจฺริยปริโยสํ นํ ทิฏฺฐเฐว ชมฺเม สยํ อภินฺนวา สจฺจํคฺควา
 อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺย สํคฺค วสฺสํ ๑ ติฏฺฐจฺนํ ราชกุมาร สํคฺค
 วสฺสํ ๑ อิมเหิ ปณฺจเหิ ปธานียงฺเคहि สมนฺนาคโต ภิกฺขุ
 ตถาคคํ วินายกํ ภกฺกมาโน ยสฺสํตฺถาย กุสฺสํตฺถา สมนฺนทเว
 อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชติ ตทณฺตฺตฺวโร พฺรหฺมจฺริยปริโยสํ
 นํ ทิฏฺฐเฐว ชมฺเม สยํ อภินฺนวา สจฺจํคฺควา อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺย
 น วสฺสํ... ปณฺจ วสฺสํ... จตฺตาริ วสฺสํ... ตังนิ วสฺสํ...
 เทว วสฺสํ... เอกํ วสฺสํ ๑ ติฏฺฐจฺนํ ราชกุมาร เอกํ วสฺสํ ๑
 อิมเหิ ปณฺจเหิ ปธานียงฺเคहि สมนฺนาคโต ภิกฺขุ ตถาคคํ วินายกํ
 ภกฺกมาโน ยสฺสํตฺถาย กุสฺสํตฺถา สมนฺนทเว อการสฺมา อนคาริยํ
 ปพฺพชฺชติ ตทณฺตฺตฺวโร พฺรหฺมจฺริยปริโยสํ นํ ทิฏฺฐเฐว ชมฺเม สยํ
 อภินฺนวา สจฺจํคฺควา อุปสมฺปชฺช วิหเรยฺย สํคฺค มาสํ ๑
 ติฏฺฐจฺนํ ราชกุมาร สํคฺค มาสํ ๑ อิมเหิ ปณฺจเหิ ปธานียงฺเคहि

๔๗๔ สุตตคนตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๕๓๗

สฺมนฺนาโคโต ภิกฺขุ ตถาคคํ วินายกํ ตถมาโน ยสฺสํสฺสํสฺสํสฺสํสฺสํสฺสํสฺสํ
สฺมมเทว อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทฺถนุคฺตรํ พฺรหฺมจฺริย-
ปริโยสานํ ทิฏฺฐเชว ชฺมฺเม สยํ อภินฺนวา สจฺจณิกคฺวา อฺปสฺมปฺชช
วิหเรยฺย น มาสํนิ... ปณฺจ มาสํนิ... จตุตฺตาริ มาสํนิ...
คฺคณิ มาสํนิ... เทว มาสํนิ... มาสํ... อทฺธมฺมาสํ ๑ คิฏฺฐํ
ราชกุมาร อทฺธมฺมาสํ ๑ อิมฺเหติ ปณฺจํ ๑ ปณฺนํยํเคหิ สฺมนฺนาโคโต
ภิกฺขุ ตถาคคํ วินายกํ ตถมาโน ยสฺสํสฺสํสฺสํสฺสํสฺสํสฺสํ
อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทฺถนุคฺตรํ พฺรหฺมจฺริยปริโยสานํ
ทิฏฺฐเชว ชฺมฺเม สยํ อภินฺนวา สจฺจณิกคฺวา อฺปสฺมปฺชช วิหเรยฺย
สฺสํสฺสํสฺสํสฺสํสฺสํสฺสํ ๑ คิฏฺฐํ ๑ ราชกุมาร สฺสํสฺสํสฺสํสฺสํสฺสํสฺสํ ๑
อิมฺเหติ ปณฺจํ ๑ ปณฺนํยํเคหิ สฺมนฺนาโคโต ภิกฺขุ ตถาคคํ วินายกํ
ตถมาโน ยสฺสํสฺสํสฺสํสฺสํสฺสํสฺสํ สฺมมเทว อคารสฺมา อนคาริยํ
ปพฺพชนฺติ ตทฺถนุคฺตรํ พฺรหฺมจฺริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเชว ชฺมฺเม สยํ
อภินฺนวา สจฺจณิกคฺวา อฺปสฺมปฺชช วิหเรยฺย น รตฺติณฺทิวาณิ...
ปณฺจ รตฺติณฺทิวาณิ... จตุตฺตาริ รตฺติณฺทิวาณิ... คฺคณิ รตฺติณฺทิวาณิ...
เทว รตฺติณฺทิวาณิ... เอกํ รตฺติณฺทิวํ ๑ คิฏฺฐํ ๑ ราชกุมาร เอโก
รตฺติณฺทิวो ๑ อิมฺเหติ ปณฺจํ ๑ ปณฺนํยํเคหิ สฺมนฺนาโคโต ภิกฺขุ
ตถาคคํ วินายกํ ตถมาโน สํยมนฺนุสฺสํสฺสํสฺสํสฺสํสฺสํ วิเสสํ อธิ-
คมิสฺสํสฺสํสฺสํสฺสํสฺสํสฺสํ สํยํ วิเสสํ . อธิคมิสฺสํสฺสํสฺสํสฺสํ ๑ เอวํ อฺปคฺเต
โพธิ ราชกุมารโ ภควนฺตํ เอตทฺทวํ อโห พุทฺโธ อโห ชฺมฺโม

๕๒๐] ราชวคฺคสฺส โฟธิราชกุมารสฺส เต ทิสฺสณฺเณมนํ ๔๗๕

อโห ชมฺมสฺส สฺวากุฆาตคา ยตฺร หิ นาม สํยมนุสฺสิญฺโจะ ปาโต
วิเสสํ อชฺคิมิสฺสํติ ปาตมนุสฺสิญฺโจะ สํยํ วิเสสํ อชฺคิมิสฺสํคํติ ฯ

[๕๑๙] เหวํ วุตฺเต สลฺยิกาปุตฺโต มาณโว โฟธิ ราชกุมารํ
เอตทโวจ เหวเมว ปนํยํ ภวํ โฟธิ อโห พุทฺโธ อโห ชมฺโม
อโห ชมฺมสฺส สฺวากุฆาตคาติ ปเวเทติ อถ จ ปน ภวํ น ตํ
ภวนตํ โคตมํ สฺวณํ คจฺฉติ ชมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจติ ฯ

[๕๒๐] มา เหวํ สลฺยํ สลฺยิกาปุตฺต อวฺจ มา เหวํ สลฺยํ
สลฺยิกาปุตฺต อวฺจ สลฺยมา เม ตํ สลฺยิกาปุตฺต อยฺยาย สฺกํ
สลฺยมา ปฏิคฺคหิตํ เอกมิตํ สลฺยํ สลฺยิกาปุตฺต สลฺยํ ภควา
โกสฺมพิยํ วิหริติ โสสีตาราเม อถ โส เม อยฺยา กุญฺฉิมิตํ
เยน ภควา เทนุปลงฺกมิ อฺปฺปลงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
เอกมณฺตํ นิสฺสํติ เอกมณฺตํ นิสฺสินฺหา โส เม อยฺยา ภควนฺตํ
เอตทโวจ โย เม อยํ ภนฺเต กุญฺฉิตโต กุมารโก วา กุมาริกา
วา โส ภควนฺตํ สฺวณํ คจฺฉติ ชมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อฺปฺปาสกํ
นํ ภควา ชาเวตุ อชฺชตฺตคฺเค ปาณเปตํ สฺวณฺณคตฺตนิ เอกมิตํ
สลฺยํ สลฺยิกาปุตฺต สลฺยํ ภควา อีเชว ภคฺเคสุ วิหริติ สํสุมาร-
คิเร เกสฺสพาวเน มิคทาเย อถ โส มํ ชาตี อญฺเณน ปายิตฺวา
เยน ภควา เทนุปลงฺกมิ อฺปฺปลงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
เอกมณฺตํ อญฺุชาตี เอกมณฺตํ จีตา โส ชาตี ภควนฺตํ เอตทโวจ

๓ สํ. วาหิตฺวา ฯ

៤៧៦ ឥតុត្តន្តបិដកេ មគ្គុទ្ទេសនិកាយត្ថំ មគ្គុទ្ទេសបណ្ណាសកំ [៥២០

ឲ្យ រាហុតេ វិចិត្រ រាមកុមារោ រាហុតំ ឥន្ទំ គុជុតិ ឆម្ពុធិ
រាមកុស្តធិ ឲ្យឥតំ អំ រាហុតា ឆាវេតុ ឲ្យឥតុគុតេ ឲ្យឥតុ
ឥន្ទុកុតុតិ ឲ្យឥតំ ឥន្ទុ ឥន្ទុកុតុតុត គុតុតុតិ រាហុតំ
ឥន្ទំ គុជុតិ ឆម្ពុធិ រាមកុស្តធិ ឲ្យឥតំ អំ រាហុតា ឆាវេតុ
ឲ្យឥតុគុតេ ឲ្យឥតុ ឥន្ទុកុតុតិ ។

វិចិត្ររាមកុមារឥតុតំ ឥន្ទុតំ ឲ្យឥតំ ។

องคุติมาตตฤๅ

[๕๒๑] เอมเม สุตํ เอกํ สมณํ ภควา สวตถุณิ วิหริ
เขตวนเ อนาถปิตุทิสส อวามะ ๑ เตน ไซ ปน สมเขน
รณเฒ ปเสนทิสส โกตตสส วิชิตะ โจโร องคุติมาโต นาม
โหติ ตฤๅโต โดหิตปาณํ หตปหเต นิวิฏฐะ อทยาปนโน ปาณ-
ญเตสุ ๑ เตน คามายี อคามา กตา นิคมายี อนิคมา กตา
ชนปทายี อชนปทา กตา ๑ โส มนุสเส วิชิตวา วิชิตวา
องคุตินํ มาถํ ชาเรติ ๑ อถ ไซ ภควา ปุพฺพณฺหสมณํ นิวาเสตฺวา
ปตฺตจฺจวมาทาย สวตถุณิ มีนุทาย ปาวิสิ สวตถุณิ มีนุทาย
จิวิตฺวา ปจฺจมาภตํ มีนุทปาตปฏิกฺกนฺโต เสนาสํ สํสาเมตฺวา
ปตฺตจฺจวํ อาทาย เขน โจโร องคุติมาโต เตนทฺธานมคฺคํ ปฏิ-
ปชฺชิ ๑ อทฺทสฺสุ ไซ โคปาดกา ปสฺสฺปาดกา กสฺสกา ปชาวิโน
ภควนฺตํ เขน โจโร องคุติมาโต เตนทฺธานมคฺคปฏิปนฺนํ ทิสฺวาน
ภควนฺตํ เอตทโวจํ มา สมณ เอตํ มคฺคํ ปฏิปชฺชิ เอตสฺมิ
สมณ มคฺเค โจโร องคุติมาโต นาม ตฤๅโต โดหิตปาณํ
หตปหเต นิวิฏฐะ อทยาปนโน ปาณญเตสุ เตน คามายี อคามา
กตา นิคมายี อนิคมา กตา ชนปทายี อชนปทา กตา โส
มนุสเส วิชิตวา วิชิตวา องคุตินํ มาถํ ชาเรติ เอตณฺหิ สมณ
มคฺคํ ทสฺมี ปุริสา วิสฺมयी ปุริสา ติสฺมयी ปุริสา จตฺตาฬิสฺมयी

๔๗๘ สุตตฺถนคัมภีโรเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๕๒๒

ปฺริสา สงฺกฺริตฺวา สงฺกฺริตฺวา ปฏิปชฺชนฺติ เตปิ โจรสฺส อํกุติ-
มาตสฺส หตฺถตฺถํ กจฺจนฺตํติ ฯ เหวํ วุตฺเต ภควา ตฺถนํหฺมโต
อคฺมาสี ฯ

[๕๒๒] ทฺติยมฺมี โห โคปาดกา ปสฺสฺปาดกา กสฺสกา ปชาวิโน
ภควนฺตํ เอตทโวจํ มา สฺมณฺ เอตํ มคฺคํ ปฏิปชฺชิ เอตสฺมิ
สมฺณ มคฺเค โจรํ อํกุติมาโต นาม ตฺถโต โถหิตปาณํ
หตฺปหเต นินฺนุโจะ อทฺยาปนฺโน ปาณญฺเศสฺส เตน คามายี อคฺมา
กตา นิคฺมายี อนิคฺมา กตา ชนฺปทายี ชนฺปทา กตา โส มนุสฺสํ
วชิตฺวา วชิตฺวา อํกุตฺตํ มาถํ ชาเรติ เอตณฺหิ สฺมณฺ มคฺคํ
ทสฺสี ปฺริสา วีสฺมมฺมี ปฺริสา คีสฺมมฺมี ปฺริสา จตฺตาฬสฺมมฺมี ปฺริสา
สงฺกฺริตฺวา สงฺกฺริตฺวา ปฏิปชฺชนฺติ เตปิ โจรสฺส อํกุติมาตสฺส
หตฺถตฺถํ กจฺจนฺตํติ ฯ อถ โห ภควา ตฺถนํหฺมโต อคฺมาสี ฯ

[๕๒๓] ทฺติยมฺมี โห โคปาดกา ปสฺสฺปาดกา กสฺสกา ปชาวิโน
ภควนฺตํ เอตทโวจํ มา สฺมณฺ เอตํ มคฺคํ ปฏิปชฺชิ เอตสฺมิ
สมฺณ มคฺเค โจรํ อํกุติมาโต นาม ตฺถโต โถหิตปาณํ
หตฺปหเต นินฺนุโจะ อทฺยาปนฺโน ปาณญฺเศสฺส เตน คามายี อคฺมา
กตา นิคฺมายี อนิคฺมา กตา ชนฺปทายี ชนฺปทา กตา โส
มนุสฺสํ วชิตฺวา วชิตฺวา อํกุตฺตํ มาถํ ชาเรติ เอตณฺหิ สฺมณฺ
มคฺคํ ทสฺสี ปฺริสา วีสฺมมฺมี ปฺริสา คีสฺมมฺมี ปฺริสา จตฺตาฬสฺมมฺมี ปฺริสา

๓ ส. สํหริตฺวา ฯ

๕๒๔] ราชวคฺคสฺส องฺคุติมาตสฺส เต อิทฺทชาภิสํฆวณํ ๔๗๘

สงฺกฺริตฺวา สงฺกฺริตฺวา ปฏิปชฺชนฺติ เตปิ โจรสฺส องฺคุติมาตสฺส
หตฺถตฺถํ คจฺจนฺตํติ ๑ อถ โช ภควา คุณฺท์ภูโต อคมาสี ๑

[๕๒๕] อทฺทสา โช โจร องฺคุติมาโต ภควนฺตํ ทูโรโต
อาคจฺจนฺตํ ๑ ทิสฺวานสฺส เอตทโหสี อจฺจนฺริยํ วต โภ อพฺภูตํ
วต โภ อิมณฺหิ มคฺคํ ทสฺสี ปุริสา วสฺสํมี ปุริสา ติสฺสํมี
ปุริสา จตฺตาฬสฺสํมี ปุริสา สงฺกฺริตฺวา สงฺกฺริตฺวา ปฏิปชฺชนฺติ
เตปิ มม หตฺถตฺถํ คจฺจนฺติ อถ จ ปณายํ สมนฺเน เอโก
อหฺตฺติโย ปสฺสยห มณฺเฑ อาคจฺจนฺติ ยนฺนุนาหํ สมนํ ชีวิตา
โวโรเปยฺยนฺติ ๑ อถ โช โจร องฺคุติมาโต อสิจฺฉมํ คเหตฺวา
ชนฺถลาปํ สํนฺนยฺหิตฺวา ภควนฺตํ ปิฏฺฐจฺจิโต ปิฏฺฐจฺจิโต อหฺนฺพนฺธิ ๑
อถ โช ภควา ตถารูปํ อิทฺทชาภิสํฆวณํ อภิสํฆาเรสี ยถา โจร
องฺคุติมาโต ภควนฺตํ ปกตฺติยา คจฺจนฺตํ สํพฺพถาเมน คจฺจนฺโต
น สกฺโกติ สมนฺปาปฺปนฺติ ๑ อถ โช โจรสฺส องฺคุติมาตสฺส
เอตทโหสี อจฺจนฺริยํ วต โภ อพฺภูตํ วต โภ อหณฺหิ ปุพฺเพ
หตฺถํมี ชาวนฺตํ อหฺนฺปตฺติวา คณฺหามิ อสฺสํมี ชาวนฺตํ อหฺนฺปตฺติวา
คณฺหามิ วัถฺปี ชาวนฺตํ อหฺนฺปตฺติวา คณฺหามิ มิคฺคํมี ชาวนฺตํ อหฺนฺ-
ปตฺติวา คณฺหามิ อถ จ ปณายํ อิมํ สมนํ ปกตฺติยา คจฺจนฺตํ
สํพฺพถาเมน คจฺจนฺโต น สกฺโกมิ สมนฺปาปฺปนฺติ ๑ จิโตว
ภควนฺตํ เอตทโวจ ติฏฺฐสฺส สมนฺ ติฏฺฐสฺส สมนฺนาติ ๑ จิโต อหํ
องฺคุติมาต คุวณฺจ ติฏฺฐาติ ๑

๔๘๐ สุตตุนตบฏเก มชฺฌิมนิกายสูตร มชฺฌิมปณณาสกั [๕๒๕

[๕๒๕] อถ โข โจรสฺส องฺคุติมาตฺตฺส เขตฺทโทสี อิม
โฆ สมนฺนา สกฺขปฺปคฺคิยา สจฺจวาทีโน สจฺจปฏินฺนา อถ จ
ปณายํ สมนฺโน กจฺฉิเยวาท จีโต อหํ องฺคุติมาตฺตฺส คฺวณฺจ คิฏฺฐจํ
ยนฺนุนาหิ อิมํ สมนํ ปุจฺเจยฺยนฺติ ฯ อถ โข โจโร องฺคุติมาโต
ภควนฺตํ กาถาย อชฺฌณาสี

 กจฺฉํ วเทสี สมนฺนุจีโอตฺมहि
 มมณฺจ พฺรุตฺติ จิตฺตมฺนุจีโอตฺติ
 ปุจฺจณามิ ตํ สมนฺนํ เขตฺตมตฺตํ
 กถํ จีโต คฺวํ อหฺมณฺนุจีโอตฺมहि ฯ
 จีโต อหํ องฺคุติมาตฺตํ สພພາ
 ສພເສສຸ ກູເຕສຸ ນິໄສຍ ທຣຸຣຸກັ
 ຕຸວຸນຈ ປາເນສຸ ອສັງເກດໂຕສີ
 ຕສຸມາ ຈີໂຕຫິ ຕຸວມນຸຈີໂຕສີ ຯ
 ຈີຣສຸສຸ ວຕ ເມ ມຫິໂຕ ມເສສຸ
 ມຫວນຸ ສມນຸ ປຈຸຈຸປາຫິ
 ໂສຫິ ຈຣສຸສາມີ ປຫສີສຸສຸ ປາມີ
 ສຸຕຸວານ ກາຕິ ຕວ ຫມຸມຍຸຕຸຕິ
 ອີເຕວ ຈິໂຣ ອສີມາຈຸຣນຈ
 ໂສພຸເກ ປປາເຕ ນຣເກ ມນຸວກາຣີ

๑ ส. ย. สมนโนยํ ฯ ๒ ย. จีรສຸສາ ປຫສຸສຸ ຯ

๕๒๖] ราชวงศ์ของอสูรมาตสยเต ภควนตบงกมน์. ๕๘๓

อวณทิ โจโร สกตสย ปาเท
ตตเถว นํ ปพพชฺชํ อยาจิ ฯ
พทุโธ จ โส การุณโก มเหสี
โย สยทา โสกสย สเทวกสย
ตเมหิ ภิกขุติ ตทา อโวจ
เอเสว สยส อหุ ภิกขุภาโวติ ฯ

อถ โส ภควา อายสฺมตา อญฺญมาเถน ปจฺจาสฺมเถเนน เยน
สวคฺคํ เตน จาริกํ ปฏฺฐามิ ฯ อญฺญพฺเพน จาริกํ จรมาโน
เยน สวคฺคํ ตทวสฺสิ ฯ

[๕๒๖] ตตฺร สฺมํ ภควา สวคฺคิยํ วิหริติ เขตฺตเน อนาถ-
ปิตฺตํ สยส อวราเม ฯ เตน โส ปน สมฺเยน รณฺโณ ปเสนทิสย
โกสสยส อญฺญปฺรทฺฐาเว มหาชนกาโย สมนิบัติตฺวา อจฺจุจาสฺมทฺโท
มหาสฺมทฺโท โหติ โจโร เต เทว วิชิตฺเต อญฺญมาโต นาม
อญฺญทฺโท โสทิตฺตปาณํ หตฺตปเท นิวิจฺจโส อทฺยาปนฺโน ปาณญฺเตสุ
เตน ความาปํ อคามา กตา นิคมาปํ อนิคมา กตา ชนปทาปํ
อชนปทา กตา โส มนุสฺสเส วิชิตฺวา วิชิตฺวา อญฺญตฺนํ มาตํ
ชาเรติ ตํ เทโว ปฏฺฐิเสชฺชติ ฯ อถ โส ราชา ปเสนทิ
โกสโต ปณฺณมตฺเตหิ สยสสยเตหิ สวคฺคิยา นิกฺขมิตฺวา ทิวาทิสย
เยน อวราโม เตน ปาวิสํ ยาวตฺติกา ยานสย ภูมि ยานเน
คนตฺวา ยานา ปจฺจุจโรหิตฺวา ปตฺติโกว เยน ภควา เตนปสงฺกมิ

๔๘๒ สุตตคณตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมปณฺณาสกั [๕๒๗

อุปลงฺกมิตฺตวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺตวา เอกมณฺตํ นิสฺสึทึ ๑

[๕๒๗] เอกมณฺตํ นิสฺสึทึ ๒ ราชาเน ปเสนทิโกตฺถํ ภควา
เอตทโวจ ภิณฺณุ เต มหाराช ราชา มากโร เสนิโย พิมฺพิสาโร
กุบฺบิโต เวสํลิกา วา ติจฺฉนฺวํ อญฺญา วา ปฏฺวีราชานนฺติ ๑ น
๒ เม ภนฺเต ราชา มากโร เสนิโย พิมฺพิสาโร กุบฺบิโต นมึ
เวสํลิกา ติจฺฉนฺวํ นมึ อญฺญา ปฏฺวีราชานนฺ โจโร เม ภนฺเต
วิชิตฺเต อํกุตฺติมาโต นาม ลุทฺโท โลหิตปาณํ หตฺตปเท นินฺนุโจ
อหยาปนโน ปาณญฺเตสุ เตน ความมึ อคามา กตา นิคมามึ
อนิคมา กตา ชนฺตปทา นมึ อชนฺตปทา กตา โส มนฺตฺเต วิชิตฺตวา
วิชิตฺตวา อํกุตฺตํ มาถํ ชาเรติ ตาหํ ภนฺเต ปฏฺวีเชตฺตํสํมิตฺติ ๑ สเจ
ปน ตวํ มหाराช อํกุตฺติมาถํ ปตฺเตยฺยาสี เกสฺมมฺตฺตํ โอหาเรตฺตวา
กาสายานิ วตฺตทานิ อจฺฉาเทตฺตวา อคารสฺมา ชนฺตาริยํ ปพฺพชิตฺ
จิรํ ปาณาติปาตา จิรํ อทินฺนาทานา จิรํ มุสาသာทา เอก
ภคฺตีกํ พุรุหมฺจาวี สัตถวณฺตํ กตฺตยาณชฺชมํ ภิณฺติ ตํ ภเวยฺยาสํมิตฺติ ๑
อภิวาเทยฺยาม วา ภนฺเต ปจฺจุจฺจุเชยฺยาม วา ชาสฺสเนน วา
นิมนฺเตยฺยาม อภินิมนฺเตยฺยาม วา นํ จัจฺจวปฺปณฺตปาทเสนาสน
คิตานปจฺจุยภสฺสชฺชปฏฺฐาเรหิ ชฺชมมิกํ วา อสฺสํ รกฺขาวรณคฺคตฺ
ตํวิทเทยฺยาม กุโธ ปนสฺสํ ภนฺเต ทุสฺสํตฺตํสฺสํ ปาปชฺชมมสฺสํ
เชวรูป สัตถสฺยโม ภวิสฺสํตฺตํ ๑

[๕๒๘] เตน ๒ ปน สมนฺเนน ชายสฺมา อํกุตฺติมาโต ภควโต

อวิหฺมุเร นิสฺสินโน โหติ ฯ อถ ไซ ภควา ทกฺขิณพาทํ ปคฺคเหตฺวา
 ราชานํ ปเสนฺทิโกสฺสํ เขตฺทโวจฺ เอยสํ มหาราช องฺคุติมาโตติ ฯ
 อถ ไซ รณฺโณ ปเสนฺทิสฺสํ โกสฺสสฺสํ อหุเทว ภยํ อหุ ฌมฺภิตคฺคํ
 อหุ โถมหํโส ฯ อถ ไซ ภควา ราชานํ ปเสนฺทิโกสฺสํ ภิกฺขุ
 สํวิคฺคโตมธุชฺชาตํ วิทิตฺวา ราชานํ ปเสนฺทิโกสฺสํ เขตฺทโวจฺ มา
 ภายิ มหาราช มา ภายิ มหาราช นตฺถิ เต อิตฺถิ ภยนฺติ ฯ
 อถ ไซ รณฺโณ ปเสนฺทิสฺสํ โกสฺสสฺสํ ยํ อโหสิ ภยํ วา
 ฌมฺภิตคฺคํ วา โถมหํโส วา โส ปฺริยฺปุตฺตสมฺภิ ฯ อถ ไซ
 ราชา ปเสนฺทิ โกสฺสโต เยนายสฺมา องฺคุติมาโต เตนุปลงฺกมิ
 อฺปฺปลงฺกมิตฺวา อายสฺมนตฺํ องฺคุติมาตํ เขตฺทโวจฺ อโยโย โน
 ภนฺเต องฺคุติมาโตติ ฯ เอยํ มหาราชาคิ ฯ กถํโคตฺโต อโยยสฺส
 ปิตา กถํโคตฺตา อโยยสฺส มาตาคิ ฯ คคฺโค ไซ มหาราช ปิตา
 มนฺตานํ มาตาคิ ฯ อภิรมฺตุ ภนฺเต อโยโย คคฺโค มนฺตานํปฺตฺโต
 อหมยฺยสฺสํ คคฺคสฺสํ มนฺตานํปฺตฺสฺสํ อุตฺตสฺสํกํ กวิสฺสํามิ จัรว-
 ปิณฺฑปาต เสนาสนํ คิถานปฺจุจฺยเภสฺสชฺชปฺริทฺฐาวานฺนติ ฯ เตน ไซ
 ปน สฺมเยน อายสฺมา องฺคุติมาโต อารณฺณโก โหติ ปิณฺฑปาตโก
 ปัสฺสณฺณโก เตจฺจวีโก ฯ อถ ไซ อายสฺมา องฺคุติมาโต ราชานํ
 ปเสนฺทิโกสฺสํ เขตฺทโวจฺ อตํ มหาราช ปรีปฺนฺณํ เม ติจฺจวณฺติ ฯ

[๕๒๘] อถ ไซ ราชา ปเสนฺทิ โกสฺสโต เยน ภควา เตนุ-
 ปลงฺกมิ อฺปฺปลงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีติ ฯ

๔๘๔ สุตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๕๓๐

เอกมนฺตํ นิสฺสินโน โข ราชชา ปเสนทิ โกสโล ภควนฺตํ เขตฺตโวจ
อจฺฉริยํ ภาณเต อพฺภุคฺติ ภาณเต ยาวณฺจิทํ ภาณเต ภควา อทฺนตํ
ทเมตา อสฺสเมตํ สเมตา อปฺปรีนฺนพฺพุตํ ปรีนฺนพฺพาเปตา ยํ
หิ มยํ ภาณเต นาสกฺขิมฺหา ทณฺฑเนนํ สุตฺเตนํ ทเมคฺคํ โส
ภควตา อทณฺฑเนน อสฺสุตฺเตน ทนฺโต หนฺนททานิ มยํ ภาณเต
คจฺฉาม พหุกิจฺจา มยํ พหุภวณฺเฑยติ ฯ ยสฺสทํ ฆราวาช
กตํ มณฺเฑยตีติ ฯ อถ โข ราชชา ปเสนทิ โกสโล อญฺจายาสฺนา
ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปฏฺกามิ ฯ

[๕๓๐] อถ โข อายสฺมา องฺคุติมาโต ปุพฺพพณฺ्हสมยํ นิวาเสตฺวา
ปตฺตจฺฉวราทาย สํวตฺถิํ ปิณฺฑาย ปาวิสี ฯ อทฺทสํ โข อายสฺมา
องฺคุติมาโต สํวตฺถิยํ สปรหํ ปิณฺฑาย จรมาโน อณฺเฑยคฺ
ริตฺถิํ มุพฺพคฺคพฺภํ วิสาคคพฺภํ ฯ ทิสฺวานสฺส เขตฺตโหสี กิตฺติสฺสณฺ
นิตฺต โภ สุตฺตา กิตฺติสฺสณฺ นิตฺต โภ สุตฺตาติ ฯ อถ โข อายสฺมา
องฺคุติมาโต สํวตฺถิยํ ปิณฺฑาย จริตฺวา ปจฺฉาภทฺตํ ปิณฺฑปาต-
ปฏิกฺกนฺโต เยน ภควา เทนุสสงฺกมิ อฺปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ
อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสีติ ฯ เอกมนฺตํ นิสฺสินโน โข อายสฺมา
องฺคุติมาโต ภควนฺตํ เขตฺตโวจ อิทํ ภาณเต ปุพฺพพณฺ्हสมยํ
นิวาเสตฺวา ปตฺตจฺฉวํ อาทาย สํวตฺถิํ ปิณฺฑาย ปาวิสี อทฺทสํ
โข อหํ ภาณเต สํวตฺถิยํ สปรหํ ปิณฺฑาย จรมาโน อณฺเฑยคฺ
ริตฺถิํ มุพฺพคฺคพฺภํ วิสาคคพฺภํ ทิสฺวาน เม เขตฺตโหสี กิตฺติสฺสณฺ

๕๓๒] ราชวคฺคสฺส อํกุติมาตฺตเต อรหคฺคปฺปคฺคภาโว ๕๔๕

วต โภ สํคฺคา กิตฺติสฺสํติ วต โภ สํคฺคาติ ฯ

[๕๓๓] เตนฺหิ ตฺวํ อํกุติมาตฺต เยน สํ อิตฺถิ^๑ เตนฺปสงฺกม
อุปสงฺกมิตฺวา ตํ อิตฺถิ เหวํ วเทหิ ยโตหํ ภคฺนิ ชาโต นากิ-
ชานามิ สํญฺจิจุจ ปาณํ ชีวิตา โวโรเปตา เตนฺ สจฺเจน ไสฺตฺถิ
เต โหตุ ไสฺตฺถิ คพฺภสฺสํติ ฯ ไสฺ หิ นฺน เม ภนฺเต สํปชาน-
มุสฺสาวาโท ภวิสฺสํติ มยา หิ ภนฺเต พหุ สํญฺจิจุจ ปาณา
ชีวิตา โวโรเปตาติ ฯ เตนฺหิ ตฺวํ อํกุติมาตฺต เยน สํ อิตฺถิ
เตนฺปสงฺกม อุปสงฺกมิตฺวา ตํ อิตฺถิ เหวํ วเทหิ ยโตหํ ภคฺนิ
อริยาย ชาติยา ชาโต นากิชานามิ สํญฺจิจุจ ปาณํ ชีวิตา
โวโรเปตา เตนฺ สจฺเจน ไสฺตฺถิ เต โหตุ ไสฺตฺถิ คพฺภสฺสํติ ฯ เหวํ
ภนฺเตติ โช อายสฺมา อํกุติมาโต ภควโต ปฏิสฺสํตฺวา เยน สํ
อิตฺถิ เตนฺปสงฺกม อุปสงฺกมิตฺวา ตํ อิตฺถิ เขตฺทโวจ ยโตหํ
ภคฺนิ อริยาย ชาติยา ชาโต นากิชานามิ สํญฺจิจุจ ปาณํ ชีวิตา
โวโรเปตา เตนฺ สจฺเจน ไสฺตฺถิ เต โหตุ ไสฺตฺถิ คพฺภสฺสํติ ฯ
อถ โช ไสฺตฺถิตฺถิยา อโหสิ ไสฺตฺถิ คพฺภสฺสํ ฯ

[๕๓๔] อถ โช อายสฺมา อํกุติมาโต เอโก อุปกฏฺโง
อปฺปมคฺโค อาตมึ ปหิตคฺโค วิหรนฺโต นจิรสฺสํสํ ยสฺสํตฺถาย
กุตปฺปคฺคา สํมุเมทว อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชนฺติ ตทฺหนฺตฺว
พฺรหฺมจฺริยปรีโยธานํ ทิฏฺฐเชว ชมฺเม สยํ อภิญฺญา สจฺจํกิตฺวา

๑ กตฺถจฺจิ โปคฺคเก เยน สํวคฺคิตฺติ ปาโง ทิสฺสํติ ฯ

๔๘๖ สุตฺตุนฺตบีฏเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๕๓๓

อุปลมฺบชฺช วิหาสี ฐีณา ชาติ วุสฺสิตํ พุทฺทมจฺจิริํ กตํ กรณียํ
นาปรํ อิตฺตคฺคตฺตาชาติ อพฺพภณฺณาสี ฯ อณฺเฑตโร โห ปนายสฺมา
องฺคุติมาโต อรหํ อโหสิ ฯ

[๕๓๓] อถ โห อายสฺมา องฺคุติมาโต ปุพฺพพณฺ्हสมํ นิฉาเสตฺวา
ปคฺคตจํจรรมาทาย สํวคฺคิยํ ปิณฺฑทาย ปาวีสี ฯ เทน โห ปน
สฺมเยน อณฺเฑเนมี เตชฺช ฐิตโต อายสฺมโต องฺคุติมาตสฺส กายเ
นิปตติ อณฺเฑเนมี ทณฺโห ฐิตโต อายสฺมโต องฺคุติมาตสฺส
กายเ นิปตติ อณฺเฑเนมี สกฺขรา ฐิตตา อายสฺมโต องฺคุติ-
มาตสฺส กายเ นิปตติ ฯ อถ โห อายสฺมา องฺคุติมาโต ภินฺเนน
สฺสเณน โถหิตেন คพฺพเตน ภินฺเนน ปคฺคเตน วิปฺผาติคฺคตฺตา สงฺฆาฐิยา
เยน ภคฺวา เทนฺอุปสงฺกมิ ฯ อหุทฺธํ โห ภคฺวา อายสฺมนฺตํ
องฺคุติมาตํ ทูรโตว อากฺขณฺตํ ทิสฺสวาน อายสฺมนฺตํ องฺคุติมาตํ
เอตทโวจ อธิวาทฺสิ ตํ พุทฺธาหฺมณฺ อธิวาทฺสิ ตํ พุทฺธาหฺมณฺ
ยสฺส โห ตํ กมฺมสฺส วิปาเกน พฺหุณี วสฺสํนิ พฺหุณี วสฺสํสฺตานิ
พฺหุณี วสฺสํสฺสํสฺตานิ นิรเย ปเจยฺยาสี คสฺส ตํ พุทฺธาหฺมณฺ
กมฺมสฺส วิปากํ ทิฏฺฐเฐว ธมฺเม ปฏฺฐิเสวเทสฺสติ ฯ

[๕๓๔] อถ โห อายสฺมา องฺคุติมาโต รโหคโต ปฏฺฐิตตฺถ์โน
วิมฺมคฺคิตฺถ์ ปฏฺฐิเสวเท คายํ เวถายํ อิมํ อุกฺกานํ อุกฺกานเส

โย จ ปุพฺเพ ปมชฺชิตฺวา ปจฺฉา โส นปฺปมชฺชติ

โสมนํ โลกํ ปภาเสติ อพฺพภามุคฺคโตว จฺนุทิม

ยสฺส ปาปํ กตํ กมฺมํ กุสฺสเถน ปิยฺยติ
 โสมนํ โสกํ ปภาเสติ อพฺภามุตฺตโตว จนฺติมา
 โย หเว ททโร ภิกฺขุ ยฺยชฺชติ พุทฺธธํสาสเน
 โสมนํ โสกํ ปภาเสติ อพฺภามุตฺตโตว จนฺติมา

ทิสฺสา หิ เม ชมฺมกถํ สฺสณฺนํ

ทิสฺสา หิ เม ยฺยชฺชนํ พุทฺธธํสาสเน

ทิสฺสา หิ เม เต มนุสฺสา ภชฺชนํ

เย ชมฺมเมวาทปยฺยนฺติ สฺสนฺโต

ทิสฺสา หิ เม ชนฺติไวทานํ อวิโรชปฺปสฺสํ

สฺสณฺนํ ชมฺมํ กาเถน คณฺจ อหฺนฺวิชัยนํ

น หิ ชาตฺส โส มํ หิเส อญฺญํ วา ปน กญฺจิ น

ปปฺปยุยฺย ปรมํ สฺสนฺตํ รกฺขเยยฺย คตฺสถาวเร

อฺตุทกญฺหิ นยฺยนฺติ เนตฺติกา

อฺตุสฺสการา นมยฺยนฺติ เตชนํ

ทาวํ นมยฺยนฺติ คจฺจุลกา

อคฺคฺตานิ ทมยฺยนฺติ ปณฺฑิตา

ทณฺฑเทเนเก ทมยฺยนฺติ องฺกุเสภิ กถํสาหิ จ

อทณฺฑเทเน อสฺสคฺคเถน อหํ ทณฺโฆมฺหิ ตาทินา

อหิสฺสโกติ เม นามํ หิสฺสกสฺส ปุเร สโต

อชฺชชานํ สจฺจจนาโมมฺหิ น นํ หิสฺสามี กญฺจิ น

โจโร อหิ ปุเร อาสึ	องฺคุติมาโตติ วิสฺสุโต
อุยฺหมาโน มโหเมณ	พุทฺธํ สรรณมามกมํ
โตหิตปาณํ ปุเร อาสึ	องฺคุติมาโตติ วิสฺสุโต
สฺรณคณนปฺสฺส	ภวเนตฺติ สมนฺหตา
คาทิสํ กมฺมํ กตฺวาน	พหุํ ทฺวคฺคิตคามินิ
ณฺฐโง กมฺมวิปาเกน	อนฺโน ญญชามิ โภชนํ
ปมาทมนฺยุญฺชนติ	พาลตา ทุมฺเมธิโน ชนา
อปฺปมาทญฺจ เมธาวี	ธนํ เถวฺยจํ วกฺขติ
มา ปมาทมนฺยุญฺเชถ	มา กามวตฺติสฺสนวํ
อปฺปมตฺโต หิ ฌายนฺโต	ปปฺโปติ วิปฺสํ สฺขํ
สฺวาคคํ นาปคคํ	นยิทํ ทุมฺมนฺติ คํ มม
สฺวีกตฺเตสฺส ชมฺเมสฺส	ยํ เถวฺยจํ ตทฺฐปาคมํ
สฺวาคคํ นาปคคํ	นยิทํ ทุมฺมนฺติ คํ มม
ติสฺโส วิชฺชา อนฺุปฺปตฺตา	กตํ พุทฺธสฺส สํสาณนฺติ ฯ

องฺคุติมาตสฺสคํ นิฏฺฐิตํ ฌญฺจํ ฯ

บิณฑาติกสุตฺตํ

[๕๓๕] เอวมุเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สวาคุณิยํ วิหริติ
 เขตวนเณ อนาถบิณฑิกสุตฺตํ อารามเ ๑ เตน ไช ปน สมเณ
 อณฺณตรสุตฺตํ คหปติสุตฺตํ เอกปฺตุตโก ปิโย มนาโป กาสกโค
 โหติ ๑ ตสุตฺตํ กาสกิริยาย เนว กมฺมนฺตา ปฏิกฺขณฺติ น ภคฺคํ
 ปฏิกฺขาติ ๑ โส อापหนํ คนฺตุวา คนฺตุวา กนฺทหิ กหํ เอกปฺตุตก
 กหํ เอกปฺตุตกาติ ๑ อถ ไช โส คหปติ เณ ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ
 อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีติ ๑

[๕๓๖] เอกมนฺตํ นิสีนฺนํ ไช ตํ คหปติ ภควา เขตทโวจ
 น ไช เต คหปติ สเก จิตฺเต จิตฺตํ อินฺทฺริยานิ อคฺคิ เต
 อินฺทฺริยานํ อณฺณตคฺคณฺติ ๑ กิํ หิ เม ภนฺเต อินฺทฺริยานํ นาวณฺณ-
 กคฺคํ ภวิสฺสตี มยฺหณฺหิ ภนฺเต เอกปฺตุตโก ปิโย มนาโป กาส-
 กโค ตสุตฺตํ กาสกิริยาย เนว กมฺมนฺตา ปฏิกฺขณฺติ น ภคฺคํ ปฏิกฺขาติ
 โสหนํ อापหนํ คนฺตุวา คนฺตุวา กนฺทามิ กหํ เอกปฺตุตก กหํ
 เอกปฺตุตกาติ ๑ เอวเมตํ คหปติ เอวเมตํ คหปติ บิณฑิกกา หิ
 คหปติ โสภปริเทว ทุกฺขโทมนสฺสํ ปายาสํ บิยฺยปฺปฏิกฺกาติ ๑ ตสุตฺตํ
 ไช นามตํ ภนฺเต เอวํ ภนฺเต ภวิสฺสตี บิยฺยปฺปฏิกฺกา โสภปริเทว-
 ทุกฺขโทมนสฺสํ ปายาสํ บิยฺยปฺปฏิกฺกา บิยฺยปฏิกฺกา หิ ไช ภนฺเต
 อานนฺทโสมนสฺสํ บิยฺยปฺปฏิกฺกาติ ๑ อถ ไช โส คหปติ ภควโต

๔๘๐ สุตตตตบฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสํ [๕๓๗]

ภาสึคํ อณฺณนุทิตฺวา อปฺปฏิกโกสึคฺวา อญฺจุยฺยาธํหา ปกฺกามิ ฯ

[๕๓๗] เทน โห ปน สฺมเยน สฺมพฺพุตา อกฺขรฺรุตฺตา ภควโต
อวิหฺวเร อกฺขเวหิ ทิพฺพนฺติ ฯ อถ โห โส คหปติ เยน เต
อกฺขรฺรุตฺตา เทนฺปสงฺกมฺมิ อฺปสงฺกมิตฺวา เต อกฺขรฺรุตฺเต เอตทโวจ
อิทาหํ โภณฺโต เยน สฺมเณ โคตโม เทนฺปสงฺกมฺมิ อฺปสงฺกมิตฺวา
สฺมณํ โคตมํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสึทํ เอกมฺนตํ นิสินฺทํ
โห มํ โภณฺโต สฺมเณ โคตโม เอตทโวจ น โห คหปติ
สฺสเก จิตฺเต จิตฺตสฺส อินฺทฺริยานิ อตฺถิ เต อินฺทฺริยานํ อณฺเณตฺตตฺตนิ
เอวํ วุตฺเต อหํ โภณฺโต สฺมณํ โคตมํ เอตทโวจํ กิํ หิ เม
ภนฺเต อินฺทฺริยานํ นาวณฺเณตฺตํ ภวิสฺสตี มยฺหํ หิ ภนฺเต เอก-
ปฺคฺตโก มียํ มนาโป กาสถโก ตสฺส กาสถิวิราย เหว กมฺมมฺนฺตา
ปฏิกฺกนฺติ น ภคฺคํ ปฏิกฺกนฺติ โสหํ อาพหฺนํ คนฺตุวา คนฺตุวา
กนฺทามิ กหํ เอกปฺคฺตก กหํ เอกปฺคฺตกาติ เอวเมตํ คหปติ
เอวเมตํ คหปติ มียชาติกา หิ คหปติ โสภ ปรีเทว ทฺวทฺส โทมนสฺส-
ปายาสา มียปฺปฏิกฺกนฺติ ตสฺส โห นวเมตํ ภนฺเต เอวํ ภนฺเต
ภวิสฺสตี มียชาติกา โสภ ปรีเทว ทฺวทฺส โทมนสฺส ปายาสา มียปฺป-
ฏิกฺกนฺติ มียชาติกา หิ โห ภนฺเต อานนฺทโสมนสฺสา มียปฺปฏิกฺกนฺติ
อถ โหหํ โภณฺโต สฺมณสฺส โคตมสฺส ภาสึคํ อณฺณนุทิตฺวา
อปฺปฏิกโกสึคฺวา อญฺจุยฺยาธํหา ปกฺกามินฺติ ฯ เอวเมตํ คหปติ
เอวเมตํ คหปติ มียชาติกา หิ คหปติ อานนฺทโสมนสฺสา

๕๓๘] ราชวคฺคตฺถํ มัชฌิมกคฺคตฺถํ นวตฺถกคฺคตฺถํ ๕๓๙

มัชฌิมกคฺคตฺถํ ๑ อถ โข โส คหปติ สเมติ เม อภฺชชฺชตฺเตหิ
ปฏกามิ ๑

[๕๓๘] อถ โข อิทํ กถาตฺถํ อญฺญพฺเพน ราชนฺเตปรํ ปาวิสี ๑
อถ โข ราช ปเสนทิ โกสฺโส มลฺลิกํ เทวํ อามนฺเตสี อิทนฺเต
มลฺลิกเก สมนฺเนน โคตเมน ภาสีตํ มัชฌิมกคฺคตฺถํ โสกปรีเทวทุกฺข-
โทมนสฺสํ ปายาสํ มัชฌิมกคฺคตฺถํ ๑ สเจ ตํ มหาราช ภควตา
ภาสีตํ เอวเมตฺถนฺติ ๑ เอวเมวํ ปณายํ มลฺลิกา ยณฺณเทว สมนฺโน
โคตโม ภาสีติ ตํ คเทวสฺส อพฺภนฺนโมทติ สเจ ตํ มหาราช
ภควตา ภาสีตํ เอวเมตฺถนฺติ ๑ เสยฺยถาปิ นาม อจฺริโย ยณฺณเทว
อนฺเตวาสีตฺถํ ภาสีติ ตํ คเทวสฺส อนฺเตวาสี อพฺภนฺนโมทติ เอวเมตํ
อจฺริย เอวเมตํ อจฺริยาติ เอวเมว โข ตวํ มลฺลิกเก ยณฺณเทว
สมนฺโน โคตโม ภาสีติ ตํ คเทวสฺส อพฺภนฺนโมทสี สเจ ตํ
มหาราช ภควตา ภาสีตํ เอวเมตฺถนฺติ จร มึเร มลฺลิกเก วินสฺสาติ ๑

[๕๓๙] อถ โข มลฺลิกา เทวํ นวตฺถกคฺคตฺถํ พฺราหฺมณํ อามนฺเตสี
เอहि ตวํ พฺราหฺมณ เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกม อุปสงฺกมิตฺวา
มม วจฺเณน ภควโต ปาเท สิริสา วนฺทาหิ อุปฺปาพาริ อุปฺปาตงฺกํ
ตทฺฐจฺานํ พถํ ผาสฺสวiharํ ปุจฺจ มลฺลิกา ภาเน เทวํ ภควโต
ปาเท สิริสา วนฺทหิ อุปฺปาพาริ อุปฺปาตงฺกํ ตทฺฐจฺานํ พถํ ผาสฺ-
สวiharํ ปุจฺจตฺถิ เอวญฺจ วเทหิ ภาสีตา นฺ โข ภาเน ภควโต
เชสา วาจา มัชฌิมกคฺคตฺถํ โสกปรีเทวทุกฺขโทมนสฺสํ ปายาสํ มัชฌิม-

[๕๔๐] ภูตบุพผิ พุราหุมน อิมิสฺสาเยว สํวตฺติยา ชนฺด-
ครสฺสํ อิตฺติยา มาตา กาตมกาสิ ฯ สํวตฺสํ กาตทริยาย
อุมฺมตฺติกา ชิตฺตจิตฺตา วติยาย วติยํ สิ่งฆาฏเกน สิ่งฆาฏกํ อุป-
สงฺกมิตฺวา เอวมาห อปี เม มาตริ อทสฺสํ อปี เม มาตริ
อทสฺสํกาติ ฯ อิมินาปี ไช เอตํ พุราหุมน ปริยาเยน เวทิตพฺพ
ยถา นียชาติกา โสภ ปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสํ นียปฺปภูติกาติ ฯ

ภูตปุพฺพํ พุราหุณณ อิมิสฺสาเยว สํวตฺตยา อณฺเณตฺรสุํสา อิตฺตยา
 มีตา กาลมกาสี... ภาตา กาลมกาสี... ภคินี กาลมกาสี...
 ปุคฺโคโต กาลมกาสี... ชีตา กาลมกาสี... สามีโก กาลมกาสี ฯ
 สํ ตสุํสํ กาลกิริยาย อุมฺมตฺติกา ชิตฺตจิตฺตยา รัตติยา รัตติ
 สิงฺฆาฏเกณ สิงฺฆาฏกํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวมาห อปี เม สามีกํ
 อทสุํสถ อปี เม สามีกํ อทสุํสถาติ ฯ อิมินาปี โหฺ เต พุราหุณณ
 ปริยาเยน เวทิตพฺพํ ยถา นียชาติกา โสถ ปรีเทว ทฺกฺข โทมนสุํสุ-
 ปายาสา นียปฺปฏิกถาติ ฯ

[๕๔๑] ภูตปุพฺพํ พุราหุณณ อิมิสฺสาเยว สํวตฺตยา อณฺเณ-
 ตฺรสุํสํ ปุริสสุํสํ มาตา กาลมกาสี ฯ โส ตสุํสํ กาลกิริยาย
 อุมฺมตฺตโก ชิตฺตจิตฺโต รัตติยา รัตติ สิงฺฆาฏเกณ สิงฺฆาฏกํ อุป-
 สงฺกมิตฺวา เอวมาห อปี เม มาตํ อทสุํสถ อปี เม มาตํ
 อทสุํสถาติ ฯ อิมินาปี โหฺ เต พุราหุณณ ปริยาเยน เวทิตพฺพํ
 ยถา นียชาติกา โสถ ปรีเทว ทฺกฺข โทมนสุํสุ ปายาสา นียปฺปฏิกถาติ ฯ
 ภูตปุพฺพํ พุราหุณณ อิมิสฺสาเยว สํวตฺตยา อณฺเณตฺรสุํสํ ปุริสสุํสํ
 มีตา กาลมกาสี... ภาตา กาลมกาสี... ภคินี กาลมกาสี...
 ปุคฺโคโต กาลมกาสี... ชีตา กาลมกาสี... ปชาปติ กาลมกาสี ฯ
 โส ตสุํสํ กาลกิริยาย อุมฺมตฺตโก ชิตฺตจิตฺโต รัตติยา รัตติ
 สิงฺฆาฏเกณ สิงฺฆาฏกํ อุปสงฺกมิตฺวา เอวมาห อปี เม ปชาปติ
 อทสุํสถ อปี เม ปชาปติ อทสุํสถาติ ฯ อิมินาปี โหฺ เต

อุปัชฌายะยัง โสภปริเทวทุกฺข โทมนัสสุปายาสํ ๑ วชิรียา เม
มตฺถิเก กุมารียา วิปริณามณฺณตภาวา ชฺวีตัสสํปปี สียา อณฺเณ-
กตฺตํ ก็ ปน เม น อุปัชฌายะยัง โสภปริเทวทุกฺข โทมนัสสุ-
ปายาสํ ๑ อิทํ โส ตํ มหาราช เตน ภคฺคตา ชานตา ปสฺสตา
อรรหตา สํมาสมุพฺพุตฺเตน สํนุชย ภาสิตํ บิณฑิกาทิ โสภปริเทว-
ทุกฺข โทมนัสสุปายาสํ บิณฑิกาทิ ๑

[๕๔๕] ตํ ก็ มณฺเณสิ มหาราช บิณฑิกาทิ วาสภคฺคตียาติ ๑
เอวํ มตฺถิเก บิณฑิกาทิ เม วาสภคฺคตียาติ ๑ ตํ ก็ มณฺเณสิ มหาราช
वासภคฺคตียาติ วิปริณามณฺณตภาวา อุปัชฌายะยัง โสภ-
ปริเทวทุกฺข โทมนัสสุปายาสํ ๑ วาสภคฺคตียาติ มตฺถิเก ชคฺคตียาติ
วิปริณามณฺณตภาวา ชฺวีตัสสํปปี สียา อณฺเณกตฺตํ ก็ ปน เม
น อุปัชฌายะยัง โสภปริเทวทุกฺข โทมนัสสุปายาสํ ๑ อิทํ โส
ตํ มหาราช เตน ภคฺคตา ชานตา ปสฺสตา อรรหตา สํมา-
สมุพฺพุตฺเตน สํนุชย ภาสิตํ บิณฑิกาทิ โสภปริเทวทุกฺข โทมนัสสุ-
ปายาสํ บิณฑิกาทิ ๑

[๕๔๕] ตํ ก็ มณฺเณสิ มหาราช บิณฑิกาทิ วิชฺฐาโก เสนาปตฺติ ๑
เอวํ มตฺถิเก บิณฑิกาทิ เม วิชฺฐาโก เสนาปตฺติ ๑ ตํ ก็ มณฺเณสิ
มหาราช วิชฺฐาภคฺคตียาติ เสนาปตฺติ วิปริณามณฺณตภาวา
อุปัชฌายะยัง โสภปริเทวทุกฺข โทมนัสสุปายาสํ ๑ วิชฺฐาภคฺคตียาติ
เม มตฺถิเก เสนาปตฺติ วิปริณามณฺณตภาวา ชฺวีตัสสํปปี สียา อณฺเณ-

๔๘๖ สุตตฺถนตปฺปฎิเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๔๔๖

ถคฺคํ ก็ ปน เม น อุปฺปชฺชิสฺสํ สํสํ โสภ ปริเทวํ ทฺวํ ทมณฺสํ
ปายาสํ ๑ อิทํ ไช ตํ มหาราช เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา
อรรหตา สํมาสํมพุทฺเธน สันชายน ภาสิตํ ปิยชาตिका โสภ ปริเทว-
ทฺวํ ทมณฺสํ ปายาสํ ปิยปฺปฏิกถาติ ๑

[๔๔๖] ตํ ก็ มณฺเฑสิ มหาราช ปิยา เต อหนฺติ ๑
เอวํ มตฺถิเก ปิยา เมสิ ตฺวหนฺติ ๑ ตํ ก็ มณฺเฑสิ มหาราช
มยฺหเนเต วิปริณามณฺเฑถาภาวา อุปฺปชฺชเยยฺยํ โสภ ปริเทวํ ทฺวํ
ทมณฺสํ ปายาสํ ๑ ตฺยฺหณฺหิ เม มตฺถิเก วิปริณามณฺเฑถา-
ภาวา ชฺวีตสฺสํ สียา อณฺเฑถคฺคํ ก็ ปน เม น อุปฺปชฺชิสฺสํ
โสภ ปริเทวํ ทฺวํ ทมณฺสํ ปายาสํ ๑ อิทํ ไช ตํ มหาราช เตน
ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรรหตา สํมาสํมพุทฺเธน สันชายน ภาสิตํ
ปิยชาตिका โสภ ปริเทวํ ทฺวํ ทมณฺสํ ปายาสํ ปิยปฺปฏิกถาติ ๑

[๔๔๗] ตํ ก็ มณฺเฑสิ มหาราช ปิยา เต กาสี โสภตาติ ๑
เอวํ มตฺถิเก ปิยา เม กาสี โสภตา กาสี โสภตานํ มตฺถิเก
ชานภาเวน กาสิกจฺจนฺทํ ปจฺจุณฺโอม มาถาคณฺหวิเลปนํ ชาเวมาติ ๑
ตํ ก็ มณฺเฑสิ มหาราช กาสี โสภตานํ เต วิปริณามณฺเฑถาภาวา
อุปฺปชฺชเยยฺยํ โสภ ปริเทวํ ทฺวํ ทมณฺสํ ปายาสํ ๑ กาสี โสภตา-
นณฺหิ มตฺถิเก วิปริณามณฺเฑถาภาวา ชฺวีตสฺสํ สียา อณฺเฑถคฺคํ
ก็ ปน เม น อุปฺปชฺชิสฺสํ โสภ ปริเทวํ ทฺวํ ทมณฺสํ ปายาสํ ๑
อิทํ ไช ตํ มหาราช เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรรหตา

๕๔๗] ราชวคฺคสฺส นียชาตีกสฺส เต ปเสนทิโกสฺส ทานํ ๕๔๘

สํมาสํมพุทฺธเชน สันชายน ภาสีคํ นียชาตีกา โสถ ปรีเทว ทุกฺข-
โทมนสฺส ปายาสํ นียปฺปฏิกกาคิ ฯ

[๕๔๘] อจฺฉริยํ มถฺติเก อพฺภุคํ มถฺติเก ยาวณฺจ โส
ภควา ปณฺณาย อติวิชฺฌ มณฺเฑ ปสฺสตี เอหิ มถฺติเก
อาจเมหีติ ฯ อถ โข ราชา ปเสนทิ โกสฺสโต อฏฺฐายาสํหา
เอกํสํ อุตฺตตราสํกํ กิริตฺวา येन ภควา เตชฺชชติมฺปิณฺณาเมตฺวา
ติฏฺฐตฺถํ อุกานํ อุกาเนสี นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สํมา-
สํมพุทฺธสฺส นโม ตสฺส ฯ เป ฯ สํมาสํมพุทฺธสฺส สาคิ ฯ

นียชาตีกสฺส ตํคฺคํ ฯ

พาหิตยสูตร

[๔๔๘] เอวเม สัคเค เอกัง สมัยัง ภควา สāvคญิยํ วิหริตี
เชตวเน อนาถปิตุคคัสสะ อารามे ๑ อถ ๒ อายสุมมา อานนุโท
ปุปฺพพณฺหสมัยํ นิฉาเสตฺวา ปตฺตจํวรมาทาย สāvคญิยํ ปิตุคคาย ปาวิสี
สāvคญิยํ ปิตุคคาย จริตฺวา ปจฺจณภคคํ ปิตุคคปาทปฏิกกฺขโต เยน
ปุปฺพพารโม มิคารมาคฺชยา ปาสาโท เตนุปลงฺกมํ ทิวาวิหาราย ๑

[๔๔๙] เตน ๒ ปน สมเยน ราชา ปลฺเสนทึ โกสฺสโต เอก-
ปฺปณฺทริกํ นาคํ อภิรุทิตฺวา สāvคญิยา นิยฺยาติ ทิวาทิวสฺส ๑
อทฺทสา ๒ ราชา ปลฺเสนทึ โกสฺสโต อายสุมนฺตํ อานนุทํ ทูโรโค
อาคฺคณฺตํ ทิสฺวา สิริวคฺคัม มหามคฺคํ อามนฺเตสี อายสุมมา
โน เอโส สมฺมํ สิริวคฺคัม อานนุโทติ ๑ เอวํ มหาราช อายสุมมา
เอโส อานนุโทติ ๑ อถ ๒ ราชา ปลฺเสนทึ โกสฺสโต อณฺเฏศฺว
ปฺริสํ อามนฺเตสี เอहि คฺควํ อมฺโภ ปฺริสํ เยนายสุมมา อานนุโท
เตนุปลงฺกมํ อฺปปลงฺกมิตฺวา มม จฺจเนน อายสุมโต อานนุทสฺส
ปาเท สิริสา จนฺทาทึ ราชา- ภนฺเต ปลฺเสนทึ โกสฺสโต อายสุมโต
อานนุทสฺส ปาเท สิริสา จนฺทตฺติ เอวญฺจ จเทहि สฺเส กิร
ภนฺเต อายสุมโต อานนุทสฺส น กิณฺจิ อจฺจายิกํ ภรณียํ อาค-
เมตฺตุ กิร ภนฺเต อานนุโท มุหุตฺตํ อนุกมฺปํ อฺปาทายาติ ๑ เอวํ
เทวาติ ๒ โส ปฺริสํ รณฺโณ ปลฺเสนทิสฺส โกสฺสสฺส ปฏิสสฺสวา

๕๕๓] ราชวงศ์สุทนต์ พหิตยสุทนต์ อาณนุทนต์มน ๕๕๔

เขนยสุมา อาณนุโท เตนุปลงุมมิ อุปลงุมมิตุวา อายสุมนต์
อาณนุโท อภิวาเทตุวา เอกมนต์ อฏฐาสี ๑ เอกมนต์ จีโต ไช
โส ปริโส อายสุมนต์ อาณนุโท เขตทโวจ ราชา ภาเนเต ปเสนทิ
โกศลโต อายสุมนโต อาณนุทนต์ ปาเท สิริสา วนทติ สเจ กิร
ภาเนเต อายสุมนโต อาณนุทนต์ น กิณจิ อจจาณิกั กรณย์ อากเมตุ
กิร ภาเนเต อายสุมา อาณนุโท มุหุตต์ อนุกมบ์ อุปาทายาติ ๑
อชิวาเสสิ ไช อายสุมา อาณนุโท คุณุหิภาเวณ ๑

[๕๕๓] อถ ไช ราชา ปเสนทิ โกศลโต ยาวติกา นาคสุต
ฐมิ นาคเน คนตุวา นาคา ปจโจโรหิตุวา ปตติโกว เขนยสุมา
อาณนุโท เตนุปลงุมมิ อุปลงุมมิตุวา อายสุมนต์ อาณนุโท อภิ
วาเทตุวา เอกมนต์ อฏฐาสี ๑ เอกมนต์ จีโต ไช ราชา ปเสนทิ
โกศลโต อายสุมนต์ อาณนุโท เขตทโวจ สเจ ภาเนเต อายสุมนโต
อาณนุทนต์ น กิณจิ อจจาณิกั กรณย์ ส่าฐ ภาเนเต อายสุมา
อาณนุโท เขน อจิวติยา นทียา คีร์ เตนุปลงุมมตุ อนุกมบ์
อุปาทายาติ ๑ อชิวาเสสิ ไช อายสุมา อาณนุโท คุณุหิภาเวณ ๑
อถ ไช อายสุมา อาณนุโท เขน อจิวติยา นทียา คีร์ เตนุ
ปลงุมมิ อุปลงุมมิตุวา อณณตรสมิ รุกขมูเต ปณณตเต อาสเน
นิสัทธิ ๑ อถ ไช ราชา ปเสนทิ โกศลโต ยาวติกา นาคสุต
ฐมิ นาคเน คนตุวา นาคา ปจโจโรหิตุวา ปตติโกว เขน
ยสุมา อาณนุโท เตนุปลงุมมิ อุปลงุมมิตุวา อายสุมนต์ อาณนุโท

๕๐๐ สุตตุนคัมภีฏเก มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๕๕๒

อภิวาทเตจฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ ๑ เอกมนฺตํ จิโต โข ราชา
ปเสนทิ โกสโล อายสุมฺมตํ อานนฺทํ เอตทโวจ อิท ภนฺเต
อายสุมฺมา อานนฺโท กฏฺฐศฺตุเร นิสฺสํคฺคฺติ ๑ อถํ มหाराช นิสฺสํ
คฺควํ นิสฺสินฺโน อหํ สเก อาสเนติ ๑ นิสฺสํทิ โข ราชา ปเสนทิ
โกสโล ปณฺณตฺเต อาสเน ๑

[๕๕๒] นิสฺสํช โข ราชา ปเสนทิ โกสโล อายสุมฺมตํ อานนฺทํ
เอตทโวจ กิณฺหุ โข ภนฺเต อานนฺท โส ภควา ตถารูปํ กาย-
สฺมาจาร์ สฺมาจเรยฺย ยฺวายํ กายสฺมาจาร์ โอบารมฺโภ สฺมณฺเห
พฺรหฺมณฺเห วิญฺญูหิตฺติ ๑ น โข มหाराช โส ภควา ตถารูปํ
กายสฺมาจาร์ สฺมาจเรยฺย ยฺวายํ กายสฺมาจาร์ โอบารมฺโภ สฺมณฺเห
พฺรหฺมณฺเห วิญฺญูหิตฺติ ๑ ก็ ปน ภนฺเต อานนฺท โส ภควา
ตถารูปํ วจฺสฺมาจาร์ ๑ เป ๑ มโนสฺมาจาร์ สฺมาจเรยฺย ยฺวายํ มโน-
สฺมาจาร์ โอบารมฺโภ สฺมณฺเห พฺรหฺมณฺเห วิญฺญูหิตฺติ ๑ น
โข มหाराช โส ภควา ตถารูปํ มโนสฺมาจาร์ สฺมาจเรยฺย ยฺวายํ
มโนสฺมาจาร์ โอบารมฺโภ สฺมณฺเห พฺรหฺมณฺเห วิญฺญูหิตฺติ ๑

[๕๕๓] อจฺฉริยํ ภนฺเต อพฺภุคํ ภนฺเต ยณฺหิ มยํ ภนฺเต
นาถกฺขิมฺหา ปณฺเฑหน ปริปุเรคฺคํ คํ ภนฺเต อายสุมฺตา อานนฺเทน
ปณฺหสฺส เวยฺยากรณฺน ปริปริคฺคํ เย เต ภนฺเต พาลา อพฺยตฺตา
อนนฺนฺวิจฺจ อปฺปริโยคาเหตุว ปเรถํ วณฺณํ วา อวณฺณํ วา
ภาสฺนฺติ น มยฺนคํ สํวโร ปจฺจาคจฺฉณาม เย จ โข เต

๕๕๓] ราชวคฺคตฺส พหิตฺยตฺตเต ภายวจฺมโนสฺมาจารปณฺหา ๕๐๓

ภนฺเต ปณฺชิตา พุตฺตา วิยตฺตา เมชาวินิ อณฺวิจฺจ ปริโย-
คาเหตุวา ปเรสฺส วณฺณํ วา อวณฺณํ วา ภาสฺสนฺติ ตํ มยฺ
สํวโร ปจฺจาคจฺฉาม กตโม ปน ภนฺเต อานนฺท ภาย-
สฺมาจาโร โอปารมฺภโก สฺมณฺเหติ พฺราหฺมณฺเหติ วิญฺญูหิ ๑ โย
โฆ มหาราช ภายสฺมาจาโร อกฺขลโ ๑ กตโม ปน ภนฺเต
ภายสฺมาจาโร อกฺขลโ ๑ โย โฆ มหาราช ภายสฺมาจาโร
สํวโร ๑ กตโม ปน ภนฺเต ภายสฺมาจาโร สํวโร ๑ โย
โฆ มหาราช ภายสฺมาจาโร สฺพยาปฺขโ ๑ กตโม ปน ภนฺเต
ภายสฺมาจาโร สฺพยาปฺขโ ๑ โย โฆ มหาราช ภายสฺมาจาโร
ทฺถวชิปโก ๑ กตโม ปน ภนฺเต ภายสฺมาจาโร ทฺถวชิปโก ๑
โย โฆ มหาราช ภายสฺมาจาโร อตฺตพฺยาพาชายีํ สํวคฺคติ
ปรพฺยาพาชายีํ สํวคฺคติ อุกฺกพฺยาพาชายีํ สํวคฺคติ ตสฺส
อกฺกตา ชมฺมา อภิวทฺถมนฺติ กุสฺสา ชมฺมา ปริหายนฺติ เอร-
รูป โฆ ปน มหาราช ภายสฺมาจาโร โอปารมฺภโก สฺมณฺเหติ
พฺราหฺมณฺเหติ วิญฺญูหิ ๑ กตโม ปน ภนฺเต อานนฺท วจฺสฺมา-
จาโร ๑ เป ๑ มโนสฺมาจาโร โอปารมฺภโก สฺมณฺเหติ พฺราหฺมณฺเหติ
วิญฺญูหิ ๑ โย โฆ มหาราช มโนสฺมาจาโร อกฺขลโ ๑
กตโม ปน ภนฺเต มโนสฺมาจาโร อกฺขลโ ๑ โย โฆ มหาราช
มโนสฺมาจาโร สํวโร ๑ กตโม ปน ภนฺเต มโนสฺมาจาโร
สํวโร ๑ โย โฆ มหาราช มโนสฺมาจาโร สฺพยาปฺขโ ๑

๕๐๒ สุตตฺถนุคฺคปิฏกํ มชฺฌิมนิกายสuttํ มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๔๘๔]

กตโม ปน ภนฺเต มโนสฺมาจาโร สฺพยาปชฺโณ ๑ โย ไซ
 มหาราช มโนสฺมาจาโร ทุกฺขวิปาโก ๑ กตโม ปน ภนฺเต
 มโนสฺมาจาโร ทุกฺขวิปาโก ๑ โย ไซ มหาราช มโนสฺมาจาโร
 อคฺคพยาพาชายมฺปี สํวตฺตติ ปรพยาพาชายมฺปี สํวตฺตติ อุกฺกพยา-
 พาชายมฺปี สํวตฺตติ ตสฺส อกฺกตา ชมฺมา อภิวทฺตมฺหติ กุสฺสตา
 ชมฺมา ปรีหายนฺติ เอวฺรูป ไซ มหาราช มโนสฺมาจาโร โอปา-
 รมโก สฺมณฺเหสิ พราหมณฺเหสิ วิญญูหฺติ ๑

[๕๕๔] ก็ นุ ไช ภาณุเต อาณนุท ไส ภาควา สัพเพสยว
 อกุตตานํ ชมฺมานํ ปหานํ วณฺณเคตฺติ ฯ สัพฺพาอกุตตชมฺมปทีโน
 ไช มหาราช ตถาคโค กุตตชมฺมตมฺมนาคโค ฯ กตโม ปน
 ภาณุเต อาณนุท กายสฺมาจาโร อนินฺนารมฺภโก สมนฺเนหิ พฺราหฺมณฺเนหิ
 วิญญูหีติ ฯ โย ไช มหาราช กายสฺมาจาโร กุสฺโล ฯ กตโม
 ปน ภาณุเต กายสฺมาจาโร กุสฺโล ฯ โย ไช มหาราช กาย-
 สฺมาจาโร อนนฺวชฺไซ ฯ กตโม ปน ภาณุเต กายสฺมาจาโร อน-
 นวชฺไซ ฯ โย ไช มหาราช กายสฺมาจาโร อพฺยาปชฺโณ ฯ
 กตโม ปน ภาณุเต กายสฺมาจาโร อพฺยาปชฺโณ ฯ โย ไช
 มหาราช กายสฺมาจาโร สຸຂົວປາໂກ ฯ กตโม ปน ภาณุเต กาย-
 สฺมาจาโร สຸຂົວປາໂກ ฯ โย ไช มหาราช กายสฺมาจาโร เนวคฺค-
 พฺยาพาชาຍມີ ລໍວັດຕະຕິ ນ ປຣພຸຍາພາຫຍມີ ລໍວັດຕະຕິ ນ ອຸພຍພຸຍາ-
 ພາຫຍມີ ລໍວັດຕະຕິ ຕຣຸສ ອກຸສຣາ ສມຸນາ ປຣິຫຍນຸຕິ ກຸສຣາ

๕๕๖] ราชวคฺคสุตฺต พาทิกยสุตฺตเต อานนฺทภาสิตาภินนฺทนํ ๕๐๓

ขมฺมา อภิวทฺตมฺมุตติ เอวฺรูป โข มหาราช กายสฺมาจาโร
อโนปารมฺภโก สฺมณฺเหติ พฺรหฺมณฺเหติ วิญญูหิตี ฯ กตโม ปน
ภนฺเต อานนฺท วจฺสฺมาจาโร ฯ เป ฯ มโนสฺมาจาโร อโนปารมฺภโก
สฺมณฺเหติ พฺรหฺมณฺเหติ วิญญูหิตี ฯ โย โข มหาราช มโน-
สฺมาจาโร กุสฺสโต ฯ กตโม ปน ภนฺเต มโนสฺมาจาโร กุสฺสโต ฯ
โย โข มหาราช มโนสฺมาจาโร อนวชฺไซฺย ฯ กตโม ปน ภนฺเต
มโนสฺมาจาโร อนวชฺไซฺย ฯ โย โข มหาราช มโนสฺมาจาโร
อพฺยาปชฺชโย ฯ กตโม ปน ภนฺเต มโนสฺมาจาโร อพฺยาปชฺชโย ฯ
โย โข มหาราช มโนสฺมาจาโร สุตฺตวิปาโก ฯ กตโม ปน
ภนฺเต มโนสฺมาจาโร สุตฺตวิปาโก ฯ โย โข มหาราช มโนสฺมา-
จาโร เนวคฺคพฺยาพาชาเยวํ สํวตฺตติ น ปฺรพฺยาพาชาเยวํ สํวตฺตติ
น อญฺยพฺยาพาชาเยวํ สํวตฺตติ ตสฺส อกุสฺสตา ขมฺมา ปรีหายนฺติ
กุสฺสตา ขมฺมา อภิวทฺตมฺมุตติ เอวฺรูป โข มหาราช มโนสฺมาจาโร
อโนปารมฺภโก สฺมณฺเหติ พฺรหฺมณฺเหติ วิญญูหิตี ฯ

[๕๕๕] กิณฺหุ โข ปน ภนฺเต อานนฺท โส ภควา สัพฺเพสฺส-
เยว กุสฺสตาณํ ขมฺมานํ อุปสํมปฺปํ วณฺณณตฺตํ ฯ สัพฺพากุสฺสธมฺม-
ปทีโน โข มหาราช ตถาคโค กุสฺสธมฺมสํมฺพนาโคตติ ฯ

[๕๕๖] อจฺฉริยํ ภนฺเต อพฺภูตํ ภนฺเต ยาว สຸภาสิตคณฺจํ
ภนฺเต อายสฺมตา อานนฺทเทณ อิมินา ฯ มยํ ภนฺเต อายสฺมโต
อานนฺทสุตฺต สຸภาสิตเณ อตฺตมณฺนาภิริทฺธา เอวํ อตฺตมณฺนาภิริทฺธา

๕๐๕ สุตฺตณฺคณฺฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกั [๕๕๗

มยฺ ภาณเต อายสฺมโต อานนฺทสฺส สฺภาสึเตน สฺเจ ภาณเต
อายสฺมโต อานนฺทสฺส หตฺถิรตนํ กปฺเปยฺย หตฺถิรตนมฺบี มยฺ
อายสฺมโต อานนฺทสฺส ทเทยฺยาม สฺเจ ภาณเต อายสฺมโต
อานนฺทสฺส อสฺสฺสวตนํ กปฺเปยฺย อสฺสฺสวตนมฺบี มยฺ อายสฺมโต
อานนฺทสฺส ทเทยฺยาม สฺเจ ภาณเต อายสฺมโต อานนฺทสฺส
คามวรี กปฺเปยฺย คามวรมฺบี มยฺ อายสฺมโต อานนฺทสฺส
ทเทยฺยาม อปฺปีจ ภาณเต มยฺมปฺเนตฺ ฆานาม เนตฺ อายสฺมโต
อานนฺทสฺส กปฺปตฺติ อยฺ เม ภาณเต พาหิตฺตา รณฺเณ มาคเชน
อฆาตสฺสคฺคฺคา เวเทหิปฺคฺเตน นคฺคฺคาพิยา ปกฺขิปปิตฺวา ปหิตา โสฬส-
สฺมา อายาเมน อฏฺฐสฺมา วิตุฏฺทาเรน ตํ ภาณเต อายสฺมา อานนฺโท
ปฏฺธิคฺคฺคฺหาตุ อนุกมฺปํ อฺปาทายาติ ฯ อถ มหาราช ปรีปฺนฺณํ
เม ติจฺจวรนฺติ ฯ

[๕๕๗] อยฺ ภาณเต อจิรวตฺถิ นทํ ทิฏฺฐา อายสฺมตา เจว
อานนฺเทน อเมหิ จ ยถา อฺปวี ปพฺพเต มหาเมโฆ อภิปฺป-
วฺจุโง โหติ อถายํ อจิรวตฺถิ นทํ อฺภโต กุฏฺถานิ สํวิสฺสนฺทนต์
คจฺจนฺติ เอวเมว โข ภาณเต อายสฺมา อานนฺโท อิมาย พาหิ-
ติกา ย อตฺตโน ติจฺจวรี กริสฺสตี ยํ ปน อายสฺมโต อานนฺทสฺส
ปฺราณํ ติจฺจวรี ตํ สฺพหฺมจาวรีหิ สํวิภิชิสฺสตี เอวายํ อมฺหากํ
ทกฺขิณา สํวิสฺสนฺทนต์ มณฺเณ คมิสฺสตี ปฏฺธิคฺคฺคฺหาตุ ภาณเต
อายสฺมา อานนฺโท พาหิติกนฺติ ฯ ปฏฺธิคฺคฺเหสิ โข อายสฺมา

๕๕๗] ราชวคฺคตฺส พหิตฺยตฺตเต อานนฺททตฺสเนตาโม ๕๐๕

อานนฺโท พหิตฺกํ ๑ อถ ไช ราชฯ ปเสนฺทิ โกสฺโส อายสฺมนฺตํ
อานนฺทํ เอตทโวจ หนฺท จทานิ มยฺ ฆนฺเต อานนฺท คจฺฉาม
พหุกิจฺจา มยฺ พหุภรณียาติ ๑ ยสฺสทานิ ตฺวํ มหाराช กถํ
มณฺเณสฺสํ ๑ อถ ไช ราชฯ ปเสนฺทิ โกสฺโส อายสฺมโต
อานนฺทตฺส ภาสึคํ อภินนฺทิตฺวา อฏฺฐายาสนา อายสฺมนฺตํ อานนฺทํ
อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปฏฺกามิ ๑

[๕๕๗] อถ ไช อายสฺมา อานนฺโท อจิรปฏฺกนฺตตฺส ปเสนฺทิสฺส
โกสฺสตฺส เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิ-
วาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสฺสํ ๑ เอกมนฺตํ นิสฺสินฺโน ไช อายสฺมา
อานนฺโท ยาวตโก อโหสิ รณฺเณฯ ปเสนฺทิฯ โกสฺสเถน สฺททฺธํ
กถาสฺสตาโป คํ สพฺพํ ภควโต อโรรเจสิ ตณฺเฑฯ พหิตฺกํ ภควโต
ปาทาสิ ๑ อถ ไช ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ ตาภา ภิกฺขเว
รณฺโณ ปเสนฺทิสฺส โกสฺสตฺส สฺททฺธํ ภิกฺขเว รณฺโณ ปเสนฺทิสฺส
โกสฺสตฺส ยํ ราชฯ ปเสนฺทิ โกสฺโส จภติ อานนฺทํ ทสฺสนาย
จภติ ปยิริปาสฺนยาติ ๑

อิทมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสึคํ
อภินนฺทุนฺติ ๑

พหิตฺยตฺตคํ นิฏฺฐิตํ อฏฺฐมํ ๑

ธมฺมเจติยสูตรํ

[๕๕๘] เอวมฺเม สํคํ เอกํ สํมยํ ภควา สกฺกเกสุ วิหริตี
เมทเพปํ นาม สกฺกยานํ นิคโม ๑ เตน โข ปน สํมเยน ราชา
ปเสนทิ โกสโล นครกํ อนุปฺปตฺโต โหติ เกณจิเทว กรณเณน ๑
อต โข ราชา ปเสนทิ โกสโล ทมํ การายนํ อามนฺเตสิ โยเซหิ
ธมฺม การายน ภาทฺรานิ ภาทฺรานิ ยานานิ อฺยุยานญฺมียํ คจฺฉาม
สํญมํ ทสฺสํนยาติ ๑ เอวํ เทวาทิ โข ทมํ การายโน รณฺโณ
ปเสนทิสฺส โกสตสฺส ปฺยิสฺสคฺคา ภาทฺรานิ ภาทฺรานิ ยานานิ โยชา-
เปตฺวา รณฺโณ ปเสนทิสฺส โกสตสฺส ปฺยิเวเทสิ ยุตฺตานิ โข เค
เทว ภาทฺรานิ ภาทฺรานิ ยานานิ ยสฺสํทานิ กาลํ มณฺเณสฺสตี ๑

[๕๖๐] อต โข ราชา ปเสนทิ โกสโล ภาทฺรํ ยานํ อภิ-
รฺูหิตฺวา ภาทฺเรหิ ภาทฺเรหิ ยานेหิ นครกมฺหา นิยุยาสิ มหจฺจ-
ราชานุภาเวณ เยน อารามํ เตน ปายาสิ ยาวติกา ยานสฺส ญฺมิ
ยานเนน คนฺตฺวา ยานา ปจฺจโวจโรหิตฺวา ปตฺติโกว อารามํ ปาวิสิ ๑
อทุกฺธํ โข ราชา ปเสนทิ โกสโล อารามे ชฺฆรวิหริ อหุ-
จฺจกมฺมาโน อนฺวิจรมานो รุกฺขมฺหานิ ปาสาทิกานิ ปาสาทนียานิ
อปฺปสฺสํทานิ อปฺปนิคฺคฺไสถานิ วิชนฺวาทานิ มนุสฺสํราหุสฺเสยฺยกานิ
ปฺยิสฺสํตฺถานสารูปานิ ทิสฺสํวาน ภควนฺคฺเยว อารพฺภ ปิตี อุกฺปาทิ
อิมานิ โข ตานิ รุกฺขมฺหานิ ปาสาทิกานิ ปาสาทนียานิ อปฺป-

[illegible]

[๕๖๑] ออก ไช ราชา ปเสนทิ โกศลโต ภทฺฐิ ยานํ อภิ-
 ราชิตฺวา ภทฺฐิ ภทฺฐิ ยานํ นครกมฺหา เชน เมทพฺปํ นาม

๕๐๘ สุตฺตฺตบฺบิฏฺเฏ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณากกั [๕๖๓

สกุญฺยานํ นิคโม เตน ปายาสี เตเนว ทิวสํวเตสฺเสน เมทพฺพํ นาม
สกุญฺยานํ นิคมํ สมนฺปาปฺปณิ เยน อวราโม เตน ปายาสี ยาวตฺติกา
ยานสฺส ภูมิ ยานเนน คนฺตฺวา ยานา ปจฺจุโรโรหิตฺวา ปตฺติโกว
อารามํ ปาวีสี ฯ เตน โข ปน สมนฺเยน สมนฺพหุตา ภิกฺขุ อพฺโป-
กาเส จฺจนฺตฺวา ๑ อถ โข ราชา ปเสนทิ โกสฺโสโต เยน เต ภิกฺขุ
เตนฺตฺวสฺสํกมิ อฺปฺตฺวสฺสํกมิตฺวา เต ภิกฺขุ เอตทโวจ กหํ นุ โข
ภนฺเต เอตฺรหิ สฺโส ภควา วิหฺรติ อรหํ สมนฺมาสมฺพทฺชโร ทสฺสํ-
กามา หิ มยฺนคํ ภควนฺคํ อรหณฺคํ สมนฺมาสมฺพทฺชนฺติ ฯ เอโส
มหาราช วิหาโร สํวตฺตฺวาโร เตน อปฺปสฺสทฺโท อฺปฺตฺวสฺสํกมิตฺวา
อตฺรมาโน อาพินฺทํ ปวิสิตฺวา อุกฺกาสิตฺวา อคฺคฬํ อาโกฏฺเฐหิ
วิวรสิสฺสติ เต ภควา ทฺวารนฺติ ๑ อถ โข ราชา ปเสนทิ โกสฺโสโต
ตตฺตฺเถว ขคฺคณฺจ อฺนฺนํหิสฺสณฺจ ทฺมฺมํสฺสํ การายนฺสฺสํ ปาทาสี ๑
อถ โข ทฺมฺมํสฺสํ การายนฺสฺสํ เอตทโหสิ รหยาติ โขทานิ
มหาราช อีเชวทานิ มยา จ्ञาตพฺพนฺติ ๑ อถ โข ราชา ปเสนทิ
โกสฺโสโต เยน สฺโส วิหาโร สํวตฺตฺวาโร เตน อปฺปสฺสทฺโท อฺป-
ตฺวสฺสํกมิตฺวา อตฺรมาโน อาพินฺทํ ปวิสิตฺวา อุกฺกาสิตฺวา อคฺคฬํ
อาโกฏฺเฐสิ ๑ วิวริ ภควา ทฺวารํ ๑ อถ โข ราชา ปเสนทิ
โกสฺโสโต วิหารํ ปวิสิตฺวา ภควโต ปาเทสฺสุ สิริสา นิปตฺติวา
ภควโต ปาทานิ มุชฺเชน จ ปริจฺจุมฺพติ ปาณํหิ จ ปริสฺมพาทติ
นามณฺจ สํเวติ ราชาหํ ภนฺเต ปเสนทิ โกสฺโสโต ราชาหํ ภนฺเต

ปเสนทิ โภสโถติ ฯ ก็ ปน ตวํ มหาราช อตฺตวสํ สมฺปสฺส-
มาโน อิมสฺมึ สวฺเร เอวฺรปํ ปรมนิปฺพจการํ กโรสี มิตฺตูปหารํ
อุปทํเสสฺสตี ฯ

[๕๖๒] อคฺคิ โห เม ฌนฺเต ภควติ ฌมฺมนวฺโย โหติ
สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา สุวากฺขาทิ ภควตา ฌมฺโม สุปฺปิปฺพนโน
ภควโต สวากฺสงฺโฆติ ฯ อิทํ ฌนฺเต ภควา ปสฺสํมึ เอเก
สมฺณพฺราหฺมणे ปริยนฺตกคฺคํ พฺรหฺมจฺริยํ จรฺนฺเต ทสฺสึ วสฺสํนิ
วีสฺมึ วสฺสํนิ คีสฺมึ วสฺสํนิ จตฺตาทิสฺมึ วสฺสํนิ ฯ เต
อปรเณ สมฺเยน สุนฺหาตา สุวิตฺตฺตา กปฺปิตฺเตสฺมสฺสํ ปณฺจํ กาม-
คุณฺเหหิ สมฺปฺปิตา สมํกฺกํฐตา ปริจาเรณฺติ ฯ อิทํ ปณฺหา ฌนฺเต
ภิกฺขุ ปสฺสํมึ ยาวสฺวํ อาปาดฺนโกฏฺฐิํ ปรีปฺนฺณํ ปรีสุทฺธํ พฺรหฺม-
จฺริยํ จรฺนฺเต ฯ น โห ปณฺหา ฌนฺเต อิตฺถ พหิทฺธา อณฺณํ เอวํ
ปรีปฺนฺณํ ปรีสุทฺธํ พฺรหฺมจฺริยํ สมฺนุสฺสํมึ ฯ อยมฺมึ โห เม
ฌนฺเต ภควติ ฌมฺมนวฺโย โหติ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา สุวากฺ-
ขาทิ ภควตา ฌมฺโม สุปฺปิปฺพนโน ภควโต สวากฺสงฺโฆติ ฯ

[๕๖๓] ปุณ จปรํ ฌนฺเต ราชาโนมฺิ ราฐฺหิ จิวทฺหติ ขตฺติยาบิ
ขตฺติเยหิ จิวทฺหติ พฺราหฺมณบิ พฺราหฺมणेหิ จิวทฺหติ คหปตฺโตบิ
คหปตฺเตหิ จิวทฺหติ มาตาบิ ปุตฺเตน จิวทฺติ ปุตฺโตบิ มาตรา จิวทฺติ
บิตราบิ ปุตฺเตน จิวทฺติ ปุตฺโตบิ บิตรา จิวทฺติ ภาคาบิ ภคินิยา

๕๓๐ สุตตฺตณฺตบิฏฺเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๕๖๔

วិวดฺติ ภคินี ภาตฺรา วิวตฺติ สหาโยนี สหาเยน วิวตฺติ ฯ อิท
ปนาหํ ภนฺเต ภิกฺขุ ปสฺสํสามิ สํมคฺเค สมนุโมทมาเน อวิวทมาเน
ชฺชโรทกัฏฺเฐ อณฺณมณฺณํ มียจกฺขฺหิ สมนุสฺสํเต วิหฺรณฺเต ฯ
น โห ปนาหํ ภนฺเต อิตฺถ พหิทฺฐา- อณฺณํ เอวํ สํมคฺคํ ปวิสํ
สมนุสฺสํสามิ ฯ อยมํปิ โห เม ภนฺเต ภควติ ชมนฺนุวโย โหติ
สมนุมาสํพฺพุโห ภควา สฺวาภฺชาโต ภควตา ชมนุโม สุปฺปิปฺนโน
ภควโต สํวทสงฺโฆติ ฯ

[๕๖๕] ปุณฺ จปฺราหํ ภนฺเต อารามเณ อารามํ อุตฺตยาเนน
อุตฺตยานํ อนุจกฺกมามิ อนฺวิจฺจรามิ โสหํ ตตฺถ ปสฺสํสามิ เอเก
สํมณพฺราหฺมणे กิเลสํ อชฺชํ ทุพฺพณฺเณ อฺปนฺนํทฺปนฺนํทฺกฺกชาเต ชมนิ-
สฺสนฺตคคฺคเต น วิย มณฺเฒ จกฺขํ พนฺชนฺเต ชนฺตํ ทสฺสํนาย ฯ
ตสฺสํ มยํ ภนฺเต เอตทโหสี” อทฺฐา อิเม อายสฺมนฺโต อนภิตฺตา
วา พฺรหฺมจฺริยํ จรณฺติ อตฺถิ วา เคสํ กิณฺจ ปรํปํ กตํ ปฏิจฺจนฺนํ
ตฺถา อิเม อายสฺมนฺโต กิเลสา อชฺชา ทุพฺพณฺเณ อฺปนฺนํทฺปนฺนํทฺกฺก-
ชาตา ชมนิสฺสนฺตคคฺคตา น วิย มณฺเฒ จกฺขํ พนฺชนฺติ ชนฺตํ
ทสฺสํนายาติ ฯ ตฺยหา อฺปสงฺกมิตฺวา เอวํ วทามิ กิ นุ โห
คฺคเมห อายสฺมนฺโต กิเลสา อชฺชา ทุพฺพณฺเณ อฺปนฺนํทฺปนฺนํทฺกฺกชาตา
ชมนิสฺสนฺตคคฺคตา น วิย มณฺเฒ จกฺขํ พนฺชนฺติ ชนฺตํ ทสฺสํนายาติ ฯ
เต เอวมาหํสุ พนฺชฺชโรโค โน มหาวฺราชาติ ฯ อิท ปนาหํ ภนฺเต

๓ ส. เอวํ โหติ ฯ

ภิกขุ ปัสสัณณิ หุจฺจปฺปหุจฺเจ อุกคฺคฺทคฺเค อภิตฺตฺรเป ปิณฺณทฺริเย
 อปฺปสัณฺณเก ปนฺนโตเม ปฺรทวฺตเต มิกฺกฺเตน เจตฺถา วิหฺรณฺเต ฯ
 ตสฺส มยฺหิ ภนฺเต เอตทฺโหสิ อทฺธา อิมํ อายสฺมนฺโต ตสฺส
 ภกฺวโต สํสเน อพาริ ปุพฺพเพนาปริ วิเสสํ ชานนฺติ ตถา อิมํ
 อายสฺมนฺโต หุจฺจปฺปหุจฺจา อุกคฺคฺทคฺคา อภิตฺตฺรปา ปิณฺณทฺริยา
 อปฺปสัณฺณกา ปนฺนโตมา ปฺรทวฺตตา มิกฺกฺเตน เจตฺถา วิหฺรณฺตฺติ ฯ
 อยมฺปิ โห เม ภนฺเต ภกฺวติ มุมนฺวโย โหติ สมนฺตมฺพุทฺโธ
 ภกฺวา สวากฺขาโต ภกฺวตา มุมโม สุปฺปิพนฺโน ภกฺวโต สวาก-
 สฺสโหติ ฯ

[๕๖๕] ปุณ จปฺราหิ ภนฺเต ราชา ชคฺติโย มุทฺทาวสิตฺโต
 ปโหมิ ฆาเตตํ ฆาเตตฺถุ ฆาเปตํ ฆาเปตฺถุ ปุพฺพาทฺเต-
 ตํ ฆา ปุพฺพาทฺตฺถุ ฯ ตสฺส มยฺหิ ภนฺเต อชฺชวฺกรณํ นิสินฺนสฺส
 อนฺตรนฺตฺรา กถํ โอบาเตนฺติ โสหํ น ตปามิ มา เม โภณฺโต
 อชฺชวฺกรณํ นิสินฺนสฺส อนฺตรนฺตฺรา กถํ โอบาเตถ กถาปฺริโยสํ
 เม ภวณฺโต อากฺเขนฺตฺติ ฯ ตสฺส มยฺหิ ภนฺเต อนฺตรนฺตฺรา กถํ
 โอบาเตนฺติ ฯ อิทฺถ ปนฺนํ ภนฺเต ภิกขุ ปัสสัณณิ ยสฺมึ สมนฺเย
 ภกฺวา อนฺถสฺสตาย ปฺริสํย มุมํ เทเสติ เณว ตสฺมึ สมนฺเย
 ภกฺวโต สวากนํ ธีปิตฺตฺทฺโห วา โหติ อุกฺกาสิตฺตฺทฺโห วา ฯ
 ภูตปุพฺพํ ภนฺเต ภกฺวา อนฺถสฺสตาย ปฺริสํย มุมํ เทเสสิ ตตฺถ
 อณฺณตโร ภกฺวโต สวโก อุกฺกาสิ ฯ ตเมหํ อณฺณตโร สพฺรหฺม-

ปณฺหํ ปุจฺจนฺติ กุตฺตํ วาท์ อาริเปสฺสํนฺติ อณฺณทตฺตํ ภควโต
 สํวกา สมนุชฺชนฺติ ฯ อยมํ ไซ เม ภนฺเต ภควติ มุมนวย
 โหติ สมนุสํพฺพุโห ภควา สุวากฺขาโต ภควตา มโม สุปฺพิ-
 ปนฺโน ภควโต สํวกสฺสโหติ ฯ

[๕๖๗] บุน จปราหํ ภนฺเต ปสฺสํมิ อีเธกฺจเจ พฺราหฺมณ-
 ปณฺฑิตเต ฯ เป ฯ คหปติปณฺฑิตเต... สมนฺปนฺฑิตเต นิปุณฺณ กต-
 ปรปฺปวาเท วาเพจริฺรเป ฯ เต ภินฺทฺตา มณฺเฑ จรฺนฺติ ปณฺณว-
 คเตน ทิฏฺฐิํคตานิ ฯ เต สฺสณฺนิ สมนฺเน ชฺตุ โภ โคตโม
 อมฺกํ นาม คามํ วา นิคมํ วา โอสฺริสฺสํตฺติ ฯ เต ปณฺหํ
 อภิสฺสจฺโรนฺติ อิมํ มยํ ปณฺหํ สมนํ โคตมํ อุปสฺสงฺกมิตฺวา
 ปุจฺจิสฺสํม เอยฺวเจ โน ปุญฺโง เอยํ พฺยากริสฺสํติ เอยมสฺส
 มยํ วาท์ อาริเปสฺสํม เอยฺวเจมี โน ปุญฺโง เอยํ พฺยา-
 กริสฺสํติ เอยมฺสฺส มยํ วาท์ อาริเปสฺสํมาติ ฯ เต สฺสณฺนิ
 สมนฺเน ชฺตุ โภ โคตโม อมฺกํ นาม คามํ วา นิคมํ วา
 โอสฺโรติ ฯ เต เยน ภควา เทนุสฺสงฺกมฺนฺติ ฯ เต ภควา
 มุมิยา กถาย สนฺทสฺสํติ สฺมาทเปติ สฺมุตฺเตเชติ สฺมปหํเสติ ฯ
 เต ภควตา มุมิยา กถาย สนฺทสฺสํติ สฺมาทมีตา สฺมุตฺเตชิตา
 สฺมปหํสิตา น เจว ภควนฺตํ ปณฺหํ ปุจฺจนฺติ กุตฺตํ วาท์ อาริ-
 เปสฺสํนฺติ อณฺณทตฺตํ ภควนฺตํเยว โอยาสํ ยาจฺนฺติ อคารสฺมา
 อนคาริยํ ปพฺพชฺชาย ฯ เต ภควา ปพฺพาเชติ ฯ เต ตถา

๕๑๕ สุตตฺถนฺตปฏฺเฏ มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๕๖๘

ปพฺพชิตา^๑ สํมานา อูปกฏฺฐา อปฺปมคฺคา อาทาบีโน ปหิตคฺคา
วิหรนฺตา นจิริสฺเสว ยสฺสสฺสคฺคา ยสฺสสฺสคฺคา สํมมเทว อคฺคารสฺมา อน-
คฺคาริยํ ปพฺพชฺชติ ตถนฺตคฺคํ พุทฺธมจฺริยปรีโยสํ นํ ทิฏฺฐเชว ชฺมเม สยํ
อภิญฺเฌา สจฺฉนฺตคฺคา อปฺปสฺมปชฺช วิหรนฺติ ๑ เท เอวมาทํสฺ ^๒มยํ
วต โภ อนสฺสํสาม มยํ หิ ปฺพเพ อสฺสํมณฺณา สํมานา สํมณฺณมหาติ
ปฏฺธิชานิมฺหา อพฺราหฺมณฺณา สํมานา พฺราหฺมณฺณมหาติ ปฏฺธิชานิมฺหา
อนรหฺนฺโตว สํมานา อรหฺนฺโตมหาติ ปฏฺธิชานิมฺหา อิทานิ โขมฺห
สํมณฺณา อิทานิ โขมฺห พฺราหฺมณฺณา อิทานิ โขมฺห อรหฺนฺโตติ ๑
อชฺมบี โข เม ฆนฺเต ฆคฺควติ ชฺมมฺนฺวโย โหติ สํมาสํมพฺพุโ
ฆคฺคา สฺวากฺขาโต ฆคฺคตา ชฺมโม สุปฺปิปฺปโน ฆคฺคโต สํวก-
สฺสโฆติ ๑

[๕๖๘] ปุณ จปวํ ฆนฺเต อิเม อีสฺสิทนฺตปฺราณํ กปตโย
มมฆคฺคา มมยานา^๑ อหํ เนสฺสํ ชฺวีตํ ทาคา ยสฺสสฺส อาทคฺคา
อถ จ ปน โน ตถา มยิ นิปฺปจฺจการํ กโรนฺติ ยถา ฆคฺควติ ๑
ภุตปฺพพฺพาหํ ฆนฺเต สฺเนน อพฺภุชฺชยาโต สํมาโน อิเม อีสฺสิทนฺต-
ปฺราณํ กปตโย วิมฺสํมาโน อณฺณตรสฺสมิ สํมพาเช อวสฺสเถ
วสฺสํ อูปคฺคจฺฉิ ๑ อถ โข ฆนฺเต อิเม อีสฺสิทนฺตปฺราณา กปตโย
พฺพุเทว รตฺติ ชฺมมียา กถาย วิตฺตินาเมตฺวา ยโต อสฺสสฺสํ โข

๑ ส. ปพฺพชิตา ๑ ๒ ส. มนํ วต ๑ ๓ ส. สํมานา ๑ ๔ ย. อีสฺสิทนฺต-
ปฺราณาติ ทิสฺสติ ๑

๕๗๐] ราชวคฺคตฺส ชมฺมเจตียตฺตเต ชมฺมเจตียภาสํติ ๕๗๕

ภควนฺตํ ตโต ตีฬํ กตฺวา มํ ปาทโต กวิตฺวา นิปฺชชฺชํ ๑ ตตฺส
มยฺหํ ฃนฺเต เอตทโหสิ อจฺฉริยํ วต โภ อพฺภุตํ วต โภ
อิเม อีสํทนฺตปฺราณา กปตโย มมภคฺตา มมยํนา อหํ เนสํ
ชฺวีตํ ทาทา ยตฺตตฺส อาทคฺตา อถ จ ปน โน ตถา มยิ
นิปฺจจกัรํ กโรนฺติ ยถา ภควติ ๑ อทฺธา อิเม อายสฺมนฺโต
ตตฺส ภควโต สาสเน โอบาฬํ ปุพฺพเพนาปฺรํ วิเสสํ ชานนฺตํติ ๑
อหฺมํปิ ไช ฃนฺเต ภควติ ชมฺมนวโย โหติ สมนฺตํมพฺพุโ
ภควา สฺวากฺขาโต ภควตา ชมฺโม สุปฺพิปนฺโน ภควโต สวณ-
ตฺสโฆติ ๑

[๕๗๔] ปุณ จปรํ ฃนฺเต ภควาปิ ชตฺติโย อหฺมํปิ ชตฺติโย
ภควาปิ โกสโล อหฺมํปิ โกสโล ภควาปิ อาสํติโก อหฺมํปิ
อาสํติโก ยมํปิ ไช ฃนฺเต ภควาปิ ชตฺติโย อหฺมํปิ ชตฺติโย
ภควาปิ โกสโล อหฺมํปิ โกสโล ภควาปิ อาสํติโก อหฺมํปิ อาสํ-
ติโกติ ๑ อิมินาวารหาเมวาทํ ฃนฺเต ภควติ ปรมนิปฺจจกัรํ
กตฺตุํ มิตฺตฺตฺพหาฬํ อฺปทํเสตฺตุํ หนฺท จทานิ มยฺหํ ฃนฺเต จจฺฉาม
พฺพุทฺทจฺจา มยฺหํ พฺพุทฺทณฺเฑยํติ ๑ ยตฺตตฺทานิ ตฺวํ มหาราช กถํ
มณฺเฑสํติ ๑ อถ ไช ราชฯ ปเสนทิ โกสโล อฏฺฐายาสฺนา
ภควนฺตํ อภิวาทคฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปฏกามิ ๑

[๕๗๐] อถ ไช ภควา อจิริปทกนฺตตฺส รณฺโฆ ปเสนทิสฺส
โกสตตฺส ภิกฺขุ อามนฺเตสิ เอโส ภิกฺขเว ราชฯ ปเสนทิ โกสโล

๕๑๖ ตฺตฺตฺนตฺตฺตฺ ฏเก มชฺฌิมนิกายตฺตฺ มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๕๗๐

ชฺมฺมเจตฺติยานิ ภาสํติจฺวา อชฺชชฺยาชฺฌนา ปกฺกนฺโต อชฺชคณฺหฬ ภิက္ขเว
ชฺมฺมเจตฺติยานิ ปรียาปฺปณฺณถ ภิက္ขเว ชฺมฺมเจตฺติยานิ จาเวถ ภิက္ขเว
ชฺมฺมเจตฺติยานิ อตฺถตฺถหิตานิ ภิက္ขเว ชฺมฺมเจตฺติยานิ อาทิพฺพรหฺม-
จฺริยกาณฺถิ ។

อิตฺมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิက္ขู ภควโต ภาสํติ
อภินนฺทฺตฺติ ។

ชฺมฺมเจตฺติยตฺตฺตฺ นิฏฺฐิตํ นวมนํ ។

กณฺณกตฺถสฺสํ

[๕๗๑] เอวฺมเม สฺสํ เอกํ สํมยํ ภควา อุกฺกมฺภายํ วิหริติ
กณฺณกตฺถเต มิคทาเย ฯ เทน โห ปน สํมเยน ราชา ปเสนฺทิ
โกสฺสโต อุกฺกมฺภํ อณฺุปฺปตฺโต โหติ เกณจิเทว กรณฺเเยน ฯ อถ
โห ราชา ปเสนฺทิ โกสฺสโต อณฺุคฺคํ ปุริสํ อามนฺเตสฺสิ เอหิ
ตฺถํ อมฺโภ ปุริสํ เยน ภควา เตนฺุปลํกมฺ อฺุปลํกมิตฺถวา มม
วจนฺเนน ภควโต ปาเท สิริสา วนฺทาห อปฺปาพาหํ อปฺปาตงฺกํ
ถหฺมุจํจํ พถํ ฆาตฺถิหารํ ปุจฺฉนฺ ราชา ฆนฺเต ปเสนฺทิ โกสฺสโต
ภควโต ปาเท สิริสา วนฺทติ อปฺปาพาหํ อปฺปาตงฺกํ ถหฺมุจํจํ
พถํ ฆาตฺถิหารํ ปุจฺฉตฺตีติ เอวญฺจ วเทหิ อชฺช กิร ฆนฺเต
ราชา ปเสนฺทิ โกสฺสโต ปจฺฉนาภคฺคํ ภูคฺคปาทราโส ภควนฺตํ
ทสฺสํนาย อฺุปลํกมิตฺสํตฺตีติ ฯ เอวํ เทวาทิ โห โส ปุริโส
รณฺโณ ปเสนฺทิสฺส โกสฺสตฺสํ ปวฺธิสฺสํตฺถวา เยน ภควา เตนฺุปลํกมฺ
อฺุปลํกมิตฺถวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺถวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสีติ ฯ เอกมฺนฺตํ
นิสฺสินฺโน โห โส ปุริโส ภควนฺตํ เอกทโวจ ราชา ฆนฺเต
ปเสนฺทิ โกสฺสโต ภควโต ปาเท สิริสา วนฺทติ อปฺปาพาหํ
อปฺปาตงฺกํ ถหฺมุจํจํ พถํ ฆาตฺถิหารํ ปุจฺฉตฺติ เอวญฺจ วเทหิ
อชฺช กิร ฆนฺเต ราชา ปเสนฺทิ โกสฺสโต ปจฺฉนาภคฺคํ ภูคฺค-
ปาทราโส ภควนฺตํ ทสฺสํนาย อฺุปลํกมิตฺสํตฺตีติ ฯ

๕๑๘ สุตตุนตฺถีฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺเณสํ [๕๗๒

[๕๗๒] อสฺสโสฬฺสํ โห โสมา จ ภคินี สกฺกตา จ ภคินี อชฺช กิร
ราชา ปเสนทิ โกสโล ปจฺจนาภตฺตํ ภุตฺตปาตฺราโส ภควนฺตํ
ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิสฺสํตฺติ ๑ อถ โห โสมา จ ภคินี สกฺกตา จ
ภคินี ราชนํ ปเสนทํ โกสโล ภุตฺตาทิหารเ อุปสงฺกมิตฺวา เขตฺทโวจุ
เตนหิ มหาราช มมุหํกํปํ จจฺเณน ภควโต ปาเท สิริสา วนฺทาทิ
อปฺปาพารํ อปฺปาตงฺกํ ตหฺมุจฺจํ พถํ ฆาสฺสํวิหารํ ปุจฺจน โสมา
จ ภนฺเต ภคินี สกฺกตา จ ภคินี ภควโต ปาเท สิริสา วนฺทนฺติ
อปฺปาพารํ อปฺปาตงฺกํ ตหฺมุจฺจํ พถํ ฆาสฺสํวิหารํ ปุจฺจนตฺติ ๑

[๕๗๓] อถ โห ราชา ปเสนทิ โกสโล ปจฺจนาภตฺตํ ภุตฺต-
ปาตฺราโส เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ
อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสีทิ ๑ เอกมณฺตํ นิสินฺโน โห ราชา
ปเสนทิ โกสโล ภควนฺตํ เขตฺทโวจ โสมา จ ภนฺเต ภคินี
สกฺกตา จ ภคินี ภควโต ปาเท สิริสา วนฺทนฺติ อปฺปาพารํ
อปฺปาตงฺกํ ตหฺมุจฺจํ พถํ ฆาสฺสํวิหารํ ปุจฺจนตฺติ ๑ กิ ปน มหาราช
โสมา จ ภคินี สกฺกตา จ ภคินี อณฺณํ ทฺตํ นาดตฺถุนฺติ ๑
อสฺสโสฬฺสํ โห ภนฺเต โสมา จ ภคินี สกฺกตา จ ภคินี อชฺช กิร
ราชา ปเสนทิ โกสโล ปจฺจนาภตฺตํ ภุตฺตปาตฺราโส ภควนฺตํ
ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิสฺสํตฺติ อถ โห ภนฺเต โสมา จ ภคินี
สกฺกตา จ ภคินี มํ ภุตฺตาทิหารเ อุปสงฺกมิตฺวา เขตฺทโวจุ เตนหิ
มหาราช มมุหํกํปํ จจฺเณน ภควโต ปาเท สิริสา วนฺทาทิ อปฺปา-

๕๗๕] ราชวคฺคสฺส กณฺณกตฺตตฺตเต จตุวณฺณวิเสสํปฺปจฺฉา ๕๗๘

พาริ อปฺปาทงฺกํ ตหฺมุจฺฉานํ พถํ ผาสฺสํวิหารํ ปฺปจฺฉ โสมา จ
ภคินี สํกฺกตา จ ภคินี ภคฺวโต ปาเท สิริสา วณฺทนฺติ อปฺปาทพาริ
อปฺปาทงฺกํ ตหฺมุจฺฉานํ พถํ ผาสฺสํวิหารํ ปฺปจฺฉนฺตํติ ฯ สฺสฺสฺสฺสฺส โทหนฺตุ
มหาราช โสมา จ ภคินี สํกฺกตา จ ภคินีติ ฯ

[๕๗๔] อถ โห ราชา ปเสนทิ โภสโธ ภควนฺตํ เขตฺทวโจ
สฺสํ เมตํ ภนฺเต สมนฺโน โคตโม เขวมหา นตฺติ โส สมนฺโน
วา พฺราหฺมโณ วา โย สํพฺพญฺญ สํพฺพทสฺสํวํ ปฺริเสสํ ฌาณ-
ทสฺสํ ปฏฺฐานิสฺสํติ เนตํ จานํ วิชฺชตฺติติ เย เต ภนฺเต เขวมาหํสฺ
สมนฺโน โคตโม เขวมหา นตฺติ โส สมนฺโน วา พฺราหฺมโณ วา
โย สํพฺพญฺญ สํพฺพทสฺสํวํ อปฺปฺริเสสํ ฌาณทสฺสํ ปฏฺฐานิสฺสํติ
เนตํ จานํ วิชฺชตฺติติ กจฺจิ เต ภนฺเต ภคฺวโต วุตฺตวาทิโน น จ
ภควนฺตํ อพฺภูเตน อพฺภากิณฺทนฺติ ชมฺมสฺส จานุชฺชมํ พฺยาโกโรนฺติ
น จ โภจิ สหฺมมฺมิโก วาทานุวาโท คารยฺหํ จานํ อากจฺฉตฺติติ ฯ
เย เต มหาราช เขวมาหํสฺ สมนฺโน โคตโม เขวมหา นตฺติ
โส สมนฺโน วา พฺราหฺมโณ วา โย สํพฺพญฺญ สํพฺพทสฺสํวํ
อปฺปฺริเสสํ ฌาณทสฺสํ ปฏฺฐานิสฺสํติ เนตํ จานํ วิชฺชตฺติติ น เม
เต วุตฺตวาทิโน อพฺภากิณฺทนฺติ จ ปน มํ เต อสฺสตา อพฺภูเตนาติ ฯ

[๕๗๕] อถ โห ราชา ปเสนทิ โภสโธ วิทฺฐกํ เสนาปติ
อามนฺเตสิ โภ นุ โห เสนาปติ อิมํ กถาวคฺคํ ราชนฺเตปฺปเร
อพฺภูทาทาสฺสํติ ฯ สณฺขโย มหาราช พฺราหฺมโณ อากาสโคตฺโตติ ฯ

๕๒๐ สุตตุนตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกั [๕๗๖

อถ ไช ราชฯ ปเสนทิ โกสฺสโต อญฺญตรํ ปุริสํ อามนฺเตสึ เขหิ
ตุวํ อมฺโဂ ปุริส มม วจฺเณน สฺมชฺชํ พุราหุมนํ อากาสโกตุคฺคํ
อามนฺเตหิ ราชฯ คํ ภนฺเต ปเสนทิ โกสฺสโต อามนฺเตตฺตํ ๑
เอวํ เทวาทิ ไช โส ปุริสํ รณฺโณ ปเสนทิสฺส โกสฺสสฺส ปฏิส-
สุตฺตวา เยน สฺมชฺชโย พุราหุมนฺ อากาสโกตุโค เตนุปสงฺกมิ
อุปสงฺกมิตฺตวา สฺมชฺชํ พุราหุมนํ อากาสโกตุคฺคํ เอตทโวจ ราชฯ
คํ ภนฺเต ปเสนทิ โกสฺสโต อามนฺเตตฺตํ ๑ อถ ไช ราชฯ ปเสนทิ
โกสฺสโต ภควนฺตํ เอตทโวจ สึยา นุ ไช ภนฺเต ภควตา อญฺญ-
เทว กิณฺจิ สฺนชฺชาย ภาสิตํ คณฺจ ชโน อญฺญถาปึ ปจฺจ-
คจฺเฉยฺย ยถากถํ ปน ภนฺเต ภควา อภิชานาติ วาจํ ภาสิตาติ ๑
เอวํ ไช อหํ มหาราช อภิชานามิ วาจํ ภาสิตา นตฺถิ โส
สฺมโณ วา พุราหุมนฺ วา โย สกิทฺเทว สฺพพํ ฃสฺสํ สฺพพํ
ทกฺขิตฺติ เนตํ จานํ วิชฺชตฺตํ ๑ เหตุรूपํ ภนฺเต ภควา อห
สเหตุรूपํ ปน ภนฺเต ภควา อห นตฺถิ โส สฺมโณ วา
พุราหุมนฺ วา โย สกิทฺเทว สฺพพํ ฃสฺสํ สฺพพํ ทกฺขิตฺติ เนตํ
จานํ วิชฺชตฺตํ จตฺตาโรเม ภนฺเต วณฺณนา ชตฺติยา พุราหุมนฺ
เวสฺสสา สุตฺทา อิมํสํ นุ ไช ภนฺเต จตฺนํ วณฺณนํ สึยา
วิเสสํ สึยา นานาภรณนติ ๑

[๕๗๖] จตฺตาโรเม มหาราช วณฺณนา ชตฺติยา พุราหุมนฺ
เวสฺสสา สุตฺทา อิมํสํ ไช มหาราช จตฺนํ วณฺณนํ เทว

๕๗๗] ราชวคฺคสฺส กณฺณกตฺถสฺสฺสฺส เต ปณฺจ ปธานิยฺกานิ ๕๒๓

วณฺณา อคฺคฺมกฺขายนฺติ ขตฺติยา จ พฺราหฺมณา จ ยทิทํ อภิ-
วาทนํ ปจฺจุจฺจํ อณฺชติกมฺมํ สํมัจฺจิกมฺมนฺติ ฯ นาทํ ภาณเต
ภควนฺตํ ทิฏฺฐจฺฉมมิกํ ปุณฺณามิ สํมปฺรายิกาทิ ภาณเต ภควนฺตํ
ปุณฺณามิ จตฺตาโรเม ภาณเต วณฺณา ขตฺติยา พฺราหฺมณา เวสฺสสา
สฺสฺสฺสฺส อิมํ นุ โห ภาณเต จตฺตํ วณฺณานํ สฺยา วิเสโส
สฺยา นานาภวณฺณนฺติ ฯ

[๕๗๗] ปณฺจิมานิ มหาราช ปธานิยฺกานิ ฯ กตมานิ ปณฺจ ฯ
อิธ มหาราช ภิกฺขุ สทฺโธ โหติ สทฺทหติ ตถาคตฺสฺส โพธิ
อิติปิ โส ภควา อรหํ สํมาสํมพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สุกโต
โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสํวโร สตฺถา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ
ภควาติ ฯ อปฺปาปาโห โหติ อปฺปาทงฺโก สมนฺเวปาทินิยา คหณิยา
สมนฺนาคโต นาคิสฺสํตาย นาคจฺจุณฺหยา มชฺฌิมาย ปธานกฺขมาย ฯ
อสงฺโฆ โหติ อมายาวี ยถาภูตํ อตฺตํ อาวิกตฺตา สตฺถริ วา
วิญญูสุ วา สํพฺรหฺมจารีสุ ฯ อารทฺธวิริโย วิหริติ อกฺุสฺถานํ
ชมนฺนํ ปหานาย กุสฺสฺสํ ชมนฺนํ อุปสํมปฺทาย ทามวา ทพฺพ-
ปรกฺกโม อนิกฺขิตฺตฺตฺโร กุสฺสฺสํ ชมนฺนํ ฯ ปณฺณวา โหติ
อุทฺยตฺถคามินิยา ปณฺณาย สมนฺนาคโต อริยาย นิพฺเพชฺชกาย สมนฺนา
ทฺถกฺกขคามินิยา ฯ อิมานิ โห มหาราช ปณฺจ ปธานิยฺกานิ ฯ
จตฺตาโรเม มหาราช วณฺณา ขตฺติยา พฺราหฺมณา เวสฺสสา สฺสฺสฺส
เต จตฺสฺส อิมํ ปณฺจํ ปธานิยฺกานิ สมนฺนาคตา ตํ เนสํ

[ଝିଲସ]

๑๙๓๕ ทิวทิศน์ หิตาย สุธาชาติ ฯ

[๕๗๗] จตุตถารโห ภนุเต วณฺณนา ชคฺคิยา พุราหฺมณา เวสฺสํ
 สํหทา เต จสฺสํ อิมํหิ ปณฺจหิ ปชานินฺยฺเกหิ สมนฺนาคตา เขตฺต
 ปน เนสํ ภนุเต สฺยา วิเสโส สฺยา นานาภรณนฺติ ฯ เขตฺต ไช
 เนสํหิ มหาราช ปชานเวมตฺตํ วทามิ ฯ เสยฺยถาปสฺสํ มหาราช
 เทว หตฺถิทมฺมา วา อสฺสํทมฺมา วา โคทมฺมา วา สฺททฺตา สฺวีนฺตา
 เทว หตฺถิทมฺมา วา อสฺสํทมฺมา วา โคทมฺมา วา อทฺทฺตา
 อวีนฺตา ตํ กิ มณฺเณสี มหาราช เป เทว เต หตฺถิทมฺมา
 วา อสฺสํทมฺมา วา โคทมฺมา วา สฺททฺตา สฺวีนฺตา อมฺี นุ เต
 ทนฺตาจ ทนฺตการณํ คจฺเจยฺยํ ทนฺตาจ ทนฺตภุมฺมํ สมนฺปาปฺญเนยฺยนฺติ ฯ
 เอวเมตํ ภนุเต ฯ เป ปน เต เทว หตฺถิทมฺมา วา อสฺสํทมฺมา
 วา โคทมฺมา วา อทฺทฺตา อวีนฺตา อมฺี นุ เต อทฺทฺตาจ ทนฺต-
 การณํ คจฺเจยฺยํ อทฺทฺตาจ ทนฺตภุมฺมํ สมนฺปาปฺญเนยฺยํ เสยฺยถามิ
 เต เทว หตฺถิทมฺมา วา อสฺสํทมฺมา วา โคทมฺมา วา สฺททฺตา
 สฺวีนฺตาติ ฯ โน เหตุํ ภนุเต ฯ เอวเมว ไช มหาราช ยนฺตํ
 สํหเรณ ปตฺตพฺพํ อปฺปาพาเรน อสฺสํ เชน อมายาวินา อารทฺธวิริเยน
 ปณฺณวตา ตํ วต อสฺสํทโร พหฺวาพาโร สโร มายาวํ กุสฺสโร
 ทฺวปฺปณฺโณ ปาปฺพนิสฺสํตฺติ เนตํ จานํ วิชฺชตฺติ ฯ

[๕๗๘] เหตุรูป ภาณุเต ภาควา อาห สเหตุรูป ปน ภาณุเต
ภาควา อาห จตฺตาโรเม ภาณุเต วณฺณา ขตฺติยา พฺราหฺมณา

เวสฺสํ สํททา เต จสฺสํ อิมํ ปญฺจํ ปชานียํเคหิ สมนฺนาคตา
 เต จสฺสํ สมนฺนปฺปชานา เขตฺถ ปน เตสํ ฆนฺเต สียา วิเสโส
 สียา นานาภวณฺณํ ๑ เขตฺถ ๒ เนสํหํ มหาราช น กิณฺจ
 นานาภวณฺณํ วทามิ ยทิตํ วิมุตฺติยา วิมุตฺติ ๑ เสยฺยถาปํ มหาราช
 ปุริโส สุกฺขํ สํถกฺขจํ อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพุตฺเตยฺย เตโส ปาตุ-
 กเรยฺย ๑ อถ อปโร ปุริโส สุกฺขํ อมฺพกฺขจํ อาทาย อคฺคิ
 อภินิพฺพุตฺเตยฺย เตโส ปาตุกเรยฺย ๑ อถ จ อปโร ปุริโส สุกฺขํ
 อุมฺพกฺขจํ อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพุตฺเตยฺย เตโส ปาตุกเรยฺย ๑
 ตํ กิ มณฺณสิ มหาราช สียา น ๒ เตสํ อคฺคินํ นานาทารุโต
 อภินิพฺพุตํ กิณฺจ นานาภวณฺณํ อจฺจุยา วา อจฺจุ วณฺณเณ วา
 วณฺณํ อาทาย วา อาภนฺติ ๑ โน เหตุ ฆนฺเต ๑ เอวเมว ๒
 มหาราช ยํ ตํ เตสํ วิริยานิมฺมถิตํ ปชานาภินิพฺพุตํ นาทํ ตตฺถ
 กิณฺจ นานาภวณฺณํ วทามิ ยทิตํ วิมุตฺติยา วิมุตฺตินฺติ ๑

[๕๘๐] เหตุฐปํ ฆนฺเต ภควา อาห สเหตุฐปํ ปน ฆนฺเต
 ภควา อาห กิ ปน ฆนฺเต อคฺคิ เทวาทิ ๑ กิ ปน ตํ
 มหาราช เอวํ วทสฺสี กิ ปน ฆนฺเต อคฺคิ เทวาทิ ๑ ยทิ วา
 เต ฆนฺเต เทวา อาคนฺตาโร อิตฺถตฺถํ ยทิ วา อาคนฺตาโร
 อิตฺถตฺถนฺติ ๑ เอ เต มหาราช เทวา สํพฺยาปชฺฌา เต เทวา
 อาคนฺตาโร อิตฺถตฺถํ เอ เต เทวา สํพฺยาปชฺฌา เต เทวา
 อาคนฺตาโร อิตฺถตฺถนฺติ ๑

๕๒๔ สุตตคตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๕๘๓

[๕๘๓] เอวํ วุตฺเต วิทฺฐโก เสนาปติ ภควนฺตํ เอตทโวจ
เย เต ภนฺเต เทวา สฺพยาปชฺฌมา อากนฺตาโร อิตฺตคฺคํ เต
เทวา ये เต เทวา อพฺยาปชฺฌมา อากนฺตาโร อิตฺตคฺคํ เต
เทเว ตมฺหา จานา จาเวสฺสํนฺติ วา ปพฺพาเชสฺสํนฺติ วาติ ฯ
อถ โข อายสฺมาโต อานนฺทสฺส เอตทโหสี อयํ โข วิทฺฐโก
เสนาปติ รณฺโณ ปเสนทิสฺส โกสฺสสฺส ปุตุโต อหํ ภควโต
ปุตุโต อยํ โข กาโต ยํ ปุตุโต ปุตุเตน มนฺเตยฺยาติ ฯ อถ โข
อายสฺมา อานนฺโท วิทฺฐกํ เสนาปติ อามนฺเตสี เตเนหิ เสนาปติ
คณฺเณเวตฺถ ปฏฺฐิจฺฉินฺตํมี ยถา เต ขเมยฺย ตถา นํ พฺยา-
กเรยฺยาสี ตํ กิํ มณฺเณสี เสนาปติ ยาวตา รณฺโณ ปเสนทิสฺส
โกสฺสสฺส วิชิตํ ยตฺถ จ ราชา ปเสนทิ โกสฺโส อิตฺตํริยาธิปจฺจํ
รชฺชํ กาเรติ ปโหติ ตตฺถ ราชา ปเสนทิ โกสฺโส สมนํ วา
พฺราหฺมณํ วา ปุณฺณวณฺตํ วา อปุณฺณวณฺตํ วา พฺรหฺมจฺริยวณฺตํ วา
อพฺรหฺมจฺริยวณฺตํ วา ตมฺหา จานา จาเวตฺถ วา ปพฺพาเชตฺถ วาติ ฯ
ยาวตา โภ รณฺโณ ปเสนทิสฺส โกสฺสสฺส วิชิตํ ยตฺถ จ ราชา
ปเสนทิ โกสฺโส อิตฺตํริยาธิปจฺจํ รชฺชํ กาเรติ ปโหติ ตตฺถ
ราชา ปเสนทิ โกสฺโส สมนํ วา พฺราหฺมณํ วา ปุณฺณวณฺตํ วา
อปุณฺณวณฺตํ วา พฺรหฺมจฺริยวณฺตํ วา อพฺรหฺมจฺริยวณฺตํ วา ตมฺหา
จานา จาเวตฺถ วา ปพฺพาเชตฺถ วาติ ฯ ตํ กิํ มณฺเณสี เสนาปติ
ยาวตา รณฺโณ ปเสนทิสฺส โกสฺสสฺส อวิชิตํ ยตฺถ จ ราชา

ปเสนฺทิ โกสฺโส น อิตฺถริยาธิปจฺจุ ราชํ กาเรติ ตตฺถ ปโหติ
 ราชฯ ปเสนฺทิ โกสฺโส สมนํ วา พฺราหฺมณํ วา ปุณฺณวณฺตํ วา
 อปุณฺณวณฺตํ วา พฺรหฺมจฺริยวณฺตํ วา อพฺรหฺมจฺริยวณฺตํ วา ตมฺหา
 จานา จาเวตุํ วา ปพฺพาเซตุํ วาติ ฯ ยาวตา โภ รมฺโฆ
 ปเสนฺทิสฺส โกสฺสสฺส อวิสิทฺํ ยตฺถ จ ราชฯ ปเสนฺทิ โกสฺโส
 น อิตฺถริยาธิปจฺจุ ราชํ กาเรติ น ตตฺถ ปโหติ ราชฯ ปเสนฺทิ
 โกสฺโส สมนํ วา พฺราหฺมณํ วา ปุณฺณวณฺตํ วา อปุณฺณวณฺตํ
 วา พฺรหฺมจฺริยวณฺตํ วา อพฺรหฺมจฺริยวณฺตํ วา ตมฺหา จานา
 จาเวตุํ วา ปพฺพาเซตุํ วาติ ฯ ตํ กิํ มณฺณสิ เสนาปติ สุตฺตา
 เต เทวา ตาวคฺคิสาติ ฯ เอวํ โภ สุตฺตา เม เทวา ตาวคฺคิสา
 อิทานิมี โภตา รมฺเภา ปเสนฺทิชา โกสฺเสน สุตฺตา เทวา ตาวคฺคิสาติ ฯ
 ตํ กิํ มณฺณสิ เสนาปติ ปโหติ ราชฯ ปเสนฺทิ โกสฺโส เทเว
 ตาวคฺคิเส ตมฺหา จานา จาเวตุํ วา ปพฺพาเซตุํ วาติ ฯ ทสฺสํนายมี
 โภ ราชฯ ปเสนฺทิ โกสฺโส เทเว ตาวคฺคิเส นปฺปโหติ กุโต
 ปน ตมฺหา จานา จาเวสฺสํติ วา ปพฺพาเซสฺสํติ วาติ ฯ เอเวเมว
 โฆ เสนาปติ เย เต เทวา สพฺยาปชฺฌมา อากฺขนฺตาโร อิตฺถคฺคํ
 เต เทวา เย เต เทวา อพฺยาปชฺฌมา อนากฺขนฺตาโร อิตฺถคฺคํ
 เต เทเว ทสฺสํนายมี นปฺปโหติ กุโต ปน ตมฺหา จานา
 จาเวสฺสํนฺติ วา ปพฺพาเซสฺสํนฺติ วาติ ฯ อถ โฆ ราชฯ ปเสนฺทิ
 โกสฺโส ภควณฺตํ เอคทฺวาจ โภ นามายํ ภนฺเต ภิกฺขุติ ฯ

๕๒๖ สุตตฺถนุคปฺปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๕๘๒

อานนฺโท นาม มหาวราชาติ ฯ

[๕๘๒] อานนฺโท วต โภ อานนฺทรูปํ วต โภ เหตุรูปํ
ภนฺเต อายสฺมา อานนฺโท อาห สเหตุรูปํ ปน ภนฺเต อายสฺมา
อานนฺโท อาห ก็ ปน ภนฺเต อตฺถิ พุทฺธมาติ ฯ ก็ ปน ตํ
มหาราช เหวํ วเทสึ ก็ ปน ภนฺเต อตฺถิ พุทฺธมาติ ฯ ยถิ
วา โส ภนฺเต พุทฺธมา อากนฺตา อิตฺถตฺตํ ยถิ วา อนากนฺตา
อิตฺถตฺตนฺติ ฯ โย โส มหाराช พุทฺธมา สพฺยาปชฺฌเณ โส
พุทฺธมา อากนฺตา อิตฺถตฺตํ โย โส พุทฺธมา อพฺยาปชฺฌเณ โส
พุทฺธมา อนากนฺตา อิตฺถตฺตนฺติ ฯ อถ ไช อณฺเวยคโร ปุริโส
ราชานํ ปเสนทึ โกสํ เอตทโวจ สณฺขโย มหाराช พุราหุมนเณ
อากาสโคตฺโต อากโคติ ฯ อถ ไช ราชา ปเสนทึ โกสโต
สณฺขยํ พุราหุมนํ อากาสโคตฺตํ เอตทโวจ โภ นุ ไช พุราหุมน
อิมํ กถาวคฺคํ ราชนฺเตปุเร อพฺภูทาหาสํติ ฯ วิชฺฐทโภ มหाराช
เสนাপคํติ ฯ วิชฺฐทโภ เสนาปติ เหวมาห สณฺขโย มหाराช
พุราหุมนเณ อากาสโคตฺโตติ ฯ อถ ไช อณฺเวยคโร ปุริโส ราชานํ
ปเสนทึ โกสํ เอตทโวจ ยานกาโต มหาวราชาติ ฯ

[๕๘๓] อถ ไช ราชา ปเสนทึ โกสโต ภควนฺตํ เอตทโวจ
สพฺพพณฺณํ มยฺ ภนฺเต ภควนฺตํ อปฺปจฺฉิมฺหา สพฺพพณฺณํ ภควา
พฺยาภาสี ตณฺจ ปนฺมหาทํ รุจฺจติ เจว ชฺมติ จ เทน จมฺหา
อตฺตมฺนา จาคฺคฺคณฺเณ สฺสทฺธิ มยฺ ภนฺเต ภควนฺตํ อปฺปจฺฉิมฺหา

๕๘๓] ราชวคฺคสฺส กณฺณกตฺถสฺสคฺเต พุทฺธภาสิตาภินนฺทนํ ๕๒๗

จาตุรณฺณํ สฺสทฺธิ ภควา พุยาภาสํ ตณฺห ปนฺนมหากํ รุจฺจุติ เจว
ขมฺติ จ เตน จมฺหา อตฺตมฺนา อธิเทเว มยฺ ภนฺเต ภควนฺตํ
อปฺปจฺฉิมฺหา อธิเทเว ภควา พุยาภาสํ ตณฺห ปนฺนมหากํ รุจฺจุติ
เจว ขมฺติ จ เตน จมฺหา อตฺตมฺนา อธิพุทฺธมฺหานํ มยฺ ภนฺเต
ภควนฺตํ อปฺปจฺฉิมฺหา อธิพุทฺธมฺหานํ ภควา พุยาภาสํ ตณฺห
ปนฺนมหากํ รุจฺจุติ เจว ขมฺติ จ เตน จมฺหา อตฺตมฺนา ยํ
ยเทว จ ปน มยฺ ภควนฺตํ อปฺปจฺฉิมฺหา ตํ ตเทว ภควา
พุยาภาสํ ตณฺห ปนฺนมหากํ รุจฺจุติ เจว ขมฺติ จ เตน จมฺหา
อตฺตมฺนา หนฺท จทานิ มยฺ ภนฺเต คจฺฉณาม พหฺกิจฺจา มยฺ
พหฺกธฺรณฺเยาติ ฯ ยสฺสํทานิ ตวํ มหาราช กาลํ มณฺเณสฺสํติ ฯ

อถ โข ราชฯ ปเสนทิ โกสฺสโต ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทิตฺวา
อนฺโมทิตฺวา อญฺชํยาสาณฺหา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา
ปฏกามํติ ฯ

กณฺณกตฺถสฺสคฺคํ นิฏฺฐิตํ ทสฺมํ ฯ

ราชวคฺโค จตฺตโก ฯ

ตสฺส วคฺคสฺส อุตฺตานํ

โสตฺถิหยากรฏฺฐนาโม จ ราชฯ มชฺเชวมนฺตรุกกาโพธิ
องฺคุติมาโต ขมฺมเจติยสฺโม กณฺณกตฺถโต ทสฺโม ฯ

พราหมณวคฺโค

พราหมายสุตฺตํ

[๕๗๔] เอมฺเม สฺสํ เอกํ สมํ ภควา วิเทहेสุ จาริกํ
จรติ มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สฺสํ ปญฺจมตฺเตหิ ภิกฺขุสฺสเดหิ ฯ เตน
โฆ ปน สมฺเณ พราหมาย พราหมเณ มิตฺถายํ ปฏิสฺสตี ชินฺโน
วฺชฺโณ มหตฺตโก อทฺทคฺโค วโยนุปฺปตฺโต วีสวสฺสสฺสตีโก ชาตียา
ติณฺณํ เวทานํ ปารคฺคํ สนิชฺเชนฺทฺตฺเกฏฺฐานํ สํกฺขรปฺเปทานํ อิติ-
หาสฺสพญฺจมานํ ปทโก เวยฺยากรเณ โถกายตมหาปฺริสฺสทฺตฺทฺตฺตฺ
อนวโย ฯ อสฺสสฺสํ โฆ พราหมาย พราหมเณ สมเณ ชล-
โก โคตโม สกฺยปฺตฺโต สกฺยกฺกา ปพฺพชฺชิตฺโต วิเทहेสุ จาริกํ
จรติ มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สฺสํ ปญฺจมตฺเตหิ ภิกฺขุสฺสเดหิ ตํ
โฆ ปน ภวนฺตํ โคตมํ เอวํกฺกฺยาเณ กิตฺติสฺสทฺโท อพฺภคฺคโค
อิตฺธิปํ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สฺสโค
โลกวิทู อนุตฺตโร ปฺริสฺสทฺตฺมสฺสวโร สฺสคฺคา เทวมนุสฺสํ ปุทฺโธ
ภควา โส อิมํ โถกํ สฺสเทวํ สฺสมารกํ สฺสปฺรหฺมกํ สฺสสฺสมณ-
พฺราหมณํ ปชฺชํ สฺสเทวมนุสฺสํ สฺสํ อภินฺเววา สฺสจฺฉินฺนคฺคา ปเวเทติ
โส ชมฺมํ เทเสติ อาทิกฺกฺยาณํ มชฺเชนฺกฺกฺยาณํ ปฺริโยสํนคฺกฺยาณํ
สํคฺคํ สฺสพฺยณฺชนํ เกวตปฺริยณฺณํ ปฺริสฺสทฺทํ พราหมจฺริยํ ปกาเสติ

๕๔๕] พราหมณคฤศณะ พรหมายัสตุเต อุตฺตรามนุคํ ๕๒๘

สาธุ โข ปณ ตถารูปานํ อรหํ ทสฺสํ โหตีติ ฯ

[๕๔๕] เตน โข ปณ สมนฺเน พรหมายัสสุ พราหมณสฺส อุตฺตรโร
นาม มาณโว อนฺเตวาสี โหติ ตินฺนํ เวทานํ ปารคฺช สนิชฺชชฺช-
เกฏฺฐภานํ สาธุรปฺเปทานํ อิตฺติหสฺสปณฺณมานํ ปทโก เวชยา-
กรโณ โดกายตฺตมหาปฺริสฺสทฺทเนสฺส อนวโย ฯ อถ โข พรหมาย
พราหมโณ อุตฺตร มาณวํ อามนฺเตสฺสิ อยํ ตาต อุตฺตร สมนโณ
โคตโม สกฺยปฺตฺโต สกฺยกุลฺลา ปพฺพิโต วิเทहेสฺส จาริกํ จรติ
มหตา ภิกฺขุสงฺเขน สทฺธิํ ปณฺณมคฺเตหิ ภิกฺขุสงฺเคหิ ตํ โข ปณ
ภวนฺตํ โคตมํ เอวํกฺลยาโณ กิตฺติสฺสทฺโท อพฺภุคฺคโต อิตฺธิํ โส
ภควา อรหํ สมนฺมาสมฺพุทฺโธ ฯ เป ฯ สาธุ โข ปณ ตถารูปานํ
อรหํ ทสฺสํ โหตีติ เอหิ ตวํ ตาต อุตฺตร เชน สมนโณ
โคตโม เตนฺนปสงฺกม อฺปสงฺกมิตฺวา สมนํ โคตมํ ชานาหิ ยถิ
วา ตํ ภวนฺตํ โคตมํ ตถา สมนฺตํเยว สทฺโท อพฺภุคฺคโต ยถิ
วา โน ตถา ยถิ วา โส ภวํ โคตโม ตาติโส ยถิ วา
น ตาติโส ตยา มยํ ตํ ภวนฺตํ โคตมํ เทเสสฺสํสามาติ ฯ ยถา-
กถํ ปนาหํ โภ ตํ ภวนฺตํ โคตมํ ชานิสฺสํสามิ ยถิ วา ตํ
ภวนฺตํ โคตมํ ตถา สมนฺตํเยว สทฺโท อพฺภุคฺคโต ยถิ วา โน
ตถา ยถิ วา โส ภวํ โคตโม ตาติโส ยถิ วา น ตาติโสติ ฯ
อาคตานิ โข ตาต อุตฺตร อมฺหากํ มนฺเตสฺส ทฺวคฺคิตฺส มหาปฺริส-
สทฺทณานิ เอหิ สมนฺนาคตสฺส มหาปฺริสฺสสฺส เทวว คติโย ภวนฺติ

๕๓๐ สุตฺตคณฺหีฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๕๔๖

อนนฺดา สเจ อคารํ อชฺฌาวสฺสติ ราชา โหติ จกฺกวดฺติ ชมฺมิโก
ชมฺมราชา จาคฺคฺรนฺโต วิชิตาวั ชนปทคฺคา วิริยปฺปตฺโต สุตฺตรตน-
สํมณฺหาโคโต ตสฺสตีมานิ สุตฺต รตนานิ ภวนฺติ เสยฺยถึทํ จกฺกฺรตฺนํ
หคฺคฺกิตฺตํ อสฺส
รตนเมว สุตฺตมํ ปโรสฺส
วํรฺจ
อทณฺฑเทณ อสฺส
ปน อคารสฺมา อนคารยํ ปพฺพชฺติ อรหํ โหติ สํมาสํมพฺพุตฺโต
โตเก วจฺจ
คฺค
คฺค

[๕๔๖] เหวํ โภติ ไซ อุตฺตโร มาณโว พฺรหฺมาเยสฺส
พฺรหฺมณฺสสฺส ปฺป
จาทฺเตว ปทกฺขิณํ กตฺวา วิเทหฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
ปฏกามิ อนุปฺพฺพเพณ จาริกญฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
อุปฺป
วตฺติสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
มาณโว ภควโต กาเย ทฺวคฺคฺคฺคฺคฺคฺคฺค
อทฺทสา ไซ อุตฺตโร มาณโว ภควโต กาเย ทฺวคฺคฺค
ปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺปฺป
เยภฺยฺเยน ไซเปว เทว ทฺวคฺคฺคฺคฺคฺค

๑. ส. ทาตา ฯ

๕๘๘] พุราหุมนวคตัสส พุราหุมายัสสุเต ภควนฺตานุพฺพนํ ๕๓๓

กฺขติ วิจิจฺจติ นามฺภุจฺติ น สํปตฺติโก โสโหติเต จ วตฺตคฺคฺเขห
ปฺหุตฺตวิหตํ ๑ ๑

[๕๘๙] อถ โห ภควโต เอตทโหสิ ปตฺตติ โห เม อโย
อฺตุตโร มาณโว ทวตฺตํ มหาปฺริสฺตกฺขณานิ เขภฺยุเยน จเปตฺวา
เทว ทวตฺตํ มหาปฺริสฺตกฺขณํ กฺขติ วิจิจฺจติ นามฺภุจฺติ น
สํปตฺติโก โสโหติเต จ วตฺตคฺคฺเขห ปฺหุตฺตวิหตํ จาติ ๑ อถ
โห ภควา ตถารุเป อิทฺถาภิสฺสงฺขารํ อภิสฺสงฺขาราเรติ ยถา อทฺทส
อฺตุตโร มาณโว ภควา โสโหติว วตฺตคฺคฺเขห ๑ อถ โห ภควา
ชิวํ นินฺนาเมตฺวา อฺโภมี กณฺณโสทานิ อนุมฺสิ ปฺฏิมฺสิ อฺโภมี
นาสิโกโสทานิ อนุมฺสิ ปฺฏิมฺสิ เกวตฺกปฺเป นถาฏฺมณฺทํ ชิวํหา
นาเทสิ ๑

[๕๙๐] อถ โห อฺตุตฺตรสฺส มาณวสฺส เอตทโหสิ สมนฺนา-
คโต โห สมนฺโน โคตโม ทวตฺตํ มหาปฺริสฺตกฺขณํ ยนฺนุนาหํ
สมนํ โคตมํ อนุพฺพนฺเชยฺยํ อิริยาปถมสฺส ปตฺตเสยฺยนิ ๑ อถ โห
อฺตุตฺตรโร มาณโว สฺตฺต มาสํนิ ภควนฺตํ อนุพฺพนํ นายาจ อนุ-
ปายินํ ๑ อถ โห อฺตุตฺตรโร มาณโว สฺตฺตทฺนํ มาสํนิ อจฺจเยน
วิทฺเทสฺสุ येन มิตฺติตา เตน จาริกํ ปกฺกามิ อนุพฺพุเพน จาริกํ
จรมาโน येन มิตฺติตา येन พุราหุมาโย พุราหุมนฺโน เตนฺนปสฺสงฺกมิ
อฺปสฺสงฺกมิตฺวา พุราหุมาโย พุราหุมนํ อภิวาเทตฺวา เขมณฺตํ นิสฺสีติ ๑

• อ. ปจุณฺเทสิติ ทิสฺสติ ๑

๕๓๒ สุตตุนตบฏเก มชฺฌิมนิกายสุต มชฺฌิมปณฺณาสกั [๕๔๔

เอกมฺหํ นิสินฺนํ โข อุตฺตรํ มาณวํ พุทฺธมาเย พุทฺธมาเณ
เอตทโวจ กจฺจิ ตาต อุตฺตรํ ตํ ภวฺนฺตํ โคตมํ ตถา สฺนฺตํเยว
สทฺโท อพฺภุคฺคโต โน อณฺเวยถา กจฺจิ ปน โส ภวํ โคตโม
ตาทีโส โน อณฺเวยทาทีโสติ ฯ

[๕๔๔] ยถา สฺนฺตํเยว โภ ตํ ภวฺนฺตํ โคตมํ ตถา สทฺโท
อพฺภุคฺคโต โน อณฺเวยถา ตาทีโส ฯ โข โส ภวํ โคตโม
โน อณฺเวยทาทีโส สมนฺนาคโต ฯ โภ โส ภวํ โคตโม ทฺวตฺถึส-
มหาปริสฺสทฺทฺธเนหิ สฺปติฏฺฐิตปาโท โข ปน โส ภวํ โคตโม
อิทฺธมฺปิ ตสฺส โภโต โคตมสฺส มหาปริสฺสทฺธ มหาปริสฺสทฺทฺธณํ ภวติ
เหฏฺฐา โข ปน ตสฺส โภโต โคตมสฺส ปาทตเตสฺสุ จกฺกานิ
ชาตานิ สฺสทฺธสํวารานิ สฺสเนมิกาณิ สฺสนาภิกาณิ สฺสพฺพาการปริปริฐานิ ฯ
อายตปณฺธิ โข ปน โส ภวํ โคตโม ทฺมฺชฺชํคฺคํ โข ปน โส
ภวํ โคตโม มุทฺตตฺถุณฺเหตฺถปาโท โข ปน โส ภวํ โคตโม
ชาตเหตฺถปาโท โข ปน โส ภวํ โคตโม อุตฺตฺตฺถปาโท โข
ปน โส ภวํ โคตโม เณนฺชฺชโฆ โข ปน โส ภวํ โคตโม
จิตฺโภ โข ปน โส ภวํ โคตโม อนนฺนมนฺโต อุกฺกัหิ ปาณิตเตหิ
ชนฺนุกาณิ ปริมฺสฺติ ปริมฺชฺชติ โภโสหิตวตฺถุคฺคโยห โข ปน โส
ภวํ โคตโม สฺวณฺณวณฺณเณ โข ปน โส ภวํ โคตโม กาณฺจ-
นฺนนิภตฺโต สฺสุมจฺจวํ โข ปน โส ภวํ โคตโม สฺสุมคฺคา
ณฺวียา วโรชฺชตฺถํ กาเยน อฺปติมฺปติ เอเกกโตโม โข ปน โส

๕๘๘] พราหมณ์วศุคส์ศ พราหมณ์ยสุคเต มหาปฐิสถกษณานิ ๕๓๓

ภวํ โคตโม เอเกกานิ โดมานิ โดมฏเปสฺส ชาตานิ อุตฺตชคฺคโตโม
โฆ ปน โส ภวํ โคตโม อุตฺตชคฺคานิ โดมานิ ชาตานิ นันตานิ
อณฺชนวณฺณานิ กุณฺนชถาวฏฺฐานิ ปทกฺขิณาวฏฺฐกชาตานิ พราหฺม-
ชคฺคโต โฆ ปน โส ภวํ โคตโม สत्ตคฺคส์ศโต โฆ ปน โส
ภวํ โคตโม สํหปฺพพทฺธกกาโย โฆ ปน โส ภวํ โคตโม
จิตฺตทโรโส โฆ ปน โส ภวํ โคตโม นิโครชปริมณฺชโต โฆ
ปน โส ภวํ โคตโม ยาวตกฏสฺส กายิย ทาวตกฏสฺส พยาโม
ยาวตกฏสฺส พยาโม ทาวตกฏสฺส กายิย ฯ สมวฏฺฐกฺขณโฆ โฆ
ปน โส ภวํ โคตโม รตฺตคฺคส์ศคฺคิ โฆ ปน โส ภวํ โคตโม
สํหหนฺน โฆ ปน โส ภวํ โคตโม จตฺตาศิสฺสทฺทโท โฆ ปน
โส ภวํ โคตโม สมหทฺทโท โฆ ปน โส ภวํ โคตโม
อวิรพทฺทโท โฆ ปน โส ภวํ โคตโม สุตฺตกฺกทาสฺส โฆ ปน
โส ภวํ โคตโม ปหุตฺติโฆ โฆ ปน โส ภวํ โคตโม
พราหฺมสฺสโร โฆ ปน โส ภวํ โคตโม กรวิกภาณํ อภินันฺตเนตฺโต
โฆ ปน โส ภวํ โคตโม โคปชฺชโม โฆ ปน โส ภวํ โคตโม
อุนฺณเภา โฆ ปนสฺส โภโต โคตมสฺส ภมฺมกฺกตเร ชาตา โอทาทา
มุกฺคตตสฺสนิภา อุนฺนทิสฺสโส โฆ ปน โส ภวํ โคตโม อิทฺมมฺมึ
คสฺส โภโต โคตมสฺส มหาปฐิสฺส มหาปฐิสถกฺขณํ ภวติ ฯ
อิเมหิ โฆ โส โภ ภวํ โคตโม ทวตฺตีสฺสมหาปฐิสถกฺขณเห
สมนฺนาคโต ฯ จจฺจนฺนโต โฆ ปน โส ภวํ โคตโม ทกฺขิณเณ

ปาเทน ปจัม ปกุกมติ ไส่ นาคิทุเร ปาท์ อุกุขรติ นาคูจาสันเน
 ปาท์ นิคุชปติ ไส่ นาคิสัม คจุนติ นาคิสณิกิ คจุนติ น จ
 อทุชเวน อทุชวํ สงฺฆญฺเฐนโต คจุนติ น จ โคปฺมเกน โคปฺมกํ
 สงฺฆญฺเฐนโต คจุนติ ไส่ คจุนฺโต น สตุถิ อุนฺนาเมติ น สตุถิ
 โอนาเมติ น สตุถิ สันฺนาเมติ น สตุถิ วินาเมติ คจุนโต ไช
 ปน ตสฺส โภโต โคตมสฺส อารทฺธกาโยว น อិฉฺชติ น จ
 กายพเพน คจุนติ อวโธเกนฺโต ไช ปน ไส่ ภวํ โคตโม สพุพ-
 กาเยเนว อวโธเกติ ไส่ น อุกุขํ อุตฺโตเกติ น อโห อโธเกติ
 น วิกุเชปมาโน คจุนติ ยุกมตฺตณฺจ เปกฺขติ ตโต จสฺส อุตฺตวิ
 อนาวญฺ ฌาณทสฺสํ ภาวติ ฯ ไส่ อนุตฺตรมฺวํ ปวิสันฺโต น กายํ
 อุนฺนาเมติ น กายํ โอนาเมติ น กายํ สันฺนาเมติ น กายํ วินาเมติ ฯ
 ไส่ นาคิทุเร นาคูจาสันเน อาสฺนสฺสํ ปวิตฺตติ น จ ปาณินา
 อาตมฺพิตฺวา อาสฺเน นิสฺสํทติ น จ อาสฺนสฺสํ กายํ ปกฺกฺขิปปติ ฯ
 ไส่ อนุตฺตรมเว นิสฺสินโน สฺมาโน น หตฺถกุกฺกจํ อาปชฺชติ น
 ปาทกุกฺกจํ อาปชฺชติ น จ อทุชเวน อทุชวํ อาโรเปตฺวา
 นิสฺสํทติ น โคปฺมเกน โคปฺมกํ อาโรเปตฺวา นิสฺสํทติ น จ
 ปาณินา หนุกํ อุกฺกเทตฺวา นิสฺสํทติ ฯ ไส่ อนุตฺตรมเว นิสฺสินโน
 สฺมาโน น ฉมฺภติ น กมฺภติ น เวชติ น ปรตสฺสํติ ไส่
 อจฺจนฺมํ อกมฺปิ อเวชํ อปฺริตสฺสํ วิคตโลมํไส่ วิเวกาวตฺโต
 จ ฯ ไส่ ภวํ โคตโม อนุตฺตรมเว นิสฺสินโน โหติ ไส่ ปตฺโตทกํ

๕๘๘] พราหมณวงศ์สุด พุทธมาตย์สุด มหาปฐกฏณานี ๕๘๕

ปฏิกุณฺหาโต น ปตํ อุนฺนาเมติ น ปตํ โอนาเมติ น ปตํ
สฺสนาเมติ น ปตํ วินาเมติ โส ปตฺโตทกํ ปฏิกุณฺหาติ
นาติโกกํ นาติพฺหุ ๑ โส น ชุตฺตชุตฺตการกํ ปตํ โชวติ น
สํปริวตฺตกํ ปตํ โชวติ น ปตํ ภูมียํ นิฏฺฐิเปตฺวา หตฺเต
โชวติ ๑ หตฺเตสุ โชเตสุ ปตฺโต โชโต โหติ ปตฺเต โชเต
หตฺตา โชตา โหนติ ๑ โส ปตฺโตทกํ ฉกฺขเตติ นาติทฺฐเร นาคฺจา-
สฺสนเน น จ วิจฺจนฺทกฺขิมาโน ๑ โส โอทนํ ปฏิกุณฺหาโต น
ปตํ อุนฺนาเมติ น ปตํ โอนาเมติ น ปตํ สฺสนาเมติ น
ปตํ วินาเมติ ๑ โส โอทนํ ปฏิกุณฺหาติ นาติโกกํ นาติพฺหุ ๑
พฺยณฺชนํ ปน โส ภาวํ โคตโม ปฏิกุณฺหาติ พฺยณฺชนมตฺตาย
อาหาเรติ น จ พฺยณฺชนเนน อาโลปํ อติณามติ ๑ ทฺวติทฺธิกฺขตฺตุ
โช ภาวํ โคตโม มุชฺเช อาโลปํ สํปริวตฺเตตฺวา อชฺโฌนฺหริติ ๑
น จตฺส กาจิ โอทนมิณฺชา อสํภินฺนา กายํ ปวิสฺสตี ๑ น จตฺส
กาจิ โอทนมิณฺชา มุชฺเช อวสฺสิจฺจา โหติ ๑ อชฺฌมฺยา อาโลปํ
อฺปนฺนาเมติ ๑ รสฺสปฺฐิสํเวทํ โช ปน โส ภาวํ โคตโม อาหารํ
อาหาเรติ โน จ รสฺสวาทปฺฐิสํเวทํ ๑ อชฺฌจฺกสฺมนฺนาคํ โช
ปน โส ภาวํ โคตโม อาหารํ อาหาเรติ เนว ทฺวาย น มทฺยา
น มณฺฑนํ น วิภฺรฺสํ น ยาวเทว อิมสฺส กายสฺส จิตฺติยา
ยาปนาย วิหิสฺสํปฺริยา พุทฺธมาตฺตํ วิชฺชา อิติ ปุราณญจ
เวทนํ ปฏฺิหงฺขามิ นวญจ เวทนํ น อฺปฺปาเทสฺสํมี ยาทฺรา จ

๕๓๖ สุตตคตปิฎก มัชฌิมนิกายสูตร มัชฌิมปณณาสกั [๕๘๘]

เม ภวิสฺสตี อนนฺตชฺชา ๑ ผาสฺสึหาโร จาติ ๑ โส ภูตฺตาวั
ปตฺโตทกํ ปฏฺฐคฺคณฺหนโต น ปตฺตํ อุนฺนาเมติ น ปตฺตํ โอนาเมติ
น ปตฺตํ สฺนฺนาเมติ น ปตฺตํ วินาเมติ ๑ โส ปตฺโตทกํ ปฏฺฐค-
คณฺหาติ นาคิโลกํ นาคิพฺหุ ๑ โส น ชุตฺตชุตฺตการํ ปตฺตํ ไชวติ
น สํปริวตฺตํ ปตฺตํ ไชวติ น ปตฺตํ ภูมียํ นิภฺชิปิตฺวา หตฺเต
ไชวติ ๑ หตฺเตสฺส ไชเตสฺส ปตฺโตโต ไชโต โหติ ปตฺเตเต ไชเต-
หตฺตา ไชตา โหนติ ๑ โส ปตฺโตทกํ ฉตฺเตเตติ นาคิทฺฐเว นาคฺจจา-
สฺนฺเน น ๑ วิจฺฉนฺทกฺขิมาโน ๑ โส ภูตฺตาวั น ปตฺตํ ภูมียํ
นิภฺชิปิตฺวา นาคิทฺฐเว นาคฺจจาสฺนฺเน น ๑ อนตฺถิโก ปตฺเตเตน โหติ
น ๑ อติเวธานํรฺกํ ปตฺตํสฺมึ ๑ โส ภูตฺตาวั มุหฺตํ ตฺตฺนํ
นิตฺถติ ๑ น ๑ อนฺนโมทนสฺส กาลมคฺคินาเมติ ๑ โส ภูตฺตาวั
อนฺนโมทติ น ตํ ภตฺตํ ครหติ น อณฺเฏ ภตฺตํ ปฏฺฐิณฺชติ ๑
อณฺเฏทตฺตํ รมฺมียา กถาย ตํ ปริสํ สฺนฺทสฺเสติ สฺมาทเปติ
สฺมฺมฺเตเตเตติ สฺมฺมฺปทฺสฺเสติ ๑ โส ตํ ปริสํ รมฺมียา กถาย สฺนฺทสฺเสตฺวา
สฺมาทเปตฺวา สฺมฺมฺเตเตเตตฺวา สฺมฺมฺปทฺสฺเสตฺวา อญฺจายาธนา ปกฺกมติ ๑
โส นาคิสฺสํ คจฺฉติ นาคิสฺสณํ คจฺฉติ น ๑ มุณฺจิตฺตกาโม
คจฺฉติ ๑ น ๑ ตสฺส โภโต โคตมสฺส กายเ จีวรํ อจฺจุกฺกญฺจํ
โหติ น ๑ อจฺจุกฺกญฺจํ น ๑ กายสฺมึ อตฺถํ น ๑
กายสฺมา อปฺกญฺจํ ๑ น ๑ โภโต โคตมสฺส กายสฺมึ วาโต
จีวรํ อตฺถวหติ ๑ น ๑ ตสฺส โภโต โคตมสฺส กายเ รชฺชชุตฺ

๕๘๘] พราหมณ์วคฺคสุตฺต พุทฺธมายุตฺตเต มหาปริสฺตถกฺขณานิ ๕๗

ติมฺปติ ฯ โส อารามคโค นิสฺสํกฺกํ ปณฺณตฺตเต อาสเน นิสฺสช
ปาเท ปกฺขาทฺเตติ ฯ น จ โส ภวํ โคตโม ปาถมนุทฺธานุโยค-
มณฺญตฺโต วิหริติ ฯ โส ปาเท ปกฺขาทฺเตวา นิสฺสํกฺกํ ปตฺตงฺกํ
อภฺยชิตฺวา อชฺฐํ กายํ ปณฺธิชช ปริมุขํ สํกํ อปฺปญฺสเปตฺวา ฯ โส
เนว อตฺตพฺยาพาราย เจเตติ น พรพฺยาพาราย เจเตติ น อุกฺก-
พฺยาพาราย เจเตติ ฯ อตฺตหิตํ ปฺรหิตํ อุกฺกหิตํ สํพฺพโลกहितเมว
โส ภวํ โคตโม จินฺตเนตฺโต นิสฺสินฺโน โหติ ฯ โส อารามคโค
ปริสฺสํกํ รมมํ เทเสติ น ตํ ปริสฺสํ อุตฺตสาเทติ น ตํ ปริสฺสํ
อปฺปสาเทติ อณฺเฏทตฺตํ รมฺมียา กถาย ตํ ปริสฺสํ สํหตฺตเสติ
สํมาทเปติ สํมุคฺเคเชติ สํมุปฺปหิเสติ ฯ อฏฺฐังคสํมณฺหากโค ไซ
ปนฺตฺส โภโค โคตมสฺส มุชฺโค ไซโส นิจฺฉริติ วิสฺสํญฺโส จ
วิณฺณเพยฺโย จ มณฺชฺร จ สวณฺโณ จ วิญฺญู จ อวิสํวโร จ คมฺภีโร
จ นินฺนาทึ จ ฯ ยถา ปริสฺสํ ไซ ปน โส ภวํ โคตโม สเรณ
วิณฺณวาเปติ น จสฺส พหิทฺฐา ปริสํสา ไซโส นิจฺฉริติ ฯ เค
เตน โภตา โคตเมน รมฺมียา กถาย สํหตฺตสฺสิดา สํมาทปฺปิตา
สํมุคฺเคชิตา สํมุปฺปหิตา อฏฺฐาชาสนา ปกฺกมณฺติ อวโลกยมาณาเยว
อวิชฺชนตาภาเวน อทฺทสํมา ไซ มยฺ โภ ตํ ภวณฺตํ โคตมํ
คจฺฉณฺตํ อทฺทสํมา จิตฺตํ อทฺทสํมา อนฺตรฆรํ ปวิสฺสนฺตํ อทฺทสํมา
อนฺตรฆเร นิสฺสินฺนํ ตฺถนฺทํ อทฺทสํมา อนฺตรฆเร ภูณฺชนฺตํ อทฺทสํมา
ภุตฺตาวั นิสฺสินฺนํ ตฺถนฺทํ อทฺทสํมา ภุตฺตาวั อนฺโมทฺทณฺตํ อทฺทสํมา

๕๓๘ สุตตฺถนคปฺปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๕๔๐

อวรามํ อากฺขณฺตํ อทฺทสํ อวรามคฺตํ นิสินฺนํ ตฺถนํ อทฺทสํ
อวรามคฺตํ ปริสฺติ ชมฺมํ เทเสณฺตํ เอทิสํ จ เอทิสํ จ สํ ภาวํ
โคตโม ตโต จ ภิชฺยโยติ ฯ

[๕๔๐] เอวํ วุตฺเต พุทฺธมาภุ พุทฺธมาโณ อญฺญาสาณนา เอกังถํ
อฺนฺตฺราสงฺกํ กริตฺวา เยน ภควา เทนณฺชติมฺปณฺนาเมตฺวา ติกฺขตฺตํ
อฺนฺทานํ อฺนฺทาเนสิ นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สํมาสมํพุทฺธสฺส...
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สํมาสมํพุทฺธสฺสํติ อปฺเปวณาม
มยํ กทาจิ กรหจิ เทน โภตา โคตเมนํ สทฺธิํ สํมาจฺเจยฺยาม
อปฺเปวณาม สฺยา โภจิทฺเว กถาสฺสตาไปติ ฯ

[๕๔๑] อถ โข ภควา วิเทहेสุ อญฺญพฺเพน จาริกญฺจรมาโน
เยน มิตฺตา ตทวสฺริ ฯ ตตฺร สฺสํ ภควา มิตฺตายํ วิหริติ มชฺ-
เทวมพฺพเน ฯ อสฺสํสํ โข มิตฺติเจยฺยกา พุทฺธมาณคฺคหฺปติกา
สํโมเน ชฺช โภ โคตโม สกฺยปฺตฺโต สกฺยภฺตฺตา ปพฺพชฺชิตฺโต
วิเทहेสุ จาริกญฺจรมาโน มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิํ ปณฺจมตฺเตหิ
ภิกฺขุสงฺฆเตหิ มิตฺถํ อญฺญปฺตฺโต มิตฺตายํ วิหริติ มชฺเทวมพฺพเน
ตํ โข ปน ภวณฺตํ โคตมํ เอวํกถฺยาโน กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต
อิตฺถิํ สํ ภควา อรหํ สํมาสมํพุทฺธโร วิชฺชาจฺรณสํปฺนโน
สฺสคฺโต สฺสคฺกวิฑฺฐ อญฺญตฺโร ปุริสทมฺมสํวริติ สฺสคฺคา เทวมนุสฺสํ
พุทฺธโร ภควา สํ อิมํ สฺสคํ สวาทกํ สวาทกํ สพุทฺธกํ
สสฺสํมณฺพฺราหฺมณํ ปชฺชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภิณฺญา สจฺจุณิกฺตฺวา

๕๘๒] พุราหมณวคฺคสฺส พุรหุมายុสฺสฺสฺสฺส อณฺเฏตฺรามาณนํ ๕๓๘

ปเวเทติ โส อมฺมํ เทเสติ ธาตักกฺขยาณํ มชฺฌเมกฺกฺขยาณํ ปริโยธาน-
กฺขยาณํ สํคฺคํ สํพฺยุตฺตํ เกวตฺตปฺปิณฺณํ ปริสฺสฺสํ พุรหุมาจฺริยํ
ปกาเสติ สํสฺสํ ไซ ปน ตถารูปานํ อรหตํ ทสฺสํ โหตฺติ ๑
อถ ไซ มิจฺฉิเยยฺยกา พุราหมณคหปติกา เยน ภควา เตนฺนปฺสํกมิตฺตํ
อฺนปฺสํกมิตฺตวา อปฺเปกฺกฺเจ ภควนฺตํ อภิวาเทตฺตวา เอกมฺนตํ นิสฺสํทิสฺสํ
อปฺเปกฺกฺเจ ภควตา สํทฺธิ สํมมอทิสฺสํ สํมมอทฺถํ กถํ สํวราณํ
วิตฺติสํวเรตฺตวา เอกมฺนตํ นิสฺสํทิสฺสํ อปฺเปกฺกฺเจ เยน ภควา เตนฺน-
ชติมฺปนาเมตฺตวา เอกมฺนตํ นิสฺสํทิสฺสํ อปฺเปกฺกฺเจ ภควโต สํนฺติเก
นามโคตฺตํ สํวเรตฺตวา เอกมฺนตํ นิสฺสํทิสฺสํ อปฺเปกฺกฺเจ ตฺตฺนํทฺฐตา
เอกมฺนตํ นิสฺสํทิสฺสํ ๑

[๕๘๒] อสฺสํโสสิ ไซ พุรหุมายํ พุราหมฺโน สํมโน ชฺช
โก โคตโม สกฺกฺยปฺปฺโต สกฺกฺยกฺกฺตา ปพฺพชฺชิตอ มิจฺฉิยา อวิหฺรติ
มชฺฌเทวฺมพฺพนฺติ ๑ อถ ไซ พุรหุมายํ พุราหมฺโน สํมพฺพฺเจติ
มาณวเกหิ สํทฺธิ เยน มชฺฌเทวฺมพฺพนํ เตนฺนปฺสํกมิตฺตํ ๑ อถ ไซ
พุรหุมายํโน พุราหมณสฺส อวิทฺฐเว อมฺพฺพนสฺส เอตทโหสิ น
ไซ เมตํ ปฏฺฐิรํ โยทํ ปุพฺเพ อปฺปฏฺฐิวิทิตอ สมนํ โคตมํ
ทสฺสํนาย อฺนปฺสํกเมยฺยนฺติ ๑ อถ ไซ พุรหุมายํ พุราหมฺโน
อณฺเฏตฺรํ มาณวํ อามนฺเตสิ เอหิ ตฺวํ มาณวก เยน สมนํ
โคตโม เตนฺนปฺสํกม อฺนปฺสํกมิตฺตวา มม วจฺแนน สมนํ โคตมํ
อปฺปาพารํ อปฺปาทกํ ทญฺญจํ พถํ ฆาตฺตฺวิหารํ ปุจฺจน พุรหุมายํ

๕๕๐ สุตตุนตบฏิกเก มชฺฌิมนิกายสูตร มชฺฌิมปณฺณาสกั [๕๘๓

โก โคตม พุราหุมน โภควนฺตํ โคตมํ อปฺปาพารํ อปฺปาตงกั
ตฺถุจํ พถํ ฆาตฺตฺวาทํ ปุจฺจติ เอวํ จ เทหิ พุทฺธมา
โก โคตม พุราหุมน ชินฺโน วุทฺโธ มหตฺตโก อทฺธโก
วโยนุปฺปตฺโต วิสวสฺสตีโก ชาตียา ตินฺนํ เวทานํ ปารคฺ
สฺนิชฺชณฺฑเกฏฺเฏณํ ตํกฺขรปฺเปทานํ อิตฺทาสฺสณฺณํ ปทโก
เวຍยากรโณ โถกายตมหาปฺริสฺสทฺทฺธเนสฺส อนวโย ยาวตา โภ
พุทฺธมณฺคหปตฺติกา มิตฺตายํ ปฏฺวิสฺสตี พุทฺธมา เตสํ พุราหุมน
อคฺคฺมกฺขายติ ยทิตํ โภเคหิ พุทฺธมา เตสํ พุราหุมน อคฺค-
มกฺขายติ ยทิตํ มนฺเตหิ พุทฺธมา เตสํ พุราหุมน อคฺค-
มกฺขายติ ยทิตํ อายฺหนา เจว ยสฺสา จ โส โภโต โคตมสฺส
ทสฺสณกาโมติ ฯ

[๕๘๓] เอวํ โภติ โส โส มาณวโก พุทฺธมาสุตฺส พุราหุมนสุตฺส
ปฏฺวิสฺสตีวา เยน ภควา เตนุสฺสํกมิ อฺปฺสํกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ
สฺมโมทิตํ สฺมโมทนียํ กถํ สํวราณํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมฺนตํ
อญฺจาสี ฯ เอกมฺนตํ จีโต โส มาณวโก ภควนฺตํ เอตทโวจ
พุทฺธมา โภ โคตม พุราหุมน โภควนฺตํ โคตมํ อปฺปาพารํ
อปฺปาตงกั ตฺถุจํ พถํ ฆาตฺตฺวาทํ ปุจฺจติ พุทฺธมา โภ
โคตม พุราหุมน ชินฺโน วุทฺโธ มหตฺตโก อทฺธโก วโย-
นุปฺปตฺโต วิสวสฺสตีโก ชาตียา ตินฺนํ เวทานํ ปารคฺ สฺนิชฺชณฺฑ-
เกฏฺเฏณํ ตํกฺขรปฺเปทานํ อิตฺทาสฺสณฺณํ ปทโก เวຍยากรโณ

๕๘๔] พุราหุมนวคฺคสุตฺตํ พุทฺธมายุตฺตเต ภาควนฺตฺวปฺสงฺกมํ ๕๘๕

โตกายตมหาปฺริสฺตถฺกฺขณฺตํ อนวโย ยาวตา โภ พุราหุมน-
คหปติกา มิจฺฉิตายํ ปฏฺฐิสนฺติ พุทฺธมายุ เตสํ พุราหุมน อคฺค-
มกฺขายติ ยทิตํ โภเคหิ พุทฺธมายุ เตสํ พุราหุมน อคฺค-
มกฺขายติ ยทิตํ มนฺเตหิ พุทฺธมายุ เตสํ พุราหุมน อคฺค-
มกฺขายติ ยทิตํ อายฺยนา เจว ยสฺสา จ โส โภโต โคตมสุตฺต
ทสฺสณฺกาโมติ ฯ ยสฺสทานิ มาณว พุทฺธมายุ พุราหุมน กาทํ
มณฺเฑตฺติ ฯ อถ โข โส มาณวโก เยน พุทฺธมายุ พุราหุมน
เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา พุทฺธมายุ พุราหุมน เอตทโวจ
กตาวกาโส โข ภวํ สมนฺเนน โคตเมน ยสฺสทานิ ภวํ กาทํ
มณฺเฑตฺติ ฯ

[๕๘๕] อถ โข พุทฺธมายุ พุราหุมน เยน ภควา เต-
นฺอุปสงฺกมิ ฯ อทฺทสา โข สํ ปริสา พุทฺธมายุ พุราหุมนํ ทูรโตว
ชากฺขณฺตํ ทิสฺวา โอรัมคฺค โอภาสฺมกาสิ ยถา ตํ ฅาตฺตสฺส
ยสฺสสฺสโน ฯ อถ โข พุทฺธมายุ พุราหุมน ตํ ปริสํ เอตทโวจ
อถ โภ นิสฺสํทถ ตฺวเมห สฺสเก ชาสฺเน อิทาหํ สมนฺตสฺส โคตมสุตฺต
สนฺติเก นิสฺสํทสฺสํมิตฺติ ฯ อถ โข พุทฺธมายุ พุราหุมน เยน
ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สมนฺโมทิติ
สมนฺโมทนียํ กถํ สํวราณํยํ วุตฺติสาเวตฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสํทิติ ฯ เอก-
มณฺตํ นิสฺสนโน โข พุทฺธมายุ พุราหุมน ภควโต กายเ ทวคฺคิตฺส
มหาปฺริสฺตถฺกฺขณานิ สมนฺนุเนสิ ฯ อทฺทสา โข พุทฺธมายุ พุราหุมน

๕๔๒ ศุคฺคตฺตบิฏฺเฏ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๕๔๕

ภควโต กาเย ทฺวตฺตีสํ มหาปฺริสฺตถฺขณานิ เขภฺยุเยน จเปตฺวา
เทว ทฺวสฺส มหาปฺริสฺตถฺขณเณสฺส กงฺขติ วิจิกิञฺจติ นามิมุจฺจติ น
สํปสฺสํทติ โภโสหิตเ จ วตฺถกฺขเยห ปหุตฺตวิหตาย จ ๑ ๑ อถ โข
พฺรหฺมาเย พฺรหฺมาโมเน ภควนฺตํ คากาหิ อชฺฌณภาสิ

เย เม ทฺวตฺตีสํทติ	ศุคฺคา	มหาปฺริสฺตถฺขณา
ทฺเว เตสํ น ปสฺสํมิ		โภโต กายสฺมิ โคตม
กจฺจิ โภโสหิตํ	โภโต	วตฺถกฺขเยหํ นรุตฺตม
นารสฺสํ นาม สวฺหยา		กจฺจิ ชิวฺหา นรุตฺติกา
กจฺจิ ปหุตฺตวิหติ		ยถาตํ ชานิยามเส
นินฺนามเยตํ ตนุํ		กงฺขํ วินย โน อีส
ทิจฺจชฺชมฺมทิตฺตํ		สํปฺปายสฺสํ ๑
กตาวกาสํ ปุจฺฉาม		ยงฺกณฺณํ อภิปตฺติตฺตํ ๑

[๕๔๕] อถ โข ภควโต เขตฺทโหสิ ปสฺสํติ โข เม อโย
พฺรหฺมาเย พฺรหฺมาโมเน ทฺวตฺตีสํ มหาปฺริสฺตถฺขณานิ เขภฺยุเยน
จเปตฺวา เทว ทฺวสฺส มหาปฺริสฺตถฺขณเณสฺส กงฺขติ วิจิกิञฺจติ นามิมุจฺจติ
น สํปสฺสํทติ โภโสหิตเ จ วตฺถกฺขเยห ปหุตฺตวิหตาย จาติ ๑ อถ โข
ภควา ตถารูปํ อิทฺถาภิสํขารํ อภิสํขารเวสิ ยถา อทฺทสํ พฺรหฺมาเย
พฺรหฺมาโมเน ภควโต โภโสหิตํ วตฺถกฺขเยหํ ๑ อถ โข ภควา
ชิวฺหํ นินฺนามเตว อูภมิ กณฺณโสตาณิ อนุมฺสํ ปฏิมฺสํ อูภมิ

๕๘๖] พราหมณวคคตัส พุทฺธมาบุตฺตเต สมนฺปรายิกตถปฺปจฺฉา ๕๔๓

นาสิกโสตาหิ อนฺมตฺติ ปฏฺฐิมตฺติ เกวตถปฺปํ นตฺถาฆฺมณฺทตฺตํ ชิวฺหา
นาเทสํ ๑ อถ ไช ภควา พุทฺธมาบุํ พราหมณํ คาทาหิ
อชฺฌณภาสํ

เย เต ทฺวตฺตํตํสาติ สุตฺวา	มหาปฺริตฺถกฺขณา
สํพุเพ เต มม กายสํมํ	มา เต กงฺขาหุ พฺราหมณ
อภินฺนุญฺเยยฺมํ อภินฺนุญฺจํ	ภาเวตฺตพฺพญฺจ ภาวิตํ
ปฺพาทพฺพํ ปทฺธินํ เม	ตสฺมา พุทฺธโชนฺตํ พฺราหมณ
ทิจฺฐชฺรมฺมทิตฺตถาย	สมนฺปรายสฺสชาย ๑
กตาวกาโส ปฺปจฺฉตฺตํ	ยงฺกนิยฺจํ อภิปตฺถิตฺตํ ๑

[๕๘๖] อถ ไช พุทฺธมาบุตฺตสฺส พฺราหมณสฺส เอตทโหติ กตาว-
กาโส ไชมฺหิ สมนฺเนน โคตฺตเมน กิํ นุ ไช อหํ สมนํ โคตมํ
ปฺปจฺฉเยยฺมํ ทิจฺฐชฺรมฺมิกํ วา อตฺถํ สมนฺปรายิกํ วาติ ๑ อถ ไช
พุทฺธมาบุตฺตสฺส พฺราหมณสฺส เอตทโหติ กุสฺสโถ ไช อหํ ทิจฺฐช-
รมฺมิกานํ อตฺถานํ อญฺญะเปวํ มํ ทิจฺฐชฺรมฺมิกํ อตฺถํ ปฺปจฺฉนฺติ
ยญฺญนาหํ สมนํ โคตมํ สมนฺปรายิกเมว อตฺถํ ปฺปจฺฉเยยฺนฺติ ๑
อถ ไช พุทฺธมาบุ พฺราหมโณ ภควนฺตํ คาทาหิ อชฺฌณภาสํ

กถํ ไช พฺราหมโณ โหติ	กถํ ภวติ เวทฺสุ
เตวฺชฺไช โภ กถํ โหติ	โสคฺคฺติโย กิณฺติ อจฺจุจติ
อรรหํ โภ กถํ โหติ	กถํ ภวติ เกวตฺ
มฺหิ ๑ โภ กถํ โหติ	พุทฺธโชนฺติ ปฺปจฺจุจตฺติ ๑

๕๕๕ ตุตตุนตบฏเก มชฺฌิมนิกายสูตร มชฺฌิมปณฺณาสกั [๕๕๖

[๕๕๖] อถ โข ภควา พุทฺธมาเยํ พุทฺธมฺณํ คณฺหาหิ ปจฺจุภาสึ
 ปฺพุเพณิวาสํ โย เวทํ สคฺคาปายณฺจ ปสฺสตี
 อโก ชาติกุณฺยํ ปคฺโคโต อภินฺญาโวสึโต มฺหิ
 จิตฺตํ วิสฺสุทฺธํ ชานาติ มุคฺคํ ราเคหิ สพุพฺโส
 ปทฺนฺชาติมรโณ พุทฺธมจฺริยสฺส เกวถํ
 ปารคฺคํ สพุพฺพมฺมานํ พุทฺโธ ตาหิ ปจฺจุจตฺตี ๑

[๕๕๗] เอวํ อุตฺเต พุทฺธมาเยํ พุทฺธมฺโณ อญฺญาสาสนา เอกังถํ
 อุตฺตราสงฺกํ กิริตฺวา ภควโต ปาเทสฺส สิริสา นิปตฺติวา ภควโต
 ปาทานิ มฺเขน จ ปริจฺมุพฺติ ปาณํหิ ปริสฺสมฺพาหติ นามณฺจ
 สาเวติ พุทฺธมาเยวํ โภ โคตม พุทฺธมฺโณ พุทฺธมาเยวํ
 โภ โคตม พุทฺธมฺโณติ ๑ อถ โข สํ ปริสา อจฺฉริยพฺภูต-
 ชาตา อโหสิ อจฺฉริยํ วต โภ อพฺภูตํ วต โภ สมนฺตสฺส
 มหิทฺธิกตา มหานุภาวตา ยตฺร หิ นามายํ พุทฺธมาเยํ พุทฺธมฺโณ
 ณฺาโต ยสฺสสฺสํ เอวรูปํ ปรมํ นิปจฺจการํ กิริสฺสตีติ ๑ อถ โข
 ภควา พุทฺธมาเยํ พุทฺธมฺณํ เอตทโวจ อถํ พุทฺธมฺณ อญฺจุห
 นิสฺสํทํ ตฺวํ สเก อาสเน ยโต เต มยิ จิตฺตํ ปสฺสนฺนฺติ ๑
 อถ โข พุทฺธมาเยํ พุทฺธมฺโณ อญฺจุหิตฺวา สเก อาสเน นิสฺสํทํ ๑

[๕๕๘] อถ โข ภควา พุทฺธมาเยสฺส พุทฺธมฺณสฺส อญ-
 ปุพฺพุทฺถิถํ กเถสิ เสยฺยถํทํ ทานกถํ สัตถกถํ สคฺคกถํ กามานํ
 อาทึนํว โอการํ สงฺกิลេสํ เมกฺขมฺเม ชานิสฺสํ ปกาเสสิ ๑ ยทา

๖๐๑] พราหมณวคฺคสฺส พฺรหฺมาຍุสฺส เต พฺรหฺมาຍุปสงฺกมณฺ ๕๔๕

ภควา อณฺเวยสึ พฺรหฺมาຍํ พฺรหฺมณฺ กถฺตจิตฺตํ มุทฺตจิตฺตํ วิหี-
วณฺจิตฺตํ อุตฺตคฺคจิตฺตํ ปสฺสณฺจิตฺตํ อถ ยา พุทฺธานํ สํมุก-
กัตฺติกา ชมฺมเทสฺนา ตํ ปกาเสสึ ทฺวชฺชํ สํมุตฺยํ นิโรธํ มคฺคํ ฯ
เสยฺยถาปึ นาม สฺวทฺธํ วตฺถํ อปคตกาฬํ สํมมเทว รชฺณํ ปฏิ-
คณฺเอยฺย เอวเมว พฺรหฺมาຍุสฺส พฺรหฺมณฺสฺส ตสฺมึเวยว อาสเน
วิรชฺชํ วตฺมตํ ชมฺมจกฺขํ อุตฺตปาที ยงฺกิญฺจิ สํมุตฺยชมฺมํ สํพพฺพตํ
นิโรธชมฺมนฺติ ฯ

[๖๐๐] อถ โส พฺรหฺมาຍุ พฺรหฺมโณ ทิฏฺฐชฺมโม ปตฺต-
ชฺมโม วิทิตชฺมโม ปริโยคาพุทฺทชฺมโม ตินฺนวิจิจฺจโณ วิคตกถฺกโณ
เวสํารชฺชปฺปคฺโค อปรปฺปจฺจโย สคฺคํ สํสเน ภควนฺตํ เอตทโวจ
อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปึ โภ
โคตม นิกฺกขฺชิตํ วา กุกฺกขฺชเยยฺย ปฏิจฺจนฺนํ วา จิวเรยฺย มุพฺพสฺส
วา มคฺคํ อาจิกฺกขฺชเยยฺย อนฺธกาเร วา เตถปฺปชฺชิตํ ชาเรยฺย จกฺข-
มนฺโต รูปานิ ทกฺขณฺตํติ เอวเมว โภตา โคตเมน อนฺธกปริยาเยน
ชฺมโม ปกาสิโต เอสํหํ ภวณฺตํ โคตมํ สรณํ คจฺจนามิ ชมฺมณฺจ
ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อฺปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ อชฺชตคฺเค
ปาณฺเปตํ สรณํกตํ อธิวาเสตุ ฯ เม ภวํ โคตโม สฺวาทนาย
ภคฺตํ สฺวทฺธํ ภิกฺขุสงฺฆเมนาติ ฯ อธิวาเสติ ภควา ตฺวนฺทึภาเวน ฯ

[๖๐๑] อถ โส พฺรหฺมาຍุ พฺรหฺมโณ ภควโต อธิวาสนํ
วิทิตฺวา อฺยฺยสายาสฺนา ภควนฺตํ อภิวาทเตว ปทกฺขิณํ ภควา

๕๔๖ สุตตฺตบฏิกเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณเวสํ [๖๐๒

ปฏกามิ ฯ อถ โห พุทฺธมาเย พุทฺธมาเยโน ตสฺสํ รัตติยา
อจฺจุเยน สฺสเก นิเวสฺสเน ปณฺธิตํ ชาทญฺญํ โภชนญฺญํ ปฏฺยยาทาเปตฺวา
ภควโต กาลํ อารojaเปสํ กาลโต โห โภ โคตม นิฏฺฐิตํ
ภตฺตุนฺติ ฯ อถ โห ภควา ปุพฺพพณฺ्हสมํ นิเวสฺสเนเตว ปตฺต-
จฺจวราทาย เยน พุทฺธมาเยสฺส พุทฺธมาเณสฺส นิเวสฺสนํ เทนุปลงฺกมิ
อุปลงฺกमितฺวา ปณฺณตฺเต อสฺสเน นิสฺสํ ติฏฺฐิ ภิက္ขุสงฺเขน ฯ
อถ โห พุทฺธมาเย พุทฺธมาเยโน สฺสคฺคาทํ พุทฺธปฺปมฺมํ ภิက္ขุสงฺขํ
ปณฺธิตฺเตน ชาทญฺเยน โภชนญฺเยน สฺสคฺคา สมนุสฺสเปสํ สมนุสฺสเวสํ ฯ
อถ โห ภควา ตสฺส สฺสคฺคาทสฺส อจฺจุเยน วิเทहेสุ จาริกํ
ปฏกามิ ฯ

[๖๐๒] อถ โห พุทฺธมาเย พุทฺธมาเยโน อจฺริปฏกนฺตสฺส ภควโต
กาดมกาสํ ฯ อถ โห สมนุสฺสกา ภิက္ขุ เยน ภควา เทนุปลงฺกมิตฺสุ
อุปลงฺกमितฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสฺสํ ติฏฺฐิ ฯ เอกมฺนฺตํ
นิตฺธินฺนา โห เต ภิက္ขุ ภควนฺตํ เอตทโวจํ พุทฺธมาเย ภนฺเต
พุทฺธมาเยโน กาดกโต ตสฺส กา คติ โภ อภิสมนุสฺสวาทิ ฯ

[๖๐๓] ปณฺธิโต ภิက္ขเว พุทฺธมาเย พุทฺธมาเยโน ปจฺจุปาทิ
ชมนํ สำนชมนํ เหว มํ ชมนาชรณํ วิเทสฺสํ พุทฺธมาเย
พุทฺธมาเยโน ปณฺจณฺํ โอวรมภาคิยานํ สณฺโณชานํ ปรีกฺขยา
โอปปาทิโก โหติ ตตฺถปรีนิพฺพายํ อนาวตฺติชมนโม ตสฺมา โฉกาติ ฯ

๒๐๓] พุทธพจนานุกรม พุทธพจนานุกรม-ตถกถปริณิพพายิตา ๕๔๗

อิทมโวจ ภควา อตฺตมนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสีคํ
อภินนฺตุนฺติ ฯ

พุทธพจนานุกรม นิรุกติ ปจํ ฯ

ເສດຖະທຳ

[໒໐໔] ເວມເມ ສຸຕິ ເອກິ ສມຍິ ກວາ ອງຄຸຕຸຕຣາເປສຸ
ຈາຣິກຸມຈຣມາໂນ ມຫາ ກິດຊຸສຸເຈນ ສຸທິ ອທຸມເຕເຕເສທິ ກິດຊຸ-
ສເຕທິ ເຍນ ອາປຣນີ ນາມ ອງຄຸຕຸຕຣາປານີ ນິຄໂມ ຕທວສຣີ ॥
ອສຸໂສສິ ໂຂ ເຄນິໂຍ ຫຼິໂຕ ສມໂນ ຫຣຸ ໂກ ໂຄຕໂມ ສຸຍ-
ປຸຕ໌ໂຕ ສຸຍຸຕຸຕາ ປພຸພິໂຕ ອງຄຸຕຸຕຣາເປສຸ ຈາຣິກຸມຈຣມາໂນ ມຫາ
ກິດຊຸສຸເຈນ ສຸທິ ອທຸມເຕເຕເສທິ ກິດຊຸສເຕທິ ອາປຣນີ ອນຸປປຸຕ໌ໂຕ
ຕໍ່ ໂຂ ປນ ກວນຕໍ່ ໂຄຕມໍ ເວກິດຸຍາໂນ ກິຕຸຕິສຸທ໌ໂຕ ອພຸກຸຄຸຕ໌ໂຕ
ອິຕິປີ ໂສ ກວາ ອຣຫໍ ສມມາສມຸພຸໂຂ ວິຊາຈຣນສມຸປນໂນ ສຸຕ໌ໂຕ
ໂຄກວິທູ ອນຸຕຸຕ໌ໂວ ປຣິສຸທມຸສາຣກິ ສຸຕຸຕາ ທວມນຸສຸດານີ ພຸໂຂ
ກວາ ໂສ ອິມໍ ໂຄກໍ ສເທວກໍ ສມາຣກໍ ສພຸຣຸມກໍ ສສຸສມເນ-
ພຸຣາຸມເນີ ປຣໍ ສເທວມນຸສຸດໍ ສຍໍ ອກິນຸເວາ ສຈຸຕິກຸຕຸວາ ປເວເຕຕິ
ໂສ ຫມໍ ທເສຕິ ອາທິກຸຕຸຍາເນີ ມຊເນກຸຕຸຍາເນີ ປຣິໂຍສານກຸຕຸຍາເນີ
ສາຕຸຕິ ສພຸຍເນຊນີ ເກວຕປຣິປຸເນເນີ ປຣິສຸທຸທິ ພຸຣຸມຈຣິຍໍ ປກາເສຕິ
ສາຊຸ ໂຂ ປນ ຕຄາຣຸປານີ ອຣຫໍ ທສຸສນີ ໂຫຕິຕິ ॥

[໒໐໕] ອຄ ໂຂ ເຄນິໂຍ ຫຼິໂຕ ເຍນ ກວາ ຕະນຸປສຸກມິ
ອຸປສຸກມິຕຸວາ ກວວາ ສຸທິ ສມໂມທິ ສມໂມທນີຍໍ ກໍ ສາຣາເນີຍໍ
ວິຕິສາເຣຕຸວາ ເອກມນຸຕໍ່ ນິສິຕິ ॥ ເອກມນຸຕໍ່ ນິສິນຸນີ ໂຂ ເຄນິຍໍ
ຫຼິຕິ ກວາ ຫມຸມິຍາ ກຄາຍ ສນຸທສຸເສຕິ ສມາທເປສິ ສມຸຕເຕເສຕິ

สัมปหังเสติ ๑ อถ ไช เกณีย ชฎิโต ภควตา ชัมมิยา กถาย
 สันทุสสีโต สัมมาทบีโต สัมมุตเตสีโต สัมปหังสีโต ภควนตัม เอตทโวจ
 อธิวาเสตุ เม ภवं โคตโม สุวาคนนาย ภคตัม สัทธัมมิกขุสงฺกเขณาติ ๑
 เอวํ วุตเต ภควา เกณีย ชฎิโต เอตทโวจ มหา ไช เกณีย
 ภิกขุสงฺกโฆ อชฺชมเตตถาณิ ภิกขุสงฺกทานิ ตวญฺจ พุราหุมณเส อภิ
 ปสันโนติ ๑ ทุตติยมฺหิ ไช เกณีย ชฎิโต ภควนตัม เอตทโวจ
 กิณฺจามิ โภ โคตม มหาภิกขุสงฺกโฆ อชฺชมเตตถาณิ ภิกขุสงฺกทานิ
 อหญฺจ พุราหุมณเส อภิปปสันโน อธิวาเสตุ เม ภवं โคตโม
 สุวาคนนาย ภคตัม สัทธัมมิกขุสงฺกเขณาติ ๑ ทุตติยมฺหิ ไช ภควา
 เกณีย ชฎิโต เอตทโวจ มหา ไช เกณีย ภิกขุสงฺกโฆ อชฺชมเตต
 ธาณิ ภิกขุสงฺกทานิ ตวญฺจ พุราหุมณเส อภิปปสันโนติ ๑ ตุตติยมฺหิ
 ไช เกณีย ชฎิโต ภควนตัม เอตทโวจ กิณฺจามิ โภ โคตม
 มหาภิกขุสงฺกโฆ อชฺชมเตตถาณิ ภิกขุสงฺกทานิ อหญฺจ พุราหุมณเส
 อภิปปสันโน อธิวาเสเตว เม ภवं โคตโม สุวาคนนาย ภคตัม
 สัทธัมมิกขุสงฺกเขณาติ ๑ อธิวาเสติ ภควา คุณฺหิภาเวเน ๑ อถ ไช
 เกณีย ชฎิโต ภควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา อญฺจายาสนา เยน
 สโก อสฺสโม เคนฺอุปสงฺกมมิ อุปสงฺกमितฺวา มิตฺตามจฺเจ ภาติ
 สาลอหิตเ อามนฺเตสสิ สฺจณฺนตุ เม โภนฺโต มิตฺตามจฺจา ภาติ
 สาลอหิตา สมโณ โคตโม นิมนฺเตโต สุวาคนนาย ภคตัม สัทธัม
 มิกขุสงฺกเขเน เยน เม กายเวยยาจตติกํ กเรยยาถาติ ๑ เอวํ โภติ

៥៥០ ឥតុត្ថនុប្បិកេ មធូដ្ឋិមនិកាយឥត្ថំ មធូដ្ឋិមឋនុណាតំ [២០២

ខៃ កេណិយឥត្ថំ ឆធូតឥត្ថំ មិតុតាមទុទា ឃាតិសាតិហិតា កេណិយឥត្ថំ
ឆធូតឥត្ថំ ឋធូតឥត្ថុតុវា ឋឋឋឋឋឋ ឋឋឋឋឋឋ ឋឋឋឋឋឋ ឋឋឋឋឋឋ
កធូឆានិ ឆាតេនុតិ ឋឋឋឋឋឋ ភាឆនានិ ខៃវនុតិ ឋឋឋឋឋឋ
ឋឋឋឋឋឋ ឋឋឋឋឋឋ ឋឋឋឋឋឋ ឋឋឋឋឋឋ ឋឋឋឋឋឋ ឋឋឋឋឋឋ ។
កេណិយឋឋ ឆធូតៃ សាមធូឆេវ មធូតុតាមាឋំ ឋធូឋាតេតិ ។

[២០២] តេន ខៃ ឋន សមេន សេតៃ ឋុរាអុមនៃ ឋាឋនេ
ឋធូវឥតិ តិធូនុំ វេតាឋំ ឋាវគ្គុ សឋឆធូតុកេធូភាឋំ សាគុឆរឋឋភេតាឋំ
ឋិតិសាឋឋធូឆាឋំ ឋតៃកៃ វេឃុយាគរនៃ តៃកាយត មហាឋុរិឥតុតុឆេនុ
ឋនវយៃ តំធូ មាធូវតតាឋិ មនុតេ វាធូតិ ។ តេន ខៃ ឋន
សមេន កេណិយ ឆធូតៃ សេតេ ឋុរាអុមនេ ឋឋឋឋឋឋនៃ តៃតិ ។
ឋត ខៃ សេតៃ ឋុរាអុមនៃ តំតិ មាធូវតតេតិ ឋឋឋតៃ ឆុឆា-
វិហារំ ឋនុឆុកុមមាឋៃ ឋនុវិធូរមាឋៃ យេន កេណិយឥត្ថំ ឆធូតឥត្ថំ
ឋឥត្ថុតៃ តេនុឋឥតុកុមិ ។ ឋតុតសា ខៃ សេតៃ ឋុរាអុមនៃ កេណិយសុំ
ឆធូតេ ឋឋឋឋឋឋ ឋឋឋឋឋឋ ឋឋឋឋឋឋ ឋឋឋឋឋឋ ឋឋឋឋឋឋ ឋឋឋឋឋឋ
ឋឋឋឋឋឋ ភាឆនានិ ខៃវនុតេ ឋឋឋឋឋឋ ឋឋឋឋឋឋ ឋឋឋឋឋឋ ឋឋឋឋឋឋ
ឋឋឋឋឋឋ ឋឋឋឋឋឋ ឋឋឋឋឋឋ ឋឋឋឋឋឋ ឋឋឋឋឋឋ សាមធូឆេវ
មធូតុតាមាឋំ ឋធូឋាតេតិ តិឥុវាឋ កេណិយ ឆធូតុំ ឋេតតវៃឆ កិ
នុ តៃតៃ កេណិយឥត្ថំ ឋាវាតៃ វា ភាវិឥត្ថុតិ វិធូវាតៃ វា ភាវិឥត្ថុតិ
មហាយធូតៃ វា ឋឋឋឋឋឋតៃ វាឆា មាតខៃ សេនិយ ឋិឋឋឋតៃ
និឋនុតិតៃ សុវាតនាយ សតុឋិ ឋតកាយេនាតិ ។ ន មេ តៃ សេត

อาวาโห วา ภวิสฺสตี นบี จิवाโห วา ภวิสฺสตี นบี ราชา
 มากโร เสนิโย พิมฺพิสาโร นิมนฺติโต สุวาทนาย สฺทฺธิ พตฺถาเยน
 อบีจ โห เม มหายนฺโณ ปจฺจุปฺปจฺจิตฺโต อตฺถิ สมนฺโน โคตโม
 สกฺขปฺปโต สกฺขกฺขตา ปพฺพชฺชิตฺโต องฺคุตฺตวราเปสฺสุ จาริกญฺจรมานो
 มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สฺทฺธิ อทฺธมฺเตสเสหิ ภิกฺขุสงฺเเทหิ อาปณฺโณ
 อนฺนปฺปโต ตํ โห ปน ภวนฺตํ โคตมํ เอวํกฺขยาโน กิตฺติ-
 สฺทฺโท อพฺพุคฺคโต อิติปิ โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชา-
 จรณสมฺปนฺโน สุกโต โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สत्ถวา
 เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ ภควาติ โส เม นิมนฺติโต สุวาทนาย
 สฺทฺธิ ภิกฺขุสงฺฆเณนาติ ฯ พุทฺโธติ โภ เกณีย วเทสฺสตี ฯ พุทฺโธติ
 โภ เสต วทามฺมตี ฯ พุทฺโธติ โภ เกณีย วเทสฺสตี ฯ พุทฺโธติ
 โภ เสต วทามฺมตี ฯ อถ โห สัตตสฺส พราหมณสฺส เอตทโหสิ
 โฆโสปี โห เอโส ทุฏฐโภ โถกสฺมึ ยทิทํ พุทฺโธติ อากตานิ โห
 ปนมหากํ มนฺเตสฺสุ ทฺวตฺถิสฺส มหาปุริสฺตถฺกฺขณานิ เยหิ สมฺนฺนาคสฺส
 มหาปุริสฺสสฺส เทวว คติโย ภวนฺติ อนนฺดเภา สฺเจ อคาวํ อชฺฌา-
 วสตี ราชา โหติ จกฺกวคฺติ ฐมฺมิโก ฐมฺมราชา จาคฺคฺชนฺโต วิชิตาวํ
 ชนปทฺตวา วิริยปฺปโต สत्ถวรตนสมฺนฺนาคโต ตสฺสึมานิ สत्ถ-
 วนานิ ภวนฺติ เสยฺยถิทํ จกฺกกรตนํ หตฺถิรตนํ อสฺสัรตนํ มณิ-
 รัตนํ อิกฺกัรตนํ คหปติรตนํ ปรีนายกรตนเมว สत्ถมํ ปโรสฺสสฺส
 โห ปนสฺส ปฺปตฺตา ภวนฺติ สุวรา อวิจฺจรูปา ปรรเสณปฺปมทฺทนา

โส อิมํ ปจฺฉิ สํครปรียนํ ตถณฺเณ อสฺสํเกณ ชมฺเมณ อภิ-
 วิริย อชฺฌมาวสฺสํ สํเจ ปน อคฺคาธมา อนคฺคาวิยํ ปพฺพชฺชติ อรหํ
 โหติ สํมาสํมฺพุทฺโธ โสเก วิจฺจุจฺจุโธ กหํ ปน โภ เกณีย
 เขตรหิ โส ภวํ โคตโม วิหรติ อรหํ สํมาสํมฺพุทฺโธติ ฯ

[๖๐๘] เหว วุตฺเต เกณียี ชฺชิตฺตํ พหํ ปคฺคเหตฺวา
 เสโต พฺราหฺมณํ เอตทโวจ เยเนสา โภ เสโต นัตถนราชฺติ ฯ
 อถ โข เสโต พฺราหฺมโณ ตีหิ มาณวถเตหิ สทฺธิ เยน ภควา
 เตนฺอุปสงฺกมิ ฯ อถ โข เสโต พฺราหฺมโณ เต มาณวเก อามนฺเตสึ
 อุปฺปสฺสทฺทา โภนฺโต อากจฺจนฺตุ ปเท ปทํ นิกฺขิปนฺตา ทฺวรา สฺทา
 หิ เต ภวฺนฺโต สํหาเว เอกจฺรา ยथा จาหํ โภตา สมนฺเน
 โคตเมน สทฺธิ มนฺเตยฺยํ มา เม โภนฺโต อนฺตรนฺตรว กถํ
 โยปาเตถ กถาปริโยสานํ ฯ เม ภวฺนฺโต อากเมนฺตฺติ ฯ อถ
 โข เสโต พฺราหฺมโณ เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิทฺวา
 ภควตา สทฺธิ สมนฺโมหิ สมนฺมอหํ กถํ สํวณฺนํ วิตฺติสาเรตฺวา
 เอกมนฺตํ นิสฺสํ ฯ เอกมนฺตํ นิสฺสินฺโน โข เสโต พฺราหฺมโณ
 ภควโต กาเย ทฺวตฺตํ มหาปฺริสฺตกฺขณานิ สมนฺนเนสึ ฯ อทฺทสา
 โข เสโต พฺราหฺมโณ ภควโต กาเย ทฺวตฺตํ มหาปฺริสฺตกฺขณานิ
 เขภฺยฺเยน จเปตฺวา เทว ทฺวํสุ มหาปฺริสฺตกฺขณेषु กงฺขติ วิจิ-
 ทิ จฺจติ นามิ จฺจติ น สํปสฺสํติ โภโสหิเต ฯ วตฺถคฺคฺเขทฺ ปนฺต-
 ชฺชิวหา ย ฯ

๖๐๘] พราหมณวคฺคสุตฺตํ เสตฺตสุตฺเต ภควนตาทิกตฺตํ ๕๕๓

[๖๐๘] อถ โข ภควโต เอตทโหสิ ปสฺสตี โข เม ยํ
เสโต พราหมโณ ทวคฺคํ มหาปฺริสฺตกฺขณานิ เขภฺยเยน จเปตฺวา
เทว ทวํสุ มหาปฺริสฺตกฺขณេสุ กงฺขติ วิจิจฺจติ นามิจฺจติ น
ลํปสฺสตีติ โกโสหิตฺเต จ วตฺตคฺคฺเขห ปหุตฺตวิหตฺตาย จาติ ฯ อถ โข
ภควา ตถารูปํ อิทฺธาภิสฺสงฺขารํ อภิสฺสงฺขารเสี ยถา อทฺทสฺเสโต
พราหมโณ ภควโต โกโสหิตํ วตฺตคฺคฺยหํ ฯ อถ โข ภควา ชิวํ
นิพฺพานเมตฺวา อุกฺกมํ กณฺเณโสตานิ อนุมสฺสี ปฏิมสฺสี อุกฺกมํ นาสิก-
โสตานิ อนุมสฺสี ปฏิมสฺสี เกวตถปฺปํ นตฺถาญฺมณฺจทํ ชิวํหยา ฉาเทสี ฯ

[๖๐๙] อถ โข เสตฺตสุตฺตํ พราหมณสุตฺตํ เอตทโหสิ สมนฺนาคโต
โห สมนฺโน โคตโม ทวคฺคํสํมหาปฺริสฺตกฺขณานิ ปรีปนฺนฺเนนิ โน
อปฺปรีปนฺนฺเนนิ โน จ โห นํ ชานามิ พุทฺโธ วา โน วา
สุคํ ปน เมตํ พราหมณานํ วุชฺชมานํ มหตฺถกานํ อาจวียปาจวียานํ
ภาสฺमानานํ เย เต ภวนฺติ อรหฺนฺโต สมนฺมาสฺมฺพุทฺธา เต สเก
วณฺเณ ภณฺณมาเน อตฺตานิ ปาตุกโรนฺตฺติ ยนฺนฺนาหํ สมนํ
โคตมํ สมนฺฺชา สํวรูปาหิ คากาหิ อภิตฺถเวยฺยนฺติ ฯ อถ โข
เสโต พราหมโณ ภควนฺตํ สมนฺฺชา สํวรูปาหิ คากาหิ อภิตฺถวิ

ปรีปนฺนฺนกาโย สฺรฺจํ	สุชาโต จารุทฺตฺสโน
สุวณฺณวณฺโณสี ภควา	สุตฺตฺกทาโฬ สววิริยา
นรตฺตํ หิ สฺชาตฺตํ	เย ภวนฺติ วิสฺสุตฺตนา
สพฺเพ เต ตว กายสฺมึ	มหาปฺริสฺตกฺขณา

ปัสสนเนตฺโต สุมุโธ	พฺรหฺมา อุตฺตฺร ปตฺตาปวา
มชฺเช สมนตฺตงฺขสฺส	อาทิจฺโจว วิโรจสิ
กถฺยาณทสฺสโน ภิกฺขุ	กณฺจนสฺสนฺนิภตฺโต
กิ เต สมนภาเวณ	เชวํ อุตฺตมวณฺณนิโน
ราชา อรหฺสึ ภวิตฺุ	จกฺกตฺติ รเถสโภ
จาตุรฺรโต วิชิตาวํ	ชฺมพฺุสฺสณฺทสฺส อีสฺสโร
ชฺคฺติยา โภชราชาโน	อนฺนุตฺตา ภวณฺตุ เต
ราชาภิราชา มนุชฺชินฺโท	รชฺชํ กาเรหิ โคตม
ราชาหมฺสฺมิ เสตฺธาติ [ภควา]	ชฺมมฺราชา อนฺนุตฺตโร
ชฺมเมณ จกฺกํ วตฺเตมิ	จกฺกํ อปฺปฏฺิวดตฺติยํ
สฺมพฺุทฺโธ ปฏฺิขานาสี [อิตฺิ เสโล พฺรหฺมโ]	ชฺมมฺราชา อนฺนุตฺตโร
ชฺมเมณ จกฺกํ วตฺเตมิ	อิตฺิ ภาสฺสึ โคตม
โก นุ เสนาปติ โภโต	สํวโก สฺตถุ ทนฺวโย
โก โนมํ อนฺนุตฺเตติ	ชฺมมฺจกฺกํ ปวตฺติตํ
มยา ปวตฺติตํ จกฺกํ [เสลาติ ภควา]	ชฺมมฺจกฺกํ อนฺนุตฺตรํ
สํวปฺตฺโต อนฺนุตฺเตติ	อนฺนสาโต ตถาคตํ
อภินฺนฺเยยฺยํ อภินฺนฺเฑาตํ	ภาเวตพฺุพฺพจ ภาวิตํ
ปฺหตพฺุพฺ ปทฺินํ เม	คสฺมา พฺุทฺโธสฺมิ พฺรหฺมณ
วินยสฺสํ มยิ กงฺขํ	อชฺมิจฺจสฺสํ พฺรหฺมณ
ทฺุถฺถํ ทสฺสนํ โหติ	สฺมพฺุทฺธานํ อภินฺนฺโส

เยสํ เว ทฺตฺตโก โถเก	ปาทฺภาโว อภินฺทโส
โสหํ พุราหุมน สมนฺทฺช	ตฺตตฺตโค อนุตฺตโร
พุทฺธมฺภูโต อตฺตโค	มารเสนฺนปฺมทฺทโน
ตฺตพฺพมิตฺเต วสฺสํคฺวา	โมทามิ อฏฺโฏภโย
อิมํ โภณฺโต นิสํเมถ	ยถา ภาสฺติ จกฺขฺมา
ตฺตตฺตโค มหาวิโร	สํโหว นทตํ วเน
พุทฺธมฺภูตํ อตฺตํ	มารเสนฺนปฺมทฺทนํ
โก ทิสฺวา นปฺปสฺสํเทยฺย	อมี กณฺหาภิชาคิโก
โย มํ อิจฺฉติ อนุเวตุ	โย จ นิฉฺฉติ อจฺฉตุ
อิธํ ปพฺพชฺชิสฺสามิ	วรปณฺณสฺสํ สํนฺติเก
เอวเมว รุจฺฉติ โภโต	สํมาสํมพฺพุทฺธสํสํ
มยฺมี ปพฺพชฺชิสฺสาม	วรปณฺณสฺสํ สํนฺติเก
พุราหุมนฺนาติ ตตฺตา อิเม	ยาจฺนติปณฺชตฺติกา
พุทฺธมฺจฺริยํ จริสฺสาม	ภควา ทว สํนฺติเก
สฺวากฺขาตํ พุทฺธมฺจฺริยํ [เสลาติ ภควา]	สํนฺติจิกมกาทิกํ

ยตฺถ อโมฆา ปพฺพชฺชา อปฺมทฺตสฺสํ สิกฺขโคติ ๑

อตฺตํ ๒ เสดฺโส พุราหุมนฺ สปริโส ภควโต สํนฺติเก ปพฺพชฺชํ
 อตฺตํ อปฺมทฺตํ ๑

[๖๓๐] อถ ๒ เกณียสฺส ชฺชิสฺโส ตตฺตํ วตฺติยา อจฺฉเยน
 สเก ตตฺตเม ปณฺตี ชาตินํ โภชนํ ปฏฺยทาเปตฺวา ภควโต

เสโต สปริโส อรหํ อโหสิ ฯ

[๖๓๒] อถ โข อายสฺมา เสโต สปริโส เยน ภควา เตนุ-
ปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา เอกํสํ จีวรํ กตฺวา เยน ภควา เตนณ-
ชติมฺปณามะตฺวา ภควนฺตํ คาทาหิ อชฺฌณาสี

ยนฺตํ สรณมาคมนฺห	อิโต อชฺชมิ จกฺขม
สํตฺตตรตฺเตน ภควา	ทนฺตมฺหา ตว สํสเน
ตฺवं พุทฺโธ ตฺवं สตฺถา	ตฺवं มาราภิภู มุนิ
ตฺवं อนุสเย เนโก	ติณฺโณ ตาเวสฺมิ ปชํ
อุปฺปชํ เต สมตฺติกนฺตา	อาสฺวา เต ปทาติตา
สํโหว อนุปาทาโน	ปหฺนภยเกราว
ภิกฺขโวลฺลภิตํ สตฺตา อิมะ	ติชฺฐจฺนฺตฺติปณฺชตฺติกา
ปาเท จีรํ ปสาเวหิ	นาคา วนฺทนฺตฺ สตฺถุโนติ ฯ

เสตฺตํเต นิชฺฐิตํ ทฺติยํ ฯ

อสุตถายนสุตฺตํ

[๖๓๓] เอวมุเม สຸຕິ ເຂັກ ສົມຍ໌ ກຸວາ ສຳວຸຕິຍ໌ ວິຫຣຕິ
ເຊຕວເນ ອນາຄມິຣຸຕິກສຸຕ໌ ອາຣາເນ ຯ ເຕນ ໂຂ ປນ ສົມເຍນ ນານາ-
ເວຣຊຊກຳນ໌ ພຸຣາຮຸມຣຳນ໌ ປຣຸຈມຕຸຕານ໌ ພຸຣາຮຸມຣຸດຕານ໌ ສຳວຸຕິຍ໌
ປຣົງວສຸຕິ ເກນຈິເທວ ກຣຸດ໌ເຍນ ຯ ອຄ ໂຂ ເຕສ໌ ພຸຣາຮຸມຣຳນ໌
ເຂຕຫ໌ໂສສິ ອຍ໌ ໂຂ ສົມເດນ ໂຄຕໂມ ຈາຕຸວຣຸດ໌໌ ສຸທຸຂີ໌ ປຣຸຣາເປຕິ
ໂກ ນຸ ໂຂ ປໂຫຕິ ສົມເດນ ໂຄຕເມນ ສຸທຸຂີ໌ ອສຸມີ໌ ວຈເນ ປຣົງ-
ມນເຕຕຸນຕິ ຯ ເຕນ ໂຂ ປນ ສົມເຍນ ອສຸສຸຕາຍໂນ ມາຣ໌ ມາຣ໌ໂວ
ສຳວຸຕິຍ໌ ປຣົງວສຸຕິ ທຫ໌ໂຣ ວຸຕຸຕສິໂຣ ໂສພສຸວສຸທຸເສໂໂກ ສາຕິຍາ
ຕິຣຸດ໌໌ ເວຫຳນ໌ ປາຣຸ ສົນຊະນຸທຸເກຣຸກຳນ໌ ສຳກຸຊຣປປເກຫຳນ໌ ອິຕິ-
ຫາສປຣຸຈມຳນ໌ ປຫໂກ ເວຍຸຍາກຣໂນ ໂຈກາຍຕມຫາປຣິສຸຕກຸຊເນສຸ
ອນວໂຍ ຯ ອຄ ໂຂ ເຕສ໌ ພຸຣາຮຸມຣຳນ໌ ເຂຕຫ໌ໂສສິ ອຍ໌ ໂຂ ອສຸສຸ-
ຕາຍໂນ ມາຣ໌ໂວ ສຳວຸຕິຍ໌ ປຣົງວສຸຕິ ທຫ໌ໂຣ ຯ ເປ ຯ ອນວໂຍ ໂສ
ໂຂ ປໂຫຕິ ສົມເດນ ໂຄຕເມນ ສຸທຸຂີ໌ ອສຸມີ໌ ວຈເນ ປຣົງມນເຕຕຸນຕິ ຯ

[๖๓๔] ອຄ ໂຂ ເຕ ພຸຣາຮຸມຣຳນ໌ ເຍນ ອສຸສຸຕາຍໂນ ມາຣ໌ໂວ
ເຕນປສຸກມິສຸ ອຸປສຸກມິຕຸວາ ອສຸສຸຕາຍ໌ ມາຣ໌ໂວ ເຂຕຫ໌ໂຈຈຸ ອຍ໌
ໂກ ອສຸສຸຕາຍນ ສົມເດນ ໂຄຕໂມ ຈາຕຸວຣຸດ໌໌ ສຸທຸຂີ໌ ປຣຸຣາເປຕິ
ເຂຕຸ ກວ໌ ອສຸສຸຕາຍນ ສົມເດນ ໂຄຕເມນ ສຸທຸຂີ໌ ອສຸມີ໌ ວຈເນ ປຣົງ-
ມນເຕຕຸຕິ ຯ ເວວ໌ ວຸຕຸເຕ ອສຸສຸຕາຍໂນ ມາຣ໌ໂວ ເຕ ພຸຣາຮຸມຣຳນ໌

๖๑๕] พุราหุมนวคตส์ต อสฺสํตายนํสฺสํเต ภาควนฺตฺวปสงฺกมํ ๕๕๘

ເຂດທໂວຈ ສ່ມໂນ ຂຣຸ ໂກ ໂຄຕໂມ ສມຸມວາທິ ສມຸມວາທິໂນ ຈ
ປນ ທຸປປຣົມນຸຕິຍາ ກວນຕິ ນາທິ ສັກໂກມິ ສ່ມເເນນ ໂຄຕເມນ
ສັກຊິ ອຸສັມິ ວຈເນ ປຣົມນເຕຕຸນຕິ າ ທຸຕິຍມຸບິ ໂຂ ເຕ ປຸຣາຮຸມເດນ
ອສັສຸຕາຍນິ ມາເນວິ ເຂດທໂວຈຸ ອຍິ ໂກ ອສັສຸຕາຍນ ສ່ມໂນ
ໂຄຕໂມ ຈາຕຸວຸນເຕນິ ສັກຊິ ປເນເວາເປຕິ ເອຕຸ ກວິ ອສັສຸຕາຍນ
ສ່ມເເນນ ໂຄຕເມນ ສັກຊິ ອຸສັມິ ວຈເນ ປຣົມນເຕຕຸຕິ າ ທຸຕິຍມຸບິ
ໂຂ ອສັສຸຕາຍໂນ ມາເນໂວ ເຕ ປຸຣາຮຸມເເນ ເຂດທໂວຈ ສ່ມໂນ
ຂຣຸ ໂກ ໂຄຕໂມ ສມຸມວາທິ ສມຸມວາທິໂນ ຈ ປນ ທຸປປຣົມນຸຕິຍາ
ກວນຕິ ນາທິ ສັກໂກມິ ສ່ມເເນນ ໂຄຕເມນ ສັກຊິ ອຸສັມິ ວຈເນ
ປຣົມນເຕຕຸນຕິ າ ທຸຕິຍມຸບິ ໂຂ ເຕ ປຸຣາຮຸມເດນ ອສັສຸຕາຍນິ ມາເນວິ
ເຂດທໂວຈຸ ອຍິ ໂກ ອສັສຸຕາຍນ ສ່ມໂນ ໂຄຕໂມ ຈາຕຸວຸນເຕນິ
ສັກຊິ ປເນເວາເປຕິ ເອຕຸ ກວິ ອສັສຸຕາຍນ ສ່ມເເນນ ໂຄຕເມນ
ສັກຊິ ອຸສັມິ ວຈເນ ປຣົມນເຕຕຸ ຈຣິຕິ ໂຂ ປນ ໂກຕາ ອສັສຸຕາຍເເນນ
ປຣົຖຖາສັກ ມາ ກວິ ອສັສຸຕາຍໂນ ອຍຸທຸຂປຣາຊິຕິ ປຣາຊິຍິຕິ າ
ເອວິ ວຸຕຸເຕ ອສັສຸຕາຍໂນ ມາເນໂວ ເຕ ປຸຣາຮຸມເເນ ເຂດທໂວຈ
ອທຸຊາ ໂຂ ອທິ ກນເຕ ນ ດກາມິ ສ່ມໂນ ຂຣຸ ໂກ ໂຄຕໂມ
ສມຸມວາທິ ສມຸມວາທິໂນ ຈ ປນ ທຸປປຣົມນຸຕິຍາ ກວນຕິ ນາທິ
ສັກໂກມິ ສ່ມເເນນ ໂຄຕເມນ ສັກຊິ ອຸສັມິ ວຈເນ ປຣົມນເຕຕຸ ອມິຈາທິ
ກວຕິ ວຈເເນນ ຄມິສັສາມິຕິ າ

[๖๑๕] อถ โข อสฺสํตายໂນ ມາເນໂວ ມຫຕາ ປຸຣາຮຸມເເນເເນນ

สัทธิ เยน ภควา เตนุปลงฺกมิ อุลลสงฺกมิตฺวา ภควตา สัทธิ
 สัมโมทิตี สัมโมทนียํ กถํ สํวราณํยํ วุตติสํเรตฺวา เอกมนุตํ นิสิตี ฯ
 เอกมนุตํ นิสินฺโน โข อสฺสํสํถายโน มาณโว ภควนฺตํ เขตฺตทวฺจ
 พุราหฺมณา โภ โคตม เขวมาหํสุ พุราหฺมณาเว สฺสฺสฺสํ วณฺโณ
 ธีโน อณฺโณ วณฺโณ พุราหฺมณาเว สฺสํโก วณฺโณ กณฺโณ
 อณฺโณ วณฺโณ พุราหฺมณาเว สฺสํณนฺตํ โน อพฺราหฺมณา
 พุราหฺมณาเว พฺรหฺมโน ปุคฺคา โอรสา มฺหํโต ชาตา พฺรหฺมชา
 พรหมนิมิตฺตา พรหมทายาทาติ อธิ ภวํ โคตโม กิมาหํติ ฯ

[๖๓] ตํ ก็ มนุเบสิ อัสสํตายน สุตุนเต โยนกมฺโพเชสํ
 อญฺเษสํ จ ปจฺจนฺติเมสํ ชนปฺเทสํ เทว วณฺณา อญฺโฆ เจว
 ทาสํ จ อญฺโฆ หุตฺวา ทาสํ โหติ ทาสํ หุตฺวา อญฺโฆ

๖๑๘] พุราหฺมณวคฺคสฺส อสฺสํถายนสฺสํเต อกฺขตกมฺมปถกถา ๕๖๓

โหตีติ ฯ เอวํ โภ สุตํ เม โยนกกมฺโพเชสฺส อญฺเญสฺส จ
ปจฺจนตฺติเมสฺส ชนปเทสฺส เทวว วณฺณา อโยโย เจว ทาโส จ
อโยโย หุตฺวา ทาโส โหติ ทาโส หุตฺวา อโยโย โหตีติ ฯ
เอตฺถ อสฺสํถายน พุราหฺมณานํ กิํ พถํ โภ อสฺสํสาโส ยเทตฺถ
พุราหฺมณเา เอวมาหิสฺส พุราหฺมณาว เสฏฺโฐ วณฺโณ หิโน
อญฺโฆ วณฺโณ ฯ เป ฯ พุรหฺมทายาทาติ ฯ กิณฺจาบี ภาวํ
โคตโม เอวมาห อถ เอวตฺถ พุราหฺมณเา เอวเมตํ มณฺเญนตฺติ
พุราหฺมณาว เสฏฺโฐ วณฺโณ หิโน อญฺโฆ วณฺโณ ฯ เป ฯ
พุรหฺมทายาทาติ ฯ

[๖๑๘] ตํ กิํ มณฺเญสฺส อสฺสํถายน จตฺตติโยว นุ ไช ปาณา-
ติปาตํ อทินฺนาทายิํ กาเมสฺสมิจฺฉาจาริํ มุสาว่าทํ บิสฺสุณฺวาโจ ผรุส-
วาโจ สมนุสฺสปปถาบี อภิชฺฌาตุ พฺยาปนฺนจิตฺโต มิจฺฉาทิฏฺฐิํ กายสฺส
เกทา ปรมมฺรณา อปายิํ ทฺวคฺคํ วิณีปาตํ นิริยิํ อฺปปปชฺเชยฺย
โน พุราหฺมโณ เวสฺโสว นุ ไช... สุตฺโถว นุ ไช ปาณา-
ติปาตํ อทินฺนาทายิํ กาเมสฺสมิจฺฉาจาริํ มุสาว่าทํ บิสฺสุณฺวาโจ ผรุส-
วาโจ สมนุสฺสปปถาบี อภิชฺฌาตุ พฺยาปนฺนจิตฺโต มิจฺฉาทิฏฺฐิํ กายสฺส
เกทา ปรมมฺรณา อปายิํ ทฺวคฺคํ วิณีปาตํ นิริยิํ อฺปปปชฺเชยฺย
โน พุราหฺมโณติ ฯ โน หิทํ โภ โคตม จตฺตติโยบี หิ
โภ โคตม ปาณาติปาตํ อทินฺนาทายิํ กาเมสฺสมิจฺฉาจาริํ มุสาว่าทํ
บิสฺสุณฺวาโจ ผรุสวาโจ สมนุสฺสปปถาบี อภิชฺฌาตุ พฺยาปนฺนจิตฺโต

[๒๑๐] คำ ก็ มณฺณสิ อัสสํตายน พุราหุมนโนว นุ ไช
ปโหติ อัสสัม ปเทสเส อเวรํ อพฺยาปชฺฌํ เมตฺตจิตฺตํ ภาเวตฺถ โน
ชฺชติโย โน เวสฺสโส โน สํกฺกฺโทติ ฯ โน หิโก โภ โคตม
ชฺชติโยปิ หิ โภ โคตม ปโหติ อัสสัม ปเทสเส อเวรํ อพฺยาปชฺฌํ
เมตฺตจิตฺตํ ภาเวตฺถ พุราหุมนโนวปิ หิ โภ โคตม... เวสฺสโสปิ

๕๖๔ สุตฺตคณฺหีฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกั [๖๒๓

หิ โภ โคตม... สุตฺตโทปปี หิ โภ โคตม... สพุเพปปี หิ โภ
โคตม จตุตฺตาริ วณฺณนา ปโหนฺติ อสฺมึ ปเทเส อเวรํ อพฺยาปชฺฌํ
เมตฺตจิตฺตํ ภาเวตฺตุนฺติ ฯ เอตฺถ อสฺสํสํตายน พฺราหฺมณานํ กิ
พฺลํ โภ อสฺสํสาสํ ยเทตฺถ พฺราหฺมณา เอมมาหํสํ พฺราหฺมณา
เสฏฺฐโส วณฺโณ ทิโน อณฺโณ วณฺโณ ฯ เป ฯ พฺรหฺมทายาทาติ ฯ
กิญฺจาปปี ภวํ โคตโม เอมมาห อถ เขวตฺถ พฺราหฺมณา เอมเมตํ
มณฺณนฺติ พฺราหฺมณาเสฏฺฐโส วณฺโณ ทิโน อณฺโณ วณฺโณ
ฯ เป ฯ พฺรหฺมทายาทาติ ฯ

[๖๒๓] ตํ กิ มณฺณนฺติ อสฺสํสํตายน พฺราหฺมโณว นุ โช
ปโหติ สํสํตํ สีนานํ อาทาย นทึ คณฺตุวา รโชชตฺถํ ปวาเหตฺ
โน ชคฺติโย โน เวสฺสํ โน สุตฺตโทปปี ฯ โน หิทํ โภ
โคตม ชคฺติโยปปี หิ โภ โคตม ปโหติ สํสํตํ สีนานํ อาทาย
นทึ คณฺตุวา รโชชตฺถํ ปวาเหตฺ พฺราหฺมโณปปี หิ โภ โคตม...
เวสฺสํปปี หิ โภ โคตม... สุตฺตโทปปี หิ โภ โคตม... สพุเพปปี
หิ โภ โคตม จตุตฺตาริ วณฺณนา ปโหนฺติ สํสํตํ สีนานํ อาทาย
นทึ คณฺตุวา รโชชตฺถํ ปวาเหตฺตุนฺติ ฯ เอตฺถ อสฺสํสํตายน พฺราหฺมณานํ
กิ พฺลํ โภ อสฺสํสาสํ ยเทตฺถ พฺราหฺมณา เอมมาหํสํ พฺราหฺมณา
เสฏฺฐโส วณฺโณ ทิโน อณฺโณ วณฺโณ ฯ เป ฯ พฺรหฺมทายาทาติ ฯ
กิญฺจาปปี ภวํ โคตโม เอมมาห อถ เขวตฺถ พฺราหฺมณา เอมเมตํ
มณฺณนฺติ พฺราหฺมณาเสฏฺฐโส วณฺโณ ทิโน อณฺโณ วณฺโณ

๖๒๒] พราหมณวคฺคสฺส อสฺสํถายนํสฺสฺส เต อภฺยํภินิพฺพุตฺตฺวปมา ๕๖๕

ว เป ว พฺรหฺมทํยาทาติ ว

[๖๒๒] ตํ ก็ มณฺเฑสฺส อสฺสํถายน อธิ ราชา ขตฺติโย
มฺหุทฺทาวสฺสิตฺโต นานาชาจุจํญํ ปฺริสํญํ ปฺริสํสํคํ สํนิปาเตยฺย อายนฺตุ
โกนฺโต เป ตตฺถ ขตฺติยภฺตฺตา พฺรหฺมณภฺตฺตา ราชนภฺตฺตา
อุปฺปนฺนา สํกสฺส ว สํถสฺส ว สํถพฺสฺส ว จนฺทนสฺส ว
ปทุมภฺตฺส ว อุตฺตวรนํ อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพุเตนฺตุ เตโห
ปาคฺคฺโคโรนฺตุ อายนฺตุ ปน โกนฺโต เป จ ตตฺถ จณฺชากภฺตฺตา
เนสํทภฺตฺตา เวณฺณภฺตฺตา รตฺถการภฺตฺตา ปุกฺกสฺสภฺตฺตา อุปฺปนฺนา สํปาณ-
โทณฺยา ว สฺสฺสฺรโทณฺยา ว รชกโทณฺยา ว เขตฺตณฺชกฏฺฐสฺส
ว อุตฺตวรนํ อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพุเตนฺตุ เตโห ปาคฺคฺโคโรนฺตุ
ตํ ก็ มณฺเฑสฺส อสฺสํถายน โย จ นฺ หิ ขตฺติยภฺตฺตา พฺรหฺมณ-
ภฺตฺตา ราชนภฺตฺตา อุปฺปนฺเนหิ สํกสฺส ว สํถสฺส ว สํถพฺสฺส
ว จนฺทนสฺส ว ปทุมภฺตฺส ว อุตฺตวรนํ อาทาย อคฺคิ อภิ-
นิพฺพุโต เตโห ปาคฺคฺโคโร สํ เหว นฺ ขวสฺส อคฺคิ อจฺจุจํญา เจว
วณฺณจํญา จ ปภสฺสโร จ เทน จ สกฺกา อคฺคินา อคฺคิกรณํ
กาคฺคิ โย ปน สํ จณฺชากภฺตฺตา เนสํทภฺตฺตา เวณฺณภฺตฺตา รต-
ถการภฺตฺตา ปุกฺกสฺสภฺตฺตา อุปฺปนฺเนหิ สํปาณโทณฺยา ว สฺสฺสฺรโทณฺยา
ว รชกโทณฺยา ว เขตฺตณฺชกฏฺฐสฺส ว อุตฺตวรนํ อาทาย
อคฺคิ อภินิพฺพุโต เตโห ปาคฺคฺโคโร สํวสฺส อคฺคิ น เจว
อจฺจุจํญา น จ วณฺณจํญา น จ ปภสฺสโร น จ เทน สกฺกา

๕๖๖ สุตตฺตณฺหีฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกั [๖๒๒

อคฺคินา อคฺคิกิรณฺณํ กาคฺคฺนุติ ฯ โน หิํโก โภ โกคฺคตม โยมี
โส โภ โกคฺคตม ชฺชตฺติยกฺขตา พฺรหฺมณฺณกฺขตา ราชนฺณกฺขตา อปฺปนฺนเนหิ
สํกสฺส วา สํกสฺส วา สํกสฺส วา จนฺทนสฺส วา ปทฺมกสฺส
วา อุตฺตรวารณฺณํ อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพุโต เตโช ปาตุกโต
สฺวาสฺส อคฺคิ อจฺจุจิมมา จ วณฺณนิมา จ ปภสฺสโร จ เตน
จ สกฺกา อคฺคินา . อคฺคิกิรณฺณํ กาคฺคฺ โยมี โส จณฺทาทกฺขตา
เนสําทกฺขตา เวณฺณกฺขตา วณฺณการกฺขตา ปุณฺณกฺขตา อปฺปนฺนเนหิ สํปาณ-
โทณฺนิยา วา สฺสกรโทณฺนิยา วา รชกโทณฺนิยา วา เอลณฺนทกฺขจฺส
วา อุตฺตรวารณฺณํ อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพุโต เตโช ปาตุกโต
โสปสฺส อคฺคิ อจฺจุจิมมา จ วณฺณนิมา จ ปภสฺสโร จ เตนมี จ
สกฺกา อคฺคิกิรณฺณํ กาคฺคฺ สฺพโพนี หิ โภ โกคฺคตม อคฺคิ อจฺจุจิมมา
จ วณฺณนิมา จ ปภสฺสโร จ สฺพเพณมี จ สกฺกา อคฺคินา
อคฺคิกิรณฺณํ กาคฺคฺนุติ ฯ เขตฺถ อสฺสํตายน พฺรหฺมณฺณวํ กิํ พถํ โภ
อสฺสํสํสํ ยเขตฺถ พฺรหฺมณฺณา เอวมาหํสุ พฺรหฺมณฺณาว เสฏฺโฐ
วณฺโณ หิโน อณฺโณ วณฺโณ พฺรหฺมณฺณาว สฺสโก วณฺโณ
กโณห อณฺโณ วณฺโณ พฺรหฺมณฺณาว สฺสจฺจนฺติ โน อพฺรหฺมณฺณา
พฺรหฺมณฺณาว พฺรหฺมโน ปุตุตา โอวสา มุชฺชิตา ชาตา พฺรหฺมชา
พฺรหฺมนิรมิตา พฺรหฺมทายาทาติ ฯ กิณฺจามี ภวํ โคตโม เอวมาห
อถ เขตฺถ พฺรหฺมณฺณา เอวเมตํ มณฺณนฺติ พฺรหฺมณฺณาว เสฏฺโฐ
วณฺโณ หิโน อณฺโณ วณฺโณ ฯ เป ฯ พฺรหฺมทายาทาติ ฯ

๖๒๕] พราหมณกฤคสูต อสัสถายนสฺส เต วตวสฺส มุขมฺปมา ๕๖๗

[๖๒๓] ตํ กิํ มณฺเณสี อสัสถายน อีห ชฺชติยกุมาโร
พราหมณกณฺเณย สทฺธิํ สํวสํ กปฺเปยฺย เตสํ สํวสฺสมนฺวาย ปฺตฺโต
ชาเยถ โย โส ชฺชติยกุมาเรน พราหมณกณฺเณย ปฺตฺโต
อุปฺปนฺโน สียา โส มาตุเป สทฺธิโส ปิตุเป สทฺธิโส ชฺชติโยติเป
วตฺตพฺโพ พราหมโณติเป วตฺตพฺโพติ ฯ โย โส โก โคตม
ชฺชติยกุมาเรน พราหมณกณฺเณย ปฺตฺโต อุปฺปนฺโน สียา โส
มาตุเป สทฺธิโส ปิตุเป สทฺธิโส ชฺชติโยติเป วตฺตพฺโพ พราหมโณติเป
วตฺตพฺโพติ ฯ

[๖๒๔] ตํ กิํ มณฺเณสี อสัสถายน อีห พราหมณกุมาโร
ชฺชติยกณฺเณย สทฺธิํ สํวสํ กปฺเปยฺย เตสํ สํวสฺสมนฺวาย ปฺตฺโต
ชาเยถ โย โส พราหมณกุมาเรน ชฺชติยกณฺเณย ปฺตฺโต
อุปฺปนฺโน สียา โส มาตุเป สทฺธิโส ปิตุเป สทฺธิโส ชฺชติโยติเป
วตฺตพฺโพ พราหมโณติเป วตฺตพฺโพติ ฯ โย โส โก โคตม
พราหมณกุมาเรน ชฺชติยกณฺเณย ปฺตฺโต อุปฺปนฺโน สียา โส
มาตุเป สทฺธิโส ปิตุเป สทฺธิโส ชฺชติโยติเป วตฺตพฺโพ พราหมโณติเป
วตฺตพฺโพติ ฯ

[๖๒๕] ตํ กิํ มณฺเณสี อสัสถายน อีห วตฺวํ คหฺรเกณ
สฺมฺมุขมฺปิเยยฺยํ เตสํ สํมุขมฺปิเยยฺยํ กิสฺสโร ชาเยถ โย โสปิ
วตวสฺส คหฺรเกณ กิสฺสโร อุปฺปนฺโน สียา โส มาตุเป สทฺธิโส
ปิตุเป สทฺธิโส อสฺสโสติเป วตฺตพฺโพ คหฺรโกติเป วตฺตพฺโพติ ฯ โส

๕๖๘ สุตฺตคณฺหีฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกั [๖๕๖

กุมารณฺทุปปี โส โภ โคตม อสฺสสฺสโร โหติ อิทํ หิสฺส โภ
โคตม นานาภณํ ปสฺสํมามิ อมฺตฺว จ ปน สํนํ น กิณฺจ
นานาภณํ ปสฺสํมามิ ฯ

[๖๕๖] ตํ กิ มณฺเฑสฺส อสฺสสฺสทายน อิทาสฺสํ เทว มาณวภา
ภาคโร โสทริยา เอโก อชฺฌายโก อุนฺหนิโต เอโก อนชฺฌายโก
อุนฺหนิโต กเมตฺถ พฺราหฺมณา ปจฺมํ โภเชยฺยํ สทฺθε วา
ถาติปาเก วา ยณฺเฎ วา ปาหุเน วาติ ฯ โย โส โภ โคตม
माणวโก อชฺฌายโก อุนฺหนิโต ตเมตฺถ พฺราหฺมณา ปจฺมํ โภเชยฺยํ
สทฺθε วา ถาติปาเก วา ยณฺเฎ วา ปาหุเน วา กิ หิ โภ
โคตม อนชฺฌายเก อุนฺหนิเต ทินฺนํ มหปฺผลํ ภวิสฺสํคตฺติ ฯ

[๖๕๗] ตํ กิ มณฺเฑสฺส อสฺสสฺสทายน อิทาสฺสํ เทว มาณวภา
ภาคโร โสทริยา เอโก อชฺฌายโก อุนฺหนิโต ทุสฺสํโส ปาปชฺมุโม
เอโก อนชฺฌายโก อุนฺหนิโต สีสฺสวา กถฺยาณชฺมุโม กเมตฺถ
พฺราหฺมณา ปจฺมํ โภเชยฺยํ สทฺθε วา ถาติปาเก วา ยณฺเฎ
วา ปาหุเน วาติ ฯ โย โส โภ โคตม มาณวโก อนชฺฌายโก
อุนฺหนิโต สีสฺสวา กถฺยาณชฺมุโม ตเมตฺถ พฺราหฺมณา ปจฺมํ โภเชยฺยํ
สทฺθε วา ถาติปาเก วา ยณฺเฎ วา ปาหุเน วา กิ หิ โภ
โคตม ทุสฺสํโส ปาปชฺมุเม ทินฺนํ มหปฺผลํ ภวิสฺสํคตฺติ ฯ ปุพฺเพ โข
คฺวํ อสฺสสฺสทายน ชาตํ อคมาสี ชาตํ คนฺตฺวา มนฺเต อคมาสี มนฺเต

๒๒๘] พุราหมณวคฺคสฺส อสฺสํถายนสฺสํเต ภูตปุพฺพกถา ๕๖๘

คนฺตุวา ตเมว จเปตฺวา จาตุวณฺณํ สฺสํทํ ปจฺจาคโต ยมํหิ
ปณฺณเปมิติ ๑ เอวํ วุตฺเต อสฺสํถายโน มาณโว ตฺตฺถํภฺต มงฺกุ
ภฺต ปตฺตกฺขณฺโห อโหมุโข ปชฺฌายนฺโต อปฺปฏฺฐิภาโน นิสฺสํติ ๑

[๒๒๘] อถ โห ภาควา อสฺสํถายนํ มาณวํ ตฺตฺถํภฺตํ มงฺกุภฺตํ
ปตฺตกฺขณฺมํ อโหมุขํ ปชฺฌายนํ อปฺปฏฺฐิภาณํ วิทิตฺวา อสฺสํถายนํ
माणวํ เอตทโวจ ภูตปุพฺพํ อสฺสํถายน สํตฺตฺถนํ พุราหมณิสฺสํ
อธฺมณายตเน ปณฺณกฺขํสฺสํ สํมฺมณฺตานํ เอวรूपํ ปาปกํ ทิฏฺฐิฉิคํ
อุปฺปนฺนํ โหติ พุราหมณาจฺจ เสงฺฆโส วณฺโณ ทิโน อณฺโณ
วณฺโณ ๑ เป ๑ พุราหมทายาทิ ๑ อสฺสํสํสํ โห อสฺสํถายน อสฺสํโต
เทวโต อสฺสํ สํตฺตฺถนํ กิร พุราหมณิสฺสํ อธฺมณายตเน ปณฺณกฺขํสฺสํ
สํมฺมณฺตานํ เอวรूपํ ปาปกํ ทิฏฺฐิฉิคํ อุปฺปนฺนํ พุราหมณาจฺจ เสงฺฆโส
วณฺโณ ๑ เป ๑ พุราหมทายาทิ ๑ อถ โห อสฺสํถายน อสฺสํโต
เทวโต อสฺสํ เกสํสํสํ กปเปตฺวา มณฺเฆจฺจวณฺณานิ ทฺสํสํนิ นิวา
เสตฺวา อคฺคิโย อุปาหนา อารุทิตฺวา ชาตฺตฺรปมยํ ทณฺฑํ คเหตฺวา
สํตฺตฺถนํ พุราหมณิสฺสํ ปตฺติณฺฑิเต ปาตุรโหสิ ๑ อถ โห อสฺสํ
ถายน อสฺสํโต เทวโต อสฺสํ สํตฺตฺถนํ พุราหมณิสฺสํ ปตฺติณฺฑิเต จงฺก
มมาโน เอวมาท หนฺท โก นุ โห อิมํ ภวณฺโต พุราหมณิสฺสํโย
คนฺตาํ หนฺท โก นุ โห อิมํ ภวณฺโต พุราหมณิสฺสํโย คนฺตาคิ ๑
อถ โห อสฺสํถายน สํตฺต พุราหมณิสฺสํโย อสฺสํคํ เทวตํ อสฺสํ เอตทโวจ

๓ ส. คตา ๑

๕๗๐ สุตตฺถนํปฏิกเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๖๒๘

โก นามํ คามณฺฑลํโกโป วีย สุตตฺถนํ พุราหุมนิสฺสันํ ปตฺติณฺฑิตเต
จฺกมฺมาโน เอวมาห หนฺท โก นุ ไช อิเม ภวนฺโต พุราหุมนิสฺสโย
คนฺตา หนฺท โก นุ ไช อิเม ภวนฺโต พุราหุมนิสฺสโย คนฺตาคิ
หนฺท นํ อภิสํเปสฺสํมาติ ฯ อถ ไช อสฺสํสํถายน สุตฺต พุราหุมนิสฺสโย
อสีตํ เทวตํ อีสํ อภิสํเปสฺสํ ภาสฺมา จปตํ โหหิ ภาสฺมา จปตํ โหหิ
ภาสฺมา จปตํ โหหิติ ฯ ยถา ยถา ไช อสฺสํสํถายน สุตฺต พุราหุมนิสฺสโย
อสีตํ เทวตํ อีสํ อภิสํเปสฺสํ ตถา ตถา อสีโต เทวโต อีสํ อภिरูปตโร
เจว โหหิ ทสฺสํนํยตโร จ ปาสาทิกตโร จ ฯ อถ ไช อสฺสํสํถายน
สุตตฺถนํ พุราหุมนิสฺสันํ เอตทโหสิ โมฆํ วต โน ตโป อปฺผลํ
พุทฺธมจฺริยํ มยํ หิ ปุพฺเพ ยํ อภิสํปาม ภาสฺมา จปตํ โหหิติ
ภาสฺมา ภวติ เอกจฺโจ อิมํ ปน มยํ ยถา ยถา อภิสํปาม ตถา
ตถา อภिरูปตโร เจว โหหิ ทสฺสํนํยตโร จ ปาสาทิกตโร จาติ ฯ
น ภวนฺตานํ โมฆํ ตโป น ปนาปฺผลํ พุทฺธมจฺริยํ อิงฺฆ ภวนฺโต
โย มยิ มโนปโทโส ตํ ปชฺছาติ ฯ โย ภวติ มโนปโทโส ตํ
ปชฺছาม โก นุ ภวํ โหหิติ ฯ สุตโต โน ภวตํ อสีโต เทวโต
อสีตํ ฯ เอวํ โภทิติ ฯ โส ชฺวาทํ โภ โหหิติ ฯ อถ ไช
อสฺสํสํถายน สุตฺต พุราหุมนิสฺสโย อสีตํ เทวตํ อีสํ อภิวาเทตฺ
อุปกฺกมฺมิตฺสํ ฯ อถ ไช อสฺสํสํถายน อสีโต เทวโต อีสํ สุตฺต
พุราหุมนิสฺสโย เอตทโวจ สุตฺเตมํ โก สุตตฺถนํ กิร พุราหุมนิสฺสันํ
อวณฺณายตเน ปณฺณกฺกุญฺสํ สมนฺนํตานํ เอวรूपํ ปาปํ ทิฏฺฐจิกตํ

อุปฺปนฺนํ พฺราหฺมณาว เสฏฺโฐ วณฺโณ หีโน อณฺโณ วณฺโณ
 พฺราหฺมณาว สุกโก วณฺโณ กโณห อณฺโณ วณฺโณ พฺราหฺมณาว
 สุชฺฌนฺติ โน อพฺราหฺมณา พฺราหฺมณาว พฺรหฺมโน ปุตฺตา โอวสา
 มุชฺโต ชาคา พฺรหฺมชา พฺรหฺมนิมมิตา พฺรหฺมทายาทาติ ฯ เอวํ
 โภทิ ฯ ชานนฺติ ปน โภนฺโต ยถา ชนิมาตา พฺราหฺมณเวยว
 อคมาสี โน อพฺราหฺมณนฺติ ฯ โน หิทํ โภ ฯ ชานนฺติ ปน
 โภนฺโต ยถา ชนิมาตุ มาตา ยาว สํคฺตมา มาตุ มาตามหฺยุคา
 พฺราหฺมณเวยว อคมาสี โน อพฺราหฺมณนฺติ ฯ โน หิทํ โภ ฯ
 ชานนฺติ ปน โภนฺโต โย ชนิมีตา พฺราหฺมณเวยว อคมาสี โน
 อพฺราหฺมณนฺติ ฯ โน หิทํ โภ ฯ ชานนฺติ ปน โภนฺโต โย
 ชนิมีตุ มีตา ยาว สํคฺตมา มีตุ มีตามหฺยุคา พฺราหฺมณเวยว
 อคมาสี โน อพฺราหฺมณนฺติ ฯ โน หิทํ โภ ฯ ชานนฺติ ปน
 โภนฺโต ยถา คพฺภสฺสํ อวกฺกนฺติ โหตฺติ ฯ ชานาม มยฺ โภ
 ยถา คพฺภสฺสํ อวกฺกนฺติ โหติ อธิ มาดาบิโต ๑ สํนิปติตา
 โหนฺติ มาตา ๑ อุตฺถํ โหติ คนฺธพฺโพ ๑ ปจฺจุปฺปจฺจิโต โหติ
 เอวํ ติณฺณํ สํนิปาตา คพฺภสฺสํ อวกฺกนฺติ โหตฺติ ฯ ชานนฺติ ปน
 โภนฺโต ยถา เสงฺโส คนฺธพฺโพ ๑ ๒ติโย วา พฺราหฺมโณ วา
 เสงฺโส วา สุทฺโท วาติ ฯ น มยฺ โภ ชานาม ยถา เสงฺโส
 คนฺธพฺโพ ๑ ๒ติโย วา พฺราหฺมโณ วา เสงฺโส วา สุทฺโท วาติ ฯ
 เอวํ สมนฺเต โภนฺโต ชานาถ เก ตุมฺเห โหถาติ ฯ เอวํ สมนฺเต

๕๗๒ สุตตฺตบฏิกเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๖๒๘

โก น มยฺ ชานาม เกจิ มยฺ โหมาติ ฯ เต หิ นาม อสฺสํตายน
สฺสคฺค พฺรหฺมณิสฺสโย อสฺสิเคน เทวเตน อีสฺสินา สฺสเก ชาตฺติวาเท
สฺมนุญฺญชฺชียมานา สฺมนุคฺคาคฺคิยมานา สฺมนุภาสฺสียมานา น สฺมปฺปา-
ยิสฺสํสฺสํสฺสํ กิํ ปน คฺคํ เอตฺรหิ มยา สฺสํสฺสํ ชาตฺติวาเท สฺมนุญฺญชฺชีย-
มาโน สฺมนุคฺคาคฺคิยมาโน สฺมนุภาสฺสียมาโน สฺมปฺปายิสฺสํสฺสํ ยេสํ คฺคํ
สํจริยโก น ปุณฺณโน ทพฺพิคาโหติ ฯ

[๖๒๘] เขวํ วุตฺเต อสฺสํตายโน มาณโว ภกฺวณฺทํ เอตทโวจ
อภิกฺกณฺทํ โก โคตม ฯ เป ฯ อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ
อชฺชตฺตคฺเค ปาณูปเต สฺรณงฺคคฺคณฺติ ฯ

อสฺสํตายนสฺสคฺคํ นิฏฺฐิตํ คฺคิยํ ฯ

ໂຂງມຸໝຸດຖຸດ

[໒໓໐] ເວມເມ ສຸຕິ ເອກິ ສ່ມຍ໌ ອາຍສຸມາ ອຸເທໂນ ພາຣາດສິຍ໌
ວິຫຣຕິ ເໝີຍມຸພວເນ ຯ ເຕນ ໂຂ ປນ ສ່ມເຍນ ໂຂງມຸໝຸໂຂ ພຸຣາຮຸມໂຕ
ພາຣາດສິ ອນຸປຸປຸຕ໌ ໂຫຕິ ເກນຈິເທວ ກຣດິເຍນ ຯ ອດ ໂຂ
ໂຂງມຸໝຸໂຂ ພຸຣາຮຸມໂຕ ສຸຸຸຸຸຸຸຸຸຸຸຸຸ ອນຸຈຸກມມາໂນ ອນຸວິຈຣມາໂນ
ເຍນ ເໝີຍມຸພວນ໌ ເຕນຸປສຸ່ກມິ ຯ ເຕນ ໂຂ ປນ ສ່ມເຍນ ອາຍສຸມາ
ອຸເທໂນ ອພຸໂກກາເສ ຈຸກມຕິ ຯ ອດ ໂຂ ໂຂງມຸໝຸໂຂ ພຸຣາຮຸມໂຕ
ເຍນ ອາຍສຸມາ ອຸເທໂນ ເຕນຸປສຸ່ກມິ ອຸປສຸ່ກມິຕຸວາ ອາຍສຸມຕາ
ອຸເທເນນ ສຸທຸຂີ ສ່ມໂມຕິ ສ່ມໂມທນີຍ໌ ກດິ ສາຣາດສິຍ໌ ວິດິສາເຣຕຸວາ
ອາຍສຸມນຸຕ໌ ອຸເທນ໌ ຈຸກມນຸຕ໌ ອນຸຈຸກມມາໂນ ເວມາເ ອມຸໂກ
ສ່ມເນ ນຸຕິ ອມຸມິໂກ ປຣິພຸໂຂ ເອວ໌ ເມ ເອຕຸດ ໂຫຕິ ຕຸດຸຈ
ໂຂ ກວນຸຕຣຸປານ໌ ວາ ອທສຸສຸນາ ໂຍ ວາ ປເນຕຸດ ອມໂມຕິ ຯ

[໒໓໑] ເອວ໌ ວຸຕຸເຕ ອາຍສຸມາ ອຸເທໂນ ຈຸກມາ ໂອໂຣຫິຕຸວາ
ວິຫຣ໌ ປວິສິຕຸວາ ປຸນຸບຕຸເຕ ອາດເນ ພິສິຕິ ຯ ໂຂງມຸໝຸໂຂ ພຸຣາຮຸມໂຕ
ຈຸກມາ ໂອໂຣຫິຕຸວາ ວິຫຣ໌ ປວິສິຕຸວາ ເອກມນຸຕ໌
ອຸຸຸຸຸຸຸຸ ຯ ເອກມນຸຕ໌ ຈິຕ໌ ໂຂ ໂຂງມຸໝຸໂຂ ພຸຣາຮຸມໂຕ ອາຍສຸມາ
ອຸເທໂນ ເອຕຫໂວຈ ສ່ວິຊຸສຸເຕ ໂຂ ພຸຣາຮຸມເນ ອາດຸນານິ ສ່ເຈ
ອາກຸງຸສິ ພິສິທາຕິ ຯ ເອຕເທວ ໂຂ ປນ ມຍ໌ ໂກໂຕ ອຸເທນສຸສ
ອາຄມຍມານາ ນ ພິສິທາມ ກດິ ພິ ນາມ ມາຫິໄສ ປຸພຸ ອນິມນຸຕິໂຕ

๖๓๒] พราหมณวคฺคสฺส โฆฏฺฐสฺส เต จตฺตาริ ปุคฺคตา ๕๗๕

พราหมณ เอกจฺโจ ปุคฺคโต แนวตฺตนฺตโป โหติ นาคตฺตปริตฺตปนา-
นุโยคฺมณฺยฺตฺโต น ปรนฺตโป น ปรปริตฺตปนาณฺโยคฺมณฺยฺตฺโต โส
อนตฺตนฺตโป อปรนฺตโป ทิฏฺฐเชว ฆมฺเม นิจุฉาโต นิพฺพุโต สํตํภูโต
สฺสขปฺปิตฺตเวทํ พฺรหฺมณฺญเคน อตฺตนา วิหริติ อิมํ พฺราหมณ จตฺตุนํ
ปุคฺคตานิ กตฺโม เต ปุคฺคโต จิตฺตํ อาราชตฺตํ ฯ ยวฺยาํ โภ อุตฺเทน
ปุคฺคโต อตฺตนฺตโป อตฺตปริตฺตปนาณฺโยคฺมณฺยฺตฺโต อยํ เม ปุคฺคโต
จิตฺตํ นาราชติ โยปายํ โภ อุตฺเทน ปุคฺคโต ปรนฺตโป ปรปริตฺต-
ปนาณฺโยคฺมณฺยฺตฺโต อยมนํ เม ปุคฺคโต จิตฺตํ นาราชติ โยปายํ
โภ อุตฺเทน ปุคฺคโต อตฺตนฺตโป จ อตฺตปริตฺตปนาณฺโยคฺมณฺยฺตฺโต
ปรนฺตโป จ ปรปริตฺตปนาณฺโยคฺมณฺยฺตฺโต อยมนํ เม ปุคฺคโต
จิตฺตํ นาราชติ โย จ ไซ อยํ โภ อุตฺเทน ปุคฺคโต แนวตฺตนฺตโป
นาคตฺตปริตฺตปนาณฺโยคฺมณฺยฺตฺโต น ปรนฺตโป น ปรปริตฺตปนาณฺโยค-
มณฺยฺตฺโต โส อนตฺตนฺตโป จ อปรนฺตโป จ ทิฏฺฐเชว ฆมฺเม
นิจุฉาโต นิพฺพุโต สํตํภูโต สฺสขปฺปิตฺตเวทํ พฺรหฺมณฺญเคน อตฺตนา
วิหริติ อยํ เม ปุคฺคโต จิตฺตํ อาราชตฺตํ ฯ กสฺมา ปน เต
พฺราหมณ อิมํ คโย ปุคฺคตา จิตฺตํ นาราชตฺตํ ฯ ยวฺยาํ โภ
อุตฺเทน ปุคฺคโต อตฺตนฺตโป อตฺตปริตฺตปนาณฺโยคฺมณฺยฺตฺโต โส
อตฺตานิ สฺสขานิ ทฺวขปฺปิกฺกุฏํ อาตฺตเปติ ปริตฺตเปติ อิมินา เม
อยํ ปุคฺคโต จิตฺตํ นาราชติ โยปายํ โภ อุตฺเทน ปุคฺคโต
ปรนฺตโป ปรปริตฺตปนาณฺโยคฺมณฺยฺตฺโต โส ปริ สฺสขานิ ทฺวข-

๕๗๖ สุตตฺถนตฺตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๖๓๓

ปฏิกฺกฏํ อาตาเปติ ปริตาเปติ อิมินา เม อयํ ปุคฺคโต จิตฺตํ
นาราคเตติ โยปายํ โภ อุกฺเทน ปุคฺคโต อตฺตตฺถนฺตโป จ อตฺตตฺตปริตา-
ปนาณฺโวยกมฺมยฺยตฺตโป ปฺรณฺตโป จ ปฺรปฺริตาปนาณฺโวยกมฺมยฺยตฺตโป โส
อตฺตตฺถนฺตเจ ปฺรณฺตเจ สฺสกาเม ทฺถกฺขปฏิกฺกฏเต อาตาเปติ ปริตาเปติ
อิมินา เม อयํ ปุคฺคโต จิตฺตํ นาราคเตติ โย จ ไซ อยํ โภ อุกฺเทน
ปุคฺคโต เวนตฺตตฺถนฺตโป นาทฺตตฺตปริตาปนาณฺโวยกมฺมยฺยตฺตโป น ปฺรณฺตโป
น ปฺรปฺริตาปนาณฺโวยกมฺมยฺยตฺตโป โส อนตฺตตฺถนฺตโป อปฺรณฺตโป
ทิจฺจเชว ชฺมเม นิจฺจนาโต นิพฺพุโต สํตํภูโต สฺสชฺชวฺจิสฺสเวทํ พฺรหฺม-
กฺขเตน อตฺตตฺถนา วิหฺรติ โส อตฺตตฺถนฺตเจ ปฺรณฺตเจ สฺสกาเม ทฺถกฺข-
ปฏิกฺกฏเต เวน อาตาเปติ น ปริตาเปติ อิมินา เม อยํ ปุคฺคโต
จิตฺตํ นาราคเตติ ฯ

[๖๓๓] เทวมา พฺรหฺมณ ปริสา กตฺมา เทว อิช
พฺรหฺมณ เอกจฺจา ปริสา สํวตฺตตฺตตฺตา มณฺนิกฺกณฺทเตสฺส ปุคฺค-
กฺกิริยํ ปฺริเยสฺสติ ทาสํทาสํ ปฺริเยสฺสติ เขตฺตวตฺตํ ปฺริเยสฺสติ ชาตฺร-
ปฺรชตํ ปฺริเยสฺสติ อิช ปน พฺรหฺมณ เอกจฺจา ปริสา อสํวตฺต-
ตฺตตฺตา มณฺนิกฺกณฺทเตสฺส ปุคฺคกฺกิริยํ ปฺฬาย ทาสํทาสํ ปฺฬาย เขตฺต-
วตฺตํ ปฺฬาย ชาตฺรปฺรชตํ ปฺฬาย อคฺคาสฺมา อนคฺคกิริยํ ปฺฬพฺพิตา
ยวายํ พฺรหฺมณ ปุคฺคโต เวนตฺตตฺถนฺตโป นาทฺตตฺตปริตาปนาณฺโวยก-
มฺมยฺยตฺตโป น ปฺรณฺตโป น ปฺรปฺริตาปนาณฺโวยกมฺมยฺยตฺตโป โส
อนตฺตตฺถนฺตโป อปฺรณฺตโป ทิจฺจเชว ชฺมเม นิจฺจนาโต นิพฺพุโต สํตํภูโต

สุธปฏิสต์เวท พราหมณเทว อตตนา วิหริติ อิมํ ตูวํ พราหมณ
 ปุคฺคํ กตมสฺสํ ปริสาํ พหุํ สมนุสฺสํ ยํ จายํ ปริสา
 สํวตฺตวตฺตา มณิกฺกุณฺฑํ ปุคฺคกริยํ ปริเยสฺติ ทาสํทาสํ ปริเยสฺติ
 เขตฺตวตฺตํ ปริเยสฺติ ชาตฺรปฺรชํ ปริเยสฺติ ยํ จายํ ปริสา อสํวตฺต-
 วตฺตา มณิกฺกุณฺฑํ ปุคฺคกริยํ ปหาย ทาสํทาสํ ปหาย เขตฺต-
 วตฺตํ ปหาย ชาตฺรปฺรชํ ปหาย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตาติ ฯ
 ยวํ โภ อุตฺเทน ปุคฺคโต เนวตฺตุนฺตโป นาคฺตปฺริตาปนาโนโยค-
 มนฺยฺยฺยโต น ปฺรนฺตโป น ปฺรปฺริตาปนาโนโยคมนฺยฺยฺยโต โส
 อนตฺตุนฺตโป อปฺรนฺตโป ทิฏฺฐเชว ชมฺเม นิจฺจนาโต นิพฺพุโต สํคฺคฺกโต
 สุธปฏิสต์เวท พราหมณเทว อตตนา วิหริติ อิมํ ปุคฺคํ ยายํ
 ปริสา อสํวตฺตวตฺตา มณิกฺกุณฺฑํ ปุคฺคกริยํ ปหาย ทาสํทาสํ
 ปหาย เขตฺตวตฺตํ ปหาย ชาตฺรปฺรชํ ปหาย อคารสฺมา อนคาริยํ
 ปพฺพชิตา อิมิสฺสํ ปริสาํ พหุํ สมนุสฺสํ สํมํติ ฯ อิทาเนว ไช
 ปน เต พราหมณ ภาสํคํ มยํ เอวํ อาชานาม อมฺโภ สมน-
 นตฺติ ชมฺมิโก ปฺริพฺพชฺช เอวํ เม เขตฺต โหติ ตณฺจ ไช ภวนฺต-
 รุปํ วา อทฺสํสนา โย วา ปเนตฺถ ชมฺโมติ ฯ อทฺธา ไช เม
 สํ โภ อุตฺเทน สํนุคฺคหา วาจา ภาสํตา อตฺติ ชมฺมิโก ปฺริพฺพชฺช
 เอวํ เม เขตฺต โหติ เอวณฺจ ปน มํ ภวํ อุตฺเทโน ชาเรตุ
 เย จิเม โภตา อุตฺเทเน จตฺตาโร ปุคฺคตา สงฺฆิตฺเตน วตฺตา
 วิตฺตาเรน อวิภตฺตา สํชฺช เม ภวํ อุตฺเทโน อิเม จตฺตาโร ปุคฺคเต

๕๗๘ สุตฺตคฺคณฺหีฏเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกั [๖๓๔

จิตฺตาเรณ วิชชตุ อญฺญมปฺเป อฺปปาทายาติ ฯ เตนฺหิ พฺราหฺมณ
สฺสโณหิ สํวฏฺฐํ มนฺตํโกโรหิ ภาสํสํวฏฺฐํ ๑ เอวํ โภคํ ๒ ไชยฺญมฺ ๓
พฺราหฺมโณ อายสฺสมโต อฺพุเทนสฺส ปจฺจุสฺสสํ ๑

[๖๓๔] อายสฺสมา อฺพุเทโน เขตฺตโวจ กตฺโม จ พฺราหฺมณ
ปฺปคฺคโต อตฺตคฺคณฺโตป อตฺตคฺคปรีตาปนาญโยคฺคณฺญคฺคโต อิจ พฺราหฺมณ
เอกจฺโจ ปฺปคฺคโต อเจตฺโต โหติ มุคฺคตาจฺจาโร หตฺตภาวเตชฺโช น
เอหิภทฺตติโก น ติจฺจุสภทฺตติโก นภิหตฺตํ น อฺพุทฺธิสฺส กตฺตํ น
นิมนฺตํ สํวทิตฺติ สํ น กุมฺภิมุขํ ปฏฺฐิคฺคณฺหาติ น กโฬมีมุขํ
ปฏฺฐิคฺคณฺหาติ น เอพฺภกฺคณฺหวํ น ทณฺฑกฺคณฺหวํ น มุสฺสตฺกณฺหวํ น
ทฺวิฬฺหํ ภูณฺฑชฺฌานํ น คพฺภินิยา น ปายมานาย น ปุริสฺสตร-
คตฺตํ น สํวฏฺฐํ ๑ น ยตฺตํ สํว อฺปฺปจฺจุสฺส โหติ น ยตฺตํ
มกฺขิกา สณฺฑทฺสณฺฑจฺจาโร น มจฺจุ น มํสํ น สฺสรํ น เมรยํ
น กุสฺสทกํ ปิณฑํ สํ เอกาคาโร วา โหติ เอกาโณปฺปิโก
ทฺวาคาโร วา โหติ ทฺวาโณปฺปิโก ๑ เป ๑ สตฺตาคาโร วา โหติ
สตฺตาคาโร เอภิสฺสํว ทตฺตติยา ยาเปติ ทฺวํหิ ทตฺตํหิ ยาเปติ
ตฺตํหิ ทตฺตํหิ ยาเปติ ๑ เป ๑ สตฺตํหิ ทตฺตํหิ ยาเปติ เอกา-
หิณฺณํ อหารํ อหาเรติ ทฺวํหิณฺณํ อหารํ อหาเรติ ๑ เป ๑
สตฺตาคาโร อหารํ อหาเรติ อิตฺติ เอวํ อทฺตมมาสีกํ ปริยาย-
ภตฺตโกชฺฌานญโยคํ อญฺญคฺคโต วิหริติ สํ สากภกฺโข วา โหติ
สํวาทภกฺโข วา โหติ นีวารภกฺโข วา โหติ ททฺทภกฺโข วา

๖๓๕] พุราหุมนวคคัสส ไชฏมฺหสฺสฺสฺส เต พุติยปฺคฺคโต ๕๗๘

โหติ หฏภกฺโข วา โหติ กณภกฺโข วา โหติ อจามภกฺโข
วา โหติ ปิณฺณวากภกฺโข วา โหติ คิณภกฺโข วา โหติ โคมย-
ภกฺโข วา โหติ วนมฺมุตตทาหาโร วา ยาเปติ ปวตฺตผลโกธํ
โส สำนานิมี ชาเรติ มสํำนานิมี ชาเรติ กวตฺตสํำนานิมี ชาเรติ
ปัสสฺส
ปัสสฺส
ชาเรติ กุสํจํวํมี ชาเรติ วากจํวํมี ชาเรติ ผลกจํวํมี ชาเรติ เกส-
กมฺพถํมี ชาเรติ วากกมฺพถํมี ชาเรติ อุพฺพุกปภวํมี ชาเรติ เกส-
มสฺส
โหติ เกสํมสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
โหติ อสํพนปฏิภวิตฺโต อุกฺกฏิกโกมี โหติ อุกฺกฏิกปฺปชานม-
นฺน
กณฺณกปสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
โหติ กณฺณกปสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
เสยฺยํ กปฺเปติ
สํยตฺตียกํมี อุกฺโกโรหณนฺนฺนฺนฺนฺน
วิหฺรติ อิติ เอยฺยรूपํ
อเนกวิหิตํ กายสฺสํ อาตาปนปฺริตาปนนฺน
วิหฺรติ อยํ
วุจฺจติ พุราหุมน ปฺคฺคโต อตฺตุนฺนโตโป อตฺตปฺริตาปนนฺน
นฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺน
๑

[๖๓๕] กตโม จ พุราหุมน ปฺคฺคโต ปฺรหฺนโตโป ปฺรปฺริตา-
ปนนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺน
อิตฺถ พุราหุมน เอกจฺจ ปฺคฺคโต โอรพฺภิโก
โหติ สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
มาคฺคิโก ลุทฺโท มจฺจฉาตโก จโร
โจรฉาตโก พนฺชนากาโร เย วา ปนฺณณฺณมี เกจิ กุรฺรกกมฺมฺนฺน
อยํ วุจฺจติ พุราหุมน ปฺคฺคโต ปฺรหฺนโตโป ปฺรปฺริตาปนนฺน
นฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺนฺน
๑

๕๘๐ สุตตฺตฺตบิฏฺเฏ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๖๓๖

[๖๓๖] กตโม จ พุราหุณฺณ ปุคฺคโต อตฺตฺตฺตโป จ อตฺต-
ปริตฺตาปนาณฺโยคมฺหุคฺคโต ปฺรตฺตโป จ ปฺรปริตฺตาปนาณฺโยคมฺหุคฺคโต
อิห พุราหุณฺณ เอกจฺโจ ปุคฺคโต ราชฺวา วา โหติ ชฺชติโย มุทฺธา-
วสฺสิตฺโต พุราหุณฺณ วา มหาธฺาโต โส ปฺรตฺตฺติเมณ นกรสฺส
นํ สํนถาคารํ การฺยาเปตฺวา เกสฺมสฺสํ โอหาเรตฺวา ชฺราชนํ นิวา-
เสตฺวา สํปฺปีเตเดณ กายํ อพฺภวณฺชิตฺวา มิคฺคิธฺาเนน ปิฏฺฐจํ กณฺฑว-
มาโน สํนถาคารํ ปวิสฺสตี สทฺธิ มเหสฺสียา พุราหุณฺเนน จ ปุโรหิเตน
โส ตตฺถ อนนฺตรหิตาย ภูมียา หริตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
โส เอกิสฺสา คาวียา สฺรวจฺจาย ยํ เอกสฺมํ ถเน ชีวํ โหติ
เตน ราชฺวา ยฺยาเปติ ยํ ตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ยฺยาเปติ ยํ ตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต พุราหุณฺณ ปุโรหิโต
ยฺยาเปติ ยํ จตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต เอกํ ชฺชติ อว-
เสสฺเสน วจฺจโก ยฺยาเปติ โส เอวมาหฺ เอตฺตฺตฺกา อุตฺตฺภา หนฺณนฺตฺ
ยณฺณนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต เอตฺตฺตฺกา วจฺจตฺตรา หนฺณนฺตฺ
ยณฺณนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต เอตฺตฺติกา
วจฺจตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต หนฺณนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
ยณฺณนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต เอตฺตฺตฺกา อชฺา หนฺณนฺตฺ
ยณฺณนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต เอตฺตฺตฺกา อฺรพฺภา หนฺณนฺตฺ
ยณฺณนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต เอตฺตฺตฺกา
รฺกฺชฺา นิชฺชนฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต เอตฺตฺตฺกา ทพฺพา ตฺยฺนติ ปฺริสฺนถฺายาติ
เย ปิสฺสํ เต โหนฺติ ทาสฺาติ วา เปสฺสํวาทิ วา กมฺมกฺวาทิ วา
เตปิ ทณฺฑตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต อสฺสํมฺชฺา โรทฺมานา ปฺริกมฺมานิ
กโรหนฺติ อยํ วจฺจติ พุราหุณฺณ ปุคฺคโต อตฺตฺตฺตโป จ อตฺต-

๕๘๒ สุตตุนตบิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๖๓๘

ปหาย มหนตํ วา ฌาติปริวฏฺฐํ ปหาย เกสฺมสฺสํ โสหาเรตฺวา
กาธายานิ วตฺถานิ อจฺจุณาเตตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชติ ฯ

[๖๓๘] โส เอวํ ปพฺพชฺชิตฺวา สฺมาโน ภิกฺขุณฺโณ สิกฺขาสาธุ-
สฺมาปนฺโน ปาณาติปาตํ ปหาย ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต โหติ
นิหิตทณฺโหล นิหิตสฺสคฺโค ตชฺชํ ทยาปนฺโน สฺพพฺปาณภูตहितานุกมฺปํ
วิหริติ อทินฺนาทานํ ปหาย อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรโต โหติ ทินฺนา-
ทายํ ทินฺนปฏฺยิณฺณํ อถเนน สฺสจฺญิเตน อตฺตนา วิหริติ อพฺรหฺม-
จริยํ ปหาย พฺรหฺมจารํ โหติ อาราจารย์ วิโรโต เมถุนา ความมฺมา
มฺสาจาทํ ปหาย มฺสาจาทา ปฏฺวิโรโต โหติ สจฺจวาทํ สจฺจสฺนฺโห
เถโต ปจฺจยโก อวิสฺสวาทโก โถกสฺสํ ปิสุณฺณํ วาจํ ปหาย
ปิสุณาย วาจาย ปฏฺวิโรโต โหติ อิตฺโต สุตฺวา น อมฺบุตร อกฺขาตา
อิมํสํ เกทาย อมฺบุตร วา สุตฺวา น อิมํสํ อกฺขาตา อมฺสํ
เกทาย อิติ ภินฺนํ วา สฺนฺชาตา สหิตานํ วา อนุปฺปาทา
สฺมคฺคคาราโม สฺมคฺครโต สฺมคฺคณฺหนํ สฺมคฺคกรณฺณํ วาจํ ภาสีตา
โหติ ผรุสํ วาจํ ปหาย ผรุสํ วาจาย ปฏฺวิโรโต โหติ ยา
สา วาจา เนตา กณฺณสฺสุชา เปมฺนียา หทยงฺคมา โปริ พุชฺชน-
กนฺตา พุชฺชนมนาปา ตถารูปี วาจํ ภาสีตา โหติ สฺมณฺสฺสฺสฺสํ
ปหาย สฺมณฺสฺสฺสฺสํ ปฏฺวิโรโต โหติ กาสวาทํ ภูตวาทํ อตฺตวาทํ
ชฺมมวาทํ วินยวาทํ นิชานวตฺติ วาจํ ภาสีตา กาเถน สํเปทสฺสํ
ปริยณฺตวตฺติ อตฺตสฺสํ ๑ โส วิชฺคามภูตคามสํมารมฺภา ปฏฺวิโรโต

๖๓๗] พุราหุมนวคคัสส ไชญนุสสุตเต ตักขาลาชีวสมาปนฺนคา ๕๘๓

โหติ เอกภคฺติโก โหติ รัตนปฺรโต วิจารณ์ วิภาตโกภษา นจุ-
คฺตวาทิตวิสุทฺทสุตฺตนา ปฏิวีโร โหติ มาตาคณฺหวิเลปน ธารณ-
มณฺฑาน วิภูสณฺฐจํหา ปฏิวีโร โหติ อจุจาสยน มหาสยนา ปฏี-
วีโร โหติ ชาติรปฺรชตปฏิกุคฺคหนา ปฏิวีโร โหติ อามก-
ธมฺมปฏิกุคฺคหนา ปฏิวีโร โหติ อามกมฺสํปฏิกุคฺคหนา ปฏิวีโร
โหติ อิตถํกุมาริการปฏิกุคฺคหนา ปฏิวีโร โหติ ทาสํทาสปฏิกุ-
คฺคหนา ปฏิวีโร โหติ อเชพกปฏิกุคฺคหนา ปฏิวีโร โหติ
กุกฺกุฏ สฺตฺรปฏิกุคฺคหนา ปฏิวีโร โหติ หคฺคิควาสํสวตฺตปฏิกุ-
คฺคหนา ปฏิวีโร โหติ เขตฺตวตฺตปฏิกุคฺคหนา ปฏิวีโร โหติ
ทฺูเตยฺยปฬฺเณคฺคมนาโยคา ปฏิวีโร โหติ กยวิกุกฺยา ปฏิวีโร
โหติ ตฺุตาฏฺฐกํสฺตฺกฺฐมาณุกฺยา ปฏิวีโร โหติ อุกฺโกฏฺชนฉมฺพ-
นิกคิสาวิโยคา ปฏิวีโร โหติ ฉะทณฺวรพฺพณฺวิปฺราโมสอาโธป-
สํสํการา ปฏิวีโร โหติ ฯ โส สณฺคฺขุโส โหติ กายปรีหริ-
เกณ จัวเรน กุจฺฉิปรีหริเกณ มีณฺชปาเตน เยน เยนว ปกฺกมคฺติ
สํมาทาเยว ปกฺกมคฺติ ฯ เสยฺยถาปํ นาม ปกฺขํ สกฺุโณ เยน
เยเนว เทติ สํปตฺตภาโร เทติ เอวเมว ภิกฺขุ สณฺคฺขุโส โหติ
กายปรีหริเกณ จัวเรน กุจฺฉิปรีหริเกณ มีณฺชปาเตน เยน เยนว
ปกฺกมคฺติ สํมาทาเยว ปกฺกมคฺติ ฯ โส อิมิมา อริเยน สํตฺกฺชนฺเชน
สํมณฺหากโต อชฺฉตฺตํ อนวชฺชสฺสํ ปฏิสํเวเตติ ฯ โส จกฺขุนา รุมี
ทิสฺวา น นิमितฺตคฺคฺคาหํ โหติ นานุพฺพณฺชนคฺคฺคาหํ ยตฺตวาทิกรณเมณํ

๕๘๔ สุตฺตคฺคปิฏก มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๖๓๘]

จกฺขุทฺทริยํ อสฺสํวตฺตํ วิหฺรณฺตํ อภิชฺฌมาโทมนสฺสํ ปาปกา อกฺุสฺสา
ขมฺมา อนฺวาสฺสํเวยฺยํ คสฺสํ สํวราย ปฏฺิปปชฺชติ รกฺขติ จกฺขุทฺทริยํ
จกฺขุทฺทริเย สํวริ อปชฺชติ ฯ โสฺเตน สํททํ สุตฺวา... สาเนน
คนฺธิ ฌายิตฺวา... ชิวฺหยา รสํ ฌายิตฺวา... กาเยน โผฏฺจพฺพุ
ณฺสีตฺวา... มนฺสา ขมฺมํ วิณฺฌาย น นิมิตฺตคฺคคาหิ โหติ นานุ-
พฺยุณฺชนคฺคคาหิ ยตฺวาจิกฺรณเมณํ มนฺนิทฺทริยํ อสฺสํวตฺตํ วิหฺรณฺตํ
อภิชฺฌมาโทมนสฺสํ ปาปกา อกฺุสฺสา ขมฺมา อนฺวาสฺสํเวยฺยํ คสฺสํ
สํวราย ปฏฺิปปชฺชติ รกฺขติ มนฺนิทฺทริยํ มนฺนิทฺทริเย สํวริ อปชฺชติ ฯ
โส อิมินา อริเยน อินฺทฺริยสํวเรน สมนฺนาคโต อชฺฌตฺตํ อพฺยา-
เสกสฺสํ ปฏฺิธฺเวเทติ ฯ โส อภิกฺกณฺเต ปฏฺิภฺกณฺเต สํปฺขานการิ
โหติ อาโตกฺิเต วิโตกฺิเต สํปฺขานการิ โหติ สํมฺมิณฺชิตฺเต
ปสํวริเต สํปฺขานการิ โหติ สํสาฏฺิปปคฺคจํวรชารเณ สํปฺขาน-
การิ โหติ อสฺสีเต ปิเต ฌายิตฺเต ฌายิตฺเต สํปฺขานการิ โหติ
อฺุจฺจารปสฺสํวณฺเม สํปฺขานการิ โหติ คเต จิตฺเต นิสฺสินฺเ
สฺสํเต ชาติวริเต ภาสิตฺเต ตฺถนํภาเว สํปฺขานการิ โหติ ฯ

[๖๓๘] โส อิมินา จ อริเยน สํสฺกฺขนฺเชน สมนฺนาคโต อิมินา
จ อริเยน อินฺทฺริยสํวเรน สมนฺนาคโต อิมินา จ อริเยน สติ-
สํปฺชณฺเณน สมนฺนาคโต วิจิตฺตํ เสนาสนํ ภชฺติ ขรณฺณํ รุกฺขมฺถํ
ปพฺพุตํ กนฺทํ คิริคฺคํ สํสาณํ วนปคฺคํ อพฺโลกาณํ ปตฺตปฺปณฺชํ ฯ
โส ปจฺจนาภคฺคํ ปิณฺฑปาทปฏฺิภฺกณฺโต นิสฺสํทติ ปตฺตงฺกํ อภฺชิตฺวา

๒๔๐] พุราหุมนวคคตัส ไชยฆะตตเต จตุรปชฌานัน ๕๘๕

อูฐุ กายํ ปถิเชยส ปริมุขํ สติ อูปฏฐเปตวา ฯ โส อภิชณํ
โตเก ปหาย วิคตภิชฌเนน เจตสา วิหริติ อภิชฌนํ จิตฺตํ
ปรีโสเชติ พยาปาทปโปทสํ ปหาย อพฺยาปนฺนจิตฺโต วิหริติ
สพฺพปาดนญฺหิตานญฺมปี พยาปาทปโปทสา จิตฺตํ ปรีโสเชติ ถัน-
มิทฺฐํ ปหาย วิคตถันมิทฺฐโ วิหริติ อาโลกสณฺณํ สโต สมนุชานา
ถันมิทฺฐา จิตฺตํ ปรีโสเชติ อทฺทจฺจุทฺทจฺจุจํ ปหาย อนทฺทจโต
วิหริติ อชฺฌตฺตํ วุปสฺสนจิตฺโต อทฺทจฺจุทฺทจฺจุจํ จิตฺตํ ปรีโสเชติ
วิจิจฺจํ ปหาย ตินฺนวิจิจฺจโน วิหริติ อกถกถํ กุสเสสุ ฌมฺเมสุ
วิจิจฺจนํ จิตฺตํ ปรีโสเชติ ฯ

[๒๔๐] โส อิมํ ปณฺจ นัวเรณ ปหาย เจตโส อูปกฺกิตเต
ปณฺณํ ทพฺพตฺถกรณํ วิวิจฺเจว กามเหติ วิวิจฺจ อกุสเสติ ฌมฺเมติ
สวิตกฺกํ สวิจาร์ วิเวกํ ปิติสฺสํ ปจฺมํ ฌานํ อูปสฺมปชฺช วิหริติ
วิตกฺกวิจารานํ วุปสฺมา อชฺฌตฺตํ สมนุชานํ เจตโส เอโกทิกาวํ
อวิตกฺกํ อวิจาร์ สมาริขํ ปิติสฺสํ ทฺติยํ ฌานํ อูปสฺมปชฺช วิหริติ
ปิติยา จ วิราคา อูปะกฺขโก จ วิหริติ สโต จ สมนุชานา
สุทฺถญฺจ กายเณ ปฏิสฺสเวเตติ ยนฺตํ อริยา อาจิตฺตุนฺติ อูปะกฺขโก
สตีมา สุทฺทวิหริติ ตฺติยํ ฌานํ อูปสฺมปชฺช วิหริติ สุทฺทสฺส
จ ปหานา ทฺทกฺทสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโตมนสฺสานํ
อตฺถกฺมา อทฺทจฺจมฺมํ อูปะกฺขาสติปาริสฺสํ จตฺตํ ฌานํ อูป-
สฺมปชฺช วิหริติ ฯ

[๖๔๓] ไส้ เหว๋ ส้มอาทิตย์ จิตฺเต ปริสุทฺธเช ปริโยทาทเต
อนนฺตเจเน วิคตฺตูปกฺกิตเตเส มุทฺตฺตฺเต กมฺมณิเย จิตฺเต อานนฺตชฺชปฺปตฺเต
ปฺพุพฺเพนิวาสํสูตฺตติณณาย จิตฺตํ อภินิหฺนํเมติ ไส้ อเนกวิหิตํ
ปฺพุพฺเพนิวาสํ อนฺตฺตฺตฺติ เสยฺยถิํทํ เขกฺกมฺมี ชาติํ เทวมฺมี ชาติโย
ติสฺสํโลมฺมี ชาติโย จตฺสํโลมฺมี ชาติโย ปณฺณจฺมี ชาติโย ทสฺมี ชาติโย
วสฺสํมี ชาติโย ติสฺสํมี ชาติโย จตฺตฺตฺตฺตํมี ชาติโย ปณฺณจฺจํมี
ชาติโย ชาติสฺสํมี ชาติสฺสํมี ชาติสฺสํมี ชาติสฺสํมี ชาติสฺสํมี ชาติสฺสํมี
กปฺเป อเนกมฺมี วิจฺจฺจกปฺเป อเนกมฺมี สํวฺจฺจวิจฺจกปฺเป อมฺมฺมฺมฺม
เอวํนาโม เอวํโคตฺโต เอวํวณฺโณ เอวํมาหาโร เอวํ สุตฺตฺตฺต
ปฺป
ตฺต
สุตฺต
อิตฺติ สํการํ สํวฺจฺจเทสํ อเนกวิหิตํ ปฺพุพฺเพนิวาสํ อนฺตฺตฺตฺตฺติ ฯ

[๖๕๔] โส เอวํ สํมาหิตะ จิตฺเต ปริสุทฺธะเช ปริโยทาทะ
อนงฺกเถ วิคตฺตูปกฺกิตฺเตเส มุทฺตญฺเต กมฺมณิเย จีเต อาเนญสฺสปฺปตฺเต
สํตฺตํ จุตฺตปฺปาทฉาณาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ โส ทิพฺเพน จกฺขฺนา
วิสุทฺธเชน อตฺถิภกฺกตฺมานุสํเกน สํตฺเต ปสฺสํสํติ จวมาเน อุปฺปชฺชมาเน
ทึเน ปณฺเฑเต สํวณฺเณ ทฺวพฺพนฺเณ สํคเต ทฺวคฺคเต ยถากมฺมูปคฺเค
สํคเต ปชานาติ อิมะ วต โภณฺโต สํตฺตา กายทฺวจฺจิเตน สมนฺนา-
คตา ฯ เป ฯ อริยานํ อุปฺวาทกา มิจฺฉาทิฏฺฐิจิภา มิจฺฉาทิฏฺฐิจิกมฺ-

๖๔๓] พราหมณเวศุคตัส ไชยมุขตฺเต อาสวกฺขณานิ ๕๘๗

สมาทานา เต กายสฺส เปทา ปรมมรณา อปายํ ทฺวคฺคํ วิหิตํ
นิรยํ อุปปन्นา อิมํ วา ปน โภโกโต สคฺคา กายสฺสจฺริเตน
สมนฺนาคตา ฯ เป ฯ อริยานํ อนุปวาทกา สมฺมาทิฏฺฐิกา สมฺมาทิฏฺฐิ-
กมฺมสมาทานา เต กายสฺส เปทา ปรมมรณา สคฺคํ สคฺคํ โลกํ
อุปปन्नํ อิติ ทิพฺเพน จกฺขฺนา วิสฺสุทฺเตน อติกฺกนฺตมานุสฺสเกน
สคฺเค ปสฺสตี จวนาเน อุปปชฺชมานาเน ทึเน ปณฺเฑ สวณฺเณ
ทฺวพฺพนฺเณ สคฺเค ทฺวคฺคเต ยถากมฺมูปเค สคฺเค ปชานาติ ฯ

[๖๔๓] โส เอวํ สมฺมาหิตเต จิตฺเต ปริสฺสทฺเต ปริโยทเต
อนกฺคเณ วิคตฺวปฏิกิเลเส มุทฺทเต กมฺมนิเย จิตเต อาเนตฺตปฺปตฺเต
อาสวานํ ฆยณานาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมติ ฯ โส อิทํ ทฺวคฺคํ
ยถากฺตํ ปชานาติ อयํ ทฺวคฺคสมุทโยติ ยถากฺตํ ปชานาติ อยํ
ทฺวคฺคนิโรธติ ยถากฺตํ ปชานาติ อยํ ทฺวคฺคนิโรธคามินี ปฏิปทาติ
ยถากฺตํ ปชานาติ อิมํ อาสวาติ ยถากฺตํ ปชานาติ อยํ
อาสวสมุทโยติ ยถากฺตํ ปชานาติ อยํ อาสวนิโรธติ ยถากฺตํ
ปชานาติ อยํ อาสวนิโรธคามินี ปฏิปทาติ ยถากฺตํ ปชานาติ ฯ
คตฺส เอวํ ชานโต เอวํ ปสฺสโต กามาสาวิ จิตฺตํ วิมฺมจฺจติ
ภวสาวิ จิตฺตํ วิมฺมจฺจติ อวิชฺชาสาวิ จิตฺตํ วิมฺมจฺจติ วิมฺมคตฺสํ
วิมฺมคตฺมิติ ฌานํ โหติ จ्ञาชาติ อุตฺตํ พุทฺธจฺริยํ กตํ
กธณํ นามํ อิตฺตคฺคตฺตาติ ปชานาติ อยํ อุตฺตจฺจติ พุทฺธมฺม
มฺคคโต เนวคฺคตฺตโป นาคฺคตฺตปิตาปนาณฺโณคฺคตฺตโป น ปณฺตโป

[๖๔๔] เอวํ วุตฺเต โขมฺมุโข พฺราหฺมโณ อายสฺสํนํ อุตฺตํ
 เขตฺตวโจ อภิกฺกนํ โภ อุตฺเทน อภิกฺกนํ โภ อุตฺเทน เสยฺยถาปี
 โภ อุตฺเทน นิกฺกขฺชิตํ วา อุกฺกขฺเชยฺย ปฏฺิจฺจนํ วา วิวเรยฺย
 มุพฺพหฺสฺสํ วา มคฺคํ อาจิณฺเษยฺย อนฺธกาเร วา เตสฺสชฺชิตํ ชาเรยฺย
 จกฺขมฺมุโข ฐาปณิ ทกฺขนํคฺคิ เอวเมว โภตา อุตฺเทนเน อเนก-
 ปริยาเยน ธมฺโม ปกาสีโต เอสงํ ภาวนํ อุตฺตํ สฺวณํ คจฺฉามิ
 ธมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อฺปาสกํ มํ ภวํ อุตฺตโน ชาเรตุ อชฺช-
 ตคฺเค ปาณเปตํ สฺวณนฺคตฺตํ ฯ มา โห มํ ตวํ พฺราหฺมณ
 สฺวณํ อคฺมาสี ตเมว ตวํ ภาวนํ สฺวณํ คจฺฉาหิ ยมํ
 สฺวณํ คโตติ ฯ กํ ปน โภ อุตฺเทน เขตฺตวหิ โส ภวํ โคตโม
 วิหฺรติ อรํ สํมาสํมฺพุทฺธิติ ฯ ปรีนิพฺพุโต โห พฺราหฺมณ
 เขตฺตวหิ โส ภควา อรํ สํมาสํมฺพุทฺธิติ ฯ สฺเส หิ มยํ โภ
 อุตฺเทน สฺสณฺเษยามํ ตํ ภาวนํ โคตมํ ทสฺสุ โยชเนสฺสุ ทสฺสี มยํ
 โยชนานิ คจฺฉณฺเษยามํ ตํ ภาวนํ โคตมํ ทสฺสํนาย อรหนฺตํ
 สํมาสํมฺพุทฺธิ สฺเส หิ มยํ โภ อุตฺเทน สฺสณฺเษยามํ ตํ ภาวนํ
 โคตมํ วีสฺติยา โยชเนสฺสุ... ติสฺติยา โยชเนสฺสุ... จคฺคตาฬิสา
 โยชเนสฺสุ... ปณฺณาสาย โยชเนสฺสุ ปณฺณาสํมี มยํ โยชนานิ

๖๔๕] พุราหมณวคฺคสฺส โฆฏมุขสฺส เต สงฺฆสํวาทาการาปนํ ๕๘๘

คฺจฺเจยฺยํ คํ ภวนฺตํ โคตมํ ทสฺสํนาย อรหฺนํ สํมาสัมพุทฺธํ
โยชนสฺส เตมี มยฺ โภ อุตฺเทน สฺสํเจยฺยํ คํ ภวนฺตํ โคตมํ โยชน-
สฺสํบิ มยฺ คฺจฺเจยฺยํ คํ ภวนฺตํ โคตมํ ทสฺสํนาย อรหฺนํ
สํมาสัมพุทฺธํ ยโต จ โช โภ อุตฺเทน ปรินิพฺพุโต สฺสํ ภวํ
โคตโม ปรินิพฺพุตํ มยฺ คํ ภวนฺตํ โคตมํ สฺรณํ คฺจฺจนาม
ขมฺมณฺจ ภิกฺขุสงฺฆณฺจ อฺปาสกํ มํ ภวํ อุตฺเทโน ชาเรตุ อชฺช-
ตคฺเค ปาณเปตํ สฺรณญฺคํ อตฺถิ จ เม โภ อุตฺเทน อํคฺราชา
เทวสฺสํ นิจฺจภิกฺขุ ททาติ ตโต อหํ โภโต อุตฺเทนสฺสํ เอกํ
นิจฺจภิกฺขุ ททามํติ ฯ

[๖๔๕] ถึ ปน เต พุราหมณ อํคฺราชา เทวสฺสํ นิจฺจภิกฺขุ
ททาตํติ ฯ ปณฺจมี โภ อุตฺเทน กหาปณสฺสคานํติ ฯ น โช โน
พุราหมณ กปฺปติ ชาตฺรปรชตํ ปฏิกฺคเหตฺตุนํติ ฯ สฺเจ ตํ โภ
อุตฺเทน น กปฺปติ วิหารํ โภโต อุตฺเทนสฺสํ การาเปสฺสํมํติ ฯ
สฺเจ โช เม ตวํ พุราหมณ วิหารํ การาเปตฺตกาโม ปาฏติปฺตเต
สงฺฆสฺสํ อฺปฏฺฐานสํถํ การาเปหํติ ฯ อิมินาหํ โภโต อุตฺเทนสฺสํ
ภิชฺชโยสํ มตฺตาย อตฺตมโน อภิรทฺโช ยํ มํ ภวํ อุตฺเทโน สงฺฆे
ทาเน สํมาทเปติ เอสํหํ โภ อุตฺเทน เอตฺสํสา จ นิจฺจภิกฺขุชย
อปราย จ นิจฺจภิกฺขุชย ปาฏติปฺตเต สงฺฆสฺสํ อฺปฏฺฐานสํถํ
การาเปสฺสํมํติ ฯ

៥៧០ ឥតុត្តរុប្បិកេ មធុណិមនិកាយត្តំ មធុណិមបណ្ណាសកំ [៦៩៥

 ចត ខៃ ឆៃឡមុខៃ បុរាអុណៃ ខេតិសុត្តា ។ វិទុទភិក្ខុឆាយ
 ឧបរាយ ។ វិទុទភិក្ខុឆាយ ឋាន្តិកុត្តេ ឥន្ទសុត្តំ ឧប្បឡាស្តាសំ
 ការាបេសិ ។ តា ខេត្រវិ ឆៃឡមុត្តិ ទុទុក្ខីតិ ។
 ឆៃឡមុត្តុកំ វិទុទិកំ ទុកុកុកំ ។

จังกีสัตถ์

[๖๔๖] เอมเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา โสเสสุ จาริกญ-
จรมาโน มหตา ภิกขุสงฺฆเณ สทฺธิ เยน โอปาสาทิ^๑ นาม
โสสถานํ พุราหุณคาโม ตทวสริ ๑ ตตฺร สุตํ ภควา โอปาสาเท
วิหริ อุตฺตเรน โอปาสาทิ เทวเน สํวเน ๑ เตน ไช ปน
สมเณ จงฺกิ พุราหุณโน โอปาสาทิ อชฺฌาวสตี สตฺตฺสสฺสํ
สตีณ กญฺโฆทํ สชฌณํ ราชโกคฺคํ รมฺเณ ปเสนทิมา โสเสน
ทินนํ ราชทายํ พุราหุณเทยํ ๑

[๖๔๗] อสฺโสสุ ไช โอปาสาทกา^๒ พุราหุณคหปติกา สมโน
ชตุ โภ โคตโม สกฺขปฺปโต สกฺขกฺกา ปพฺพิโต โสเสสุ จาริกญ-
จรมาโน มหตา ภิกขุสงฺฆเณ สทฺธิ โอปาสาทิ อญฺปฺปโต
โอปาสาเท วิหริ อุตฺตเรน โอปาสาทิ เทวเน สํวเน ตํ
ไช ปน ภวนตํ โคตมํ เอวํกฺกยาโน กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคโต
อิตฺถี โส ภควา อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน สกฺโค
โลกวิทู อญฺตโร ปุริสทมฺมสํวโร สคฺกา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ
ภควา โส อิมํ โลกํ สเทวํ สมารกํ สพุทฺธกํ สสสมณ-
พุราหุณเณ ปชํ สเทวมนุสฺสํ สยํ อภินฺเณ สจฺฉิกฺกตา ปเวเทติ
โส รมฺมํ เทเสติ อาทิกฺกยาณํ มชฺฌเมกฺกยาณํ ปรีโยสานกฺกยาณํ

๑ บ. โอปาสาทนฺติ ทิสฺสตี ๑ ๒ บ. โอปาสาทกาทิ ทิสฺสตี ๑

๕๕๒ สุตฺตนปิฎก มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๖๔๘

สํคตํ สํพยุชฺชนํ เกวตปริปฺปณฺณํ ปริสุทฺธํ พุทฺทมจฺริยํ ปกาเสติ
สํคฺคฺชฺช ๒ ปน ตถารูปานํ อรหตฺตํ ทสฺสํ ๒ โหติ ๑ ๒ อถ ๒
โอบาสาทกา พุทฺทมณคหปติกา โอบาสาทา นิกฺขมิตฺวา สงฺฆา
สงฺฆํ คณฺฐิกา อุตฺตเรน มุชา คจฺจนฺติ เยน เทวณํ สํตวณํ ๑
เตน ๒ ปน สมนฺ เยน จงฺกํ พุทฺทมโน อปฺริ ปาสาทา ทิชา
เสยฺยํ อปฺคโต โหติ ๑

[๖๔๘] อทฺทสา ๒ จงฺกํ พุทฺทมโน โอบาสาทกา พุทฺทมณ-
คหปติกา โอบาสาทา นิกฺขมิตฺวา สงฺฆา สงฺฆํ คณฺฐิกเต อุตฺตเรน
มุชา คจฺจนฺเต เยน เทวณํ สํตวณํ ทิสฺวาน ชฺคตํ อามนฺเตสฺสี
กิณฺห ๒ โภ ชฺคเต โอบาสาทกา พุทฺทมณคหปติกา โอบาสาทา
นิกฺขมิตฺวา สงฺฆา สงฺฆํ คณฺฐิกา อุตฺตเรน มุชา คจฺจนฺติ เยน
เทวณํ สํตวณฺติ ๑ อตฺถิ โภ จงฺกํ สมนฺ โคตโม สกฺย-
ปฺคโต สกฺยกฺกา ปพฺพิโต โภสฺสเถสุ จาริกญฺจมาโน มหตา
ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ โอบาสาทํ อณฺุปฺคโต โอบาสาทา วิหริ-
ติ อุตฺตเรน โอบาสาทํ เทวเน สํตวเน ตํ ๒ ปน ภวณฺตํ
โคตมํ เอวํกฺขยาโน ทิสฺสํทฺสํทฺสํ อพฺภุคฺคโต อิติปิ โส ภควา
อรหํ สมนฺาสมฺพุทฺโธ วิชฺชาจฺรณสมนฺโน สฺคโต โลกวิทู อณฺุคฺคโร
ปฺริสทมนฺสํารทิ สฺตฺถา เทวมนฺุสฺสํ พุทฺโธ ภควาติ ตเมเต
ภวณฺตํ โคตมํ ทสฺสํนาย อฺปฺสงฺกมนฺตํ ๑ เตนหิ โภ ชฺคเต
เยน โอบาสาทกา พุทฺทมณคหปติกา เตณฺุปฺสงฺกมิ อฺปฺสงฺกมิตฺวา

๖๔๘] พราหมณวคฺคตฺถ จงฺกัฏฺฐเต จงฺกิมุပ္ปสงฺกมณํ ๕๘๓

โอปาสาเท พราหมณคหปติเก เอวํ วเทหิ จงฺกั โภ พราหมโณ
เอวมาห อากเมเนตฺตุ กิร ภวนฺโต จงฺกัมี พราหมโณ สมนํ
โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมคฺคัติ ฯ เอวํ โภติ โข โส ชตุตา
จงฺกิสฺส พราหมณสฺส ปฏิสฺสตุวา येन โอปาสาทกา พราหมณ-
คหปติกา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกमितฺวา โอปาสาทเก พราหมณ-
คหปติเก เอตทโวจ จงฺกั โภ พราหมโณ เอวมาห อากเมเนตฺตุ
กิร ภวนฺโต จงฺกัมี พราหมโณ สมนํ โคตมํ ทสฺสํนาย อุป-
สงฺกมิสฺสคฺคัติ ฯ

[๖๔๘] เตน โข ปน สมนฺเยน นานาเวรชฺชกานํ พราหมณานํ
ปญฺจมตฺตานิ พราหมณสฺตานิ โอปาสาเท ปฏิวสฺสนฺติ เณจิทเว
กฺรณฺเณน ฯ อสฺสัสนฺตุ โข เต พราหมณา จงฺกั กิร พราหมโณ
สมนํ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิสฺสคฺคัติ ฯ อถ เต พราหมณา
येน จงฺกั พราหมโณ เตนุปสงฺกมิตฺถ อุปสงฺกमितฺวา จงฺกั
พราหมณํ เอตทโวจฺ สจฺจํ กิร ภวํ จงฺกั สมนํ โคตมํ
ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิสฺสคฺคัติ ฯ เอวํ โข โภ โหติ อหึมี สมนํ
โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิสฺสคฺคัติ ฯ มา ภวํ จงฺกั สมนํ
โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิ น อรหติ ภวํ จงฺกั สมนํ โคตมํ
ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิตฺถ สมนโณ เตวว โคตโม อรหติ ภวนฺตํ
จงฺกั ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิตฺถ ภวณฺหิ จงฺกั อุกโตสุชาโต มาติโต
จ ปิติโต จ สํสฺสํคฺคณฺโณ ยาว สตฺตมา ปิตามหฺยุคา อภฺชิตฺโต

๕๘๔ สุตคนตปิฎก มชฺฌิมนิกายสูตร มชฺฌิมปณฺณาสกั [๖๔๘

อนุปกุกฺกุโง ชาติวาเทน ยมฺปิ ภวํ จงฺกั อุกฺกโตสุชาโต มาติโต
จ ปิตีโต จ สํสูกฺคหณโก ยาว สุตตมา มีตามหฺยุคา อุกฺกิตฺโต
อนุปกุกฺกุโง ชาติวาเทน อิมินาปงฺเคน น อรหฺติ ภวํ จงฺกั
สมณํ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิตฺตุํ สมฺโณ เทวฺว โคตโม
อรหฺติ ภวณฺโต จงฺกั ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิตฺตุํ ภวณฺทึ จงฺกั อทฺโธ
มทฺทฺชโน มหาโภโต ภวณฺทึ จงฺกั ทินฺนํ เวทานํ ปารคฺค
สํนิชฺฌนฺทฺฏเฏณานํ สากฺขรปฺปเกทานํ อิตฺติหาสฺปณฺจมานํ ปทโก
เวยฺยากรโณ โลกยตมมหาปฺริสฺตกฺขณฺโส อนนฺวโย ภวณฺทึ จงฺกั
อภฺริโป ทสฺสํนโย ปาสาทิโก ปรมาย วณฺณโปกฺขรตาย สมนฺนาค
โคโต พุทฺทมวณฺณํ พุทฺทมวจฺจํ อชฺชทฺทาวกาโส ทสฺสํนาย ภวณฺทึ
จงฺกั สํตฺวา พุทฺทมสํสํ พุทฺทมสํเตน สมนฺนาคโคโต ภวณฺทึ จงฺกั
กถฺยาดนฺวาโจ กถฺยาดนฺวากฺกรโณ ปรีวียา วาจาเย สมนฺนาคโค
วีสฺสจฺจาย อนฺเตคพาย อตฺถสฺส วิณฺญาปนียา ภวณฺทึ จงฺกั
พหฺนํ อาจริยปาจิริโย ตํณิ มาณวณฺสตานิ มนฺเต วาเจติ
ภวณฺทึ จงฺกั รณฺโณ ปเสนทิสฺสํ โกสฺสทิสฺสํ สกฺกโต ครุกฺโต
มานิโต ปุชฺชิตฺโต อปฺปจิตฺโต ภวณฺทึ จงฺกั พฺราหฺมณฺสฺสํ ปอกฺขร
สาติสฺสํ สกฺกโต ครุกฺโต มานิโต ปุชฺชิตฺโต อปฺปจิตฺโต ภวณฺทึ
จงฺกั โอบาสํทํ อชฺชฌาวสฺสติ สํคฺคฺสฺสํทํ สติณ กฺกุโงทกํ สชฺฌณฺ
ราชโภคํ รณฺณา ปเสนทินา โกสฺสเตน ทินฺนํ ราชทายํ พุทฺทม
เทยฺยํ ยมฺปิ ภวํ จงฺกั โอบาสํทํ อชฺชฌาวสฺสติ สํคฺคฺสฺสํทํ สติณ-

๒๕๐] พุราหฺมณวคฺคสฺส จงฺกัสมุเต ภาควนฺตวณฺณกถา ๕๘๕

กฏุโจทกั สฺชณฺณํ ราชโกคฺคํ วนฺณา ปเสนฺทินา โกสฺเสน ทินฺนํ
ราชทายํ พุราหฺมเทยฺยํ อิมินาปงฺเคน น อรหฺติ ภาวํ จงฺกั สฺมณฺ
โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิตุํ สฺมโน เตวฺว โคตโม อรหฺติ
ภาวนฺตํ จงฺกั ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิตฺตุนฺติ ฯ

[๒๕๐] เอวํ วุตฺเต จงฺกั พุราหฺมโน เต พุราหฺมणे เอตทโวจ
เตนฺหิ โภ มมาปึ สฺสํนาก ยถา ยถา มยเมว อรหาม ตํ
สฺมณฺ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิตุํ น เตวฺว อรหฺติ โส ภาวํ
โคตโม อมฺหากํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิตุํ สฺมโน ขตุ โภ โคตโม
อุกฺโกตฺสฺสาโต มาติโต จ ปิตฺติโต จ สํสฺสฺทชฺคหณฺโก ยาว สตฺตมา
ปิตฺตามหฺยคา อุกฺกิตฺโต อหฺนฺนปฏฺกฏุโจ ชาคฺคิวาเทน ยมฺปึ สฺมโน
โคตโม อุกฺโกตฺสฺสาโต ฯ เปว ชาคฺคิวาเทน อิมินาปงฺเคน น อรหฺติ
โส ภาวํ โคตโม อมฺหากํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิตุํ อถ โช
มยเมว อรหาม ตํ ภาวนฺตํ โคตมํ ทสฺสํนาย อุปสงฺกมิตุํ สฺมโน
ขตุ โภ โคตโม ปหฺนฺตํ หิรณฺณสฺสวณฺณํ โชหาย ปพฺพชฺชิตो
ภุมฺมิกตํ จ เวหาสฺสฺสจฺจ สฺมโน ขตุ โภ โคตโม ททโรว
สฺมาโน สฺสฺสกาพเกโส ภาเทรณ โยพฺพเนน สฺมณฺนาคโต ปจฺเมน
วยสา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตो สฺมโน ขตุ โภ โคตโม
อากามกานํ มาตาปิตฺตุนํ อสฺสฺสฺมฺขานํ รุทฺตฺนทานํ เกสฺมสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
โอหาเรตฺตวา กาสายานิ วุตฺตานิ อจฺฉาเทตฺตวา อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตो
สฺมโน ขตุ โภ โคตโม อภิรุโป ทสฺสํนโย ปาสาทิโก ปรมาย

๕๙๖ สุตตฺตณฺทปฺปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๖๕๐

วณฺณนโปกฺขรตฺตาย สมนฺนาคโค พุทฺทมวณฺณํ พุทฺทมวณฺณํ อชฺชุตฺตา-
วกาโส ทสฺสํนาย สมนฺโน ชฺช โภ โคตโม สํตฺวา อริยสํตฺ
กุสฺสสํตฺ กุสฺสเถน สํเถน สมนฺนาคโค สมนฺโน ชฺช โภ โคตโม
กถฺยฺยานวฺวาโจ กถฺยฺยานวฺวาทฺทโรน โปริยา วาจา ย สมนฺนาคโค
วิสฺสุจฺจาย อเนตคพฺพาย อตฺตสฺส วิณฺณวปฺปียา สมนฺโน ชฺช โภ
โคตโม พฺหุณฺโณ อจฺริยปฺจาจิโย สมนฺโน ชฺช โภ โคตโม
ชฺฌนฺทามวฺวาโค วิคตฺจาปฺตฺโต สมนฺโน ชฺช โภ โคตโม กมฺม-
วาทํ ทิริยวาทํ อปฺปาปฺปุเรกฺขวโร พุทฺทมณฺณาย ปชฺชาย สมนฺโน
ชฺช โภ โคตโม อจฺจจากุตา ปพฺพชฺชิตฺ อสํภินฺนา ชฺชตฺติยกุตา
สมนฺโน ชฺช โภ โคตโม อทฺธกุตา ปพฺพชฺชิตฺ มหทฺธนา มหา-
โกคา สมนฺโน ชฺช โภ โคตมํ ทิโรจฺจสา ทิโรชนปทา สํปฺจจิตุ
อากฺขณฺนติ สมนฺโน ชฺช โภ โคตมํ อนฺเณนิ เทวตาสหสฺสํ
ปฺปาเนน สฺรณํ คตานิ สมนฺโน ชฺช โภ โคตมํ เอวํกถฺยาโน
กิตฺติสํทฺโท อพฺภุคฺคโค อิตฺธิปํ โส ภควา อรหํ สมนฺนํสํพฺพุโ
วิชฺชาจฺรณสํปฺนโน สฺสโค โลกวิทู อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสํวริ
สํตฺตา เทวมนุสฺสํนํ พุทฺโธ ภควาติ สมนฺโน ชฺช โภ โคตโม
ทฺถสฺสํสํหาปฺุสฺสทฺทชฺฌนฺทิ สมนฺนาคโค สมนฺโน ชฺช โภ โคตมํ
ราชา มาคโธ เสนิโย พิมฺพิสาโร สํปฺตฺตทวโร ปาเนนฺทิ สฺรณํ
คโค สมนฺโน ชฺช โภ โคตมํ ราชา ปเสนฺทิ โสโส ปาเนนฺทิ
สฺรณํ คโค สมนฺโน ชฺช โภ โคตมํ พุทฺทมโนน โปกฺขรตฺตาติ

๖๕๐] พุราหมณวคฺคสฺส จงฺกัฏฺฐเต ภควนฺตวณฺณกถา ๕๘๗

สํปฺพุตฺตทาโร ปาเนหิ สมนํ คโต สมนเณ ชตุ โภ โคตโม
โอปาสาทํ อหุปฺพุตฺโต โอปาสาเท วิหริติ อุตฺตเรน โอปาสาทํ
เทววเน สํถวเน เย ปน ไช เกจิ สมนา วา พุราหมณา
วา อมฺหากํ คามกฺขะตฺตํ อากฺขณฺหิติ อติถิโน เต โหณฺหิติ อติถิ
ไช ปนเมหฺหิติ สกฺกาตพฺพวา ครุกาตพฺพวา มานะตพฺพวา ปุเชตพฺพวา
ยมฺปิ โภ สมนเณ โคตโม โอปาสาทํ อหุปฺพุตฺโต โอปาสาเท
วิหริติ อุตฺตเรน โอปาสาทํ เทววเน สํถวเน อติถิมฺหากํ สมนเณ
โคตโม อติถิ ไช ปนเมหฺหิติ สกฺกาตพฺพอ ครุกาตพฺพอ มานะ
ตพฺพอ ปุเชตพฺพอ อิมินาปงฺเคน น อรหิติ ใส ภวํ โคตโม
อมฺหากํ ทสฺสํนาย อุตฺตงฺกมิตฺตุํ อถ ไช มยเมว อรหาม ตํ
ภวนฺตํ โคตมํ ทสฺสํนาย อุตฺตงฺกมิตฺตุํ เอตฺตํ ไช อหํ โภ
ตสฺสํ โภโต โคตมสฺสํ วณฺณํ ปริยาปฺณามิ น จ ใส ภวํ
โคตโม เอตฺตกวณฺโณ อปฺปปริมาณวณฺโณ हि ใส ภวํ โคตโม
เอกเมเกณปิ โภ องฺเคน สมนนาคโต น อรหิติ ใส ภวํ โคตโม
อมฺหากํ ทสฺสํนาย อุตฺตงฺกมิตฺตุํ อถ ไช มยเมว อรหาม ตํ
ภวนฺตํ โคตมํ ทสฺสํนาย อุตฺตงฺกมิตฺตุนฺหิติ ฯ เตเนหิ โภ สํพุเพว
มยํ สมนํ โคตมํ ทสฺสํนาย อุตฺตงฺกมิตฺตํสามาติ ฯ อถ ไช
จงฺกัฏฺฐ พุราหมฺโณ มหตา พุราหมฺณคเณน สํทฺธิํ เยน ภควา
เตนุสฺสงฺกมิ อุตฺตงฺกมิตฺตวา ภควตา สํทฺธิํ สมนฺโมทิติ สมนฺโมทนียํ
กถํ สํวราณํยํ วิตฺติสํวเรตฺตวา เอกมฺหํ นิสฺสํทิติ ฯ เตเน ไช ปน

๕๔๘ สุตฺตุนตฺตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๖๕๑

สฺมเยน ภควา อุกฺกฺเขมิ อุกฺกฺเขมิ พุราหุมนฺเณหิ สทฺธิํ กิณฺณิ
กิณฺณิ กถํ สํวราณํยํ วุตฺติสํเวตฺตวา นิสินฺโน โหติ ฯ

[๖๕๑] เตน โข ปน สฺมเยน กาลปทิกโก^๑ นาม มาณโว
ททโร อุกฺกฺกสฺสโร สํพัสฺสวสฺสทฺทสฺสโก ชาตียา คินฺนุณํ เวทานํ ปารคฺค
สฺนินฺชณฺทฺทเกฏฺฐกานํ สํกฺขรปฺปเกทานํ อิตฺทาสปณฺณมานํ ปทโก เวยฺยา
กรโณ โถกายนฺตมหาปฺปวิสฺสทฺทกฺขณฺสฺส อณฺวโย ตสฺสํ ปวิสฺสํ นิสินฺโน
โหติ ฯ สํ อุกฺกฺขมานํ อุกฺกฺขมานํ พุราหุมนฺนํ ภควตา สทฺธิํ มนฺตย
มานานํ อณฺตรนฺตฺรวา กถํ โยปาเตติ ฯ อถ โข ภควา กาลปทิกํ
माणวํ อปฺปสาเทสํ มา อายสฺสฺมา ภารทฺทวาโส อุกฺกฺขมานํ อุกฺกฺขมานํ
พุราหุมนฺนํ มนฺตยมานานํ อณฺตรนฺตฺรวา กถํ โยปาเตสํ กถา
ปวิโยสํ นํ อายสฺสฺมา ภารทฺทวาโส อากฺคเมตฺตฺติ ฯ

[๖๕๒] เหวํ อุกฺกฺเต จงฺกํ พุราหุมนฺโณ ภควนฺตํ เขตฺตทโวจ
มา ภวํ โคตโม กาลปทิกํ มาณวํ อปฺปสาเทสํ กุตฺตปฺปฺตโต จ
กาลปทิกโก มาณโว พหุสฺสฺสโต จ กาลปทิกโก มาณโว ปณฺชิตโต
จ กาลปทิกโก มาณโว กถฺยณฺตวาฏฺกกรโณ จ กาลปทิกโก มาณโว
ปโหติ จ กาลปทิกโก มาณโว โภตา โคตเมน สทฺธิํ อสฺสํมํ จจฺเณ
ปติมนฺเตตฺตุนฺติ ฯ อถ โข ภควโต เขตฺตทโหสํ อทฺฐา โข
กาลปทิกสฺสํ มาณวสฺสํ เทวีสฺสเก ปาวจฺเณ กถํ ภวิสฺสํตฺติ ตถา
หิ นํ พุราหุมนฺนา สํปฺปรกฺขโรนฺตฺติ ฯ อถ โข กาลปทิกสฺสํ มาณวสฺสํ

๑ ส. กาลปโก ฯ

๖๕๓] พุราหมณวคคตัส จงกัสดุเต กาปทิกปฏิปุจณา ๕๘๘

เอตทโหสิ ยทา เม สมนโณ โคตโม จกขุนา จกขุ อปสั-
หริสฺสติ อณห์ สมนัง โคตมํ ปณห์ ปุจฺฉิสฺสํมัตติ ฯ อถ ไช
ภควา กาปทิกสฺส มาณวสฺส เจตสา เจโต ปวิตฺตกมมณฺเวย
เยน กาปทิกโก มาณโว เตน จกขุณี อปสัหาสิ ฯ อถ ไช
กาปทิกสฺส มาณวสฺส เอตทโหสิ สมนฺนาหริติ ไช มํ สมนโณ
โคตโม ยนฺนุนาห์ สมนัง โคตมํ ปณห์ ปุจฺเจยฺยนฺติ ฯ อถ
ไช กาปทิกโก มาณโว ภควนฺตํ เอตทโวจ ยทิตฺ โก โคตม
พุราหมณานํ ปุราณํ มนุสฺสพทํ อิตฺทิตฺทปรีปฺราย มิจฺฉกสมฺปทาย
ตตฺถ จ พุราหมณา เอกังเสน นิฏฺฐจํ คจฺฉนฺติ อิทฺเมว สจฺจํ
โมฆมณฺเวยนฺติ อิท ภาวํ โคตโม กิมาหาติ ฯ

[๖๕๓] ก็ ปน ภารทวาช อตฺถิ โภจิ พุราหมณานํ เอก-
พุราหมโณมึ โย เอวมาห อหเมตํ ชานามิ อหเมตํ ปสฺสํมิมิ
อิทฺเมว สจฺจํ โมฆมณฺเวยนฺติ ฯ โน หิทฺ โก โคตม ฯ ก็ ปน
ภารทวาช อตฺถิ โภจิ พุราหมณานํ เอกาจริโยมึ เอกาจริย-
ปาจริโยมึ ยาว สตฺตมา ชาจริยมหุคฺคา โย เอวมาห อหเมตํ
ชานามิ อหเมตํ ปสฺสํมิมิ อิทฺเมว สจฺจํ โมฆมณฺเวยนฺติ ฯ โน
หิทฺ โก โคตม ฯ ก็ ปน ภารทวาช เยมึ เต พุราหมณานํ
ปุพฺพกา อัสโย มนุสฺसानํ กตฺตาโร มนุสฺसानํ ปวตฺตาโร เยสมิทํ
เอตฺรหิ พุราหมณา ปุราณํ มนุสฺสพทํ คีตํ ปวตฺตํ สมิทิตํ ตทฺห-
คายนฺติ ตทฺหภาสฺสนฺติ ภาสิตมนุสฺสาสฺสนฺติ วาจิตมนุสฺสาเจนฺติ เสงฺยยถิทํ

๖๐๐ สุตตุนตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๖๕๔

อญฺชโก วามโก วามเทโว เวสฺสคามิตฺโต ยมตคฺคิ อญฺคิรโส ภาว-
ทฺวาโส วาเสฏฺโฐ กสฺสโป ภคฺ เตปฺปี เหวมาหํสุ มยเมตํ
ชานาม มยเมตํ ปสฺสํ อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ ฯ โน หิทํ
โก โคตม ฯ

[๖๕๕] อิติ กิร ภาวทฺวาช นตฺถิ โกจิ พฺราหฺมณานํ เอก-
พฺราหฺมณเณปี โย เหวมาห อหเมตํ ชานามิ อหเมตํ ปสฺสํ
อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ นตฺถิ โกจิ พฺราหฺมณานํ เอกา-
จริยเณปี เอกาจริยปจฺจริยเณปี ยาว สุตตมา อจฺจริยมหายุคา โย
เหวมาห อหเมตํ ชานามิ อหเมตํ ปสฺสํ อิทเมว สจฺจํ โมฆ-
มณฺณนฺติ เยปฺปี เต พฺราหฺมณานํ ปุพฺพกา อีสโย มนฺตานํ
กตฺตาโร มนฺตานํ ปวตฺตาโร เยสฺมิทํ เอตฺรหิ พฺราหฺมณา
ไปราณํ มนฺตปทํ คีตํ ปวตฺตํ สมิทิตํ ตทฺหุคฺคานนฺติ ตทฺหุภาสฺสนฺติ
ภาสิตมฺหุภาสฺสนฺติ วาจิตมฺหุวาเจนฺติ เสยฺยถิทํ อญฺชโก วามโก
วามเทโว เวสฺสคามิตฺโต ยมตคฺคิ อญฺคิรโส ภาวทฺวาโส วาเสฏฺโฐ
กสฺสโป ภคฺ เตปฺปี น เหวมาหํสุ มยเมตํ ชานาม มยเมตํ
ปสฺสํ อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺณนฺติ ฯ เสยฺยถาปิ ภาวทฺวาช
อนฺนเวณิ ปรมฺปราชฺสํสุตฺตา ปฺริโมปี น ปสฺสตี มชฺฌิโมปี น
ปสฺสตี ปจฺฉิโมปี น ปสฺสตี เหวเมว โส ภาวทฺวาช อนฺน-
เวณฺณปมํ มณฺเฒ พฺราหฺมณานํ ภาสิตํ สมฺปชฺชตี ปฺริโมปี น
ปสฺสตี มชฺฌิโมปี น ปสฺสตี ปจฺฉิโมปี น ปสฺสตี ตํ ทิ มณฺเฒ

๖๕๖] พราหมณวคฺคสฺส จงฺกิสฺสึเต สจฺจานุภวณพฺยากรณํ ๖๐๑

ภารทฺวาช นนุ เอวํ สันเต พราหมณานํ อมฺฤตกา สทฺธา
สํปฺรชฺชตฺติ ฯ น เขวตฺถ โภ โคตม พราหมณา สทฺชายเยว
ปฺยิรฺปาสนฺตฺติ อนุสฺสวาทฺเตถ พราหมณา ปฺยิรฺปาสนฺตฺติ ฯ

[๖๕๕] ปุพฺพเพว โห ตวํ ภารทฺวาช สทฺธํ อคฺมาสี อนุสฺสวํ
อิทานิ วเทสี ปณฺญ โห อิมํ ภารทฺวาช ชมฺมา ทิฏฺฐเชว ชมฺเม
ทฺวิชาวิปาภา กตเม ปณฺญ สทฺธา รุจิ อนุสฺสวํ อาการปฺริ-
วิตฺถโก ทิฏฺฐินิขฺฌมานภฺวณฺติ อิมํ โห ภารทฺวาช ปณฺญ ชมฺมา
ทิฏฺฐเชว ชมฺเม ทฺวิชาวิปาภา อปฺปีจ ภารทฺวาช สฺสทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺ
โหติ ตณฺจ โหติ วิตฺถํ ตฺถจฺฉํ มุสา โน เจปฺปี สฺสทฺทฺทฺทฺ
โหติ ตณฺจ โหติ ภูตํ ตจฺฉํ อนนฺนณฺณนา อปฺปีจ ภารทฺวาช
สฺสจฺฉิตฺตเยว โหติ ฯ เป ฯ สฺสวานุสฺสจฺฉิตฺตเยว โหติ ฯ เป ฯ สฺสปฺริวิตฺถกํเยว
โหติ ฯ เป ฯ สฺสนิขฺฌายิตฺตเยว โหติ ตณฺจ โหติ วิตฺถํ ตฺถจฺฉํ
มุสา โน เจปฺปี สฺสนิขฺฌายิตฺตํ โหติ ตณฺจ โหติ ภูตํ ตจฺฉํ
อนนฺนณฺณนา สจฺจํ อนฺนภวณฺตา ภารทฺวาช วิณฺณณฺนา ปฺริเตน นาท-
เมตฺถ เอกํเตน นิฏฺฐํ คนฺตํ อิทฺตเมว สจฺจํ โมชฺชเมวณฺติ ฯ
กิตฺตาวตฺตา ปน โภ โคตม สจฺจานุภวณฺนา โหติ กิตฺตาวตฺตา สจฺจ-
มฺนฺนภวณฺติ สจฺจานุภวณฺนิ มยฺย ภวณฺตํ โคตมํ ปุจฺฉามาทิ ฯ

[๖๕๖] สทฺธา เจปฺปี ภารทฺวาช ปฺริสฺสสฺส โหติ เอวํ เม
สทฺธาติ อิติ วทํ สจฺจมฺนฺนภวณฺติ น เทวฺว ตาว เอกํเตน นนฺนจฺฉ

๓ ส. สฺสทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺ ๑

๖๑๒ สุตตุนตปิฏเก มชฺฉิมนิกายสุต มชฺฉิมปณฺณาสกั [๖๕๗

คจฺจติ อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺเณนุติ เอตฺตาจฺจ ๒ ภาวทฺวา
 สจฺจมนุทฺทนา โหติ เอตฺตาจฺจ สจฺจมนุทฺทติ เอตฺตาจฺจ ๑
 มยํ สจฺจานุทฺทณํ ปณฺณเปม น เตว ตาว สจฺจานุโพโ
 โหติ รุจิ เจมี ภาวทฺวา ปุริสสฺส โหติ... อนุสฺสโว เจมี
 ภาวทฺวา ปุริสสฺส โหติ... อากาโรปวิคฺกโก เจมี ภาวทฺวา
 ปุริสสฺส โหติ... ทิฏฺฐินิขฺมานกฺขนฺติ เจมี ภาวทฺวา ปุริสสฺส
 โหติ เหวํ เม ทิฏฺฐินิขฺมานกฺขนฺตํ อิติ วทํ สจฺจมนุทฺทติ น
 เตว ตาว เอกํเสน นิฏฺฐิ คจฺจติ อิทเมว สจฺจํ โมฆมณฺเณนุติ
 เอตฺตาจฺจ ๒ ภาวทฺวา สจฺจมนุทฺทนา โหติ เอตฺตาจฺจ สจฺจ-
 มนุทฺทติ เอตฺตาจฺจ ๑ มยํ สจฺจานุทฺทณํ ปณฺณเปม น
 เตว ตาว สจฺจานุโพโ โหตฺติ ๑ เอตฺตาจฺจ โภ โคตม สจฺจ-
 มนุทฺทนา โหติ เอตฺตาจฺจ สจฺจมนุทฺทติ เอตฺตาจฺจ ๑ มยํ
 สจฺจานุทฺทณํ เปกฺขาม กิตฺตาจฺจ ปน โภ โคตม สจฺจานุโพโ
 โหติ กิตฺตาจฺจ สจฺจมนุทฺทติ สจฺจานุโพมํ มยํ ภวนฺตํ โคตม
 ปุณฺณมาติ ๑

[๖๕๗] อธิ กิร ภารทวาช ภิกขุ อญฺเฏศฺรํ คามํ วา นิคมํ
 วา อุปนิสฺสํสา ย วิหริติ ฯ คเมว คหปติ วา คหปติปฺพุตฺโต วา
 อุปลงฺกมิตฺวา ตํสุ ฆมฺเมสุ สมนฺเนสฺสติ โสภณํเยสุ ฆมฺเมสุ โทส-
 ญญเยสุ ฆมฺเมสุ โมหญญเยสุ ฆมฺเมสุ อคฺคิ นุ ไช อิมสฺส อายสฺมโต
 ตถารูปา โสภญฺญา ฆมฺมา ยถารูเปหิ โสภญฺเยหิ ฆมฺเมหิ ปริยา-

๖๕๗] พราหมณวคฺคสฺส จงฺกัฏฺเฐ สจฺจานุโพชฺฌยากรณํ ๖๐๓

ทินฺนจิตฺโต อชานํ วา วเทยฺย ชานามํติ อปสฺสํ วา วเทยฺย
ปสฺสํมํติ ปวํ วา ตถคฺคตฺตาย สฺมาทเปยฺย ยํ ปเรสํ อสฺส
ทํมฺรคฺคํ อหิตาย ทฺวฺกฺขายาติ ฯ คเมนํ สมนฺนเฬสฺมาโน เอวํ
ชานาติ นคฺคิ โช อิมสฺสํสํสํมโต ตถารูปา โถภณํยา ชมฺมา
ยถารูเปหิ โถภณํเยหิ ชมฺเมหิ ปริยาทินฺนจิตฺโต อชานํ วา วเทยฺย
ชานามํติ อปสฺสํ วา วเทยฺย ปสฺสํมํติ ปวํ วา ตถคฺคตฺตาย
สฺมาทเปยฺย ยํ ปเรสํ อสฺส ทํมฺรคฺคํ อหิตาย ทฺวฺกฺขายาติ ฯ ตถา
โช ปนินฺนํสํสํมโต กายสฺมาจาโร ตถา วจฺสํมาจาโร ยถาถํ
อตุทฺทสฺสํ ยํ โช ปน อยฺมายสฺมา ชมฺมํ เทเสติ คมฺภํโร
โส ชมฺโม ทฺวฺกฺทโส ทฺวฺกฺนุโพโส สนฺโต ปณฺโณ อตถกฺกาวจโร
นิปุณฺณ ปณฺณกิตฺตเวทนีโย น โส ชมฺโม สฺสเทสิโย สฺสทฺเตนาติ ฯ
ยโต นํ สมนฺนเฬสฺมาโน วิสฺสุทฺธํ โถภณํเยหิ ชมฺเมหิ ปสฺสํติ
สมนฺนปสฺสํติ ตโต นํ อคฺคตฺวิ สมนฺนเฬสฺติ โทสฺสนํเยสฺสุ ชมฺเมสฺสุ
อคฺคิ นุ โช อิมสฺสํสํสํมโต ตถารูปา โทสฺสนํยา ชมฺมา ยถารูเปหิ
โทสฺสนํเยหิ ชมฺเมหิ ปริยาทินฺนจิตฺโต อชานํ วา วเทยฺย ชานามํติ
อปสฺสํ วา วเทยฺย ปสฺสํมํติ ปวํ วา ตถคฺคตฺตาย สฺมาทเปยฺย ยํ
ปเรสํ อสฺส ทํมฺรคฺคํ อหิตาย ทฺวฺกฺขายาติ ฯ คเมนํ สมนฺนเฬสฺมาโน
เอวํ ชานาติ นคฺคิ โช อิมสฺสํสํสํมโต ตถารูปา โทสฺสนํยา ชมฺมา
ยถารูเปหิ โทสฺสนํเยหิ ชมฺเมหิ ปริยาทินฺนจิตฺโต อชานํ วา วเทยฺย
ชานามํติ อปสฺสํ วา วเทยฺย ปสฺสํมํติ ปวํ วา ตถคฺคตฺตาย

๖๕๘] พราหมณ์เวศศุส จงกัศุเต สัจจานุปติพยากรณ์ ๖๐๕

สมนุปสัตติ อถ ตมฺหิ สทฺธํ นิเวเสติ สทฺชาชาโต อุปสงฺกมฺติ
อุปสงฺกมฺนฺโต ปยิรฺปาสติ ปยิรฺปาสฺนฺโต โสคํ โอทหติ โอหิต-
โสโต ชมฺมํ สฺสณฺณํ สฺสทฺวา ชมฺมํ ชาเรติ ชตานํ ชมฺมานํ อคฺคํ
อุปปริกฺขติ อคฺคํ อุปปริกฺขโต ชมฺมา นิชฺฌณํ ชมฺนฺติ ชมฺม-
นิชฺฌณกฺขนฺติยา สติ ฉนฺโท ชายติ ฉนฺทชาโต อุตฺตํหติ อุตฺตํหิตฺวา
คฺุเจติ คฺุตฺยิตฺวา ปทหติ ปทิตฺคฺุโต สฺมาโน กาเยน เจว ปรมคฺุต-
สจฺจํ สจฺจนิโรติ ปณฺณาย จ ทํ อตีวฺชณฺม ปสฺสตี ๑ เอตฺตาวตฺตา
โฆ ภารทฺวาช สจฺจานุโพโฆ โหติ เอตฺตาวตฺตา สจฺจมนุพฺพฺษณฺติ
เอตฺตาวตฺตา จ มยฺ สจฺจานุโพธิํ ปณฺณเปม น เถวว สจฺจ-
านุปฺตติ โหคฺคิ ๑ เอตฺตาวตฺตา โภ โคตมฺ สจฺจานุโพโฆ โหติ
เอตฺตาวตฺตา สจฺจมนุพฺพฺษณฺติ เอตฺตาวตฺตา จ มยฺ สจฺจานุโพธิํ เปกฺขาม
กิตฺตาวตฺตา ปน โภ โคตมฺ สจฺจานุปฺตติ โหติ กิตฺตาวตฺตา สจฺจ-
มนุปาปฺณาติ สจฺจานุปฺตติ มยฺ ภวนฺตํ โคตมํ ปุจฺฉามาคิ ๑

[๖๕๘] เสด์เยว ภารทฺวาช ชมฺมานํ อเสวณา ภาวนา พหุส-
กมฺมํ สจฺจานุปฺตติ โหติ เอตฺตาวตฺตา โฆ ภารทฺวาช สจฺจานุปฺตติ
โหติ เอตฺตาวตฺตา สจฺจมนุปาปฺณาติ เอตฺตาวตฺตา จ มยฺ สจฺจ-
านุปฺตติ ปณฺณเปมามาคิ ๑ เอตฺตาวตฺตา โภ โคตมฺ สจฺจานุปฺตติ โหติ
เอตฺตาวตฺตา สจฺจมนุปาปฺณาติ เอตฺตาวตฺตา จ มยฺ สจฺจานุปฺตติ
เปกฺขาม สจฺจานุปฺตติยา ปน โภ โคตมฺ กตโม ชมฺโม พหุการิ
สจฺจานุปฺตติยา พหุการิ ชมฺมํ มยฺ ภวนฺตํ โคตมํ ปุจฺฉามาคิ ๑

๒๐๖ สุตตฺถนคปิฏเก มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๒๕๘]

[๒๕๘] สจฺจจฺณปฏฺติยา โห ภาวทฺวาช ปชานํ พหุการํ โน
เจ ตํ ปทเหยยฺ น ยิทํ สจฺจจฺณปฏฺติยา ปฏฺติยา ยสฺมา จ โห
ปทหติ ตสฺมา สจฺจจฺณปฏฺติยา ปฏฺติยา ตสฺมา สจฺจจฺณปฏฺติยา ปชานํ
พหุการนฺติ ฯ ปชานสฺส ปน โภ โคตม กตโม ชฺมุโม พหุการो
ปชานสฺส พหุการํ ชฺมุมํ มยํ ภวนฺตํ โคตมํ ปุจฺจามาสิ ฯ ปชานสฺส
โห ภาวทฺวาช สุตฺตา พหุการो โน เจ ตํ สุตฺเตยฺ น ยิทํ
ปทเหยยฺ ยสฺมา จ โห สุตฺเตติ ตสฺมา ปทหติ ตสฺมา ปชานสฺส
สุตฺตา พหุการนฺติ ฯ สุตฺตนาถ ปน โภ โคตม กตโม ชฺมุโม
พหุการो สุตฺตนาถ พหุการํ ชฺมุมํ มยํ ภวนฺตํ โคตมํ ปุจฺจามาสิ ฯ
สุตฺตนาถ โห ภาวทฺวาช อุตฺตสฺสหาโร พหุการो โน เจ ตํ อุตฺตสฺสเหยย
น ยิทํ สุตฺเตยฺ ยสฺมา จ โห อุตฺตสฺสหติ ตสฺมา สุตฺเตติ ตสฺมา
สุตฺตนาถ อุตฺตสฺสหาโร พหุการนฺติ ฯ อุตฺตสฺสหาสฺส ปน โภ โคตม
กตโม ชฺมุโม พหุการो อุตฺตสฺสหาสฺส พหุการํ ชฺมุมํ มยํ ภวนฺตํ
โคตมํ ปุจฺจามาสิ ฯ อุตฺตสฺสหาสฺส โห ภาวทฺวาช จฺณโท พหุการो
โน เจ ตํ จฺณโท ชาเยถ น ยิทํ อุตฺตสฺสเหยยฺ ยสฺมา จ โห
จฺณโท ชายติ ตสฺมา อุตฺตสฺสหติ ตสฺมา อุตฺตสฺสหาสฺส จฺณโท
พหุการนฺติ ฯ จฺณทสฺส ปน โภ โคตม กตโม ชฺมุโม พหุการो
จฺณทสฺส พหุการํ ชฺมุมํ มยํ ภวนฺตํ โคตมํ ปุจฺจามาสิ ฯ จฺณทสฺส
โห ภาวทฺวาช ชฺมุมนิขฺฌานกฺขนฺติ พหุการา โน เจ ตํ ชฺมุมา
นิขฺฌานํ ชฺเมยฺยํ น ยิทํ จฺณโท ชาเยถ ยสฺมา จ โห

๖๕๔] พราหมณ์วศุคส์ จงกัศฺตเต พหุการมฺมพฺยากรณํ ๖๐๗

มฺมา นิชฺฌานํ ชมนฺติ ตสฺมา ฌนฺโท ชายติ ตสฺมา ฌนฺตสฺส
มฺมนิชฺฌานกฺขณฺติ พหุการาติ ฯ มฺมนิชฺฌานกฺขณฺติยา ปน โภ
โคตม กตโม มฺโม พหุกาโร มฺมนิชฺฌานกฺขณฺติยา พหุการํ
มฺมํ มยํ ภวนฺตํ โคตมํ ปุจฺจามาติ ฯ มฺมนิชฺฌานกฺขณฺติยา
โธ ภารทฺวาช อตฺตูปปริกฺขา พหุการา โน เจ ตํ อตฺถํ อฺป-
ปริกฺเขยฺย น ยิทํ มฺมา นิชฺฌานํ ชเมยฺยํ ยสฺมา จ โธ
อตฺถํ อฺปปริกฺขติ ตสฺมา มฺมา นิชฺฌานํ ชมนฺติ ตสฺมา มฺม-
นิชฺฌานกฺขณฺติยา อตฺตูปปริกฺขา พหุการาติ ฯ อตฺตูปปริกฺขาย ปน
โภ โคตม กตโม มฺโม พหุกาโร อตฺตูปปริกฺขาย พหุการํ
มฺมํ มยํ ภวนฺตํ โคตมํ ปุจฺจามาติ ฯ อตฺตูปปริกฺขาย โธ
ภารทฺวาช มฺมชารณา พหุการา โน เจ ตํ มฺมํ ชาเรยฺย
น ยิทํ อตฺถํ อฺปปริกฺเขยฺย ยสฺมา จ โธ มฺมํ ชาเวติ ตสฺมา
อตฺถํ อฺปปริกฺขติ ตสฺมา อตฺตูปปริกฺขาย มฺมชารณา พหุ-
การาติ ฯ มฺมชารณาย ปน โภ โคตม กตโม มฺโม พหุกาโร
มฺมชารณาย พหุการํ มฺมํ มยํ ภวนฺตํ โคตมํ ปุจฺจามาติ ฯ
มฺมชารณาย โธ ภารทฺวาช มฺมสฺสฺสวณฺํ พหุการํ โน เจ ตํ
มฺมํ สฺสฺสเนยฺย น ยิทํ มฺมํ ชาเรยฺย ยสฺมา จ โธ มฺมํ
สฺสฺสนาติ ตสฺมา มฺมํ ชาเวติ ตสฺมา มฺมชารณาย มฺมสฺสฺสวณฺํ
พหุการณฺติ ฯ มฺมสฺสฺสวณฺํ ปน โภ โคตม กตโม มฺโม
พหุกาโร มฺมสฺสฺสวณฺํ พหุการํ มฺมํ มยํ ภวนฺตํ โคตมํ

๖๐๘ ตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๖๖๐

ปุจฺจนามาติ ฯ ฌมฺมสฺสวณฺสฺส ๒ ภาวทฺวาช โสตาจฺจํ พหุการํ
โน เจ ตํ โสตํ โอทเหยฺย น ยิทํ ฌมฺมํ สฺสณฺเอยฺย ยสฺมา
จ ๒ โสตํ โอทหติ ตสฺมา ฌมฺมํ สฺสณฺาติ ตสฺมา ฌมฺมสฺสวณฺสฺส
โสตาจฺจํ พหุการนฺติ ฯ โสตาจฺจนฺสฺส ปน โภ โคตม กตโม
ฌมฺโม พหุการโ โสตาจฺจนฺสฺส พหุการํ ฌมฺมํ มยฺ ภวนฺตํ
โคตมํ ปุจฺจนามาติ ฯ โสตาจฺจนฺสฺส ๒ ภาวทฺวาช ปยิริปาสฺนา
พหุการา โน เจ ตํ ปยิริปาสฺนํ น ยิทํ โสตํ โอทเหยฺย
ยสฺมา จ ๒ ปยิริปาสฺนํ ตสฺมา โสตํ โอทหติ ตสฺมา โสตา-
จฺจนฺสฺส ปยิริปาสฺนา พหุการาติ ฯ ปยิริปาสฺนํ ปน โภ โคตม
กตโม ฌมฺโม พหุการโ ปยิริปาสฺนํ พหุการํ ฌมฺมํ มยฺ
ภวนฺตํ โคตมํ ปุจฺจนามาติ ฯ ปยิริปาสฺนํ ๒ ภาวทฺวาช อุ-
ปฺสงฺกมฺนํ พหุการํ โน เจ ตํ อุปฺสงฺกมฺนํ น ยิทํ ปยิริปาสฺนํ
ยสฺมา จ ๒ อุปฺสงฺกมฺนํ ตสฺมา ปยิริปาสฺนํ ตสฺมา ปยิ-
ริปาสฺนํ อุปฺสงฺกมฺนํ พหุการนฺติ ฯ อุปฺสงฺกมฺนฺสฺส ปน โภ
โคตม กตโม ฌมฺโม พหุการโ อุปฺสงฺกมฺนฺสฺส พหุการํ ฌมฺมํ
มยฺ ภวนฺตํ โคตมํ ปุจฺจนามาติ ฯ อุปฺสงฺกมฺนฺสฺส ๒ ภาวทฺวาช
สฺสทฺธา พหุการา โน เจ ตํ สฺสทฺธา ชาเยถ น ยิทํ อุปฺสงฺกมฺนํ
ยสฺมา จ ๒ สฺสทฺธา ชายติ ตสฺมา อุปฺสงฺกมฺนํ ตสฺมา อุ-
ปฺสงฺกมฺนฺสฺส สฺสทฺธา พหุการาติ ฯ

[๖๖๐] สจฺจจฺนฺรทฺถณฺ มยฺ ภวนฺตํ โคตมํ อปุจฺฉิมฺหา สจฺจจ-

นุรฺกฺชนํ ภวํ โคตโม พฺยาภาสี ตณฺห ปนฺนํหํ รุจฺจติ เจว
 ฆมฺติ จ เตน จมฺหา อตฺตมฺนา สจฺจมนุโพธิ มยํ ภวฺนํ โคตมํ
 อปฺปจฺฉิมฺหา สจฺจมนุโพธิ ภวํ โคตโม พฺยาภาสี ตณฺห ปนฺนํหํ
 รุจฺจติ เจว ฆมฺติ จ เตน จมฺหา อตฺตมฺนา สจฺจานุปฺตํ มยํ
 ภวฺนํ โคตมํ อปฺปจฺฉิมฺหา สจฺจานุปฺตํ ภวํ โคตโม พฺยาภาสี
 ตณฺห ปนฺนํหํ รุจฺจติ เจว ฆมฺติ จ เตน จมฺหา อตฺตมฺนา
 สจฺจานุปฺตํ พหุการํ ฆมฺมํ มยํ ภวฺนํ โคตมํ อปฺปจฺฉิมฺหา
 สจฺจานุปฺตํ พหุการํ ฆมฺมํ ภวํ โคตโม พฺยาภาสี ตณฺห
 ปนฺนํหํ รุจฺจติ เจว ฆมฺติ จ เตน จมฺหา อตฺตมฺนา ยํ ยเทว
 จ มยํ ภวฺนํ โคตมํ อปฺปจฺฉิมฺหา ตํ ตเทว ภวํ โคตโม
 พฺยาภาสี ตณฺห ปนฺนํหํ รุจฺจติ เจว ฆมฺติ จ เตน จมฺหา
 อตฺตมฺนา มยํ หิ โภ โคตม ปุพฺเพ เอวํ ชานาม เก จ
 มุณฺฑกา สมนฺเถ อภิพฺภา กณฺหา พนฺนํปาทปจฺจา เก จ ฆมฺมํ
 อณฺเฑวโรติ อชฺเชติ วต เม ภวํ โคตโม สมนฺเต สมนฺเปมํ
 สมนฺเต สมนฺปสํ สมนฺเต สมนฺคาวํ อภิภฺกฺกํ โภ โคตม
 อภิภฺกฺกํ โภ โคตม ฯ เป ฯ อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ
 อชฺชตฺตเค ปาณเปตํ ศิรณฺกตฺตํ ฯ

จงกัศุเต นิฏฺฐิตํ ปณฺณมํ ฯ

เฮสุการีสุตฺตํ

[๖๖๓] เอมุเม สฺมึ เอกํ สมยํ ภควา สวาคุณิํ วิหริตฺวาเน อนาถปิตฺตํ กัสฺส อารามे ๑ อถ ไช เอสฺสารี พฺราหฺมณเณน ภควา เทนุปลงฺกมิ อฺปสงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิํ สมนฺโหติ สมนฺโหทนียํ กถํ สํวณนียํ วิตฺสํเรตฺวา เอกมฺหตํ นิสฺสีทิ ๑

[๖๖๔] เอกมฺหตํ นิสฺสินโน ไช เอสฺสารี พฺราหฺมณเณน ภควนฺตํ เอตทโวจ พฺราหฺมณา โภ โคตม จตฺตสฺส ปาริจรียา ปณฺณเปเนติ พฺราหฺมณสฺส ปาริจรียํ ปณฺณเปเนติ ขตฺติยสฺส ปาริจรียํ ปณฺณเปเนติ เวสฺสสฺส ปาริจรียํ ปณฺณเปเนติ สฺสทฺทสฺส ปาริจรียํ ปณฺณเปเนติ ตตฺริทํ โภ โคตม พฺราหฺมณา พฺราหฺมณสฺส ปาริจรียํ ปณฺณเปเนติ พฺราหฺมณเณน วา พฺราหฺมณํ ปริจเรชฺช ขตฺติโย วา พฺราหฺมณํ ปริจเรชฺช เวสฺสํ วา พฺราหฺมณํ ปริจเรชฺช สฺสทฺโท วา พฺราหฺมณํ ปริจเรชฺชยาคิ อิทํ ไช โภ โคตม พฺราหฺมณา พฺราหฺมณสฺส ปาริจรียํ ปณฺณเปเนติ ตตฺริทํ โภ โคตม พฺราหฺมณา ขตฺติยสฺส ปาริจรียํ ปณฺณเปเนติ ขตฺติโย วา ขตฺติยํ ปริจเรชฺช เวสฺสํ วา ขตฺติยํ ปริจเรชฺช สฺสทฺโท วา ขตฺติยํ ปริจเรชฺชยาคิ อิทํ ไช โภ โคตม พฺราหฺมณา ขตฺติยสฺส ปาริจรียํ ปณฺณเปเนติ ตตฺริทํ โภ โคตม พฺราหฺมณา เวสฺสสฺส ปาริจรียํ ปณฺณเปเนติ เวสฺสํ วา เวสฺสํ ปริจเรชฺช สฺสทฺโท วา

๖๖๓] พุราหมณวคคตัสส เอสการัสสุเต ปาริจรียากถา ๖๓๓

เวสสัสส ปริจเรยยาติ อิทํ ไช โภ โคตม พุราหมณา เวสสัสส
ปาริจริยํ ปณฺณเปเนติ ตตฺริทํ โภ โคตม พุราหมณา สุตฺตตัสส
ปาริจริยํ ปณฺณเปเนติ สุตฺตทิว สุตฺตํ ปริจเรยฺย โภ ปณฺณโณ
สุตฺตํ ปริจริสฺสตฺตํ อิทํ ไช โภ โคตม พุราหมณา สุตฺตตัสส
ปาริจริยํ ปณฺณเปเนติ พุราหมณา โภ โคตม อีมา จตฺสัสส
ปาริจรียา ปณฺณเปเนติ อิทํ ภวํ โคตโม กิมาหาติ ฯ

[๖๖๓] ก็ ปณ พุราหมณ สพุโฬ โลโก พุราหมณานํ
เอตทพฺภนฺชานาติ อีมา จตฺสัสส ปาริจรียา ปณฺณเปเนตฺติ ฯ
โน หิทํ โภ โคตม ฯ เสยฺยถามี พุราหมณ ปุริสํ ทพิทฺโท
อสฺสโก อนาพุทฺธิโย ตสฺส อกามสฺส วิสํ โอถคฺคฺเขยฺยํ อิทนฺเต
อมฺโห ปุริสํ มํสํ ขาทิตพฺพํ มฺถณฺจ อนุปฺปาทตพฺพนฺติ เอวเมว
ไช พุราหมณ พุราหมณา อปฺปฏฺธิณฺณาย เตสํ สมนฺพุราหมณานํ
อถ จ ปณิมา จตฺสัสส ปาริจรียา ปณฺณเปเนติ ฯ นาทํ พุราหมณ
สพุทํ ปริจริตพฺพนฺติ วทามิ น ปณาทํ พุราหมณ สพุทํ น
ปริจริตพฺพนฺติ วทามิ ฯ ยํ หิสฺส พุราหมณ ปริจฺรโต ปาริจรียา-
เหตฺว ปาบีโย อสฺส น เสยฺโย นานนฺตํ ปริจริตพฺพนฺติ วทามิ
ยณฺจ ขวสฺส พุราหมณ ปริจฺรโต ปาริจรียาเหตฺว เสยฺโย อสฺส น
ปาบีโย ตมทํ ปริจริตพฺพนฺติ วทามิ ฯ ขคฺคฺยณฺเจมี พุราหมณ
เอวํ ปุจฺเจยฺยํ ยํ วา เต ปริจฺรโต ปาริจรียาเหตฺว ปาบีโย
อสฺส น เสยฺโย ยํ วา เต ปริจฺรโต ปาริจรียาเหตฺว เสยฺโย

โหติ พุยาปนฺนจิตฺโต โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐี โหติ ตสฺมา น อจฺจา-
 กุตฺตนา เสยฺยโสติ วทามิ ฯ อจฺจาคุตฺตโณมี หิ พราหมณ อีเช-
 กจฺโจ ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต โหติ อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรโต
 โหติ กาเมสุมิจฺฉาจารา ปฏฺวิโรโต โหติ มิสฺสุณาย วาจาย ปฏฺวิโรโต
 โหติ ผรุสํว วาจาย ปฏฺวิโรโต โหติ สมนุสฺสอปฺปตา ปฏฺวิโรโต
 โหติ อนภิชฺฌาตุ โหติ อพุยาปนฺนจิตฺโต โหติ สมนุสฺสาทิฏฺฐี โหติ
 ตสฺมา น อจฺจาคุตฺตนา ปาณียโสติ วทามิ ฯ อพฺพารวณฺโณมี หิ
 พราหมณ อีเชกจฺโจ ปาณาติปาตํ โหติ อทินฺนาทายํ โหติ กาเมสุ-
 มิจฺฉาจารํ โหติ มุสฺสาวาทํ โหติ มิสฺสุณวาโจ โหติ ผรุสฺสวาโจ
 โหติ สมนุสฺสอปฺปตํ โหติ อภิชฺฌาตุ โหติ พุยาปนฺนจิตฺโต โหติ
 มิจฺฉาทิฏฺฐี โหติ ตสฺมา น อพฺพารวณฺณตา เสยฺยโสติ วทามิ ฯ
 อพฺพารวณฺโณมี หิ พราหมณ อีเชกจฺโจ ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต
 โหติ อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรโต โหติ กาเมสุมิจฺฉาจารา ปฏฺวิโรโต
 โหติ มุสฺสาวาทา ปฏฺวิโรโต โหติ มิสฺสุณาย วาจาย ปฏฺวิโรโต โหติ
 ผรุสํว วาจาย ปฏฺวิโรโต โหติ สมนุสฺสอปฺปตา ปฏฺวิโรโต โหติ
 อนภิชฺฌาตุ โหติ อพุยาปนฺนจิตฺโต โหติ สมนุสฺสาทิฏฺฐี โหติ ตสฺมา
 น อพฺพารวณฺณตา ปาณียโสติ วทามิ ฯ อพฺพารโกโคมี หิ พราหมณ
 อีเชกจฺโจ ปาณาติปาตํ โหติ อทินฺนาทายํ โหติ กาเมสุมิจฺฉาจารํ
 โหติ มุสฺสาวาทํ โหติ มิสฺสุณวาโจ โหติ ผรุสฺสวาโจ โหติ สมนุสฺสอปฺปตํ
 โหติ อภิชฺฌาตุ โหติ พุยาปนฺนจิตฺโต โหติ มิจฺฉาทิฏฺฐี โหติ

๒๓๕ สุตตตตบฏเก มชฺฌิมนิกายสูตร มชฺฌิมปณฺณาสกั [๒๒๕

ตสฺมา น อพฺพารโกคตา เสยฺยโสติ วทามิ ฯ อพฺพารโกคปปี ทิ
พฺราหฺมณ อเชกจฺโจ ปาณาติปาทา ปฏฺวิโรโต โหติ อทินฺนาทานา
ปฏฺวิโรโต โหติ กาเมสฺมิจฺฉาจารา ปฏฺวิโรโต โหติ มุสาอาทา ปฏฺ-
วิโรโต โหติ มิสฺสุณาย วาจาเย ปฏฺวิโรโต โหติ ฌรุสาเย วาจาเย
ปฏฺวิโรโต โหติ สมฺมุเปปฺตาปา ปฏฺวิโรโต โหติ อนภิชฺฌนาสุ โหติ
อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ สมนฺมาทิสฺสุชี โหติ ตสฺมา น อพฺพารโกคตา
ปาปียโสติ วทามิ ฯ นาคํ พฺราหฺมณ สฺพพํ ปริจฺจิตฺตพฺพนฺติ วทามิ
น ปนาคํ พฺราหฺมณ สฺพพํ น ปริจฺจิตฺตพฺพนฺติ วทามิ ฯ ยํ ทิสฺส
พฺราหฺมณ ปริจฺจโร ปาริจฺจยาเหตุ สฺทชฺชา วทฺตมฺมิ สฺสํ วทฺตมฺมิ
สฺสํ วทฺตมฺมิ จาโค วทฺตมฺมิ ปณฺณวา วทฺตมฺมิ ตมฺหํ ปริจฺจิตฺตพฺพนฺติ
วทามิเตติ ฯ

[๒๒๕] เหวํ วุตฺเต เอตฺถาวํ พฺราหฺมโณ ภาควนฺตํ เอตทโวจ
พฺราหฺมณา โภ โคตม จตฺตาวี ชนานิ ปณฺณเปเนติ พฺราหฺมณสฺส
สฺทชนํ ปณฺณเปเนติ ขตฺติยสฺส สฺทชนํ ปณฺณเปเนติ เวสฺสสฺส สฺทชนํ
ปณฺณเปเนติ สฺททสฺส สฺทชนํ ปณฺณเปเนติ ฯ ตตฺถิทํ โภ โคตม
พฺราหฺมณา พฺราหฺมณสฺส สฺทชนํ ปณฺณเปเนติ ภิกฺขุชาจฺริยํ ภิกฺขุชา-
จฺริยญฺจ ปน พฺราหฺมโณ สฺทชนํ อติมณฺเฑมาโน อภิจฺจการี
โหติ โคโปว อทินฺนํ อาทียมาโนติ อิทํ โช โภ โคตม
พฺราหฺมณา พฺราหฺมณสฺส สฺทชนํ ปณฺณเปเนติ ฯ ตตฺถิทํ โภ
โคตม พฺราหฺมณา ขตฺติยสฺส สฺทชนํ ปณฺณเปเนติ ชนุกตาปํ

ชนุกถาปณฺจ ปน ขตฺติโย สทฺชนํ อติมณฺเฑมาโน อภิจุจการี โหติ
โคโปว อทินฺนํ อาทึยมาโนติ อิทํ ไช โภ โคตม พราหมณา
ขตฺติยสฺส สทฺชนํ ปณฺเฑเปเนติ ฯ ตตฺริทํ โภ โคตม พราหมณา
เวสฺสสฺส สทฺชนํ ปณฺเฑเปเนติ กสิโครภูมํ กสิโครภูมฺจ ปน
เวสฺสํ สทฺชนํ อติมณฺเฑมาโน อภิจุจการี โหติ โคโปว อทินฺนํ
อาทึยมาโนติ อิทํ ไช โภ โคตม พราหมณา เวสฺสสฺส สทฺชนํ
ปณฺเฑเปเนติ ฯ ตตฺริทํ โภ โคตม พราหมณา สทฺทสฺส สทฺชนํ
ปณฺเฑเปเนติ อสฺสิตพฺยาภังคิ อสฺสิตพฺยาภังคิณฺจ ปน สทฺโท สทฺชนํ
อติมณฺเฑมาโน อภิจุจการี โหติ โคโปว อทินฺนํ อาทึยมาโนติ
อิทํ ไช โภ โคตม พราหมณา สทฺทสฺส สทฺชนํ ปณฺเฑเปเนติ ฯ
อิมานิ จตฺตาริ ชนานิ ปณฺเฑเปเนติ อิท ภาวํ โคตโม กิมาหติ ฯ

[๖๖๖] ก็ ปน พราหมณ สพัโพ โลโก พราหมณานํ
เอตทพฺภนุชานาติ อิมานิ จตฺตาริ ชนานิ ปณฺเฑเปเนตฺติ ฯ โน
หิทํ โภ โคตม ฯ เสยฺยถาปิ พราหมณ ปุริสํ ทฬิทฺโท อสฺสโก
อนาพฺพิโย คสฺส อกามสฺส วิสํ โอถคฺเคยฺยํ อิทนฺเต อมฺโภ
ปุริสํ มํสํ ขาทิตพฺพิ มฺหตฺตฺจ อนุปฺปาทคพฺพนฺติ เอวเมว ไช
พราหมณ พราหมณา อปฺปฏฺธิณฺณาย เตสํ สมนพฺราหมณาณํ
อถ จ ปณิมานิ จตฺตาริ ชนานิ ปณฺเฑเปเนติ ฯ อวียํ ไช ปน
อหํ พราหมณ โลกุตฺตรํ ชมมํ ปุริสสฺส สทฺชนํ ปณฺเฑเปมิ
ไปราณํ ไช ปนสฺส มาตาเปตฺติกํ กุตวํสํ อนุสฺสรวโต ยตฺถ

ยตฺเถว อตฺตภาวสฺส อภินิพฺพุตฺติ โหติ เตเน เตเนว สงฺขยํ ภจฺจติ
 ขตฺติยภฺยูเต เจ อตฺตภาวสฺส อภินิพฺพุตฺติ โหติ ขตฺติโยเตว
 สงฺขยํ ภจฺจติ พฺราหฺมณภฺยูเต เจ อตฺตภาวสฺส อภินิพฺพุตฺติ โหติ
 พฺราหฺมณเณเตว สงฺขยํ ภจฺจติ เวสฺสํภฺยูเต เจ อตฺตภาวสฺส อภินิ
 พฺพุตฺติ โหติ เวสฺสเณเตว สงฺขยํ ภจฺจติ สฺสทฺทภฺยูเต เจ อตฺต
 ภาวสฺส อภินิพฺพุตฺติ โหติ สฺสทฺโทเตว สงฺขยํ ภจฺจติ ฯ เสงฺขยธามี
 พฺราหฺมณ ยํ ยเทว ปจฺจุยํ ปฏฺิจฺจุ อคฺคิ ชตฺติ เตเน เตเนว
 สงฺขยํ ภจฺจติ ฯ กฏฺฐจฺเจ ปฏฺิจฺจุ อคฺคิ ชตฺติ กฏฺฐคฺคิเตว
 สงฺขยํ ภจฺจติ สกฺกตภฺยูเต ปฏฺิจฺจุ อคฺคิ ชตฺติ สกฺกตคฺคิเตว
 สงฺขยํ ภจฺจติ ตินฺนจฺเจ ปฏฺิจฺจุ อคฺคิ ชตฺติ ตินฺนคฺคิเตว สงฺขยํ
 ภจฺจติ โคมยจฺเจ ปฏฺิจฺจุ อคฺคิ ชตฺติ โคมยคฺคิเตว สงฺขยํ
 ภจฺจติ เณเมว โห อหํ พฺราหฺมณ อวฺยํ โถกฺขตฺตํ ฆมฺมํ
 ปุริสสฺส สทฺทชนํ ปณฺณเปมิ ปฺราณํ โห ปนสฺส มาตาเปตฺติกํ
 กฺขตฺตํ อหฺมสฺสวโต ยตฺถ ยตฺเถว อตฺตภาวสฺส อภินิพฺพุตฺติ โหติ
 เตเน เตเนว สงฺขยํ ภจฺจติ ขตฺติยภฺยูเต เจ อตฺตภาวสฺส อภินิ
 พฺพุตฺติ โหติ ขตฺติโยเตว สงฺขยํ ภจฺจติ พฺราหฺมณภฺยูเต เจ
 อตฺตภาวสฺส อภินิพฺพุตฺติ โหติ พฺราหฺมณเณเตว สงฺขยํ ภจฺจติ
 เวสฺสํภฺยูเต เจ อตฺตภาวสฺส อภินิพฺพุตฺติ โหติ เวสฺสเณเตว สงฺขยํ
 ภจฺจติ สฺสทฺทภฺยูเต เจ อตฺตภาวสฺส อภินิพฺพุตฺติ โหติ สฺสทฺโท
 เตว สงฺขยํ ภจฺจติ ฯ

๖๖๗] พราหมณ์วศุคส์เศสฺถ์ กุสฺถารวศุคฺเต กุสฺถารวศุคฺเต ๖๖๗

[๖๖๗] ขตฺติยกุลฺลา เจมี พราหมณ์ อคารสฺมา อนคาริยํ
ปพฺพชิตฺโต โหติ โส ๑ ตถาคตปฺปเวทิตํ ชมฺมวินยํ อากมฺม
ปาณาติปาตา ปฏฺวิโร โหติ อทินฺนาทานา ปฏฺวิโร โหติ
อพฺรหฺมจริยา ปฏฺวิโร โหติ มุสฺสํวาทา ปฏฺวิโร โหติ ปิสุณาย
วาจาย ปฏฺวิโร โหติ ฌรฺุสํ วาจาย ปฏฺวิโร โหติ สมนุสฺส-
ปตาปา ปฏฺวิโร โหติ อนภิขณาสุ โหติ อพฺยาปนฺนจิตฺโต
โหติ สมนฺมาทิฏฺฐิ โหติ อวราชโก โหติ ฌายํ ชมฺมํ กุสฺลํ ฯ
พราหมณ์กุลฺลา เจมี พราหมณ์ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺโต
โหติ โส ๑ ตถาคตปฺปเวทิตํ ชมฺมวินยํ อากมฺม ปาณาติปาตา
ปฏฺวิโร โหติ อทินฺนาทานา ปฏฺวิโร โหติ อพฺรหฺมจริยา ปฏฺวิโร
โหติ มุสฺสํวาทา ปฏฺวิโร โหติ ฯ เป ฯ สมนฺมาทิฏฺฐิ โหติ อวราชโก
โหติ ฌายํ ชมฺมํ กุสฺลํ ฯ เวสฺสํกุลฺลา เจมี พราหมณ์ อคารสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชิตฺโต โหติ โส ๑ ตถาคตปฺปเวทิตํ ชมฺมวินยํ
อากมฺม ปาณาติปาตา ปฏฺวิโร โหติ อทินฺนาทานา ปฏฺวิโร
โหติ อพฺรหฺมจริยา ปฏฺวิโร โหติ มุสฺสํวาทา ปฏฺวิโร โหติ
ฯ เป ฯ สมนฺมาทิฏฺฐิ โหติ อวราชโก โหติ ฌายํ ชมฺมํ กุสฺลํ ฯ
สุทฺถกุลฺลา เจมี พราหมณ์ อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺโต โหติ
โส ๑ ตถาคตปฺปเวทิตํ ชมฺมวินยํ อากมฺม ปาณาติปาตา ปฏฺ-
วิโร โหติ อทินฺนาทานา ปฏฺวิโร โหติ อพฺรหฺมจริยา ปฏฺวิโร
โหติ มุสฺสํวาทา ปฏฺวิโร โหติ ปิสุณาย วาจาย ปฏฺวิโร

๖๓๘ สุตตตณฺหีฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกั [๖๖๘

โหติ ฌรุธาย วาจาย ปฏิวีโร โหติ สฺมณฺสปถาปา ปฏิวีโร
โหติ อนภิชฺฌาตุ โหติ อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ สฺมมาทิฏฺฐี โหติ
อวราชโก โหติ ฌายํ ฌมฺมํ กุสฺสํ ฯ ตํ กิํ มณฺเณสิ พฺราหฺมณ
พฺราหฺมณเณ นุ โห ปโหติ อสฺมึ ปเทเส อเวรํ อพฺยาปชฺฌํ
เมตฺตจิตฺตํ ภาเวตฺถ โน ชฺชติโย โน เวสฺสโส โน สฺสทฺโหติ ฯ
โน หิทํ โภ โคตม ชฺชติโยปิ หิ โภ โคตม ปโหติ อสฺมึ
ปเทเส อเวรํ อพฺยาปชฺฌํ เมตฺตจิตฺตํ ภาเวตฺถ พฺราหฺมณเณ
หิ โภ โคตม... เวสฺสโสปิ หิ โภ โคตม... สฺสทฺโหปิ หิ โภ
โคตม... สฺสพฺเพปิ หิ โภ โคตม จตฺตาริ วณฺณา ปโหนติ
อสฺมึ ปเทเส อเวรํ อพฺยาปชฺฌํ เมตฺตจิตฺตํ ภาเวตฺถนฺติ ฯ

[๖๖๘] เอวเมว โห พฺราหฺมณ ชฺชติยกุลฺลา เจปิ อการสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺโต โหติ โส จ ตถาคคปฺปเวทิตํ ฌมฺมวินยํ
อากมฺม ปาณาติปาตา ปฏิวีโร โหติ อทินฺนาทานา ปฏิวีโร โหติ
อพฺรหฺมจริยา ปฏิวีโร โหติ มุสฺสาวาหา ปฏิวีโร โหติ ปิสุณาย
วาจาย ปฏิวีโร โหติ ฌรุธาย วาจาย ปฏิวีโร โหติ สฺมณฺสป-
ปถาปา ปฏิวีโร โหติ อนภิชฺฌาตุ โหติ อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ
สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อวราชโก โหติ ฌายํ ฌมฺมํ กุสฺสํ ฯ พฺราหฺมณ-
กุลฺลา เจปิ พฺราหฺมณ... เวสฺสกุลฺลา เจปิ พฺราหฺมณ... สฺสทฺทกุลฺลา
เจปิ พฺราหฺมณ อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺโต โหติ โส จ
ตถาคคปฺปเวทิตํ ฌมฺมวินยํ อากมฺม ปาณาติปาตา ปฏิวีโร โหติ

๖๖๘] พราหมณวคฺคสุตฺต เอตฺถการีสุตฺเต กุสฺสธาราชกภาโว ๖๖๘

อทินฺนาทานา ปฏิวีโร โหติ อพฺรหฺมจฺรียา ปฏิวีโร โหติ
มุสํสาทา ปฏิวีโร โหติ ปิสุณาย วาจาย ปฏิวีโร โหติ
ผรุสํสย วาจาย ปฏิวีโร โหติ สมนุสฺสปปตาปา ปฏิวีโร โหติ
อนภิขุณาตุ โหติ อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ สมนุมาทิจฺจุ โหติ
อวราชโก โหติ ฉายํ ชมฺมํ กุสฺสํ ฯ ๑ ตํ กิํ มนุสฺสํ พฺราหฺมณ
พฺราหฺมณเณว นุ โช ปโหติ โสตฺถิ สีนานํ อาทาย นทํ คนฺตุวา
วโรชชตฺถํ ปวาเหตุํ โน ชตฺติโย โน เวสฺสโส โน สุกฺโกติ ฯ
โน หิทํ โภ โคตม ชตฺติโยปิ หิ โภ โคตม ปโหติ โสตฺถิ
ซีนานํ อาทาย นทํ คนฺตุวา วโรชชตฺถํ ปวาเหตุํ พฺราหฺมณเณ
ปิ หิ โภ โคตม... เวสฺสโสปิ หิ โภ โคตม... สุกฺโกติปิ หิ โภ
โคตม... สพฺเพปิ หิ โภ โคตม จตฺตาวโร วณฺณา ปโหนติ
โสตฺถิ สีนานํ อาทาย นทํ คนฺตุวา วโรชชตฺถํ ปวาเหตุนฺติ ฯ

[๖๖๘] เอวเมว โช พฺราหฺมณ ชตฺติยกุลฺลา เจปิ อการสฺมา
อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺโต โหติ โส จ ตถาคคปฺปเวทิตํ ชมฺมวินยํ
อาคมมฺ ปาณาติปาตา ปฏิวีโร โหติ อทินฺนาทานา ปฏิวีโร โหติ
อพฺรหฺมจฺรียา ปฏิวีโร โหติ มุสํสาทา ปฏิวีโร โหติ ปิสุณาย
วาจาย ปฏิวีโร โหติ ผรุสํสย วาจาย ปฏิวีโร โหติ สมนุสฺส-
ปปตาปา ปฏิวีโร โหติ อนภิขุณาตุ โหติ อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ
สมนุมาทิจฺจุ โหติ อวราชโก โหติ ฉายํ ชมฺมํ กุสฺสํ ฯ พฺราหฺมณ-
กุลฺลา เจปิ พฺราหฺมณ... เวสฺสกุลฺลา เจปิ พฺราหฺมณ... สุกฺทกุลฺลา

๖๒๐ สุตตฺตบฏิกเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๖๖๔]

เจปํ พุราหุมน อคารสฺมา อนถาวิธํ ปพฺพชฺชิตฺโต โหติ โส ๑
ตถาคตปฺปเวทิตํ ฌมฺมวีนยํ อากมฺม ปาณาติปาตา ปฏฺวิวิโร โหติ
อทินฺนาทานา ปฏฺวิวิโร โหติ อพฺรหฺมจฺริยา ปฏฺวิวิโร โหติ มุสา-
วาทา ปฏฺวิวิโร โหติ มิสฺสุณาย วาจาเย ปฏฺวิวิโร โหติ ฝรุสฺสาย
วาจาเย ปฏฺวิวิโร โหติ สฺมมฺสฺสพฺปตาปา ปฏฺวิวิโร โหติ อนภิชฺฌมาตุ
โหติ อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ สฺมมฺมาทิจฺจุสฺสํ โหติ อวราธโก โหติ
ณายํ ฌมฺมํ กุสฺลํ ๑ ตํ กิํ มณฺณสิ พุราหุมน อิทฺธ ราชา
ชฺชติโย มุทฺธาวสฺสิตฺโต นานาชาจฺจานํ ปุริสํ ปุริสสฺสํ สํนิปาเตยฺย
อายนฺตุ โภณฺโต เย ตตฺถ ชฺชติยฺกฺกตา พุราหุมนฺกฺกตา ราชนฺณกฺกตา
อุปฺปนฺนา สํกสฺสํ วา สํกสฺสํ วา สฺถพฺสํ วา จนฺทนสฺสํ วา
ปทฺมกสฺสํ วา อุตฺตรารณิํ อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพุเตนฺตุ เตโห
ปาคฺคฺกโรนฺตุ อายนฺตุ ปน โภณฺโต เย ๑ ตตฺถ จณฺทาทกฺกตา
เนสํทกฺกตา เวณฺณกฺกตา รกฺกาทกฺกตา ปุทฺธกฺกตา อุปฺปนฺนา สํปาณ-
โทณฺนิยา วา สฺมฺมโรโทณฺนิยา วา รชฺชโทณฺนิยา วา เอตฺถนฺนทกฺกสฺสํ
วา อุตฺตรารณิํ อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพุเตนฺตุ เตโห ปาคฺคฺกโรนฺตุ ๑
ตํ กิํ มณฺณสิ พุราหุมน โย เอว นฺ ๒ โส สฺสํ ชฺชติยฺกฺกตา
พุราหุมนฺกฺกตา ราชนฺณกฺกตา อุปฺปนฺเนหิ สํกสฺสํ วา สํกสฺสํ วา
สฺถพฺสํ วา จนฺทนสฺสํ วา ปทฺมกสฺสํ วา อุตฺตรารณิํ อาทาย
อคฺคิ อภินิพฺพุโต เตโห ปาคฺคฺกโร ๑ เอว นฺ ๓ อุตฺตรสฺสํ อคฺคิ อจฺจิมา
เจว วณฺณนิมา ๑ ปกสฺสํโร ๑ เตนฺ สํกฺกตา อคฺคินา อคฺคิ-

๒๗๐] พราหมณวคฺคสฺส เสดฺสการํสํสฺส เต กุสฺสธาราชกภาโว ๒๒๑

กรณํ ยํ กาคํ โย ปน โส จณฺทาทกฺกา เนสํทกฺกา เวณฺณกฺกา
รตการกฺกา ปุคฺคกฺกา อปฺปนฺเนหิ สํปานโทณียา วา สฺสกรโทณียา
วา รชกโทณียา วา เขตฺตณฺทกฺกขุสฺสํ วา อุตฺตรวารณํ อาทาย
อคฺคิ อภินิพฺพุโต เตโห ปาตุกโต สฺวาสฺส อคฺคิ น เจว
อจฺจิมํ น จ วณฺณมา น จ ปภสฺสโร น จ เทน สกฺกา
อคฺคินา อคฺคิกรณํ ยํ กาคฺคํ ๑ โน หิํโก โภ โคตม โยมี โส
โภ โคตม ขตฺติยกฺกา พฺราหมณกฺกา ราชญญกฺกา อปฺปนฺเนหิ
สํกสฺส วา สํทสฺส วา สํทพฺสส วา จนฺทนสฺส วา ปทฺมกสฺส วา
อุตฺตรวารณํ อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพุโต เตโห ปาตุกโต สฺวาสฺส
อคฺคิ อจฺจิมํ เจว วณฺณมา จ ปภสฺสโร จ เทน จ สกฺกา
อคฺคินา อคฺคิกรณํ ยํ กาคํ โยมี โส จณฺทาทกฺกา เนสํทกฺกา
เวณฺณกฺกา รตการกฺกา ปุคฺคกฺกา อปฺปนฺเนหิ สํปานโทณียา วา
สฺสกรโทณียา วา รชกโทณียา วา เขตฺตณฺทกฺกขุสฺสํ วา อุตฺตวรา-
รณํ อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพุโต เตโห ปาตุกโต โสมีสฺส อคฺคิ
อจฺจิมํ เจว วณฺณมา จ ปภสฺสโร จ เทน จ สกฺกา
อคฺคินา อคฺคิกรณํ ยํ กาคํ สพฺโพมี หิ โภ โคตม อคฺคิ อจฺจิมํ
เจว วณฺณมา จ ปภสฺสโร จ สพฺเพนมี จ สกฺกา อคฺคินา
อคฺคิกรณํ ยํ กาคฺคํ ๑

[๒๗๐] เหวเมว โห พฺราหมณ ขตฺติยกฺกา เจมี อการสฺมา
อนคาริมํ ปพฺพชิต โหติ โส จ ตถาคคปฺปเวทิกํ ฌมฺมวณฺณ

๖๒๒ สุตตนต์บิฏเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๖๗๓

อาคมมฺ ปาณาติปาตา ปฏฺวิโรโต โหติ อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรโต
โหติ อพฺรหฺมจฺริยา ปฏฺวิโรโต โหติ มุสฺสาวาหา ปฏฺวิโรโต โหติ
มီสุณาย วาจาเย ปฏฺวิโรโต โหติ ฌรฺธาย วาจาเย ปฏฺวิโรโต โหติ
สมฺมุฏฺปะถาปา ปฏฺวิโรโต โหติ อนภิชฺฌมาตุ โหติ อพฺยาปนฺนจิตฺโต
โหติ สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อวราชโก โหติ ฌายํ ชมฺมํ กุสฺสํ ฯ
พฺราหฺมณกฺุตา เจปํ พฺราหฺมณ... เวสฺสํกฺุตา เจปํ พฺราหฺมณ...
สฺสํกฺุตา เจปํ พฺราหฺมณ อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺโต โหติ
โส จ คถาคตฺตปฺเปเวทิตํ ชมฺมวินยํ อาคมมฺ ปาณาติปาตา ปฏฺ-
วิโรโต โหติ อทินฺนาทานา ปฏฺวิโรโต โหติ อพฺรหฺมจฺริยา ปฏฺวิโรโต
โหติ มุสฺสาวาหา ปฏฺวิโรโต โหติ มីสุณาย วาจาเย ปฏฺวิโรโต โหติ
ฌรฺธาย วาจาเย ปฏฺวิโรโต โหติ สมฺมุฏฺปะถาปา ปฏฺวิโรโต โหติ อน-
ภิชฺฌมาตุ โหติ อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ สมฺมาทิฏฺฐี โหติ อวราชโก
โหติ ฌายํ ชมฺมํ กุสฺสณฺติ ฯ

[๖๗๓] เอวํ วุคฺเชเต เอสํการี พฺราหฺมโณ ภควนฺตํ เขตทโวจ
อภิกฺกณฺตํ โภ โคตมฺ ฯ เป ฯ อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ
อชฺชตคฺคเต ปาณฺเนเปตํ สฺรณญฺกคฺคณฺติ ฯ

เอสํการีสุตฺตํ นิฏฺฐิตํ ฉนฺนํ ฯ

ชนนุชานิสฺสํ

[๒๗๒] เอวมฺเม สฺกํ เอกํ สํมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวพุ-
วเน กถนุทกนิวาเป ๑ เทน ไช ปน สํมเยน อายสฺมา สํริ-
ปุคฺโคติ ทกฺขิณาคิริสฺสํมํ จาริกญฺจรติ มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สฺกํ ๑
อถ ไช อญฺเจตโร ภิกฺขุ ราชคเห วสฺสํ วุคฺโค โยเน ทกฺขิณาคิริ
เยนายนสฺมา สํริปุคฺโคติ เทนุปลสงฺกมํ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมคฺคา สํริ-
ปุคฺคเตน สฺกํ สํมมอทิ สํมมอทนํยํ กถํ สํราณํยํ วิตฺติสาเรตฺวา
เอกมนุคํ นิสฺสํ ๑

[๒๗๓] เอกมนุคํ นิสฺสินํ ไช ทํ ภิกฺขุ อายสฺมา สํริปุคฺโคติ
เอตทโวจ กจฺจาดุโส ภควา อโรโค จ พตฺวา จาติ ๑ อโรโค
จาดุโส ภควา พตฺวา จาติ ๑ กจฺจิ ปนาดุโส ภิกฺขุสงฺฆเณ อโรโค
จ พตฺวา จาติ ๑ ภิกฺขุสงฺฆเณ ไช อาดุโส อโรโค จ พตฺวา
จาติ ๑ เอตถ อาดุโส ตณฺหุตฺตปาททวารายํ ชนนุชานิ นาม
พฺราหฺมณเณ อตฺถิ กจฺจาดุโส ชนนุชานิ พฺราหฺมณเณ อโรโค
จ พตฺวา จาติ ๑ ชนนุชานินํ ไช อาดุโส พฺราหฺมณเณ อโรโค
จ พตฺวา จาติ ๑ กจฺจิ ปนาดุโส ชนนุชานิ พฺราหฺมณเณ
อปฺปมคฺโคติ ๑ กุโธ โน อาดุโส ชนนุชานิสฺสํ พฺราหฺมณิสฺสํ
อปฺปมาโท ชนนุชานิ อาดุโส พฺราหฺมณเณ ราชานํ นิสฺสํ
พฺราหฺมณคหปติเก วิถุมฺปติ พฺราหฺมณคหปติเก นิสฺสํ ราชานํ

๖๒๔ สุตฺตคหฺนปฏฺเฏ มชฺฌิมนิกายสຸตຸ มชฺฌิມปณฺเณาสกัំ [๖๗๔

วิทฺตมฺปติ ยํปິสຸตຸ ภริยา สຸທຸຈາ สຸທຸຈາ กຸຕາ อານິຕา สຳພິ กາຕ-
กຕา อณฺเณສຸตຸ ภริยา อສຸທຸຈາ อສຸທຸຈາ กຸຕາ อານິຕາຕິ ។ ທຸສຸສຸຕຸ
ວຕາວຸໄສ່ ອສຸສຸມຸກາ ເຍ ມຍິ ຂນເນຊານີ ພຸຣາຸມເນ ປມຕຸຕຸ ອສຸສຸມຸກາ
ອປຸເປວນາມ ມຍິ ກຸທາຈິ ກຸຣຸທິ ຂນເນຊານີນາ ພຸຣາຸມເນເນ ສຸທຸຂີ
ສຸມາຄຈຸເຍຍຸຍາມ ອປຸເປວນາມ ສິຍາ ໂກຈິເທວ ກຸຕາສຸຕາໂປຕິ ។
ອຄ ໂຂ ອາຍສຸມາ ສຳຣິປຸຕຸໂຕ ທຸກຸຂີເນາຄິຣິສຸມິ ຍຕາກິຣນຸຕຸ ວິຮຸຕຸວາ
ເຍເນ ຣາຊຄຸກິ ເຕເນ ຈາຣິກິ ປຸກຸກາມິ ອນຸປຸພຸເພເນ ຈາຣິກເນຈຣມາໂນ
ເຍເນ ຣາຊຄຸກິ ຕທວສຸຣິ ។

[๖๗๕] ຕຕຸຣ ສຸທິ ອາຍສຸມາ ສຳຣິປຸຕຸໂຕ ຣາຊຄເ ວິຮຸຕິ
ເວພຸວເນ ຄຕນຸທຄນິວາເປ ។ ອຄ ໂຂ ອາຍສຸມາ ສຳຣິປຸຕຸໂຕ ປຸພຸເພເນ-
ສຸມິ ນິວາເສຕຸວາ ປຕຸຕຸຈິວຣມາທາຍ ຣາຊຄຸກິ ປາວິສິ ។ ເຕເນ ໂຂ
ປນ ສຸມເຍເນ ຂນເນຊານີ ພຸຣາຸມໂເນ ພຸທິນຄເຣ ຄາໂວ ໂຄງເຈ
ທຸກາເປຕິ ។ ອຄ ໂຂ ອາຍສຸມາ ສຳຣິປຸຕຸໂຕ ຣາຊຄເ ປິເນທາຍ
ຈຣິຕຸວາ ປຈຸລາກຕຸຕຸ ປິເນທປາຕປຸກິຄຸກນໂຕ ເຍເນ ຂນເນຊານີ ພຸຣາຸມໂເນ
ເຕເນປສຸກມິ ។ ອທຸທສຳ ໂຂ ຂນເນຊານີ ພຸຣາຸມໂເນ ອາຍສຸມນຸຕຸ
ສຳຣິປຸຕຸຕຸ ທຸຣໂຕວ ອາຄຈຸຄນຸຕຸ ທິສຸວາເນ ເຍນາຍສຸມາ ສຳຣິປຸຕຸໂຕ
ເຕເນປສຸກມິ ອຸປສຸກມິຕຸວາ ອາຍສຸມນຸຕຸ ສຳຣິປຸຕຸຕຸ ເອຕທໂວຈ ອິໂຕ
ໂກ ສຳຣິປຸຕຸຕຸ ປໂຍ ປິຍຕຸ ຕວ ກຕຸຕສຸສຸ ກາໂຕ ກວິສຸສຸຕິຕິ ។ ອຕ
ພຸຣາຸມເນ ຄຕຸ ເມ ອຊຊ ກຕຸຕກິຈຸຈຸ ອມຸກສຸມິ ເມ ຣຸກຸຂມູເຕ
ທິວາວິຫາໂຣ ກວິສຸສຸຕິ ຕຕຸຣ ອາຄຈຸເຍຍຸຍາສຸຕິ ។ ເວວ ໂກຕິ ໂຂ

๖๗๖] พราหมณ์วศุคัสต์ ฌณฺชานิสฺสฺสฺส อหฺมจฺริยวิธฺมจฺริยา ๖๕

ฌณฺชานิ พราหมฺณเณ อายสฺมโต สํวิปฺสฺสฺส ปจฺจสฺสฺส ๑ อถ
โฆ ฌณฺชานิ พราหมฺณเณ ปจฺจนาภคฺคํ ภูตฺตปาตฺราสํ เยนายสฺมา
สํวิปฺสฺสฺส เตนฺสฺสฺสํมฺมิ อฺปฺสฺสํมฺมิทฺวา อายสฺมตา สํวิปฺสฺสฺส
สํทฺธิ สฺมฺมโมทฺธิ สฺมฺมโมทฺธิยํ กถํ สํวณฺณํ วิธฺมจฺริยวาทฺวา เอกมฺนตฺ
นิธฺมํ ๑

[๖๗๕] เอกมฺนตฺ นิธฺมํ โฆ ฌณฺชานิ พราหมฺณเณ อายสฺมา
สํวิปฺสฺสฺส เอตทฺวโจ กจฺจิสฺส ฌณฺชานิ อปฺปมตฺตอติ ๑ ภูโต โภ
สํวิปฺสฺส อมฺหากํ อปฺปมาโท เยสฺสนฺโน มาตํบิฑโร โปเสตฺตพฺพา
ปฺสฺสฺสทฺทาโร โปเสตฺตพฺโพ ทาสฺกมฺมกรโปริสํ โปเสตฺตพฺพํ มิทฺตามจฺจํ
มิทฺตามจฺจกรณฺณํ กาสฺสพฺพํ ฌาติสํสํสํสํ ฌาติสํสํสํสํ
กาสฺสพฺพํ อติถํ อติถิกรณฺณํ กาสฺสพฺพํ ปุพฺพเปตํ ปุพฺพเปตกรณฺณํ
กาสฺสพฺพํ เทวตํ เทวตกรณฺณํ กาสฺสพฺพํ รณฺโณ ราชกรณฺณํ
กาสฺสพฺพํ อยมฺมํ กาโย ปิณฺดพฺโพ พฺรหฺมทฺทพฺโพติ ๑

[๖๗๖] ตํ กิ มณฺเณสฺสิ ฌณฺชานิ อฺธิเรกฺโข มาตํบิฑฺณํ
เหตุ อหฺมจฺริ วิธฺมจฺริ อสฺสฺส ตเมณํ อหฺมจฺริยวิธฺมจฺริยา-
เหตุ นิรยํ นิรยปาตา อฺปฺกทฺทเมยฺยํ ลเกยฺย นฺ โฆ สํสํ อหํ
โฆ มาตํบิฑฺณํ เหตุ อหฺมจฺริ วิธฺมจฺริ อโหสฺสํ มา มํ
นิรยํ นิรยปาตํ มาตํบิฑโร วา ปนฺสฺส ลเกยฺยํ เอโส โฆ
อมฺหากํ เหตุ อหฺมจฺริ วิธฺมจฺริ อโหสฺสํ มา มํ นิรยํ นิรย-
ปาตํ ๑ โน หิทํ โภ สํวิปฺสฺส อถ โฆ นํ วิณฺทฺทณฺทฺย

๖๒๖ สุตตฺตบฏีฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกั [๖๗๗]

นิริเย นิริยปาธา ปกฺขิเปยฺยํ ฯ

[๖๗๗] ตํ ก็ มณฺเฑสึ ชนฺเฑชานิ อิทฺเตจฺจุ ปุคฺคทวารสฺส
เหตุ อธมฺมจาริ วิสฺสมจาริ อสฺส ตเมนํ อธมฺมจริยวิสฺสมจริยาเหตุ
นิริยํ นิริยปาธา อูปกทฺธเมยฺยํ ตถายฺย นุ ไช โส อหํ ไช
ปุคฺคทวารสฺส เหตุ อธมฺมจาริ วิสฺสมจาริ อโหสิ มา มํ นิริยํ
นิริยปาธาคิ ปุคฺคทวาริ วา ปนฺตสฺส ตถายฺย เอโส ไช อมฺหากํ
เหตุ อธมฺมจาริ วิสฺสมจาริ อโหสิ มา มํ นิริยํ นิริยปาธาคิ ฯ
โน หิทํ โภ สํวริปุคฺค อถ ไช นํ วิกฺกทฺทคฺเคว นิริเย นิริย-
ปาธา ปกฺขิเปยฺยํ ฯ

[๖๗๘] ตํ ก็ มณฺเฑสึ ชนฺเฑชานิ อิทฺเตจฺจุ ทาสกมฺมกร-
โปริสฺสสฺส เหตุ อธมฺมจาริ วิสฺสมจาริ อสฺส ตเมนํ อธมฺมจริย-
วิสฺสมจริยาเหตุ นิริยํ นิริยปาธา อูปกทฺธเมยฺยํ ตถายฺย นุ ไช
โส อหํ ไช ทาสกมฺมกรโปริสฺสสฺส เหตุ อธมฺมจาริ วิสฺสมจาริ
อโหสิ มา มํ นิริยํ นิริยปาธาคิ ทาสกมฺมกรโปริสฺส วา ปนฺตสฺส
ตถายฺย เอโส ไช อมฺหากํ เหตุ อธมฺมจาริ วิสฺสมจาริ อโหสิ
มา มํ นิริยํ นิริยปาธาคิ ฯ โน หิทํ โภ สํวริปุคฺค อถ ไช
นํ วิกฺกทฺทคฺเคว นิริเย นิริยปาธา ปกฺขิเปยฺยํ ฯ

[๖๗๙] ตํ ก็ มณฺเฑสึ ชนฺเฑชานิ อิทฺเตจฺจุ มิตฺตามจฺจานํ
เหตุ อธมฺมจาริ วิสฺสมจาริ อสฺส ตเมนํ อธมฺมจริยวิสฺสมจริยาเหตุ
นิริยํ นิริยปาธา อูปกทฺธเมยฺยํ ตถายฺย นุ ไช โส อหํ ไช

๖๘๑] พราหมณ์วศุคัสถ์ ธนัญชานิสฺสฺสฺส อธมฺมจริยวิธมฺมจริยา ๖๘๒

มิตฺตามจุจํ เหตุ ธมฺมจาร์ วิธมจาร์ อโหสิ มา มํ นิรยํ
นิรยปาตติ มิตฺตามจุจํ วา ปนฺตัสส ตถายฺยํ เอโส ไซ อมฺหากํ
เหตุ ธมฺมจาร์ วิธมจาร์ อโหสิ มา มํ นิรยํ นิรยปาตติ ฯ
โน หิโก โภ สํวริปฺตฺต อถ ไซ มํ วิกนฺทนฺตํเยว นิรเย นิรย-
ปาตติ ปกฺขิเปยฺยํ ฯ

[๖๘๐] ตํ ก็ มณฺเณสิ ธนัญชานิ อธิเรกฺโข ฌาติสํโถหิตานํ
เหตุ ธมฺมจาร์ วิธมจาร์ อสฺส ตเมณํ ธมฺมจริยวิธมฺมจริยา-
เหตุ นิรยํ นิรยปาตติ อฺปกกฺกฺกเมยฺยํ ตถายฺย นุ ไซ โส อหํ
ไซ ฌาติสํโถหิตานํ เหตุ ธมฺมจาร์ วิธมจาร์ อโหสิ มา มํ
นิรยํ นิรยปาตติ ฌาติสํโถหิตา วา ปนฺตัสส ตถายฺยํ เอโส
ไซ อมฺหากํ เหตุ ธมฺมจาร์ วิธมจาร์ อโหสิ มา มํ นิรยํ
นิรยปาตติ ฯ โน หิโก โภ สํวริปฺตฺต อถ ไซ มํ วิกนฺทนฺตํ-
เยว นิรเย นิรยปาตติ ปกฺขิเปยฺยํ ฯ

[๖๘๑] ตํ ก็ มณฺเณสิ ธนัญชานิ อธิเรกฺโข อติถึนํ เหตุ
ธมฺมจาร์ วิธมจาร์ อสฺส ตเมณํ ธมฺมจริยวิธมฺมจริยาเหตุ นิรยํ
นิรยปาตติ อฺปกกฺกฺกเมยฺยํ ตถายฺย นุ ไซ โส อหํ ไซ อติถึนํ
เหตุ ธมฺมจาร์ วิธมจาร์ อโหสิ มา มํ นิรยํ นิรยปาตติ
อติถึโน วา ปนฺตัสส ตถายฺยํ เอโส ไซ อมฺหากํ เหตุ ธมฺมจาร์
วิธมจาร์ อโหสิ มา มํ นิรยํ นิรยปาตติ ฯ โน หิโก โภ
สํวริปฺตฺต อถ ไซ มํ วิกนฺทนฺตํเยว นิรเย นิรยปาตติ ปกฺขิเปยฺยํ ฯ

๖๒๘ ต่ตฺถนคฺคปฏฺเฏ มชฺฌิมนิกายตฺถ มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๖๘๒

[๖๘๒] คํ กิํ มณฺเณสํ ธนฺนุชาณิ อีเชกฺขุจโ จ ปุพฺพเปตานิ
เหตุ อธมฺมจาวํ วิสฺสมจาวํ อตฺถํ ตเมณํ อธมฺมจริยวิสฺสมจริยาเหตุ
นิริยํ นิริยปาตา อุกฺกขุเมยฺยํ ตเถยฺย นุ โห โส อหํ โห
ปุพฺพเปตานิ เหตุ อธมฺมจาวํ วิสฺสมจาวํ อโหสิํ มา มํ นิริยํ
นิริยปาตาคิ ปุพฺพเปตา วา ปนตฺถํ ตเถยฺยํ เอโส โห อมฺหากํ
เหตุ อธมฺมจาวํ วิสฺสมจาวํ อโหสิ มา นํ นิริยํ นิริยปาตาคิ ฯ
โน หิ โก สวริปฺตฺต อถ โห นํ วิกนฺทนคฺคเยว นิริเย นิริย-
ปาตา ปกฺขิเปยฺยํ ฯ

[๖๘๓] คํ กิํ มณฺเณสํ ธนฺนุชาณิ อีเชกฺขุจโ เทวตานํ
เหตุ อธมฺมจาวํ วิสฺสมจาวํ อตฺถํ ตเมณํ อธมฺมจริยวิสฺสมจริยาเหตุ
นิริยํ นิริยปาตา อุกฺกขุเมยฺยํ ตเถยฺย นุ โห โส อหํ โห
เทวตานํ เหตุ อธมฺมจาวํ วิสฺสมจาวํ อโหสิํ มา มํ นิริยํ นิริย-
ปาตาคิ เทวตา วา ปนตฺถํ ตเถยฺยํ เอโส โห อมฺหากํ เหตุ
อธมฺมจาวํ วิสฺสมจาวํ อโหสิ มา นํ นิริยํ นิริยปาตาคิ ฯ โน
หิ โก สวริปฺตฺต อถ โห นํ วิกนฺทนคฺคเยว นิริเย นิริยปาตา
ปกฺขิเปยฺยํ ฯ

[๖๘๔] คํ กิํ มณฺเณสํ ธนฺนุชาณิ อีเชกฺขุจโ รณฺโณ เหตุ
อธมฺมจาวํ วิสฺสมจาวํ อตฺถํ ตเมณํ อธมฺมจริยวิสฺสมจริยาเหตุ นิริยํ
นิริยปาตา อุกฺกขุเมยฺยํ ตเถยฺย นุ โห โส อหํ โห รณฺโณ
เหตุ อธมฺมจาวํ วิสฺสมจาวํ อโหสิํ มา มํ นิริยํ นิริยปาตาคิ

๖๘๖] พราหมณวคฺคตฺถ ชนฺณชานิสฺสํเต ชนฺณชานิปฺปฏิจฺจุตา ๖๘๘

ราชา วา ปนตฺถํ ตถะยฺย เอโส ไซ อมฺหากํ เหตุ อมฺมจาร์
วิสฺสมจาร์ อโหสิ มา มํ นิรยํ นิรยปาตาติ ฯ โน หิโก โภ สารี-
ปฺปุตฺต อถ ไซ มํ วิกนฺทนต์เยว นิรยํ นิรยปาตา ปกฺขิเปยฺยํ ฯ

[๖๘๕] ตํ กิ มณฺณสฺส ชนฺณชานิ อีเชกฺขโจ กายสฺส ปิณฺนา-
เหตุ พฺรหฺมาเหตุ อมฺมจาร์ วิสฺสมจาร์ อตฺถํ ตเมณํ อมฺมจริย-
วิสฺสมจริยาเหตุ นิรยํ นิรยปาตา อุกกขฺเมยฺยํ ตถะยฺย นฺ ไซ โส
อหํ ไซ กายสฺส ปิณฺนาเหตุ พฺรหฺมาเหตุ อมฺมจาร์ วิสฺสมจาร์
อโหสิ มา มํ นิรยํ นิรยปาตาติ ปเว วา ปนตฺถํ ตถะยฺย
เอโส ไซ กายสฺส ปิณฺนาเหตุ พฺรหฺมาเหตุ อมฺมจาร์ วิสฺสมจาร์
อโหสิ มา มํ นิรยํ นิรยปาตาติ ฯ โน หิโก โภ สารีปฺปุตฺต อถ
ไซ มํ วิกนฺทนต์เยว นิรยํ นิรยปาตา ปกฺขิเปยฺยํ ฯ

[๖๘๖] ตํ กิ มณฺณสฺส ชนฺณชานิ โย วา มาตานิคฺคํ เหตุ
อมฺมจาร์ วิสฺสมจาร์ อตฺถํ โย วา มาตานิคฺคํ เหตุ อมฺมจาร์
วิสฺสมจาร์ อตฺถํ กตมํ เสยฺโยติ ฯ โย หิ โภ สารีปฺปุตฺต มาตานิคฺคํ
เหตุ อมฺมจาร์ วิสฺสมจาร์ อตฺถํ น ตํ เสยฺโย โย จ ไซ โภ
สารีปฺปุตฺต มาตานิคฺคํ เหตุ อมฺมจาร์ วิสฺสมจาร์ อตฺถํ ตเทเวตฺถ
เสยฺโย อมฺมจริยวิสฺสมจริยาหิ โภ สารีปฺปุตฺต อมฺมจริยวิสฺสมจริยา
เสยฺโยติ ฯ อตฺถิ ไซ ชนฺณชานิ อณฺเณ สเหตุกา อมฺมิกา
กมฺมมนฺตา ยะหิ สกฺกา มาตานิคฺคโร เจว ปิเสตฺถํ น จ ปาป-
กมฺมํ กาคฺคํ ปุณฺณณฺจ ปฏฺธิปํ ปฏฺธิปชฺชิตฺถํ ฯ

២៣០ ឥតុត្ថនុតប្បិវ្វេ មធុធិមនិកាយឥត្ថ មធុធិមបណ្ណាសកំ [២៨៧

[២៨៧] តំ កំ មឈុឈតិ ឧឈុឈានិ យោ វា បុគ្គតការឥត្ថ
ហេតុ ឧធម្មមាជារី វិឥមមាជារី ឧត្ថត្ថ យោ វា បុគ្គតការឥត្ថ ហេតុ
ធម្មមាជារី ឥមមាជារី ឧត្ថត្ថ កត្ថមំ ឆេយ្យោតិ ។ យោ អិ ហិ ហិ ឥវិបុគ្គត
បុគ្គតការឥត្ថ ហេតុ ឧធម្មមាជារី វិឥមមាជារី ឧត្ថត្ថ ន តំ ឆេយ្យោ
យោ ។ ឆៃ ហិ ឥវិបុគ្គត បុគ្គតការឥត្ថ ហេតុ ធម្មមាជារី ឥមមាជារី
ឧត្ថត្ថ តពេហេតុត ឆេយ្យោ ឧធម្មមាជារីវិឥមមាជារី ហិ ហិ ឥវិបុគ្គត
ធម្មមាជារីឥមមាជារី ឆេយ្យោតិ ។ ឧត្ថតិ ឆៃ ឧឈុឈានិ ឧឈុឈ
ឥហេតុកា ធម្មិកា កម្មមនុស្សា យេអិ ឥត្ថកា បុគ្គតការេ ឆេ ឆៃ ឆេតុ
ន ។ ឆៃ ឆៃ ឆៃ កាតុំ បុណ្ណេឈុត ប្បិបតំ ប្បិបតិធិតុំ ។

[២៨៨] តំ កំ មឈុឈតិ ឧឈុឈានិ យោ វា តាឥត្ថកម្មមករ-
ប្រិឥត្ថត្ថ ហេតុ ឧធម្មមាជារី វិឥមមាជារី ឧត្ថត្ថ យោ វា តាឥត្ថកម្មមករ-
ប្រិឥត្ថត្ថ ហេតុ ធម្មមាជារី ឥមមាជារី ឧត្ថត្ថ កត្ថមំ ឆេយ្យោតិ ។
យោ អិ ហិ ហិ ឥវិបុគ្គត តាឥត្ថកម្មមករប្រិឥត្ថត្ថ ហេតុ ឧធម្មមាជារី
វិឥមមាជារី ឧត្ថត្ថ ន តំ ឆេយ្យោ យោ ។ ឆៃ ហិ ឥវិបុគ្គត
តាឥត្ថកម្មមករប្រិឥត្ថត្ថ ហេតុ ធម្មមាជារី ឥមមាជារី ឧត្ថត្ថ តពេហេតុត
ឆេយ្យោ ឧធម្មមាជារីវិឥមមាជារី ហិ ហិ ឥវិបុគ្គត ធម្មមាជារីឥមមាជារី
ឆេយ្យោតិ ។ ឧត្ថតិ ឆៃ ឧឈុឈានិ ឧឈុឈ ឥហេតុកា ធម្មិកា
កម្មមនុស្សា យេអិ ឥត្ថកា តាឥត្ថកម្មមករប្រិឥត្ថ ឆេ ឆៃ ឆេតុ ឆៃ ។
ឆៃ ឆៃ ឆៃ កាតុំ បុណ្ណេឈុត ប្បិបតំ ប្បិបតិធិតុំ ។

[២៨៩] តំ កំ មឈុឈតិ ឧឈុឈានិ យោ វា មិត្តតាមាជារី

๖๘๙] พราหมณ์วคฺคธฺสํ ธนฺนุชานิสฺสํเต ธนฺนุชานิปฺปฏิปฺปจฺจนา ๖๙๐

เหตุ อธมฺมจาร์ วิสฺมจาร์ อสฺสํ โย วา มิตฺตามจฺจานํ เหตุ
ธมฺมจาร์ สฺมจาร์ อสฺสํ กตมํ เสยฺโยติ ฯ โย หิ โภ สํวริปฺปุตฺต
มิตฺตามจฺจานํ เหตุ อธมฺมจาร์ วิสฺมจาร์ อสฺสํ น ตํ เสยฺโย
โย จ ไช โภ สํวริปฺปุตฺต มิตฺตามจฺจานํ เหตุ ธมฺมจาร์ สฺมจาร์
อสฺสํ ตเตเวตฺถ เสยฺโย อธมฺมจริยวิสฺมจริยาหิ โภ สํวริปฺปุตฺต
ธมฺมจริยสฺมจริยา เสยฺโยติ ฯ อตฺถิ ไช ธนฺนุชานิ อญฺเฆ
สเหตุกา ธมฺมิกา กมฺมุนฺดา เยหิ สกฺกา มิตฺตามจฺจานญฺเจว
มิตฺตามจฺจกรณฺญํ กาคฺคํ น จ ปาปกมฺมํ กาคฺคํ ปุณฺณญฺจ ปฺปฏิปทํ
ปฺปฏิปชฺชิตฺคํ ฯ

[๖๘๙] ตํ ก็ มนฺวณฺสี ธนฺนุชานิ โย วา ฌาติสํสาโถหิตานํ
เหตุ อธมฺมจาร์ วิสฺมจาร์ อสฺสํ โย วา ฌาติสํสาโถหิตานํ เหตุ
ธมฺมจาร์ สฺมจาร์ อสฺสํ กตมํ เสยฺโยติ ฯ โย หิ โภ สํวริปฺปุตฺต
ฌาติสํสาโถหิตานํ เหตุ อธมฺมจาร์ วิสฺมจาร์ อสฺสํ น ตํ เสยฺโย
โย จ ไช โภ สํวริปฺปุตฺต ฌาติสํสาโถหิตานํ เหตุ ธมฺมจาร์ สฺมจาร์
อสฺสํ ตเตเวตฺถ เสยฺโย อธมฺมจริยวิสฺมจริยาหิ โภ สํวริปฺปุตฺต
ธมฺมจริยสฺมจริยา เสยฺโยติ ฯ อตฺถิ ไช ธนฺนุชานิ อญฺเฆ
สเหตุกา ธมฺมิกา กมฺมุนฺดา เยหิ สกฺกา ฌาติสํสาโถหิตานญฺเจว
ฌาติสํสาโถหิตกรณฺญํ กาคฺคํ น จ ปาปกมฺมํ กาคฺคํ ปุณฺณญฺจ
ปฺปฏิปทํ ปฺปฏิปชฺชิตฺคํ ฯ

[๖๘๙] ตํ ก็ มนฺวณฺสี ธนฺนุชานิ โย วา อตฺถิณํ เหตุ

๖๓๒ ๕๓๓ ๕๓๔ ๕๓๕ ๕๓๖ ๕๓๗ ๕๓๘ ๕๓๙ ๕๔๐ ๕๔๑ ๕๔๒ ๕๔๓ ๕๔๔ ๕๔๕ ๕๔๖ ๕๔๗ ๕๔๘ ๕๔๙ ๕๕๐ ๕๕๑ ๕๕๒ ๕๕๓ ๕๕๔ ๕๕๕ ๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐ ๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐ ๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๕๙๐ ๕๙๑ ๕๙๒ ๕๙๓ ๕๙๔ ๕๙๕ ๕๙๖ ๕๙๗ ๕๙๘ ๕๙๙ ๖๐๐

๖๓๒ ๕๓๓ ๕๓๔ ๕๓๕ ๕๓๖ ๕๓๗ ๕๓๘ ๕๓๙ ๕๔๐ ๕๔๑ ๕๔๒ ๕๔๓ ๕๔๔ ๕๔๕ ๕๔๖ ๕๔๗ ๕๔๘ ๕๔๙ ๕๕๐ ๕๕๑ ๕๕๒ ๕๕๓ ๕๕๔ ๕๕๕ ๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐ ๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐ ๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๕๙๐ ๕๙๑ ๕๙๒ ๕๙๓ ๕๙๔ ๕๙๕ ๕๙๖ ๕๙๗ ๕๙๘ ๕๙๙ ๖๐๐

อหุมจาร์ วิธมจาร์ อสุธ โย วา อติถัน เหตุ อหุมจาร์ สมจาร์
อสุธ กตม เสงโยติ ๑ โย หิ โภ สารีปุตต อติถัน เหตุ
อหุมจาร์ วิธมจาร์ อสุธ น คํ เสงโย โย จ ๒ โภ
สารีปุตต อติถัน เหตุ อหุมจาร์ สมจาร์ อสุธ ตเทเวตถ
สงโย อหุมจริยวิธมจริยาหิ โภ สารีปุตต อหุมจริยสมจริยา
สงโยติ ๑ อตุติ ๒ ฌนุชานี ฌนุญ ๘เหตุกา ฌมิกกา
กมุนนตา ยะหิ ๘กกา อติถันญะเว อติถิกรณีย กาคุ น จ
ปาปกมม กาคุ ปุณณญจ ปฏิปท ปฏิปชชิตุ ๑

[๖๔๒] คํ กิ มณณสิ ฌนุชานี โย วา ปุพเพตานิ
เหตุ อหุมจาร์ วิธมจาร์ อสุธ โย วา ปุพเพตานิ เหตุ
อหุมจาร์ สมจาร์ อสุธ กตม เสงโยติ ๑ โย หิ โภ
สารีปุตต ปุพเพตานิ เหตุ อหุมจาร์ วิธมจาร์ อสุธ น คํ
สงโย โย จ ๒ โภ สารีปุตต ปุพเพตานิ เหตุ อหุมจาร์
สมจาร์ อสุธ ตเทเวตถ สงโย อหุมจริยวิธมจริยาหิ โภ
สารีปุตต อหุมจริยสมจริยา สงโยติ ๑ อตุติ ๒ ฌนุชานี
ฌนุญ ๘เหตุกา ฌมิกกา กมุนนตา ยะหิ ๘กกา ปุพเพตานิ
ญะเว ปุพเพตกรณีย กาคุ น จ ปาปกมม กาคุ ปุณณญจ
ปฏิปท ปฏิปชชิตุ ๑

[๖๔๓] คํ กิ มณณสิ ฌนุชานี โย วา เทวตานิ เหตุ
อหุมจาร์ วิธมจาร์ อสุธ โย วา เทวตานิ เหตุ อหุมจาร์

๖๘๕] พุราหมณวคฺคสฺส ธนุชานิสฺสฺส เต ธนุชานิปฺปิปปุจฺฉา ๖๓๓

ธมฺมจารี อสฺส กตมํ เสยฺโยติ ฯ โย หิ โภ สํวริปฺปุตฺต เทวตานํ
เหตุ อธมฺมจารี วิธมฺมจารี อสฺส น ตํ เสยฺโย โย จ โส
โภ สํวริปฺปุตฺต เทวตานํ เหตุ ธมฺมจารี ธมฺมจารี อสฺส ตเทเวตฺถ
เสยฺโย อธมฺมจริยวิธมฺมจริยาหิ โภ สํวริปฺปุตฺต ธมฺมจริยธมฺมจริยา
เสยฺโยติ ฯ อตฺถิ โส ธนุชานิ อญฺเฆ สเหตุกา ธมฺมิกา
กมฺมมนฺตา ยะหิ สกฺกา เทวตานญฺเจว เทวตากรณียํ กาคุํ น
จ ปาปกมฺมํ กาคุํ ปุณฺณญฺจ ปฺปิปปํ ปฺปิปปชฺชิตุํ ฯ

[๖๘๕] ตํ ก็ มณฺเณสํ ธนุชานิ โย วา รณฺโณ เหตุ
อธมฺมจารี วิธมฺมจารี อสฺส โย วา รณฺโณ เหตุ ธมฺมจารี
ธมฺมจารี อสฺส กตมํ เสยฺโยติ ฯ โย หิ โภ สํวริปฺปุตฺต รณฺโณ
เหตุ อธมฺมจารี วิธมฺมจารี อสฺส น ตํ เสยฺโย โย จ โส โภ
สํวริปฺปุตฺต รณฺโณ เหตุ ธมฺมจารี ธมฺมจารี อสฺส ตเทเวตฺถ เสยฺโย
อธมฺมจริยวิธมฺมจริยาหิ โภ สํวริปฺปุตฺต ธมฺมจริยธมฺมจริยา เสยฺโยติ ฯ
อตฺถิ โส ธนุชานิ อญฺเฆ สเหตุกา ธมฺมิกา กมฺมมนฺตา ยะหิ
สกฺกา รณฺโณ เจว ราชกรณียํ กาคุํ น จ ปาปกมฺมํ กาคุํ
ปุณฺณญฺจ ปฺปิปปํ ปฺปิปปชฺชิตุํ ฯ

[๖๘๕] ตํ ก็ มณฺเณสํ ธนุชานิ โย วา กายสฺส ปิณฺนาเหตุ
พฺรุหฺนาเหตุ อธมฺมจารี วิธมฺมจารี อสฺส โย วา กายสฺส ปิณฺนา-
เหตุ พฺรุหฺนาเหตุ ธมฺมจารี ธมฺมจารี อสฺส กตมํ เสยฺโยติ ฯ
โย หิ โภ สํวริปฺปุตฺต กายสฺส ปิณฺนาเหตุ พฺรุหฺนาเหตุ อธมฺมจารี

๖๓๕ สุตฺตคณฺถปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๖๙๖

วิธมจาร์ อสฺส น ตํ เสยฺโย โย จ ไช โภ สํวิปฺตุตฺต กายสฺส
ปีณนาเหตุ พฺรหฺมาเหตุ ชมฺมจาร์ สฺมจาร์ อสฺส ตเทเวตฺถ
เสยฺโย อชฺฌมจฺริยวิธมจฺริยาหิ โภ สํวิปฺตุตฺต ชมฺมจฺริยสฺมจฺริยา
เสยฺโยติ ฯ อคฺคิ ไช ชนฺณชานิ อญฺเฏ สํเหตุกา ชมฺมิกา กมฺมมฺหา
เยหิ สํกฺกา กายสฺส เจว มึเณตฺถํ พฺรหฺมเหตฺถํ น จ ปาปกมฺมํ กาคฺคํ
ปฺญญณฺญจ ปฏฺิปปกํ ปฏฺิปปชฺชิตฺถนฺติ ฯ อถ ไช ชนฺณชานิ พฺรหฺมโณ
อายสฺมโต สํวิปฺตุตฺตสฺส ภาสิตํ อภินฺนทิตฺวา อนฺโมทิตฺวา อฏฺฐา-
ยาสฺนา ปกฺกามิ ฯ

[๖๙๖] อถ ไช ชนฺณชานิ พฺรหฺมโณ อปฺเรน สฺมเยน
อาพาสิโก โหติ ทฺถุชฺชิตฺโต พหุพฺพิทธานิ ฯ อถ ไช ชนฺณชานิ
พฺรหฺมโณ อญฺเฏตฺรํ ปฺริสํ อามนฺเตสฺสิ เอหิ คฺวํ อมฺโภ ปฺริสํ
เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมฺม อุปสงฺกมิตฺวา มม วจฺเนน ภควโต
ปาเท สิริสํ วนฺทาทิ ชนฺณชานิ ภนฺเต พฺรหฺมโณ อาพาสิโก
ทฺถุชฺชิตฺโต พหุพฺพิทธานิ โส ภควโต ปาเท สิริสํ วนฺทคฺคฺติ เยน
จายสฺมา สํวิปฺตุโต เตนฺอุปสงฺกมฺม อุปสงฺกมิตฺวา มม วจฺเนน
อายสฺมโต สํวิปฺตุตฺตสฺส ปาเท สิริสํ วนฺทาทิ ชนฺณชานิ ภนฺเต
พฺรหฺมโณ อาพาสิโก ทฺถุชฺชิตฺโต พหุพฺพิทธานิ โส อายสฺมโต
สํวิปฺตุตฺตสฺส ปาเท สิริสํ วนฺทคฺคฺติ เอวณฺจ วเทหิ สํชฺช กิร
ภนฺเต อายสฺมา สํวิปฺตุโต เยน ชนฺณชานิสฺส พฺรหฺมณฺตสฺส
นิเวสํ เตนฺอุปสงฺกมฺมตฺถ อนฺกมฺมํ อฺปาทายาติ ฯ

๖๘๘] พราหมณ์วคฺคสฺส ชนฺณชานิสฺสฺส เต พาพฺพทฺทฺชาโรจํ ๖๓๕

[๖๘๗] เหวํ ฆนฺเตติ โห โส ปฺริโส ชนฺณชานิสฺสฺส พฺราหฺมณสฺส
ปฺริสฺสฺสฺสฺสฺสฺส เยน ภาควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภาควนฺตํ
อภิวาเทตฺวา เอกมฺนํ นิสฺสํ ๑ เอกมฺนํ นิสฺสนฺโน โห โส ปฺริโส
ภาควนฺตํ เอตทโวจ ชนฺณชานิ ฆนฺเต พฺราหฺมณฺเ อาพาธิโก
ทฺทฺชิตฺวา พาพฺพทฺทฺชาโรจํ โส ภาควโต ปาเท สิริสา วนฺทตฺติ เยน-
ายสฺมา สํวริปฺตฺโต เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมณฺตํ สํวริปฺตํ
อภิวาเทตฺวา เอกมฺนํ นิสฺสํ ๑ เอกมฺนํ นิสฺสนฺโน โห โส ปฺริโส
อายสฺมณฺตํ สํวริปฺตํ เอตทโวจ ชนฺณชานิ ฆนฺเต พฺราหฺมณฺเ
อาพาธิโก ทฺทฺชิตฺวา พาพฺพทฺทฺชาโรจํ โส อายสฺมโต สํวริปฺตฺตสฺส
ปาเท สิริสา วนฺทติ เอวญฺจ วเทติ สํชฺ กิร ฆนฺเต อายสฺมา
สํวริปฺตฺโต เยน ชนฺณชานิสฺสฺส พฺราหฺมณสฺส นีเวสํ เตนฺอุปสงฺกมตฺ
อนุกมฺบํ อุปาทายาติ ๑ อภิวาเสสิ โห อายสฺมา สํวริปฺตฺโต
คฺคณฺทํภาเวน ๑

[๖๘๘] อถ โห อายสฺมา สํวริปฺตฺโต นีวาเสตฺวา ปตฺตจฺจว-
รฺมาทาย เยน ชนฺณชานิสฺสฺส พฺราหฺมณสฺส นีเวสํ เตนฺอุปสงฺกมิ
อุปสงฺกมิตฺวา ปณฺณตฺเต อาสเน นิสฺสํ ๑ นิสฺซฺช โห อายสฺมา
สํวริปฺตฺโต ชนฺณชานิ พฺราหฺมณฺเ เอตทโวจ กจฺจิ เต ชนฺณชานิ
ฉมนฺนํ กจฺจิ ยานฺนํ กจฺจิ ทฺทฺชา เวทนา ปฏิกฺกมฺนฺติ โน
อภิกฺกมฺนฺติ ปฏิกฺกโมสํ น ปณฺณายติ โน อภิกฺกโมติ ๑

[๖๘๙] น เม โภ สํวริปฺตฺต ฉมนฺนํ น ยานฺนํ พาพฺพา

๗๐๐] . พุราหมณวคฺคสฺส ชนฺณชานิสฺสฺสฺสฺส ชนฺณชานิปฺปฏิจฺจุตา ๖๓๗

ปณฺณายติ โน ปฏิกกโมติ ฯ

[๗๐๐] ตํ กิํ มณฺณสฺส ชนฺณชานิํ กตมํ เสยฺโย นิรโย วา
ติรฺจุณฺณโยนิ วาติ ฯ นิรยา โภ สํวริปฺปคฺคฺติรฺจุณฺณโยนิ เสยฺโยติ ฯ
ตํ กิํ มณฺณสฺส ชนฺณชานิํ กตมํ เสยฺโย ติรฺจุณฺณโยนิ วา
บิํคฺคฺติวิสฺสโย วาติ ฯ ติรฺจุณฺณโยนิยา โภ สํวริปฺปคฺคฺติรฺจุณฺณโยนิ
เสยฺโยติ ฯ ตํ กิํ มณฺณสฺส ชนฺณชานิํ กตมํ เสยฺโย บิํคฺคฺติวิสฺสโย
วา มนุสฺสํ วาติ ฯ บิํคฺคฺติวิสฺสยา โภ สํวริปฺปคฺคฺติรฺจุณฺณโยนิ เสยฺโยติ ฯ
ตํ กิํ มณฺณสฺส ชนฺณชานิํ กตมํ เสยฺโย มนุสฺสํ วา จาตุมฺมหา
ราชิกา เทวา วาติ ฯ มนุสฺสํ โภ สํวริปฺปคฺคฺติรฺจุณฺณโยนิ จาตุมฺมหา
ราชิกา เทวา เสยฺโยติ ฯ ตํ กิํ มณฺณสฺส ชนฺณชานิํ กตมํ เสยฺโย
จาตุมฺมหาราชิกา เทวา วา ดาวตฺตํ เทวา วาติ ฯ จาตุมฺมหา
ราชิกิ โภ สํวริปฺปคฺคฺติรฺจุณฺณโยนิ เทวา เสยฺโยติ ฯ ตํ กิํ
มณฺณสฺส ชนฺณชานิํ กตมํ เสยฺโย ดาวตฺตํ เทวา วา ยามา
เทวา วาติ ฯ ดาวตฺตํ โภ สํวริปฺปคฺคฺติรฺจุณฺณโยนิ ยามา เทวา
เสยฺโยติ ฯ ตํ กิํ มณฺณสฺส ชนฺณชานิํ กตมํ เสยฺโย ยามา
เทวา วา คุสฺสิดา เทวา วาติ ฯ ยามา โภ สํวริปฺปคฺคฺติรฺจุณฺณโยนิ
คุสฺสิดา เทวา เสยฺโยติ ฯ ตํ กิํ มณฺณสฺส ชนฺณชานิํ กตมํ เสยฺโย
คุสฺสิดา เทวา วา นิมฺมานรตฺตํ เทวา วาติ ฯ คุสฺสิดา โภ สํวริปฺปคฺคฺติรฺจุณฺณโยนิ
นิมฺมานรตฺตํ เทวา เสยฺโยติ ฯ ตํ กิํ มณฺณสฺส ชนฺณชานิํ
กตมํ เสยฺโย นิมฺมานรตฺตํ เทวา วา ปรมิํมิตฺตวสฺสวตฺตํ เทวา

๖๓๘ สุตตคนตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๗๐๑

วาทิ ฯ นิมนฺมานวตฺถิโก โภ สํวริปฺปุตฺต เทเวหิ ปฺรณิมนฺมิทวสฺสวตฺถิ เทวา
เสยฺโยติ ฯ ตํ กิ มณฺเณสํ ฌณฺณชานิ กตมํ เสยฺโย ปฺรณิมนฺมิท-
วสฺสวตฺถิ เทวา วา พุทฺธมฺโถโก วาทิ ฯ พุทฺธมฺโถโกติ ภวํ สํวริ-
ปฺปุตฺโต อาห พุทฺธมฺโถโกติ ภวํ สํวริปฺปุตฺโต อาหาวาทิ ฯ อถ ไช
อายสฺสมโต สํวริปฺปุตฺตสฺส เอตทโหสิ อิมเ ไช พุทฺธาหฺมณฺนา พุทฺธม-
โถกาหิมนฺตฺตา ยนฺนุณฺนาหิ ฌณฺณชานิสฺส พุทฺธาหฺมณฺนสฺส พุทฺธมาหํ
สํหพฺพตฺตาย มคฺคํ เทเสยฺยยนฺติ ฯ พุทฺธมาหํ ฌณฺณชานิ สํหพฺพตฺตาย
มคฺคํ เทเสตฺถสํมิ ตํ สฺสุณฺนาหิ สํวริปฺปุตฺตํ มนฺสิทโรหิ ภาตีสฺสสํมิตฺติ ฯ
เอวํ โภติ ไช ฌณฺณชานิ พุทฺธาหฺมณฺโน อายสฺสมโต สํวริปฺปุตฺตสฺส
ปจฺจุตฺตสฺสสํมิ ฯ

[๗๐๑] อายสฺสมา สํวริปฺปุตฺโต เอตทโวจ กตโม จ ฌณฺณชานิ
พุทฺธมาหํ สํหพฺพตฺตาย มคฺโค อิท ฌณฺณชานิ ภิกฺขุ เมตฺตคาสฺสทฺทคฺเคน
เจตสา เอกํ ทิสฺสํ ฌริตฺตฺวา วิหริติ ตถา ทฺติยํ ตถา ตติยํ
ตถา จตุตฺถํ อิติ อุกฺกมฺโห ติริยํ สํพฺพชฺชิตํ สํพฺพตฺตฺตาย สํพฺพาวนฺตํ
โถกํ เมตฺตคาสฺสทฺทคฺเคน เจตสา วิปฺปฺเพน มหคฺคคฺเคน อปฺปมาณฺเณ
อเวเรน อพฺยาปชฺฌณฺเณ ฌริตฺตฺวา วิหริติ อยมํปิ ไช ฌณฺณชานิ
พุทฺธมาหํ สํหพฺพตฺตาย มคฺโค ปุณ จปวํ ฌณฺณชานิ ภิกฺขุ กรุณฺหา-
สฺสทฺทคฺเคน เจตสา... มุทฺติคาสฺสทฺทคฺเคน เจตสา... อุมฺเปกฺกฺกาสฺสทฺทคฺเคน
เจตสา เอกํ ทิสฺสํ ฌริตฺตฺวา วิหริติ ตถา ทฺติยํ ตถา ตติยํ
ตถา จตุตฺถํ อิติ อุกฺกมฺโห ติริยํ สํพฺพชฺชิตํ สํพฺพตฺตฺตาย สํพฺพาวนฺตํ

๗๐๓] พุราหมณวคฺคสฺส ธนฺชานิสฺสฺส เต ภควนฺตฺวปสงฺกมํ ๖๓๘

โลกํ อฺเปกฺขาสฺสทฺทคฺคเตน เจตฺถา วิปฺปฺเตน มหคฺคเตน อปฺปมาเนน
อเวเรน อพฺยาปชฺฌเนน ฌริตฺวา วิหริติ อํ ๒ ธนฺชานิ พุราหมณํ
สทฺทพฺพคฺคา ย มคฺคโคติ ๑ เตนทฺธิ โภ สํวริปฺปคฺคต มม วจฺเณน ภควโต
ปาเท สิริสฺสา วนฺทคฺคตฺติ ธนฺชานิ ภนฺเต พุราหมฺโณ อาพาสิโก
ทฺทกฺขิตฺวา พาทฺทคฺคิตฺวาโน โส ภควโต ปาเท สิริสฺสา วนฺทคฺคตฺติ ๑

[๗๐๔] อถ ๒ อายสฺมา สํวริปฺปคฺคโต ธนฺชานิ พุราหมณํ
สฺสติ อุตฺตคฺคทฺทริกรณํเย ทึเน พุราหมฺโถเก ปติฏฺฐาเปตฺวา อฏฺฐายาสฺนา
ปฏฺกามิ ๑ อถ ๒ ธนฺชานิ พุราหมฺโณ อจิรปฏฺกนฺเต อายสฺมนฺเต
สํวริปฺปคฺคเต กาทมกาสํ พุราหมฺโลกํ อปฺปชฺชิ ๑ อถ ๒ ภควา
ภิกฺขุ อามนฺเตสํ เอโส ภิกฺขเว สํวริปฺปคฺคโต ธนฺชานิ พุราหมณํ
สฺสติ อุตฺตคฺคทฺทริกรณํเย ทึเน พุราหมฺโถเก ปติฏฺฐาเปตฺวา อฏฺฐายาสฺนา
ปฏฺกนฺโตติ ๑

[๗๐๕] อถ ๒ อายสฺมา สํวริปฺปคฺคโต เยน ภควา เตนฺตฺวปสงฺกมิ
อฺปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนตํ นิสฺสํติ ๑ เอกมฺนตํ
นิสฺสินโน ๒ อายสฺมา สํวริปฺปคฺคโต ภควนฺตํ เอตทฺทวโจ ธนฺชานิ
ภนฺเต พุราหมฺโณ อาพาสิโก ทฺทกฺขิตฺวา พาทฺทคฺคิตฺวาโน โส ภควโต
ปาเท สิริสฺสา วนฺทคฺคตฺติ ๑ กิ ปน ตฺวํ สํวริปฺปคฺคต ธนฺชานิ
พุราหมณํ สฺสติ อุตฺตคฺคทฺทริกรณํเย ทึเน พุราหมฺโถเก ปติฏฺฐาเปตฺวา
อฏฺฐายาสฺนา ปฏฺกนฺโตติ ๑ มยฺหํ ๒ ภนฺเต เอวํ อโหสิ
อิเม ๒ พุราหมณา พุราหมฺโลกาชิมนฺตฺวา ยนฺนุนาหํ ธนฺชานิสฺส

๖๔๐ สุตตุนตบิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๗๐๓

พฺรหฺมณสฺส พฺรหฺมานํ สหพฺยตฺยา มคฺคํ เทเสยฺยนฺติ ฯ กาสกฺโคว

สํวริปฺปุตฺต ฌนฺนชานิ พฺรหฺมโณ พฺรหฺมโถเก อฺปปนฺโนติ ฯ

 ฌนฺนชานิสฺสคฺคํ นิฏฺฐิตํ สคฺคตมํ ฯ

วาเสฏฐสูตร

[๗๐๔] เอมเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา อิจฺฉานนฺคเต วิหริติ
 อิจฺฉานนฺคตวณฺณเต ๑ เตน ๒ ปน สมเยน สมฺพหุตา อภินฺเวตา
 อภินฺเวตา พุราหุณฺนมหาสาธา อิจฺฉานนฺคเต ปฏฺฐิสนฺติ เสยฺยถํ
 จํกํ พุราหุณฺโน ตารุกฺโข พุราหุณฺโน ปกฺขรสาติ พุราหุณฺโน
 ษานฺนุสฺสณิ พุราหุณฺโน โตเทยโย พุราหุณฺโน อณฺเณ ๑
 อภินฺเวตา อภินฺเวตา พุราหุณฺนมหาสาธา ๑ อถ ๒ วาเสฏฐ-
 ภารทฺวาษานํ มาณวํ ชงฺขาวิหารํ อณฺจกฺกมนฺตานํ อณฺวิจฺรณฺตานํ
 อยมนฺตฺรากถา อุตฺปาติ กถมฺโภ พุราหุณฺโน โหตฺติ ๑ ภารทฺวาษ
 มาณโว เอมมาห ยโต ๒ โภ อุกฺโตสุสาโต โหติ มาติโต ๑
 ปิตีโต ๑ สํสฺสฺสฺสคฺคณิโก ยาว สํสฺสฺสฺส มา ปิตามหฺยคา อกฺขิตฺโต อณฺ-
 ปกฺกญฺโฐ ชาติวาเทน เอตฺตาวตา ๒ โภ พุราหุณฺโน โหตฺติ ๑
 วาเสฏฐมาณโว เอมมาห ยโต ๒ โภ สํสฺสฺส ๑ โหติ วตฺต-
 สมฺปนฺโน ๑ เอตฺตาวตา ๒ โภ พุราหุณฺโน โหตฺติ ๑ เณ ๒
 อสํกฺขิ ภารทฺวาษ มาณโว วาเสฏฐํ มาณวํ สณฺเณเปตฺตํ น
 ปนาสํกฺขิ วาเสฏฐํ มาณโว ภารทฺวาษ มาณวํ สณฺเณเปตฺตํ ๑

[๗๐๕] อถ ๒ วาเสฏฐํ มาณโว ภารทฺวาษ มาณวํ
 อามนฺเตสึ อยํ ๒ โภ ภารทฺวาษ สมฺโน โคตโม สกฺกยปฺปฺโต

๑ ส. อิจฺฉานนฺคตวณฺณเต ๑

๖๔๒ สุตตฺถนํปฏิฏฺเฏ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิມปณฺณาสกํ [๗๐๖

สํกฺขยํ ปพฺพชฺชิตฺว อิจฺฉานํกุເ ວິຫຣຕີ ອີຈຸຣານຸກຣວນສະໂນເທ
ຕໍ່ ໂຂ ປນ ກວນຕໍ່ ໂຄຕມໍ ເວັກຄຸຍາໂນ ກິຕຸຕິສັກໂທ ອພຸກຸຄໂຕ
ອິຕິປີ ໄສ່ ກວາ ອຣຫໍ ສມຸມາສມຸພຸໂຂ ວິຊຸຊາຈຣນສມຸປນໂນ ສຸຄໂຕ
ໂດກວິຫູ ອນຸຕຸໂຣ ປຸຣິສທມຸສາຣາດີ ສຕຸຕາ ທວມນຸສຸສານໍ ພຸໂຂ
ກວາຕີ ອາຍາມ ໂກ ກາຣທຸວາຊ ເຍນ ສມໂນ ໂຄຕໂມ ເຕນຸ-
ປສັງກມິສຸສາມ ອຸປສັງກມິຕຸວາ ສມຸນໍ ໂຄຕມໍ ເຕຕມຕຸຕໍ່ ປຸຈຸຕິສຸສາມ
ຍຕາ ໂນ ສມໂນ ໂຄຕໂມ ພຸຍາກວິສຸສຕິ ຕຕາ ນໍ ຫາເຣສຸສາມາຕີ ॥ ເວັ
ໂກຕີ ໂຂ ກາຣທຸວາຊ ມາຕໂວ ວາເສຍູຈສຸສ ມາຕໂວສຸສ ປຈຸຈຸສໄສຕີ ॥
ອຕ ໂຂ ວາເສຍູຈກາຣທຸວາຊມາຕໂວ ເຍນ ກວາ ເຕນຸປສັງກມິສຸ ອຸປ-
ສັງກມິຕຸວາ ກວວາ ສັກຸຂີ ສມໂມທິສຸ ສມໂມທນິຍໍ ກຕໍ່ ສາຣາຕນິຍໍ
ວິຕິສາເຣຕຸວາ ເອກມນຸຕໍ່ ນິສິທິສຸ ॥

[໗໐໖] ເອກມນຸຕໍ່ ນິສິນໂນ ໂຂ ວາເສຍູຈ ມາຕໂວ ກວວນຕໍ່
ຄາຄາຕີ ອຊຸຣນາສີ

ອນຸຣຸຣາຕປຣົງຣຸຣາຕາ	ເຕວິຊຸຊາ ມຍມສຸມໂກ
ອຫໍ ໂປກຸຊຣາຕິສຸສ	ຕາຣຸກຸຊສຸສາຍມາຕໂວ
ເຕວິຊຸຊານໍ ຍທກຸຊາຕໍ່	ຕຕຸຣ ເກວຕິໂນສຸມເຕ
ປທກສຸມາ ໂນ ພຸຍາກຣນາ	ຊປເປ ອາຈຣິຍສາຕິສາ
ເຕສນຸໂນ ສາຕິວາທສຸມີ	ວິວາໂທ ອຕຸຕິ ໂຄຕມ
ສາຕິຍາ ພຸຣາທຸມໂນ ໂຫຕີ	ກາຣທຸວາຊ ອິຕິ ກາສຕິ
ອຸຣຸຣ ກມຸມຸນາ ພຸຣຸມີ	ເວັ ສານາຕີ ຈກຸຊຸມ

เตน สกฺโกม ฌาเปตฺ	อณฺณมณฺณํ มยฺ อุกฺ
ภควนฺตํ ปุณฺณํ อากมฺม	สํพุทฺธํ อิติ วิสฺสํ
จณฺทํ ยถา ชยาคํ	เปจฺจ ปณฺชาดิกา ชนา
วณฺทมานา นมสฺสํ	เอวํ โถกสฺมิ โคตมํ
จกฺขุ โถเก สํพุทฺธํ	มยฺ ปุจฺจาม โคตมํ
ชาติยา พุราหุณโน โหติ	อุทากุ ภวติ กมฺมุนา
อชานตํ โน จ พุทฺธิ	ยถา ชานเนมุ พุราหุณณํ ฯ

[๗๐๗] เสด็จ ใจให้ พุยาจิกขิตฺสํ [วาเสฏฐาติ ภควา] อนุพุทฺธํ ยถากถํ

ชาติวิภังคํ ปาณานํ	อณฺณมณฺณา หิ ชาติโย
คิณฺรูกฺเขมี ชานาถ	นวามิ ปฏฺิชาเน
ถึงคํ ชาติมยฺ เสด็จ	อณฺณมณฺณา หิ ชาติโย
คโค กัฏเฐ ปณฺณเค จ	ยาว กุณฺถกิมิํตฺติเก
ถึงคํ ชาติมยฺ เสด็จ	อณฺณมณฺณา หิ ชาติโย
จตุปปเทมี ชานาถ	ชุกฺทเก จ มหุตฺตเก
ถึงคํ ชาติมยฺ เสด็จ	อณฺณมณฺณา หิ ชาติโย
ปาทุทเรมี ชานาถ	อุรฺเค ทิฆบิฏฺฐิเก
ถึงคํ ชาติมยฺ เสด็จ	อณฺณมณฺณา หิ ชาติโย
คโค มจฺเจมี ชานาถ	อุทฺทเก วาริโคจเร
ถึงคํ ชาติมยฺ เสด็จ	อณฺณมณฺณา หิ ชาติโย
คโค ปกฺขิมิ ชานาถ	ปคฺคยาเน วิหังคเม

ถึงคัม ชาคิมยัม เตสั	อณฺณมณฺณวา หิ ชาคิโย
ยถา เขตาสุ ชาคีสุ	ถึงคัม ชาคิมยัม ปุณฺ
เอวํ นคฺคิ มนุสฺเสสฺสุ	ถึงคัม ชาคิมยัม ปุณฺ
น เกเสหิ น สัเสน	น กณฺณเนหิ น อกฺขิวิ
น มุเขน น นาสาย	น โอฏฺฐเจหิ ภามุหิ วา
น คัวาย น อัสเสหิ	น อุตฺทเรน น ปิฏฺฐจียา
น สัณฺณิยา น อุตฺตมา	น สัมพวาเช น เมถุเน
น หตฺตเกหิ น ปาทะหิ	น องฺคุตฺตีหิ นเชหิ วา
น ชงฺฆาหิ น อูรุหิ	น วณฺณเนน สเรน วา
ถึงคัม ชาคิมยณฺเนว	ยถา อณฺณวาสุ ชาคีสุ
ปัจจุคฺคตณฺจ สรวุสฺสุ	มนุสฺเสสฺเสวคัม น วิชฺชติ
โวกาวิ จ มนุสฺเสสฺสุ	สम्मณฺณาย ปจฺจุจติ
โย หิ โกจิ มนุสฺเสสฺสุ	โครกฺขั อุปชัวติ
เอวํ วาเสฏฺฐ ชานาหิ	กสฺสโก โส น พฺราหฺมโน
โย หิ โกจิ มนุสฺเสสฺสุ	ปุณฺณสิปปะน ชัวติ
เอวํ วาเสฏฺฐ ชานาหิ	สิปปิโก โส น พฺราหฺมโน
โย หิ โกจิ มนุสฺเสสฺสุ	โวกาวิ อุปชัวติ
เอวํ วาเสฏฺฐ ชานาหิ	วานิชฺโช โส น พฺราหฺมโน
โย หิ โกจิ มนุสฺเสสฺสุ	ปรเปตฺเตน ชัวติ
เอวํ วาเสฏฺฐ ชานาหิ	เปตฺตสิโก โส น พฺราหฺมโน

โย หิ โกจิ มนุสฺสเสตฺถ	อทินฺนํ อุปชวติ
เอวํ วาเลญฺช ชานาหิ	โจโร เอโส น พฺราหฺมโณ
โย หิ โกจิ มนุสฺสเสตฺถ	อิตฺถสฺสคฺคํ อุปชวติ
เอวํ วาเลญฺช ชานาหิ	โยธาสฺสวํ น พฺราหฺมโณ
โย หิ โกจิ มนุสฺสเสตฺถ	โปโรหิฏฺเฐน ชวติ
เอวํ วาเลญฺช ชานาหิ	ยาชโก โส น พฺราหฺมโณ
โย หิ โกจิ มนุสฺสเสตฺถ	คามํ ฏฺฐชณฺณํ ภูณฺชติ
เอวํ วาเลญฺช ชานาหิ	ราชา เอโส น พฺราหฺมโณ
น จาหํ พฺราหฺมณํ พฺรุมิ	โยนิชํ มคฺคิสฺสุมภวํ
โกวาทํ นาม โส โหติ	สเว โหติ สกฺกิณฺณโน
อภิญฺจันํ อนาทานํ	ตมํ พฺรุมิ พฺราหฺมณํ
สพฺพํ สณฺโณชนํ เถตุวา	โย เว น ปริตฺตสฺสติ
สงฺคาตํ วิสํยุตฺตํ	ตมํ พฺรุมิ พฺราหฺมณํ
เถตุวา นทฺธิ วรตฺตณฺณํ	สํนฺชานํ สํนฺนุกมํ
อุกฺกชิตฺตปตฺธิมํ พุทฺธํ	ตมํ พฺรุมิ พฺราหฺมณํ
อฏฺโฏโส วรพนฺนณฺณํ	อทฺฐุโจะ โย คิติกฺกชติ
ชนฺติพตฺถํ พถานํ	ตมํ พฺรุมิ พฺราหฺมณํ
อฏฺโฏชนํ รุตฺตวนฺตํ	สํสวณฺตํ อนุสํสุตํ
ทนฺตํ อนฺติมสํวํ	ตมํ พฺรุมิ พฺราหฺมณํ
วาริโปกฺขรปคฺเคว	อวเรกฺเคว สาสโป

โย น ติมฺปติ กาเมสุ	ตมหํ พุริมิ พุราหฺมณํ
โย ทุกฺขสฺส ปชานาติ	อิเชว ชยมตฺตโน
ปนฺนภาวํ วิสํยุตฺตํ	ตมหํ พุริมิ พุราหฺมณํ
คมภีรํปณฺณํ เมชาวํ	มคฺตามคฺคสฺส โกวิทํ
อฺตุตฺตมคฺคํ อณฺุปฺปตฺตํ	ตมหํ พุริมิ พุราหฺมณํ
อธํสฺสญฺจํ คหฺนุเจหิ	อนาคาเรหิ จูภยํ
อโนกสํวํ อปฺปิจฺฉํ	ตมหํ พุริมิ พุราหฺมณํ
นิชาย ทณฺฑํ ภูเตสุ	ตเสสุ ถาวเรสุ จ
โย น หนฺติ น ชฺวาเตติ	ตมหํ พุริมิ พุราหฺมณํ
อวิรุทฺธํ วิรุทฺเธสุ	อตฺตทณฺฑเกสุ นิพฺพุตํ
สํทาเนสุ อนาทานํ	ตมหํ พุริมิ พุราหฺมณํ
ยสฺส ราโค จ โทโส จ	มาโน มกฺโข จ ปาติโต
สํสํปฺปวิว อารคฺคา	ตมหํ พุริมิ พุราหฺมณํ
อภกฺกถํ วิญญาปนํ	คิริ สจฺจํ อุตฺตรเย
ยาย นภิสฺสเช ทิณฺณจิ	ตมหํ พุริมิ พุราหฺมณํ
โยปํ ทิสฺสํ รัสสํ วา	อณฺุณฺตํ สฺภาสฺสุ
โถเก อทินฺนํ นวเมติ	ตมหํ พุริมิ พุราหฺมณํ
อาสํ ยสฺส น วิชฺชนฺติ	อธมํ โถเก ปรมฺหิ จ
นิรํสาถํ วิสํยุตฺตํ	ตมหํ พุริมิ พุราหฺมณํ
ยสฺสํสาถยา น วิชฺชนฺติ	อณฺเวยา อภกฺกถํ

อมโตคธํ อนุปฺปตฺตํ	ตมหํ พุรุมิ พุราหมณํ
โยช ปฺปณฺณญํ ปาปญฺจ	อุโภสงํคํ อุปฺปจฺจกา
อโสถํ วิรชํ สฺสทํ	ตมหํ พุรุมิ พุราหมณํ
จหนํทวํ วิมถํ สฺสทํ	วิปฺปสฺสนํ อนาจิตํ
นหนฺติภวปริกฺขิณํ	ตมหํ พุรุมิ พุราหมณํ
โย อิมํ ปตฺติปถํ ทฺวคฺคํ	สํสํวํ โมหมจฺจกา
คินฺนโลนปารํ คโต ฌายี	อเนไซ อกถํกถํ
อนุปาทาย นิพฺพุโต	ตมหํ พุรุมิ พุราหมณํ
โยช กามะ ปหนฺตฺวาน	อนาคาโร ปรีพฺพเช
กามภวปริกฺขิณํ	ตมหํ พุรุมิ พุราหมณํ
โยช ตณฺหํ ปหนฺตฺวาน	อนาคาโร ปรีพฺพเช
กามภวปริกฺขิณํ	ตมหํ พุรุมิ พุราหมณํ
หิตฺวา มานสํคํ โยคํ	ทิพฺพโยคํ อุปฺปจฺจกา
สพฺพโยควิธํยฺยตฺตํ	ตมหํ พุรุมิ พุราหมณํ
หิตฺวา รตฺตํ อรติญฺจ	สํตํภตํ นิรฺรูปํ
สพฺพโถกาทิภํ วัรํ	ตมหํ พุรุมิ พุราหมณํ
จตุํ โย เวทํ สฺสคฺตํ	อุปฺปตฺติญฺจ สพฺพโส
อสฺสคฺตํ สฺสคฺตํ พุทฺธํ	ตมหํ พุรุมิ พุราหมณํ
ยสฺส คคฺคํ น ชานนฺติ	เทวา คณฺธพฺพมานุสา
ชฺฌณาสวํ อรหนฺตํ	ตมหํ พุรุมิ พุราหมณํ

ยสฺสํ ปุเร จ ปจฺจนา จ	มชฺฌเณ จ นตฺถิ กิณฺจณํ
อภิญฺจณํ อนาทานํ	ตมทํ พุรุมิ พุราหุมนํ
อสุภํ ปวริ วีรํ	มเหสฺสํ วิชิตาวันํ
อเนชํ นุหตถกํ พุทฺธํ	ตมทํ พุรุมิ พุราหุมนํ
ปฺพเพณิवासํ โย เวทิ	สคฺคาปายณฺจ ปสฺสสฺสี
อโถ ชาติกุชฺฌํ ปตฺโต	ตมทํ พุรุมิ พุราหุมนํ
สมณฺเณา เหลสา โถกสฺมํ	นามโคตฺตํ ปกปฺปิตํ
สฺมจฺจ สฺมทาคคํ	คตฺถ คตฺถ ปกปฺปิตํ
ทํชฺวรตฺตมณฺสยิตํ	ทิจฺจุจิกตฺตมชานตํ
อชานนฺตา โน จ พุรฺุหนฺติ	ชาตียา โหติ พุราหุมนเณ
น ชจฺจา วสฺโส โหติ	น ชจฺจา โหติ พุราหุมนเณ
กมฺมฺนา วสฺโส โหติ	กมฺมฺนา โหติ พุราหุมนเณ
กสฺสโก กมฺมฺนา โหติ	สิปฺปโก โหติ กมฺมฺนา
วานิชฺโซ กมฺมฺนา โหติ	เปสฺสโก โหติ กมฺมฺนา
โจโรวปี กมฺมฺนา โหติ	โยธาชฺโวยี กมฺมฺนา
ยาสโก กมฺมฺนา โหติ	ราชายี โหติ กมฺมฺนา
เอวเมตํ ยถาภูตํ	กมฺมํ ปสฺสณฺติ ปณฺชิตา
ปฏิจฺจสฺมปฺปาททสา	กมฺมวิปากโกวิทา
กมฺมฺนา วตฺตติ โถโก	กมฺมฺนา วตฺตติ ปชา
กมฺมฺนิ พนฺธนา สคฺคา	รตฺสฺสาณํว ยายโต

๗๐๘] พราหมณวคฺคสุตฺต วาเสฏฺฐสุตฺตเต ตีสรณคฺคมนํ ๖๕๔

ตเปณ พฺรหฺมจฺริเยน สยฺเมณ ทเมณ จ
เอเตน พฺรหฺมโณ โหติ เอตํ พฺรหฺมานมุตฺตมํ
คํหิ วิชฺชาหิ สมนฺโน สมนฺโต ชีรณฺพณฺโง
เอวํ วาเสฏฺฐ ชานาหิ พฺรหฺมา สกฺโก วิชานตฺตุนฺติ ฯ

[๗๐๘] เอวํ วคฺคเต วาเสฏฺฐ ภาวตฺวาชมาณวาทา ภวตฺตุนฺติ เอต-
ทโวจํ อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถาปิ โภ
โคตม นิกฺกขฺชิตํ วา อุกฺกขฺเชยฺย ปฏิจฺจนนํ วา วิจเรยฺย มุพฺพหฺสฺส
วา มคฺคํ อจฺจิเกยฺย อนฺธกาเร วา เทตปฺปชฺโชตํ ชาเรยฺย จกฺขุ-
มนฺโต รูปานิ ทกฺขณตฺตํ เอวเมว โภตา โคตเมณ อนฺเถกปริยา-
เยน ชมฺโม ปกาสีโต เอเต มยฺ ภวตฺตุนฺติ โคตมํ สรณํ คจฺฉาม
ชมนฺนญฺจ ภิกฺขุสงฺฆญฺจ อฺปาสเก โน ภวํ โคตโม ชาเรตุ อชฺช-
ตคฺคเต ปาณฺเปเต สรณญฺคเตติ ฯ

วาเสฏฺฐสุตฺตํ นิยฺยจิกฺกํ อญฺจมนํ ฯ

สุภสุตฺตํ

[๗๙] เอวฺมุเม สุํถํ เขกํ สํมยํ ภควา สํวตฺถิยํ วิหริติ
เชตฺวเน อนาถปิตฺตํ สํสํสํ อารามํ ๑ เตน ๒ ปน สํมเยน
สุํโก มาณโว โตเทยฺยปฺปฺโต สํวตฺถิยํ ปฏฺวิสฺสตี อณฺเฏตฺรสํสํ
คหปิตฺตํ นิเวสฺสเน เกณจฺจิเทว กรณฺเญน ๑ อถ ๒ สุํโก
माणโว โตเทยฺยปฺปฺโต ยสฺสํ คหปิตฺตํ นิเวสฺสเน ปฏฺวิสฺสตี ตํ
คหปิตํ เอตทโวจ สํสํสํ คหปิตํ อวิวิคฺคา สํวตฺถิยํ อรหํเตหิ
กํ นุ ชฺชวชฺช สํมณํ วา พุราหุณํ วา ปยิริปาเสยฺยมาติ ๑ อยํ
ภนฺเต ภควา สํวตฺถิยํ วิหริติ เชตฺวเน อนาถปิตฺตํ สํสํสํ อารามํ
ตํ ภนฺเต ภควนฺตํ ปยิริปาสํสํสฺสตี ๑

[๘๐] อถ ๒ สุํโก มาณโว โตเทยฺยปฺปฺโต ตสฺสํ คหปิตฺตํ
ปฏฺวิสฺสํสํว ยน ภควา เตนฺปสํสํมิมิ อฺปสํสํมิตฺวา ภควตา
สํทฺธิํ สํมโมทิมิ สํมโมทนียํ กถํ สํวราณํยํ วิตฺติสํวเรตฺวา เอกมฺหํ
นิสฺสํติ ๑ เอกมฺหํ นิสฺสินโน ๒ สุํโก มาณโว โตเทยฺยปฺปฺโต
ภควนฺตํ เอตทโวจ พุราหุณนา โภ โคตม เอวมาหํสํ คหฺนุโช
อาราธโก โหติ ฌายํ ชมมํ กุสฺสํ น ปพฺพชฺชิตฺวา อาราธโก
โหติ ฌายํ ชมมํ กุสฺสํนฺติ อธิ ภวํ โคตโม ทิมาหาติ ๑
วิชฺชาวาโท ๒ อหเมตฺถ มาณว นาทเมตฺถ เอกํสํวาโท คิหิํสํ
วาหํ มาณว ปพฺพชฺชิตฺสํ วา มิจฺฉาปฏฺปิ ตํ วณฺณณมิมิ คิหิํ วา

หิ มาณว ปพฺพชิตฺวา มิจุณาปฺปิโน มิจุณาปฺปิยตฺตาธิกรณเหตุ
น อาราชโก โหติ ฌายํ ฌมฺมํ กุสฺสํ คีหิสุตฺตํ วาหิ มาณว
ปพฺพชิตสุตฺตํ วา สมนฺวาปฺปิยตฺติ วณฺณณมิ คีหิ วา หิ มาณว
ปพฺพชิตฺวา สมนฺวาปฺปิโน สมนฺวาปฺปิยตฺตาธิกรณเหตุ อาราชโก
โหติ ฌายํ ฌมฺมํ กุสฺสณฺติ ฯ

[๗๓๓] พราหมณา โภ โคตม เอวมาหํสุ มหตฺตมิตํ มหา
กิจฺจํ มหาธิกรณํ มหาสํวามฺภํ ฆราวาสกมฺมุขจํ มหปฺปตฺตํ โหติ
อปฺปตฺตมิตํ อปฺปกิจฺจํ อปฺปาธิกรณํ อปฺปสํวามฺภํ ปพฺพชฺชา
กมฺมุขจํ อปฺปปฺปตฺตํ โหติ คีหิ ฌมฺวํ โคตโม กิมาหติ ฯ
เอตฺตํปิ ไซ อหํ มาณว วิชฺชวาโท นาทเมตฺตํ เอกํสวาโท อตฺถิ
माणว กมฺมุขจํ มหตฺตํ มหากิจฺจํ มหาธิกรณํ มหาสํวามฺภํ
วิปชฺชมานํ อปฺปปฺปตฺตํ โหติ อตฺถิ มาณว กมฺมุขจํ มหตฺตํ
มหากิจฺจํ มหาธิกรณํ มหาสํวามฺภํ สมนฺปชฺชมานํ มหปฺปตฺตํ โหติ
อตฺถิ มาณว กมฺมุขจํ อปฺปตฺตํ อปฺปกิจฺจํ อปฺปาธิกรณํ อปฺป
สํวามฺภํ วิปชฺชมานํ อปฺปปฺปตฺตํ โหติ อตฺถิ มาณว กมฺมุขจํ
อปฺปตฺตํ อปฺปกิจฺจํ อปฺปาธิกรณํ อปฺปสํวามฺภํ สมนฺปชฺชมานํ
มหปฺปตฺตํ โหติ ฯ

[๗๓๔] กตมํ มาณว กมฺมุขจํ มหตฺตํ มหากิจฺจํ มหาธิกรณํ
มหาสํวามฺภํ วิปชฺชมานํ อปฺปปฺปตฺตํ โหติ กถิ ไซ มาณว
กมฺมุขจํ มหตฺตํ มหากิจฺจํ มหาธิกรณํ มหาสํวามฺภํ วิปชฺชมานํ

๖๕๒ สุตฺตฺนคณียุเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปฺปណฺนํ [๗๓๓]

อปปฺปฬฺถํ โหติ ฯ กตมญฺจ มาณว กมฺมฏฺฐจํ มหฺตถํ มหฺกิกฺขจํ
มหฺกิกฺขรณํ มหฺสํมารมฺภํ สํมุပ္ปชฺชมานํ มหฺปฬฺถํ โหติ กถิเยว
โธ มาณว กมฺมฏฺฐจํ มหฺตถํ มหฺกิกฺขจํ มหฺกิกฺขรณํ มหฺสํมาร-
มฺภํ สํมุပ္ปชฺชมานํ มหฺปฬฺถํ โหติ ฯ กตมญฺจ มาณว กมฺมฏฺฐจํ
อปปฺปคฺคํ อปปฺปิกฺขจํ อปปฺปาทิกฺขรณํ อปปฺปสํมารมฺภํ วิปชฺชมานํ อปปฺ-
ปฺปฬฺถํ โหติ วณฺชิชา โธ มาณว กมฺมฏฺฐจํ อปปฺปคฺคํ อปปฺปิกฺขจํ
อปปฺปาทิกฺขรณํ อปปฺปสํมารมฺภํ วิปชฺชมานํ อปปฺปฬฺถํ โหติ ฯ กตมญฺจ
माणว กมฺมฏฺฐจํ อปปฺปคฺคํ อปปฺปิกฺขจํ อปปฺปาทิกฺขรณํ อปปฺปสํมารมฺภํ
สํมุပ္ปชฺชมานํ มหฺปฬฺถํ โหติ วณฺชิชาเยว โธ มาณว กมฺมฏฺฐจํ
อปปฺปคฺคํ อปปฺปิกฺขจํ อปปฺปาทิกฺขรณํ อปปฺปสํมารมฺภํ สํมุပ္ปชฺชมานํ
มหฺปฬฺถํ โหติ ฯ

[๗๓๓] เสยฺยถาปี มาณว กถิกมฺมฏฺฐจํ มหฺตถํ มหฺกิกฺขจํ
มหฺกิกฺขรณํ มหฺสํมารมฺภํ วิปชฺชมานํ อปปฺปฬฺถํ โหติ เอวเมว
โธ มาณว จรฺววาสกมฺมฏฺฐจํ มหฺตถํ มหฺกิกฺขจํ มหฺกิกฺขรณํ
มหฺสํมารมฺภํ วิปชฺชมานํ อปปฺปฬฺถํ โหติ ฯ เสยฺยถาปี มาณว
กถิเยว กมฺมฏฺฐจํ มหฺตถํ มหฺกิกฺขจํ มหฺกิกฺขรณํ มหฺสํมารมฺภํ
สํมุပ္ปชฺชมานํ มหฺปฬฺถํ โหติ เอวเมว โธ มาณว จรฺววาส-
กมฺมฏฺฐจํ มหฺตถํ มหฺกิกฺขจํ มหฺกิกฺขรณํ มหฺสํมารมฺภํ สํมุပ္ปชฺช-
มานํ มหฺปฬฺถํ โหติ ฯ เสยฺยถาปี มาณว วณฺชิชาทกมฺมฏฺฐจํ อปปฺปคฺคํ
อปปฺปิกฺขจํ อปปฺปาทิกฺขรณํ อปปฺปสํมารมฺภํ วิปชฺชมานํ อปปฺปฬฺถํ โหติ

๗๓๕] พุราหมณวคฺคตฺถ์ สุกฺคตฺเต ปณฺจชมฺมปณฺณตฺติ ๖๕๓

เอวเมว โข มาณว ปพฺพชฺชากมฺมุจฺจํ อปฺปตฺถํ อปฺปทิจฺจํ
อปฺปาทิกรณํ อปฺปสฺมารมฺภํ วิปชฺชมานํ อปฺปปฺผลํ โหติ ฯ เสยฺยถาปิ
माणว วณิชฺชาเยว กมฺมุจฺจํ อปฺปตฺถํ อปฺปทิจฺจํ อปฺปาทิกรณํ
อปฺปสฺมารมฺภํ สมฺปชฺชมานํ มหปฺผลํ โหติ เอวเมว โข มาณว
ปพฺพชฺชากมฺมุจฺจํ อปฺปตฺถํ อปฺปทิจฺจํ อปฺปาทิกรณํ อปฺปสฺมารมฺภํ
สมฺปชฺชมานํ มหปฺผลํ โหตฺติ ฯ

[๗๓๕] พุราหมณา โภ โคตม ปณฺจ ชมฺเม ปณฺณเปนฺติ
ปฺณฺณตฺถ์ กิริยาย กุสฺสตฺถ์ อวราชนายาติ ฯ ये ते माणव
พุราหมणा ปณฺจ ชมฺเม ปณฺณเปนฺติ ปฺณฺณตฺถ์ กิริยาย กุสฺสตฺถ์
อวราชนาย สฺสเจ เต อกรุ สฺสาชฺฐ เต ปณฺจ ชมฺเม อิมสฺมึ^๓
ปฺริสฺสติ ภาสฺสฺสฺสติ ฯ น โข โภ โคตม กรุ ยตฺถตฺถ์ ภวนฺโต
วา นิสฺสนฺนา ภวนฺตฺรปฺปา วาติ ฯ เตนฺหิ มาณว ภาสฺสฺสฺสติ ฯ

[๗๓๕] สจฺจํ โข โภ โคตม พุราหมณา ปจฺมํ ชมฺมํ
ปณฺณเปนฺติ ปฺณฺณตฺถ์ กิริยาย กุสฺสตฺถ์ อวราชนาย ตปํ โข
โภ โคตม พุราหมณา ทฺติยํ ชมฺมํ ปณฺณเปนฺติ ปฺณฺณตฺถ์ กิริยาย
กุสฺสตฺถ์ อวราชนาย พุราหมจฺวิยํ โข โภ โคตม พุราหมณา
ตฺติยํ ชมฺมํ ปณฺณเปนฺติ ปฺณฺณตฺถ์ กิริยาย กุสฺสตฺถ์ อวราชนาย
อชฺชเนนํ โข โภ โคตม พุราหมณา จตฺตุตฺถ์ ชมฺมํ ปณฺณเปนฺติ
ปฺณฺณตฺถ์ กิริยาย กุสฺสตฺถ์ อวราชนาย จาคํ โข โภ โคตม

๓ อิมิสฺสฺสนฺติ ปาเชน ภวิตพฺพํ ฯ

๖๕๔ สุตตุนตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกั [๗๓๖

พฺราหฺมณา ปณฺจมนํ ชมนํ ปณฺณเปนฺติ ปุณฺณสฺส กิริยาย กุสฺสสฺส
อวราชนาย พฺราหฺมณา โภ โคตม อิมะ ปณฺจ ชมนะ ปณฺณ-
เปนฺติ ปุณฺณสฺส กิริยาย กุสฺสสฺส อวราชนายาติ อิท ภาวํ โคตโม
กิมาทติ ฯ

[๗๓๖] ก็ ปน มาณว อตฺถิ โภจิ พฺราหฺมณานํ เอก-
พฺราหฺมโณนํ โย เอวมาห อหํ อิมสํ ปณฺจณฺหํ ชมนานํ
สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกคฺคา วิปากํ ปเวเทมฺหิติ ฯ โน หิทํ โภ
โคตม ฯ ก็ ปน มาณว อตฺถิ โภจิ พฺราหฺมณานํ เอกาจริโยนํ
เอกาจริยปาจริโยนํ ยาว สุตตมา อาจริยมหฺยุคา โย เอวมาห
อหํ อิมสํ ปณฺจณฺหํ ชมนานํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกคฺคา วิปากํ
ปเวเทมฺหิติ ฯ โน หิทํ โภ โคตม ฯ ก็ ปน มาณว เยนํ เต
พฺราหฺมณานํ ปุพฺพกา อิสฺสโย มนฺตานํ กตฺตาโร มนฺตานํ ปวตฺตาโร
เยสฺमितํ เอตฺรหิ พฺราหฺมณานํ โปรวาณํ มนฺตปทํ คีตํ ปวตฺตํ
สฺมิหิตํ ตทฺหุคฺคายนฺติ ตทฺหุภาสฺนฺติ ภาสิตมฺหุภาสฺนฺติ วาจิตมฺหุ-
วาเจนฺติ เสยฺยถิตํ อฏฺฐโก วามโก วามเทโว เวสฺสํสามิตฺโต
ยมตคฺคิ อฏฺฐีโรโส ภาวรทฺวาโส วาเสฏฺฐโส กสฺสโป ภคฺ เตนํ
เอวมาหํสุ มยํ อิมสํ ปณฺจณฺหํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกคฺคา วิปากํ
ปเวเทมาติ ฯ โน หิทํ โภ โคตม ฯ

[๗๓๗] อิติ กิร มาณว นตฺถิ โภจิ พฺราหฺมณานํ เอก-
พฺราหฺมโณนํ โย เอวมาห อหํ อิมสํ ปณฺจณฺหํ ชมนานํ สยํ

๗๓๘] พุราหุณนวกุคคัสสํ สุกัสสํเต สุกานตฺตมณฺหาโว ๒๕๕

อภิญญา สัจฉิกตฺวา วิปากํ ปเวเทมัตติ นตฺถิ โภจํ พุราหุมนานํ
 เอกาจริโยมี เอกาจริยปาจริโยมี ยาว สตฺตมา อาจริยมหฺยุคา โย
 เอมมาห อหํ อิมสํ ปณฺจนํ ชมฺมานํ สยํ อภิญญา สัจฉิกตฺวา
 วิปากํ ปเวเทมัตติ เยมี เต พุราหุมนานํ ปุพฺพกา อิสฺสโย มนฺตานํ
 กตฺตาโร มนฺตานํ ปวตฺตาโร เยสฺमितํ เอตฺรหิ พุราหุมนานํ ปฺปรานํ
 มนฺตปทํ คีตํ ปวตฺตํ สมิหิตํ ตทฺนุคายนฺติ ตทฺนุภาสฺสนฺติ ภาสิตฺมณฺ
 ภาสฺสนฺติ วาจิตฺมณฺวาเจนฺติ เสยฺยถิตํ อฏฺฐโก วามโก วามเทโว
 เวสฺสธามิตฺโต ยมตฺตคฺคิ ธงฺคฺวโร ภารทฺวาโส วาเสฏฺโฐ กสฺสโป
 ภกุ เตปปี น เอมมาหํสุ มยํ อิมสํ ปณฺจนํ ชมฺมานํ สยํ
 อภิญญา สัจฉิกตฺวา วิปากํ ปเวเทมาติ เสยฺยถามี มาณว
 ธนฺชเวณิ ปฺรปฺราสฺสตฺตา ปฺริโมมี น ปสฺสตี มชฺฌิโมมี น ปสฺสตี
 ปจฺฉิโมมี น ปสฺสตี เอมเมว โส มาณว ธนฺชเวณูปมํ มณฺเฑ
 พุราหุมนานํ ภาสิตํ สมนฺชชฺติ ปฺริโมมี น ปสฺสตี มชฺฌิโมมี
 น ปสฺสตี ปจฺฉิโมมี น ปสฺสตีติ ฯ

[๗๑๘] เหว่ วุตเต สุกโก มาณโว โตเทยฺยปฺพุโต ภควโต อนช-
 เวนฺณปมฺเมน วุจฺจมาโน กุปฺปีโต อนคฺคตฺตมโน ภควนฺตฺตฺเตว ชฺหฺเสนฺโต
 ภควนฺตฺตฺเตว วมฺเภนฺโต ภควนฺตฺตฺเตว วทมาโน สํมโน โคตโม
 ปาปฺปีโต ภวิสฺสํตฺตํติ ภควนฺตํ เขตฺตวโจ พฺรหฺมโน โคตม
 ปกฺขรํสํติ โอบมณฺโณ สุกกวนิโก เหวมาท เหวเมว โข
 ปนิเม เก สมนพฺรหฺมณฺนา อุตฺตํรี มนุสฺสํชฺมา อตฺตมวียนา-

๖๕๖ สุตตตณฺหีฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๗๑๘

ทสฺสณฺวิเสสํ ปฏิขานนฺติ เสดมิทํ ภาสีทํ ทสฺสกํเยว สมนุสฺสชฺชติ
นามกํเยว สมนุสฺสชฺชติ วิตฺตกํเยว สมนุสฺสชฺชติ ศุจฺจนกํเยว สมนุสฺสชฺชติ
กถํ หิ นาม มนุสฺสสฺสกุโธ อุตฺตริ มนุสฺสสฺสมมา อถมรียณฺณ-
ทสฺสณฺวิเสสํ ฌสฺสตี วา ทกฺขิตฺติ วา สจฺจนี วา กริยฺสฺสตี เนตฺติ
จํานํ วิชฺชตี ๑ กิ ปน มาณว พุราหุมนฺ โปกฺขรสาตี โอบ-
มณฺโณ สุกคฺควนิกโก สพฺเพสฺสเยว สมนพฺพราหุมนฺ เจตสา เจโต
ปริจฺจุ ปชานาตี ๑ สกายนี หิ โภ โคตม ปุณฺณณิกาย ทาสียา
พุราหุมนฺ โปกฺขรสาตี โอบมณฺโณ สุกคฺควนิกโก เจตสา เจโต
ปริจฺจุ ปชานาตี กุโธ ปน สพฺเพสฺสเยว สมนพฺพราหุมนฺ เจตสา
เจโต ปริจฺจุ ปชานิสฺสตี ๑

[๗๑๘] เสยฺยกาปํ มาณว ขจฺจนโ ปุริโส โส น ปสฺสเสยฺย
กณฺหสฺสูกานํ รูปานํ น ปสฺสเสยฺย นีถกานํ รูปานํ น ปสฺสเสยฺย
ปิตกานํ รูปานํ น ปสฺสเสยฺย โถหิตกานํ รูปานํ น ปสฺสเสยฺย
มณฺเขยฺยจฺจนํ รูปานํ น ปสฺสเสยฺย สมนวิสฺมานํ น ปสฺสเสยฺย
ตารกรูปานํ น ปสฺสเสยฺย จนฺทิมสฺสริเย โส เขวํ วเทยฺย นตฺถิ
กณฺหสฺสูกานํ รูปานํ นตฺถิ กณฺหสฺสูกานํ รูปานํ ทสฺสสํ นตฺถิ
นีถกานํ รูปานํ นตฺถิ นีถกานํ รูปานํ ทสฺสสํ นตฺถิ ปิตกานํ
รูปานํ นตฺถิ ปิตกานํ รูปานํ ทสฺสสํ นตฺถิ โถหิตกานํ รูปานํ
นตฺถิ โถหิตกานํ รูปานํ ทสฺสสํ นตฺถิ มณฺเขยฺยจฺจนํ รูปานํ
นตฺถิ มณฺเขยฺยจฺจนํ รูปานํ ทสฺสสํ นตฺถิ สมนวิสฺมํ นตฺถิ สมน-

วิธมฺสฺส ทสฺสํวํ นตฺติ ตารกฺรฺพานิ นตฺติ ตารกฺรฺพานํ ทสฺสํวํ
 นตฺติ จนฺทิมฺ สฺริยา นตฺติ จนฺทิมฺ สฺริยานํ ทสฺสํวํ อหเมตํ น
 ชานามิ อหเมตํ น ปสฺสํวํ ตสฺมา ตํ นตฺถิ ตํ น มํมา นุ ไช
 โส มาณว จทมาโน จเทยฺยาติ ฯ โน หิทํ โภ โคตม อตฺติ
 กณฺหสฺสฺสฺสฺส รฺพานิ อตฺติ กณฺหสฺสฺสฺสฺส รฺพานํ ทสฺสํวํ อตฺติ
 นัฏกานิ รฺพานิ อตฺติ นัฏกานํ รฺพานํ ทสฺสํวํ อตฺติ ปิตฺกานิ
 รฺพานิ อตฺติ ปิตฺกานํ รฺพานํ ทสฺสํวํ อตฺติ โลหิตฺกานิ รฺพานิ
 อตฺติ โลหิตฺกานํ รฺพานํ ทสฺสํวํ อตฺติ มนฺยฺเชฏฺฐกานิ รฺพานิ
 อตฺติ มนฺยฺเชฏฺฐกานํ รฺพานํ ทสฺสํวํ อตฺติ สมนฺวิธมํ อตฺติ สมน-
 วิธมฺสฺส ทสฺสํวํ อตฺติ ตารกฺรฺพานิ อตฺติ ตารกฺรฺพานํ ทสฺสํวํ
 อตฺติ จนฺทิมฺ สฺริยา อตฺติ จนฺทิมฺ สฺริยานํ ทสฺสํวํ อหเมตํ น
 ชานามิ อหเมตํ น ปสฺสํวํ ตสฺมา ตํ นตฺถิ น หิ โภ
 โคตม สมนฺมา จทมาโน จเทยฺยาติ ฯ เอวเมว ไช มาณว
 พฺราหฺมโณ ปกฺขรฺสํสํติ โอปมณฺโณ สุกฺคณฺนิโก อนฺโช อจฺจุทฺโก
 โส วคฺ อตฺตวํ มนุสฺสํมมา อตฺตมวฺยณฺณทสฺสํวํสํสํ ฌสฺสํสํ
 วา ทกฺขิตฺติ วา สจฺฉนิ วา กวิสฺสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํ
 เนตํ ชานํ วิชฺชติ ฯ

[๗๒๐] ตํ ก็ มณฺณสํ มาณว เย ปน เต โกสฺสํติกา
 พฺราหฺมณมหาสาธา เสยฺยถํ จกฺกํ พฺราหฺมโณ ตารกฺวไช
 พฺราหฺมโณ ปกฺขรฺสํสํติ พฺราหฺมโณ ชาณฺสฺสํสํสํสํ พฺราหฺมโณ
 มีตา วา เต โตเทยฺโย กตฺมา เนสํ เสยฺยา ยํ วา เต

[๗๒๓] ปญฺจ ไช อิมะ มานว กามคฺคณา กตเม ปญฺจ
 จกฺขุวิญญะเยยฺยา รูปา อิมฺหิ กนฺตา มนฺปา มียรูปา กามุป-
 สฺสเนหิตา รชฺนียา โสฺสทวิญญะเยยฺยา สทฺททา ๑ เป ๑ ฆานวิญญะเยยฺยา
 กนฺธา... ฆิวหาวิญญะเยยฺยา รธา... กายวิญญะเยยฺยา โผฏฺฐพฺพหา
 อิมฺหิ กนฺตา มนฺปา มียรูปา กามุปฺสฺสเนหิตา รชฺนียา อิมะ
 ไช มานว ปญฺจ กามคฺคณา ๑ อิมะหิ ไช มานว ปญฺจหิ
 กามคฺคเณหิ พฺราหมฺโน โปกฺขรสาติ โอบมณฺโณ สุกฺคณฺโณ คชฺโศ
 มุจฺฉโศ อชฺฌาปนฺโน อนาทนฺทสฺสํ อนิสฺสวณฺณปณฺโณ ปริ-
 ญฺชติ โส วคฺ อคฺคํ มนฺสํมมา อตมวียนทสฺสํนิสฺสํ
 ฌสฺสํ วา ทกฺขติ วา สจฺฉิ วา กริสฺสํคฺติ เนตฺ จํ วิชฺชติ ๑

[๗๒๔] ตํ กิ มณฺณสฺสิ มานว ยํ วา ตินฺนฏฺฐปาทานํ
 ปญฺจจ อคฺคิ ฆาเตยฺย ยํ วา นิสฺสํจฺฉิตินฺนฏฺฐปาทานํ อคฺคิ
 ฆาเตยฺย กตโม นุ ไช อสฺสํ อคฺคิ อจฺฉิมา เจว วณฺณนิมา
 จ ปกฺสฺสโร จาติ ๑ สจฺเจ ตํ โภ โคตม จํ นิสฺสํจฺฉิติน-
 นฏฺฐปาทานํ อคฺคิ ชตฺติ สฺวาสฺสํ อคฺคิ อจฺฉิมา เจว วณฺณนิมา
 จ ปกฺสฺสโร จาติ ๑ อญฺจํ ไช เอตํ มานว อนวกาโส
 ยํ นิสฺสํจฺฉิตินฺนฏฺฐปาทานํ อคฺคิ ฆาเตยฺย อณฺณตฺร อิทฺธิมตา
 เสยฺยถาปี มานว ตินฺนฏฺฐปาทานํ ปญฺจจ อคฺคิ ชตฺติ ตณฺณปาทํ
 มานว อิมํ ปิตํ วทามิ ยายํ ปิตํ ปญฺจ กามคฺคเณ ปญฺจจ ๑
 เสยฺยถาปี มานว นิสฺสํจฺฉิตินฺนฏฺฐปาทานํ อคฺคิ ชตฺติ ตณฺณปาทํ

๖๖๐ ลัทธิมนต์ มชฺฌิมนิกาย มชฺฌิมปณฺณาสก [๗๒๕]

มาณว อิมํ ปิຕํ วทามิ ยายํ ปิຕิ อณฺณเตฺรว กาเมหิ อณฺณเตฺร
 อกุสฺสเถหิ ชฺမเมหิ กตฺมา จ มาณว ปิຕิ อณฺณเตฺรว กาเมหิ
 อณฺณเตฺร อกุสฺสเถหิ ชฺมเมหิ อีช มาณว ภิกฺขุ วิวิจฺเจว กาเมหิ
 วิวิจฺจ อกุสฺสเถหิ ชฺมเมหิ ๑ เป ๑ ปจฺมํ ฌานํ อุปสํมปฺปชฺช จิหฺรติ
 อยฺมปิ โส มาณว ปิຕิ อณฺณเตฺรว กาเมหิ อณฺณเตฺร อกุสฺสเถหิ
 ชฺมเมหิ ๑ ปุณ จปรํ มาณว จิตฺกุกฺกวจารานํ ออุปสํมา ๑ เป ๑ ทฺติยํ
 ฌานํ อุปสํมปฺปชฺช จิหฺรติ อยฺมปิ โส มาณว ปิຕิ อณฺณเตฺรว
 กาเมหิ อณฺณเตฺร อกุสฺสเถหิ ชฺมเมหิ ๑

[๗๕] เข เต มาณว พุราหุมนา ปณฺจ ชมฺเม ปณฺณเปหฺติ
 ปุณฺณสฺสํ กิริยาย กุสฺสํ อารชทาย กเมตฺถ พุราหุมนา ชมฺมํ
 มหปฺผตฺรํ ปณฺณเปหฺติ ปุณฺณสฺสํ กิริยาย กุสฺสํ อารชทายาติ ฯ
 เขเม โภ โคตม พุราหุมนา ปณฺจ ชมฺเม ปณฺณเปหฺติ ปุณฺณสฺสํ
 กิริยาย กุสฺสํ อารชทาย จากเมตฺถ พุราหุมนา ชมฺมํ มหป-
 ผตฺรํ ปณฺณเปหฺติ ปุณฺณสฺสํ กิริยาย กุสฺสํ อารชทายาติ ฯ

[๗๒๖] ตํ กิํ มณฺเฑสิ มาณว อีธ อณฺเฑตรสฺสํ พุราหุมนสฺสํ
 มหายนฺโธ ปจฺจุปฺปจฺจิโค สสฺสํ ฯ อถ เทว พุราหุมนา อากฺขณฺเญยฺม
 อิตฺถนฺนามสฺสํ พุราหุมนสฺสํ มหายนํ อณฺเฏวีสฺสามาติ ฯ ตตฺร
 เอกสฺสํ พุราหุมนสฺสํ เอวมสฺสํ อโห วตาทเมว ตถายํ ภคฺคเค
 อคฺคาสํ อคฺโคทกํ อคฺคมีณํ น อณฺเฑ พุราหุมนา ตถายํ
 ภคฺคเค อคฺคาสํ อคฺโคทกํ อคฺคมีณํ นติ ฯ จานํ โธ ปเนตํ

๗๒๗] พุราหมณวคฺคสฺส สฺกสฺสฺส เต ปญฺจธมฺมปญฺเจตฺติ ๖๖๓

มาณว วิชฺชติ ยํ อญฺโฆ พุราหฺมโณ ตเถยฺย ภาตฺตคฺเค
อคฺคาสฺนํ อคฺคโคทกํ อคฺคบีณฺทํ น โส พุราหฺมโณ ตเถยฺย
ภาตฺตคฺเค อคฺคาสฺนํ อคฺคโคทกํ อคฺคบีณฺทํ ฯ อญฺเฆ พุราหฺมณา
ตณฺหติ ภาตฺตคฺเค อคฺคาสฺนํ อคฺคโคทกํ อคฺคบีณฺทํ นาทํ จภามิ
ภาตฺตคฺเค อคฺคาสฺนํ อคฺคโคทกํ อคฺคบีณฺทณฺหติ อิติ โส กุปฺปีโต
อนคฺตมโน อิมสฺส ปน มาณว พุราหฺมณา กิํ วิปากํ ปญฺเญ-
เปณตฺติ ฯ น เขวตฺถ โก โคตม พุราหฺมณา เอวํ ทานํ เทนฺติ
อิมินา จ วอ กุปฺปีโต อนคฺตมโนติ อถ เขวตฺถ พุราหฺมณา
อนุกมฺปชาติกํเยว ทานํ เทนตฺติ ฯ เอวํ สฺนฺเต โส มาณว
พุราหฺมณานํ อิทํ ญฺจํ ปุณฺณกิริยวตฺถุํ โหติ ยทิตํ อนุ-
กมฺปชาติกนฺติ ฯ เอวํ สฺนฺเต โก โคตม พุราหฺมณานํ อิทํ ญฺจํ
ปุณฺณกิริยวตฺถุํ โหติ ยทิตํ อนุกมฺปชาติกนฺติ ฯ

[๗๒๗] เข เต มาณว พุราหฺมณา ปญฺจ ธมฺเม ปญฺเญเปณฺติ
ปุณฺณสฺส กิริยาย กุสฺลสฺส อาราชนาย เอเต กตฺถ พหุํ สมนุ-
ปสฺสสฺสตี ฯ เขเม โก โคตม พุราหฺมณา ปญฺจ ธมฺเม ปญฺเญเปณฺติ
ปุณฺณสฺส กิริยาย กุสฺลสฺส อาราชนาย อิมานํ ปญฺจ ธมฺเม
ปพฺพชิตฺส พหุํ สมนุปสฺสสฺสามิ อปฺปํ คหฺมุจฺสํ คหฺมุจฺสํ หิ โก
โคตม มหตฺโต มหาภิจฺโจ มหาชิกรโณ มหาสฺมารมฺโก น
สฺตตํ สมิทํ สจฺจวาทํ โหติ ปพฺพชิตฺโต โส ปน โก โคตม
อปฺปตฺโต อปฺปภิจฺโจ อปฺปชิกรโณ อปฺปสฺมารมฺโก สฺตตํ สมิทํ

๖๖๒ สุตฺตฺนคัมภีรเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺเณสกํ [๗๒๘

สจฺจุวาทํ โหติ คหฺนุโส หิ โภ โคตม มหฺตฺโต มหฺกิโจ
มหฺกักรโณ มหฺตฺมารมฺโภ น สคคํ สมิคํ คปฺสฺสํ โหติ...
พฺรหฺมจาร์ โหติ... สชฺฌายพฺพุโต โหติ... จาคพฺพุโต โหติ
ปพฺพชฺชิตฺโต โส ปน โภ โคตม อปฺปคฺตฺโต อปฺปกิโจ อปฺปา-
กักรโณ อปฺปสฺมารมฺโภ สคคํ สมิคํ คปฺสฺสํ โหติ... พฺรหฺมจาร์
โหติ... สชฺฌายพฺพุโต โหติ... จาคพฺพุโต โหติ ฯ เยเม โภ
โคตม พฺรหฺมณา ปณฺจ ชมฺเม ปณฺณเปเนติ ปุณฺณสฺส กิริยาย
กฺขฺสฺสํ อวราชนาย อิมํ ปณฺจ ชมฺเม ปพฺพชฺเชตฺส พฺพุตฺ
สฺมนุสฺสํ อปฺปํ คหฺนุเจตฺติ ฯ

[๗๒๘] เ ย เต มาณว พฺรหฺมณา ปณฺจ ชมฺเม ปณฺณเปเนติ
ปุณฺณสฺส กิริยาย กฺขฺสฺสํ อวราชนาย จิตฺตฺสํสาหํ เอเต ปริกฺขาว
วทามิ ยทิทํ จิตฺตํ อเวรํ อพฺยาปชฺฌํ ตสฺส ภาวนาย ฯ อึช
माणว ภิกฺขุ สจฺจุวาทํ โหติ โส สจฺจุวาทิมฺหํติ ตภฺติ อตฺถเวทํ
ตภฺติ ชมฺมเวทํ ตภฺติ ชมฺมปฺสณฺหิตํ ปามุชฺชํ ยนฺตํ กฺขฺสฺสปฺสณฺหิตํ
ปามุชฺชํ จิตฺตฺสํสาหํ เอตํ ปริกฺขารํ วทามิ ยทิทํ จิตฺตํ อเวรํ
อพฺยาปชฺฌํ ตสฺส ภาวนาย ฯ อึช มาณว ภิกฺขุ คปฺสฺสํ โหติ...
พฺรหฺมจาร์ โหติ... สชฺฌายพฺพุโต โหติ... จาคพฺพุโต โหติ โส
จาคพฺพุโตมฺหํติ ตภฺติ อตฺถเวทํ ตภฺติ ชมฺมเวทํ ตภฺติ ชมฺมป-
สณฺหิตํ ปามุชฺชํ ยนฺตํ กฺขฺสฺสปฺสณฺหิตํ ปามุชฺชํ จิตฺตฺสํสาหํ เอตํ
ปริกฺขารํ วทามิ ยทิทํ จิตฺตํ อเวรํ อพฺยาปชฺฌํ ตสฺส ภาวนาย ฯ

เย เต มาณว พฺราหฺมณา ปณฺจ ชมฺเม ปณฺณเปณฺติ ปุณฺณตฺสฺส
กิริยาย กุตฺตตฺสฺส อารารณาย จิตฺตตฺสฺสํเห เต ปริกฺขาวเร วทามิ
ยทิตฺ จิตฺตํ อเวรํ อพฺยาปชฺฌํ ตตฺสฺส ภาวนายาคิ ฯ เอวํ วุคฺคเต
สุโก มาณโว โตเทยฺยปฺปโต ภควนฺตํ เขตฺทโวจ ตฺมํ เมตฺถ โภ
โคตม สมนฺโน โคตโม พฺรหฺมณํ สหฺพฺยตฺยา มคฺคํ ปชานาตฺติ ฯ

[๗๒๘] ตํ ทิ มณฺณสฺสิ มาณว อาสฺนฺเน อิตฺโต นพฺการคาโม
นยิตฺโต ทูเร นพฺการคาโมติ ฯ เอวํ โภ โคตม อาสฺนฺเน อิตฺโต
นพฺการคาโม นยิตฺโต ทูเร นพฺการคาโมติ ฯ ตํ ทิ มณฺณสฺสิ มาณว
อิชฺช ชฺวตฺสฺส ปฺริสฺส นพฺการคามे ชาตวทฺธมฺ สมนํ นพฺการคามโต
คาจเทว อปฺสํกฺกํ นพฺการคามตฺสฺส มคฺคํ ปุจฺเจยฺย สฺยิยา นุ โช
माणว ตตฺสฺส ปฺริสฺสตฺสฺส นพฺการคามे ชาตวทฺธมฺตฺสฺส นพฺการคามตฺสฺส
มคฺคํ ปุจฺจตฺสฺส ทนฺชยิตฺตํ วา วิตฺถายิตฺตํ วาติ ฯ โน ทิทฺถ
โภ โคตม ตํ ทิสฺสฺส เหตุ อตฺสฺส ทิ โภ โคตม ปฺริสฺสตฺสฺส
นพฺการคามे ชาตวทฺธมฺตฺสฺส สหฺพฺพาเนว นพฺการคามตฺสฺส มคฺคานิ
สุวทิตฺตานํติ ฯ สฺยิยา นุ โช มาณว ตตฺสฺส ปฺริสฺสตฺสฺส นพฺการคามे
ชาตวทฺธมฺตฺสฺส นพฺการคามตฺสฺส มคฺคํ ปุจฺจตฺสฺส ทนฺชยิตฺตํ วา
วิตฺถายิตฺตํ วา น เทวํ ตถาคตฺสฺส พฺรหฺมโตกํ วา พฺรหฺมโลก-
คามินิ วา ปฏฺธิปํ ปุจฺจตฺสฺส ทนฺชยิตฺตํ วา วิตฺถายิตฺตํ วา
พฺรหฺมานนฺจาทิ มาณว ปชานามิ พฺรหฺมโลกนฺจ พฺรหฺมโลก-
คามินนฺจ ปฏฺธิปํ ยถาปฏฺธิปนฺโน จ พฺรหฺมโตกํ อปฺปนฺโน ตนฺจ

๖๖๔ สุตฺตฺตบปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๗๓๐

ปฺรชานามํติ ฯ สุตํ เมตํ โภ โคตม สมนฺโน โคตโม พุทฺธมาณํ
สํหพฺพตฺตาย มคฺคํ เทเสตฺติ สํชฺช เม ภวํ โคตโม พุทฺธมาณํ
สํหพฺพตฺตาย มคฺคํ เทเสตฺติ ฯ เตนฺหิ มาณว สฺสุณฺหาหิ สํชฺชกํ
มนสฺสึกโรหิ ภาสึสฺสํมํติ ฯ เอวํ โภติ โห สฺสุโก มาณโว
โตเทยฺยปฺปฺตฺโต ภควโต ปจฺจุสฺสสึ ฯ

[๗๓๐] ภควา เอตทโวจ กตโม จ มาณว พุทฺธมาณํ
สํหพฺพตฺตาย มคฺโค อีธ มาณว ภิกฺขุ เมตฺตาสํหคฺเคน เจตสา
เอกํ ทิสฺสํ ฌริตฺวา วิหริติ ตถา ทฺติยํ ตถา ตฺติยํ ตถา
จตุตฺถํ อิติ อุตฺทมฺโห ตฺริยํ สํพฺพชฺช สํพฺพตฺตฺตาย สํพฺพาวนฺตํ
โตกํ เมตฺตาสํหคฺเคน เจตสา วิปฺปฺเตน มหคฺคเคน อปฺปมาเนน
อเวเรน อพฺยาปชฺฌเนน ฌริตฺวา วิหริติ เอวํ ภาวิตาย โห มาณว
เมตฺตตฺตาย เจโตวิมฺุตฺติยา ยํ ปมาณกตํ กมฺมํ น ตํ ตตฺตฺราวตฺติสฺสํ
น ตํ ตตฺตฺราวตฺติจฺจติ เสยฺยถาปํ มาณว พทฺวา สงฺฆชฺโหม อปฺปกสฺสิเร-
เนว จาคฺคฺทิสฺสา วิญฺญาเปยฺย เอวเมว โห มาณว เอวํ ภาวิตาย
เมตฺตตฺตาย เจโตวิมฺุตฺติยา ยํ ปมาณกตํ กมฺมํ น ตํ ตตฺตฺราวตฺติสฺสํ
น ตํ ตตฺตฺราวตฺติจฺจติ อยมฺปิ โห มาณว พุทฺธมาณํ สํหพฺพตฺตาย
มคฺโค ฯ ปฺน จปวํ มาณว ภิกฺขุ กรุณาสํหคฺเคน เจตสา... มุทิตา-
สํหคฺเคน เจตสา... อฺุเปกฺขาสํหคฺเคน เจตสา เอกํ ทิสฺสํ ฌริตฺวา
วิหริติ ตถา ทฺติยํ ตถา ตฺติยํ ตถา จตุตฺถํ อิติ อุตฺทมฺโห
ตฺริยํ สํพฺพชฺช สํพฺพตฺตฺตาย สํพฺพาวนฺตํ โตกํ อฺุเปกฺขาสํหคฺเคน เจตสา

วิปฺปเตน มหคฺคเตน ขปฺปมาเนน อเวเรน อพฺยาปชฺฌเนน ฌริตฺวา
 วิหริติ เอวํ ภาวิตาย โส มาณว อูปะกฺขาย เจโตวิมุคฺติยา ยํ
 ปมาณกตํ กมฺมํ น ตํ ตตฺตวราสึสฺสํติ น ตํ ตตฺตวราตฺติจฺจติ
 เสยฺยถาปํ มาณว พทฺวา สังฆชโม ขปฺปกสิเรเนว จาตุทฺทิสํ
 วิญฺเฒาเปยฺย เอวเมว โส มาณว เอวํ ภาวิตาย อูปะกฺขาย
 เจโตวิมุคฺติยา ยํ ปมาณกตํ กมฺมํ น ตํ ตตฺตวราสึสฺสํติ น ตํ
 ตตฺตวราตฺติจฺจติ อยมํ โส มาณว พุทฺธานํ สหพฺพตฺยา มคฺโคติ ฯ

[๗๓๓] เอวํ วุคฺเต สุกโก มาณโว โตเทยฺยปฺปโต ภควนฺตํ
 เอตทโวจ อภิกฺกนฺตํ โก โคตม อภิกฺกนฺตํ โก โคตม เสยฺยถาปํ
 โก โคตม นิกฺกขฺชิตํ วา อุกฺกขฺเชยฺย ปฏิจฺฉนฺนํ วา วิจเรยฺย
 มุพฺพหฺสฺสํ วา มคฺคํ อัจฺจิเชยฺย อนฺธกาเร วา เสดฺสชฺโชตํ ชาเรยฺย
 จกฺขฺมนฺโต รูปานิ ทกฺขณตฺติ เอวเมว โกตา โคตเมว อนนฺก-
 ปริยาเยน ชมฺโม ปภาสีโต เอสํหา ภควนฺตํ โคตมํ สรณํ คจฺฉามิ
 ชมฺมมณฺเฑ ภิคฺคฺชตฺตมณฺเฑ อูปาสถํ มํ ภวํ โคตโม ชาเรตุ อชฺชตฺตเค
 ปาณเปตํ สรณญฺคตํ หนฺนท จทานิ มยํ โก โคตม คจฺฉาม พหุ-
 กิจฺจา มยํ พหุภรณียาติ ฯ ยสฺสํทานิ ตวํ มาณว ถาสถ มณฺเฑสฺสํติ ฯ
 ขถ โส สุกโก มาณโว โตเทยฺยปฺปโต ภควโต ภาสีตํ อภินนฺทิตฺวา
 อญฺจํยาสนา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปฏกามิ ฯ

[๗๓๔] เตน โส ปน สมนฺเยน ชาณฺสสุสฺสณิ พุราหมฺโน สหพ-
 เสเตน วถวามิรเตน สํวตฺตฺติยา นิยฺยาติ ทิวาทิวสฺสํ ฯ อทฺทสา โส

ชาณฺณสฺสโณ พุราหุมนฺ โสภํ มาณวํ โตเทยฺยปฺปคฺคํ ทูรโตว
 อากฺขณฺณํ ทิสฺสวานํ สฺภํ มาณวํ โตเทยฺยปฺปคฺคํ เอตทโวจ หนฺนท
 ภวํ ภารทฺวาไซ อากฺขณฺณํ ทิวาทิวสฺสํสาติ ฯ อิตฺโต หิ ไช อหํ โภ
 อากฺขณฺณํ สมนฺนสฺสํ โคตมสฺสํ สมนฺนิกาทิ ฯ ตํ กิํ มณฺณสฺสํ ภวํ
 ภารทฺวาไซ สมนฺนสฺสํ โคตมสฺสํ ปณฺณวาเวยฺยคฺคตฺยํ ปณฺณทิตฺโต มณฺณเบตติ
 โภ จาหฺมโภ โภ จ สมนฺนสฺสํ โคตมสฺสํ ปณฺณวาเวยฺยคฺคตฺยํ ชานิสฺสํสามิ
 สฺสํปิ นฺนสฺสํ ตาทิสฺสํวํ โย สมนฺนสฺสํ โคตมสฺสํ ปณฺณวาเวยฺยคฺคตฺยํ
 ชานเญยฺยติ ฯ อพฺพาราย ชฺชํ ภวํ ภารทฺวาไซ สมนฺนํ โคตมํ
 ปสฺสํสามิ ปสฺสํสํคตฺติ ฯ โภ จาหฺมโภ โภ จ สมนฺนํ โคตมํ ปสฺสํสํสามิ
 ปสฺสํคตฺตํปสฺสํคตฺโต จ ภวํ โคตโม เสฏฺฐสฺสํ เทวมนุสฺสํสาณํ เย จเม
 โภ พุราหฺมณฺนา ปณฺณจ รมฺเม ปณฺณเบตติ ปณฺณสฺสํ กิริยาย
 กุสฺสํสาณํ อารารณาย จิตฺตสฺสํเสว สมนฺโน โคตโม เอเต ปริกฺขวาเว
 วเทติ ยทิตํ จิตฺตํ อเวรํ อพฺพยาปชฺฌํ ตสฺสํ ภาวณายติ ฯ

[๗๓๓] เหวํ อุกฺกเต ชาณฺณสฺสโณ พุราหุมนฺ สํพฺพุเสตฺตา
 วตฺตวาภิรตา โยโรหิตฺวา เอกํสํ อุกฺกตฺตราสํภํ กิริตฺวา เยน ภคฺวา
 เทนณฺชฺฉลิมฺปณฺนาเมตฺตฺวา อุตฺถานํ อุตฺถาเนสฺสิ ตาภา รณฺโณ ปเสน-
 ทิสฺสํ โกสฺสํสาณํ สุตฺตํ รณฺโณ ปเสนทิสฺสํ โกสฺสํสาณํ ยสฺสํ
 วิชิตฺเต ตถาคโต วิหริติ อรหํ สมนฺมาสํมพฺพุโรติ ฯ

สุภสฺสํคํ นิฏฺฐิตํ นวมนํ ฯ

สคารวสุตฺตํ

[๗๓๔] เขวมฺเม สฺกํ เขกํ สํมยํ ภควา โกธเตสฺสุ จาริกํ
จรติ มหตา ภิกฺขุสงฺฆເເນ ສັກຂີ້ ។ ເຕນ ໂຂ ປນ ສ່ມເຍນ ຂນເໝືອນ
ນາມ ພຸຣາຮຸມເໝືອນ ປຈຸຈຕກປເປ ປຣົງວສັຕິ ອຸປັປສະນຸນາ ພຸຸທເ ຈ
ຂມເ ຈ ສ່ງເເ ຈ ។ ອດ ໂຂ ຂນເໝືອນ ພຸຣາຮຸມເໝືອນ ອຸປັກຸຂຕິຕຸວາ
ຕິກຸຂຕຸຕຸ ອຸທານີ ອຸທາເນສີ ນໂມ ຕສຸສ ກວໂຕ ອຣໂຕ ສ່ມມາ-
ສ່ມພຸຸທຸຂສຸສ... ນໂມ ຕສຸສ ກວໂຕ ອຣໂຕ ສ່ມມາສ່ມພຸຸທຸຂສຸສັຕິ ។

[๗๓๕] ເຕນ ໂຂ ປນ ສ່ມເຍນ ສ່ກາໂວ ນາມ ມາເໝໂວ ປຈຸຈຕ-
ກປເປ ປຣົງວສັຕິ ຕິເໝນີ ເວທານີ ປາຣຸ ສິນຊະນຸທຸເຄຼຍານີ ສ່ກຸຂຣປ-
ປເກທານີ ອິຕິຮາສປເໝຈມານີ ປກໂກ ເວຍຸຍາກຣໂເນ ໂລກາຍຕມຮາປຣິສ-
ຕກຸຂເເສ ອນວໂຍ ។ ອສຸໂສສີ ໂຂ ສ່ກາໂວ ມາເໝໂວ ຂນເໝືອນຍາ
ພຸຣາຮຸມເໝືອນຍາ ເວວິ ວາຈິ ກາສ່ມານາຍ ສ່ຕຸວານ ຂນເໝືອນ ພຸຣາຮຸມເໝືອນ
ເອຕໂກໂວຈ ອວຸກຸຕາ ຈ ຍິ ຂນເໝືອນ ພຸຣາຮຸມເໝືອນ ປຣາກຸຕາ ຈ ຍິ
ຂນເໝືອນ ພຸຣາຮຸມເໝືອນ ວິຊຸຊມານານີ ເຕວິຊຸຊານີ ພຸຣາຮຸມເໝືອນ ອດ ຈ
ປນ ຕສຸສ ມຸເໝທກສຸສ ສ່ມເໝສຸສ ວເໝນີ ກາສ່ຕິຕິ ។ ນ ທິ ປນ
ຕຸວິ ຕາຕ ກຸຸຣມຸຂ ຕສຸສ ກວໂຕ ສິຕປເໝເໝນີ ຂານາສີ ສ່ເຈ
ຕຸວິ ຕາຕ ກຸຸຣມຸຂ ຕສຸສ ກວໂຕ ສິຕປເໝເໝນີ ຂາເໝຍາສີ ນ ຕຸວິ
ຕາຕ ກຸຸຣມຸຂ ຕິ ກວເໝຕິ ອກໂກສິຕພຸພິ ປຣິກາສິຕພຸພິ ມເໝເໝຍາ-
ສິຕິ ។ ເຕນ ທິ ໂກຕິ ຍຸທາ ສ່ມໂເນ ປຈຸຈຕກປເປ ອນຸປປຕຸໂຕ ໂກຕິ

๖๖๘ สุตตบถปิฎก มัชฌิมนิกายสูตร มัชฌิมปณณาสกั [๗๓๖

อถ เม อาริเจยฺยาสีติ ฯ เอวํ ภทฺรมุชฺชาติ โข ชนฺณชานํ พฺราหฺมณํ
สคารวสฺส มาณวสฺส ปจฺจุสฺสสึ ฯ

[๗๓๖] อถ โข ภควา โกสฺเสสฺสุ อหฺนุพฺพุเพน จาริกํ จรมาโน
เยน ปจฺจุตทปฺปํ ตทวสฺริ ฯ ตตฺร สฺสํ ภควา ปจฺจุตทปฺเป วิหฺรติ
โตเทยฺยานํ พฺราหฺมณานํ อมฺพวเน ฯ อสฺสสึ โข ชนฺณชานํ
พฺราหฺมณํ ภควา กิร ปจฺจุตทปฺปํ อหฺนุปฺตโต ปจฺจุตทปฺเป
วิหฺรติ โตเทยฺยานํ พฺราหฺมณานํ อมฺพวเนติ ฯ อถ โข ชนฺณชานํ
พฺราหฺมณํ เยน สคารโว มาณโว เทนฺนปฺสงฺกมิ อฺปสงฺกมิตฺวา
สคารวํ มาณวํ เอตทโวจ อຍံ တာတ ဂဗ္ဘမုဗ္ဗ နှိ ဂဗ္ဘာ ပဉ္စတ-
တပျံ အဟ္နုပုတ္တတ ပဉ္စတတပျံ ဝိဟရိ တိတေယျာနံ ပုရာဟ္မဏာနံ
အမ္ပဝနော ယသ္မံတနိ တုဝံ တာတ ဂဗ္ဘမုဗ္ဗ ဂာတံ မဏ္ဍေတိိ ฯ ဧဝံ
ဂိတီတိ โစ နကာဝိ မာဏဝိ ဇနဏာနိယာ ပုရာဟ္မဏိယာ ပဉ္စိသ္မံတုဝာ
ယေန ဂဗ္ဘာ တေနပသ္မံဂမိ အပ္ပသ္မံဂမိတုဝာ ဂဗ္ဘတော သံတုဇ္ဈိ သံမုမိတိ
သံမုမိတဏှိယံ ဂတံ သာရာဏှိယံ ဝိတိသာဝေတုဝာ ဧကမ္မုတံ နိဇ္ဈိတိ ฯ ဧက-
မ္မုတံ နိဇ္ဈိနို โစ နကာဝိ မာဏဝိ ဂဗ္ဘမုတံ ဧတတဝိ နုတိ
โစ ဂေါ ကိတမ ဧကေ သမ္မဏပုရာဟ္မဏော ဘိက္ခုဇ္ဇမ္မမာဂိဏ္ဍဏာဝါသာ-
ပါရမိပုပ္ပတုဝာ အာတိပုရာဟ္မဇရိယံ ပဉ္စာနာနုတိ တတု ဂေါ ကိတမ ယေ
တေ သမ္မဏပုရာဟ္မဏော ဘိက္ခုဇ္ဇမ္မမာဂိဏ္ဍဏာဝါသာပါရမိပုပ္ပတုဝာ အာတိ-
ပုရာဟ္မဇရိယံ ပဉ္စာနာနုတိ တေသံ ဂာဝံ ကိတမိ ဂတမိတိ ฯ

[๗๓๗] ဘိက္ခုဇ္ဇမ္မမာဂိဏ္ဍဏာဝါသာပါရမိပုပ္ပတုဝာနံ အာတိပုရာဟ္မဇရိယံ

ปฏิจานนทานมี ไช อหิ ภารทวาช เวมคตัม วทามิ สันติ ภารทวาช
 เอเก สมันพราหมณา อนนุสสังก้า เตน อนนุสสังเกน ทิฏฐชมมา-
 ภิณฺเฐวโอสถานปารมีปุตฺตา อาทิพฺรหฺมจฺริยํ ปฏิจานนติ เสงฺยถาปํ
 พฺราหมณา เควชิชา ฯ สันติ ปน ภารทวาช เอเก สมันพฺราหมณา
 เกวถํ สทฺธชามคฺคเกน ทิฏฐชมมาภิณฺเฐวโอสถานปารมีปุตฺตา อาทิ-
 พฺรหฺมจฺริยํ ปฏิจานนติ เสงฺยถาปํ ตกฺกํ วมฺมํ ฯ สันติ ภารทวาช
 เอเก สมันพฺราหมณา ปุพฺเพ อนนุสสังเกสฺส ชมฺเมสฺส สํมํเยว ชมฺมํ
 อภิณฺเฐย ทิฏฐชมมาภิณฺเฐวโอสถานปารมีปุตฺตา อาทิพฺรหฺมจฺริยํ
 ปฏิจานนติ ตตฺถ ภารทวาช เย เต สมันพฺราหมณา ปุพฺเพ
 อนนุสสังเกสฺส ชมฺเมสฺส สํมํเยว ชมฺมํ อภิณฺเฐย ทิฏฐชมมาภิณฺเฐว-
 โอสถานปารมีปุตฺตา อาทิพฺรหฺมจฺริยํ ปฏิจานนติ เตสาหมสฺมิ คทิ-
 มินาเปตํ ภารทวาช ปฺริยาเยน เวทิตพฺพํ ฯ ยถา เย เต สมัน-
 พฺราหมณา ปุพฺเพ อนนุสสังเกสฺส ชมฺเมสฺส สํมํเยว ชมฺมํ อภิณฺเฐย
 ทิฏฐชมมาภิณฺเฐวโอสถานปารมีปุตฺตา อาทิพฺรหฺมจฺริยํ ปฏิจานนติ
 เตสาหมสฺมิ ฯ

[๗๓๘] อิท เม ภารทวาช ปุพฺเพว สมนฺโพรสา อนภิสมนฺพฺพุตฺส
 โพรตฺตคฺคสฺสว สโต เอกทโหสฺสิ สมนฺพาโช ฆรวาโส รัชาปโก
 อพฺโปกาสो ปุพฺพชฺชา นยิทํ สุกฺวํ อคาวํ อชฺฐวาสตา เอกนค-
 ปริปฺนณํ เอกนคปริสฺสทฺธํ สงฺฆตฺธิตํ พฺรหฺมจฺริยํ จริตฺถํ ยนฺนุนาหิ
 เกสฺมสฺสํ โยหาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺจุณาเทตฺวา อคารสฺมา

๒๗๐ ลัทธิทนต์ปฏิรูป มชฺฌิมนิกายลัทธิ มชฺฌิมนปณฺณาสกัม [๗๓๘]

อนคาริยํ ปพฺพชเยยฺยนฺติ ฯ โส ติ อหํ ภารทฺทวาช อปฺเรน สมนฺเน
ททโรว สฺมาโน สุตฺตกาพฺเภโส ภทฺเทรณ โยพฺพเนน สมนฺนาคโต
ปจฺจเมน วยสา อกามกานํ มาตานิ ตฺวํ อสฺสํสุทฺธานํ โรทฺหฺตานิ เกสฺมสฺสํ
โอบาเรตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺจุทเทตฺวา อคารสฺมา อนคาริยํ
ปพฺพชฺ ๑ โส เหวํ ปพฺพชฺโติ สฺมาโน กิํกุตฺตคเวสํ อนฺนคฺตฺร
สํนฺตฺวโรปํ ปริเยสฺมาโน เยน อาพาโร กาสาโม เทนุปลํกมํ
อุปสงฺกมิตฺวา อาพารํ กาสามํ เอตทโวจํ อิจฺจุทามหํ อาวุโส
กาสาม อิมํสฺมี รมฺมวีนฺเย พฺรหฺมจฺริยํ จริตฺนฺติ ๑ เหวํ วตฺเต
ภารทฺทวาช อาพาโร กาสาโม มํ เอตทโวจ จิหฺรตฺยสฺมา
ตาทิโส อยํ รมฺโม ยตฺถ วิญฺญู ปฺริโส นจิริสฺเสว สกํ อาจฺริยํ
อภิญฺญา สจฺจนิคฺคฺตา อุปสํมฺปชฺช จิหฺรยฺยาติ ๑ โส ติ อหํ
ภารทฺทวาช นจิริสฺเสว ชิปปเมว ตํ รมฺมํ ปริยาปฺนํ ๑ โส ติ
อหํ ภารทฺทวาช ตาวตฺเตเนว โอบฺบํสฺสพทฺตมคฺคเตน ตมิตฺตาปนมคฺคเตน
ฉานฺนวาทญฺจ วทามิ เณรฺวาทญฺจ ชานามิ ปสฺสํสํมิตฺติ จ ปฏฺิจชานามิ
อหฺมจฺเจว อหฺมเเว จ ๑ ตสฺสํ มยํ ภารทฺทวาช เอตทโหสิ น
ติ อาพาโร กาสาโม อิมํ รมฺมํ เกวลํ สทฺทชามคฺคเตน สยํ
อภิญฺญา สจฺจนิคฺคฺตา อุปสํมฺปชฺช จิหฺรํมิตฺติ ปเวเทติ อทฺธา
อาพาโร กาสาโม อิมํ รมฺมํ ชานํ ปสฺสํ จิหฺรตฺตํ ๑ อถ ชฺวาทํ
ภารทฺทวาช เยน อาพาโร กาสาโม เทนุปลํกมํ อุปสงฺกมิตฺวา
อาพารํ กาสามํ เอตทโวจํ กิตฺตาวตฺตา โน อาวุโส กาสาม อิมํ

ฌมฺ สยํ อภิญญา สัจฉิกคฺวา อุปสัมปชฺช ปเวเทสฺสตี ๑ เอวํ
 วศุคเต ภารทฺวาช อาพาโร กาลาโม อภิญญญณายคณํ ปเวเทสฺ ๑
 คสฺส มยฺหํ ภารทฺวาช เอตทโหสิ น โส อาหารสฺเสว กาลามสฺส
 อคฺคิ สทฺธา มยฺหํปคฺคิ สทฺธา น โส อาหารสฺเสว กาลามสฺส
 อคฺคิ วิริยํ มยฺหํปคฺคิ วิริยํ สติ... สมาธิ... ปญฺญา มยฺหํปคฺคิ
 ปญฺญา ยนฺนุนาหํ ยํ ฌมฺ อาพาโร กาลาโม สยํ อภิญญา
 สัจฉิกคฺวา อุปสัมปชฺช วิหรามฺมตี ปเวเทสิ คสฺส ฌมฺสฺส สัจฉิ-
 กิริยาย ปทเหยยนฺติ ๑ โส โส อหํ ภารทฺวาช นจิสฺเสว ชีปฺปเมว
 คํ ฌมฺ สยํ อภิญญา สัจฉิกคฺวา อุปสัมปชฺช วิหาสิ ๑ อถ
 ชฺวาทํ ภารทฺวาช เยน อาพาโร กาลาโม เตนฺอุปสงฺกมํ อุป-
 สงฺกมิกคฺวา อาหารํ กาลามํ เอตทโวจํ เอตฺตาวคฺตา โน อาวุโส
 กาลาม อิมํ ฌมฺ สยํ อภิญญา สัจฉิกคฺวา อุปสัมปชฺช ปเวเท-
 สฺสตี ๑ เอตฺตาวคฺตา โส อหํ อาวุโส อิมํ ฌมฺ สยํ อภิญญา
 สัจฉิกคฺวา อุปสัมปชฺช ปเวเทมฺมตี อหฺมยํ โส อาวุโส เอตฺตาวคฺตา
 อิมํ ฌมฺ สยํ อภิญญา สัจฉิกคฺวา อุปสัมปชฺช วิหรามฺมตี ตาภา
 โน อาวุโส สุตทฺธํ โน อาวุโส เย มยฺ ฌายสฺสมนฺตํ คาทิสํ
 สพฺรหฺมจาริ ปสฺสํม อิติ ยาทํ ฌมฺ สยํ อภิญญา สัจฉิกคฺวา
 อุปสัมปชฺช ปเวเทมิ คํ ควํ ฌมฺ สยํ อภิญญา สัจฉิกคฺวา
 อุปสัมปชฺช วิหาสิ ยํ ควํ ฌมฺ สยํ อภิญญา สัจฉิกคฺวา
 อุปสัมปชฺช วิหาสิ คมฺหํ ฌมฺ สยํ อภิญญา สัจฉิกคฺวา อุป-

จ ๑ คฤหาสน์ มยุห์ ภารทวาช เอตทโหสิ น ไช ราโม อิมิ
 ชมมัม เกวติ สทชามคตเคน สยิ อภิณฺเณฯ สจฺจิกคฺคา อุตฺตมกถุญญ
 วิหรามิตฺติ ปเวเทติ อทฺธา ราโม อิมิ ชมมัม ชานํ ปสฺสํ วิหเรตฺติ ๑
 อถ ชฺวาทํ ภารทวาช เยน อุตฺตมกถุญญ รามกถุญญ เตนฺนปสฺสกมฺมิ อุต-
 สจฺจิกคฺคา อุตฺตมกถุญญ รามกถุญญ เอตทโหสิ กิถฺตวตฺตา โน อากุโส
 ราม อิมิ ชมมัม สยิ อภิณฺเณฯ สจฺจิกคฺคา อุตฺตมกถุญญ ปเวเทตฺติ ๑
 เอวํ วุตฺเต ภารทวาช อุตฺตมกถุญญ รามกถุญญ เวนฺนสญฺเณนาสญฺเณนาตฺนํ
 ปเวเทติ ๑ คฤหาสน์ มยุห์ ภารทวาช เอตทโหสิ น ไช รามสฺสเสว
 อโหสิ สทฺธา มยุห์ปคฺคิ สทฺธา น ไช รามสฺสเสว อโหสิ วิริยํ
 ๑ เป ๑ สติ... สมาริ... ปณฺเณฯ มยุห์ปคฺคิ ปณฺเณฯ ยนฺนุนาหํ
 ยํ ชมมัม ราโม สยิ อภิณฺเณฯ สจฺจิกคฺคา อุตฺตมกถุญญ วิหรามิตฺติ
 ปเวเทติ คฤหาสน์ ชมมสฺส สจฺจิกคฺคา ปทเทยฺยนฺติ ๑ โส ไช
 อหํ ภารทวาช นจิรสฺสเสว ชีปฺปเมว คํ ชมมัม สยิ อภิณฺเณฯ
 สจฺจิกคฺคา อุตฺตมกถุญญ วิหเรตฺติ ๑ อถ ชฺวาทํ ภารทวาช เยน
 อุตฺตมกถุญญ รามกถุญญ เตนฺนปสฺสกมฺมิ อุตฺตมกถุญญ อุตฺตมกถุญญ
 เอตทโหสิ เอตฺตวตฺตา โน อากุโส ราม อิมิ ชมมัม สยิ
 อภิณฺเณฯ สจฺจิกคฺคา อุตฺตมกถุญญ ปเวเทตฺติ ๑ เอตฺตวตฺตา ไช
 อหํ อากุโส อิมิ ชมมัม สยิ อภิณฺเณฯ สจฺจิกคฺคา อุตฺตมกถุญญ
 ปเวเทตฺติ อหมฺปิ ไช อากุโส เอตฺตวตฺตา อิมิ ชมมัม สยิ
 อภิณฺเณฯ สจฺจิกคฺคา อุตฺตมกถุญญ วิหรามิตฺติ ตาภา โน อากุโส

๒๗๔ สุตตฺถนํปิฏกํ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๗๔๐

สฺสทฺธํ โน อากุโธ ยํ มยํ อายสฺมนหํ ตาทิธํ สฺพหฺมจาวี
ปฺสฺสํม อิติ ยํ ชมฺมํ ราโม สยํ อภิณฺเณว สจฺจนิกคฺคา อุป-
สฺมปชฺช ปเวเทสํ ทํ คฺคํ ชมฺมํ สยํ อภิณฺเณว สจฺจนิกคฺคา อุป-
สฺมปชฺช วิหาสิ ยํ คฺคํ ชมฺมํ สยํ อภิณฺเณว สจฺจนิกคฺคา อุป-
สฺมปชฺช วิหาสิ ทํ ชมฺมํ ราโม สยํ อภิณฺเณว สจฺจนิกคฺคา อุป-
สฺมปชฺช ปเวเทสํ อิติ ยํ ชมฺมํ ราโม อภิณฺเณวสิ ทํ คฺคํ
ชมฺมํ ชานาสิ ยํ คฺคํ ชมฺมํ ชานาสิ ทํ ชมฺมํ ราโม อภิณฺเณวสิ
อิติ ยาทิโส ราโม อโหสิ ตาทิโส คฺคํ ยาทิโส คฺคํ ตาทิโส
ราโม อโหสิ เอหิทานิ อากุโธ คฺคํ อิมํ คณฺณํ ปรีหฺราติ ฯ อิติ
โธ ภารทฺทวาช อุตฺทโก รามปฺตฺโต สฺพหฺมจาวี เม สฺมาโน
อจฺจวียฎฺฐจําเนว มํ จเปสิ อฺพาราย จ มํ ปุชฺชาย ปุชฺเชสิ ฯ ตสฺส
มยฺหํ ภารทฺทวาช เอตทโหสิ นายํ ชมฺโม นิพฺพิทาย น วิรคฺคาย
น นิโรชฺชาย น อฺปฺสํมาย น อภิณฺเณว น สฺมฺโพชฺชาย น นิพฺพานาย
สํวคฺคตฺติ ยาวเทว เนวสฺสณฺณานาสฺสณฺณายคฺคณฺนปฺปคฺคตฺติยาติ ฯ โธ โธ
อหํ ภารทฺทวาช ทํ ชมฺมํ อนตฺตจฺกริคฺคา ตสฺมา ชมฺมา นิพฺพิชฺช
ปฏกามิ ฯ

[๗๔๐] โธ โธ อหํ ภารทฺทวาช กิํกฺกสฺสคเวสํ อนฺนคฺคํ สนฺติ-
วรปทํ ปรีเยสฺมาโน มคฺเชสฺสุ อนฺนปฺพเพน จาวิกํ จรมาโน เยน
อฺจฺจเวตา เสณานิคมฺ ตทวสฺริ ฯ ตคฺคทฺททสํ รณณํ ภูมิกาคํ
ปาสํทิกคฺคจ วนสฺสณํ นทิกคฺคจ สนฺทนต์ํ สํคฺคทํ สฺปคฺคทํ รณณํ

สมนฺตา โคจรคามํ ฯ ตตฺถ มยฺหิ ภารทฺวาช เอตทโหสิ รมณฺโง
 วจ ภูมิภาโค ปาสาทิโก ฯ วนสฺสนฺโต นทํ ฯ สนฺทนต์ สํคฺคทา
 สุปฺติตฺตา รมณฺยา สมฺนตา ฯ โคจรคาโม อตฺถ วจิตํ กุส-
 ปฺตตตฺถ ปชานตฺถิตตฺถ ปชานายาติ ฯ โส ไซ อหิ ภารทฺวาช
 ตตฺถเดว นิสฺสํ อตฺถมิตํ ปชานายาติ ฯ

[๗๔๓] อมฺิสูตรํ มํ ภารทฺวาช ติสฺโส อุปมา ปฏิกิํ อนุจฺฉริยา
 ปุพฺเพ อตฺถตฺตปุพฺพา ฯ เสยฺยถามิ ภารทฺวาช อตฺถ กฺขจํ สเสฺนหิ
 อุกเก นิกฺขิตฺตํ ฯ อถ ปฺริโส อากฺขเจยฺย อุตฺตรารณิ อาทาย
 อคฺคิ อภินิพฺพุตเตสฺสํมิ เตไซ ปาตฺถกวิสฺสํมิติ ฯ ตํ กิ มณฺณสิ
 ภารทฺวาช อมฺิ นุ โส ปฺริโส อมฺุ อตฺถ กฺขจํ สเสฺนหิ อุกเก
 นิกฺขิตฺตํ อุตฺตรารณิ อาทาย อภิมตฺถเนโต อคฺคิ อภินิพฺพุตเตยฺย
 เตไซ ปาตฺถกเวยฺยาติ ฯ โน หิทํ โภ โคตม ตํ กิสฺส เหตุ อทฺถนุหิ
 โภ โคตม อตฺถ กฺขจํ สเสฺนหิ ตณฺจ ปน อุกเก นิกฺขิตฺตํ
 ยาวเทว ฯ ปน โส ปฺริโส กิตฺตมตฺถ วิฆาตตฺถ ภาคิ อตฺถสาติ ฯ
 เอวเมว ไซ ภารทฺวาช เย หิ เกจิ สมนฺตา วา พฺราหฺมณา วา
 กาเยน เจว กามะหิ อวฺูปกฺขจํ วิหรนฺติ ฯ โย จ เนสํ กามะสุ
 กามจฺฉนฺโต กามเสฺนโห กามมฺุจฺฉา กามบีปาสา กามปฺริหาโห โส
 จ อชฺฉนฺตํ น สุปฺหิโน โหติ น สุปฺฏิปฺปสฺสํทฺโร ฯ โยปกฺกมิกา เจมิ
 เต โภนฺโต สมนฺพฺราหฺมณา กุกฺขา ติปฺปา กฺกกา เวทนา เวทียนฺติ
 อภพฺพาว เต ฌาณาย ทตฺถนํย อนุตฺตราย สมนฺโพธาย ฯ โน เจมิ

๒๗๖ สุตตคตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๗๔๒

เต โภณโต สมนพฺรหฺมณา โอบกุกมิกา ทุกฺขา ติปปา กฏฺกา
เวทนา เวทียนฺติ อภพฺพาว เต ฌาณาย ทสฺสํนาย อนฺนุตฺตราย
สํมโພชาຍ ។ อຍံ ไช มํ ภาวทฺวาช ปจฺจมา อฺปมา ปฏิภาสี
อนฺนจฺฉริยา ปุพฺเพ อสฺสํตฺตปุพฺพา ។

[๗๔๒] อปรามี ไช มํ ภาวทฺวาช ทฺติยา อฺปมา ปฏิภาสี
อนฺนจฺฉริยา ปุพฺเพ อสฺสํตฺตปุพฺพา ។ เสยฺยถามี ภาวทฺวาช อตฺถํ
กฏฺจํ สํเสนํ หารกา อุกฺกา ฤเต นิกฺขิตฺตํ ។ อถ ปุริโส
อาคฺคฺเจยฺย อุตฺตรรารณํ อาทาย อคฺคํ อภินิพฺพุตฺเตสฺสํมี เตโห
ปาตฺตฺกิริสฺสํมีติ ។ ตํ กิ มณฺเณสี ภาวทฺวาช อยํ นุ โส ปุริโส
อมํ อตฺถํ กฏฺจํ สํเสนํ หารกา อุกฺกา ฤเต นิกฺขิตฺตํ อุตฺตรรารณํ
อาทาย อภิมตฺเตนโต อคฺคํ อภินิพฺพุตฺเตยฺย เตโห ปาตฺตฺกเรยฺยาติ ។
โน หิํโก โภ โคตม ตํ กิ สฺสํ เหตุ อทฺตฺตฺติ โภ โคตม อตฺถํ
กฏฺจํ สํเสนํ กิณฺจามี หารกา อุกฺกา ฤเต นิกฺขิตฺตํ ยาวเทว
จ ปน โส ปุริโส กิณฺณมสฺสํ วิฆาตฺสํ ภาคํ อสฺสํต ។ เหวเมว
ไช ภาวทฺวาช เย หิ เกจิ สมนฺนา วา พฺรหฺมณา วา กาเยน
เจว กามะหิ วูปกฏฺจํ วิหรนฺติ ។ โย จ เนสํ กามะสุ กามจ-
ณฺโต กามเสนฺโท กามมุจฺฉา กามมีปาสา กามปริพาโห โส จ
อชฺฉตฺตํ น สฺสํที่โน โหติ น สฺสํปฏิปฺปสฺสํทฺโห ។ โอบกุกมิกา เจมี
เต โภณโต สมนพฺรหฺมณา ทุกฺขา ติปปา กฏฺกา เวทนา เวทียนฺติ
อภพฺพาว เต ฌาณาย ทสฺสํนาย อนฺนุตฺตราย สํมโພชาຍ ។ โน เจมี

เต โภณโต สมนพราหมณา โอบกุกมิกา ทุกฺขา ติปฺปา กฏฺกา
เวทนา เวทียนฺติ อภพฺพาว เต ฌานาย ทสฺสํนาย อนฺนุตฺตราย
สมฺโพชาย ฯ อยํ ไช มํ ภารทฺวาช ทฺติยา อุปมา ปฏฺิภาสึ
อนฺนจฺริยา ปุพฺเพ อสฺสํตฺตปุพฺพา ฯ

[๗๔๓] อปรามิ ไช มํ ภารทฺวาช ตติยา อุปมา ปฏฺิภาสึ
อนฺนจฺริยา ปุพฺเพ อสฺสํตฺตปุพฺพา ฯ เสยฺยถามิ ภารทฺวาช สุกฺขํ
กฏฺจํ โภพามิ อารกา อุกฺกา ฌเต นิฏฺิขิตฺตํ ฯ อถ ปุริโส
อาคจฺเจยฺย อุตฺตรารณํ อาทาย อคฺคิ อภินิพฺพตฺเตสฺสํมํ เตโช
ปาคฺคกริสฺสํมํติ ฯ ตํ กิํ มณฺณสิ ภารทฺวาช อมฺิ นุ โส ปุริโส
อมฺุ สุกฺขํ กฏฺจํ โภพามิ อารกา อุกฺกา ฌเต นิฏฺิขิตฺตํ อุตฺตรารณํ
อาทาย อภิมตฺเตนโต อคฺคิ อภินิพฺพตฺเตยฺย เตโช ปาคฺคกรียาติ ฯ
เอวํ โภ โคตม ตํ กิสฺส เหตุ อทฺตฺตฺติ โภ โคตม สุกฺขํ
กฏฺจํ โภพามิ ตณฺจ ปน อารกา อุกฺกา ฌเต นิฏฺิขิตฺตนฺติ ฯ
เอวเมว ไช ภารทฺวาช เข หิ เกจิ สมนา วา พราหมณา
วา กาเยน เจว กามะหิ วูปกฏฺชา วิหรนฺติ ฯ โย จ เนสํ
กามะสฺส กามจฺจนฺโต กามเสนฺโท กามมฺุจฺจา กามมฺิปาสา กาม-
ปฺริพาโห โส จ อชฺฌตฺตํ สุปฺทโน โหติ สุปฺพิปปสฺสํทฺโร ฯ
โอบกุกมิกา เจมฺิ เต โภณโต สมนพราหมณา ทุกฺขา ติปฺปา
กฏฺกา เวทนา เวทียนฺติ อภพฺพาว เต ฌานาย ทสฺสํนาย
อนฺนุตฺตราย สมฺโพชาย ฯ โน เจมฺิ เต โภณโต สมนพราหมณา

๖๗๘ สุตตฺถนคัมภีโร มหฺมณินิภายสฺส มหฺมณินิพณฺณาสกํ [๗๔๔

โอบกุกมิกา ทุกฺขา ติปปา กฏฺกา เวทนา เวทียนฺติ ภพฺพาว
เต ฌาณาย ทสฺสํนาย อนุตฺตราย สมนุโพชาย ฯ อโย ไซ มํ
ภารทฺวาช คคิยา อุปมา ปฏิภาสํ อนุจฺฉริยา ปุพฺเพ อสฺสํตฺตปุพฺพา ฯ
อิมาย ไซ มํ ภารทฺวาช คคิโส อุปมา ปฏิภํสํ อนุจฺฉริยา ปุพฺเพ
อสฺสํตฺตปุพฺพา ฯ

[๗๔๔] ตสฺสํ มยฺหํ ภารทฺวาช เอตทฺโหลสิ ยนฺนุนาหํ ทนฺเตภิ
ทนฺตมาธาย ชิวฺหาย ตาถํ อาหจฺจ เจตสา จิตฺตํ อภินิคุคฺคณฺเอยฺยํ
อภินิปปิเปยฺยํ อภิสํนฺตาเปยฺยนฺติ ฯ โส ไซ อหํ ภารทฺวาช
ทนฺเตภิ ทนฺตมาธาย ชิวฺหาย ตาถํ อาหจฺจ เจตสา จิตฺตํ อภิ-
นิคุคฺคณฺหามิ อภินิปปิเปมิ อภิสํนฺตาเปมิ ฯ ตสฺสํ มยฺหํ ภาร-
ทฺวาช ทนฺเตภิ ทนฺตมาธาย ชิวฺหาย ตาถํ อาหจฺจ เจตสา จิตฺตํ
อภินิคุคฺคณฺโหโต อภินิปปิเปยฺโโต อภิสํนฺตาปยฺโโต กจฺเจहि เสทา
มฺจุจฺฉนฺติ ฯ เสยฺยถาปิ ภารทฺวาช พฺลวอ ปุริโส ทุพฺพลตฺรํ ปุริสํ
สํเส วา คเหตฺวา ชนฺเช วา คเหตฺวา อภินิคุคฺคณฺเอยฺย อภิ-
นิปปิเปยฺย อภิสํนฺตาเปยฺย เอวเมว ไซ เม ภารทฺวาช ทนฺเตภิ
ทนฺตมาธาย ชิวฺหาย ตาถํ อาหจฺจ เจตสา จิตฺตํ อภินิคุคฺคณฺโหโต
อภินิปปิเปยฺโโต อภิสํนฺตาปยฺโโต กจฺเจहि เสทา มฺจุจฺฉนฺติ ฯ อารทฺธํ
ไซ ปน เม ภารทฺวาช วิริยํ โหติ อสฺสํถํ อนุจฺฉริยา สติ
อปฺปมมฺมุจฺจา สํารทฺโธ จ ปน เม กาโย โหติ อปฺปปฏิปฺปสฺสํทฺโธ
เตเนว ทุกฺขปฺปชานน ปชานาภิกฺขณฺสฺสํ สโต ฯ

[๗๔๕] ตสฺส มยฺหิ ภารทฺวาช เอตทโหติ ยนฺนุนาหิ อปฺปทานกถา นมาเยยฺยนฺติ ฯ โส โข อหิ ภารทฺวาช มฺหโต จ นาสโต จ อสฺสํสาปสฺสํสาเส อฺปรนฺธิ ฯ ตสฺส มยฺหิ ภารทฺวาช มฺหโต จ นาสโต จ อสฺสํสาปสฺสํสาเส อฺปรทฺเธสุ กณฺณโสเดหิ วาตานํ นิกฺขนฺตานํ อธิมตฺโต สทฺโท โหติ ฯ เสยฺยถาปิ นาม กมฺมารคคฺคิริยา ชมมานาย อธิมตฺโต สทฺโท โหติ เอวเมว โข เม ภารทฺวาช มฺหโต จ นาสโต จ อสฺสํสาปสฺสํสาเส อฺปรทฺเธสุ กณฺณโสเดหิ วาตานํ นิกฺขนฺตานํ อธิมตฺโต สทฺโท โหติ ฯ อารทฺธํ โข ปน เม ภารทฺวาช วิริยํ โหติ อสฺสํสํสํ อฺปฺปจฺจิตา สติ อปฺปมมฺมุจฺจา สारทฺโธ จ ปน เม กาโย โหติ อปฺปปฏิปสฺสํทฺโธ เตนว ทฺถุชฺชปฺปชาเนน ปชานาภิตฺตุนสฺสํ สโต ฯ

[๗๔๖] ตสฺส มยฺหิ ภารทฺวาช เอตทโหติ ยนฺนุนาหิ อปฺปทานกถา นมาเยยฺยนฺติ ฯ โส โข อหิ ภารทฺวาช มฺหโต จ นาสโต จ กณฺณโสเดหิ จ อสฺสํสาปสฺสํสาเส อฺปรนฺธิ ฯ ตสฺส มยฺหิ ภารทฺวาช มฺหโต จ นาสโต จ กณฺณโสเดหิ จ อสฺสํสาปสฺสํสาเส อฺปรทฺเธสุ อธิมตฺตา วาตา มฺหฺชานํ โอหนฺนฺติ ฯ เสยฺยถาปิ ภารทฺวาช พตฺวา ปฺริโส ติเณฺहन สฺสิเรน มฺหฺชานํ อธิมตฺตฺเถยฺย เอวเมว โข เม ภารทฺวาช มฺหโต จ นาสโต จ กณฺณโสเดหิ จ อสฺสํสาปสฺสํสาเส อฺปรทฺเธสุ อธิมตฺตา วาตา มฺหฺชานํ โอหนฺนฺติ ฯ อารทฺธํ โข ปน เม ภารทฺวาช วิริยํ โหติ

๒๘๐ ต่อกุณฑลปิฏเก มชฺฌิมนิกายสุตฺต มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๗๔๗]

อัสสจฺจนํ อุมฺภุจฺจิตา สติ อปฺปมมฺมุขฺสา สํวทฺโธ จ ปน เม
กาโย โหติ อปฺปปฏิปฺปสฺสทฺโธ เตเนว ทุกฺขชฺชปฺปชาเนน ปชานา-
ภิกฺขุณฺณสฺส สโต ฯ

[๗๔๗] ตสฺส มยฺหิ ภาวทฺวาช เอตทโหสิ ยนฺนุนาหิ อป-
ปานกํเยว ฌานํ ฌาเยยฺยนฺติ ฯ โส ติ อหิ ภาวทฺวาช มฺหโต
จ นาสโต จ กณฺณโสตโต จ อสฺสํสาสฺสสํสาเส อุมฺภุจฺจํ ฯ
ตสฺส มยฺหิ ภาวทฺวาช มฺหโต จ นาสโต จ กณฺณโสตโต จ
อสฺสํสาสฺสสํสาเส อุมฺภุจฺจํ อหิมคฺคา สํเส สํสเวทนา โหณฺติ ฯ
เสยฺยถาปิ ภาวทฺวาช พตฺวา ปวิโส ทเพฺหณ วรตฺตกฺขนฺเชน สํเส
สํสเวรณํ ทเพยฺย เอวเมว ติ เม ภาวทฺวาช มฺหโต จ นาสโต
จ กณฺณโสตโต จ อสฺสํสาสฺสสํสาเส อุมฺภุจฺจํ อหิมคฺคา สํเส
สํสเวทนา โหติ ฯ อารทฺธํ ติ ปน เม ภาวทฺวาช วิริยํ โหติ
อัสสจฺจนํ อุมฺภุจฺจิตา สติ อปฺปมมฺมุขฺสา สํวทฺโธ จ ปน เม
กาโย โหติ อปฺปปฏิปฺปสฺสทฺโธ เตเนว ทุกฺขชฺชปฺปชาเนน ปชานา-
ภิกฺขุณฺณสฺส สโต ฯ

[๗๔๗] ตสฺส มยฺหิ ภาวทฺวาช เอตทโหสิ ยนฺนุนาหิ อป-
ปานกํเยว ฌานํ ฌาเยยฺยนฺติ ฯ โส ติ อหิ ภาวทฺวาช มฺหโต
จ นาสโต จ กณฺณโสตโต จ อสฺสํสาสฺสสํสาเส อุมฺภุจฺจํ ฯ
ตสฺส มยฺหิ ภาวทฺวาช มฺหโต จ นาสโต จ กณฺณโสตโต จ
อสฺสํสาสฺสสํสาเส อุมฺภุจฺจํ อหิมคฺคา วาตา กุจฺฉิ ปริกฺกนฺติ ฯ

๗๔๘] พุทธาภิมุขคฤคัสส สคารวสุตฺเต อปฺปานกขณานิ ๖๗๓

เสยฺยถาปํ ภารทฺวาช ทถฺโฆ โคฆาตโก วา โคฆาตกนฺเตวาสํ วา
ติเณฺหน โควิกนฺตเนน กุจฺฉํ ปริกนฺเตยฺย เอวเมว โฆ ภารทฺวาช
มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโสตฺโต จ อสฺสํสาสฺสํสาเสสฺสํ อปฺ-
รฺกฺเชสฺสํ อจิมคฺตา วาตา กุจฺฉํ ปริกนฺตฺติ ๑ อารทฺธํ โฆ ปน
เม ภารทฺวาช วิริยํ โหติ อสฺสํตฺถํ อฺปฺปจฺจิตา สติ อปฺปมมุจฺจา
สํารทฺโฆ จ ปน เม กาโย โหติ อปฺปปฏิปฺปสฺสํทฺโฆ เตเนว
ทฺกฺขปฺปชาเนน ปชานาภิกฺขณสฺสํ สโต ๑

[๗๔๙] ตสฺสํ มยฺหํ ภารทฺวาช เอตทฺโหสิ ยนฺนฺนาหํ อปฺ-
ปฺนํกํเยว ฌานํ ฌาเยยฺยนฺติ ๑ โส โฆ อหํ ภารทฺวาช มุขโต
จ นาสโต จ กณฺณโสตฺโต จ อสฺสํสาสฺสํสาเสสฺสํ อปฺรฺกฺชํ ๑
ตสฺสํ มยฺหํ ภารทฺวาช มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโสตฺโต จ
อสฺสํสาสฺสํสาเสสฺสํ อปฺรฺกฺเชสฺสํ อจิมคฺโต กายสฺมํ ทาโห โหติ ๑
เสยฺยถาปํ ภารทฺวาช พทฺวนฺโต ปฺริสา ทฺพพทฺทฺวํ ปฺริสํ นานา-
พาหาสฺสํ คเหตฺวา อญฺคารกาสุยา สนฺตาเปยฺยํ เอวเมว โฆ เม
ภารทฺวาช มุขโต จ นาสโต จ กณฺณโสตฺโต จ อสฺสํสาสฺ-
สํสาเสสฺสํ อปฺรฺกฺเชสฺสํ อจิมคฺโต กายสฺมํ ทาโห โหติ ๑ อารทฺธํ
โฆ ปน เม ภารทฺวาช วิริยํ โหติ อสฺสํตฺถํ อฺปฺปจฺจิตา สติ
อปฺปมมุจฺจา สํารทฺโฆ จ ปน เม กาโย โหติ อปฺปปฏิปฺปสฺสํทฺโฆ
เตเนว ทฺกฺขปฺปชาเนน ปชานาภิกฺขณสฺสํ สโต ๑ อปฺปิสฺสํ มํ ภาร-
ทฺวาช เทวตา ทิสฺสา เอวมาหํสฺสํ กาลกโต สมนฺโน โคตโมติ ๑

๖๘๒ ศุคฺคตฺตบิฏฺเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมนปณฺณาสกํ [๗๕๐

เอกจฺจา เทวตา เอวมาหํสุ น กาลกโต สฺมโน โคตโม อมฺีจ
กถํ กโรตฺติ ๑ เอกจฺจา เทวตา เอวมาหํสุ น กาลกโต สฺมโน
โคตโม นมฺี กถํ กโรติ อรหํ สฺมโน โคตโม วิหาโร
เตวฺว โส อรหโต เอวฺวโป โหตฺติ ๑

[๗๕๐] ศุคฺคสฺส มยฺหํ ภาวทฺวาช เอตฺทโหสิ ยนฺนุนาหํ สํพฺพุโส
อาหารุปฺปเจทาย ปฏิปชฺชเยยฺยนฺติ ๑ อถ โข มํ ภาวทฺวาช ตา
เทวตา อุปสงฺกมิตฺวา เอตฺทโวจํ มา โข ตฺวํ มารีสฺส สํพฺพุโส
อาหารุปฺปเจทาย ปฏิปชฺชิ สเจ โข ตฺวํ มารีสฺส สํพฺพุโส
อาหารุปฺปเจทาย ปฏิปชฺชิสฺสตี ศุคฺคสฺส เต มยฺ ทิพฺพํ โອหํ
โตมกฺกเปหิ อชฺโณหริสฺสํม ตาย ตฺวํ ยาเปสฺสตี ๑ ศุคฺคสฺส
มยฺหํ ภาวทฺวาช เอตฺทโหสิ อหํ เจว โข ปน สํพฺพุโส
ชทฺฐกํ^๑ ปฏิชาเนยฺยํ อีมา จ โข เม เทวตา ทิพฺพํ โອหํ
โตมกฺกเปหิ อชฺโณหเรยฺยํ ตาย จาหํ ยาเปยฺยํ ตํ มม อสฺส
มุสฺสตี ๑ โส โข อหํ ภาวทฺวาช ตา เทวตา ปจฺจาจิกฺขามิ
อถนฺติ วทามิ ๑

[๗๕๑] ศุคฺคสฺส มยฺหํ ภาวทฺวาช เอตฺทโหสิ ยนฺนุนาหํ โลกํ
โลกํ อาหารํ อาหารเยยฺยํ ปสฺสํ ปสฺสํ ยทิ วา มุคฺคยฺยํ ยทิ วา
กุกฺคยฺยํ ยทิ วา กพายยฺยํ ยทิ วา หเรณฺณยฺยํ ๑ โส โข อหํ
ภาวทฺวาช โลกํ โลกํ อาหารํ อาหารเรสฺสํ ปสฺสํ ปสฺสํ ยทิ วา

• บ. อชทฺฐกนฺติ ทิสฺสตี ๑

มุกฺคยฺสฺ ยถิ วา กุตฺตยฺสฺ ยถิ วา กพายฺยฺสฺ ยถิ วา หเรณฺณยฺสฺ ฯ
 ตสฺส มยฺหิ ภารทฺวาช โลกํ โลกํ อหารํ อหารยโต ปสฺสํ
 ปสฺสํ ยถิ วา มุกฺคยฺสฺ ยถิ วา กุตฺตยฺสฺ ยถิ วา กพายฺยฺสฺ
 ยถิ วา หเรณฺณยฺสฺ อหิมตฺตกสฺสิมานํ ปตฺโต กาโย โหติ ฯ
 เสยฺยถาบี นาม อสฺสติกปพฺพานิ วา กาปพพฺพานิ วา เอวเมวสฺส
 เม องฺคปจฺจกานิ ภวนฺติ ตาเยวปฺปหารตาย ฯ เสยฺยถาบี นาม
 โอฏฺฐปทํ เอวเมวสฺส เม อานิสฺสํ โหติ ตาเยวปฺปหารตาย ฯ
 เสยฺยถาบี นาม วฏฺฐนาฬิ เอวเมวสฺส เม มีฏฺฐิกณฺณโก อุณฺณ-
 ตาวณฺโต โหติ ตาเยวปฺปหารตาย ฯ เสยฺยถาบี นาม ชชฺช-
 ธาตาย โคปานสฺสโย โอตุคฺควิตุคฺคา ภวนฺติ เอวเมวสฺส เม
 ผาสฺสพิโย โอตุคฺควิตุคฺคา ภวนฺติ ตาเยวปฺปหารตาย ฯ เสยฺยถาบี
 นาม คมฺภีเร โอทปาเน อุตฺตการกา คมฺภีรคตา โอฏฺฐายิกา
 ทิสฺสํนฺติ เอวเมวสฺส เม อฏฺฐิฏฺฐเปสฺส อฏฺฐิการกา คมฺภีรคตา
 โอฏฺฐายิกา ทิสฺสํนฺติ ตาเยวปฺปหารตาย ฯ เสยฺยถาบี นาม
 คิตฺติกาตาพุ อามกจฺฉินฺโน วาตาตเพน สํมุสฺสิตา โหติ สํมุสฺสิตาโต
 เอวเมวสฺส เม สํสจฺฉนฺนิ สํมุสฺสิตา โหติ สํมุสฺสิตาตา ตาเยวป-
 ปหารตาย ฯ ใส ไซ อหิ ภารทฺวาช อุตฺตรจฺฉนฺนิ ปริมตฺสํสา-
 มํติ มีฏฺฐิกณฺณกํเยว ปริคฺคณฺหามิ มีฏฺฐิกณฺณกํ ปริมตฺสํสา-
 มํติ อุตฺตรจฺฉนฺนํเยว ปริคฺคณฺหามิ ยาวสฺส เม ภารทฺวาช อุตฺตรจฺฉนฺนิ
 มีฏฺฐิกณฺณกํ อตฺถึนา โหติ ตาเยวปฺปหารตาย ฯ ใส ไซ อหิ

๒๗๔ สุตฺตคณฺถบิฏฺเฐ มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๗๕๒

ภารทฺทวาช วรฺจุํ วา มุคฺคํ วา กวิสฺสํมิตฺติ ตตฺถเถว อวทฺทฺชฺโช
ปปตํมิตฺติ ตาเยวปฺปาทารตํ ។ โส ไซ อหํ ภารทฺทวาช อิมเมว
กายํ อสฺสํสาเสนฺโต ปาณินา คคฺคตานิ อหฺมชฺชชามิ ។ ตสฺส มยฺหํ
ภารทฺทวาช ปาณินา คคฺคตานิ อหฺมชฺชชโต ปุตฺติมฺภูตานิ โถมํนิ กายสฺมา
ปปตฺตํมิตฺติ ตาเยวปฺปาทารตํ ។ อปฺปิสฺสํ นํ ภารทฺทวาช มนุสฺสํ
ทิสฺสวา เอวมาหํสฺสุ กาโฬ สมนฺโน โคตโมตฺติ ។ เอกจฺเจ มนุสฺสํ
เอวมาหํสฺสุ น กาโฬ สมนฺโน โคตโม สํโม สมนฺโน โคตโมตฺติ ។
เอกจฺเจ มนุสฺสํ เอวมาหํสฺสุ น กาโฬ สมนฺโน โคตโม นปฺปี
สํโม มงฺคฺรจฺจุณฺณํ สมนฺโน โคตโมตฺติ ។ ยาวสฺสํ เม ภาร-
ทฺทวาช ปวิสฺสํทฺชฺโช จฉิวนฺโน ปวิสฺสํทฺทาทอ อฺปทฺทาทอ โหตฺติ ตาเยวป-
ปาทารตํ ។

[๗๕๒] ตสฺส มยฺหํ ภารทฺทวาช เอตทโหสิ เอ ไซ เกจิ
อตฺตมทฺทชานํ สมนฺนา วา พฺราหฺมณฺนา วา โอบกฺกมิกาทฺทชฺชา
ติปฺปาทา กฏฺฐกา เวทฺธนา เวทฺธิยฺสฺส เอตาวปฺรํ นยฺโต ภิชฺชโย เยปฺปี
เกจิ อมาคตมทฺทชานํ สมนฺนา วา พฺราหฺมณฺนา วา โอบกฺกมิกาทฺทชฺชา
ติปฺปาทา กฏฺฐกา เวทฺธนา เวทฺธิยฺสฺสํมิตฺติ เอตาวปฺรํ นยฺโต
ภิชฺชโย เยปฺปี เกจิ เอตฺรหิ สมนฺนา วา พฺราหฺมณฺนา วา โอบกฺกมิกาทฺทชฺชา
ติปฺปาทา กฏฺฐกา เวทฺธนา เวทฺธิยฺมิตฺติ เอตาวปฺรํ นยฺโต ภิชฺชโย ។
น ไซ ปนํหํ อิมาย กฏฺฐกาทฺท ทฺทกฺกการิกาทฺท อชฺชิจฺจุณามิ อุตฺตฺตรํ
มนุสฺสํชมฺมา อตฺตมรียณฺณาทสฺสํมิตฺติ สยฺยา น ไซ อญฺญิณฺณ มคฺคโค

๗๕๔] พราหมณ์วศุคส์ต ศคารวสุตฺเต จตุรปฺพณานิ ๖๗๕

โพธิยาติ ฯ คสฺส มยฺหิ ภารทฺวาช เอตทโหสิ อภิชานามิ โห
ปนาหิ ปิตุ สกฺกสฺส กมฺมมเต สํตาย ชมฺพุนายาย นิสฺสินโน วิวิจฺเจว
กาเมหิ วิวิจฺจ อกฺุสฺสเถหิ ชมฺเมหิ สวิตกฺกํ สฺวิจารํ วิเวกํ ปิติสฺสํ
ปจฺฉมํ ฌานํ อปฺสํมปชฺช วิหริตา สฺยิยา นุ โห เอโส มคฺโค
โพธิยาติ ฯ คสฺส มยฺหิ ภารทฺวาช สฺตานุสํวริวิญฺญาณํ อโหสิ
เอเสว มคฺโค โพธิยาติ ฯ คสฺส มยฺหิ ภารทฺวาช เอตทโหสิ
กิณฺณุ โห อหิ คสฺส สฺขสฺส ภายามิ ยนฺตํ สฺขํ อญฺเญเตว
กาเมหิ อญฺเญตฺว อกฺุสฺสเถหิ ชมฺเมหิ ติ ฯ คสฺส มยฺหิ ภารทฺวาช
เอตทโหสิ น โห อหิ คสฺส สฺขสฺส ภายามิ ยนฺตํ สฺขํ
อญฺเญเตว กาเมหิ อญฺเญตฺว อกฺุสฺสเถหิ ชมฺเมหิ ติ ฯ

[๗๕๓] คสฺส มยฺหิ ภารทฺวาช เอตทโหสิ น โห ตํ สฺกํ
สฺขํ อธิคฺชนฺตุ เอวํ อธิมคฺคกสฺสิมานํ ปตฺตกาเยน ยนฺนุนาหิ โธพาริกํ
อาหารํ อาหเรยฺยํ โธทนํ กุมฺมาสฺสํ ติ ฯ โส โห อหิ ภารทฺวาช
โธพาริกํ อาหารํ อาหเรสฺสํ โธทนํ กุมฺมาสฺสํ ติ ฯ เตน โห ปน
มํ ภารทฺวาช สํมเยน ปญฺจ ภิกฺขุ ปจฺจุปฺปจฺจิตา โหนฺติ ยํ โน
สํมโน โคตโม ชมฺมํ อธิคฺมิสฺสํ ติ ตนฺโน อาโรเจสฺสํ ติ ติ ฯ
ยโต โห อหิ ภารทฺวาช โธพาริกํ อาหารํ อาหเรสฺสํ โธทนํ
กุมฺมาสฺสํ อถ เม เต ปญฺจ ภิกฺขุ นิพฺพิชฺช ปกฺกมิตฺถํ พหุสฺสโก
สํมโน โคตโม ปชานวิพฺภวโต อวคฺโคติ พหุสฺสกาเยติ ฯ

[๗๕๔] โส โห อหิ ภารทฺวาช โธพาริกํ อาหารํ อาหริตฺวา

୧୩୦

๗๕๗] พุราหมณวคฺคตฺส ตฺวารวตฺตเต อาสวชยฌานํ ๖๘๗

ตฺตฺตานํ จตฺตปฺปาทฌานาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมตฺถ ๑ โส ทิพฺเพน
จกฺขุณา วิสฺสุทฺเธน อตฺติกฺกนฺตมานุสฺสเกน ตฺตฺเต ปสฺสํมี จวมาเน
อุปฺปชฺชมาเนน หีนํ ปณฺเฑตํ สฺสวณฺเณ ทฺพพฺพนฺเณ สฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
ยถากมฺมูปเค ตฺตฺเต ปชานามิ ๑ เป ๑ อຍ် โห เม ภาวทฺวาช
รตฺติยา มชฺฌิเม ยามะ ทฺติยา วิชฺชา อชฺชิตา อวิชฺชา วิหิตา
วิชฺชา อุပ္ပนฺหา ตโม วิหโต อาโตโก อุပ္ပนฺโน ยถาคํ
อุปฺปมตฺตตฺสฺส อตฺตํมีโน ปหิตตฺตตฺสฺส วิหโรโต ๑

[๗๕๗] โส เอวํ สฺมาหิตะ จิตฺเต ปวิสฺสุทฺเต ปวิสฺสุทฺเต
อนนฺทฺเตน วิคตฺตปฏฺกิตฺเตน มุทฺทฺเตน กมฺมณฺเณ จิตฺเต อานนฺทฺชปฺปตฺเต
อาสวณํ ชยฌานาย จิตฺตํ อภินินฺนาเมตฺถ ๑ โส อิทํ ทฺตฺตฺตฺต
ยถากมฺม ๑ อพฺภวณฺณวตฺถํ อຍ် ทฺตฺตฺตฺตมฺมทฺติ ยถากมฺม ๑ อพฺภวณฺณวตฺถํ
อຍ် ทฺตฺตฺตฺตโรจฺจิตฺติ ยถากมฺม ๑ อพฺภวณฺณวตฺถํ อຍ် ทฺตฺตฺตฺตโรจฺจิตฺติ ปฏฺ-
ปทฺติ ยถากมฺม ๑ อพฺภวณฺณวตฺถํ อຍ် อาสวณํ ยถากมฺม ๑ อพฺภวณฺณวตฺถํ
อຍ် อาสวณฺมทฺติ ยถากมฺม ๑ อพฺภวณฺณวตฺถํ อຍ် อาสวณฺโรจฺจิตฺติ
ยถากมฺม ๑ อพฺภวณฺณวตฺถํ อຍ် อาสวณฺโรจฺจิตฺติ ปฏฺปทฺติ ยถากมฺม
๑ อพฺภวณฺณวตฺถํ ๑ ตตฺส มยฺหํ เอวํ ชานโต เอวํ ปสฺสโต กามา-
สวณํ จิตฺตํ วิมฺมจฺจิตฺตํ ภวาสวณํ จิตฺตํ วิมฺมจฺจิตฺตํ อวิชฺชา-
สวณํ จิตฺตํ วิมฺมจฺจิตฺตํ วิมฺมจฺจิตฺตํ วิมฺมจฺจิตฺตํ ฌานํ โหติ
ชฺฌานา ชฺฌาติ วุตฺติํ พุทฺธมฺจฺจิตฺติ กตํ กณฺณํ นวปํ อิตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
อพฺภวณฺณวตฺถํ ๑ อຍ် โห เม ภาวทฺวาช รตฺติยา ปจฺจิเม ยามะ

๖๘๘ สุตตุนตปิฏเก มชฺฌิมนิกายสฺส มชฺฌิมปณฺณาสกํ [๗๕๘

ตติยา วิชฺชา อธิคตา อวิชฺชา วิหตา วิชฺชา อุပ္ปนฺนา ตโม
วิหโต อาโลโก อุပ္ปนฺโน ยถาคํ อปฺปมคฺคตฺสฺส อาตมฺมีโน
ปหิตคฺคตฺสฺส วิหโรติติ ฯ

[๗๕๘] เหวํ วุตฺเต สคารโว มาณโว ภควนฺตํ เอตทโวจ
อญฺจิตวต โภโต โคตมสฺส ปธานํ อโหสิ สปุปรุสฺสวต โภโต
โคตมสฺส ปธานํ อโหสิ ยถาคํ อรหโต สมนาสมฺพุทฺธสฺส กิ
นุ โข โภ โคตม อตฺถิ เทวาทิ ฯ จ्ञานโส โข ปเนตํ ภารทฺวาช
วितฺติ ยทิตํ อตฺถิ เทวาทิ ฯ กิณฺณุ โข โภ โคตม อตฺถิ
เทวาทิ ปุญฺโง สฺมาโน จ्ञานโส ปเนตํ ภารทฺวาช วितฺติ ยทิตํ
อตฺถิ เทวาทิ วเทสิ นนุ โภ โคตม เหวํ สเนเต ตฺจุณา มุสา
โหตฺติติ ฯ อตฺถิ เทวาทิ ภารทฺวาช ปุญฺโง สฺมาโน อตฺถิ เทวาทิ
โย วเทยฺย จ्ञานโส วิทิตา เม วิทิตาติ โย วเทยฺย ฯ อถ
เชวตฺถ วิณฺญปฺริเสณ เขกฺเสณ นิฏฺฐํ คนฺตุํ วา ยทิตํ อตฺถิ เทวาทิ ฯ
กิสฺส ปน เม ภวํ โคตโม อาทิกเนว น พฺยาภาสํติ ฯ อฺจุเจณ
สมฺมตํ โข เอตํ ภารทฺวาช โลกสฺมี ยทิตํ อตฺถิ เทวาทิ ฯ

[๗๕๙] เหวํ วุตฺเต สคารโว มาณโว ภควนฺตํ เอตทโวจ
อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม อภิกฺกนฺตํ โภ โคตม เสยฺยถามี โภ
โคตม นิภฺกฺษชิตํ วา อุกฺกฺษเชยฺย ปฏฺิจฺจนฺนํ วา วิวเรยฺย มุพฺพหฺสฺส
วา มคฺคํ อาจิกฺขเยยฺย อนฺนรกาเร วา เคตปฺชฺชิตํ ชาเรยฺย จกฺขุ
มนฺโต รูปานิ ทกฺขณฺตํติ เหวเมว โภตา โคตเมน อนเณ-

๗๕๘] พุราหุมนวศุคตัส ตถารวตฺตเต ติสฺรณคฺคນํ ๖๘๘

ปริยาเยน ชฺมโม ปกาສິໂຕ ເອສ່າຫໍ ກວນຕໍ ໂຄຕມໍ ສຽນໍ
ຄຈຸຖາມີ ສມຸມພຈ ກິກຸຊສຸຸພພຈ ອຸປາສັກໍ ມໍ ກວໍ ໂຄຕໂມ ຫາເຣຕຸ
ອຸຊທຄຸເ ປາຣເປຕໍ ສຽນຈຸຕນຕີ າ

ສຕາຣວສຸຕຕໍ ນິງຸຈິຕໍ ທສມໍ າ

ຟຸຣາຟຸມຣວກຸໂ ປພຈໂມ າ

ຕສຸສ ວກຸຕສຸສ ອຸທຸຫານໍ

ຟຸຣຸຟຸມາຍຸ ເສຕສຸສຕາຍໂ ໂພງມຸໂໂ ຈ ຟຸຣາຟຸມໂຣ

ເອສຸຈຸກໍ ສພຸຊານໍ ວາເສງຸໂຈ ສຸກຄາຣໂວ າ

ມຸຊຸຣິມປຣຸຣາສັກໍ ສມຕຸຕໍ າ

ปทานุกรกโม

อฐุช ไช อิเม คหปติ ชมฺมา	ปพฺพเพ ๓๘ อังเก ๓๕
อฐุจิตวค โภโต โคตมุตฺต	.. ๗๕๘ .. ๖๘๘
อตาโน โตโก อนภิตฺตโรติ	.. ๔๔๖ .. ๔๐๖
อถ ไช อุตฺตตายน อสฺสโต เทวโต	.. ๖๕๘ .. ๕๖๘
อถ ไช ชนฺณชานี พุราหฺมโน	.. ๖๘๖ .. ๖๓๔
อตุถิ ไช อุกฺกาทิ อญฺเณ จ ปญฺจ ชมฺมา	.. ๓๒๘ .. ๓๒๓
อตุถิ ไช ปน ภนฺเต ภคฺวติ ชมฺมณฺวโย	.. ๕๖๒ .. ๕๐๘
อตุถิ ไช ปน โว คหปตโย	.. ๓๐๔ .. ๓๐๓
อปาณาติปาตํ นิสฺสํสา	.. ๓๘ .. ๓๕
อัย อปณฺณโก ชมฺโม	.. ๓๐๔ .. ๓๐๓
อัย ปรมิ วณฺโณ	.. ๓๘๐ .. ๓๖๗
อตุตฺสโก โตโก สพฺพํ ปหาย คมนฺนินฺนติ	.. ๔๔๖ .. ๔๐๖
อตุตฺสสิ ไช เกณฺโณ ชฺหิต	.. ๖๐๔ .. ๕๔๘
อหฺมฺหิ โภ โคตม เอวํวาทํ เอวํทิจฺจํ	.. ๒๖๘ .. ๒๖๓
อหํ ไช ภิกฺขเว อญฺเณเตว รคฺติโกชฺนา ญฺญชามิ ..	๒๒๒ .. ๒๒๓
อหํ ไช ภิกฺขเว เอกาสนโกชนํ	.. ๓๖๐ .. ๓๖๓
อานนฺโท วต โภ อานนฺทรูป วต โภ	.. ๕๘๒ .. ๕๒๖
อานาปานสฺสํ ราหุท ภาวนํ ภาเวหิ	.. ๓๓๔ .. ๓๓๕

อวณณเกณาวุโส ภิกขุณา สงฺฆกเตน	ปพฺพ ๒๐๔	องฺเก ๒๓๔
อินฺทริเยสุ ศุคฺคทฺทวโร โหติ	.. ๒๘	.. ๒๖
อิธ ปุณฺณ เอกจุโจ กุกฺกุรวตฺถิ ภาเวติ	.. ๘๕	.. ๘๐
อิธ เม ภารทฺทวส ปพฺพเพว สมฺโพชา	.. ๗๓๘	.. ๖๖๘
อิธ สนฺทก เอกจุโจ สฺตถา	.. ๒๘๕	.. ๒๘๐
อิธ เสนิย เอกจุโจ โควตฺถิ ภาเวติ	.. ๘๖	.. ๘๓
อิชานนฺท อสฺสํทว ปุณฺณชโน	.. ๓๕๕	.. ๓๕๖
อุปฺนียติ โถโก อทฺฐวติ	.. ๔๔๖	.. ๔๐๖
อุรฺรพฺพทวภิชาโต	.. ๓๒๗	.. ๓๒๔
อุโน โถโก อติตฺโต ตณฺหาทาโสติ	.. ๔๔๖	.. ๔๐๖
เอกสมฺโม อกฺขาโต	.. ๓๘	.. ๓๘
เอกมนฺตํ นิสินฺนํ โส วาเสฏฺโฐ มานโว	.. ๗๐๖	.. ๖๔๒
เอวเมว โส ราชกุมาร ปณฺจิมานิ ปชานินฺยคานิ	.. ๕๓๘	.. ๔๗๒
เอวํ วิมุตฺตจิตฺโต ปน โภ โคตม	.. ๒๔๘	.. ๒๔๕
เอวํ วุตฺเต จงฺกํ พฺรหฺมโน	.. ๖๕๐	.. ๕๘๕
เอวํ สมนฺเต โส ถปฺติ ททโร	.. ๓๕๘	.. ๓๔๔
กจฺจุ ตุมฺเห อนฺนทฺธา อภิตา พฺรหฺมจฺริเย	.. ๓๘๖	.. ๒๐๔
กตมณฺจานนฺท เอตฺรหิ มยา กถฺยาณํ	.. ๔๖๓	.. ๔๒๗
กตมํ มาณว กมฺมฏฺฐานํ มหตฺถิ	.. ๗๓๒	.. ๖๕๓
กติ นุ โส อุกาสิ เวทนา วุตฺตา ภคฺวตา	.. ๘๘	.. ๘๕

ปทานุกรกโม

๖๘๓

กติ ปน คปัสสี	ปพเพ ๖๓	อังก ๕๔
กถมโก พุราหุมน โหติ	.. ๗๐๔ ..	๖๔๓
กาเย กายานุปัสสี	.. ๒ ..	๒
กิญจ มาตุงกยปุตต มยา อพฺยากตํ	.. ๓๕๒ ..	๓๕๒
กิญจ มาตุงกยปุตต มยา พฺยากตํ	.. ,, ..	,,
กินฺติ เต อุกฺกยิ สเก อากฺกยิเก โหติ	.. ๓๗๒ ..	๓๕๖
กินฺติ โว อนฺนรทฺธา มยิ โหติ	.. ๓๘๗ ..	๒๐๕
กิณฺนุ ไซ ฆนฺเต อานนฺท	.. ๕๕๒ ..	๕๐๐
กิณฺนุ ไซ ฆนฺเต อานนฺท	.. ๕๕๕ ..	๕๐๓
กิณฺนุ ไซ โภ โคตม สัสสโต โตโก	.. ๒๔๕ ..	๒๔๐
กิณฺนุ ตฺเมห ภิกฺขเว อุกฺกาสทฺทา	.. ๓๘๖ ..	๓๘๔
กิณฺนุ ตฺเมห ภิกฺขเว เอวํ ชมฺมํ	.. ๒๒๕ ..	๒๒๔
กั นฺ ไซ ฆนฺเต อานนฺท	.. ๕๕๔ ..	๕๐๒
กั ปน พุราหุมน สพฺโพ โตโก	.. ๖๖๖ ..	๖๓๕
จกฺข ไซ มาคนฺทีย รูปารามํ	.. ๒๗๘ ..	๒๗๒
จตุตฺตาริมาณิ ปุณฺณ กมฺมานิ	.. ๘๘ ..	๘๒
จตุตฺตาริมาณิ ภิกฺขเว ฌยานิ	.. ๓๘๐ ..	๓๘๘
จตุตฺตาริมาณิ โภ รหฺสฺสปาถ ปาริสุตฺตยานิ	.. ๔๔๓ ..	๔๐๒
จตุตฺตาริมาณิ พุราหุมน ปุคฺคตา	.. ๖๓๒ ..	๕๗๔
จตุตฺตาริมาณิ มหาวาซ วณฺณา	.. ๕๗๖ ..	๕๒๐

จตุตาโรเม ส่นทก เตน ภควตา	ปพฺพ ๒๘๕	อังก ๒๘๐
จตุณัน ฌานานัน อภิเจตสิกานัน	.. ๓๒ ..	๒๘
จตุหิ ไช อหิ ฌปติ ชมเมหิ	.. ๓๕๘ ..	๓๕๓
จิตฺเต จิตฺตานุปัสสี	.. ๒ ..	๓
ชาครियมนุญฺโต โหติ	.. ๓๐ ..	๒๗
ชานาม มยฺ โภ ยถา คพฺภสฺส อวกฺกนฺติ	.. ๖๒๘ ..	๕๗๓
คตฺร สฺสํ อายสฺมา สํวิปฺบุตฺโต	.. ๖๗๔ ..	๖๒๔
คตฺร สฺสํ ภควา	.. ๕๒๖ ..	๔๘๓
คตฺร สฺสํ ภควา	.. ๗๓๖ ..	๖๖๘
คตฺร สฺสํ ภควา มิตฺถายํ วิหริติ	.. ๕๘๓ ..	๕๓๘
คฺคินิ ไช อหิ คปฺปสฺสี กมฺมานิ	.. ๖๔ ..	๕๖
คฺคิ ไช อหิ ชฺวก ฌาเนหิ	.. ๕๗ ..	๔๘
เตน ไช ปน สมนฺเณ	.. ๖๔๖ ..	๕๘๓
เตน ไช ปน สมนฺเณ	.. ๖๕๓ ..	๕๘๘
เตน ไช ปน สมนฺเณ เสโต พฺราหฺมโน	.. ๖๐๖ ..	๕๕๐
เตวชิไซฺ สมนฺโน โคตโมติ ไช	.. ๒๔๒ ..	๒๓๗
เตสํ โวหํ พฺยาจิกฺขิสฺสํ	.. ๗๐๗ ..	๖๔๓
คํ กิ มนฺวสฺสี อสฺสํถายน	.. ๖๓๘ ..	๕๖๓
คํ กิ มนฺวสฺสี ฌนฺวชานิ	.. ๖๗๖ ..	๖๒๕
คํ กิ มนฺวสฺสี ฌนฺวชานิ	.. ๗๐๐ ..	๖๓๗

ปทานุกรกโม

๖๘๕

คํ กิ มณฺณสิ มหาราช	ปพฺพ ๔๖๖	ขงฺเก ๔๓๓
คํ กิ มณฺณสิ ราชกุมาร	.. ๕๓๖	.. ๔๗๓
ทสฺสี ไซ อหิ ฌปติ ฌมฺเมหิ	.. ๓๕๘	.. ๓๔๓
ทิจฺฐชฺชมาภินฺนวาโวลานปารมมปฺปตฺตานํ	.. ๗๓๗	.. ๖๖๘
ทิสฺสํเต ไซ ปน อสฺสํตายน	.. ๖๓๖	.. ๕๖๐
เทวมา พุราหฺมณ ปริสา	.. ๖๓๓	.. ๕๗๖
ฌมฺเมสฺสุ ฌมฺมานุสฺสํ	.. ๒	.. ๓
ชาเรถ โน ตฺมุเท ภิกฺขเว	.. ๓๕๓	.. ๓๕๔
น ไซ เต คหปติ สฺสเก จิตฺเต	.. ๕๓๖	.. ๔๘๘
ปณฺจ ไซ อหิ ฌนฺเต ภควติ ฌมฺเม	.. ๓๓๘	.. ๓๓๖
ปณฺจํ ไซ อานนฺท กามคฺคณา	.. ๓๐๐	.. ๘๖
ปณฺจิมานิ มหาราช ปณฺณินฺจคานิ	.. ๕๗๗	.. ๕๒๓
ปสฺสํสิ โน ตฺวํ ราชุถ	.. ๓๒๖	.. ๓๒๓
ปฺน จปรํ ฌนฺเต ราชานินิ	.. ๕๖๓	.. ๕๐๘
ปฺพพฺเว ไซ ตฺวํ ภารทฺวาช	.. ๖๕๕	.. ๖๐๓
ปฺริมานิ ฌนฺเต ทิวสํนิ ปฺริมตฺรานิ	.. ๓๗๐	.. ๓๕๔
โปกฺขรสาติ โอลมณฺโณ สฺสภควนิกอ	.. ๗๓๘	.. ๖๕๕
พุราหฺมณา โภ กจฺจัน เหวมาหํสฺ	.. ๔๖๔	.. ๔๒๘
พุราหฺมณา โภ โคตม จตฺสํโส ปาริจริยา	.. ๖๖๒	.. ๖๓๐
พฺหุณํ วต โน ภควา ทฺกฺขชฺชมานํ	.. ๓๗๕	.. ๓๗๘

ภาเสยฺย นุ โห ภาเนเต ตถาคโต	ปพฺเพ	๘๓	อฺงเก	๘๘
ภิกฺขุสฺส อากุ มารี ภิกฺขุสฺส มาตุ มารี	..	๓๗๗	..	๓๘๓
ภุตปฺพุ อานนฺท	..	๔๐๔	..	๓๗๔
ภุตปฺพุ อานนฺท	..	๔๕๓	..	๔๓๕
ภุตปฺพุ อานนฺท	..	๔๕๘	..	๔๒๓
ภุตปฺพุ พุราหุมน	..	๕๔๐	..	๔๘๒
โกชเน มตฺตณฺณ โหติ	..	๒๘๘	..	๒๗๗
มยฺหมฺมี โห ราชกุมาร ปฺพุเพว สฺมโโพชา	..	๔๘๘	..	๔๔๓
ยโตหิ ภคินี อริยาย ชาติยา ชาโต	..	๕๓๓	..	๔๘๕
ยถา สันตฺเยว โภ คํ ภวนฺตํ โคตมํ	..	๕๘๘	..	๕๓๒
ยานิมานิ ทิฏฺฐิคคานิ ภควตา อพฺยาगतานิ	..	๓๔๗	..	๓๔๓
ยาเวตฺโทหิมิ	..	๔๐๘	..	๓๗๘
ยงฺกิญฺจิ ราชุถ ฐปํ	..	๓๓๓	..	๓๓๔
ตภา วต โภ องฺคมคชา	..	๓๓๖	..	๓๓๒
โตโภ โห วจฺณ อกฺุสฺสํ	..	๒๕๔	..	๒๕๐
วิชวาโท โห อหเมตฺถ มาณว	..	๗๓๐	..	๖๕๐
วิเวกํ อนฺนุทฺธา กาเมหิ	..	๓๘๖	..	๒๐๔
เวทนาสุ เวทนานุสฺสํ	..	๒	..	๓
สจฺจํ โห โภ โคตม ปณฺญ ชมฺเม ปณฺณเปณฺติ	..	๗๓๕	..	๖๕๓
สจฺจํ สจฺจชฺมเมหิ สมนฺนาคโต โหติ	..	๓๓	..	๒๗

ปทานุกรกโม

๖๘๗

สนธิ อคฺคิเวสฺสน เอเก สมนพฺรหฺมณา	ปพฺพเพ	๒๗๐	องฺเก	๒๖๓
สปรฺปริสฺวต โภโค โคตมสฺส	..	๗๕๘	..	๖๘๘
สมโยบี ไซ เต ภทฺทาทิ	..	๓๖๓	..	๓๖๕
สสฺสกุ	..	๓๒๘	..	๓๒๖
สฺสสฺมฺปนฺโน โหติ	..	๒๗	..	๒๖
สฺสเมตฺ ฆนฺเต สมนฺโน โคตโม	..	๒๔๓	..	๒๓๗
เสยฺยถาบี มาณว กสิกมฺมฺชานํ	..	๗๑๓	..	๖๕๓
โส กุมารณฺทุบี	..	๖๒๕	..	๕๖๘
โสคฺคิสิณานํ	..	๔๐๖	..	๓๗๖

อศัาธารณนามานี

อศัาธารณนามานี	ปพเพ ๖๕๓	อศัาธารณนามานี	๖๐๐
อศัาธารณนามานี (อศัา)	..	๓๖	.. ๓๓
อศัาธารณนามานี (อศัา)	..	๕๒๓	.. ๔๗๗
อศัาธารณนามานี (อศัา)	..	๓๓๖	.. ๓๓๒
อศัาธารณนามานี (อศัา)	..	๕๕๓	.. ๔๘๘
อศัาธารณนามานี (อศัา)	..	๕๕๖	.. ๕๐๔
อศัาธารณนามานี (อศัา)	..	๓๓๖	.. ๓๓๒
อศัาธารณนามานี (อศัา)	..	๖๕๓	.. ๖๐๐
อศัาธารณนามานี (อศัา)	..	๓๘	.. ๓๘
อศัาธารณนามานี (อศัา)	..	๓๓๔	.. ๓๓๐
อศัาธารณนามานี (อศัา)	..	๘๗	.. ๘๔
อศัาธารณนามานี (อศัา)	..	๓๘๕	.. ๒๐๓
อศัาธารณนามานี (อศัา)	..	๓๒๕	.. ๓๒๓
อศัาธารณนามานี (อศัา)	..	๘๓	.. ๘๗
อศัาธารณนามานี (อศัา)	..	๒๒๓	.. ๒๒๓
อศัาธารณนามานี (อศัา)	..	๖๓๓	.. ๕๕๘
อศัาธารณนามานี (อศัา)	..	๓๘	.. ๓๘
อศัาธารณนามานี (อศัา)	..	๓๖	.. ๓๓

อามตักวนั	ปพเพ ๓๘๖	อิงเก ๓๘๓
อาพาโร กาลาโม (ตาปโส)	.. ๔๘๘ .. ๔๔๓	
อิจฺจนนํคตวนสฺสนุโ	.. ๗๐๔ .. ๖๔๓	
อิจฺจนนํคโต (คาโม)	.. ,, .. ,,	
อิติทนฺโต (ถปติ)	.. ๕๖๘ .. ๕๓๔	
อิติปตฺนํ มิคทายํ	.. ๔๓๔ .. ๓๘๐	
อุคฺคาหมาโน ปริพฺพาสโก	.. ๓๕๖ .. ๓๔๒	
อุคฺคโตร มาณโว	.. ๕๘๕ .. ๕๒๘	
อุทฺทโก รามปฺคฺโต (ตาปโส)	.. ๔๘๐ .. ๔๔๖	
อุทฺตฺตนา (นครํ)	.. ๕๗๓ .. ๕๓๗	
อุทฺทยํ (เถโร)	.. ๘๗ .. ๘๔	
อุทฺเทโน (เถโร)	.. ๖๓๐ .. ๕๗๓	
อุปโก อาชวโก	.. ๕๓๓ .. ๔๖๖	
อุปาทิ คหปติ	.. ๖๖ .. ๕๘	
อุรุเวตา เสนานิคม	.. ๔๘๓ .. ๔๔๘	
เอกปฺนุทฺทริโก นาโค	.. ๕๕๐ .. ๔๘๘	
เอกปฺนุทฺทริโก ปริพฺพาสการาโม	.. ๒๔๐ .. ๒๓๖	
เอกธาดโก อาราโม	.. ๓๕๖ .. ๓๔๒	
เอสุการ์ พฺราหฺมโน	.. ๖๖๓ .. ๖๓๐	
โอปาสาทกา พฺราหฺมณคหปติกา	.. ๖๔๗ .. ๕๘๓	

โอบาสัท นาม พุราหุมนคาโม	ปพฺพ ๖๔๖	อฺจฺเก ๕๘๓
กณฺณกคฺคตํ มิคทายํ	.. ๕๗๓ ..	๕๓๗
กนฺทรโก ปริพฺพาชโก	.. ๓ ..	๓
กบฺบิตฺตคฺค (นคร)	.. ๒๔ ..	๒๔
กมฺโพไซ (ชนปทนฺตโร)	.. ๖๓๗ ..	๕๖๐
กมฺมาศฺชมฺมํ นาม นิคโม	.. ๒๗๖ ..	๒๗๐
กตฺตสฺสโป (อิตฺติ)	.. ๖๕๓ ..	๖๐๐
กตฺตสฺสโป พุทฺโธ	.. ๔๐๔ ..	๓๗๔
กพารชนโก ราชา	.. ๔๖๓ ..	๔๒๖
กาปฺทโก มาณโว	.. ๖๕๓ ..	๕๘๘
กาสิ (ชนปทนฺตโร)	.. ๒๒๒ ..	๒๒๓
กิกิ กาสีราชา	.. ๔๓๔ ..	๓๘๐
กิมฺพิโต (เถโร)	.. ๓๘๕ ..	๒๐๓
กัฏฺฐาคิริ นาม นิคโม	.. ๒๒๓ ..	๒๒๓
กุกฺกุฏ (ชาราม)	.. ๓๘ ..	๓๘
กุกฺกุฏจํ	.. ๒๗๖ ..	๒๗๐
กุกฺกุฏาคารสาธา	.. ๒๔๐ ..	๒๓๖
เกณฺนิโย ชฺฐิโต	.. ๖๐๔ ..	๕๔๘
โกกนฺโท ปาสาโท	.. ๔๘๖ ..	๔๔๐
โกณฺทณฺณโม (เถโร)	.. ๓๘๕ ..	๒๐๓

อัฐาธารณนามานี

๗๐๓

โกมารภุโจ ชั่วโก	ปพเพ	๕๖	องเก	๔๘
โกรโพย ราช	..	๔๓๕	..	๓๘๖
โกติโย (ชนปโท)	..	๘๔	..	๗๘
โกตัมพี (นคร)	..	๒๘๓	..	๒๘๘
โกสโต (ชนปทนต์โร)	..	๓๐๓	..	๓๐๐
ขตุโต มหามตุโต	..	๖๔๘	..	๕๘๒
เขมียมพวน	..	๖๓๐	..	๕๗๓
คคฺควา ปกฺกขรณ	..	๓	..	๓
คคฺโค พุราหุมน	..	๕๒๘	..	๔๘๓
คยา นท	..	๕๑๓	..	๔๖๖
คิขณฺฏโฏ (ปพฺพโต)	..	๒๖๘	..	๒๖๓
คฺนฺธาวน	..	๔๖๔	..	๔๒๘
โคติสฺสํนิ ภิกฺขุ	..	๒๐๓	..	๒๑๔
ขฏิกาวโร กุมภกาวโร	..	๔๐๕	..	๓๗๕
โฆฏฺมุขี อุပ္ปฺพชานสํตา	..	๖๔๕	..	๕๘๐
โฆฏฺมุโข พุราหุมน	..	๖๓๐	..	๕๗๓
โฆสฺสิตาราม (วิหาโร)	..	๒๘๓	..	๒๘๘
จุกฺกิ พุราหุมน	..	๖๔๖	..	๕๘๓
จมฺปา (นคร)	..	๓	..	๓
จาคุมฺมหาราชิกา เทวา	..	๗๐๐	..	๖๓๗

จาคุมมา นาม คาโม	ปพฺพ ๓๘๖	อฏฺเฏ ๓๘๓
จาคุเมยฺยกา ตักฺยา	.. ๓๘๗ ..	๓๘๔
ชาณฺตุโสณิ พุราหุมน	.. ๗๐๔ ..	๖๔๓
เชตวนิ	.. ๘๗ ..	๘๔
โชติปาโต มาณโว	.. ๔๐๕ ..	๓๗๕
คณฺทุปาทํ ราชคหฺสฺส ชุทฺตทกทวาริ	.. ๖๗๓ ..	๖๒๓
คารุกฺโข พุราหุมน	.. ๗๐๔ ..	๖๔๓
คาวคิสา เทวา	.. ๗๐๐ ..	๖๓๗
คฺุสิดา เทวา	.. , , ..	, ,
โคเทยโย พุราหุมน	.. ๗๐๔ ..	๖๔๓
กฺุตฺตโกฏฺฐจิตฺ นาม นิคโม	.. ๔๒๓ ..	๓๘๘
ทกฺขินาคริ (ชนปโท)	.. ๖๗๒ ..	๖๒๓
ทสฺโม (อฏฺฐกนาคร โคหปติ)	.. ๓๘ ..	๓๘
ทิมการายโน เสนาปติ	.. ๕๕๘ ..	๕๐๖
ทิมคปสฺส นิคนฺโถ	.. ๖๒ ..	๕๔
ทิมนโช ปริพฺพชาโก	.. ๒๖๘ ..	๒๖๓
เทวกโฆ โสพฺโโก	.. ๒๘๓ ..	๒๘๘
เทวโล อิติ	.. ๖๒๘ ..	๕๖๘
เทวอนิ ตาถอนิ	.. ๖๔๖ ..	๕๘๓
ชนนฺชานิ พุราหุมน	.. ๖๗๓ ..	๖๒๓

อศักรณนามานี

๗๐๓

ชนนุชานั พุราหมณั	ปพเพ ๗๓๔	อิงเก ๖๖๗
นครโก (นิคโม)	.. ๕๕๘	.. ๕๐๖
นพกปาโน คาโม	.. ๓๘๕	.. ๒๐๓
นพการคาโม	.. ๗๒๘	.. ๖๖๓
นาฏปุตโต นิคนุโก	.. ๖๒	.. ๕๔
นาพนทา (นคร)	.. ,,	.. ,,
นาพิชงโฆ พุราหมโน	.. ๕๓๘	.. ๔๘๓
นิคนุโก นาฏปุตโต (ติคตทโร)	.. ๓๓๖	.. ๓๓๒
นิโคธรรวาโม (วิหาโร)	.. ๒๔	.. ๒๔
นิมมานรดี เทวา	.. ๗๐๐	.. ๖๓๗
นิมิ ราชา	.. ๔๕๘	.. ๔๒๓
ปฤทุโฆ กจุจายโน (ติคตทโร)	.. ๓๓๖	.. ๓๓๒
ปณจกุกโค ถปติ	.. ๘๗	.. ๘๔
ปจจตทปโป (คาโม)	.. ๗๓๔	.. ๖๖๗
ปรนิมมิตตวสวคตตี เทวา	.. ๗๐๐	.. ๖๓๗
ปถาสวณั (กัศุณณ)	.. ๓๘๕	.. ๒๐๓
ปเสนทิ โกสโธ ราชา	.. ๕๒๓	.. ๔๗๗
ปาฏธิปุตติ (นคร)	.. ๓๘	.. ๓๘
ปาวาวิกมพวนั	.. ๖๒	.. ๕๔
ปาวาวิโก (เสฏฐี)	.. ,,	.. ,,

มีตฤชคฺหา	ปพฺพ ๒๘๓	องฺเก ๒๘๘
ปฺณณิกา (ทาสี)	.. ๗๓๘ ..	๖๕๖
ปฺณฺโน โกตฺยปฺคฺโต	.. ๘๔ ..	๗๘
ปฺพพวราโม มิคารมาตฺตปาสาโท	.. ๕๔๘ ..	๔๘๘
ปฺรราโน (ถปติ)	.. ๕๖๘ ..	๕๓๔
ปฺรโน กสฺสโป (ติคฺคกโร)	.. ๓๓๖ ..	๓๓๒
เปสฺโส หตฺถาโรหปฺคฺโต	.. ๓ ..	๓
โปกฺขรสาติ (พฺรหฺมโน)	.. ๖๔๘ ..	๕๘๔
โปตฺติโย คหปติ	.. ๓๖ ..	๓๓
พฺรหฺมายุ พฺรหฺมโน	.. ๕๘๔ ..	๕๒๘
พวราณสี (นคร)	.. ๔๓๔ ..	๓๘๐
พาหิตฺกา (วคฺค)	.. ๕๕๖ ..	๕๐๔
พาหิติ (รฏฺฐ)	.. ,, ..	,,
พิมฺพิสฺวาโร ราชา	.. ๕๒๗ ..	๔๗๒
โพธิ ราชกฺุมาร	.. ๔๗๖ ..	๔๔๐
โพธิ รุกฺโข	.. ๕๓๓ ..	๔๖๖
ภคฺ (อิสี)	.. ๖๕๓ ..	๖๐๐
ภคฺ (เถโร)	.. ๓๘๕ ..	๒๐๓
ภคฺโค (ชนปทนฺตโร)	.. ๔๗๖ ..	๔๔๐
ภทฺทาติ (เถโร)	.. ๓๖๓ ..	๓๖๓

ภทฺธิโย (เถโร)	ปพฺพเพ ๓๘๕	อังกเ ๒๐๓
ภารทฺวาชโคตฺโต พุราหุมน	.. ๒๗๖	.. ๒๗๐
ภารทฺวาโช (อิตฺติ)	.. ๖๕๓	.. ๖๐๐
ภารทฺวาโช มาณโว	.. ๗๐๔	.. ๖๔๓
เภสกกพาวนํ	.. ๔๘๖	.. ๔๔๐
โกวาทํ (พุราหุมน)	.. ๗๐๗	.. ๖๔๕
มกฺขติ โคตฺตาโ (ติตฺถกโร)	.. ๓๓๖	.. ๓๓๒
มคฺโช (ชนปทนฺตโร)	.. ,,	.. ,,
มฆเทวมพวนํ	.. ๔๕๒	.. ๔๓๕
มฆเทโว ราช	.. ๔๕๓	.. ๔๓๕
มนฺตานํ พุราหุมนํ	.. ๕๒๘	.. ๔๘๓
มจฺจรา (นครํ)	.. ๔๖๔	.. ๔๒๘
มจฺจโร อวณฺตปฺปฺโคตฺโต ราช	.. ,,	.. ,,
มถฺติกา เทวํ	.. ๕๓๘	.. ๔๘๓
มหากจฺจโน เถโร	.. ๔๖๔	.. ๔๒๘
มหานาโม (สกุโก)	.. ๒๖	.. ๒๕
มหาวนํ	.. ๒๔๐	.. ๒๓๖
มาคณฺฑิโย ปริพฺพาชโก	.. ๒๗๗	.. ๒๗๐
มาคฺติ สงฺคาหโก (เทวปฺปฺโคต)	.. ๔๖๐	.. ๔๒๒
มาตฺตญฺญปฺปฺโคต (เถโร)	.. ๓๔๗	.. ๓๔๓

มิก้าจัว อูยฺยานัน	ปพฺพเพ ๔๓๕	อฺงเก ๓๘๖
มิตถา (นคร)	.. ๔๕๒ ..	๔๓๕
มิตฺเตยฺยกา พุราหุมนคหปติกา	.. ๕๘๓ ..	๕๓๘
เมทพฺปี่ นาม นิคโม	.. ๕๕๘ ..	๕๐๖
โมรณิชาโป ปริพฺพาสการาโม	.. ๓๓๔ ..	๓๓๐
ยมตคฺคิ (อิตฺติ)	.. ๖๕๓ ..	๖๐๐
ยามา เทวา	.. ๗๐๐ ..	๖๓๗
โยนกั (รฏฺฐั)	.. ๖๓๗ ..	๕๖๐
รฏฺฐปาโต กุตฺตปฺโต	.. ๔๒๕ ..	๓๘๘
ราชคหิ (นคร)	.. ๕๖ ..	๔๘
ราหุโต (เถโร)	.. ๓๒๕ ..	๓๒๓
เรวโต (เถโร)	.. ๓๘๕ ..	๒๐๓
ธิจฺฉนั ราชาโน	.. ๕๒๗ ..	๔๗๒
วจุณโคตฺโต ปริพฺพาสโก	.. ๒๔๐ ..	๒๓๖
วชิรึ ราชกุมารึ	.. ๕๔๓ ..	๔๘๔
วรตโร ปริพฺพาสโก	.. ๓๓๔ ..	๓๓๐
วามโก (อิตฺติ)	.. ๖๕๓ ..	๖๐๐
วามเทโว (อิตฺติ)	.. ,, ..	,,
วาสถตฺตติยา เทวึ	.. ๕๔๔ ..	๔๘๕
วาเสฏฺโฐ (อิตฺติ)	.. ๖๕๓ ..	๖๐๐

วาเสฏฐโฆ มาณโว	ปพฺพ ๗๐๔	อภฺก ๖๔๓
วิทฺฐโก เสนาปติ	.. ๕๔๕ ..	๕๔๕
วิทฺโห (ชนปทนต์โร)	.. ๕๕๘ ..	๕๖๓
เวณโธ ปริพฺพาสโก	.. ๓๘๘ ..	๓๖๗
เวณพิคฺคํ นาม นิคฺโค	.. ๕๐๕ ..	๓๗๕
เวสฺสํมิตฺโต (อิตฺติ)	.. ๖๕๓ ..	๖๐๐
เวสฺสํ (นคฺร)	.. ๓๘ ..	๓๘
เวสฺสวณิ	.. ๘๓ ..	๘๗
เวสฺสโว (คาโม)	.. ๓๘ ..	๓๘
สกุโก (ชนปทนต์โร)	.. ๒๕ ..	๒๕
สกุโก เทวานมิตฺโต	.. ๕๕๘ ..	๕๖๓
สกุตา (ปเสนทิโกสฺสสฺส ปชาปติ)	.. ๕๗๒ ..	๕๓๘
สกุทฺทายิ ปริพฺพาสโก	.. ๓๓๕ ..	๓๓๐
สคารโว มาณโว	.. ๗๓๕ ..	๖๖๗
สณฺขโย อากาสโคตฺโต พฺรหฺมา	.. ๕๗๕ ..	๕๓๘
สณฺขโย เวตฺตฺสพฺพุตฺโต (ติตฺถกโร)	.. ๓๓๖ ..	๓๓๒
สณฺขิกาพฺพุตฺโต มาณโว	.. ๕๘๐ ..	๕๕๐
สณฺทโก ปริพฺพาสโก	.. ๒๘๓ ..	๒๘๘
สณฺมปติ พฺรหฺมา	.. ๓๘๘ ..	๓๘๕
สวริพฺพุตฺโต (เกโร)	.. ๓๓๕ ..	๓๓๕

ธาดา นาม พุราหุณคาโม	ปพเพ ๓๐๓	อิงเก ๓๐๐
ธาดะยูกา พุราหุณคหปติกา		
ธาวตุถิ (นคร)	.. ๘๗	.. ๘๔
ธีรวิฑูโฆ มหามตุโต	.. ๕๕๐	.. ๔๘๘
ตุโก มาณโว	.. ๗๐๘	.. ๖๕๐
ตุกรชตา นาม เณร	.. ๒๖๘	.. ๒๖๓
เสนียอ อเจตโก	.. ๘๔	.. ๗๘
เสโต พุราหุณโน	.. ๖๐๖	.. ๕๕๐
โสมา (ปเสนทิโกตตตต ปชาปตี)	.. ๕๗๒	.. ๕๑๘
สุสุมารศิริ (นคร)	.. ๔๘๖	.. ๔๔๐
หติททวสน นาม นิคโม	.. ๘๔	.. ๗๘

คาถานํ ปจิมปาทา

อภฺคิหุตฺตํมฺหา ยณฺณา	ปพฺเพ ๖๓๓	อจฺเก ๕๕๖
อนฺณณฺนาตปฺปณฺณนาตา	.. ๗๐๖ ..	๖๔๒
อปรารุตา เตสํ อมตสฺส ทฺวารา	.. ๕๓๓ ..	๔๖๔
อาโรคฺยปรมา ตาภา	.. ๒๘๗ ..	๒๘๓
กถํ โห พฺราหฺมโณ โหติ	.. ๕๘๖ ..	๕๕๓
กิञฺเณ เม อจฺจิตํ	.. ๕๐๘ ..	๔๖๒
ขตฺติโย เสฏฺโฐ ชเนตฺถมํ	.. ๓๔ ..	๓๒
คจฺฉํ วเทสํ สมนฺนฺจิจิโตมฺหิ	.. ๕๒๕ ..	๔๘๐
ปรีปฺนฺณกาโย สฺสจฺฉํ	.. ๖๐๘ ..	๕๕๓
ปสฺสํ จิตฺตกตํ พิมฺพํ	.. ๔๓๘ ..	๔๐๐
ปสฺสํมิ โถเก สฺชเน มนุสฺสเส	.. ๔๕๓ ..	๔๓๓
ปาตุรโหติ มคเชตฺถํ ปุพฺเพ	.. ๕๓๐ ..	๔๖๓
ปุพฺเพนิวาตํ โย เวทํ	.. ๕๘๗ ..	๕๔๔
ยนฺตํ สฺวณฺมาคมฺหา	.. ๖๓๒ ..	๕๕๗
เย เต ทฺวตฺถกํสํสาติ สฺสตา	.. ๕๘๕ ..	๕๔๓
เย เม ทฺวตฺถกํสํสาติ สฺสตา	.. ๕๘๔ ..	๕๔๒
โย จ ปุพฺเพ ปมชฺชิตฺวา	.. ๕๓๔ ..	๔๘๖
สพฺพาภิญฺญํ สพฺพวิทฺทฺหมตฺถมิ	.. ๕๓๓ ..	๔๖๖

